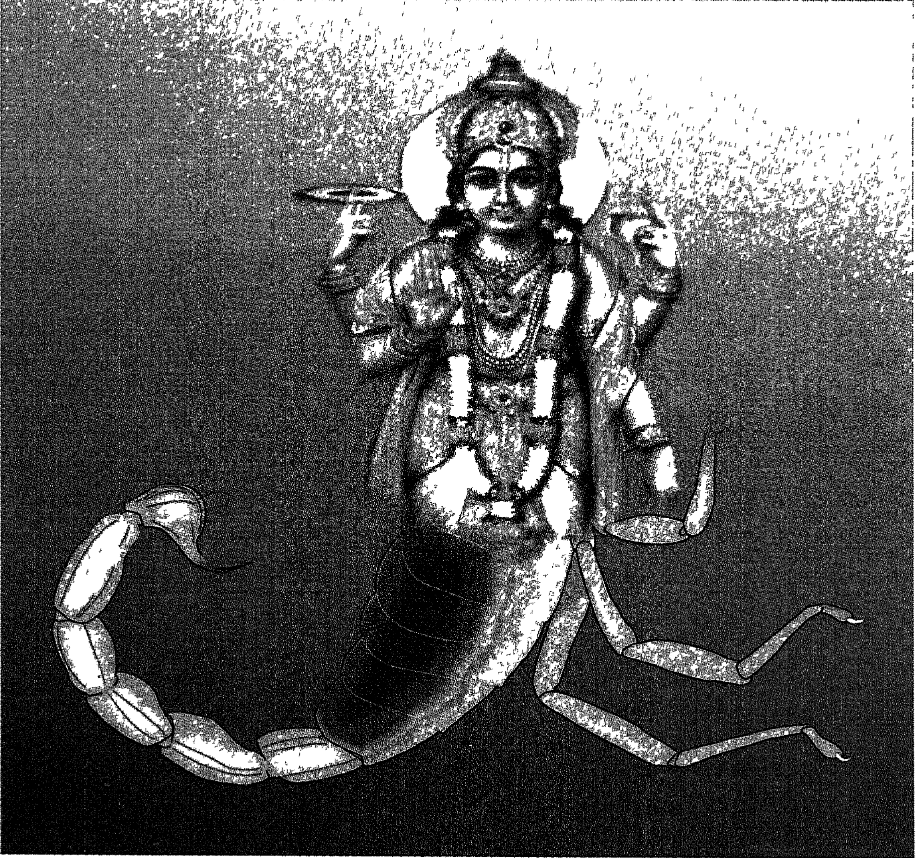
ವೇದವ್ಯಾಸಪ್ರಣೀತ

ಶ್ರೀಮದ್ಭಾಗವತಮ್

ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಲೇಖಕರು:

ಭಾಗವತರತ್ನ, ಗೀತಾಚತುರಾದಿ ಬಿರುದಾಂಕಿತ

ಶ್ರೀ ಘೂಳಿ ಕೃಷ್ಣಮೂರ್ತಿ ಆಚಾರ್ಯ

ಸಂಪುಟ 2/4 (4, 5, 6 ಸ್ಕಂದಗಳು)

ವೇದವ್ಯಾಸಪ್ರಣೀತ

ಶ್ರೀಮದ್ಭಾಗವತಮ್

॥ श्री शिंशुमार पाहि ॥

ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಲೇಖಕರು:

ಭಾಗವತರತ್ನ, ಗೀತಾಚತುರಾದಿ ಬಿರುದಾಂಕಿತ

ಶ್ರೀ ಘೂಳಿ ಕೃಷ್ಣಮೂರ್ತಿ ಆಚಾರ್ಯ

ಪ್ರಕಾಶನ:

ವಿಕ್ರಮ ಶ್ರಾವಣ ಬಹುಳ ಅಷ್ಟಮಿ (Aug. 2000)

ಸಂಪುಟ 2/4 (4, 5, 6 ಸ್ಕಂದಗಳು)

Ghooli Srinivasamurti Acharya B.Sc.B.E

Retd Chief Engineer (W Rly)

54 B/1, Brindavan, Thane (W) - 400 601

☎ : 534 33 32

Srimad Bhagavatham (Vol. 2 of 4) in Kannada
by Bhagavatharatna, Geethachatura,
Vidwan Ghooli Krishnamurthy Acharya

First Print: 1966
Second Print: 1973
Third Print: 1987-by Sri Raghavendrashrama (Bangalore)
Present Print: 2000

Published by
G.S. Murti, 54B/1, Brindavan,
Thane (W) 400 601. Tel: 534 33 32

Printed by:
Parijatha Printers, B.B. Laya
K.R. Mohalla, Mysore-570 024.
Tel: 445147

ಶ್ರೀ ಲಕ್ಷ್ಮೀವೇಂಕಟೇಶಾಯ ನಮಃ

ಶ್ರೀ ಘೂಳಿ ಕೃಷ್ಣಮೂರ್ತಿ ಆಚಾರ್ಯ (1906-1993)

ಶ್ರೀಮತಿ ರುಕ್ಮಿಣಿಬಾಯಿ (1910-1979)

ನಮ್ಮ ತಂದೆತಾಯಿಗಳ ಪಾದಾರವಿಂದಗಳಿಗೆ

ಶ್ರೀ ಘೂಳಿ ಕೃಷ್ಣಮೂರ್ತಿ ಆಚಾರ್ಯರ ಕೃತಿಗಳು

1. ಶ್ರೀಮದ್ಭಾಗವತಮ್
2. ಶ್ರೀಮದ್ಭಾಗವತ ಸಾರಾಮೃತಂ
3. ಶ್ರೀಮದ್ಭಾಗವತ ಸಾರೋದ್ಧಾರಾಮೃತಂ
4. ಶ್ರೀ ಮಹಾಭಾರತಂ
5. ಶ್ರೀ ಹರಿವಂಶಾಮೃತಂ
6. ಶ್ರೀ ಗೀತಾಮೃತಂ
7. ಶ್ರೀ ಧರ್ಮಾಮೃತಂ ಮತ್ತು ಗರುಡಾಮೃತಂ
8. ಶ್ರೀ ಶ್ರೀನಿವಾಸ ಕಲ್ಯಾಣಾಮೃತಂ
9. ಶ್ರೀ ರಾಮನಾಮಾಮೃತಂ ಮತ್ತು ಶ್ರೀ ಭಗವತ್ ಸಂಧಾನಾಮೃತಂ
10. ಚತುಃಶ್ಲೋಕ ಭಾಗವತ (ಅರ್ಥಸಹಿತ)
11. ಶ್ರೀ ದಶೋಪನಿಷದಮೃತಂ (5 ಉಪನಿಷತ್ತುಗಳು ತೆಲುಗು ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ)
12. ಶ್ರೀ ಬ್ರಹ್ಮಘಟ್ಟ ಸಮೀರಕುಮಾರ ವಿಜಯ
13. ಶ್ರೀ ಸಂಧ್ಯಾಚಂದ್ರಿಕೆ ಮತ್ತು ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತದೇವಪೂಜ (ಅರ್ಥಸಹಿತ)
14. ಶ್ರೀ ಚಾಮುಂಡಿ ಸುಪ್ರಭಾತ
15. ಶ್ರೀ ರಾಘವೇಂದ್ರ ಸುಪ್ರಭಾತ
16. ಶ್ರೀ ಹರಿಗುರು ಶ್ರವಣಮಾಲಿಕೆ
17. Cassette Tape (ಶ್ರೀ ಚಾಮುಂಡಿಸುಪ್ರಭಾತ
    ಮತ್ತು ಶ್ರೀ ರಾಘವೇಂದ್ರ ಸುಪ್ರಭಾತ)

ಅನುಕ್ರಮಣಿಕೆ

ಚತುರ್ಥ ಸ್ಕಂಧ

ಅಧ್ಯಾಯ	ವಿಷಯ	ಪುಟ
೧.	ಕರ್ದಮಾದಿಕೃತ ಪ್ರಜಾಸೃಜನ	213
೨.	ದಕ್ಷ ಮಹಾದೇವ ವಿರೋಧ ಕಾರಣ	217
೩.	ಶಂಕರ ದಕ್ಷ ವಿವಾದ ಕಥನ-ಸತೀ ಶಂಕರ ಸಂವಾದ	219
೪.	ದಕ್ಷಾಧ್ವರ ಗಮನ	221
೫.	ಸತೀದೇಹತ್ಯಾಗ	224
೬.	ದಕ್ಷಾಧ್ವರ ಧ್ವಂಸ	225
೭.	ದಕ್ಷ ಯಜ್ಞರಕ್ಷಣ ಪ್ರಾರ್ಥನೆ	227
೮.	ದಕ್ಷಯಜ್ಞ ರಕ್ಷಣ	231
೯.	ಧ್ರುವ ಚರಿತೆ	237
೧೦.	ಶ್ರೀಹರಿವರದಾನ	243
೧೧.	ಧ್ರುವ ಚರಿತೆ-ಯಜ್ಞವಿಜಯ	248
೧೨.	ಧ್ರುವಪದವಿ ಪ್ರಾಪ್ತಿ	253
೧೩.	ಉತ್ಕಲಕಥಾ-ಅಂಗಚರಿತ	256
೧೪.	ವೇನದಂಡನ	259
೧೫.	ಪೃಥುಚರಿತೆ, ನಿರಹಂಕಾರಿತ್ವ	262
೧೬.	ಪೃಥುಗುಣವರ್ಣನೆ	264
೧೭.	ಭೂದೇವೀಕೃತ ಪೃಥುಪ್ರಾರ್ಥನೆ	266
೧೮.	ಭೂದೋಹನ	268
೧೯.	ಪೃಥುರಾಜನ ಅಶ್ವಮೇಧ	270
೨೦.	ಭಗವದುಪದೇಶ-ಪೃಥುಕೃತಸ್ತುತಿ	272
೨೧.	ಪೃಥುರಾಜ ಹಿತೋಪದೇಶ	276
೨೨.	ಸನಕಾದಿಕೃತೋಪದೇಶ	280
೨೩.	ಪೃಥುರಾಜತಪಃಕರಣ ಲಯಚಿಂತನ	285
೨೪.	ರುದ್ರಗೀತೆ, ಪ್ರಚೇತಸರ ಕಥೆ	288
೨೫.	ಪುರಂಜನ ಚರಿತೆ-ಜಾಗ್ರದ್ದಶೆ	294
೨೬.	ಪುರಂಜನ ಚರಿತೆ, ಜಾಗ್ರದ್ದಶೆ	298
೨೭.	ಪುರಂಜನ ಚರಿತೆ, ಸಂಸಾರ-ಮುಪ್ಪು	300

೨೮. ಪುರಂಜನ ಚರಿತೆ-ಮೃತಿ-ಮುಕ್ತಿ 302
೨೯. ಪುರಂಜನ ಕಥಾರ್ಥ-ಬರ್ಹಿಷ್ಮದ್ಬೋಧೆ 306
೩೦. ಪ್ರಚೇತಸರ ತಪಸ್ಸಿದ್ಧಿ 314
೩೧. ನಾರದೋಪದೇಶ, ಪ್ರಚೇತಸರ ಮುಕ್ತಿ 317

ಪಂಚಮ ಸ್ಕಂಧ

೧. ಪ್ರಿಯವ್ರತ ಚರಿತೆ 321
೨. ಆಗ್ನೀಧ್ರಚರಿತೆ 326
೩. ಋಷಭ ಚರಿತೆ-ಅವತಾರ 328
೪. ಋಷಭ ಚರಿತೆ-ಧರ್ಮಪರಿಪಾಲನೆ 330
೫. ಋಷಭ ಚರಿತೆ-ಹಿತೋಪದೇಶ 331
೬. ಋಷಭ ಚರಿತೆ-ನಿರ್ಯಾಣ 335
೭. ಭರತಕಥಾ-ಪಾಲನ, ತಪೋವನ ಗಮನ 338
೮. ಭರತಕಥಾ-ಹರಿಣಸಂಗ-ಹರಿಣಜನ್ಮ 339
೯. ಜಡಭರತಾಖ್ಯಾನ 342
೧೦. ಜಡಭರತ ರಹೂಗಣ ಸಂವಾದ 345
೧೧. ಜಡಭರತಾಖ್ಯಾನ-ಉಪದೇಶ 348
೧೨. ಜಡಭರತನ ಉಪದೇಶ 351
೧೩. ಭವಾಟವೀ ವರ್ಣನೆ 353
೧೪. ಭವಾಟವೀ ವಿವರಣೆ 357
೧೫. ಭರತವಂಶ-ಗಯಚರಿತೆ 359
೧೬. ಭೂಗೋಲ ವಿಚಾರ-ಜಂಬೂದ್ವೀಪ 361
೧೭. ಭೂಗೋಲ ವಿಚಾರ-ಗಂಗಾವತಾರ-ಇಲಾವೃತ 363
೧೮. ಭದ್ರಾಶ್ವ-ಹರಿವರ್ಷ-ಕೇತುಮಾಲ-ರಮ್ಯಕ-ಕುರು-ಹಿರಣ್ಮಯ ಖಂಡಗಳು 366
೧೯. ಭೂಗೋಲ ವಿಚಾರ-ಕಿಂಪುರುಷ ಭರತವರ್ಷಗಳು 370
೨೦. ಪ್ಲಕ್ಷಾದಿ ದ್ವೀಪಗಳು-ಮಾನಸೋತ್ತರ ಲೋಕಾಲೋಕ ಪರ್ವತಗಳು 374
೨೧. ಖಗೋಲ-ಸೂರ್ಯರಥ ಕುಟುಂಬವು 379
೨೨. ಖಗೋಲ-ನವಗ್ರಹಗಳು-ಶಿಂಶುಮಾರ 380
೨೩. ಅಧೋಲೋಕಗಳು 383
೨೪. ನರಕವರ್ಣನೆ 389

ಷಷ್ಠ ಸ್ಕಂಧ

೧. ಅಜಾಮಿಲ ಕಥಾ-ಯಮದೂತ ವಚನಂ 393

೨	ಅಜಾಮಿಲ ಕಥಾ-ವಿಷ್ಣುದೂತ ವಚನ	
೩.	ಅಜಾಮಿಲ ಕಥಾ-ಯಮ-ಯಮಭಟ ಸಂವಾದ	
೪.	ದಕ್ಷ ತಪಸ್ಸು-ಹಂಸಗುಹ್ಯಸ್ತುತಿ	
೫.	ಹರ್ಯಶ್ವ ಶಬಲಾಶ್ವರು	
೬.	ದಕ್ಷಕನ್ಯಾ-ಸೃಷ್ಟಿ-ವಿಸ್ತಾರ	
೭.	ವಿಶ್ವರೂಪ ಚರಿತೆ	413
೮.	ನಾರಾಯಣವರ್ಮವು	416
೯.	ವೃತ್ರಪೀಡೆ-ದೇವಕೃತ ನಾರಾಯಣ ಸ್ತುತಿ	419
೧೦.	ದಧೀಚಿ ಚರಿತೆ-ದೇವಾಸುರ ಯುದ್ಧವು	424
೧೧.	ಇಂದ್ರ ವೃತ್ರರ ಯುದ್ಧ-ವೃತ್ರಾಸುರಕೃತ ಹರಿಸ್ತುತಿ	426
೧೨.	ವೃತ್ರವಧೆ	428
೧೩.	ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯಾ ನಿವೃತ್ತಿ	430
೧೪.	ಚಿತ್ರಕೇತು ಕಥೆ-ಸಾಂಸಾರಿಕ ಸುಖದುಃಖ ವರ್ಣನೆ	432
೧೫.	ಚಿತ್ರಕೇತು ಚರಿತೆ-ಆಂಗಿರಸನ ನುಡಿ	435
೧೬.	ಚಿತ್ರಕೇತು ಚರಿತೆ-ಸಂಕರ್ಷಣೋಪದೇಶ	437
೧೭.	ಚಿತ್ರಕೇತು ಚರಿತೆ-ಪಾರ್ವತೀಶಾಪ	444
೧೮.	ಮರುಜ್ಜನ್ಮ ವೃತ್ತಾಂತವು	444
೧೯.	ಪುಂಸವನ ವ್ರತವಿಧಿಯು	448

ಶ್ರೀಮದ್ಭಾಗವತಮ್

ಚತುರ್ಥಸ್ಕಂಧವು

|| ಹರಿಃ ಓಂ ||

೧. ಕರ್ದಮಾದಿಕೃತ ಪ್ರಜಾಸೃಜನ

ಮೈತ್ರೇಯನು ಹೇಳಿದನು–

ವಿದುರಾ! ಶತರೂಪೆಯಲ್ಲಿ ಮನುರಾಜನಿಗೆ ಮೂರು ಜನ ಪುತ್ರಿಯರೆಂದು ಹೇಳಿದೆನು. ಆಕೂತಿಯನ್ನು ರುಚಿಪ್ರಜೇಶನಿಗೆ ಕೊಟ್ಟು ಮನುರಾಜನು ಪುತ್ರಿಕಾಧರ್ಮ ದಿಂದ ಆಕೂತಿಪುತ್ರನನ್ನು ತನಗೆ ಕೊಡುವದೆಂದು ಮಾತನ್ನು ಪಡೆದನು. ಶತರೂಪೆಯೂ ಕೂಡ ಇದಕ್ಕೊಪ್ಪಿದಳು. ಪುತ್ರರಿಬ್ಬರಿರಲು ಶ್ರೀಹರಿಯೇ ದೌಹಿತ್ರನಾಗುವನೆಂದು ತಿಳಿದು ಮನುರಾಜನಿಂತು ಮಾಡಿದನು.

ಪೂಜ್ಯನಾದ ರುಚಿಯು ಆಕೂತಿಯಲ್ಲಿ ಪರಮ ತಪೋವಿಭವದಿಂದ ಭಗವಂತನನ್ನೇ ಪುತ್ರನನ್ನಾಗಿಯೂ, ರಮಾದೇವಿಯನ್ನೇ ಪುತ್ರಿಯನ್ನಾಗಿಯೂ ಪಡೆದನು. ಹರಿಯು ಯಜ್ಞನೆನಿಸಿದನು; ರಮೆಯು ದಕ್ಷಿಣಾದೇವಿಯಾದಳು. ಯಜ್ಞನನ್ನು ಮಗಳ ಮನೆಯಿಂದ ಮನುರಾಜನು ತಂದುಕೊಂಡನು. ರುಚಿಪ್ರಜೇಶನು ಮಗಳನ್ನು ಬೆಳೆಯಿಸಿ ಯಜ್ಞನಿಗೇ ಕೊಟ್ಟನು. ತನ್ನಲ್ಲಿ ಪ್ರೀತಿಯಿಂದ ವರಿಸಿಬಂದ ದಕ್ಷಿಣಾದೇವಿಯಲ್ಲಿ ಯಜ್ಞನು ಹನ್ನೆರಡು ಗಂಡುಮಕ್ಕಳನ್ನು ಪಡೆದನು. ತೋಷ, ಪ್ರತೋಷ, ಸಂತೋಷ, ಭದ್ರ, ಶಾಂತಿ, ಇಡಸ್ಪತಿ, ಇಂದ್ರ, ಕವಿ, ಭುವ, ಸ್ವಾಹ, ಸುದೇವ, ರೋಚನನೆಂಬುವ ಈ ದ್ವಾದಶ ತುಷಿತರೆಂಬ ಹರಿಪುತ್ರರು ಸ್ವಾಯಂಭುವ ಮನ್ವಂತರದಲ್ಲಿ ದೇವತೆಗಳಾಗಿದ್ದರು. ಮರೀಚಿಮುಖ್ಯರೇ ಆಗ ಋಷಿಗಳು. ಯಜ್ಞನೇ ಇಂದ್ರನಾಗಿ ಸುರಲೋಕಪಾಲಕನಾದನು.

ಮನುಪುತ್ರರಾದ ಪ್ರಿಯವ್ರತೋತ್ತಾನಪಾದರ ಹಾಗೂ ತತ್ಪುತ್ರ ಪೌತ್ರರ ವೃತ್ತಾಂತ ವನ್ನು ಆತನ ದುಹಿತೃತ್ರಯ ಕಥಾಕಥನಾನಂತರ ಹೇಳುವೆನು. ದೇವಹೂತಿಯು ಕರ್ದಮ ಪತ್ನಿ ಎಂತಲೂ, ಕಪಿಲನು ಆಕೆಗೆ ತತ್ತ್ವೋಪದೇಶವನ್ನು ಮಾಡಿರುವ ರೀತಿಯನ್ನು ಹೇಳಿರು ವೆನಲ್ಲವೇ? ಇನ್ನು ಪ್ರಸೂತಿಯನ್ನು ದಕ್ಷಪ್ರಜೇಶನಿಗೆ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದನು. ಆಕೆಯ ಸಂತಾನವೇ ಈ ಮೂರುಲೋಕ ತುಂಬಿನಿಂತಿದೆ.

ಕರ್ದಮಸುತೆಯರ ಸಂತಾನವನ್ನು ವಿವರಿಸುವೆನು. ಆ ಒಂಬತ್ತು ಕನ್ಯೆಯರು ಬ್ರಹ್ಮರ್ಷಿಪತ್ನಿಯರಾದವರ ವಂಶಾನುಚರಿತೆಯನ್ನು ಕೇಳು. ಮರೀಚಿಪತ್ನಿಯಾದ ಕಲೆಯು ಕಶ್ಯಪನನ್ನು ಪೂರ್ಣಿಮನನ್ನು ಪಡೆದಳು. ಅವರ ಸಂತಾನದಿಂದ ಜಗವೇ ತುಂಬಿತು. ಪೂರ್ಣಿಮನ ಮಗನು ವಿರಜನು, ವಿಶ್ವಗಳೇ ಮಗಳು. ಈ ವಿಶ್ವಗಳೇ ದೇವಕುಲ ಪ್ರಿಯ ಳಾಗಿ ಶ್ರೀಹರಿ ಪಾದಶೌಚಜಲದಿಂದ ಪುಟ್ಟಿದ ದೇವಗಂಗೆಯಾದಳು. ಅತ್ರಿಪತ್ನಿಯು

ಅನಸೂಯೆ. ಶ್ರೀ ಬ್ರಹ್ಮ, ವಿಷ್ಣು, ಗಿರೀಶರು ಈಕೆಯಲ್ಲಿ ಸೋಮ, ದತ್ತ, ದುರ್ವಾಸರಾಗಿ ಪುಟ್ಟಿದರು. ಬ್ರಹ್ಮನಿಗವತಾರವಿಲ್ಲವಾದ್ದರಿಂದ ಸೋಮನಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮಾವೇಶವು ಎಂದು ತಿಳಿ–ಎಂದು ಮೈತ್ರೇಯನು ಪೇಳಲು ವಿದುರನು ಪ್ರಶ್ನಿಸಿದನು-

ಬ್ರಹ್ಮನ್! ಈ ಜಗತ್ತಿಗೆ ಸೃಷ್ಟಿ, ಸ್ಥಿತಿ, ಲಯ ಕಾರಣರಾದ ತ್ರಿಮೂರ್ತಿಗಳೇತಕ್ಕೆ ಪುಟ್ಟಿದರು? ವಿವರವಾಗಿ ಹೇಳು!

ಎನ್ನಲು ಮೈತ್ರೇಯನು ಪೇಳಿದನು–

ಬ್ರಹ್ಮನಿಂದಾಜ್ಞಪ್ತನಾಗಿ ಬ್ರಹ್ಮಜ್ಞಾನಿವರನಾದ ಅತ್ರಿಯು ಅನಸೂಯೆಯನ್ನು ಕೂಡಿ ಋಷ್ಯಗಿರಿಯನ್ನು ಸೇರಿ, ಸತ್ಸಂತಾನಾಪೇಕ್ಷೆಯಿಂದ ತಪವನ್ನಾಚರಿಸಿದನು. ಪುಷ್ಪಗುಚ್ಛ ಸಮಲಂಕೃತವಾದ ಅಶೋಕ ಪಲಾಶ ಕಾನನದಲ್ಲಿ ನಿರ್ವಿಂಧ್ಯಾ ನದೀತೀರ ದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಣಾಯಾಮದಿಂದ ಮನೋನಿಗ್ರಹವನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಿ ನೂರು ವರ್ಷಗಳ ತೀವ್ರ ತಪವನ್ನು ಮಾಡಿದನು. ಶೀತೋಷ್ಣಾದಿ ದ್ವಂದ್ವವಿಕಾರ ರಹಿತನಾಗಿ ವಾಯುಭೋಜನದಿಂದ ಒಂದೇ ಪಾದದಿ ನಿಂದು–ಜಗದೀಶಾ! ನಿನ್ನ ಸಮನಾದ ಸಂತಾನವನ್ನೆನಗೆ ದಯವಾಲಿಸೆಂದು ಶರಣಾಗತನಾದನು. ಪ್ರಾಣಾಯಾಮ ಬಲದಿಂದ ವರ್ಧಿತವಾದ ಅತ್ರಿಯ ತಪೋವಹ್ನಿಯು ಅವನ ತಲೆಯಿಂದ ಹೊರಸೂಸಿ, ತ್ರಿಭುವನ ಪ್ರಕಾಶಕರವಾಗಲು ನೋಡಿ ಮೆಚ್ಚಿ ಅಚ್ಯುತ ಶತಾನಂದ ಶಿತಿಕಂಠರು ಉತ್ಕಂಠದಿಂದ, ಅಪ್ಸರೋಮುನಿಗಂಧರ್ವ ಸಿದ್ಧವಿದ್ಯಾಧರ ಕೀರ್ತ್ಯಮಾನ ಯಶಸ್ಕರಾಗಿ, ಅತ್ರಿಯ ಆಶ್ರಮವನ್ನು ಸೇರಿಬಂದರು. ಅವರ ಆಗಮನ ದಿಂದ ವಿಕಸಿತ ಹೃದಯಾರವಿಂದನಾಗಿ ಅತ್ರಿಯು ಎದ್ದು ದಂಡಾಕಾರವಾಗಿ ಸಾಷ್ಟಾಂಗವೆರಗಿ, ನಿಂತು, ಕೈಜೋಡಿಸಿ ಸ್ತುತಿಸಿದನು.

ವೃಷ, ಹಂಸ, ಗರುಡಾರೂಢರು, ಶೂಲಕಮಂಡಲ ಚಕ್ರಾದಿ ಚಿಹ್ನಿತರು, ಧವಲ ಸುವರ್ಣ ನೀಲಮಣಿನಿಭಶೋಭರು, ಕರುಣಾರಸಪೂರ್ಣ ನೇತ್ರರು, ಸುಂದರ ಗಾತ್ರರಾದ ತ್ರಿಮೂರ್ತಿಗಳನ್ನು ಕಂಡು, ಅವರ ಕಾಂತಿಯಿಂದ ಕಣ್ಣುಗಳು ಕುಕ್ಕಲು ಮೆಲ್ಲನೆ ತೆರೆದು, ಭಕ್ತಿಭರದಿಂದ ಶಿರಬಾಗಲು, ಮಧುರವಚನಗಳಿಂದ ಸರ್ವದೇವದೇವರನ್ನಿಂತು ಪೊಗಳಿದನು–

ಪ್ರಪಂಚದ ಸೃಷ್ಟಿ, ಸ್ಥಿತಿ, ಲಯಕಾರಣರಾಗಿ ತ್ರಿಗುಣಗಳನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿ, ಅವನನ್ನು ಸರಿಸಿ ರಾಜಸ, ಸಾತ್ತ್ವಿಕ, ತಾಮಸರೆನಿಪ ರೂಪಗಳಿಂದ ವಿರಾಜಿಸುವ ಹೇ ಬ್ರಹ್ಮ, ವಿಷ್ಣು, ಶಿವರೇ ನಿಮಗೆ ನಮಸ್ಕಾರವು. ನಿಮ್ಮಲ್ಲಿ ನಾನು ಕರೆದುದೊಬ್ಬನನ್ನೇ ಅಲ್ಲವೇ? ವಿಬುಧ ಪ್ರಧಾನನಾದ ಶ್ರೀಹರಿಯು ಬ್ರಹ್ಮಸ್ಥನಾಗಿ ಸೃಜಿಸುವನು, ರುದ್ರಸ್ಥನಾಗಿ ಸಂಹರಿಸುವನು. ಅಂತಹ ಸ್ವಾಮಿಯು ಸ್ವಸದೃಶ ಸಂತತಿಯನ್ನೆನಗೆ ಕೊಡಲೆಂದೇ ನಾ ಬೇಡುವೆನೀಗಲೂ ಕೂಡ! ದೇಹಧಾರಿಗಳಿಗೆ ಮನಸಾಪಿ ದೂರರಾದ ನೀವಿಂದು ಪ್ರಸನ್ನರಾಗಿ ತಾವಾಗಿ ಬಂದು ನಿಂತಿರುವದಂ ಕಂಡು ಆಶ್ಚರ್ಯಚಕಿತನಾಗಿರುವೆನು.

ವಿದುರಾ! ಇಂತು ನುತಿಸಿದ ಅತ್ರಿಯ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ ಮಾಧವವಾಣೀಧವೋ ಮಾಧವರು ನಗುನಗುತ್ತ ಮಧುರವಾಗಿಂತೆಂದರು–

ನಿನ್ನ ಸಂಕಲ್ಪದಂತೆಯೇ ಆತ್ಮಸಮ ಪುತ್ರರಾಗಿ ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ಜನಿಸಲು ನಾವಾಗಿ

ಬಂದಿರುವೆವು. ತ್ರಿಮೂರ್ತಿಸ್ವನಾದ ಹರಿಯನ್ನು ಧ್ಯಾನಿಸಿದ ನಿನ್ನ ಪ್ರಜಾಕಾಮನವು ವ್ಯರ್ಥ ವಾಗಲಾರದು. ಪ್ರಿಯನಾದ ಅತ್ರಿಯೇ! ನಮ್ಮ ಮೂವರ ಅಂಶದಿಂದ ಲೋಕವಿಖ್ಯಾತ ಸುತತ್ರಯವು ನಿನಗಾಗುವುದು. ನಿನ್ನ ಕೀರ್ತಿಯು ಬೆಳಗುವುದು. ನಿನಗೆ ಶುಭವಾಗಲಿ ಎಂದು ಕಾಮಿತ 'ವರಪ್ರದಾನವಂಗೈದು ಸುರೇಶ್ವರರು ಋಷಿದಂಪತಿಗಳ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿ ನೋಡುತ್ತಿರಲು ಅಂತರ್ಧಾನವನ್ನು ಪೊಂದಿದರು. ಬ್ರಹ್ಮನ ಆವೇಶಯುತನಾಗಿ ಚಂದ್ರನೂ ಅಣಿಮಾದಿ ಯೋಗೈಶ್ವರ್ಯಸಮಗ್ರನಾದ ದತ್ತನು ವಿಷ್ಣ್ವಂಶದಿಂದಲೂ, ರುದ್ರಾಂಶದಿಂದ ದೂರ್ವಾಸನೂ ಅತ್ರಿಯ ಮಕ್ಕಳಾಗಿ ಜನಿಸಿದರು.

ವಿದುರಾ! ಆಂಗಿರಸನ ಪ್ರಜೆಯನ್ನು ಕೇಳು. ಶ್ರದ್ಧಾದೇವಿಯು ಆಂಗಿರಸನ ಪತ್ನಿಯು. ಅವಳಲ್ಲಿ ಕನ್ಯೆಯರು ನಾಲ್ವರು ಪುಟ್ಟಿದರು. ಕೃಷ್ಣಚತುರ್ದಶೀದೇವಿಯಾದ ಸಿನೀವಾಲಿಯು, ಅಮಾಭಿಮಾನಿನೀ ಕುಹೂದೇವಿಯು ಶುಕ್ಲ ಚತುರ್ದಶೀದೇವಿ ಅನುಮತಿಯು ಪೂರ್ಣಿಮಾಭಿಮಾನಿನಿ ರಾಕಾದೇವಿಯು ಎಂಬ ಕನ್ಯೆಯರಲ್ಲದೇ ಉಚಥ್ಯ ಬ್ರಹಸ್ಪತಿ ಗಳೆಂಬೀರ್ವರು ವೇದವಿಖ್ಯಾತರಾದ ಋಷಿಗಳೂ ಪುತ್ರರಾಗಿ ಪುಟ್ಟಿದರು.

ಪುಲಸ್ತ್ಯನಿಗೆ ಹವಿರ್ಭೂಳಲ್ಲಿ ಅಗಸ್ತ್ಯನು ಜನಿಸಿದನು.ಅವನೇ ಇನ್ನೊಂದು ಜನ್ಮ ದಲ್ಲಿ ದಭ್ರನೆಂದು ಅಗ್ನಿಗಳಲ್ಲೊಬ್ಬನಾದನು. ವಿಪ್ರವಸನು ಕೂಡ ಪುಲಸ್ತ್ಯಪುತ್ರನೇ. ಅವನಿಗೆ ಇಡಿಬಿಲಾದೇವಿಯಲ್ಲಿ ಕುಬೇರನು ಜನಿಸಿ ಯಕ್ಷಪತಿಯಾದನು, ಕೈಕಸಿಯೆಂಬ ರಾಕ್ಷಸಿಯಲ್ಲಿ ರಾವಣ ಕುಂಭಕರ್ಣ ವಿಭೀಷಣರೆಂಬ ಮೂವರು ಪುತ್ರರು ಜನಿಸಿದರು. ಪುಲಹನಿಗೆ ಗತೀದೇವಿಯಲ್ಲಿ ಕರ್ಮಶ್ರೇಷ್ಠ, ವರೀಯಾಂಸ, ಸಹಿಷ್ಣುರೆಂಬ ಮೂವರು ಪುತ್ರರಾದರು. ಕ್ರತುಭಾರ್ಯಳು ಕ್ರಿಯಳು. ಬ್ರಹ್ಮತೇಜದಿಂದುರಿಯುವ ವಾಲಖಿಲ್ಯರೆಂಬ ೬೦ ಸಹಸ್ರ ಜನರಾಕೆಯ ಪುತ್ರರು. ವಸಿಷ್ಠನಿಗೆ ಅರುಂಧತಿಯಲ್ಲಿ ಆದ ಪುತ್ರರು—ಚಿತ್ರಕೇತು, ಸುರೋಚಿ, ವಿರಜ, ಮಿತ್ರ, ಉಲ್ಬಣ, ವಸುಭೃತ್, ಯಾನ, ದ್ಯುಮಾನ್, ಶಕ್ತಿ ಮುಂತಾ ದವರು. ಅಥರ್ವಣ ಪತ್ನಿಯಾದ ಚಿತ್ತಿಯು ಧೃತವ್ರತ ಮತ್ತು ಅಶ್ವಶಿರನಾದ ದಧ್ಯಂಚ ನೆಂಬೀರ್ವರಂ ಪಡೆದಳು. ಭೃಗುವು ಖ್ಯಾತಿಯಲ್ಲಿ ಧಾತ ವಿಧಾತರನ್ನು ಭಗವತ್ಪ್ರಿಯಳಾದ ಶ್ರೀದೇವಿಯನ್ನು ಪಡೆದನು. ಮೇರುವು ತನ್ನ ಮಕ್ಕಳಾದ ಆಯತಿಯನ್ನು ಧಾತನಿಗೂ, ನಿಯತಿಯನ್ನು ವಿಧಾತನಿಗೂ ಕೊಟ್ಟನು. ಧಾತೃಪುತ್ರನೇ ಮೃಕಂಡನು. ವಿಧಾತೃ ಸುತನೇ ಪ್ರಾಣರ್ಷಿಯು. ಮೃಕಂಡನಿಗೆ ಮಾರ್ಕಾಂಡೇಯನು, ಪ್ರಾಣನಿಗೆ ವೇದಶಿರಸನು ಜನಿಸಿದರು. ಭೃಗುಪುತ್ರನಾದ ಕವಿಯು ಗ್ರಹನಾದ ಶುಕ್ರನನ್ನು ಪಡೆದನು. ವಿದುರಾ! ಈ ಎಲ್ಲರು ತಮ್ಮ ಸಂತಾನದಿಂದ ಲೋಕಗಳನ್ನು ಪ್ರಜಾಸಮೃದ್ಧವನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿದರು. ಈ ಕರ್ದಮ ದೌಹಿತ್ರ ಸಂತಾನವನ್ನು ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದ ಕೇಳಿದವರು ಪಾಪಮುಕ್ತರಾಗುವರು.

ಮನುಪುತ್ರಿಯಾದ ಪ್ರಸೂತಿಯು ದಕ್ಷಪತ್ನಿಯಾದಳು. ಆಕೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಜಾಪತಿಯು ಹದಿನಾರು ಸುಂದರ ಕನ್ಯೆಯರನ್ನು ಪಡೆದನು. ಧರ್ಮಪ್ರಜೇಶನಿಗೆ ಹದಿಮೂರು ಕನ್ಯೆ ಯರನ್ನು; ಸ್ವಾಹಾ ಎಂಬವಳನ್ನು ಅಗ್ನಿಗೂ, ಎಲ್ಲ ಪಿತೃಗಳಿಗೆ ಸೇರಿ ಸ್ವಧಾ ಎಂಬವಳನ್ನು ಜ್ಞಾನೋಪದೇಶದಿಂದ ಸಂಸಾರ ನಿರ್ಮೂಲನ ದಕ್ಷನಾದ ಶಿವನಿಗೆ ಸತೀದೇವಿ ಎಂಬ

ಹದಿನಾರನೆಯ ಕನ್ಯಾಮಣಿಯನ್ನು ಮದುವೆಮಾಡಿಕೊಟ್ಟನು. ಧರ್ಮಪತ್ನಿಯರು ಶ್ರದ್ಧೆ, ಮೈತ್ರಿ, ದಯಾ, ಶಾಂತಿ, ತುಷ್ಟಿ, ಪುಷ್ಟಿ, ಕ್ರಿಯಾ, ಉನ್ನತಿ, ಬುದ್ಧಿ, ಮೇಧಾ, ತಿತಿಕ್ಷೆ, ಹ್ರೀ, ಮೂರ್ತಿ ಎಂಬುವರು. ಇವರಲ್ಲಿ ಶ್ರದ್ಧೆ ಶುಭನನ್ನು, ಮೈತ್ರಿಯು ಪ್ರಸಾದನನ್ನು, ದಯೆ ಅಭಯನನ್ನು, ಶಾಂತಿಯು ಸುಖನನ್ನು, ತುಷ್ಟಿಯು ಮುದನನ್ನು, ಪುಷ್ಟಿಯು ಸ್ಮಯನನ್ನು, ಕ್ರಿಯೆಯು ಯೋಗನನ್ನು, ಉನ್ನತಿಯು ದರ್ಪನನ್ನು, ಬುದ್ಧಿಯು ಅರ್ಥ ನನ್ನು, ಮೇಧಾವಿಯು ಸ್ಮೃತಿಯನ್ನು, ತಿತಿಕ್ಷೆಯು ಕ್ಷೇಮನನ್ನು, ಹ್ರೀಯು ಪ್ರಶ್ರಯನನ್ನು, ಮೂರ್ತಿದೇವಿಯು ನರನಾರಾಯಣ ಹರಿಕೃಷ್ಣರೆಂಬ ಶ್ರೀಹರಿಯ ನಾಲ್ಕು ರೂಪಗಳನ್ನು ಪಡೆದರು. ನರನಾರಾಯಣರು ಪುಟ್ಟಲು ಜಗವೇ ಆನಂದತುಂದಿಲವಾಯಿತು. ದಿಕ್ಕುಗಳು, ಅಗ್ನಿಗಳು, ವಾಯುವು, ಸಜ್ಜನ ಮನಗಳು, ನದಿಗಳು ಪ್ರಸನ್ನವಾದವು. ಆಕಾಶದಿ ದೇವ ವಾದ್ಯಗಳು ಮೊಳಗಿದವು. ಪುಷ್ಪವೃಷ್ಟಿಗರೆಯಿತು. ಮುನಿಗಳು ವೇದಘೋಷದಿಂದ ತುತಿಸಿ ದರು. ಗಂಧರ್ವಕಿನ್ನರರಾನಂದದಿಂದ ಕುಣಿದು ಹಾಡಿದರು. ಅಪ್ಸರೆಯರು ನಾಟ್ಯವಾಡಿ ದರು. ಪರಮಮಂಗಲಕರವಾದ ಆ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮಾದಿ ದೇವತೆಗಳು ಸ್ತೋತ್ರ ಮಾಡುತ್ತಿಂತೆಂದರು—

ಮೂರ್ತೀ ಧರ್ಮನಾಮಕ ಋಷಿ ದಂಪತಿಗಳಲ್ಲಿ ನೀನಾಗಿ ಸ್ವೇಚ್ಛೆಯಿಂದ ಋಷಿ ರೂಪನಾಗಿ ಅವತರಿಸಿದ ಚತುರ್ಮೂರ್ತಿಯೇ! ನಿನಗೆ ನಮಸ್ಕಾರವು. ವಾಯುವಿಗಾಧಾರ ದಂತಿರುವ ಆಕಾಶದಂತೆ ನಿನಗೆ ನೀನೇ ವ್ಯಂಜಕನಾಗಿ ಸರ್ವಾಧಾರನಾಗಿರುವಿ. ಆಧಾರಾ-ಧೇಯಭಾವವು ನಮಗೆ ಗೋಚರವಾಗಲು ವಿಮಾನಾದಿ ಚಲನಗಳಿಂದ ತೋರುವ ಆಕಾಶ ಭೇದವನ್ನಂತೆ, ನಿನ್ನಲ್ಲಿಯು ಅವತಾರಭೇದವಿಲ್ಲವೆಂದು ತಿಳಿಸಲವತರಿಸುವ ಸ್ವಾಮಿಯೇ! ಶ್ರೀಲಕ್ಷ್ಮಿದೇವಿಗೆ ನಿಲಯವಾದ ನಿನ್ನ ಕರುಣಾರಸಪೂರ್ಣನಯನಾರವಿಂದ ವೀಕ್ಷಣ ದಿಂದೆಮ್ಮನ್ನು ನೋಡು! ನಿನ್ನ ಜಗತ್ಪಾಲನ ಕಾರ್ಯವಿಘ್ನಪರಿಹಾರಕ್ಕಾಗಿ ಸತ್ವಗುಣದಿಂದ ಸೃಷ್ಟರಾದವರಲ್ಲವೇ ದೇವತೆಗಳು. ಅಂತಹ ನಿನ್ನ ಪ್ರಿಯರಾದ ನಮ್ಮನ್ನು ಕಾಪಾಡು!

ಎಂದು ನುತಿಸಿ ನತಿಸಿದ ಸುರಗಣರ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿ, ಕರುಣಾಲೋಕನ ಗಳಿಂದ ಅವರನ್ನನುಗ್ರಹಿಸಿ, ನರನಾರಾಯಣರು ಗಂಧಮಾದನಪರ್ವತವನ್ನು ಸೇರಿದರು. ನಾರಾಯಣಋಷಿಯು ಸಾಕ್ಷಾಚ್ಛ್ರೀಹರಿಯೇ. ನರನು ಶೇಷಾವತಾರನವನಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಹರಿಯ ಶ್ವೇತಕೇತದ ವಿಶೇಷಾವೇಶವಿದೆ. ನಾರಾಯಣನೇ ಕೃಷ್ಣನಾಗಿ ಯದುಕುಲದಲ್ಲಿಯು, ನರನಾವೇಶದಿಂದ ಅರ್ಜುನನು ಕುರುಕುಲದಲ್ಲಿಯು ಪುಟ್ಟಿದರು.

ಸ್ವಾಹಾದೇವಿಯು ಅಗ್ನಿಯಿಂದ ಪಾವಕ, ಪಾವಮಾನ, ಶುಚಿ ಎಂಬ ಮೂವರು ಪುತ್ರರನ್ನು ಪಡೆದಳು. ಇವರು ಹುತಭೋಜನರೆನಿಸಿದರು. ಅವರಿಂದ 45 ಅಗ್ನಿಗಳು ಜನಿಸಿದರು. ತಂದೆಗಳು, ತಾತನಿಂದ ಕಲೆತು ಅಗ್ನಿಗಳು 49 ಜನರಾದರು. ಅವರ ವಿವಿಧ ನಾಮಗಳಿಂದ ಯಜ್ಞಕರ್ಮಕಾಲದಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮವಾದಿಗಳು ಅಗ್ನಿದೈವತ್ಯವಾದ ವಿವಿಧೇಷ್ಟಿ ಗಳನ್ನು ನಿರೂಪಿಸಿ ಮಾಡುವರು. ಅಗ್ನಿಷ್ವಾತ್ತರು, ಬರ್ಹಿಷದರು, ಸಾಮ್ಯರು, ಆಜ್ಯಪರು, ಮೊದಲಾದ 49 ಮಂದಿ ಅಗ್ನಿಗಳು ಪಿತೃಗಳೆನಿಪರು. ಅವರು ಸಾಗ್ನಿಗಳು, ನಿರಗ್ನಿಗಳೆಂದು

ಎರಡು ವಿಧರಾಗಿರುವರು. ಅವರ ಪತ್ನಿಯೇ ಸ್ವಧಾದೇವಿ. ಸ್ವಧಾದೇವಿಯು ಪಿತೃಗಳಿಂದ ಕನ್ಯಾದ್ವಯವನ್ನು ಪೆತ್ತಳು. ಮೇನಾ, ವೈತರಣೀ, ಎಂಬಾತರುಣಿಯರು ವೇದವಿಚಾರ ವಿಚಕ್ಷಣರಾಗಿ ಜ್ಞಾನ-ವಿಜ್ಞಾನಸಂಪನ್ನರಾದರು. ರುದ್ರಪತ್ನಿಯಾದ ಸತಿಯು ಮಹಾದೇವ ನಿಗನುವ್ರತಳಾಗಿದ್ದು ಕೂಡ ತನಗೆ ಸದೃಶನಾದ ಪುತ್ರನನ್ನು ಪಡೆಯಲಿಲ್ಲ. ತನ್ನ ತಂದೆಯಾದ ದಕ್ಷನು ನಿರಪರಾಧಿಯಾದ ರುದ್ರನ ಮೇಲೆ ರೋಷ ದ್ವೇಷಗಳನ್ನು ಮಾಡಲು ಸಹಿಸದೆ ಅಸ್ವೀಕೃತಳಂತೆ ಇದ್ದು ಪ್ರಾಣೋತ್ಕ್ರಮಣ ನಿಮಿತ್ತ ಯೋಗನಿರತಳಾಗಿ ಮನಸಾ ಹರಿಧ್ಯಾನವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾ ದೇಹವನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿದಳು-ಎಂದು ಮೈತ್ರೇಯನು ಹೇಳಿದನು.

೨. ದಕ್ಷ ಮಹಾದೇವ ವಿರೋಧಕಾರಣ

ವಿದುರನು ಪ್ರಶ್ನಿಸಿದನು–

ಮಹಾದೇವನು ಶೀಲವಂತರಲ್ಲಿ ಶ್ರೇಷ್ಠನು. ದಕ್ಷನೂ ದುಹಿತೃವತ್ಸಲನು. ಹೀಗಿದ್ದರೂ ಮಗಳಾದ ಸತಿಯಲ್ಲಿ ಅನಾದರವನ್ನು, ರುದ್ರನಲ್ಲಿ ದ್ವೇಷವನ್ನು ದಕ್ಷನೇಕೆ ಮಾಡಿದನು? ಮಹಾದೇವನು, ಜಗತ್ತಿಗೆಲ್ಲಾ ಪೂಜ್ಯನು, ಚರಾಚರಗುರುವು, ಶಾಂತ ಮೂರ್ತಿಯು, ಭಗವನ್ನಿರತನು ಆದ ರುದ್ರನಲ್ಲಿ ದ್ವೇಷವನ್ನಾರು ಮಾಡುವರು? ಬ್ರಹ್ಮನ್! ಈ ಮಾವ ಅಳಿಯಂದಿರ ಜಗಳವು ಕೊನೆಗೆ ಮಗಳ ಪ್ರಾಣತ್ಯಾಗ ಕಾರಣ ವಾಯಿತಲ್ಲವೆ? ದಯಮಾಡಿ ಆ ಕಥೆಯನ್ನೆನಗೆ ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿ ಪೇಳಿ.

ಮೈತ್ರೇಯನು ಪೇಳಿದನು–

ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ವಿಶ್ವಸೃಜರಾದ ಮರೀಚ್ಯಾದಿಗಳು ಯಜ್ಞವನ್ನು ಮಾಡಿದರು. ಮಹರ್ಷಿಗಳೆಲ್ಲರಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದರು. ಸಾನುಗರಾದ ದೇವತೆಗಳು, ಸಾಗ್ನಿಗಳಾದ ಋಷಿಗಳು ಬಂದರು. ಆ ಯಜ್ಞಶಾಲೆಗಾಗ ದಕ್ಷನೂ ಬಂದನು. ಸೂರ್ಯನಂತೆ ಪ್ರಕಾಶಿಸುತ್ತಾ ಸಭಾ ಮಂಟಪವನ್ನೇ ಬೆಳಗಿಸಿದ ದಕ್ಷನನ್ನು ಕಂಡು ವಿರಿಂಚಶರ್ವರಿಬ್ಬರನ್ನು ಹೊರತು ಎಲ್ಲ ಸದಸ್ಯರು ಅವನ ಕಾಂತಿಯಿಂದ ಸಂಭ್ರಾಂತರಾಗಿ ಎದ್ದುನಿಂತರು. ಆಗ ಸದಸಸ್ಪತಿಗಳಿಂದ ಸತ್ಕೃತನಾದ ದಕ್ಷನು ಲೋಕಗುರುವಾದ ಬ್ರಹ್ಮನಿಗೆ ವಂದಿಸಿ ಆ ತಂದೆಯ ಆಜ್ಞೆಯಂತೆ ಆಸೀನನಾದನು. ಮುಂದೆ ಕೂತಿದ್ದ ಮೃಡನನ್ನು ನೋಡಿದರು. ಅಳಿಯನು ತನ್ನನ್ನು ಆದರಿಸಲಿಲ್ಲವೆಂದು ಸಿಟ್ಟಿನಿಂದ ಸುಡುವಂತೆ ನೋಡುತ್ತಾ ಪರುಷವಚನಗಳಿಂದಿಂತೆಂದನು–

ಬ್ರಹ್ಮಗಳಿರಾ! ಸಭ್ಯರೇ! ನನ್ನ ವಚನವನ್ನು ಕೇಳಿ. ಸಾಧುಗಳ ಸದಾಚಾರವನ್ನು ನಿರೂಪಿಸುವೆನು. ಅಜ್ಞಾನದಿಂದಲಾಗಲಿ ಮತ್ಸರದಿಂದಲಾಗಲಿ ಮಾತನ್ನಾಡುತ್ತಿಲ್ಲ. ಇವನು ಲೋಕಪಾಲಕರ ಯಶೋನಾಶಕನು. ಇವನಿಗೆ ಲಜ್ಜೆಯಾದರೂ ಇದೆಯೇ? ಸಜ್ಜನರು ಹಾಕಿಕೊಟ್ಟ ಸನ್ಮಾರ್ಗವನ್ನು ಸ್ತಬ್ಧನಾಗಿ ಕೆಡಿಸಿರುವನು. ಇಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ! ಇವನು ನನಗೆ ಶಿಷ್ಯನಲ್ಲವೇ? ಬ್ರಾಹ್ಮಣರೆದುರು ಅಗ್ನಿಸಾಕ್ಷಿಯಾಗಿ ಸ್ವೀಕರಿಸುವ ಗಾಯತ್ರೀಮಂತ್ರೋ-ಚ್ಚಾರಣದಂತೆ ನನ್ನ ಮಗಳ ಪಾಣಿಯನ್ನು ಗ್ರಹಿಸಿ ಅಳಿಯನೆನಿಸಿರುವ ಈ ಶಿವನು, ಶಿಷ್ಯನೇ

ಸರಿ! ಕೆಟ್ಟಕೆಂಡವನ್ನಿಟ್ಟ ಕಣ್ಣುಳ್ಳ ರುದ್ರನು, ಹರಿಣನಯನೆಯಾದ ನನ್ನ ಮಗಳ ಕೈಪಿಡಿದ ಅಳಿಯನೆನಿಸಿಯೂ ಪ್ರತ್ಯುತ್ಥಾನವನ್ನೂ ಅಭಿನಂದನವನ್ನೂ ಮಾಡಲಿಲ್ಲ! ಕೊನೆಗೆ 'ಬನ್ನಿ' ಎನ್ನಬಾರದೇ? ಛೇ! ಇವನಿಗೆ ಕ್ರಿಯಾಮರ್ಯಾವೇನು ಗೊತ್ತು? ಅಶುಚಿಯಾಗಿ ಅಹಂಕಾರ ಭರಿತನಾಗಿರುವನು. ಧರ್ಮಮರ್ಯಾದೆಯನ್ನುಲ್ಲಂಘಿಸಿರುವನು. ಶೂದ್ರನಿಗೆ ವೇದವನ್ನು ಕೊಟ್ಟಂತೆ ಇಷ್ಟವಿಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಇವನಿಗೆ ನನ್ನ ಮಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಕೆಟ್ಟೆ. ನನಗೇನೂ ಅಸೂಯೆ ಇಲ್ಲ. ನೋಡಿ! ಇವನಿರುವದೋ ಘೋರ ಸ್ಮಶಾನ! ಇವನ ಪರಿವಾರವೋ ಭೂತಪ್ರೇತಗಳು! ಇವನು ಸ್ವಯಂ ಉನ್ಮತ್ತನು. ದಿಗಂಬರನಾಗಿ ಕೂದಲನ್ನು ಬಿರಿಹಾಕಿ, ನಗುತ್ತಾ, ಅಳುತ್ತಾ, ಕುಣಿಯುತ್ತಾ, ತಿರುಗುವನು. ಚಿತಾಭಸ್ಮವನ್ನು ಹಚ್ಚಿ ಪ್ರೇತಾಸ್ಥಿಮಾಲೆ ಗಳನ್ನಿಟ್ಟು, ಮತ್ತಜನರಿಂದಾಡುವ ಅಶಿವನಾದ ಇವನಿಗೆ ಶಿವನೆಂದು ಹೆಸರೇಕೋ! ತಮೋಗುಣಸ್ವರೂಪಾತ್ಮರಾದ ಪ್ರಮಥಭೂತಗಳಿಗೊಡೆಯನಾದ ಹುಚ್ಚನಿವ! ಶೌಚವಿಲ್ಲ, ಒಳ್ಳೆಯ ಮನಸ್ಸಿಲ್ಲ. ಅಯ್ಯೋ! ಪಾಪ! ನನ್ನ ಮಗಳಿಗೆ ಇವನಿಂದಲೇನು ಸುಖ? ಬ್ರಹ್ಮದೇವರೇ ಹೇಳಿದನಿಲ್ಲದಿರೆ ಇವನಿಗೆ ಯಾರು ಕನ್ಯೆಯನ್ನು ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದರು?–

ಎಂದು ನಿಂದಿಸಿ, ಬದುಲಾಡದೆ ಸುಮ್ಮನಿದ್ದ ಶಿವನನ್ನು ಕಂಡು, ಕೆಂಡವಾಗಿ ಕಡು ಕೋಪದಿಂದ ದಕ್ಷನು ಶಾಪವನ್ನೇ ಕೊಡತೊಡಗಿದನು–ಈ ದೇವಗಣಾಧಮನಾದ ಭವನು ಇಂದ್ರೋಪೇಂದ್ರಾದಿ ದೇವತೆಗಳಿಂದ ಕೂಡಿ ಯಜ್ಞಭಾಗವನ್ನು ಹೊಂದದೆ ಹೋಗಲಿ!

ಸದಸ್ಯರು ಬೇಡಕೂಡದೆಂದರೂ ಕೇಳದೆ ದಕ್ಷನು ಗಿರೀಶನಿಗೀಶಾಪವನ್ನಿತ್ತು ಸಿಟ್ಟಿ ನಿಂದ ಅಲ್ಲಿ ನಿಲ್ಲಲಾರದೆ ಸಭೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಹೊರಹೊರಟನು. ದಕ್ಷಶಾಪದಿಂದ ಕುಪಿತ ನಾದ ನಂದಿಕೇಶನು, ದಕ್ಷನಿಗೂ ದಕ್ಷನ ದುರ್ವಚನಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ಅನುಮೋದಿಸಿದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೂ ದಾರುಣವಾದ ಶಾಪವನ್ನಿತ್ತನು–

ನಶ್ವರವಾದೀ ಶರೀರವೇ ನಾನೆಂದು ದುರಭಿಮಾನದಿಂದ ದ್ರೋಹವನ್ನರಿಯದ ಭಗವಂತನಿಗೆ, ದ್ರೋಹವನ್ನೆಸಗಿದ ದಕ್ಷನು ಅಜ್ಞಾನಿಯೇ ಸರಿ! ಅವನ ತತ್ತ್ವಜ್ಞಾನವು ಅನ್ಯಥಾಜ್ಞಾನದಿಂದ ನಶಿಸಿಹೋಗಲಿ! ಗ್ರಾಮ್ಯಸುಖೇಚ್ಛೆಯಲ್ಲಾಸಕ್ತನಾಗಿ ವಂಚನಮಯ ಸಂಸಾರಕೂಪದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀನಾರಾಯಣಾವಿಷಯಕರ್ಮವ್ಯಾಪಾರನಿರತನಾಗಿ ಪತಿತನಾಗಲಿ! ವೇದವಾದರತನಾಗಿ, ಪುಷ್ಪಸದೃಶ ಸ್ವರ್ಗಾದಿಕಾಮನಾಭ್ರಷ್ಟನಾಗಲಿ! ವಿಷಯಧ್ಯಾನಮಾಡಿ, ತನ್ನ ಗತಿಯನ್ನು ಕಾಣದೆ ಸ್ತ್ರೀಕಾಮನಾಗಿ ಶೀಘ್ರದಲ್ಲಿಯೇ ದಕ್ಷನು ಬಸ್ತಮುಖನಾಗಲಿ! ಅವಿದ್ಯೆಯನ್ನೇ ವಿದ್ಯೆಯೆಂದು ತಿಳಿದ ಕರ್ಮಫಲಭೋಗಿಗಳಾಗುತ್ತಾ ಇವನು ಇವನನ್ನನು ಸರಿಸಿ ಶಿವಾವಮಾನವನ್ನು ಗೈದವರೆಲ್ಲ ಸಂಸಾರನಿರತರಾಗಿ ಕೆಟ್ಟುಹೋಗಲಿ! ಮುಖ್ಯ-ಪ್ರಾಣಾನುಗ್ರಹದಿಂದಲೇ ಮೋಕ್ಷಫಲಪ್ರತಿಪಾದಕವೆಂದು ತಿಳಿಯಲರ್ಹವಾದ ವೇದವನ್ನು ಪುಷ್ಪದಂತೆ ವಿಷಯಸುಖಲಕ್ಷಣ ಮಕರಂದಭರಿತವೆಂದರಿತು, ಕಾಮಾತ್ಮಕರಾಗಿ ಹರದ್ವೇಷಿಗಳು ನಶಿಸಲಿ. ಇನ್ನು ಈ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರೋ ಜೀವನಕ್ಕಾಗಿ ತಪೋವಿದ್ಯಾವ್ರತ ಗಳನ್ನು ಬಳಸಿ, ಪಲಾಂಡು ಮುಂತಾದ ನಿಷಿದ್ಧ ಭೋಜನರಾಗಲಿ! ಧನ, ದೇಹ, ಇಂದ್ರಿಯಂಗಳ ದಾಸರಾಗಿ ಯಾಚಕರಾಗಿ ಅಲೆಯುತ್ತಿರಲಿ!

ಇಂತು ಬ್ರಹ್ಮಕುಲಕ್ಕೇ ಶಾಪವನ್ನಿಟ್ಟ ನಂದಿಯ ಮಾತನ್ನು ಮನ್ನಿಸದೆ, ಭೃಗುವು ದುರತ್ಯಯ ಪ್ರತಿಶಾಪವನ್ನಿತ್ತನು. ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೆ ಶಾಪವೇ ಅಲ್ಲವೇ ದಂಡಶಕ್ತಿಯು!

'ಭವವ್ರತಧರರು ಅವರ ಅನುವ್ರತರೆಲ್ಲರೂ ಪಾಖಂಡಿಗಳಾಗಲಿ! ಸಚ್ಛಾಸ್ತ್ರದ್ವೇಷಿಗಳಾಗಲಿ! ನಷ್ಟಶೌಚರು ಮೂಢಬುದ್ಧಿಗಳು ಜಟಾಧಾರಿಗಳು, ಭಸ್ಮಾಸ್ಥಿಧರರು ಆಗಿ ಶಿವದೀಕ್ಷಾ ಪ್ರವಿಷ್ಟರಾಗಲಿ! ಸುರಾಸವಗಳೇ ಅವರ ದೈವತಗಳಾಗಲಿ! ವೇದವನ್ನೂ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರನ್ನು ಬೈದೆಯಲ್ಲವೇ? ಕಾರಣವಿಲ್ಲದೆ ಧರ್ಮಸೇತು ಧುರಂಧರರನ್ನು ನಿಂದಿಸಿದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಪಾಖಂಡಿಗಳಾಗಿರಿ! ಅಲ್ಲವೋ! ಲೋಕಕ್ಕೆಲ್ಲ ಮಂಗಳಕರ ಸನಾತನ ಮಾರ್ಗ ದರ್ಶಕವಾದ ವೇದದ ಅಪರಾಧವೇನು? ಹೇಳು. ವೇದವಕ್ತಾ ಸಾಕ್ಷಾನ್ನಾರಾಯಣನಿರುವನು. ವೇದದಂತೆ ನಡೆಯುವ ವಿಪ್ರರೇನಪರಾಧಗೈದಿರುವರು? ಪರಮಪವಿತ್ರವು ಸಜ್ಜನಗಮ್ಯವಾದ ವೇದಮಾರ್ಗವನ್ನು ಬೈದು ಪಾಖಂಡಿಗಳಾದಿರಿ! ಭೈರವನೇ ನಿಮಗೆ ದೈವವಾಗಲಿ ಹೋಗು!'

–ಎಂದು ಭೃಗುವು ಶಾಪೋಕ್ತಿಯನ್ನು ನುಡಿವಾಗ ಕೇಳಲಾರದೆ ವಿಮನಸ್ಕನಾಗಿ ಮಹಾದೇವನಲ್ಲಿಂದ ಪರಿವಾರವನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೊರಟುಹೋದನು.

ಅನಂತರ ವಿಶ್ವಸೃಗೃಷಿವರರು ಸಾವಿರವರ್ಷದ ಯಾಗವನ್ನು ಹರಿಯೇ ಪ್ರಧಾನ ದೇವತೆಯಾಗಿದ್ದುದರಿಂದ ವಿಘ್ನ ಬರದಂತೆ ಮುಗಿಸಿ, ಮಹೋತ್ಸಾಹದಿಂದ ಗಂಗಾ ಯಮುನಾ ಸಂಗಮಕ್ಕೈತಂದು, ಅವಭೃತ ಸ್ನಾನವನ್ನು ಮಾಡಿ ಶುದ್ಧಮನಸ್ಕರಾಗಿ ತಂತಮ್ಮ ಮನೆಗಳಿಗೆ ಪೋದರು.

೩. ಶಂಕರ ದಕ್ಷ ವಿವಾದ ಕಥನ–ಸತೀ ಶಂಕರ ಸಂವಾದ

ಮೈತ್ರೇಯನು ಪೇಳಿದನು–

ಹೀಗೆ ಶಂಕರ ದಕ್ಷರು ಅಳಿಯ ಮಾವಂದಿರಾದರೂ ದ್ವೇಷದಿಂದ ಬಹುಕಾಲ ಕಳೆದರು.

ಆಗ ಬ್ರಹ್ಮನು ದಕ್ಷನನ್ನು ನವಪ್ರಜೇಶರಿಗಧ್ಯಕ್ಷ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಅಭಿಷಿಕ್ತನನ್ನಾಗಿಸಿದನು. ಅದರಿಂದ ದಕ್ಷನಾದರೂ ದುರಹಂಕಾರದಿಂದ ಪೂರಿತನಾದನು; ಪೂರ್ವವೈರವನ್ನು ಬಿಡಲಿಲ್ಲ. ಕರ್ಮರತನಾಗಿ ವಾಜಪೇಯವೆಂಬ ಯಜ್ಞವನ್ನು ಮಾಡಿದನು. ಮತ್ತೆ ಬೃಹಸ್ಪತಿ ಸವನವನ್ನು ಮಾಡಲೆಣಿಸಿ, ಬ್ರಹ್ಮರ್ಷಿ ದೇವರ್ಷಿ ಗಣವನ್ನೂ ಪಿತೃದೇವತೆಗಳನ್ನೂ ಕರೆಯಿಸಿದನು. ಸ್ವಸ್ತಿವಾಚನವನ್ನೋದಿ ಎಲ್ಲರೂ ಯಜ್ಞಪತ್ನಿಯರೂ ನೆರೆದಿದ್ದ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಯಜ್ಞಾಹುತಿಗಳನ್ನು ನೀಡುತ್ತಾ ದಕ್ಷನು ಕುಳಿತಿದ್ದನು.

ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ ವಿಮಾನಗಳಿಂದ ಪೋಗುವ ದೇವಸುಂದರಿಯರು ತಮ್ಮ ಪತಿಗಳಿಂದಾಡುವ ವಚನಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ಪೀತಾಂಬರವನ್ನುಟ್ಟು ಕಾಸಿನ ಸರವನ್ನಿಟ್ಟು ಲೋಲಲೋಚನೆಯರಾಗಿ ಮಣಿಕುಂಡಲಾಲಂಕೃತರಾದ ಅಮರಾಂಗನೆಯರ ಸಂಭ್ರಮವನ್ನು ನೋಡಿ, ಉತ್ಸುಕದಿಂದ ಪತಿಯನ್ನು ಸೇರಿ, ಸತೀದೇವಿಯು ಮಾತನಾಡಿದಳು–

ಪ್ರಜಾಪತೇ! ನಿಮ್ಮ ಮಾವನ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಮಖದ ಮಹೋತ್ಸವವು ನಡೆದಿದೆ ಯಂತೆ! ನಾವು ಸುಂದರ! ಅಲ್ಲಿಗೆ ಪೋಗೋಣವೇ? ಅದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಆಹ್ವಾನಿತರಾಗಿ ಅಮರವರರೂ ಪೋಗುತ್ತಿರುವರು ನೋಡು! ಬಂಧುದರ್ಶನವಾಗಲೆಂದು ನನ್ನ ಭಗಿನಿ ಯರು ಭಾವಂದಿರು ಯಜ್ಞಶಾಲೆಗೆ ಬರುವರು. ನಾನೂ ನಿನ್ನೊಡನೆ ಪೋಗಿ ಅವರಂತೆ ಉಡುಗರೆಯನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಲಪೇಕ್ಷಿಸುವದು ತಪ್ಪೇ? ಬಾ! ಅಲ್ಲಿ ಅಕ್ಕಂದಿರೌಚಿಯರು ಎಲ್ಲರಕಿಂತಲೂ ನನ್ನ ತಾಯಿ ನನ್ನನ್ನು ಕಂಡೊಡನೆ ಅಂತಃಕರಣವು ಕರಗಲು ಕರೆದು ಬಿಗಿದಪ್ಪುವರು. ಎಷ್ಟು ದಿನವಾಯಿತವರನ್ನು ತವರನ್ನು ನೋಡಿ? ಧ್ವಜವು ಹಾರುತ್ತಿರಲು ಮಹಾಸಂಭ್ರಮದಿಂದ ಋಷಿಗಳು ಸೇರಿ ನಡೆಸುವ ಯಜ್ಞವನ್ನಾದರೂ ನೋಡಿಬರೋಣ! ಏನು ಮಾತಾಡದಿರುವಿ? ಹರೀಚ್ಛೆಯಿಂದ ನಿರ್ಮಿತವಾದೀ ಗುಣತ್ರಯಾತ್ಮಕವಾದ ಜಗವನ್ನು ಶ್ರೀಶನನುಗ್ರಹದಿಂದ ಚೆನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿದಿರುವ ನಿನಗೆ ನೋಡಬೇಕೆಂಬುದಿಲ್ಲ. ಆದರೂ ನಾನು ಸ್ತ್ರೀಯು. ತತ್ತ್ವಜ್ಞಾನವೆನಗಷ್ಟಿಲ್ಲ. ಪ್ರಾಣನಾಥ! ನನ್ನ ಜನ್ಮಭೂಮಿ ಯನ್ನು ನೋಡಬೇಕೆನಿಸಿದೆ. ದೀನಳಾಗಿ ಬೇಡುವ ನನ್ನ ಈ ಕೋರಿಕೆಯನ್ನೀಡೇರಿಸು. ನೋಡೀ ಸುರವನಿತೆಯರು ಅಲಂಕೃತರಾಗಿ ಪತಿಸಹಿತರಾಗಿ ಪೋಗುತ್ತಿರುವ ವೈಭವವನ್ನು! ಶಿತಿಕಂಠ! ಹಂಸಪಾಂಡುರವಾದ ಅವರ ವಿಮಾನಾವಲಿಯಿಂದ ಆಕಾಶವೇ ನಿಬಿಡವಾಗಿದೆ. ನಾನು ಮಗಳಲ್ಲವೇ? ದಕ್ಷನೆನ್ನ ತಂದೆಯಲ್ಲವೇ? ಅವನ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಮಹೋತ್ಸವವಾಗು ತ್ತಿರಲು ಮಗಳಾದ ನನ್ನ ದೇಹವಿಲ್ಲಿ ನಿಲ್ಲುವುದೇ? ಕರೆಯದಿದ್ದರೂ ಸೌಹಾರ್ದವನ್ನೆಣಿಸಿ ಗಂಡನ ಮನೆಗೆ ಹೆಣ್ಣೂ, ಗುರುಮಂದಿರಕ್ಕೆ ಶಿಷ್ಯನೂ, ತಂದೆಯ ತೌರಿಗೆ ಮಕ್ಕಳೂ ಹೋಗಲೇಬೇಕೆಂದು ನೀತಿಕೋವಿದರು ಪೇಳುವರು. ಇಷ್ಟಾಗಿ ದೀನತೆಯಿಂದ ಕೇಳುವ ನನ್ನಲ್ಲಿ ಪ್ರಸನ್ನನಾಗು. ಹೇ ದೇವಶ್ರೇಷ್ಠ! ಪೂಜ್ಯನಾದ ನೀನೆನ್ನ ವಾಂಛೆಯನ್ನು ಕೈಗೂಡಿಸು. ಧರ್ಮವನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿದ ಸರ್ವಜ್ಞನಿರುವೆ. ನಾ ಕೇಳಿದುದೇನಧರ್ಮವೇ? ಅನುಗ್ರಹಿಸು.

ಎಂದು ಪ್ರಿಯಳಾಡಿದ ಭಾಷಣವನ್ನು ಕೇಳಿ ನಸುನಕ್ಕು ಸುರಪ್ರಿಯನು ವಿಶ್ವ ಸೃಡ್ಯಾಗದಲ್ಲಿ ದಕ್ಷನಾಡಿದ ವಾಗ್ಬಾಣಗಳ ಮರ್ಮಭೇದಿ ತೀಕ್ಷ್ಣತೆಯನ್ನು ನೆನೆದು ಮೆಲ್ಲ ನಿಂತು ನುಡಿದನು—

ಶೋಭನಗಾತ್ರಿ! ದಕ್ಷಪುತ್ರಿ! ಕರೆಯದಿದ್ದರೂ ಬಂಧುಜನರ ಮನೆಗೆ ಪೋಗ ಬೇಕೆಂದೆ. ನಿಜವೇ ಅಹುದು. ಆದರೆ ಅವರೆಮ್ಮನ್ನು ದೋಷದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ನೋಡದಿರು ವಾಗ ಆ ಮಾತು. ದುರಭಿಮಾನ ದೂಷಿತರಾಗಿ ಸಿಟ್ಟಿನಿಂದ ಕೂಡಿದವರಲ್ಲಿ ಹೋಗ-ಬಾರದು. ವಿದ್ಯಾ, ತಪಸ್ಸು, ಧನ, ಶರೀರ ಸೌಂದರ್ಯ, ತಾರುಣ್ಯ, ಕುಲವೆಂಬ ಆರು, ಸಜ್ಜನರಿಗೆ ಗುಣವೆನಿಸುವುವು. ದುಷ್ಟರಿಗವೇ ಮದಕಾರಣವಾಗುವುವು. ಮದವೇರಲು ಶಾಸ್ತ್ರಜನಿತ ಸ್ಮೃತಿಯು ನಶಿಸುವುದು. ಅಭಿಮಾನದಿಂದ ಕಣ್ಣು ಕಾಣದಾಗಿ ಕುಮತಿಯು ಮಹಜ್ಜನರ ಪ್ರಭಾವವನ್ನೂ ನೋಡದೆ ಅವರನ್ನವಮಾನಿಸುವನು. ಇಂತಹರು ಸ್ವಜನ ರಾದರೂ ಅವ್ಯವಸ್ಥಿತಚಿತ್ತರಾದ್ದರಿಂದ ಅವರ ಮನೆಗೆ ಹೋಗುವುದನುಚಿತವೇ ಸರಿ. ಹುಬ್ಬನ್ನು ಮುಡಿದು ಕಣ್ಣನ್ನು ಕೆಂಪಾಗಿಸಿ ವಕ್ರಬುದ್ಧಿಯಿಂದ ಬಂದವರನ್ನು ನೋಡುವ

ದುರಾತ್ಮರಲ್ಲಿ ನಮಗೇನು ಕೆಲಸ? ನನ್ನವರೆನಿಸಿಕೊಂಡವರು ಕೊಂಕುಬುದ್ಧಿಯಿಂದ ಕೆಟ್ಟ ಮಾತುಗಳಾಡಿ ಮರ್ಮಭೇದನ ಮಾಡಿದ ವೇದನೆಯು ಯುದ್ಧರಂಗದಲ್ಲಿ ವಿಷದಿಗ್ಧ ಬಾಣಗಳಿಂದಾದ ವೇದನೆಗಿಂತಲೂ ಅಸಹ್ಯವಾದುದು. ನೀನೇನೋ ಸರ್ವಾಧಿಪತಿಯಾದ ದಕ್ಷನ ಪ್ರಿಯಪುತ್ರಿಯೇ ನಿಜ! ಆದರೂ ನನ್ನಲ್ಲಿ ಅಕಾರಣ ದ್ವೇಷಿಯಾದ ದಕ್ಷನು ನೀನೆನ್ನ ಪತ್ನಿಯಾಗಿರುವುದರಿಂದ, ಸನ್ಮಾನಿಸದಿರುವನೆಂದು ನಿನಗೂ ಗೊತ್ತಿದೆ. ಅಸುರಾವೇಶದಿಂದ ನನ್ನ ಪೂರುಷಬುದ್ಧೀಂದ್ರಿಯಾದಿ ಪ್ರೇರಕತ್ವ ರೂಪಮಹದೈಶ್ವರ್ಯವನ್ನು ಕಂಡು ಅಸೂಯೆಯಿಂದ ಕುದಿಯುತ್ತಿರುವನು, ಇಂತಹ ಪದವಿಯು ತನಗಾಗಲಾರದೆಂದು. ಅಸುರರು ಹರಿಯನ್ನಂತೆ ನಿಷ್ಕಾರಣವಾಗಿ ನನ್ನನ್ನು ದ್ವೇಷಿಸುತ್ತಿರುವ ದಕ್ಷನು ಹರಿ ದ್ವೇಷಿಯೇ ಸರಿ! ಕೇಳಿಲ್ಲಿ! ಪ್ರತ್ಯುದ್ಗಮನ, ವಿನಯ, ಅಭಿವಾದನಗಳು ಉತ್ತಮರಿಗೆ. ಮಿತ್ರರಿಗೆ ಪ್ರತ್ಯುದ್ಗಮನವಷ್ಟೇ! ಅಧಮರಿಗಿವಾವೂ ಇಲ್ಲ. ಆದರೂ ಪ್ರಾಜ್ಞರು ಸ್ವೋತ್ತಮರಲ್ಲಿರುವ ಶ್ರೀಶನಿಗೂ, ಸ್ವೋತ್ತಮರಿಗೂ ಶಿರಸಾ ನಮಿಸುವರು. ಸ್ವಾಧಮ ರಾದರೆ ಅಂತರ್ಯಾಮಿಗೆ ಮನಸಾ ನಮಿಸಿ ಸುಮ್ಮನಿರುವರಿದು ಧರ್ಮಸೂಕ್ಷ್ಮವು; ದಕ್ಷನಿಗೀ ವಿವೇಕವಿಲ್ಲ. ನನ್ನಿಂದ ಪ್ರತ್ಯುತ್ಥಾನಾದಿಗಳಿಂದ ಪೂಜಿಸಲರ್ಹನು ಬ್ರಹ್ಮಾದಿ ಶರೀರಸ್ಥಿತನಾದ ಹರಿಯೇ. ಅವನು ಮಾಯಾವರಣಾದಿಗಳಿಂದ ರಹಿತನಾಗಿರುವನು, ಅಪ್ರಾಕೃತನಾಗಿರುವನು. ಅವನೇ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯಿಂದ ಪೃಥಿವ್ಯಾದಿಗಳಲ್ಲಿದ್ದು ಪ್ರಕಾಶಿತನಾದರೂ ಲೇಪರಹಿತನಾಗಿರುವನು. ಅಂತಹ ಸರ್ವೇಂದ್ರಿಯಸ್ವಾಮಿಯಾದ ಬ್ರಹ್ಮಶರೀರಸ್ಥ ವಾಸು ದೇವನನ್ನು ನಾನಾಗ ಚಿಂತಿಸುತ್ತಿದ್ದೆ. ದಕ್ಷಾಂತಃಸ್ಥಿತ ಹರಿಯೂ ಅದರಿಂದ ಸತ್ಕರಿಸ ಲ್ಪಟ್ಟಂತೆಯೇ ಆಯಿತು. ಹೀಗಿರುವಾಗ ದಕ್ಷನು ನನ್ನನ್ನು ದ್ವೇಷಿಸುವುದು ನಿಷ್ಕಾರಣವೇ ಸರಿ. ರಜೋಗುಣ ಪ್ರಯುಕ್ತ ಮದದೂಷಿತನಾದ್ದರಿಂದಲೂ ಹರಿಸನ್ನಿಧಾನ ವಿಶೇಷಾ ಭಾವದಿಂದಲೂ ಪ್ರತ್ಯುತ್ಥಾನಾದಿಗಳನ್ನು ಮಾವನಾದರೂ ಮಾಡದೇ ನಾನಿದ್ದುದೂ ಸರಿಯೇ. ನನ್ನ ದ್ವೇಷಿಯಾದ್ದರಿಂದ ನಿನ್ನ ತಂದೆಯಾದರೂ ದಕ್ಷನನ್ನು ನೋಡಲು ಪೋಗಬೇಡ. ಸತೀ! ಆ ವಿಶ್ವಸೃಡ್ಯಾಗದಲ್ಲಿ ದುರ್ವಚನಗಳನ್ನಾಡದಿರುವನವನು ನಿನ್ನನ್ನು ಸಂಭಾವಿಸನು. ನನ್ನ ಮಾತನ್ನು ಮನ್ನಿಸದೆ ಪೋದರೆ ಒಳ್ಳೆಯದಾಗದು. ಸಂಭಾವಿತರಿಗೆ ಸ್ವಜನಕೃತ ಪರಾಭವವು ದೇಹವಿಯೋಗಕ್ಕೆ ಮಿಗಿಲೆನಿಸುವುದು. ನೋಡಿನ್ನು ನಿನ್ನ ಮನ ಬಂದಂತೆ ಮಾಡು. ಶ್ರೀಶೇಚ್ಛೆಯಂತಾಗಲಿ.

೪. ದಕ್ಷಾಧ್ವರ ಗಮನ

ಮೈತ್ರೇಯನು ಪೇಳಿದನು-

ಇಷ್ಟು ಮಾತನ್ನು ನುಡಿದು ಶಂಕರನು ಮನಸಾ ಹೇಗಾದರೂ ಪತ್ನಿಯ ಅಂಗನಾಶವು ನಿಶ್ಚಿತವು. ಬೇಡವೆಂದರೆ ಇಲ್ಲೇ ವಿಷಾಗ್ನಿ ಜಲಗಳಿಂದ, ಹೋಗೆಂದರೆ ಅಲ್ಲಿ ದಕ್ಷಾವ ಮಾನದಿಂದ ಸಾಯುವಳೆಂದು ತಿಳಿದು ನಿಟ್ಟುಸಿರಂ ಬಿಟ್ಟು ಸುಮ್ಮನಾದನು. ಆಗ ಸತಿಯು ಬಂಧುದರ್ಶನ ವಿಘ್ನದಿಂದ ಮನನೊಂದು ತಂದೆ ತಾಯಿಯರಲ್ಲಿ ಸ್ನೇಹದಿಂದ ಅಳುತ್ತಾ

ವಿಹ್ವಲಚಿತ್ತಳಾದಳು. ಎದುರಿಲ್ಲದ ಗಂಡನನ್ನು ಸುಡುವಂತೆ ಕೆಂಗಣ್ಣಿನ ನೋಟದಿಂದ ನೋಡಿ, ಕೋಪರೋದನಗಳೆರಡೂ ವಿಫಲವಾಗಲು, ನಡುಗುತ್ತಾ, ನಿಶ್ಚಲಚಿತ್ತನಾದ ಚಿತ್ತಜ ವೈರಿಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಸಿಟ್ಟಿನಿಂದ ಹೊರಹೊರಟಳು. ಪ್ರೇಮದಿಂದ ಶರೀರಾರ್ಧವನ್ನೇ ಕೊಟ್ಟ ಪ್ರಿಯನನ್ನು ಬಿಟ್ಟು, ಸಾಮಾನ್ಯ ಸ್ತ್ರೀಸ್ವಭಾವವು ಇಂತು ವಿವೇಕರಹಿತವೆಂದು ತೋರಿಸುವಳೆಂಬಂತೆ ಹೊರಟ ಸತೀದೇವಿಯನ್ನನುಸರಿಸಿ, ತ್ರಿನೇತ್ರನ ಅನುಚರರು ಬಂದರು. ಮಣಿಮದಾದಿ ಪಾರ್ಷದರು ಸ್ವಸ್ತಿಯಾಗುವುದೋ ಇಲ್ಲವೋ ಎಂಬ ಚಿಂತೆ ಯಿಂದ ಆಕುಲಿತರಾಗಿ ನಂದಿಯನ್ನು ಕರತಂದು ಸುಂದರಿಯನ್ನು ಕೂಡಿಸಿ ಹೊರಟರು. ಕ್ರೀಡಾಶುಕಿಯನ್ನು, ಜಲವಾದ್ಯವನ್ನು, ದರ್ಪಣವನ್ನು ಲೀಲಾಕಮಲವನ್ನು ತಂದರ್ಪಿಸಿ ದರು. ಓಡುತ್ತಾ ಹಿಂದೆ ನಡೆಯುವ ಪರಿವಾರವು ಅದರ ಗಾನ, ಪಿಡಿದ ಶ್ವೇತಚ್ಛತ್ರ, ಬೀಸುವ ಚಾಮರ, ಹಾಕಿದ ಪೂಮಾಲೆ, ಬಾರಿಸುವ ದುಂದುಭಿ ಶಂಖ ವೀಣಾ ವಾದ್ಯಗಳನ್ನು ನೋಡಿ ಸಂತಸವಿಲ್ಲದೆ ಸತಿಯು ನಂದಿಯ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತು ಮೆಲ್ಲನೆ ಹೊರಟಳು; ಹೊರಟು ಕ್ರಮವಾಗಿ ದಕ್ಷನ ಯಜ್ಞವಾಟವನ್ನು ಸಮೀಪಿಸಿದಳು. ದೂರದಿಂದ ವಿಪ್ರರ ವೇದಘೋಷ ವನ್ನು ಕೇಳಿ ಯಜ್ಞಧೂಮವು ಮೇಲಕ್ಕೇರಿ ಬರುವುದನ್ನು ನೋಡಿ, ಪಶು ಹಿಂಸಾರಕ್ತಸಿಕ್ತವು ಬ್ರಹ್ಮರ್ಷಿ ಸೇವಿತವು, ದೇವಗಣ ಯುಕ್ತವು, ಆದ ಯಜ್ಞಶಾಲೆಯನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿದಳು. ಮಣ್ಣು, ಕಟ್ಟಿಗೆ, ಕಾಂಚನ, ಕಬ್ಬಿಣ, ದರ್ಭ, ಚರ್ಮಗಳಿಂದ ಮಾಡಿದ ಯಾಗಪಾತ್ರೆಗಳು ಅಲ್ಲಿ ಇಡಲ್ಪಟ್ಟಿದ್ದವು. ಸತಿಯು ಶಾಲೆಯ ಮುಖದ್ವಾರದಿ ಬಂದು ನಿಂತಳು.

ಬಂದು ನಿಂತ ಮಗಳನ್ನು ಲೆಕ್ಕಿಸದೆ ತಿರಸ್ಕರಿಸಿದ ದಕ್ಷನ ಭಯದಿಂದ ಯಾರೂ ಆ ಸತಿಯನ್ನು ಪುರಸ್ಕರಿಸದೆ ಸುಮ್ಮನಿದ್ದರು. ಆದರೂ ಅಕ್ಕಂದಿರು ತಾಯಿಯು ಆದರ ದಿಂದ ಪ್ರೇಮಾಶ್ರುಗಳನ್ನು ಸುರಿಸುತ್ತಾ ಓಡಿಬಂದಾನಂದದಿಂದ ಸತಿಯನ್ನಾಲಿಂಗಿಸಿ ಚುಂಬಿ ಸಿದರು. ಸೌಂದರ್ಯ ಸುಖಪ್ರಶ್ನೆಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದರು. ಔಚಿಯರು ಆದರದಿಂದ ಮಾತಾ ಡಿಸಿ ಆಸನವನ್ನು ತೋರಿಸಿದರು. ಆದರೂ ಸತಿಯು ಪ್ರಧಾನನಾದ ದಕ್ಷನ ಅವಜ್ಞೆಯನ್ನ ರಿತು ಅವರಿತ್ತ ಸತ್ಕಾರಗಳನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸದೆ ಮನಸ್ಸಮಾಧಾನವಿಲ್ಲದೆ ಸುಮ್ಮನೆ ನಿಂತಳು.

ತಂದೆಯು ಬುದ್ಧಿಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ರುದ್ರಭಾಗವನ್ನರ್ಪಿಸದೆ, ಪ್ರಭುವಾದ ಪರಮೇ ಶ್ವರನ ದ್ರೋಹವನ್ನು ಮಾಡಿದುದನ್ನು ಕಂಡಳು. ಚಂಡಕೋಪದಿಂದ ಚಂಡಿಕೆಯಾದಳು. ಲೋಕಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಸುಡುವಳೆಂಬಂತೆ ಕಿಡಿಕಿಡಿಯಾಗಿ ನೋಡಿದಳು. ಜಗದೀಶ್ವರಿಯಾದ ತಾಯಿಗೆ ಯಾರ ಅಂಜಿಕೆ? ರೋಷದಿಂದ ಗದ್ಗದಿತಕಂಠಳಾಗಿ, ಧೂಮಮಾರ್ಗದಿ ಶ್ರಮ ದಿಂದ ನಡೆದು ಬಂದ, ಐಶ್ವರ್ಯದಿಂದ ಮದಮತ್ತನಾದ ದಕ್ಷನನ್ನು ನೋಡಿ ಸಿಟ್ಟಿನಿಂದ ವಿಜೃಂಭಿಸಿ, ಮಣಿಮದಾದಿ ಭೂತಪ್ರಮಥರನ್ನು ಸುಮ್ಮನಾಗಿಸಿ ಸದಸ್ಯರೆಲ್ಲರೂ ಕೇಳುವಂತೆ ಇಂತೆಂದಳು–

ದೇಹಧಾರಿಗಳಿಗೆಲ್ಲಾ ಪ್ರಿಯನಲ್ಲವೇ ಮಹಾದೇವ? ಅವನಿಗೆ ಇವರು ದ್ವೇಷಿಗಳು, ಇವರು ಪ್ರಿಯರೆಂಬ ಪಕ್ಷಪಾತವೇ ಇಲ್ಲ. ಯೋಗ್ಯತೆಯಂತೆಯೇ ಅವನ ಪ್ರೀತಿ ರೋಷ ಗಳು. ವಿಷ್ಣು ರಮಾ ಬ್ರಹ್ಮ ವಾಯು ಸರಸ್ವತೀ ಭಾರತೀ ಷಟ್ಕವಲ್ಲದ ಇತರ ಸಮಸ್ತ

ಜಗತ್ತಿಗೆ ಸ್ವಾಮಿಯು ನಿರ್ವೈರನಾದ ಭವದೇವನಲ್ಲಿ ನೀನಲ್ಲದಿನ್ನಾರು ವೈರವನ್ನಾಚರಿಪರು? ಕೆಲದುರ್ಜನರು ಉತ್ತಮರ ಗುಣಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ದೋಷಗಳನ್ನೇ ಎಣಿಸುವರು. ನಿನ್ನಂತಹ ಸಾತ್ವಿಕರಾದವರು, ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು, ಇತರರ ಸ್ವಲ್ಪಗುಣಗಳನ್ನೂ ದೊಡ್ಡದನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿ ದೋಷಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡುವರು. ಇಂತಹ ನಿನಗೇಕೆ ಮಹಜ್ಜನನಿಂದೆ ಘಟಿಸಿತೋ ನನಗರ್ಥವಾಗದಂತಿದೆ! ಶರೀರವೇ ನಾನೆಂಬ ಅಸಜ್ಜನರಾಚರಿಪರು ಸ್ವೋತ್ತಮ ದ್ರೋಹವನ್ನು. ವಿದ್ವಜ್ಜನಸೇವಾರಹಿತರಾಗಿ ಶಾಸ್ತ್ರವಿಚಾರ ಯೋಗ್ಯರಲ್ಲದ ದುರ್ಜನರಿಗದು ಸರಿಯೆನಿಸುವುದಾಗಲಿ ನಿನಗಿದು ಯೋಗ್ಯವಲ್ಲ. 'ಶಿವ' ಎಂಬೆರಡಕ್ಷರವನ್ನು ಪ್ರಸಂಗವಶದಿಂದುಚ್ಚರಿಸಲು ಸರ್ವದುಃಖವು ದೂರವಾಗುವುದು. ಇದವನ ಶಾಸನವು. ಪವಿತ್ರಕೀರ್ತಿಯಾದ ಶಿವನನ್ನು ಕೀರ್ತಿಸಿದವರಿಗೆ ಆರ್ತಿಲೇಶವೂ ಇಲ್ಲ. ಇಂತಹ ಶಿವನ ದ್ವೇಷವನ್ನು ಸಾಧಿಸಿ ನೀನೇ ಶಿವೇತರನಾಗಿ ಕೆಟ್ಟೆ. ಅಹೋ ಬ್ರಹ್ಮಾನಂದರಸಪಾನಲೋಲುಪರಾಗಿ ಸನಕಾದಿಗಳು ತಮ್ಮ ಮನೋಭ್ರಮರಗಳನ್ನು ಕೇಂದ್ರೀಕರಿಸುವ ಪಾದಾರವಿಂದ ಶೋಭಿತನಾದ ಮಹಾದೇವನು, ಬೇಡಿದವರಿಗಿಷ್ಟಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಸಮೃದ್ಧವಾಗಿ ಕೊಡುವ ವಿಶ್ವಬಂಧುವು, ನಿಂದನೀಯನಾದನೇ? ಎಂತಹ ಗುರುದ್ರೋಹಿಯಾದೆ! ಶಿವನು ನಿನಗೆ ಅಶಿವನಾದನೇ! ಛೀ! ನಿತ್ಯಶುದ್ಧನು ಮಂಗಲಕರನೆಂದು ಸನಕಾದಿ ಬ್ರಹ್ಮಪುತ್ರರು ಸೇವಿಪ ಶಿವನು ನಿನಗೆ ಸ್ಮಶಾನವಾಸಿಯಾದನೇ? ತಲೆ ಬಿಚ್ಚಿ ತಿರುಗುವ ಹುಚ್ಚನೆಂದೆಯಾ? ಬ್ರಹ್ಮಕಪಾಲಾಸ್ಥಿಧರನಾಗಿ ಕಂಡನೇ? ಪಿಶಾಚಿಗಳೊಡೆಯನಾದನೇ? ಅಯ್ಯೋ! ನಿನಗೆ ಧಿಕ್ಕಾರವಿರಲಿ! ಶಿವನ ಪಾದಧೂಳಿಯನ್ನು ಶಿರಸಾವಹಿಸಿ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಪಡೆದಿರುವ ಸನಕಾದಿ ಯೋಗಿಗಳು ಧನ್ಯರಾಗಿಪ್ಪರು. ಅಂತಹ ಸ್ವಾಮಿಯ ದ್ರೋಹವೀಸಭೆಯಲ್ಲಿ ನಡೆಯುತ್ತಿದೆ. ಏನು ಮಾಡಲಿ? ಕಿವಿಮುಚ್ಚಿ ಹರಿ ಹರೀ ಎನ್ನುತ್ತಾ ಹೊರಗೆ ಹೋಗುವುದು ಅಲ್ಪರು ಮಾಡುವ ಕೈಲಾಗದ ಮಾರ್ಗ. ಧರ್ಮರಕ್ಷಕನಾದ ಸಜ್ಜನ ನಿಂದೆಯನ್ನು ಕೇಳುತ್ತ ಸುಮ್ಮನಿರದೆ, ಪರುಷವಾದ ಆ ದುರ್ಜನರ ನಾಲಿಗೆಯನ್ನು ಸೀಳುವುದು ಸಮರ್ಥರ ಮಾರ್ಗವು. ಈ ಮಾರ್ಗವು ಮಗಳಾದ ನನಗೆ ಸರಿಯಲ್ಲ. ಇನ್ನುಳಿದಿರುವುದೊಂದೇ; ಪ್ರಾಣಪರಿತ್ಯಾಗ ಮಾಡುವ ಧರ್ಮಸಂಕಟಸಮಯದ ಕರ್ತವ್ಯವೇ ನನಗೆ ಶರಣ್ಯವಾಗಿದೆ. ನಿನ್ನಿಂದ ಪುಟ್ಟಿದ ಈ ಕಳೇವರವಿನ್ನೇಕೆ? ಶಿವನಿಂದಕನಾದ ನಿನ್ನ ಮುಂದೆಯೇ, ಅಜ್ಞಾನದಿಂದ ಉಂಡ ಮೈಲಿಗೆಯ ಅನ್ನವನ್ನು ವಮನೋಪಾಯದಿಂದ ಹೊರಗೆಡಹುವಂತೆ, ಈ ಹಾಳು ಕಲೇವರವನ್ನು ವಿಸರ್ಜಿಸುವೆನು. ಸ್ವಬಿಂಬಹರಿದರ್ಶನ ಸುಧಾಪಾನ ನಿತ್ಯತೃಪ್ತನಾಗಿ ಮಹಾಮುನಿ ಎನಿಸಿದ ಮಹಾರುದ್ರನಿಗೆ ಅಭ್ಯುತ್ಥಾನಾದಿ ಲೌಕಿಕ ನಿರ್ಬಂಧವಿಲ್ಲ. ಲೋಕವಿಲಕ್ಷಣನಾದ ಸ್ವಾಮಿಗೆ ವೇದವಾದಗಳು ಬಂಧಕವಲ್ಲ. ದೇವ ಮನುಷ್ಯ ಮಾರ್ಗಗಳು ಭಿನ್ನವೇ ಸರಿ. ಇದನ್ನರಿತು ಮನುಜನು ತನ್ನ ವಿಹಿತ ಮಾರ್ಗವನ್ನನುಸರಿಸಿ ನಡೆಯುತ್ತಾ ದೇವತೆಗಳನ್ನು ದೂಷಿಸದಿರುವುದು ಲೇಸು. ಆದ್ದರಿಂದ ನಿನ್ನದೇ ಮಹಾಪರಾಧವು! ಪ್ರವೃತ್ತವು ಸ್ವರ್ಗಾದಿ ಪ್ರಯೋಜನಕವು; ನಿವೃತ್ತವೇ ಮುಕ್ತಿಜನಕವು; ಎಂದು ವೇದದಲ್ಲೇ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಭಿನ್ನವಾಗಿ ನಿರೂಪಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಪ್ರಕಾಶವೂ ಅಂಧಕಾರವು ಸೇರಿ ಒಂದೇ ಸ್ಥಲದಲ್ಲಿರ

ಲಾರದಂತೆಯೇ ಪ್ರವೃತ್ತಿ ನಿವೃತ್ತಿ ಕರ್ಮಗಳೆರಡನ್ನೂ ಮಾಡುವೆನೆಂಬುದು ಯಾವ ಅಧಿಕಾರಿಗೂ ಸಲ್ಲದು. ಸಮ್ಯಕ್ ಜ್ಞಾನಿಯಾದವನಿಗೂ ಪ್ರವೃತ್ತಿ ನಿವೃತ್ತಿಗಳ ಬಂಧವಿಲ್ಲ. ಜೀವನ್ಮುಕ್ತನು ನಿಯತ ಕರ್ಮವನ್ನು ಹರ್ಯಾಜ್ಞಾಪ್ರಕಾರವಾಗಿ ಆಚರಿಸಿ ಮಹಾನಿಯಮ ದಿಂದ ಮೋಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಆನಂದೋದ್ರೇಕವನ್ನು ಪೊಂದುವನು. ಯಜ್ಞಶಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಕೂತು, ಹೊಗೆ ಎಬ್ಬಿಸಿ, ಕೆಂಡದಲ್ಲಿ ಪಶು ಮಾಂಸವನ್ನು ಹಾಕಿ ಆಮೇಲೆ ಅದನ್ನು ತಿಂದು ತೇಗುವ ನಿಮ್ಮ ಪ್ರವೃತ್ತಿ ಮಾರ್ಗವು ನಮಗೆ ಬೇಡ. ನಮ್ಮ ಮಾರ್ಗವು ನಿವೃತ್ತವು. ಅದನ್ನು ಸನಕಾದಿಗಳು ಸೇವಿಸುವರು. ಅನ್ಯರರಿಯದ ಅರ್ಚಿರಾದಿ ಮಾರ್ಗವು ನಿಮಗೆಂತು ಗೋಚರಿಸುವುದು? ಇಂತಹ ಶಿವದ್ರೋಹಿಯ ದೇಹದಿಂದ ಜನಿಸಿ ಬಂದ ಈ ನನ್ನ ದೇಹವು ಸಾಕೆನಿಸಿದೆ. ನಿನ್ನಂತಹ ಕುಜನನೆನ್ನ ತಂದೆ ಎನ್ನಲು ನಾಚಿಕೆಯಾಗುತ್ತಿದೆ. ಸಾಕೀ ಹಾಳು ಜನ್ಮ! ದೊಡ್ಡವರಿಗೆ ದ್ರೋಹವೆಸಗಿದ ಜನ್ಮಕ್ಕೆ ಧಿಕ್ಕಾರವಿರಲಿ! ಪೂಜ್ಯನಾದ ಭರ್ತನ ಮಾತು ಲಾಲಿಸದೆ ಬಂದೆ. ಆತನ ಮನ ನೊಂದಿದೆ; ನನ್ನ ಕಂಡು ನಗುತ್ತಾ ದಾಕ್ಷಾಯಣೀ ಎಂದು ನಿನ್ನ ಗೋತ್ರವನ್ನುಚ್ಚರಿಸಿ ಅವಮಾನಿಸಿ ಕರೆಯುವುದನ್ನೆಂತು ಸಹಿಸಲಿ! ನೀ ಕೊಟ್ಟ ಈ ದೇಹವಿಲ್ಲೇ ಬಿದ್ದುಹೋಗಲಿ! ಎಂದು ಸಿಟ್ಟಿನಿಂದ ನುಡಿದಳು.

೫. ಸತೀದೇಹತ್ಯಾಗ

ಮೈತ್ರೇಯನು ಪೇಳಿದನು–

ವಿದುರಾ! ಕೇಳು! ಇಂತು ದಕ್ಷನನ್ನು ಧಿಕ್ಕರಿಸಿ ನುಡಿದು ದೇಹತ್ಯಾಗಕೃತ ನಿಶ್ಚಯ ಳಾಗಿ ಸತಿಯು ಉತ್ತರದಿಗಭಿಮುಖಳಾಗಿ ನೆಲದ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತು ಮೌನಧಾರಣ ಮಾಡಿದಳು; ಆಚಮನ ಮಾಡಿದಳು, ಪೀತಾಂಬರದಿಂದಾವೃತಳಾಗಿ ಕಣ್ಣುಗಳನ್ನು ಮುಚ್ಚಿ ಉತ್ಕ್ರಮಣ ಯೋಗ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿದಳು. ಪ್ರಾಣಾಪಾನಗಳು ಮೇಲೆ ಕೆಳಗೆ ಸಂಚರಿಸದಂತೆ ಸಮಾನನಲ್ಲಿ ತಂದಳು. ವ್ಯಾನನನ್ನೂ ಕೂಡಿಸಿ ಸರ್ವಾವಯವ ವ್ಯಾಪಾರ ವನ್ನು ಉಪರಿಮಿಸಿದಳು. ಅವನ್ನು ಉದಾನನಲ್ಲಿ ಸೇರಿಸಿ ಕುಂಭಕ ಪ್ರಾಣಾಯಾಮದಿಂದ ದೇಹದ ಸುಷುಮ್ನಾ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ಶೋಧಿಸಿದಳು. ನಾಭಿಯಿಂದ ಹೃದಯವನ್ನು ಸೇರಿ ಅಲ್ಲಿಂದ ಕಂಠವನ್ನು ಭ್ರೂಮಧ್ಯವನ್ನು ಪ್ರಾಣದೇವನಿಂದ ಸೇರಿ ಹೊಂದಿದಳು. ಈ ವಿಧವಾಗಿ ಅನಿಂದಿತೆಯಾದ ಸತಿಯು ಇಂದ್ರಾದಿದೇವವಂದ್ಯನಾದ ಮಹಾದೇವನು ತನ್ನ ಅಂಕದಲ್ಲಿಟ್ಟು ಲಾಲಿಸಿದ ದೇಹವನ್ನು ದಕ್ಷನ ಮೇಲಿನ ರೋಷದಿಂದ ಬಿಡಲಿಚ್ಛಿಸಿ ದೇಹಾಂಗಗಳಲ್ಲಿ ವಾಯು ವಹ್ನಿಗಳು ಪುಟ್ಟುವಂತೆ ಧ್ಯಾನಿಸಿದಳು. ಜಗದ್ಗುರುವಾದ ತನ್ನ ಪತಿಯ ಆನಂದಕರ ಪದಾಂಬುಜವನ್ನು ಅವರ ಗುರುಗಳಾದ ಬ್ರಹ್ಮ, ವಾಯು, ಸರಸ್ವತೀ, ಭಾರತೀ, ಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣರನ್ನು ಧ್ಯಾನಿಸಿದಳು. ಕೋಪ ಕಲುಷವನ್ನು ಸುಟ್ಟು ತ್ಯಜಿಸಿ ಶ್ರೀಹರಿ ಮುಖ್ಯಗುರುಗಳನ್ನು ನೋಡುತ್ತ ದೇಹವನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿದಳು. ಆ ಕ್ಷಣವೇ ಅದು ಸುಟ್ಟು ಬೂದಿಯಾಯಿತು. ಆಶ್ಚರ್ಯಕರವಾದ ಸತೀದೇಹತ್ಯಾಗವನ್ನು ನೋಡಿ ಅಲ್ಲಿದ್ದವರು ಹಾ! ಹಾ! ಎಂದು ಚೀರಿ 'ಅಯ್ಯೋ! ದೇವಶ್ರೇಷ್ಠ ಪ್ರಿಯತಮಳಾದ ಸತಿಯು

ಪ್ರಾಣವನ್ನೇ ಬಿಟ್ಟಳಲ್ಲಾ! ಎಂತಹ ಅನ್ಯಾಯವಾಯಿತು! ಏನೀಕೆಯ ಕೋಪಕಾರಣ? ಈ ದಕ್ಷನಿನ್ನೆಂತಹ ಮೂರ್ಖನು! ಚರಾಚರ ಜಗತ್ಪ್ರಸವ ಕಾರಣನಾದ ಪ್ರಜಾಪತಿಯ ಮಗಳಿಗೀವಿಧವಾದ ಮರಣವೇ! ಇವನು ಆಕೆಯನ್ನೇಕೆ ಸತ್ಕರಿಸಲಿಲ್ಲ? ಇದು ದಕ್ಷನ ತಪ್ಪೇ ಸರಿ! ಇವನಿಗಿನ್ನೆಷ್ಟು ಹೃದಯ ಕಾಠಿಣ್ಯ! ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾಧಮನಂತೆ ವರ್ತಿಸಿದ ಇವನಿಗೆ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ದುಸ್ತರವಾದ ಅಪಕೀರ್ತಿಯು ತಪ್ಪಿದ್ದಲ್ಲ. ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದ ಮಗಳು ತನ್ನ ತಪ್ಪಿಗಾಗಿ ಸಾಯುತ್ತಿರಲು ನೋಡುತ್ತ ಸುಮ್ಮನಿದ್ದ ದಕ್ಷನು ಶಿವದ್ವೇಷಗ್ರಹಸ್ತ ನಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲದೆ ಪೂರ್ಣಗುಣನಾದ ಶಿವಾಂತರ್ಯಾಮಿ ಹರಿಯ ದ್ವೇಷಿಯೂ ಅಹುದು' ಎಂದು ನಿಂದಿಸಿದರು.

ದಕ್ಷನಾದರೂ ಮಗಳು ತನ್ನ ದ್ವೇಷನಿಮಿತ್ತದಿಂದ ಸತ್ತದ್ದನ್ನು ಕಂಡು ಹೋ! ಎಂದು ರೋದಿಸಿ, ಬಹು ಪಶ್ಚಾತ್ತಾಪತಪ್ತನಾದನು. ಅವನ ಅಸುರಾವೇಶವು ನರಿಯುತ್ತಾ ಬಂದಂತೆ ಜ್ಞಾನೋದಯವಾಯಿತು.

'ಅಯ್ಯೋ! ಎಂತಹ ಕೆಡುಕನ್ನು ಮಾಡಿದೆನು! ಗುಣಗಳಂ ತೊರೆದೆ. ಲಜ್ಜೆಯಂ ಬಿಟ್ಟೆ. ಮನಸ್ಸಿನ ಕೈಗೊಂಬೆಯಾಗಿ ಕೋತಿಯಂತೆ ಕುಣಿದೆ. ಶವಸದೃಶವಾದೀ ದೇಹವನ್ನು ನಾನೆಂದೆ. ದೊಡ್ಡವರಿಗೆ ಗುರುಗಳಿಗೆ ದ್ರೋಹವೆಣೆಸಿದೆ, ಧಿಕ್ಕಾರವಿರಲಿ ನನಗೆ!' ಎಂದನು ತಾಪಪಟ್ಟನು.

ಸತೀದೇವಿಯ ಅದ್ಭುತ ದೇಹತ್ಯಾಗವನ್ನು ಕಂಡು ಶಿವಪಾರ್ಷದರು ರೋಷದಿಂದ ದಕ್ಷನನ್ನು ಕೊಲ್ಲುವೆವೆಂದು ಆಯುಧಗಳನ್ನು ಪಿಡಿದೋಡಿ ಬಂದರು. ಅವರ ವೇಗವನ್ನು ನೋಡಿ ಭೃಗು ಮಹರ್ಷಿಯು ಯಜ್ಞನಾಶಕ ವಿನಾಶಕವಾದ ಯಜುರ್ವೇದ ಮಂತ್ರಗಳಿಂದ ದಕ್ಷಿಣಾಗ್ನಿಯಲ್ಲಿ ಹೋಮಿಸಿದನು. ಅಧ್ವರ್ಯುವಾದ ಭೃಗುವಿನ ಮಂತ್ರಬಲದಿಂದ, ಅವನು ಕೊಟ್ಟ ಸೋಮಭಾಗವನ್ನುಂಡ ಋಭುನಾಮಕ ಸಾವಿರಾರು ದೇವತೆಗಳು ದಕ್ಷಿಣಾಗ್ನಿಕುಂಡದಿಂದೆದ್ದು ಕೊಳ್ಳಿಗಳಿಂದ ಹೊಡೆದು ಪ್ರಮಥ ಗುಹ್ಯಕರನ್ನೋಡಿಸಿದವು. ಬ್ರಹ್ಮತೇಜವು ಅತ್ಯಂತ ಬಲೀಯವಲ್ಲವೇ!

೬. ದಕ್ಷಾಧ್ವರ ಧ್ವಂಸ

ಪ್ರಜಾಪತಿಯಿಂದ ತಿರಸ್ಕೃತಳಾದ ಭವಾನಿಯು ದೇಹತ್ಯಾಗ ಮಾಡಿದಳೆಂದು ನಾರದನು ಪೇಳಲು ಕೇಳಿ ತನ್ನ ಪಾರ್ಷದ ಸೈನ್ಯವು ಅಧ್ವರ ರಕ್ಷಕರಾದ ಭೃಗ್ವಾದಿಗಳಿಂದ ಓಡಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತೆಂದೂ ತಿಳಿದು ಅಪಾರಕ್ರೋಧದಿಂದ ಭವನು ಕಿಡಿಕಿಡಿಯಾದನು. ಎದ್ದು ತುಟಿಯನ್ನು ಕಚ್ಚಿ, ವಿದ್ಯುದಗ್ನಿ ಜ್ವಾಲೆಯಂತೆ ಕೆಂಪಾದ ಜಟೆಯಂ ಬಿಚ್ಚಿ ಧೂರ್ಜಟಿಯು ಒಂದನ್ನು ಕಿತ್ತು ಮಧ್ಯಾಹ್ನ ಸೂರ್ಯನಂತೆ ಉರಿಯುತ್ತಾ ನೆಲದಮೇಲೆ ಅಪ್ಪಳಿಸಿದನು. ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ನಗುತ್ತಾ ಸಿಂಹಗರ್ಜನವನ್ನು ಮಾಡಿದನು. ಆಗ ವೀರಭದ್ರನು ಹುಟ್ಟಿದನು. ಅತಿಕಾಯನಾಗಿ ಆಕಾಶವನ್ನು ಮುಟ್ಟುತ್ತಾ ಸಹಸ್ರ ಬಾಹುವಾಗಿ ಕೆಂಪಾದ ಕಿಡಿಕಾರುವ ಕಣ್ಣಿನಿಂದಲೂ, ಕರಾಳ ದಂಷ್ಟ್ರಗಳಿಂದಲೂ, ಕೆಂಪು ಕೂದಲಿನಿಂದಲೂ, ಕಪಾಲಮಾಲೆ

ಯಿಂದಲೂ, ಭಯಂಕರನಾಗಿ ವಿವಿಧಾಯುಧಪಾಣಿಯಾಗಿ ಕರ್ಕಶಧ್ವನಿಯಿಂದ 'ಏನು ಮಾಡಲಿ?' ಎಂದು ಕೈಜೋಡಿಸಿ ನಿಂತನು. ರುದ್ರನು 'ನನ್ನಂಶದಿಂದ ಹುಟ್ಟಿರುವ ನೀನೀಕ್ಷಣ ಹೋಗಿ ಯಜ್ಞವನ್ನೂ ದಕ್ಷನನ್ನೂ ನಾಶಮಾಡು' ಎಂದು ಆಜ್ಞಾಪಿಸಿದನು.

ವೀರಭದ್ರನು ಕುಪಿತನಾಗಿ ಆದೇಶವಿತ್ತ ದೇವದೇವನಿಗೆ ಪ್ರದಕ್ಷಿಣೆ ಮಾಡಿ ವಂದಿಸಿ, ಮಹಾವೇಗದಿಂದ ಶತ್ರುಸಹನಶಕ್ತಿಯಿಂದ ಸಮಾನವಿಲ್ಲದವನಾಗಿ, ಕೂಗುವ ಚೀರುವ ರುದ್ರಪಾರ್ಷದ ಬಲದಿಂದ ಕೂಡಿ ಓಡಿಬಂದನು. ಅವನ ಕಾಲಿನ ನೂಪುರವು ಭಯಂಕರ ವಾಗಿ ಮೊಳಗಿತು. ಕೈಯಲ್ಲಿ ಪಿಡಿದ ಶೂಲವು ಮೃತ್ಯುವಿನನ್ನೂ ನುಂಗುವೆನೆಂದು ಬಾಯ್ತೆರೆ ಯಿತು.

ಆಗ ಯಜ್ಞಶಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಯಜಮಾನನಾದ ದಕ್ಷನು ಋತ್ವಿಜರು ಸದಸ್ಯರು ಮೊದಲಾದವರು ಉತ್ತರದಿಕ್ಕಿನಿಂದ ಬರುವ ಕೆಂಪಾದ ಧೂಳಿಯನ್ನು ಕಂಡು 'ಏನಿದು? ಎಲ್ಲಿಂದ ಬರುತ್ತಿದೆ ಈ ರಜಸ್ಸು?' ಎಂದು ಚಿಂತಿಸಿದರು. ವಿಪ್ರರೂ ತತ್ಪತ್ನಿಯರೂ ಚಿಂತೆಗೀಡಾಗಿ ತರ್ಕಿಸಿದರು. 'ಬಿರುಗಾಳಿ ಬೀಸುತ್ತಿಲ್ಲ. ಉಗ್ರದಂಡನಾದ ಪ್ರಾಚೀನಬರ್ಹಿಯ ಆಳಿಕೆ ಅಂದಮೇಲೆ ಕಳ್ಳಕಾಕರೆಲ್ಲಿಂದ ಬರಬೇಕು? ಆಕಳುಗಳು ಮನೆಗೆ ಬರುವ ವೇಳೆಯೂ ಅಲ್ಲ. ಮತ್ತೆ ಈ ಧೂಳಿ ಎಲ್ಲಿಂದ ಬಂತು? ಏನು ಪ್ರಳಯವಾಗುವುದೋ?' ಎಂದು ಮುಂದೆ ನುಡಿಯದೆ ದಕ್ಷಭಯದಿಂದ ಸುಮ್ಮನಾದರು. ಪ್ರಸೂತಿ ಮೊದಲಾದ ತರುಣಿ ಯರು ಮನದಿ ತತ್ತರಿಸಿದರು. 'ಇದು ದಕ್ಷನ ಪಾಪದ ಫಲವೇ' ಎಂದರು. ಮತ್ತೆ ಕೆಲವರು, 'ಎಲ್ಲ ಮಕ್ಕಳನ್ನಂತೆ ಕಾಣದೆ ಅವರೆದುರು ಪ್ರಾಣಬಿಡುವ ಸತಿಯನ್ನು ನಿರಪರಾಧಿನಿಯನ್ನು ಅವಮಾನಿಸಿದ ಪಾಪವು ಸುಡದೆ ಬಿಡುವುದೇ? ರುದ್ರದೇವನೇನು ಸಾಮಾನ್ಯನೇ? ಪ್ರಳಯ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಜಟೆಗಳಂ ಬಿಚ್ಚಿ ತನ್ನ ಶೂಲದ ಕೊನೆಗೆ ದಿಗ್ಗಜಂಗಳನ್ನು ಚುಚ್ಚಿ ವಿಕಟಾಟ್ಟ ಹಾಸವನ್ನು ಮಾಡಿ ಸಾಯುಧ ಬಾಹುಗಳನ್ನು ಮೇಲಕ್ಕೆತ್ತಿ ವಿರೂಪಾಕ್ಷನಾಗಿ, ಜಗವನ್ನೆಲ್ಲ ಸುಡುತ್ತಾ ಸಿಂಹನಾದವನ್ನು ಮಾಡುವ ಮಹಾದೇವನಿಗೆ ವಿರೋಧವನ್ನು ಬಗೆದವರಿಗೆ ಕ್ಷೇಮವೆಂತು? ಆತನ ತೇಜವೆಷ್ಟು ತೀಕ್ಷ್ಣ! ಆಹಾ! ಏನಾಹುಬ್ಬಿನ ಗಂಟು! ಕರಾಳವಾದ ಕೋರೆಗಳಿಂದ ನಕ್ಷತ್ರಗಳನ್ನು ಕೆಡಹುವ ಪರಾಕ್ರಮವೆಲ್ಲಿ? ಆತನೆದುರು ಅಲ್ಪನಾದ ಈ ದಕ್ಷನೆಲ್ಲಿ? ಇವನ ಗತಿ ಇನ್ನೇನೋ? ಎಂದು ನಿರ್ಭಯರಾಗಿ ನುಡಿದರು. ಅವರೆಲ್ಲರ ಮನವು ರುದ್ರಭಯದಿಂದ ಕಂಪಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ಭೂಕಂಪ, ಉಲ್ಕಾಪಾತ, ಧೂಮಕೇತುದರ್ಶನ ಮುಂತಾದ ಉತ್ಪಾತಗಳುದ್ಭವಿಸಿದುವು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲೆ ಬಂದರಾ ರುದ್ರಾನುಚರರು; ರೌದ್ರರು ವಾಮನರು ಸಾಯುಧರಾಗಿ ವಿಕೃತ ನಾನಾ ಮಕರಾದಿ ವದನರಾಗಿ ಬಂದು ಯಜ್ಞವಾಟ ವನ್ನಾಕ್ರಮಿಸಿದರು.

ಕೆಲವರು ಪಾರ್ಷದರು ಅಗ್ನಿಹೋತ್ರಶಾಲೆಯನ್ನು ಮುರಿದರು. ಪ್ರಮಥರು ಪತ್ನೀಶಾಲೆಗೆ ಬೆಂಕಿಹಚ್ಚಿದರು. ಮುಂದಿದ್ದ ಸದಸ್ಸನ್ನು ಬದಿಗಿದ್ದ ಅಗ್ನೀಧ್ರ ಶಾಲೆಯನ್ನು ಸುಟ್ಟರು. ಮಹಾನಸವನ್ನು ಮುರಿದಿಟ್ಟರು. ಯಾಗಪಾತ್ರಗಳನ್ನೊಡೆದರು. ಅಗ್ನಿಕುಂಡ ಗಳಲ್ಲಿ ಮಲಮೂತ್ರಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ ಕೆಡಿಸಿದರು. ಮೇಖಲಾಮಂಡಲವನ್ನು ಹಾಳುಮಾಡಿ ದರು. ಮುನಿಗಳನ್ನು ಮುನಿಸತಿಯರನ್ನು ನಾನಾವಿಧವಾಗಿ ಪೀಡಿಸಿದರು. ತರ್ಜಿಸಿದರು,

ಓಡಿಹೋಗುತ್ತಿದ್ದ ದೇವತೆಗಳನ್ನು ಪಿಡಿದು ಶಿಕ್ಷಿಸಿದರು. ಮಣಿಮಂತನು ಭೃಗುವನ್ನು ಕಟ್ಟಿಹಾಕಿದನು. ವೀರಭದ್ರನು ಸ್ವಯಂ ದಕ್ಷನನ್ನು ಬಂಧಿಸಿದನು. ಚಂಡೀಶನು ಪೂಷಣ ನನ್ನೂ ನಂದೀಶ್ವರನು ಭಗನನ್ನೂ ಪಿಡಿದು ಕಟ್ಟಿದರು. ಋತ್ವಿಜ ಸದಸ್ಯರು ದೇವತೆಗಳೀ ರೀತಿ ಪ್ರಮಥರಿಗೆ ಸೋತು, ಅವರು ಕಲ್ಲುಗಳ ತೂರುತ್ತಿರಲು ಭಯದಿಂದ ಓಡಿಹೋದರು.

ವಿಶ್ವಸೃಡ್ಯಾಗದಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದ ಅಪರಾಧಕ್ಕೆ ಸಮನಾಗಿ ಪ್ರಮಥರೀಗ ಭೃಗ್ವಾದಿಗಳನ್ನು ಶಿಕ್ಷಿಸಿದರು. ಮೀಸೆಗಳನ್ನು ನೋಡಿಸಿ ತೀಡಿ ನಕ್ಕ ಭೃಗುವಿನ ಮೀಸೆಗಳನ್ನು ವೀರಭದ್ರನು ಕಿತ್ತೊಗೆದನು. ಕಣ್ಣಿಂದ ಶಾಪವನ್ನು ಸೂಚಿಸಿ ನಕ್ಕ ಭಗನ ಕಣ್ಣುಗಳನ್ನು ಕಿತ್ತನು. ಹಲ್ಲನ್ನು ನೋಡಿಸಿ ನಕ್ಕ ಪೂಷಣನ ಹಲ್ಲುಗಳನ್ನು–ಬಲರಾಮನು ಕಳಿಂಗನ ಹಲ್ಲು ಕಿತ್ತಂತೆ-ಕಿತ್ತಿಕೆಡಹಿದನು. ಕೊನೆಗೆ ದಕ್ಷನ ಮೇಲೇರಿ ಕುಳಿತು ಕತ್ತಿಯನ್ನೆತ್ತಿ ಕುತ್ತಿಗೆಯನ್ನು ಕತ್ತರಿಸಿದರೂ ಕಡಿಯಲಾಗದೆ ಚಿಂತಾಕ್ರಾಂತನಾಗಿ, ವೀರಭದ್ರನು ತನ್ನ ಮೂಲರೂಪಿ ಶಿವನನ್ನು ಸ್ಮರಿಸಿದನು. ಆಗ ಸ್ವಯಂ ಶಿವನೇ ಕೈಲಾಸದಿಂದ ಬಂದು ಶ್ರೀ ನೃಸಿಂಹಾಯ ಸ್ವಾಹಾ! ಎಂದು ಜಪಿಸಿ ಆ ಪಶುಪತಿಯು ದಕ್ಷನೇ ಪಶುವೆಂದು ಅನುಸಂಧಾನದಿಂದ ಕುತ್ತಿಗೆ ಯನ್ನು ಕತ್ತರಿಸಿ ವೀರಭದ್ರನ ಕೈಗಿತ್ತು ತಾನು ಪುನಃ ಸ್ವನಿಲಯವನ್ನು ಸೇರಿದನು. ಆ ವೀರಭದ್ರನ ಪಕ್ಷದವರನ್ನು ಕಂಡು 'ಸಾಧು' 'ಜಯ! ಜಯ!' ಎಂದು ಪೊಗಳಿದರು. ಅನ್ಯರು ಖಿನ್ನರಾದರು. ವೀರಭದ್ರನು ದಕ್ಷನ ಶಿರವನ್ನು ರೋಷದಿಂದ ದಕ್ಷಿಣಾಗ್ನಿಯಲ್ಲಿ ಹೋಮಮಾಡಿ, ಆ ದೇವಯಜನ ಶಾಲೆಯನ್ನು ಸುಟ್ಟು, ಯಜ್ಞವನ್ನು ಧ್ವಂಸಮಾಡಿ ಕೈಲಾಸವನ್ನು ಸೇರಿದನು.

೬. ದಕ್ಷಯಜ್ಞರಕ್ಷಣ ಪ್ರಾರ್ಥನೆ

ಶೂಲ ಪಟ್ಟಿಶ ಖಡ್ಗ ಗದಾ ಪರಿಘ ಮುದ್ಗರಪಾಣಿಗಳಾದ ರುದ್ರಕಿಂಕರರಿಂದ ಪರಾಜಿತರು ಪೀಡಿತರಾಗಿ ದೇವತೆಗಳು ಋತ್ವಿಕ್ ಸದಸ್ಯರಿಂದ ಕೂಡಿ ಸತ್ಯಲೋಕವನ್ನೈದಿ ದರು. ಸಾತ್ವಿಕರಾದ ಕಾರಣ ತಮ್ಮ ತಪ್ಪನ್ನು ತಟ್ಟನೆ ತಿಳಿದು ರುದ್ರನಲ್ಲಿ ಪೋಗಿ ಶರಣಾ ಗತರಾಗಲು ಧೈರ್ಯಸಾಲದೆ, ಲೋಕಗುರುವು ರುದ್ರಜನಕನಾದ ಬ್ರಹ್ಮನಿಗೆ ಮೊರೆ ಯಿಟ್ಟರು. ಹೀಗಾಗುವುದೆಂದು ತಿಳಿದು ಸರ್ವವ್ಯಾಪಿಯಾದ ನಾರಾಯಣನು, ಲೋಕಗುರು ವಾದ ಬ್ರಹ್ಮನು ದಕ್ಷಾಧ್ವರಕ್ಕೆ ಬಂದಿದ್ದಿಲ್ಲ. ಅವರ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯಂ ಕೇಳಿ ಪ್ರಭುವಿಂತೆಂ ದನು–'ವಿಷ್ಣು ವಾಯುಗಳ ಮಾತಿರಲಿ; ಇತರರಾರೇ ಆಗಲಿ ಮಹಜ್ಜನರ ದ್ರೋಹವನ್ನೆಸಗ ಲವರಿಗೆ ಕ್ಷೇಮವಾಗದು. ನೀವು ಯಜ್ಞಭಾಗಾರ್ಹನಾದ ಶಂಕರನಿಗೆ ಸಲ್ಲುವ ಹವಿರ್ದಾನ ವನ್ನು ಮಾಡದೆ ಇನ್ನೊಬ್ಬನಿಗದನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಶಂಕರನಿಗಪರಾಧವೆಸಗಿರುವಿರಿ. ಅವನನ್ನು ಬೇಡಿ ಕ್ಷಮಾಭಿಕ್ಷೆ ಪೊಂದುವುದೊಂದೇ ನಿಮಗೆ ಈಗ ಉಳಿದಿರುವ ಮಾರ್ಗವು. ಪರಿಶುದ್ಧ ವಾದ ಮನದಿಂದ ಶಿವನ ಪಾದಪದ್ಮವನ್ನು ಪಿಡಿದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿರಿ. ಶಿವನು ಸುಲಭ ಪ್ರಸಾದನು. ದಯಾಸಮುದ್ರನು. ಅವನನ್ನೇ ಬೇಡಿ! ಹೋಗಿ! ದುರ್ವಚನದಿಂದ ನೊಂದು, ಸುಂದರಿಯನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡು ಯಜ್ಞವನ್ನು ಶ್ರೀಹರೀಚ್ಛೆಯಂತೆ ನಾಶಪಡಿಸಿರುವನು. ಈಗ ಪುನಃ ಯಜ್ಞವು ಉಜ್ಜೀವಿತವಾಗಲು ಅವನ ಕರುಣೆಯೇ ಕಾರಣ. ಆ ಶ್ರೀಹರಿಯ

ಮಹಾಮಹಿಮೆಯನ್ನು ನಾನು, ಇಂದ್ರ, ಶಿವ, ನೀವು, ಯಾರೇ ದೇವಮುನಿಗಳಾಗಲಿ ಸಾಕಲ್ಯೇನ ತಿಳಿಯಲಾರೆವು. ಅನಂತ ಬಲವೀರ್ಯನು, ಬ್ರಹ್ಮ ವಾಯುವಂದ್ಯನು, ಸ್ವತಂತ್ರನು ಆದ ಹರೀಚ್ಛೆಯನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿ ವರ್ತಿಸಿ ಯಜ್ಞಧ್ವಂಸಕನಾದ ಶ್ರೀಕಂಠನ ದ್ವೇಷವು ಯೋಗ್ಯವಲ್ಲ. ನಡೆಯಿರಿ. ನಾನೂ ಬರುವೆ'ನೆಂದು ಹೇಳಿ ಬ್ರಹ್ಮನು ದೇವಪಿತೃ ಪ್ರಜೇಶ ಮುನಿಗಳಿಂದ ಕೂಡಿ, ಪುರಾರಿಯ ಪ್ರಿಯವಾದ ಕೈಲಾಸ ಪರ್ವತವನ್ನು ಸೇರವೋದನು. ಪರಮ ದಯಾಳುವಾದ ಬ್ರಹ್ಮನನ್ನನುಸರಿಸಿ ಪೋದರೆ ಶಿವನ ಕ್ಷಿಪ್ರ ಪ್ರಸಾದವಾಗುವುದೆಂದರಿತ ದೇವಾದಿಗಳು ಧೈರ್ಯದಿಂದ ಅವನ ಹಿಂದೆ ನಡೆದರು.

ವಿಶಿಷ್ಟ ಕುಲಜರು, ಕೃಷ್ಣಚಿತ್ರಕಾದ್ಯೋಷಧಿಗಳಿಂದ ಕೃಚ್ಛ್ರ ಚಾಂದ್ರಾಯಣಾದಿ ತಪಗಳಿಂದ ಮೃತ್ಯುಂಜಯಾದಿ ಮಂತ್ರಗಳಿಂದ, ಅಷ್ಟಾಂಗಯೋಗದಿಂದ ಸಿದ್ಧರಾದ ಕಿನ್ನರ ಗಂಧರ್ವ ಯಕ್ಷರಕ್ಷೋಜನರಲ್ಲಿ ಸುಖವಾಗಿ ನೆಲಸಿದ್ದರು. ಧಾತು ಚಿತ್ರಿತ ನಾನಾ ಮಣಿಮಯ ಶೃಂಗಗಳು, ವಿವಿಧ ಫಲಪುಷ್ಪವೃಕ್ಷಗಳು, ಅನೇಕ ವಿಧ ಮೃಗಗಣಗಳು! ಮೇಲಿಂದ ಹರಿಯುವ ಪ್ರಸ್ರವಣಗಳು, ಸುಂದರ ಕಂದರಗಳು, ಅಲ್ಲಿ ಕ್ರೀಡಿಸುವ ಸಿದ್ಧ ರಮಣೀರಮಣರು! ಆಡುವ ನವಿಲು, ಕೂಗುವ ಕೋಕಿಲೆ, ಝುಂಕಾರ ಮಾಡುವ ಭ್ರಮರ ಗಳನ್ನು ನೋಡುತ್ತಾ ವಿವಿಧಪಕ್ಷಿಗಳ ಕಲಕಲರವವಾಹ್ವಾನವನ್ನೀಯುವಂತಿರಲು, ವೃಕ್ಷ ಗಳು ತಲೆಬಾಗಿ ಫಲಪುಷ್ಪ ಸಮರ್ಪಣೆ ಮಾಡುತ್ತಿರಲು, ದೇವತೆಗಳು ಕೈಲಾಸಗಿರಿಯನ್ನು ಪೊಕ್ಕರು.

ಆ ಗಿರಿಯು ಆನೆಗಳಾಗಿ ಓಡಿತೋ ನಿರ್ಝರವಾಗಿ ಕರೆದು ಕೂಗಿತೋ ಕಂದರಮಾಗಿ ಮಂದಿರಕೆ ಸ್ವಾಗತವನ್ನು ನೀಡಿತೋ, ಎಂಬಂತೆ ವಿರಾಜಿಸಿತು. ಮಂದಾರ ಪಾರಿಜಾತ ಸರಲ ತಮಾಲ ಸಾಲ ತಾಲ ಕೋವಿದಾರ ಚೂತ ಕದಂಬ ನೀಪಾಸನಾರ್ಜುನ ನಾಗಪುನ್ನಾಗ ಚಂಪಕ ಪಾಟಲಾಶೋಕ ವಕುಲ ಕುಂದ ಕುರವಕ ಸುವರ್ಣ ಶತಪತ್ರ ವೀರರೇಣುಕ ಜಾತೀ ಕುಬ್ಜಕ ಮಲ್ಲಿಕಾ ಮಾಧವೀ ಪ್ರಮುಖ ವಿವಿಧ ಫಲಪುಷ್ಪ ತರು ಲತಾ ಗುಲ್ಮ ಸಮುದಾಯ ಸಮಲಂಕೃತವಾದ ಆ ವನವನ್ನು ಕಂಡು ಸಂತಸಿಸಿದರು. ಪನಸೋದುಂಬ ರಾಶ್ವತ್ಥ ಪ್ಲಕ್ಷನ್ಯಗ್ರೋಧ ಹಿಂಗು ಭೂರ್ಜರ ಜನವೃಕ್ಷ ಪೂಗ ಜಂಬೂ ಖರ್ಜೂರ ಪ್ರಿಯಾಲಾಮ್ರಾತ ಕಾಮ್ರ ಮಧುಕೇಂಗುದ ಕೀಚಕ ವೇಣುವೃಕ್ಷ ತಂಡಮಂಡಿತವಾದ ವನದಲ್ಲಿ ಅಮಲಜಲ ಸರೋವರಗಳನ್ನು ಕಂಡರು. ತತ್ತೀರಗಳಲ್ಲಿ ಕುಮದೋತ್ಪಲ ಕಲ್ಹಾರ ಶತಪತ್ರ ಪುಷ್ಪಗಂಧವು ಘ್ರಾಣ ತರ್ಪಣವನ್ನೆನಗಲು ಕಲಕಲರವಕರ ಖಗವೃಂದ ಗಾನವು ಕರ್ಣಮನೋಹರವಾಯಿತು. ಮೃಗ ಶಾಖಾಮೃಗ ಕ್ರೋಡಮೃಗೇಂದ್ರ ಶಲ್ಯ ಭಲ್ಲೂಕ ಗವಯ ಮೃಗನಾಭೀ ವ್ಯಾಘ್ರ ರುರು ಮಹಿಷಾದಿಗಳು ಸ್ವೇಚ್ಛೆಯಿಂದ ತಿರುಗು ವುದನ್ನು ಕಣ್ಣಾರೆ ಕಂಡರು. ಕದಲೀವನಭರಿತವು, ನಲಿನೀಪುಲಿನ ರಮ್ಯವು, ಮಹಾ ಪುಣ್ಯ ದಾಯಿನೀ ನಂದಾ ನದೀಮಾನ್ಯವು ಆದ ಭೂತನಾಥನ ಕೈಲಾಸಗಿರಿಯನ್ನು ಕಂಡು ವಿಸ್ಮಿತ ರಾದರು. ಅಲ್ಲಿ ರಮ್ಯವಾದ ಅಲಕಾಪುರಿಯನ್ನು, ಸೌಗಂಧಿಕ ವನವನ್ನು, ಸೌಗಂಧಿಕ ಪದ್ಮವನ್ನು ನೋಡಿದರು. ಆ ಪುರಿಯನ್ನು ಸುತ್ತಿ ನಂದಾ, ಅಲಕನಂದಾ ಎಂಬ ಪವಿತ್ರ ಝರಿಗಳು ಹರಿಯುತ್ತಿದ್ದವು. ತೀರ್ಥಪಾದನ ಶ್ರೀಪದಾಂಭೋಜರಜಃಪಾವನವೆಂದು

ತಿಳಿದು ಆ ನದಿಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನಮಾಡಿ ಧನ್ಯರಾಗಲು ದೇವವನಿತೆಯರು ವಿಮಾನಗಳಿಂದಿಳಿದು ಬರುವರು. ಸ್ವರಮಣರಿಂದ ಕೂಡಿ ಜಲಕ್ರೀಡೆಯನ್ನು ಮಾಡುವ ಸುರಸುಂದರಿಯರ ಕುಚಕುಂಕುಮ ಗಂಧಿತವಾದ ಜಲವನ್ನು ಭದ್ರಗಜಗಳು ತಮ್ಮ ಪತ್ನಿಯರಿಗೆ ಕುಡಿಸಿ ಆಡುವುವು. ಮಣಿಖಚಿತ ರಜತಸುವರ್ಣನಿರ್ಮಿತ ವಿಮಾನಗಳಲ್ಲಿ ಪುಣ್ಯಜನಕಾಂತೆಯರು ಪತಿಯುತರಾಗಿ, ವಿದ್ಯುಲ್ಲತಾ ಮೇಘಮಾಲೆಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಆಕಾಶದಂತೆ ತೋರುತ್ತಾ ತಿರುಗುತ್ತಿದ್ದರು.

ಇಂತಹ ಯಕ್ಷಪತಿಯ ಪುರಿಯನ್ನು, ಸುತ್ತಲಿದ್ದ ಬೇಕಾದ ಫಲಪುಷ್ಪ ಭರಿತವಾದ ಸೌಗಂಧಿಕ ವನವನ್ನೂ ದಾಟಿ ಕೈಲಾಸ ಗಿರಿಯನ್ನು ಬ್ರಹ್ಮಾದಿಗಳು ಮುಟ್ಟಿದರು. ಮಧುಕರ ಝುಂಕಾರವನ್ನು ಶ್ರುತಿಯನ್ನಾಗಿಸಿ, ಕೋಗಿಲೆಗಳು ಪಾಡುತ್ತಿದ್ದವು. ಜಲಾಶಯಗಳಲ್ಲಿ ಜಲಜನಾಳವನ್ನು ತಿನ್ನುತ್ತಾ ಹಂಸಗಳು ಒಯ್ಯಾರದಿಂದ ಸಂಚರಿಸುತ್ತಿದ್ದವು. ಗಂಧಗಜ ಗಳು ಮೈತಿಕ್ಕಲು ಸೂಸಿಬಂದ ಹರಿಚಂದನಗಳ ಪರಿಮಳವನ್ನು ಹೊತ್ತುಬರುವ ಶೀತ ಮಾರುತವಲ್ಲಿಯ ಪುಣ್ಯಜನಕಾಂತೆಯರ ಮನವೊಲಿಸಿ ಬಳಸಿತು. ಪುಷ್ಕರಣಿಗಳಲ್ಲಿ ಉತ್ಪಲಗಳು ಅರಳಿದ್ದವು. ಕಿಂಪುರುಷರು ಸರಸಿಗಳ ವೈಡೂರ್ಯ ಸೋಪಾನಗಳಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ನಲಿಯುತ್ತಿದ್ದರು. ಅಲ್ಲೇ ಸಮೀಪದಿ ಒಂದು ವಟವೃಕ್ಷವಿತ್ತು. ಅದರ ರೆಂಬೆಗಳು ೭೫ ಯೋಜನ ಉದ್ದವಿದ್ದವು. ೧೦೦ ಯೋಜನ ಉನ್ನತವಿತ್ತು. ಶೀತೋಷ್ಣಸಮವಾದ ನೆರಳು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಹರಡಿತ್ತು. ಮೇಲೊಂದೂ ಗೂಡಿದ್ದಿದ್ದಿಲ್ಲ. ಮುಮುಕ್ಷುಜನಶರಣ್ಯವು ಅಷ್ಟೈಶ್ವರ್ಯ ಭರಿತವಾದ ಆ ವಟಮೂಲದಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮಾದಿಗಳು ಶಿವನಂ ಕಂಡು ಸಮೀಪಿಸಿ ದರು. ಹರನು ರೋಷವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಅಂತಕನಂತೆ ಶಾಂತನಾಗಿ ಕುಳಿತಿದ್ದನು. ಸನಂದನಾದಿ ಸಿದ್ಧಜನರು ಆ ಸಂಶಾಂತಮೂರ್ತಿಯ ಉಪದೇಶಾಮೃತಪಾನಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಗುಹ್ಯಕ ರಕ್ಷೋವಲ್ಲಭನಾದ ಕುಬೇರನು ನಿಂತು ಸೇವಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. ವಿದ್ಯಾ ತಪೋ ಯೋಗಗಳಿಗೆ ವಿಷಯನು, ತದುಪದೇಶಕನು ಆದ ಶಿವನು ಪರಮಭಕ್ತಿಯಿಂದ ವಿಶ್ವಮಂಗಲಕರನಾದ, ತನ್ನ ಹೃದಯನಿಲಯನಾದ ನಾರಾಯಣನನ್ನು ಧ್ಯಾನಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. ಭಸ್ಮದಂಡ ಜಟಾಜಿನ ಧಾರಿಯು, ಸಂಧ್ಯಾಭ್ರಸುಂದರನು, ಚಂದ್ರರೇಖಾಲಂಕೃತನು ಆಗಿ, ದರ್ಭಾಸನದಲ್ಲಿ ಬೃಸಿಯಮೇಲೆ ಕುಳಿತು ನಾರದನಿಗೆ ವೇದವೇದ್ಯನಾದ ನಾರಾಯಣನ ಗುಣಪೂರ್ಣತೆ ಯನ್ನುಪದೇಶಿಸುತ್ತಿರಲು ಸುತ್ತು ಕೂತು ಸನಕಾದಿ ಯೋಗಿಗಳಾಲಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಬಲ ತೊಡೆಯ ಮೇಲೆ ಎಡಪಾದವನ್ನು ಪ್ರಕೋಷ್ಠದಲ್ಲಿ ಅಕ್ಷಮಾಲೆಯನ್ನು ಬಲಗೈಯಲ್ಲಿ ಜ್ಞಾನಮುದ್ರೆಯನ್ನು ಧರಿಸಿ, ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಸಮಾಧಿಬಲದಿಂದ ಲಕ್ಷ್ಮೀರಮಣನನ್ನು ಚಿಂತಿಸುವ ಶಿವನು ಯೋಗಪಟ್ಟಿಕಾಧಿಷ್ಠಿತನಾಗಿದ್ದನು. ಆಗ ಇಂದ್ರಾದಿ ಲೋಕಪಾಲರು ದೇವಋಷಿ ಪ್ರಮುಖರೆಲ್ಲರು ಸಾಷ್ಟಾಂಗವಾಗಿ ಶಿವನಿಗೆರಗಿ ಎದ್ದು ಕೈಜೋಡಿಸಿ ನಿಂತರು. ಶಿವನಾದರೂ ಸುರಾಸುರೇಂದ್ರ ವಂದಿತನಾಗಿಯೂ ಅಲ್ಲಿ ನೋಡದೆ ತನ್ನ ತಂದೆಯು ಲೋಕಗುರುವಾದ ಬ್ರಹ್ಮನನ್ನು ನೋಡಿ ಎದ್ದುಬಂದು ಸಾಷ್ಟಾಂಗವಾಗಿ ವಂದಿಸಿ ನಿಂತನು. ಆಮೇಲೆ ಸಿದ್ಧಮಹರ್ಷಿವರರು ಪುನಃ ಶಿವನಿಗೆ ವಂದಿಸಿದರು. ವಂದಿಸಿ ನಿಂತಿರುವ ಶಶಾಂಕಶೇಖರನಂ ಕಂಡು ನಗುತ್ತಾ ಬ್ರಹ್ಮನಿಂತೆಂದನು–

ಲಕ್ಷ್ಮೀನೃಸಿಂಹಾ! ನಿನಗೆ ನಮಸ್ಕಾರವು. ಎಷ್ಟು ಭಕ್ತವತ್ಸಲತೆಯೋ ಪ್ರಭೂ! ವೈಷ್ಣವಜನಮಣಿಯಾದೀ ನನ್ನ ಸುತನಿಗವಮಾನವಾಯಿತೆಂದು ದಕ್ಷಾಧ್ವರಧ್ವಂಸವನ್ನೇ ಅವನಲ್ಲಿ ನಿಂತು ಮಾಡಿರುವ ನಿನ್ನ ಮಹಿಮೆಯನ್ನೆಂತು ಬಣ್ಣಿಸಲಿ! ಸರ್ವಾಧಿಪತೇ! ಸರ್ವಜ್ಞ! ಭೂತಾದಿ ಜಗಕ್ಕೆ ಶಿವನಲ್ಲಿ ಬೀಜನೆನಿಸಿ, ಉಮೆಯಲ್ಲಿ ಯೋನಿಯೆನಿಸಿ ಅವರಿಬ್ಬರನ್ನೂ ನಡೆಸುವ ಒಡೆಯನಲ್ಲವೇ ನೀನು? ನಿನಗೆ ನಿನ್ನ ರೂಪಾಂತರಗಳಿಂದ ಭೇದವಿಲ್ಲ. ಶಿವ-ಶಕ್ತಿಗಳು ನಿನ್ನ ಪ್ರತಿಮೆ. ಅಲ್ಲಿದ್ದು ಜಗವನ್ನು ಸೃಜಿಸುವೆ, ಪಾಲಿಸುವೆ, ಸಂಹರಿಸುವೆ. ಊರ್ಣನಾಭಿಯಂತೆ ಈ ನಿನ್ನಾಟ! ನೀನೇ ಧರ್ಮಫಲಪ್ರದನು. ರುದ್ರನಿಂದೂದಾಷಿತವಾಗಿ ಅಧರ್ಮವೆನಿಸಿದ ದಕ್ಷನ ಯಜ್ಞವನ್ನು ನಾಶಪಡಿಸಿದವನು ನೀನೇ! ಧರ್ಮಸೇತುವನ್ನು ನೀನಲ್ಲದಿನ್ನು ಮತ್ತಾರು ಪೊರೆದು ನಿಲ್ಲಿಸುವ ಸಮರ್ಥರು? ಧೃತವ್ರತರಾದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಲ್ಲಿ ನಿಂತು ಧರ್ಮೋಪದೇಶ ನಿರ್ಣಯಗಳನ್ನು ನೀನೇ ಮಾಡಿ ಹೇ ವಿಷ್ಣೋ! ಪುಣ್ಯ ಪಾಪ ಕರ್ಮಗಳನ್ನವರವರ ಸ್ವಭಾವಯೋಗ್ಯತೆಯಂತೆಯು ಕರ್ಮಗಳಂತೆಯು ಮಾಡಿಸಿ ತದನುಸಾರಿ ಫಲವನ್ನೂ ಕೊಡುವೆ. ನಿನಗೆ ಅನನ್ಯಾಧೀನನಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಕರ್ಮಫಲದ ಲೇಪವಿಲ್ಲ. ಅಮಂಗಲ ಕರ್ಮಶೀಲರಿಗೆ ಘೋರ ತಮಸ್ಸನ್ನು ಕೊಡುವೆ. ನಿನ್ನ ಭಕ್ತರ ದ್ವೇಷವೇ ತಮಃಪ್ರಾಪ್ತಿ ಕಾರಣವು. ಅಂತಹ ತಮಸ್ಸನ್ನು ಸರ್ವರಿಗೂ ಕೊಡದೆ ತಮೋಯೋಗ್ಯರಿಗೇ ಕೊಡುವುದು ಸತ್ಯಸಂಕಲ್ಪನಾದ ನಿನ್ನ ಸ್ವಭಾವವು. ನಿನ್ನ ಚರಣಾರವಿಂದದಲ್ಲಿ ಮನವಿಟ್ಟು, ಸರ್ವಭೂತಾವಾಸಿಯು, ಸರ್ವಭೂತಾಧಾರನು ಆದ ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ಯಥಾರ್ಥಜ್ಞಾನವನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಿದ ರುದ್ರಾದಿ ಭಕ್ತರಿಗೆ ಇತರಾಜ್ಞಾನಿಗಳಿಗೆ ಬರುವಂತೆ ರೋಷ ಮೋಹಾದಿಗಳು ಕಂಡುಬಂದರೂ ಸ್ವಾಭಾವಿಕವಲ್ಲ. ಅನ್ಯಥಾಜ್ಞಾನದಿಂದ ಕರ್ಮಫಲವನ್ನು ಬೇಡಿ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಕೆಡಿಸಿಕೊಂಡು ಪರರ ಶ್ರೇಯವನ್ನು ಕಂಡು ಹಗಲಿರುಳು ಕುದಿಯುವವರು, ಮತ್ತು ಉತ್ತಮರೆನ್ನದೆ ದುರ್ವಚನಗಳಿಂದ ನೋಯಿಸಿ, ಸದ್ಭಕ್ತವರರ ದ್ರೋಹವೆಸಗುವವರು ಕೂಡ ಜ್ಞಾನಿಲೋಕವಿಲಕ್ಷಣರೇ ಆಗಿ ತಮ್ಮ ದೋಷದಿಂದ ತಾವೇ ನಾಶವಾಗುವರು. ಅವರನ್ನು ನೀ ಕೊಲ್ಲುವ ಅವಶ್ಯಕತೆಯೇ ಇಲ್ಲ. ಅಂತಹವರೀ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಪದ್ಮನಾಭನಾದ ನಿನ್ನ ಬಂಧಕಶಕ್ತಿಯಿಂದ ಕಟ್ಟಲ್ಪಟ್ಟು ಅಹಂ ಮಮತೆಗಳಿಗೀಡಾಗಿ ದ್ವೇಷಾಧಿಕವನ್ನು ಮಾಡಿದರೂ. ಅದೃಷ್ಟಪ್ರೇರಕನಾದ ಹರಿಯ ಬಂಧಕಶಕ್ತಿಯನ್ನರಿತ ಸುಜನರವರಲ್ಲಿ ಕೃಪೆ ಮಾಡಿ ಕರುಣಿಸಿ ಕ್ಷಮಿಸದಿರೆ ಅವರ ಗತಿಯೇನು? ಶ್ರೀನೃಸಿಂಹ! ನಮೋ ನಮಃ.

ಈಗ ರುದ್ರನೇ! ಕೇಳು. ನೀನಾದರು ಶ್ರೀಹರಿಯ ಬಂಧಕಶಕ್ತಿಯ ಮಹಿಮೆಯನ್ನರಿತು ಅದರ ಅಹಂಮಮತೆಗಳನ್ನು ದೂರಮಾಡಿರುವೆ. ಸರ್ವವೂ ನಿನಗೆ ತಿಳಿದಿದೆ. ಬುದ್ಧಿರಹಿತರಾಗಿ, ಹಿಂಸಾಕರ್ಮರತರಾದ ದಕ್ಷಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ನೀ ಅನುಕಂಪೆಯಂ ತೋರು!

ಯಜ್ಞವು ಪುನರುದ್ಧೃತವಾಗಲಿ! ದಕ್ಷನು ಯಜ್ಞದ ಯಜಮಾನನವನು ಪುನರುಜ್ಜೀವಿತನಾಗಲಿ! ನಿಜ, ನನಗೆ ಗೊತ್ತಿದೆ. ನ್ಯಾಯವಾದ ರುದ್ರಭಾಗವನ್ನು ಕುಸ್ಪರ್ಧೆಯಿಂದ ನಿನಗೆ ಕೊಡದೆ ಕೆಟ್ಟರು. ಯಜ್ಞವೂ ಹಾಳಾಯಿತು. ಭಗನಿಗೆ ಕಣ್ಣುಬರಲಿ! ಭೃಗುವಿಗೆ

ಮೀಸೆ ಬೆಳೆಯಲಿ! ಪೂಷನಿಗೆ ದಂತಗಳ ದಯಮಾಡಿ ಕೊಡು. ಭಗ್ನಗಾತ್ರರಾದ ಋತ್ವಿಗ್ದೇವತಾದಿಗಳಿಗೆ ಆರೋಗ್ಯವಾಗಲಿ! ಇಕ್ಕೋ! ಇದು ನಿನಗೆ ರುದ್ರಭಾಗವೆಂದು ನಾ ಕೊಡುವೆ. ಸ್ವಿಷ್ಟಕೃದ್ಭಾಗವು ಯಜ್ಞಶಿಷ್ಟಹವಿರಾದಿ ಎಲ್ಲವೂ ರುದ್ರಭಾಗವೆನಿಸಿ ನಿನ್ನನ್ನು ಸೇರಲಿ!–ಎಂದು ವರವಿತ್ತು ಬ್ರಹ್ಮನು ರುದ್ರನನ್ನು ಸಂತೈಸಿದನು.

೮. ದಕ್ಷಯಜ್ಞರಕ್ಷಣ

ಇಂತು ತಂದೆಯಿಂದ ಸಮಾಧಾನವನ್ನು ಪೊಂದಿ ರುದ್ರನೆಲ್ಲವನ್ನು ನೆನೆದು, ನಸುನಗುತಿಂತೆಂದನು–

ಜೀವೋತ್ತಮ! ಗುರುವರ! ಬಾಲಕರಾದ ಇವರ ಅಪರಾಧವೆಣಿಸುವುದಿಲ್ಲ! ದಂಡನೆಯು ಅಪರಾಧಾನುಸಾರಿಯಾಗಿ ಮಾಡಿದೆನಾದ್ದರಿಂದ ಪಶ್ಚಾತ್ತಾಪವೂ ಇಲ್ಲ. ಆದರೂ ಪಿತೃವಾಕ್ಯ ಪರಿಪಾಲನೆ ನನ್ನ ಕರ್ತವ್ಯವೇ ಸರಿ! ದಕ್ಷನ ತಲೆಯು ಬೆಂದು ನಷ್ಟವಾಯಿತದರಿಂದ ಅವನು ಬಸ್ತಮುಖನಾಗಿ ಬದುಕಲಿ! ಭಗನು ಮಿತ್ರನ ಕಣ್ಣಿನಿಂದ ಯಜ್ಞಭಾಗವನ್ನು ವೀಕ್ಷಿಸಲಿ! ಪೂಷನು ಯಜಮಾನ ದಂತಗಳಿಂದ ಕಡಿಯಲಿ! ಪಿಷ್ಟಭೋಜನನೇ ಆಗಲಿ! ಉಚ್ಚೇಷಣ ಭಾಗವರ್ಪಿಸಿ ನನ್ನನ್ನು ಪೂಜಿಸಿದ ದೇವತಾದಿಗಳು ಪ್ರಕೃತಸರ್ವಾಂಗರಾಗಲಿ! ಇರಲಿ ಈ ಯಜ್ಞವೈರಿಯೆನಿಸಿದ ನನ್ನ ಜಯಸ್ತಂಭವು ದುರ್ಜನ ಭಯಸಂರಂಭವಾಗಿ ಮೆರೆಯಲಿ! ಛಿನ್ನಹಸ್ತರು ಪೂಷನ ಹಸ್ತಗಳಿಂದಲೂ ಛಿನ್ನಬಾಹುಗಳು ಅಶ್ವಿನಿಯರ ಬಾಹುಗಳಿಂದಲೂ ಹವಿಸ್ಸನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಲಿ! ಭೃಗುವಿಗೆ ಮೇಕೆ ಹೋತದ ಮೀಸೆಗಳಾಗಲಿ–ಎಂದು ಅನುಗ್ರಹಿಸಿದನು.

ವಿದುರಾ! ವರಪ್ರದಾನ ಚತುರನಾದ ಶಿವನ ವಚನವಂ ಕೇಳಿ ಸರ್ವರು ಸಾಧು! ಎಂದು ಸಂತೋಷದಿಂದ ಜಯಜಯಕಾರ ಮಾಡಿದರು. ಅನಂತರದಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮರುದ್ರರಿಂದ ಕೂಡಿ ಇಂದ್ರಾದಿ ಸರ್ವರು ರುದ್ರನ ಅಭಿಪ್ರಾಯದಂತೆ ಯಜ್ಞವಾಟವನ್ನು ಸೇರಿದರು. ರುದ್ರವಚನದಂತೆ ಸರ್ವರನುವರ್ತಿಸಿ, ದಕ್ಷನ ಶರೀರದಿ ಯಜ್ಞಪಶುವಾಗಿದ್ದ ಬಸ್ತದ ಶಿರವನ್ನು ಜೋಡಿಸಿದರು. ತತ್‌ಕ್ಷಣವೇ ರುದ್ರಕಟಾಕ್ಷಪಾತ್ರನಾದ ಪ್ರಜಾಪತಿಯು ಮಲಗಿದ್ದವನಂತೆ ಎದ್ದು ನಿಂತು ಮುಂದೆ ಚಂದ್ರಲಲಾಮನಂ ಕಂಡನು. ವೃಷಧ್ವಜದ್ವೇಷ ಕಲಂಕಿತವಾಗಿದ್ದ ದಕ್ಷನ ಮನವಾಗ ಶಿವದರ್ಶನದಿಂದ ಶರತ್ಕಾಲದ ಮೇಘದಂತೆ ನಿರ್ಮಲವಾಯಿತು. ಶುದ್ಧವಾದ ಅಂತಃಕರಣದಿಂದ ರುದ್ರಸ್ತುತಿಯನ್ನು ಮಾಡಲುದ್ಯುಕ್ತನಾದ ದಕ್ಷನಿಗೆ ಕಣ್ಣು ಕಂಬನಿಯಿಂದ ತುಂಬಿ ಕಂಠ ಕಂಪಿಸಿ ಮಾತಾಡಲು ಬರಲಿಲ್ಲ. ಮಗಳನ್ನು ನೆನೆದು ದುಃಖಿಸಿ ಕಷ್ಟದಿಂದ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಸ್ತಿಮಿತವಾಗಿಸಿ ಪ್ರೇಮದಿಂದ ನಿಷ್ಕಪಟನಾಗಿ ಅಸುರಾವೇಶರಹಿತನಾದ ದಕ್ಷನಿಂತು ಶಿವನನ್ನು ಸ್ತುತಿಸಿದನು–

ಬಲಾತ್ಕಾರದಿಂದ ಹಿಡಿದು ದಂಡಿಸಿದ ನೀನೆನ್ನಲ್ಲಿ ಪರಮಾನುಗ್ರಹ ಮಾಡಿರುವೆ ಮಹಾಪ್ರಭೋ! ಧೃತವ್ರತರಾದವರು ಬ್ರಾಹ್ಮಣಮಾತ್ರನನ್ನು ಅವಮಾನಿಸಬಾರದೆಂದ ಮೇಲೆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಪ್ರಿಯನಾದ ನಿನ್ನ ಅಥವಾ ನಿನ್ನ ಅಂತರ್ಯಾಮಿಯಾದ ಹರಿಯ ಅವಮಾನವನ್ನು ಮಾಡಿದರೆ ಅನುತ್ತಾನತಮಃಪ್ರಾಪ್ತಿಯೇ ಒದಗುವುದು! ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು

ವಿದ್ಯಾ ತಪೋವ್ರತ ಧನ್ಯರು. ಅವರನ್ನು ವೇದರಕ್ಷಕರಾಗುವಂತೆ ಸಂಕಲ್ಪಿಸಿ ನೀನೇ ನಿನ್ನ ಮುಖದಿಂದ ಮೊದಲು ಸೃಜಿಸಿದೆ. ಅಂತೆಯೇ ಅವರಿಗೆ ವಿಪತ್ತು ಬಂದಾಗ ದಂಡವನ್ನು ಪಿಡಿದು ಪಾಲಿಪ ಗೋಪಾಲನಂತೆ ಬಂದೊದಗಿ ರಕ್ಷಿಸುವೆ. ತತ್ತ್ವಜ್ಞಾನವನ್ನು ಮರೆತು, ವಿಶ್ವಸೃಡ್ಯಾಗದಲ್ಲಿ ನಾನಾಡಿದ ದುರ್ವಚನ ವಿಷಬಾಣಗಳನ್ನು ಲೆಕ್ಕಿಸದೆ, ಅನ್ಯಾಯವಾಗಿ ಮಹನ್ನಿಂದೆಯನ್ನು ಮಾಡಿ ಕೆಳಗೆ ತಮಃಪ್ರವೇಶಮಾಡಿ ಕೆಡುವನೆಂಬ ದಯೆಯಿಂದ ಕಟಾಕ್ಷಿಸಿ, ಶಿಕ್ಷಿಸಿ ಪೊರೆದು ನೀ ಮಾಡಿದುಪಕಾರವನ್ನೆಂತು ತೀರಿಸಲಿ! ಪ್ರಭೋ! ನೀನಾಗಿ ರಕ್ಷಿಸಿದೆ. ನೀನಾಗಿ ತುಷ್ಟನಾಗು—ಎಂದು ಕ್ಷಮಾಸಂಪಾದನವನ್ನು ಮಾಡಿ ದಕ್ಷನು ಬ್ರಹ್ಮ ರುದ್ರರ ಅಪ್ಪಣೆಯಂ ಪಡೆದು ಉಪಾಧ್ಯಾಯರಿಂದಲೂ ಋತ್ವಿಗ್ಜನರಿಂದಲೂ ಕೂಡಿ ಯಜ್ಞವನ್ನು ಪುನಃ ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದನು. ವೀರಭದ್ರೋಪದ್ರವ ಪರಿಹಾರಕ್ಕೆಂದು ತ್ರಿಕಪಾಲ ವನ್ನಾಚರಿಸಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋತ್ತಮರು ಪುರೋಡಾಶವನ್ನು ತಯಾರಿಸಿದರು. ಮಂತ್ರಪ್ರಧಾನ ದೇವನಿಗಾಗಿ ಅಧ್ವರ್ಯುವಾದ ಭೃಗುವು ಹವಿಸ್ಸನ್ನು ಹೋಮ ಮಾಡಿಸುವಾಗ ಶುದ್ಧ ಬುದ್ಧಿಯಿಂದ ದಕ್ಷನು ಪೂರ್ಣಾಹುತಿಯನ್ನು ಕೈಲಿ ಪಿಡಿದೆದ್ದು ನಿಂತಿರಲು ಶ್ರೀಹರಿಯು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷನಾದನು. ಸ್ವಾಮಿಯ ಕಾಂತಿಯಿಂದ ಹತ್ತು ದಿಕ್ಕುಗಳು ಬೆಳಗಿದವು. ಸಾಮಗಾನ ವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತ ಬಂದ ಗರುಡನನ್ನೇರಿ ಶ್ರೀಹರಿಯು ದಿವ್ಯ ಸುಂದರ ರೂಪದಿಂದ ಬ್ರಹ್ಮಾದಿಗಳಿಗೆ ಗೋಚರನಾದನು.

ಶ್ಯಾಮವರ್ಣನು, ಪೀತಾಂಬರನು, ಮಣಿಮಯಕಿರೀಟನು, ನೀಲಾಲಕಾವೃತ ಮುಖಪಂಕಜನು, ಕುಂಡಲಮಂಡಿತಗಂಡನು ಆದ ಶ್ರೀಹರಿಯು ತನ್ನ ಎಂಟು ಕೈಗಳಲ್ಲಿ ಶಂಖ, ಪದ್ಮ, ಚಕ್ರ, ಶರ, ಚಾಪ, ಗದಾ ಖಡ್ಗ, ಚರ್ಮಂಗಳಂ ಪಿಡಿದು ಕರ್ಣಿಕಾರ ಕುಸುಮದಂತೆ ಕಂಗೊಳಿಸಿದನು. ಸೇವಿಸಲು ವಕ್ಷದಲ್ಲಿ ನಿಂತ ಲಕ್ಷ್ಮಿ, ವನಮಾಲೆ, ಉದಾರ ಮಂದಹಾಸ, ಕರುಣಾಮೃತವರ್ಷಣವೀಕ್ಷಣ, ಪಕ್ಕಗಳಲ್ಲಿ ಚಾಮರ ವ್ಯಜನಗಳೆಂಬ ಹಾರುವ ರಾಜಹಂಸಗಳು, ಚಂದ್ರನಂತೆ ಶಿರದಿ ಶೋಭಿಪ ಶ್ವೇತಚ್ಛತ್ರ ಓಹೋ! ಏನು ಆ ನಮ್ಮ ಶ್ರೀಹರಿಯ ಸೊಬಗು!

ವಿದುರಾ! ಇಂಥ ಪ್ರಭುವನ್ನು ಕಂಡು ಸಂಭ್ರಮದಿಂದೆದ್ದು ಬ್ರಹ್ಮ ರುದ್ರರು, ಇಂದ್ರಾದಿ ದೇವಮುನಿಗಳು ನಮಿಸಿ ಕೈಜೋಡಿಸಿ ನಿಂತರು. ಶ್ರೀಶನ ತೇಜವನ್ನು ನೋಡಲಾರದೆ, ವೇದವೇದ್ಯನನ್ನು ಪೊಗಳಲುಪಕ್ರಮಿಸಿ ಗದ್ಗದಿತಕಂಠದಿಂದ ಮಾತಾಡ ಲಾರದೆ ತಲೆಗಳ ಮೇಲೆ ಕೈಗಳನ್ನೆತ್ತಿ ನಮಿಸಿ ದರ್ಶನಾನಂದದಿಂದ ಸುಮ್ಮನೆ ನಿಂತರು. ಅನಂತ ಕಲ್ಯಾಣಗುಣಸಂಪನ್ನನಾದ ರಮಾರಮಣನನ್ನು ವಚನದಿಂದ ವರ್ಣಿಸಲು, ಮನದಿಂದ ಚಿಂತಿಸಲು, ಸಾಧ್ಯವಾಗದೆ ಬ್ರಹ್ಮಾದಿಗಳು ಯಥಾಮತಿ ಮನಸಾ ನುತಿಸಿ ಭಕ್ತಚಿಂತಿತವನ್ನು ಕೊಡಲು ಸ್ವೇಚ್ಛಾಗೃಹೀತ ಮೂರ್ತಿಯಾದ ಭಗವಂತನಿಗೆ ನಮಿಸಿದರು.

ಆಗ ದಕ್ಷನು ಪೂಜಾದ್ರವ್ಯಗಳನ್ನು ಶಿರಸಾವಹಿಸಿ ಸುನಂದನಂದಾದಿ ಪಾರ್ಷದ ಸೇವಿತನು ಲೋಕಗುರುವು, ಸೃಷ್ಟ್ಯಾದ್ಯಷ್ಟಕರ್ತನು, ಯಜ್ಞಪಾಲಕನು ಆದ ಶ್ರೀಹರಿಯನ್ನು ನಮೀಪಿಸಿ ಪೂಜಿಸಿದನು. ಕೈಜೋಡಿಸಿ ನಿಂತು ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಸ್ತುತಿಸಿದನು—

ಹರೇ! ಸ್ವರತನು, ಸ್ವತಂತ್ರನು, ನಿರ್ದೋಷಜ್ಞಾನಾನಂದದೇಹನು, ಜಾಗ್ರದಾದಿ ಜೀವಾವಸ್ಥಾ ಪ್ರೇರಕನು, ಸರ್ವೋತ್ತಮನು, ಜಡಪ್ರಕೃತಿಬಂಧರಹಿತನು ಆದ ನಿನಗೆ ನಮಸ್ಕಾರವು. ಜಡಪ್ರಕೃತಿಯಿಂದ ಮಹದಾದಿಗಳನ್ನು ಪುರುಷಶರೀರೇಂದ್ರಿಯಂಗಳನ್ನು ಸೃಜಿಸಿ, ಅವು ಪ್ರವರ್ತಿಸುವಂತೆ ಅಂತರ್ಯಾಮಿಯಾಗಿ ಜೀವನಿಂದ ಕೂಡಿ ಇದ್ದೂ ನಿರ್ಲಿಪ್ತನಾದ ನಿನ್ನನ್ನು ಅಜ್ಞಾನದಿಂದ ಮಾಯಾವಾದಿಗಳು ಜೀವನೆಂಬುವರು. ಇಂತಹ ಅಮೇಯ ಮಹಿಮನಾದ ನಿನಗೆ ನಮೋ ನಮಃ.

ಋತ್ವಿಜರು–ಲೇಪಲೋಪರಹಿತ ನಾರಾಯಣ! ರುದ್ರಶಾಪದಿಂದ ಅಜ್ಞಾನವನ್ನು ಹೊಂದಿ ಯಜ್ಞಾದಿ ಕರ್ಮಫಲದಲ್ಲಿ ದುರಾಗ್ರಹಮಾಡಿದೆವು. ಸದಾಶಿವನ ಪ್ರಸನ್ನದೃಷ್ಟಿಯಿಂದೆಮಗೆ ತತ್ತ್ವಜ್ಞಾನವಾಗಿದೆ. ನಿನ್ನ ಪೂಜೆಯಾಗಿ, ನಿನಗರ್ಪಿಸಿದ ಕರ್ಮವು ಭಕ್ತಿಜ್ಞಾನ ಜನಕವಾಗುವುದರಿಂದಲೇ ನೀ ಪ್ರಸನ್ನನಾಗುವೆ. ಈಗ ನಿನ್ನ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷವೇ ಇದಕ್ಕೆ ಸಾಕ್ಷಿ. ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಪೂಜಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಸಮಾನಧರ್ಮವಿನ್ನೊಂದಿಲ್ಲವೆಂಬ ಭಾರತವೇ ಸಾಕ್ಷಿ. ಭಕ್ತಿಯಿದ್ದುದರಿಂದ ನೀನಾವಿರ್ಭವಿಸಿದೆ ಎಂಬ ಲಿಂಗವೇ ಸಾಕ್ಷಿ. ಅಧ್ವರಭಾಗಗಳನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸುವ ಸರ್ವೋತ್ತಮದೇವನಾದ ನೀನು ಬ್ರಹ್ಮಾದಿ ಶರೀರಗಳಲ್ಲಿ ನಿಂತು ಅಧಿದೈವ ರೂಪನಾಗಿ ಯಜ್ಞಫಲಭೋಕ್ತನೆನಿಸಿರುವೆ. ಯಜ್ಞ ಪ್ರಭೋ! ಇಂತಹ ನಿನ್ನ ಮಹಿಮೆಯನ್ನೀಗ ತಿಳಿದೆವು–ಎಂದು ನಮಿಸಿದರು.

ಸದಸ್ಯರು–ಸಂಸಾರ ಕಾಡುಮಾರ್ಗ; ಅಹಂಕಾರ ರಾಗ ವಿದ್ಯಾಭಿನಿವೇಶಗಳೆಂಬ ದುರ್ಗಮ ದುರ್ಗಗಳು; ಸೆಳೆದು ನುಂಗುವ ಅಂತಕನೆಂಬ ಹೆಬ್ಬಾವು; ವಿಷಯಸುಖಗಳೆಂಬ ಬಿಸಿಲುಗುದುರೆ; ಪತ್ನೀಪುತ್ರಭರಣವೆಂಬ ತಲೆಹೊರೆ; ದ್ವಂದ್ವವೆಂಬ ಗರ್ತಗಳು; ಖಲರೆಂಬ ಕ್ರೂರಮೃಗಗಳು; ಶೋಕವೆಂಬ ದಾವಾಗ್ನಿ! ಎಷ್ಟು ಭಯಂಕರ ಈ ಸಾಂಸಾರಿಕಾರಣ್ಯವು! ಆದರೂ ಕಾಮಾಪೇಕ್ಷೆಯಿಂದ ತಲೆಕೆಟ್ಟವನು ಮೋಕ್ಷಪ್ರದವಾದ ನಿನ್ನ ಪ್ರಶಸ್ತಪಾದಪದ್ಮ ದ್ವಂದ್ವವನ್ನೆಂತು ಭಜಿಸುವನು?–ಎಂದು ಬೇಡಿ ವಿಜ್ಞಾಪಿಸಿದರು.

ರುದ್ರನು–ಹೇ ವರದರಾಜ, ಫಲರೂಪ ವರಗಳನ್ನು ಬೇಡಿದವರಿಗೆ ನಿನ್ನ ವರಚರಣ ಪಂಕಜವು ಗೋಚರವಾಗಿಲ್ಲ. ಬ್ರಹ್ಮಾದಿಗಳು ನಿಸ್ಸಂಗರಾಗಿ ಆದರದಿಂದ ಪೂಜಿಸಿ ಧ್ಯಾನಿಸಲು ಅವರಿಗೆ ಗೋಚರಿಸುವೆ. ಲೋಕಬಾಹ್ಯನಾಗಿ ವಿರಕ್ತನಾಗಿರುವ ನನ್ನನ್ನು ನಿನ್ನ ಪಾದಾರವಿಂದಧ್ಯಾನಾಸಕ್ತ ಭಕ್ತನೆಂದು ಪರಿಗಣಿಸಲು ಸಾಕು! ನಿನ್ನ ಅನುಗ್ರಹವನ್ನು ಹೊರತು ನಾನೇನೂ ಬೇಡುವುದಿಲ್ಲ! ಎಂದು ಕೇಳಿಕೊಂಡನು.

ಭೃಗುವು–ದೇವಾದಿ ಶರೀರಧಾರಿಗಳು ನಿನ್ನ ಮಾಯೆಗೆ ಸಿಲುಕಿ ಅಜ್ಞಾನವನ್ನು ಹೊಂದಿ ಹೃದಯದಲ್ಲೇ ಇರುವ ಜೀವಪ್ರೇರಕನಾದ ನಿನ್ನನ್ನು ತಿಳಿಯದೆ ಇರುವರು. ಪ್ರಣತ ಭಕ್ತ ಜನಾಪ್ತ ಬಂಧುವಾದ ನೀನೆಮಗೆ ಪ್ರಸನ್ನನಾಗು! ಈ ನಿನ್ನ ರೂಪವು ಪ್ರಾಕೃತವಲ್ಲ. ಅವ್ಯಕ್ತ ಮಹದಾದಿ ಪ್ರಕೃತಿ ನಿರ್ಮಿತವಾದ ಶಬ್ದಾದಿ ವಿಷಯಗಳು, ಚಕ್ಷುರಾದೀಂದ್ರಿಯಗಳು, ಶರೀರಾಂತಃಕರಣಾದಿಗಳಿಂದ ವ್ಯತಿರಿಕ್ತನಾಗಿರುವ ನಿನ್ನನ್ನು ವೈರಾಗ್ಯ ಭಕ್ತಿಭರಿತರಾದ ಬ್ರಹ್ಮಾದಿಗಳು ಯಥಾಯೋಗ್ಯವಾಗಿ ತಿಳಿದಿರುವರು. ನಿನ್ನನ್ನು ಸಾಕಲ್ಯೇನ ತಿಳಿಯಲು

ಯಾರಿಗೆ ಸಾಧ್ಯವು?–ಎಂದು ಪೊಗಳಿದನು.

ಇಂದ್ರನು–ಅಚ್ಯುತ! ಮನೋನಯನಾನಂದಕರವಾದ ಈ ನಿನ್ನ ಜಗನ್ಮಂಗಲ ವಿಗ್ರಹವು ಸುರಾರಿಜನವಿನಾಶಕರ ದರಾದಿಧರಭುಜಾಷ್ಟಕ ರಮಣೀಯವಾಗಿದೆ!–ಎಂದು ವಂದಿಸಿದನು.

ಯಜ್ಞಪತ್ನಿಯರು ನುಡಿದರು–ಯಜ್ಞಪತೇ! ಕಮಲನಾಭ! ಈ ಯಜ್ಞವು ನಿನ್ನ ಪ್ರೀತಿಗಾಗಿ ಮಾಡಲ್ಪಡುವದಾಗದೇ ರೋಷದಿಂದ ಕೃತವಾಗಿತ್ತು. ಆದ್ದರಿಂದಲೇ ಪಶುಪತಿಯು ಅದನ್ನೂ ಯಜಮಾನನನ್ನೂ ನಾಶಗೈಸಿ ಪ್ರೇತಾವಾಸದಂತೆ ಮಾಡಿದನು ಈಗ ನಿನ್ನ ಕಮಲ ಮನೋಹರ ನಯನವೀಕ್ಷಿತವಾಗಿ ಯಜ್ಞವೂ ಯಜಮಾನನೂ ಪುನರುಜ್ಜೀವಿತರಾದರು. ನಿನ್ನ ಈ ದಯೆಯು ಸದಾ ನಮ್ಮ ಮೇಲಿರಲಿ!

ಋಷಿಗಳೆಂದರು–ಲೋಕವಿಲಕ್ಷಣ ಪವಿತ್ರಕರ್ಮನಾದ ನೀನೇನು ಮಾಡಿದರೂ ಆ ಕರ್ಮದ ಲೇಪವನ್ನು ಹೊಂದುವುದಿಲ್ಲ. ಬ್ರಹ್ಮಾದಿ ದೇವಗಣ ಸಂಪದ್ದಾತ್ರಿಯಾದ ಜಗದ್ಧಾತ್ರಿ ಸ್ವಯಮಾಗಿ ಬಂದು ನಿನ್ನ ಸೇವಿಪಳು. ಸ್ವಾಭಾವಿಕವಾದ ಆ ರಮೆಯ ಸೇವೆಯು ನಿತ್ಯವು, ಅವ್ಯಾಜವೆಂದರಿತು, ಸೇವೆಯಿಂದ ಪ್ರಯೋಜನ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯನ್ನೂ ಅರಿಯದೆ ಸುಮ್ಮನಿರುವೆ.

ಸಿದ್ಧರೆಂದರು–ಈ ನಮ್ಮ ಮನೋವಾರಣವು ಕ್ಲೇಶದಾವಾಗ್ನಿ ತಪ್ತವಾಗಿ ತೃಷಾರ್ತಿಯಿಂದ ನಿನ್ನ ಕಥಾಮೃತನದಿಯಲ್ಲಿ ಮಗ್ನವಾಗಿ ಬ್ರಹ್ಮಾನಂದವನ್ನು ಪೊಂದಿ ಬಿಟ್ಟುಬರಲಾರದೆ ಇದೆ.

ಯಜಮಾನಿ ಪ್ರಸೂತಿ ತುತಿಸಿದಳು–ಈಶ! ನಿನಗೆ ಸ್ವಾಗತವು. ಕಾಂತೆಯಾದ ಶ್ರೀದೇವಿಯಿಂದ ಬಂದು ನಮಗೆ ಪ್ರಸನ್ನನಾಗು! ಶ್ರೀನಿವಾಸ! ರಕ್ಷಿಸು. ನೋಡು ನೀನಿಲ್ಲದೀಯಜ್ಞವು ತಲೆಯಿಲ್ಲದೆ ಅಂಗಯುತನಾದ ಪುರುಷನಂತೆ ಶೋಭಿಸದೆ ಇಂದು ನೀ ಬಂದಿದ್ದರಿಂದ ಸರ್ವಾಂಗಸುಂದರವಾಯಿತು.

ಲೋಕಪಾಲಕರೆಂದರು–ಸಕಲಲೋಕಗಳನ್ನು ವೀಕ್ಷಿಸುವ ಸಾಕ್ಷಿಯಾದ ನಿನ್ನ ರೂಪವನ್ನು ನೋಡಿ ಅಮಂಗಲವಿಷಯಗ್ರಹಣಲಾಲಸವಾದ ನಮ್ಮ ಕಣ್ಣು ಪವಿತ್ರವಾಯಿತು. ಪೂರ್ಣಜ್ಞಾನಮಹದದ್ಭೇ! ಕಾಣಿಸುವುದು ಕಾಣಿಸದೆಲ್ಲೆಡೆ ಇರುವುದು ನಿನ್ನ ಇಚ್ಛೆ! ಪಂಚಭೂತಗಳಲ್ಲಿ ತತ್ತಚ್ಛಕ್ತಿಪ್ರದನಾಗಿ ಷಷ್ಠನೆನಿಸುವ ನಿನಗೆ ನಮೋವಾಕವು.

ಯೋಗೇಶರೆಂದರು–ಪ್ರಭೋ! ಮುಕ್ತಪ್ರಿಯ! ಜ್ಞಾನಿಗಳೆಂದರೆ ನಿನಗೆ ಬಲು ಪ್ರೀತಿ! ನಿನ್ನ ದಾಸರಾದ ನಮ್ಮನ್ನು ಸಲಹು. ಸ್ಥಿರಚರಾತ್ಮರ ಜಗದಂತರ್ಯಾಮಿಯಾದ ನಿನ್ನ ರೂಪ ಗುಣಗಳಿಗೆ ಪರಸ್ಪರ ಭೇದವಿಲ್ಲ! ಅನ್ಯಥಾಜ್ಞಾನಿಗಳು ನೀನು ಲೋಕವಿಲಕ್ಷಣನೆಂದು ತಿಳಿಯಲಾರದೆ ಹಟದಿಂದ ಕೆಡುವರು! ಜಗದುತ್ಪತ್ತಿಸ್ಥಿತಿಲಯಗಳನ್ನು ಮಾಡಲು ರಜಸ್ಸತ್ವತಮೋಗುಣವನ್ನು ಸ್ವೇಚ್ಛೆಯಿಂದ ಸ್ವೀಕರಿಸಿ, ಗುಣವಿಕಾರ ರಹಿತನಾದ ಜ್ಞಾನಾನಂದಾದಿ ಗುಣಸಂಪನ್ನನಿಗೆ ನಮಸ್ಕಾರವು!

ಬ್ರಹ್ಮನಿಂತೆಂದನು–ಧರ್ಮಪ್ರಭೋ! ಧರ್ಮಫಲಪ್ರದ! ತ್ರಿಗುಣರಹಿತನಾದ ನಿನ್ನ

ತತ್ತ್ವಜ್ಞಾನವನ್ನು ಸಾಕಲ್ಯೇನ ನಾನರಿಯೆ, ಇತರರ ಪಾಡೇನು?

ಅಗ್ನಿಯು ನುತಿಸಿದನು–ನೀ ಕೊಟ್ಟ ತೇಜಸ್ಸಿನಿಂದ ಉರಿಯುತ್ತಾ ನಾನು ಆಜ್ಯಸಿಕ್ತ ವಾದ ಹವಿರಾದಿಗಳನ್ನುಂಡು ಹವ್ಯವಾಹನೆನಿಸಿರುವೆ. ದೇವತೆಗಳನ್ನು ಸೇರಿ ಅವರವರ ಭಾಗಗಳನ್ನು ಅವರಿಗೆ ಕೊಡುವೆ. ಶ್ರಾವಯ, ಅಸ್ತುಶ್ರೌಷಟ್, ಯಜ, ಯೇಯಜಾಮಹೇ, ವೌಷಟ್ ಎಂಬುವ ಯಜುರ್ಮಂತ್ರಗಳಿಂದ ಪೂಜಿತನಾಗುವ ಯಜ್ಞಪುರುಷ, ಯಜ್ಞೇಶ, ಯಜ್ಞಭಾವನ, ಯಜ್ಞಭುಕ್ ಎಂಬ ಪಂಚರೂಪನಾದ ಹರಿಯೇ! ನಿನಗೆ ನಮಿಸುವೆ.

ದೇವತೆಗಳೆಂದರು–ಪೂರ್ವದಿ ಪ್ರಳಯೋದಕದಲ್ಲಿ ಉರಗೇಂದ್ರಶಯನನಾಗಿ ವಿಶ್ವವನ್ನೇ ಸ್ವೋದರದಲ್ಲಿಟ್ಟು ಮಲಗಿದ್ದ ನೀನು ಸನಕಾದಿ ಯೋಗಿಜನ ಹೃದಯಾರ ವಿಂದಗತನಾಗಿ ಅವರ ಶಾಸ್ತ್ರವಿಚಾರರೂಪ ಮಂಥನಕ್ಕೆ ಒಲಿದು ಮೋಕ್ಷಾಮೃತವನ್ನು ಅನುಗ್ರಹಿಸಿದೆ. ಅದೇ ನಿನ್ನನೀಗ ನಯನಾನಂದವಾಗಿ ನೋಡುತ್ತಿರುವ ಭೃತ್ಯರಾದ ನಮ್ಮನ್ನೂ ನಲಹು!

ಗಂಧರ್ವರು–ಬ್ರಹ್ಮರುದ್ರೇಂದ್ರಾದಿ ಸಮಸ್ತ ದೇವತೆಗಳು ಮರೀಚ್ಯಾದಿ ಪ್ರಜೇಶರು ನಿನ್ನ ಕಿಂಕರರು. ಈ ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡವೇ ನಿನ್ನ ಆಟದ ಮನೆ. ಪೂರ್ಣಗುಣನಾದ ಪ್ರಭೋ! ನಿನಗೆ ನತಿ ಎಂದರು.

ವಿದ್ಯಾಧರರು–ನಿನ್ನಿಚ್ಛೆಯಿಂದ ಬಂದ ಈ ಪ್ರಕೃತಿಬಂಧವೀಶರೀರದಲ್ಲಿ ನಾನೆಂದು ನನ್ನದೆಂದು ದುರಭಿಮಾನದಿಂದ ವಿಷಯಲಾಲಸನಾಗಿ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ನಡೆದರೂ ನಿನ್ನ ಕಥಾಮೃತ ಪಾನರತನಾಗಲು ಅಚಿರದಲ್ಲಿಯೇ ಉದ್ಧೃತನಾಗುವನು ಎಂದರು.

ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು–ನೀನೇ ಯಜ್ಞ! ನೀನೇ ಹವಿಯು! ನೀನೇ ಮಂತ್ರವು! ನೀನೇ ಸಮಿದ್ದರ್ಭಪಾತ್ರ ಪವಿತ್ರಗಳು! ನೀನೇ ಋತ್ವಿಕ್ ಸದಸಸ್ಪತಿಗಳು! ದಂಪತಿ, ದೇವತಾ, ಅಗ್ನಿಹೋತ್ರ, ಸ್ವಧಾ, ಸ್ವಾಹಾ, ಸೋಮ, ಆಜ್ಯ, ಪಶು ಎಲ್ಲವೂ ನೀನೇ! ನೀನಿಲ್ಲದಿರೆ ಅವೇನೂ ಅಲ್ಲ. ನೀನಿದ್ದರೆ ಅವುಗಳಿಗೆ ಸ್ವ ಸ್ವಕಾರ್ಯ ನಿರ್ವಹಣ ಶಕ್ತಿಯು. ಸರ್ವಾಂತ ರ್ಯಾಮಿ! ಸರ್ವಶಬ್ದಾಭಿಧೇಯ! ಸರ್ವಸ್ವಾಮಿನ್! ನಿನಗೆ ನಮಃ. ಮಹೀಮಂಡಲವನ್ನು ರಸಾತಲದಿಂದ ತರಲು ಮಹಾಸೂಕರನಾದೆ. ಗಜವು ಪದ್ಮವನ್ನಂತೆ ಲೀಲೆಯಿಂದ ಭೂಮಿ ಯನ್ನು ದಂಷ್ಟ್ರಾಗ್ರದಿ ನಿಲ್ಲಿಸಿ ಉದ್ಧರಿಸಿ ಘುರ್ಘುರ ಧ್ವಾನವನ್ನು ಮಾಡಿ, ನುತಿಸುವ ಬ್ರಹ್ಮಾದಿ ಭಕ್ತರನ್ನು ಪೊರೆದೆ. ಹೇ ಯಜ್ಞವರಾಹನೇ! ನಿನಗೆ ನಮಃ ಎಂದರು.

ಸಾಮಗರು–ಸತ್ಕರ್ಮವಂ ಬಿಟ್ಟ ನಮ್ಮ ಕೈಬಿಡಬೇಡ! ಪ್ರಸನ್ನನಾಗು! ಸಾಮಗಾನ ನುತ! ಹರೇ! ನಿನ್ನ ಕೀರ್ತನೆಯಿಂದ ಯಜ್ಞವಿಘ್ನಗಳು ದೂರಾಗುವುವು. ನಿನಗೆ ನಮಸ್ಕಾರ ವೆಂದರು.

ಮೈತ್ರೇಯನು ಪುನಃ ಹೇಳುವನು–

ವಿದುರಾ! ಇಂತು ದಕ್ಷನು ವೀರಭದ್ರನಿಂದ ಧ್ವಸ್ತವಾದ ಯಜ್ಞವನ್ನು ಯಜ್ಞಭಾವನ ನಾದ ಹೃಷೀಕೇಶನ ಕೀರ್ತನೆಯಂ ಮಾಡಿ ಸಂಪೂರ್ಣಗೊಳಿಸಿದನು. ಭಗವಂತನು ಸರ್ವಾಂತರ್ಯಾಮಿಯಾಗಿ ಸರ್ವಭಾಗಮುಖ್ಯಭೋಕ್ತನಾಗಿಯೂ ತನ್ನ ಭಾಗವನ್ನು

ದಕ್ಷನು ಕೊಡಲು ಸ್ವೀಕರಿಸಿ ಸಂತೋಷದಿಂತೆಂದನು–

ದಕ್ಷಾ! ಕೇಳು. ನಾನೇ ಬ್ರಹ್ಮನು, ನಾನೇ ರುದ್ರನು, ನಾನೇ ಜಗತ್ಪ್ರಭುವು, ಸಾಕ್ಷಿ. ನನಗೆ ಪ್ರೇರಕರಾರೂ ಇಲ್ಲ. ನನಗೆ ಸ್ವಗತಭೇದವಿಲ್ಲ. ಸಮಾಧಿಕರೂ ಇಲ್ಲ. ನನ್ನಿಚ್ಛೆಯಿಂದ ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿಯಿಂದ ಕ್ರೀಡಿಸಿ ಈ ಜಗವನ್ನು ಸೃಜಿಸುವೆ. ಬ್ರಹ್ಮನಾದ ನಾನೀ ಬ್ರಹ್ಮನಲ್ಲಿ ಸೇರಿ ಸೃಜಿಸುವೆ. ನಾನೇ ಪಾಲಿಸುವೆ. ರುದ್ರನಾದ ನಾನೀ ರುದ್ರನಲ್ಲಿ ಸೇರಿ ಸಂಹರಿಸುವೆ. ಇಂತಹ ಸಮಾಧಿಕರಹಿತನಾದ ನನ್ನ ಅಂತರ್ಯಾಮಿ ರೂಪಗಳಿಗೆ ಕ್ರಿಯೆಗಳಿಗೆ ಗುಣಗಳಿಗೆ ಭೇದವನ್ನು ಕಾಣುವನು ಅಜ್ಞಾನಿಯೇ ಸರಿ. ಹಾಗೆ ಕಾಣಲು ಅವನು ಭೌತಿಕ ದೇಹದಿಂದ ಭಿನ್ನನಾಗಿದ್ದೂ ಅಭೇದದಿಂದ ನಾನೇ ದೇಹವೆಂದು ತಿಳಿದಿರುವ ಅನ್ಯಥಾಜ್ಞಾನವೇ ಕಾರಣವು. ಆದರೆ ಈ ಬ್ರಹ್ಮಾದಿಗಳು ನನ್ನ ಪ್ರಿಯರಾದ ಭಕ್ತರು, ಸೃಷ್ಟ್ಯಾದಿ ಕಾರ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಅಂಗಭೂತರು. ಮನುಷ್ಯನು ತನ್ನ ಅಂಗಗಳನ್ನು ಶಿರಃಪಾಣ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು ಸ್ವಕೀಯವೆಂದೂ ಸ್ವಾಧೀನವೆಂದೂ ತಿಳಿಯುವದಿಲ್ಲವೇ? ಅಂತೆಯೇ ಈ ಬ್ರಹ್ಮರುದ್ರರು ನನ್ನಧೀನರು. ನನ್ನ ಇಚ್ಛೆಯನ್ನನುಸರಿಸಿಯೇ ಸರ್ವದಾ ನಡೆಯುವರು. ಇದನ್ನರಿತು ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಪರಸ್ಪರ ವಿರೋಧವನ್ನೂ ನನ್ನ ಬ್ರಹ್ಮರುದ್ರಾದಿ ರೂಪಗಳಲ್ಲಿ ಭೇದವನ್ನೂ ನೋಡದವನು ಮೋಕ್ಷವನ್ನು ಪಡೆಯುವನು.

ಇಂತು ಭಗವದಾಜ್ಞೆಯನ್ನು ಕೇಳಿ ದಕ್ಷನು ಹರಿಯನ್ನು ಪೂಜಿಸಿ, ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಅವರವರ ಯಜ್ಞಭಾಗಗಳನ್ನರ್ಪಿಸಿದನು. ಕೊನೆಗೆ ಭಗವದ್ಭಕ್ತನಾದ್ದರಿಂದ ಶುದ್ಧಮನಸ್ಕನಾಗಿ ಪಂಚಕಪಾಲಕನಾದ ಉದವಸಾನೀಯ ಚರುವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಭವನನ್ನು ಸತ್ಕರಿಸಿ ಇತರ ಸೋಮಪಾನಾರ್ಹರನ್ನೂ ಪೂಜಿಸಿದನು. ಇತರರಿಗೂ ಯಥಾಯೋಗ್ಯವಾಗಿ ಪೂಜೆ ಸಲ್ಲಿಸಿ ಸಮಾಪ್ತೀಷ್ಟಿಯನ್ನು ನೆರವೇರಿಸಿದನು. ಋತ್ವಿಜರಿಂದ ಕೂಡಿ ಅವಬೃಥವನ್ನೂ ಮಾಡಿ ಮಹಾನುಭಾವನಾದ ದಕ್ಷನಿಗೆ 'ಧರ್ಮದಲ್ಲೇ ಮನವಿರ'ಲೆಂದನು. ಗ್ರಹಿಸಿ ದೇವತೆಗಳು ಸ್ವರ್ಗವನ್ನು ಸೇರಿದರು.

ವಿದುರಾ! ಇಂತು ದೇಹತ್ಯಾಗವನ್ನು ಮಾಡಿದ ಸತೀದೇವಿಯು ಹಿಮವದ್ರಾಜ ಮಹಿಷಿಯಾದ ಮೇನಾದೇವಿಯಲ್ಲಿ ಪಾರ್ವತಿ ಎನಿಸಿ ಪುಟ್ಟಿ ಪುನಃ ಶಂಕರನ ಸತಿಯೇ ಆದಳು. ಪರಮ ಪುರುಷನಾದ ಹರಿಯನ್ನು ಪೊಂದುವ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯಂತೆ ಅನನ್ಯಭಾವನಳು, ಏಕಪತಿವ್ರತೆಯಾದ ಗಿರಿಜೆ ತಪವಂಗೈದು ಶಂಕರನರ್ಧಾಂಗಿಯಾದಳು.

ದಕ್ಷಾಧ್ವರ ಧ್ವಂಸಿಯಾದ ಶಂಭುವಿನ ಪವಿತ್ರ ಕಥೆಯನ್ನು ನಾನು ಹಿಂದೊಂದು ಸಲ ಬೃಹಸ್ಪತ್ಯವತಾರನಾದ ಉದ್ಧವನು ಪೇಳಲು ಕೇಳಿ ತಿಳಿದೆ. ರಹಸ್ಯವು, ಯಶಸ್ಕರವು, ಆಯುರ್ವೃದ್ಧಿಕಾರಣವು, ಪಾಪನಿವಾರಣವು ಆದ ಈ ಪರಮೇಶ ಲೀಲೆಯನ್ನು ನಿತ್ಯವೂ ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದ ಕೇಳಲು ಪೇಳಲು ಭಕ್ತಿಯು ಹೆಚ್ಚಿ, ಅಹಂಕಾರ ಭಾವನೆಯು ನಶಿಸಿ, ಜ್ಞಾನೋದಯವಾಗುವುದು.

ಮೇನೆಯ ಮಗಳನ್ನು ಪೊಂದಿ ಮೃಡನು ಮೈಥುನರತನಾಗಿ ಬಹುವರ್ಷ ಕಳೆದನು. ಆ ಧೂರ್ಜಟಿಯು ತನ್ನ ಅಮೋಕ್ಷ ವೀರ್ಯಧಾರಣ ಮಾಡಲು ಆಕೆ ಅಸಮರ್ಥಳೆಂದೆ

ಣಿಸಿ, ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ ಬಿಡಲಾವೀರ್ಯವನ್ನು ಗಂಗೆ ಸ್ವೀಕರಿಸಿ ತಾನೂ ಸಹಿಸಲಾರದೆ ಒಳಗಿದ್ದ ವಹ್ನಿಗೆ ಕೊಡಲವನದನ್ನು ಸ್ವಾಹಾದ್ವಾರಾ ನದೀತೀರದ ಶರಕಾನನದಲ್ಲಿ ಬಿಟ್ಟನು. ಅದ ರಿಂದ ಕುಮಾರನುದಿಸಿದನು. ಷಟ್‌ಕೃತ್ತಿಕಾದೇವಿಯರವನಿಗೆ ಸ್ತನಪಾನ ಮಾಡಿಸಲಿವನು ಷಣ್ಮುಖನಾದನು. ಮುಂದೆ ಅವನೇ ಸರ್ವಾಸುರ ಭಯಂಕರನಾದ ದೇವಸೇನಾಪತಿಯಾದನು.

೯. ಧ್ರುವ ಚರಿತೆ

ಮೈತ್ರೇಯನು ಪೇಳಿದನು–

ಬ್ರಹ್ಮಸುತರಾದ ಸನಕಾದಿಗಳು, ನಾರದ, ಋಭುಹಂಸ ಯತ್ಯರುಣರು ಗೃಹಾಶ್ರಮ ವನ್ನೊಲ್ಲದೆ ಸನ್ಯಾಸಿಗಳಾದರು. ಅಧರ್ಮಪತ್ನಿಯಾದ ಮೃಷೆಯು ದಂಭನನ್ನು ಮಾಯ ಳನ್ನು ಪಡೆದಳು. ಅವರನ್ನಿಬ್ಬರನ್ನು ಮಕ್ಕಳಿಲ್ಲದ ನಿರ್ಋತಿಯು ಸಾಕಿದನು. ಅವರಿಂದ ಲೋಭನಿಕೃತಿಗಳು, ಅವರಿಗೆ ದುರುಕ್ತಿ ಹಿಂಸಾಕ್ರೋಧರು ಪುಟ್ಟಿದರು. ಹಿಂಸಾಕ್ರೋಧರಿಂದ ಕಲಿ ಪುಟ್ಟಿದನು. ಕಲಿಯು ದುರುಕ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಭಯ ಮೃತ್ಯುಗಳನ್ನು ಪಡೆದನು. ಭಯ ಮೃತ್ಯುಗಳ ಮಕ್ಕಳೇ ಯಾತನಾನಿರಯರು. ಈ ಅಧರ್ಮ ಸಂತಾನವು ಸಂಸಾರದ ಕಾರಣ ವೆಂದು ತಿಳಿದು ಶ್ರೇಯಸ್ಕಾಮರೀಗುಣಗಳನ್ನು ಸೇವಿಸಬಾರದು. ಸನ್ಯಾಸಿಗಳಂತೂ ದೂರ ಬಿಡಲು ಬೇಕು. ಅನುಸರ್ಗವನ್ನು ಸಂಗ್ರಹವಾಗಿ ವರ್ಣಿಸಿದೆನು. ವಿದುರಾ! ಇದನ್ನು ಮೂರು ಸಲ ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದ ಕೇಳಿದವನು ಮನಶ್ಶುದ್ಧಿಯನ್ನು ಮಹಾಪುಣ್ಯವನ್ನು ಪೊಂದುವನು.

ಈಗ ಹರಿಯ ವಿಶೇಷ ಸನ್ನಿಧಾನಯುಕ್ತನಾದ ಪುಣ್ಯಕೀರ್ತಿಯಾದ ಸ್ವಾಯಂಭುವ ಮನುವಿನ ವಂಶವಿಸ್ತಾರವನ್ನು ಪೇಳುವೆನು.

ಶತರೂಪಾಪತಿಗೆ ಪ್ರಿಯವ್ರತೋತ್ತಾನಪಾದರೆಂಬ ಇಬ್ಬರು ಪುತ್ರರು. ಅವರಲ್ಲಿ ಶ್ರೀ ವಾಸುದೇವನ ರಾಜರಾಜನೆಂಬುವ ರೂಪದ ಆವೇಶವಿತ್ತು, ಜಗದ್ರಂಜಕರಾದ ಅವರಲ್ಲಿ ಧ್ರುವನೆಂಬ ಮಹಾಭಗವದ್ಭಕ್ತನ ತಂದೆಯಾದ ಉತ್ತಾನಪಾದನ ಕಥೆಯನ್ನು ಮೊದಲು ಕೇಳು.

ಉತ್ತಾನಪಾದನಿಗೆ ಸುನೀತಿ ಸುರುಚಿ ಎಂಬೀರ್ವರು ಪತ್ನಿಯರು. ಸುರುಚಿಯೇ ಪತಿಯ ಪ್ರೇಮವನ್ನೆಲ್ಲಾ ಸೂರೆಗೊಂಡಿದ್ದಳು. ಸುನೀತಿಯು ತಿರಸ್ಕೃತಳಾಗಿದ್ದಳು. ಅವಳ ಮಗನೇ ಧ್ರುವನು. ಒಂದು ದಿನ ಸುರುಚಿಯ ಮಗನಾದ ಉತ್ತಮನನ್ನು ತೊಡೆಯ ಮೇಲೆ ಕೂಡಿಸಿಕೊಂಡು, ಉತ್ತಾನಪಾದನು ಕುಳಿತಿರಲು ನೋಡಿ, ತಾನೂ ಕೂಡಬೇಕೆಂಬ ಲವಲವಿಕೆಯಿಂದ ಧ್ರುವನು ಬಂದನು; ಆದರೂ ರಾಜನು ಧ್ರುವನನ್ನು ಕರೆಯದೆ ಸುಮ್ಮ ನಿದ್ದನು. ಸವತಿಯ ಮಗನು ರಾಜನ ತೊಡೆಯೇರಲಿಚ್ಛಿಸಿ ಬರುವುದನ್ನು ನೋಡಿ ಗರ್ವಿತ ಳಾದ ಸುರುಚಿಯು ರಾಜನೆದುರಿಗೇ ಧ್ರುವನನ್ನು ಕುರಿತು ಈರ್ಷೆಯಿಂದ ಹೀಗಳೆದಳು–

ವತ್ಸ! ರಾಜನ ತೊಡೆಯ ಮೇಲೆ ನೀನು–ರಾಜಪುತ್ರನಾದರೂ ನನ್ನ ಹೊಟ್ಟೆಯಿಂದ ಹುಟ್ಟಿಬಂದಿಲ್ಲ. ಈ ಸತ್ಯವನ್ನರಿತು ಕೂಡಲು ಪೋಗಬೇಡ. ನಿನಗಾ ಅರ್ಹತೆ ಇಲ್ಲ.

ಯಾವಳೋ ಒಬ್ಬಳ ಗರ್ಭದಲ್ಲಿ ಪುಟ್ಟಿದ್ದೂ ಬಾಲನಾದ ಕಾರಣ ನಾನಿಲ್ಲಿ ಕೂಡಬಾರದೆಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿದಿಲ್ಲ. ಹೋಗು. ಒಂದು ವೇಳೆ ಹಾಗೇ ನೃಪಾಸನಾಸೀನನಾಗಲು ಬೇಕಾದರೆ ಕಾಡನ್ನು ಸೇರು; ತಪವನ್ನು ಮಾಡು. ಆಮೇಲೆ ಪುರುಷೋತ್ತಮನಾದ ಹರಿಯ ದಯದಿಂದ ನನ್ನಲ್ಲಿ ಜನಿಸು. ಆಗ ಈ ನಿನ್ನ ಮನೋರಥವು ಕೈಗೂಡುವುದು. ನಡೆ ಇಲ್ಲಿಂದ- ಎಂದು ಪರುಷ ವಚನಗಳನ್ನಾಡಲು ಸವತ್ನೀಮಾತೆಯ ವಾಗ್ಬಾಣವಿದ್ಧನಾಗಿ ಧ್ರುವನು ನಿಟ್ಟುಸಿರನ್ನು ಬಿಡುತ್ತಾ ದಂಡತಾಡಿತ ಚಂಡಸರ್ಪದಂತೆ ರೋಷಪೂರಿತನಾದನು, ಮಾತಾಡದೆ ಸುಮ್ಮನೆ ಕೂತಿದ್ದ ತಂದೆಯ ಮಂದಿರವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಅಳುತ್ತಾ ತಾಯಿಯನ್ನು ನೇರಪೋದನು.

ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿಯೇ ಪೌರರು ಪೇಳಲು ನಡೆದುದೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಕೇಳಿ, ಸವತಿಯ ಮಾತಿನಿಂದ ಮನನೊಂದು, ಬಂದ ಕಂದನ ಕಣ್ಣೀರೊರೆಸಿ ಚುಬುಕವಂ ತಡವಿ, ತೊಡೆಯ ಮೇಲೆ ಕೂಡಿಸಿಕೊಂಡು, ಸುನೀತಿ ಧೈರ್ಯವಂ ಬಿಟ್ಟು ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ರೋದಿಸಿದಳು. ಶೋಕವೆಂಬ ದಾವ ಜ್ವಾಲೆಗೆ ಸಿಲುಕಿದ ಸುನೀತಿಯ ಮುಖಪಂಕಜವು ಕಂದಿಕುಂದಿತು. ಕಣ್ಣಲ್ಲಿ ಕಂಬನಿ ಹರಿಯಿತು. ಸವತಿಯ ಪರುಷ ವಚನಗಳನ್ನು ನೆನೆಸಿ, ನಿಃಶ್ವಸಿಸಿ 'ಅಯ್ಯೋ' ನನ್ನ ಪಾಪಕ್ಕೆ ಕೊನೆಯೇ ಇಲ್ಲವೇ!' ಎಂದು ತಪಿಸಿ ಬಾಲಕನನ್ನು ನೋಡಿ ಇಂತೆಂದಳು–

ತಾತ! ಇನ್ನೊಬ್ಬರಿಗಮಂಗಳವನ್ನೆಣಿಸಬೇಡ! ನಾವು ಮಾಡಿದ್ದನ್ನು ನಾವುಣ್ಣುತ್ತಿರುವೆವು. ವತ್ಸಾ! ಪರರಿಗೆ ದುಃಖವಾಗಲೆಂದರೆ ದುಃಖವವನಿಗೆ ಬಂದು ತಗಲುವುದು. ಸುರುಚಿಯ ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ಸುಳ್ಳೇನಿದೆ? ದೌರ್ಭಾಗ್ಯಳಾದ ಎನ್ನ ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಪುಟ್ಟಿದೆ. ರಾಜನು 'ಇವಳು ನನ್ನ ಹೆಂಡತಿಯೇ' ಎಂದು ಹೇಳಲು ನಾಚುವನಂತಹ ನನ್ನ ಪಾಪಿಷ್ಠಿ ಹಾಲನ್ನು ಕುಡಿದು ಬೆಳೆದೆ. ಮಗನೇ! ಆಗಲಿ ಬಿಡು' ಸುರುಚಿಯ ವಚನವನ್ನು ಸತ್ಯವನ್ನಾಗಿಸಿ ಬಿಡು. ಉತ್ತಮನಂತೆ ತಂದೆಯ ಲಾಲನೆಯನ್ನು ಪೊಂದಲು ಅಧೋಕ್ಷಜನ ಪಾದಾರವಿಂದವನ್ನಾರಾಧಿಸು. ಆ ಪ್ರಭು ಪದಾರವಿಂದದ್ವಂದ್ವವನ್ನಾರಾಧಿಸಿ, ಲೋಕವನ್ನು ಸೃಜಿಸಲು ರಕ್ಷಿಸಲು ಸಮರ್ಥನಾಗಿ ಬ್ರಹ್ಮನು ವಾಯ್ವಾತಿ ದೇವವಂದ್ಯಗಮ್ಯವಾದ ಸತ್ಯಲೋಕಾಧಿಪತ್ಯವನ್ನು ಪೊಂದಿರುವನು. ಹಾಗೆಯೇ ನಿಮ್ಮ ತಾತನಾದ ಮನುರಾಜನು ಸರ್ವೋತ್ತಮತ್ತ್ವರೂಪ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ, ಶ್ರೀನಿವಾಸನ ಪ್ರೀತಿಗಾಗಿ ಬಹು ದಕ್ಷಿಣಾಕವಾದ ಅನೇಕ ಯಜ್ಞಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ ಅಭಕ್ತರಿಗೆಂದಿಗೂ ಸಿಗಲಾರದ ಐಹಿಕಾಮುಷ್ಮಿಕ ಸುಖಗಳನ್ನೂ ಮತ್ತು ಮೋಕ್ಷವನ್ನು ಕೂಡ ಹೊಂದಿರುವನು. ಶ್ರೀಹರಿಯು ಭೃತ್ಯವತ್ಸಲನು. ಮೋಕ್ಷೇಚ್ಛುಗಳವನ ಪಾದಾರವಿಂದ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ಬಿಡದೆ ಹುಡುಕಿ ಸೇರುವರು. ಇನ್ನಾರನ್ನಾಶ್ರಯಿಸೆಂದು ಪೇಳಲಿ? ಅಂತಹ ಕರುಣಾವರುಣಾಲಯನಾದ ಶ್ರೀಲಲನಾಲಲಾಮನನ್ನು ಅನನ್ಯಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಯಮನಿಯಮಗಳನ್ನು ಬಿಡದೆ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಟ್ಟು ಮುಟ್ಟಿ ಭಜಿಸು! ಹೋಗು. ನಮ್ಮ ಕುಲದೇವನೋ ಲಕ್ಷ್ಮೀಕಾಂತನು' ಪುಷ್ಕರ ಪಲಾಶ ಲೋಚನನನ್ನು ಹೊರತಿನ್ನಾರು ನಿನ್ನ ದುಃಖವನ್ನು ನಿವಾರಿಪರು? ಅವನೇ ಗತಿ! ಬ್ರಹ್ಮಾದಿಗಳು ಸೇವಿಸುವ ಚರಣಾರವಿಂದಳಾದ ಅರವಿಂದವಾಸಿನಿಯು ಎಲ್ಲವಂ ಬಿಟ್ಟು, ಅವನ ಪಾದಪಂಕಜವನ್ನಾರಾಧಿಸಲು, ಕೈಲಿ ಕಮಲವಂ ಪಿಡಿದು ಹುಡುಕಿಕೊಂಡು ಬರುವಳು

ಇಂತಹ ನಾರಾಯಣನೇ ನಿನಗೆ ರಕ್ಷಕನಾಗಲಿ!

ಎಂದಾಡಿದ ತಾಯಿಯ ಮಾತು ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಸಮಾಧಾನವನ್ನು ಕೊಡಲು, ಧ್ರುವನು ಧೈರ್ಯವಂ ತಾಳಿ, ತಾಯಿಯ ನುಡಿಯನ್ನು ನಡೆಸಲು ಪಿತೃ ಪುರವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಪೊರ ಮಟ್ಟನು. ಈ ವಿಷಯವನ್ನು ಯೋಗಮಹಿಮೆಯಿಂದರಿತ ನಾರದನು ಧ್ರುವನನ್ನನು ಗ್ರಹಿಸಲು ಬಂದು ಮುಂದೆ ನಿಂದನು; ತಲೆಯಂ ಮೂಸಿದನು, ತಂದೆಯಂತೆ ಮೈತಡವಿ ಮುತ್ತಿಟ್ಟನು. ಆಶ್ಚರ್ಯದಿಂದ ಇಂತು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲೇ ಚಿಂತಿಸಿದನು–

ಅಬ್ಬ! ಏನೀ ಕ್ಷತ್ರಿಯರ ತೇಜವು! ಮಾನಭಂಗವನ್ನೆಳ್ಳಷ್ಟು ಸಹಿಸಲಾರರಿವರು! ಐದು ವರ್ಷದ ಹುಡುಗನೂ ಸವತಿ ತಾಯ ನುಡಿಬಾಣಗಳು ನಟ್ಟಿದ ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ಕಿತ್ತೊಗೆಯದೆ ಇರುವನಾಶ್ಚರ್ಯವಾಗಿದೆ.

ಎಂದು ನಾರದನು ಧ್ರುವನಿಗಿಂತೆಂದನು–

ವತ್ಸ! ಒಬ್ಬನೇ ಎಲ್ಲಿಗೆ ಪೋಗುತ್ತಿರುವೆ? ಮನೆಯಲ್ಲಿ ನಿನಗೇನು ಕಡಿಮೆ? ಏಕೆ ಬಿಟು ಬಂದೆ? ಸ್ವಜನರು ಅವಮಾನಿಸಲು ಬಿಟ್ಟು ಬಂದವನಂತೆ ಕಾಣುತ್ತಿಯುವೆ. ಏನು ನಿನ್ನ ಕಥೆ? ಹೇಳು.

ಎನಲು ಧ್ರುವನು ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ನುಡಿದನು–

ಸ್ವಾಮೀ! ಯೋಗ ಸಾಮರ್ಥ್ಯದಿಂದ ನಿನಗೆ ತಿಳಿಯದ ವಿಷಯವಾವುದು? ಆದರೂ ಪೇಳಿಕೊಳ್ಳುವೆನು. ಸುರುಚಿಯ ಮಾತು, ಬಾಣದಂತೆ ಮನದಲ್ಲಿ ಗಾಯಗೊಳಿಸಿದೆ. ಐದು ಮಾಯದ ಗಾಯವಾಗಿದೆ. ಸಹಿಸಿಕೊಂಬುವ ಸಮಾಧಾನವೆನಗಿಲ್ಲ.

ನಾರದನು–ಪುತ್ರಾ! ಆಟವಾಡಿ ಕಳೆಯುವ ಈ ಬಾಲ್ಯದಲ್ಲಿ ಇರುವ ನಿನಗೆ ಮಾನ ವೇನು? ಅವಮಾನವೇನು? ಶತ್ರು ಮಿತ್ರರಾರಿಗೆ? ಅಭಿಮಾನಗ್ರಸ್ತವಾದ ಮನದಿಂದ ಶತ್ರು ಮಿತ್ರಭಾವನೆಯು ಪುಟ್ಟುತ್ತಿದೆ. ಅಂತಹ ಮೋಹವನ್ನು ಬಿಟ್ಟವರಿಗೆ ಶತ್ರು ಮಿತ್ರರಿಂದ ದುಃಖ ಸುಖಗಳೂ ಇಲ್ಲ. ಉತ್ತಮ ಮಧ್ಯಮ ನೀಚರೆಂದು ಮೂರುವಿಧ ಜೀವರು, ಅವರವರ ಯೋಗ್ಯತೆಯಂತೆ ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಮಾಡುವರು, ಇದನ್ನರಿತು, ಇದರಲ್ಲಿ ಅವರ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವಿಲ್ಲದೆ ದೈವ ವಶವಾಗಿಯೇ ಸುಖ ದುಃಖಗಳು ಬರುವುವು, ಜೀವರು ಸುಖ ದುಃಖಕಾರಣರಲ್ಲ ಎಂದು ತಿಳಿದವನಿಗೆ ಶ್ರೀಹರಿಯೇ ಜ್ಞಾನವಿಷಯ ನಾಗುವನು. ತಾಯಿಯು ಹೇಳಿದ ಮಾತ್ರಕ್ಕೆ ಕೇಳಿ, ಅರಣ್ಯವನ್ನು ಸೇರಿ, ಹರಿಯ ದಯೆಯನ್ನು ಕೋರಿ, ಉನ್ನತ ಪದವಿಯನ್ನೇರಿ, ಸೇಡನ್ನು ತೀರಿಸಲೆಣಿಸಿದಿಯಾ? ಶ್ರೀಹರಿಯು ಮನುಜರಿಗೆ ದುರಾರಾಧ್ಯನೆಂದೇ ನನ್ನ ಅಭಿಪ್ರಾಯವು. ಬಹುಜನ್ಮಗಳಲ್ಲಿ ನಿಸ್ಸಂಗರಾಗಿ ತಪವನ್ನು ಮಾಡಿದ ಮುನಿಗಳೇ ಅವನನ್ನು ತೀವ್ರ ಯೋಗ ಸಮಾಧಿಯಿಂದ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಕಾಣದೇ ಇರುವರು. ನೀನೋ ಬಾಲಕನಿರುವೆ. ಕಂತುಪಿತನ ದರುಶನ ನಿನಗೆಂತು ಸಿಗುವುದು? ನಡೆ ಮನೆಗೆ. ಈ ನಿನ್ನ ನಿರ್ಬಂಧವು ನಿಷ್ಫಲವೇ ಸರಿ! ಆ ಕಾಲ ಬರಲಿ. ವೃದ್ಧನಾಗಿ ಶ್ರೇಯಸ್ಸಾಧನೆಯನ್ನು ಮಾಡುವೆಯಂತೆ. ಯಾರೇ ಆಗಲಿ ದೇವನು ಕೊಟ್ಟ ಸುಖದುಃಖಗಳನ್ನು ಸಂತೋಷದಿಂದ ಸ್ವೀಕರಿಸಿದವರು ಕೊನೆಗೆ ಮುಕ್ತರಾಗುವರು.

ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಶಮದಮಾದಿ ಗುಣಗಳಾದ ಸ್ತ್ರೋತ್ತಮರನ್ನು ನೋಡಿ ಸಂತೋಷವನ್ನು ಸಮಾನ ಗುಣರಲ್ಲಿ ಮೈತ್ರಿಯನ್ನೂ ಗುಣಾಧಮರನ್ನು ಕಂಡು ದಯೆಯನ್ನು ತೋರುತ್ತಾ ಬಾಳಿದವನು ದುಃಖತಾಪಗಳನ್ನು ಪೊಂದರೆ ಸುಖಿ ಎನಿಪನು.

ಎನ್ನಲು ಧ್ರುವನು ನಾರದನಿಗಿಂತು ವಿಜ್ಞಾಪಿಸಿದನು–

ಮಹಾತ್ಮಾ! ಕೃಪೆಮಾಡಿ ಮನುಜರಿಗೆ ಸುಖದುಃಖಪೀಡಿತರಾಗದಿರಲು ಸೂಚಿಸಿದ ನಿನ್ನ ಭಗವನ್ನಿಷ್ಠಾಮಾರ್ಗವು ನನ್ನಂತಹವರಿಗೆ ಹೇಗೆ ಸಿಗುವದು? ಘೋರಕ್ಷಾತ್ರಧರ್ಮದಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿದ ನನ್ನ ಅವಿನಯವನ್ನು ಕ್ಷಮಿಸು. ಸುರುಚಿಯ ದುರ್ವಚನಗಳ ವ್ಯಥೆಯನ್ನು ಮರೆಯುವುದೆನ್ನಿಂದ ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲದಂತಾಗಿದೆ. ತ್ರಿಭುವನದಲ್ಲಿ ಮತ್ಪಿತ್ರಾದಿಗಳಿಗಾರಿಗೂ ಲಭ್ಯವಾಗದಿರುವ ಉತ್ಕೃಷ್ಟಪದವಿಯನ್ನು ಪೊಂದಲಿಚ್ಛಿಸುವ ನನಗೆ ಅದರ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ತಿಳಿಸು. ಭಗವಂತನಾದ ಬ್ರಹ್ಮನ ಮಗನಾದ ನೀನಲ್ಲದಿನ್ನಾರೆನಗೆ ಗತಿ? ಜಗತ್ತಿಗೆ ಹಿತವಾಗಿಸಲು ಸೂರ್ಯನಂತೆ ಲೋಕಬಂಧುವಾಗಿ ವೀಣೆಯನ್ನು ಮೀಟಿ ನಾರಾಯಣ ಗುಣಗಾನವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾ ಸಂಚರಿಪೆ.

ಮೈತ್ರೇಯನು ಪೇಳಿದನು–

ವಿದುರಾ! ಪೂಜ್ಯನಾದ ನಾರದನು ಆ ಬಾಲನ ನುಡಿಯನ್ನು ಕೇಳಿ ಪ್ರೀತನಾಗಿ, ದಯೆಯಿಂದಿಂತೆಂದನು–

ಧ್ರುವಾ! ನಿನ್ನ ತಾಯಿಯಾಡಿದ ಮಾತಿಗಿಂತ ಹಿತವಿಲ್ಲ. ಭಗವಂತನಾದ ವಾಸುದೇವನನ್ನು ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಭಜಿಸು. ಧರ್ಮವೇ ಆಗಲಿ ಅರ್ಥಕಾಮಗಳೇ ಆಗಲಿ ಮೋಕ್ಷವೇ ಆಗಲಿ, ಬೇಡುವ ಮನುಜನಿಗೆ ಹರಿಚರಣವೇ ಶರಣ್ಯವು. ಆದ್ದರಿಂದ ವತ್ಸಾ! ಯಮುನಾ ತಟದಲ್ಲಿ ಪುಣ್ಯವಾದ ಮಧುವನವಂ ಸೇರು. ಅಲ್ಲಿ ಹರಿಸಾನ್ನಿಧ್ಯವು ನಿತ್ಯವಾಗಿರುವುದು. ಕಾಳಿಂದಿಯ ಪವಿತ್ರ ಜಲದಿ, ತ್ರಿಷವಣಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನ ಮಾಡು. ಉಚಿತ ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಮುಗಿಸು. ಸಮೀಚೀನಾಸನದಲ್ಲಿ ಸಮಾಸೀನನಾಗು. ರೇಚಕಾದಿ ಪ್ರಾಣಾಯಾಮವಂ ಮಾಡು. 'ಯ' ಎಂಬ ವಾಯುಬೀಜದಿಂದ ಪಾಪ ಪುರುಷ ಶೋಷಣವನ್ನೂ, 'ರ' ಎಂಬ ಅಗ್ನಿಬೀಜದಿಂದ ಪಾಪ ಪುರುಷ ದಾಹನ ವಿಸರ್ಜನೆಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ 'ವ' ಎಂಬ ವರುಣ ಬೀಜದಿಂದ ಶರೀರಾಮೃತಾಪ್ಲಾವನವನ್ನೂ ಮಾಡಿ 'ಅ, ಉ, ಮ' ಎಂಬ ತ್ರ್ಯಕ್ಷರ ಸಮೇತ 'ಓಂ' ಎಂಬ ಪ್ರಣವದಿಂದ, ಗುಣಪೂರ್ಣನಾದ ನಾರಾಯಣನನ್ನು ಧ್ಯಾನಿಸು. ಪ್ರಾಣಗಳನ್ನು ವಶದಿ ತಾ. ಇಂದ್ರಿಯಂಗಳನ್ನು ಜಯಿಸಿ ವಿಷಯ ವಿಮುಖವನ್ನಾಗಿಸು. ಮನವನ್ನು ನಿಗ್ರಹಿಸಿ ಮಾಧವನಲ್ಲಿಡು. ಲೋಕಗುರುವಾದ ಬ್ರಹ್ಮನಿಗೂ ಗುರುವಾದ ಶ್ರೀಹರಿಯನ್ನು ಧ್ಯಾನಮಾಡುವ ರೀತಿಯನ್ನೂ ಕೇಳು.

ಪ್ರಸಾದಾಭಿಮುಖನು, ಪ್ರಸನ್ನವದನನು, ದಯಾವೀಕ್ಷಣನು, ಸುಂದರಭ್ರೂವನು, ಚಂಪಕನಾಶಿಕನು, ಚಾರುಕಪೋಲನು, ರಮಣೀಯಾಂಗನು, ಅರುಣಾಧರನು, ತರುಣನು, ಶರಣ್ಯನು, ಕರುಣಾರ್ಣವನು, ಪ್ರಸನ್ನವರದನು, ಶ್ರೀವತ್ಸಾಂಕನು, ಘನಶ್ಯಾಮನು, ವನಮಾಲನು, ಶಂಖ ಚಕ್ರ ಗದಾ ಪದ್ಮಧರ ಚತುರ್ಭುಜನು, ಕಿರೀಟಕುಂಡಲ ಕೇಯೂರ

ವಲಯ ಕೌಸ್ತುಭ ಕಾಂಚೀಕಲಾಪ ಕಾಂಚನ ನೂಪುರಾದ್ಯನೇಕಾನರ್ಘ್ಯಭೂಷಣ ಭೂಷಣನು, ಪೀತಾಂಬರನು, ದರ್ಶನೀಯತಮನು, ಶಾಂತನು, ಮನೋನಯನಾನಂದ ಭಾಜನು, ಪಾದಪದ್ಮ ಸಮಾರಾಧಕ ಹೃತ್ಪದ್ಮನಿಲಯನು, ಸುಂದರ ಮಂದಸ್ಮಿತನು, ಸಾನುರಾಗಾವಲೋಕನನು ಆದ ವರದರಾಜನನ್ನು ಶ್ರೀನಿವಾಸನನ್ನು ವಾಸುದೇವನನ್ನು ಜಗನ್ನಾಥನನ್ನು ನಿಯಮದಿಂದ ಧ್ಯಾನಿಸು. ಧ್ರುವಾ! ಪರಮ ಮಂಗಲವಾದ ಹರಿರೂಪ ವನ್ನಿಂತು ಚಿಂತಿಸು. ಪರಮಾನಂದಮಯನಾದ ಸ್ವಾಮಿಯ ದರ್ಶನವಾಗಿ, ನಿನ್ನ ಮನ ವದನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಬರಲೊಲ್ಲದೆ ಆ ಹರಿಯ ಪಾದಾರವಿಂದ ಮಕರಂದಪಾನ ಮಧುಪವೆನಿಸಿ ಬಿಡುವದು.

ಪರಮ ರಹಸ್ಯವಾದ ಮಂತ್ರವನ್ನಾದರೂ ಉಪದೇಶಿಸುವೆನು. ಕೇಳು. ಇದನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದ ಏಳು ದಿನವೇ ಸಾಕು, ಜಪಿಸಲು ದೇವತಾದರ್ಶನವಾಗುವುದು. 'ಓಂ ನಮೋ ಭಗವತೇ ವಾಸುದೇವಾಯ ಓಂ' ಈ ಮಂತ್ರದಿಂದ ಜಪಿಸಿ ದ್ರವ್ಯಗಳಿಂದ ಪೂಜೆಯನ್ನೂ ಮಾಡು. ದೇಶಕಾಲಗಳನ್ನನುಸರಿಸಿ ಸಿಕ್ಕ ದ್ರವ್ಯಗಳಿಂದ ಪೂಜಿಸು. ನೀರೇ ಸಾಕು. ಸುಕುಸುಮಗಳು, ವನ್ಯ ಮೂಲಫಲಗಳು, ಶಸ್ತಕುಶಗಳು, ಪ್ರಶಸ್ತ ತುಲಸಿಗಳಿಂದ ತುಲಸೀ ಪ್ರಿಯನನ್ನು ಪೂಜಿಸು. ಶಿಲಾದಿ ಪ್ರತಿಮೆಗಳಿದ್ದರೆ ಸರಿ. ಇಲ್ಲದಿರೆ ಸ್ಥಂಡಿಲದಲ್ಲಿ ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಸೂರ್ಯನಲ್ಲಾಗಲಿ ಇರುವನೆಂದು ತಿಳಿದು, ವಿಷಯಗಳಿಂದ ಮನಸೆಳೆದು, ಮೌನದಿಂದ ಪೂಜಿಸು. ಶಾಂತನಾಗಿರು. ಮಿತವಾಗಿ ಭುಜಿಸು. ವನ್ಯಗಳಾದ ಫಲಮೂಲ ಗಳನ್ನರ್ಪಿಸಿ ನಿಯತಾರ್ಥಮಾತ್ರ ಸ್ವೀಕರಿಸು. ಸ್ವೇಚ್ಛಾವತಾರನಾದ ಹರಿಯ ಲೀಲೆಗಳನ್ನು ನೆನೆದು, ಹೃದಯಂಗಮನಾದಾ ಪುಣ್ಯಶ್ಲೋಕನನ್ನು ಪೂರ್ವಋಷ್ಯಾದಿಗಳು ಪೂಜಿಸಿದಂತೆ ಸೇವಿಸು. ನಾ ಪೇಳಿದ ಮಂತ್ರದಿಂದ ಸಕಲೋಪಚಾರಗಳನ್ನರ್ಪಿಸು. ಮರೆಯಬೇಡ. ಕಾಯೇನ ವಾಚಾ ಮನಸಾ ಭಗವಂತನ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಮಾಡು. ತನ್ನನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಮಾಯೆ ಇಲ್ಲದೆ ಸೇವಿಪರಿಗೆ ಧರ್ಮಾರ್ಥಕಾಮಗಳನ್ನು ಕೊಡುವ ಬೇಡಿದುದೆಲ್ಲ ವವನೇ ಕೊಡುವ. ಇಂದ್ರಿಯರತಿಯಂ ಬಿಟ್ಟು ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಭಜಿಪ, ಏಕಾಂತ ಭಕ್ತರಿಗೆ ಮೋಕ್ಷವನ್ನೇ ಕೊಡುವನು.

ಮೈತ್ರೇಯನು ಪೇಳಿದನು–

ವಿದುರಾ! ಹೀಗೆ ನಾರದರಾಡಲು ಕೇಳಿ ರಾಜಪುತ್ರನು ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ವಂದಿಸಿ, ಅಪ್ಪಣೆಯನ್ನು ಪಡೆದು, ಮಧುವನವನ್ನು ಸೇರಿದನು. ಹರಿ ಚರಣ ಚರ್ಚಿತವಾದಾ ಪುಣ್ಯಕಾನನದಲ್ಲಿ ನಾರದನು ಪೇಳಿದಂತೆ ತಪವನ್ನು ಮಾಡಲುಪಕ್ರಮಿಸಿದನು.

ನಾರದನಲ್ಲಿಂದ ರಾಜಾಂತಃಪುರವನ್ನು ಸೇರಿ ರಾಜನ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿ ಸುಖಾ ಸೀನನಾಗಿಂತೆಂದನು

ರಾಜನ್! ಏನೋ ದೀರ್ಘಾಲೋಚನೆಯಲ್ಲಿರುವಂತಿದೆ! ಯೋಚನೆ ಏತಕ್ಕೆ? ಮುಖವೇಕೆ ಬಾಡಿದೆ? ಕಾಮಗಳು ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಲಭಿಸುವವೇ? ಧರ್ಮಾರ್ಥಗಳಿಗೆ ಕೆಡಕಿಲ್ಲವಲ್ಲ?–ಎಂದನು.

ರಾಜನು ಆಗ–ಬ್ರಹ್ಮನ್! ಏನು ಹೇಳಲಿ? ಸ್ತ್ರೈಣನಾದೆ, ದಯೆಯಂ ತೋರದೆ, ಐದೇ ವರ್ಷದ ಬಾಲನನ್ನು ಆದರಿಸದೆ, ಅವನ ತಾಯಿಯನ್ನಂತೆ ದೂರ ಸರಿಸಿದೆ. ಜ್ಞಾನಿಯಾದವನು ನಮ್ಮ ಧ್ರುವ ಎಲ್ಲಿಗೆ ಪೋದನೋ, ಗೊತ್ತಿಲ್ಲ. ಅನಾಥನಾದ ನನ್ನ ಮಗುವನ್ನು ಅರಣ್ಯದಲ್ಲಿ ತಿರುತಿರುಗಿ ನಾಕಾಗಿ ಮಲಗಿರಲು ತೋಳಗಳೇ ತಿಂದವೋ? ಹಸಿವೆಯನ್ನು ತಡೆಯಲಾರದೆ ಮುಖಕಮಲವು ಬಾಡಿ ಎಂತು ಕಷ್ಟಪಡುತ್ತಿರುವನೋ? ಎಷ್ಟು ದುರ್ಮಾರ್ಗನಾದೆ? ಹೆಂಡತಿಯ ದಾಸನಂತಾದ ನನ್ನ ದುರ್ಮತಿಗೇನೆಂಬೆ? ಪ್ರೇಮದಿಂದ ತಂದೆಯೆಂದು ಕೂಡಲು ಬಂದ ಕಂದನನ್ನು ಮನ್ನಿಸದೆ ಸುಮ್ಮನಿದ್ದ ಪಾಪಿ ನಾನಿನ್ನೇನ ಪೇಳಲಿ?–ಎಂದು ಗೋಳಾಡಿದನು. ನಾರದನದನ್ನು ಕೇಳಿ 'ರಾಜನ್! ಏಕೆ ಶೋಕಿಸುವೆ? ನಿನ್ನ ಮಗನನ್ನು ನೀನು ನೂಕಲು ದೇವನು ತನ್ನ ಮಗನೆಂದು ರಕ್ಷಿಸುತ್ತಿರುವನು. ಅವನ ಮಹಿಮೆ ನಿನಗೆ ಗೊತ್ತಿಲ್ಲ. ಅವನ ಯಶವೀಜಗವನ್ನೆಲ್ಲ ಬೆಳಗುವುದು. ಇತರಾನಾಧ್ಯವಾದ ತಪವನ್ನು ಮಾಡಿ ಲೋಕಪಾಲಕರನ್ನು ಮೆಚ್ಚಿಸಿ ನಿನ್ನ ಧ್ರುವನು ಅಚಿರದಲ್ಲೇ ಬರುವನು. ನಿನಗೂ ವಿಪುಲ ಕೀರ್ತಿಯನ್ನು ತರುವನು' ಎಂದು ಹೇಳಿ ನಾರದನು ಪೋದಮೇಲೆ ಉತ್ತಾನಪಾದನು ಮಗನನ್ನೇ ನೆನೆನೆನೆದು ನಾರದನ ವಾಕ್ಯದಂತೆ ಮಗನು ತಿರುಗಿ ಬರುವನೆಂದು ನಂಬಿ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಾಸಕ್ತನಾಗದೆ ಪುತ್ರಚಿಂತೆಯಿಂದ ಕಾಲ ಕಳೆಯುತ್ತಿದ್ದನು.

ಧ್ರುವನು ಮಧುವನದಲ್ಲೊಂದು ದಿನ ಉಪವಸಿಸಿ ಸಮಾಹಿತ ಮನಸ್ಕನಾದನು. ನಾರದನು ಪೇಳಿದಂತೆ ಹರಿಪೂಜಾರತನಾದನು. ಹರ್ಯರ್ಚನೆಯಂ ಮಾಡುತ್ತಾ ಮೊದಲನೆಯ ತಿಂಗಳನ್ನು ಮೂರು ದಿನಗಳಿಗೊಮ್ಮೆ ಒಂದು ಕಪಿತ್ಥವನ್ನೊಂದು ಬದರವನ್ನು ಪಾರಣೆ ಮಾಡುತ್ತಾ ಕಳೆದನು. ದ್ವಿತೀಯ ಮಾಸದಲ್ಲಿ ಆರು ದಿನಕ್ಕೊಂದು ಸಲ ಉದುರಿದ ತೃಣಪರ್ಣಾದಿ ಪಾರಣೆ ಮಾಡುತ್ತಾ ಹರಿ ಪೂಜೆಗೈದನು. ಮೂರನೆಯ ತಿಂಗಳು ಒಂಬತ್ತು ದಿನಕ್ಕೊಮ್ಮೆ ನೀರಂ ಕುಡಿದು ಮಾಡಿದ ಉತ್ತಮ ಶ್ಲೋಕನ ಉಪಾಸನೆಯಿಂದ ಕಳೆದು ಹೋಯಿತು. ನಾಲ್ಕನೇ ತಿಂಗಳಲ್ಲಿ ಹನ್ನೆರಡು ದಿನಗಳಿಗೊಂದು ಸಾರಿ ವಾಯುಭಕ್ಷನಾಗಿ ಜಿತಶ್ವಾಸನಾಗಿ ದೇವನನ್ನು ಧ್ಯಾನಿಸಿದನು. ಐದನೆಯ ತಿಂಗಳು ನೃಪಾತ್ಮಜನು ಒಂದು ಪಾದದ ಮೇಲೆ ನಿಂತು ಸ್ಥಾಣುವಿನಂತೆ ಅಚಲನಾಗಿ ಗುಣಪೂರ್ಣನನ್ನು ಧ್ಯಾನಿಸುತ್ತಾ ಕಳೆದನು. ಸಮಾಧಿನಿರತನಾದ ಧ್ರುವನನ್ನು ಪರೀಕ್ಷಿಸಲು ದೇವತೆಗಳು ವಿಘ್ನಗಳನ್ನೊಡ್ಡಿದರು. ಸರ್ಪ ಗಜ ಸಿಂಹ ಕೂಷ್ಮಾಂಡರೂಪಗಳಿಂದ ಹೆದರಿಸಿದರೂ ಅವರನ್ನು ನೋಡದೆ ಹೃದಯದಿ ಭೂತೇಂದ್ರಿಯ ಸ್ವಾಮಿಯಾದ ನಾರಾಯಣ ರೂಪವನ್ನು ನೋಡುತ್ತಾ ಮಹದಾದಿ ಸಕಲ ತತ್ತ್ವಗಳಿಗಾಧಾರನೆಂದು ಆ ಪ್ರಧಾನ ಪುರುಷೇಶ್ವರನನ್ನು ಚಿಂತಿಸಿದನು. ಒಂದು ಪಾದದಿಂದ ನಿಂದು, ತಪವನ್ನು ಮಾಡುವ ಧ್ರುವನ ಭಾರದಿಂದ ಪೀಡಿತವಾಗಿ, ಭೂಮಂಡಲವು ಆನೆಯನ್ನು ಹೊತ್ತು ಪೋಗುವ ನೌಕೆಯಂತೆ, ಎಡ ಬಲಗಳಿಗೆ ಬಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ತತ್ತ್ವದೇವರಿಂದ ಕೂಡಿದ ಹರಿಧ್ಯಾನವನ್ನು ಮಾಡುವ ಧ್ರುವನು ಉಸುರಂ ಬಿಡದೆ ಕುಂಭಕದಲ್ಲಿರಲು ಲೋಕದ ಪ್ರಜರಿಗೆ ಉಸುರು ಕಟ್ಟಿದಂತಾಗಿ, ಲೋಕಪಾಲಕರಂ ಬೇಡಿ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಶ್ರೀಹರಿಗೆ ಶರಣಾಗತರಾದರು.

ದೇವತೆಗಳು–ಭಗವನ್! ಚರಾಚರ ಲೋಕಪ್ರಾಣಿಗಳಿಗೆ ಪ್ರಾಣರೋಧವಾಗಿರುವ ಕಾರಣ ತಿಳಿಯದೆ, ಕಷ್ಟಪಡುತ್ತಿರುವ ಇವರನ್ನು ಕಂಡು ವ್ಯಸನವಾಗುತ್ತಿದೆ. ಶ್ರೀಶಾ! ದಯಮಾಡು. ಈ ದುಃಖದಿಂದಿವರನ್ನು ಕಾಪಾಡು! ಎಂದು ಬೇಡಲು ಭಗವಂತನು ಭಯವಿಲ್ಲ! ದುಸ್ಸಾಧ್ಯವಾದ ತಪಸ್ಸನ್ನು ಗೈಯುತ್ತಿರುವ ಬಾಲಕನಿಂದ ಈ ಪ್ರಾಣ ನಿರೋಧ ವಾಗಿದೆ. ಉತ್ತಾನಪಾದಸುತನು ಸರ್ವವ್ಯಾಪಿಯಾದ ನನ್ನನ್ನು ಚಿಂತಿಸುತ್ತಿರುವುದೇ ಇದಕ್ಕೆ ಕಾರಣವು. ಅವನಿಗೆ ವರಪ್ರದನಾಗಿ ತಪವನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸುವೆನು. ನಿಮ್ಮ ಸಂಕಟವು ನಿವಾರಿತ ವಾಗುವುದೆಂದು ಸಮಾಧಾನಪಡಿಸಿ ಅವರನ್ನು ಕಳುಹಿದನು.

೧೦. ಶ್ರೀಹರಿವರದಾನ

ಆಗ ದೇವತೆಗಳು ಭಯವನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿ ಭಗವಂತನಿಗೆ ನಮಿಸಿ ದೇವಲೋಕವನ್ನು ಸೇರಿದರು. ಭಕ್ತರಕ್ಷಾತುರನಾಗಿ ಶ್ರೀಹರಿಯು ಗರುಡನನ್ನೇರಿ ಮಧುವನವನ್ನು ಸೇರಿದನು. ಯೋಗಸಮಾಧಿಯಲ್ಲಿ ಬುದ್ಧಿಯನ್ನೇಕಾಗ್ರವನ್ನಾಗಿಸಿ ತನ್ನ ಹೃತ್ಪದ್ಮ ಮಧ್ಯದಿ ಕಾಣುತ್ತ ಕೋಲ್ಮಿಂಚಿನಂತೆ ಹೊಳೆಯುತ್ತಿದ್ದ ಹರಿಯು ಸಹಸಾ ಕಾಣದಾಗಲು ಧ್ರುವನು ಕಣ್ದೆರೆದು, ಅದೇ ಸುಂದರರೂಪವನ್ನು ಹೊರಗೆ ಕಂಡು, ಸಂಭ್ರಮದಿಂದೆದ್ದು ನಿಂತನು. ಭೂಮಿಯ ಮೇಲೆ ಸಾಷ್ಟಾಂಗವೆರಗಿದನು. ವಿನಯವಿನಮಿತಗಾತ್ರನು ಆನಂದಬಾಷ್ಪಾಕುಲಿತನೇತ್ರನಾದ ಬಾಲಕನು ಕಣ್ಣಿಂದ ಕಮಲನಯನ ಸೌಂದರ್ಯಾಮೃತವನ್ನು ಕುಡಿವನೋ, ಕೈಗಳಿಂದ ಶ್ರೀವಲ್ಲಭನನ್ನಾಲಿಂಗಿಸುವನೋ, ಮುಖದಿಂದ ಮುತ್ತಾಡುವನೋ ಎಂಬಂತೆ ಕೈಚಾಚಿ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಎವೆ ಇಡದೆ, ನೋಡುತ್ತ ನಿಂತನು. ಆಗ ಸಕಲ ಜೀವಹೃದಯನಿಲಯನಾದ ಶ್ರೀಹರಿಯು ತನ್ನನ್ನು ಪೊಗಳಲಿಚ್ಛಿಸಿ, ವಚನಶಕ್ತಿ ನಾಲದೆ ತಡವಡಿಸುತ್ತಾ ಕೈಜೋಡಿಸಿ ನಿಂತಿರುವ ಧ್ರುವನಲ್ಲಿ ದಯಮಾಡಿ ವೇದಮಯವಾದ ಪಾಂಚಜನ್ಯದಿಂದ ಅವನ ಕಪೋಲವನ್ನು ಮುಟ್ಟಿ ಅನುಗ್ರಹಿಸಿದನು.

ತತ್ಕ್ಷಣವೇ ದೇವನ ಕೃಪೆಯಿಂದ ಲಭಿಸಿದ ವಾಗ್ವೈಭವದಿಂದಲೂ ಸ್ವಯೋಗ್ಯ ಪರತತ್ವವಿಷಯಕ ಜ್ಞಾನನಿಶ್ಚಯದಿಂದಲೂ ಕೂಡಿ ಭಕ್ತಿಭರವು ಉಕ್ಕಿಬಂದಂತೆ ಮೈ ನವಿರೆದ್ದು ನಿಧಾನವಾಗಿ ಭಕ್ತಜನನಿಧಾನನು ವೈಕುಂಠನಿಲಯನಾದ ಪರಮಪುರುಷನನ್ನು ಪೊಗಳಲುಪಕ್ರಮಿಸಿ ಧ್ರುವನಿಂತೆಂದನು–

ಈ ನನ್ನ ವಾಗಿಂದ್ರಿಯವು ಸ್ವಕಾರ್ಯಾಶಕ್ತವಾಗಿರಲು ಮಹಾಮಹಿಮೆಯಿಂದ ಶರೀರಾದಿಗಳನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿ ಪ್ರೇರಿಸಿ ನುಡಿಸಿದ ಸಕಲೇಂದ್ರಿಯ ನಿಯಾಮಕನು, ಹಸ್ತ ಚರಣ ಶ್ರವಣ ತ್ವಗಾದೀಂದ್ರಿಯ ದೇವತಾ ಪ್ರವರ್ತಕನು ಆದ ಪೂರ್ಣಷಡ್ಗುಣಾ! ನಾರಾಯಣಾ! ನಿನಗೆ ನಮಸ್ಕಾರವು. ಮಾಯೆಯೆನಿಸಿದ ಶ್ರೀದೇವಿಯನ್ನು ಕೂಡಿ ಸ್ವತಂತ್ರನಾದ ನೀನು ಕ್ರೀಡಿಸಲಿಚ್ಛಿಸಿ ಮಹದಾದಿ ತತ್ತ್ವಗಳನ್ನು ಸೃಜಿಸಿದೆ. ಜೀವರನ್ನು ಕಂಡು ದಯೆಯಿಂದ ಅವರಿಂದ ಕೂಡಿ ಶರೀರಾದಿಗಳನ್ನು ಪೊಕ್ಕು ಕರ್ಮಫಲವನ್ನವರಿ ಗುಣಿಸುತ್ತಾ ಸಾಧನವನ್ನೂ ಮಾಡಿಸುತ್ತಾ ಪೊರೆವೆ. ನಿನಗೆ ನತಿಯು. ವಿವಿಧ ಕಾಷ್ಠಗಳಲ್ಲಿರುವ ಅಗ್ನಿಯಂತೆ ಸರ್ವ ಜೀವಾಂತರ್ನಿಯಾಮಕನಾದ ನೀನು ತ್ರಿಗುಣಕೃತ ಲೇಪವಿಲ್ಲದೆ, ಸ್ವಗತ

ಭೇದವಿವರ್ಜಿತನಾಗಿರುವೆ. ನಿನ್ನ ನಂಬಿದವನಿಗೆ ನೀ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಕೊಡುವೆ. ಆಗ ಅವನು ಮಲಗಿ ಎದ್ದವನಂತೆ ಕಣ್ದೆರೆದು, ಸಕಲವನ್ನು ಸರಿಯಾಗಿ ನೋಡುವನು. ಜ್ಞಾನಿ ಎನಿಸುವನು. ಇಂತಹ ಮೋಕ್ಷಾದಿ ಸಕಲ ಪುರುಷಾರ್ಥಪ್ರದವಾದ ನಿನ್ನ ಪಾದಮೂಲವನ್ನು ಆರ್ತ ಬಂಧೋ! ಯಾವ ಕೃತಜ್ಞನು ಮರೆತುಬಿಡುವನು? ಅಜ್ಞಾನದಿಂದ ದೂರಮಾಡಿ ಜ್ಞಾನದವಾದ ನಿನ್ನ ಚರಣವೇ ಶರಣ್ಯವು! ಕೆಲವರು ನಿನ್ನ ಮಾಯೆಗೆ ಸಿಲುಕಿ ಜನನ ಮರಣ ರೂಪ ಸಂಸಾರ ತಾರಕನಾದ ನಿನ್ನನ್ನು ಸಂಸಾರಿಕ ಹೇಯ ಸುಖಗಳನ್ನೇ ಬೇಡುತ್ತಾ ಪೂಜಿಸು ವರು. ಭಕ್ತಾಭೀಷ್ಟದಾನ ಕಲ್ಪತರುವಾದ ನಿನ್ನಿಂದ, ಪಶು ಯೋನಿಯಲ್ಲಿಯೂ ಸಿಗಬಹು ದಾದ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಬೇಡಿ ಕೆಡುವವರಿಗೆ ನಿನ್ನಿಂದ ಬರುವ ಮೋಕ್ಷಾನಂದವೆಂತು ಸಿಗು ವುದು? ನಾಥ, ಶರೀರಧಾರಿಗಳಿಗೆ ನಿನ್ನ ಪಾದಪದ್ಮಧ್ಯಾನದಿಂದಲೋ, ನಿನ್ನ ಭಕ್ತಜನ ರಿಂದ ನಿನ್ನ ಮತ್ತು ನಿನ್ನ ಭಕ್ತರ ಕಥಾಶ್ರವಣದಿಂದಲೋ ಆಗುವ ಆನಂದವು ಧ್ಯಾನಾದಿ ಸಾಧನ ಪರಿಪೂರ್ಣರಲ್ಲದ ಅಪಕ್ವ ಮುಕ್ತರಾಗುವ ಅವರರಿಗೆ ಮೋಕ್ಷದಲ್ಲಿಯೂ ಸಿಗಲಾರದು. ಅಂದಮೇಲೆ ಕಾಮ್ಯ ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ ಸ್ವರ್ಗವನ್ನು ಸೇರಿ ಹರೇ! ನಿನ್ನ ಭ್ರೂ ವಿಜೃಂಭ ಕರವಾಲದಿಂದ ಕಡಿದು ಕೆಡಹುವ ವಿಮಾನದಿಂದ ಕೆಳಗುರುಳುವವರು ತಮ್ಮ ಕರ್ಮಸಾಧ್ಯಜ್ಞಾನದಿಂದ ಸ್ವರ್ಗವಂ ಸೇರಿ ವಿಮಾನಗಳನ್ನೇರಿ ನಂದನಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲಿಂದಲ್ಲಿಗೆ ತಿರುಗುತ್ತಾ ಪಡುವ ಸುಖವಿನ್ನೇನು ಲೆಕ್ಕ? ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ನನಗೆ ಭಕ್ತಿಪ್ರವಾಹವು ನಿರಂತರವೂ ನಿರ್ವ್ಯಾಜವೂ ಆಗಲಿ! ನಿರ್ಮಲ ಮನಸ್ಕರು ಶರ್ಮದ ಹರಿಕಥಾ ರಚನ ವಚಸ್ಕರಾದ ನಿನ್ನ ಭಕ್ತರ ಸಂಗವೆನಗಾಗಲಿ! ನಿನ್ನ ಕಥಾಮೃತಪಾನಮತ್ತಚಿತ್ತನಾಗಿ ಈ ಸಂಸಾರ ವ್ಯಸನ ಸಾಗರವನ್ನವಲೀಲೆಯಾಗಿ ದಾಟಿಬಿಡುವಂತೆ ಮಾಡು! ಸ್ವಪುತ್ರ ಮಿತ್ರ ಕಳತ್ರ ಗೃಹಾರಾಮ ಸಂಪತ್ಪರಿಜನರನ್ನು ಸ್ಮರಿಸುವವರು ನಿನ್ನನ್ನು ನೆನೆಯುವುದಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಅಂಬುಜನಾಭ! ನಿನ್ನ ಪದಾರವಿಂದಸುಗಂಧಲೋಲುಪರಾದ ಭಕ್ತಜನ ಪ್ರಸಂಗವನ್ನೊಮ್ಮೆ ಮಾಡಲು ಸಾಕು. ಈ ಭಕ್ತಭಕ್ತರು ಕೂಡಕ ಸ್ವಪುತ್ರಮಿತ್ರ ಕಳತ್ರ ಗೃಹಾರಾಮ ಸಂಪತ್ಪರಿಜನರನ್ನು ಸ್ಮರಿಸುವುದೇ ಇಲ್ಲ. ಪಶುಪಕ್ಷಿಸರ್ಪದೇವದಾನವ ಮಾನವರೆಲ್ಲರೂ ತೇಜೋಬನ್ನ ನಿರ್ಮಿತ ಶರೀರರೇ ಆಗಿರುವರು. ಈ ಜಗವೆಲ್ಲ ಮಹದಾದಿತತ್ತ್ವ ನಿರ್ಮಿತವೂ ಅಹುದು. ಇಂತಹ ಚರಾಚರಜಗವೆಲ್ಲವೂ ನಿನಗೆ ಸ್ಥೂಲರೂಪವೆನಿಸಿ ಪ್ರತಿಮೆಯಂತೆ ವಿರಾಜಿಸುತ್ತಿದೆ. ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಅಣುವಾದ ಜೀವನಿಗೆ ಬಿಂಬವೆನಿಸಿ ಅಣು ತಮನಾಗಿರುವವನೂ ನೀನೇ! ಇಂತಹ ನಿನ್ನ ಮಹಾ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ಮಹಾಲಕ್ಷ್ಮಿಯೇ ಸಾಕಲ್ಯೇನ ತಿಳಿಯಲಾರಳು. ಇನ್ನು ನಮ್ಮಂತಹವರ ಪಾಡೇನು? ಪ್ರಳಯೋದಧಿಯ ಶೇಷತಲ್ಪದಿ ಅನಲ್ಪಸುಖಿನಾಗಿ, ರಮಾಸಖನಾಗಿ, ಜಗವನ್ನೆಲ್ಲ ಉದರದಲ್ಲಿಟ್ಟು ಮಲ ಗಿದ್ದೆ. ಸೃಷ್ಟಿಕಾಲದಲ್ಲಿ ನಾಭಿಸರದಿಂದ ಬ್ರಹ್ಮನನ್ನು ಪಡೆದು, ಅವನಿಂದ ಲೋಕಸೃಷ್ಟಿ ಯನ್ನು ಮಾಡಿಸಿದ ಮಹಾಪ್ರಭುವೇ! ನಿನಗೆ ನಮಿಸುವೆನು. ನಿತ್ಯ ಮುಕ್ತನು, ಅಪ್ರಾಕೃತನು, ಜ್ಞಾನಸ್ವರೂಪನು, ವ್ಯಾಪ್ತನು, ನಿರ್ಲಿಪ್ತನು, ಆದಿಪುರುಷನು, ವೇದಮುಖ್ಯವಿಷಯನು ಆದ ಭಗವಂತನೇ! ನಿನಗೆ ನಮಸ್ಕಾರವು! ಬ್ರಹ್ಮಾದಿಗಳು ತಮ್ಮ ಬುದ್ಧಿಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ವರೂಪ

ಜ್ಞಾನದಿಂದ ನಿನ್ನ ಗುಣಗಳನ್ನೆಣಿಸಲು ಹೋಗಿ, ಕೊನೆಗಾಣದೆ ತಾವದ್ಗುಣಚಿಂತನಾನಂದ ರಾಗಿ ಸುಖಿವರು. ಇಂತಹ ಅಪ್ರಮೇಯ ಮಹಿಮನೇ! ನಮೋ ನಮಃ. ವಿಚಿತ್ರ ಶಕ್ತಿಯಾದ ನೀನು ಮಹತ್ತೂ ಅಹುದು; ಅಣುವೂ ಅಹುದು. ಲೋಕದಲ್ಲಿ ವಿರುದ್ಧವಿಷಯಗಳಾದ ವಿದ್ಯೆಗಳೆಲ್ಲವೂ ವೇದ ಸಂವಾದದಿಂದ ನಿನ್ನನ್ನೇ ಪ್ರತಿಪಾದಿಸುತ್ತಿವೆ. ನೀನು ಜೀವನಲ್ಲ; ಜಗತ್ಕರ್ತನು. ಉಪಾದಾನ ಕಾರಣನಲ್ಲ, ಜಗದ್ಭಿನ್ನನು. ಪರಮಾಣ ಸಮೂಹವಲ್ಲ; ಮುಖ್ಯ ಕಾರಣನು. ಜಗದ್ವ್ಯಾಪ್ತನು. ದೇಹತೋಪಿ ಅನಾದ್ಯನಂತನು. ಆನಂದಮಯನು. ನಿರ್ವಿಕಾರನಿಂತಹ ಜೀವರೊಡೆಯಾ! ನಿನಗೆ ನಮಃ. ಸಕಲ ಪುರುಷಾರ್ಥ ಪ್ರದಾನ ನಿಪುಣನಾದ ನಿನ್ನನ್ನು ಆಚಾರ್ಯರಿಂದ ಶಿಕ್ಷಿತರಾಗಿ ಭಕ್ತರು ಪೂಜಿಸಲು, ಬೇಡಿದ್ದನ್ನೆಲ್ಲ ಕೊಡುವೆ. ಪೂಜ್ಯನೇ! ನಿನ್ನ ದೀನವಾತ್ಸಲ್ಯಕ್ಕೇನೆಂಬೆ? ಹೊಸತಾಗಿ ಪ್ರಸವಿಸಿದ ಹಸುವು ತನ್ನೆಸೆಳೆಯನ್ನಂತೆ ಕಾಪಾಡಿ ಅನುಗ್ರಹಿಸುವ ನಿನ್ನ ದಯೆಯನ್ನಿನ್ನೆಷ್ಟು ಪೊಗಳುವೆನು? ಶ್ರೀಹರೇ! ನಮೋ ನಮಃ.

ಮೈತ್ರೇಯನು ಹೇಳಿದನು–

ವಿದುರಾ! ಇಂತು ನಿರ್ಮಲ ಮನದಿಂದ ತನ್ನನ್ನು ನುತಿಸಿದ ರಾಜಸುತನ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ, ಸಂತೋಷದಿಂದ ಭಕ್ತವತ್ಸಲನಾದ ಶ್ರೀಹರಿಯು ನುಡಿದನು–

ರಾಜಬಾಲಕ! ನಿನ್ನ ಮನಸ್ಸಿನ ಕೋರಿಕೆಯೆನಗೆ ತಿಳಿದಿದೆ. ಅಯೋಗ್ಯರಿಗೆ ಸಿಗಲಾರ ದಂತಹ ಧ್ರುವಪದವಿಯನ್ನು ನಿನಗೆ ಕೊಟ್ಟಿರುವೆನು. ಗ್ರಹ ನಕ್ಷತ್ರ ತಾರಕಾ ಮುಖ್ಯ ಜ್ಯೋತಿಶ್ಚಕ್ರವೇ ಅದನ್ನು ಪ್ರದಕ್ಷಿಣಿಸುತ್ತಿರುವುದು. ಅಂತಹ ಪ್ರಕಾಶಮಾನ ಧ್ರುವ ಲೋಕಾಧಿಪತ್ಯವೇನು ಸುಲಭವಲ್ಲ. ಅದಕ್ಕೆ ಕಲ್ಪಲಯದಲ್ಲಿಯೂ ನಾಶವಿಲ್ಲ. ಮುಂದಿನ ಕಲ್ಪದವರು ಕೂಡ ಆ ಲೋಕದಲ್ಲಿರುವರು. ಧರ್ಮ, ಅಗ್ನಿ, ಕಶ್ಯಪ, ಇಂದ್ರ, ಸಪ್ತರ್ಷಿ ಗಳು, ಮುಂತಾದವರೂ ನಕ್ಷತ್ರಾದಿಗಳಂತೆಯೆ ಧ್ರುವವನ್ನು ಸುತ್ತುತ್ತಿರುವರು.

ಧ್ರುವಾ! ನಿಮ್ಮ ತಂದೆಯು ವಾನಪ್ರಸ್ಥ ಧರ್ಮದಿಂದ ಅರಣ್ಯವನ್ನು ಸೇರಲು ತದ್ದತ್ತ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಧರ್ಮದಿಂದ ಮೂವತ್ತಾರು ಸಾವಿರ ವರ್ಷಕಾಲ ಪ್ರಜಾರಂಜಕನಾಗಿ ಪಾಲಿಸು, ಅವ್ಯಾಹತೇಂದ್ರಿಯನಾಗಿ ಬಾಳು. ನಿನ್ನ ಸೋದರನಾದ ಉತ್ತಮನು ಬೇಟೆ ಯಾಡಲು ಪೋಗಿ, ಯಕ್ಷನಿಂದ ಸಂಹರಿಲ್ಪಡುವನು. ಆಗ ಸುರುಚಿಯು ಮಗನನ್ನು ಹುಡುಕುತ್ತಾ ವನವನ್ನು ಪೊಕ್ಕು ದಾವಾಗ್ನಿಯಲ್ಲಿ ಸಾಯುವಳು.

ಯಜ್ಞೇಶನಾದ ನನ್ನ ಪ್ರೀತಿಗಾಗಿ ಅನೇಕ ಯಜ್ಞಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ ದಕ್ಷಿಣೆಯಿಂದ ತೃಪ್ತರಾದ ವಿಪ್ರರ ಪ್ರಶಂಸೆಯನ್ನು ಐಹಿಕ ಸುಖ ಭೋಗಗಳಿಂದ ಪುಣ್ಯಕರ್ಮಫಲಾನು ಭೂತಿಯನ್ನು ಪೊಂದು. ವಾರ್ಧಕದಲ್ಲಿ ಅಭ್ಯಾಸಬಲದಿಂದ ನನ್ನ ವಿಶೇಷ ಸ್ಮರಣೆಯನ್ನು ಮಾಡು. ಅನಂತರ ಸರ್ವಲೋಕ ನಮಸ್ಕೃತವಾದೆನ್ನ ಲೋಕವನ್ನು ಸೇರುವೆ. ಪುನರಾವೃತ್ತಿ ರಹಿತವಾದ ಮುಕ್ತಿಯನ್ನೇ ನಿನಗಾಗ ನಾ ಕೊಡುವೆನು.

ಮೈತ್ರೇಯನು ಪೇಳಿದನು–

ಇಂತು ರಮಾಕಾಂತನು ತನ್ನ ಚರಣಾರಾಧನಾನಾದಿತ ಧ್ರುವಪದನಾದ ರಾಜಪುತ್ರನಿಗೆ

ಅಭಯವನ್ನಿತ್ತು ಅವನು ನೋಡುತ್ತಿದ್ದಂತೆಯೇ ಗರುಡಾರೂಢನಾಗಿ ಅಂತರ್ಧಾನವನ್ನು ಪೊಂದಿದನು. ಧ್ರುವನು ಶ್ರೀಹರಿಯ ಚರಣಾರವಿಂದ ಸೇವೆಯಿಂದ ತನ್ನ ಪ್ರತಿಜ್ಞೆಯಂತೆ, ಉನ್ನತ-ಧ್ರುವಪದವಿಯನ್ನು ಪೊಂದಿಯು, ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರೀತನಾಗದೇ ನಿಜಪುರವನ್ನು ಸೇರಲು ಹೊರಟನು.

ವಿದುರನು ಪ್ರಶ್ನೆ ಮಾಡಿದನು–

ಸರ್ವಜ್ಞನಾದ ಶ್ರೀಹರಿಯ ದರ್ಶನವು ಬಹು ದುರ್ಲಭವು. ಧ್ರುವನು ಆ ಶ್ರೀಶನ ಪಾದಸೇವೆಯಿಂದ ತನ್ನ ಸಂಕಲ್ಪಸಿದ್ಧಿಯನ್ನು ತತ್ತತ್ಕಾಲೋಚಿತ ಪ್ರಯೋಜನಸಹಿತವಾಗಿ ಪಡೆದರೂ ಅಕೃತಾರ್ಥನಂತೆ ಅಸಮಾಧಾನ ಪಡಲು ಕಾರಣವೇನು? ಪೇಳಿ.

ಎನಲು ಮೈತ್ರೇಯನು ಪೇಳಿದನು–

ಸವತಿ ತಾಯಿಯ ವಾಗ್ಬಾಣಗಳು ಮನದಿ ನಟ್ಟಿದ್ದು ಮರೆಯಲಾರದೆ ಧ್ರುವನು ಕೈವಲ್ಯಪತಿಯಾದ ಕೇಶವನಿಂದ ಮುಕ್ತಿಯನ್ನು ಬೇಡದೆ ಕೆಟ್ಟೆನಲ್ಲ ಎಂದು ಪರಿತಪಿಸಿದನು.

ಧ್ರುವನಿಂತು ಚಿಂತಿಸಿದನು–

ಸನಕಾದಿ ಯೋಗಿಗಳು ಊರ್ಧ್ವರೇತಸ್ಕರಾಗಿ ಮಾಡಿದ ಬಹುತಪಸ್ಸಮಾಧಿಯಿಂದ ಕಂಡ ಶ್ರೀಹರಿಯ ಪಾದಪದ್ಮವನ್ನು ಕೇವಲ ಆರು ತಿಂಗಳಲ್ಲಿ ತಪಿಸಿ ಕಂಡೆ. ರಮಾರಮಣನ ಪಾದಚ್ಛಾಯೆಯಲ್ಲಿ ನಿಂತೆ. ಆದರೂ ಪುನಃ ವಿಷಯಾಸಕ್ತನಾಗಬೇಕಾಯಿತೇ! ಛೀ ನನಗೆ ಧಿಕ್ಕಾರವಿರಲಿ! ಮಂದಭಾಗ್ಯನಾದ ನಾನೇ ಸಂಸಾರವೈರಿಯಾದ ಮಾಧವನ ಪಾದಮೂಲ ವನ್ನು ಪೊಂದಿಯು, ಮತ್ತೆ ಸಾಂತ ಸುಖಲೇಶಗಳನ್ನು ಬೇಡಿ ಪಡೆದೆ. ಏಕೀ ಜಾಡ್ಯವೆನಗೆ ಬಂತು? ದೇವತೆಗಳು ಸಹಿಸದೆ ನನ್ನ ಪರೀಕ್ಷಿಸಲು ಮೋಕ್ಷವನ್ನು ಬೇಡದಂತೆ ನನ್ನ ಬುದ್ಧಿಯನ್ನು ಪ್ರೇರಿಸಿದರೋ ಏನೋ? ನಾರದನು ಹೇಳಿಯೇ ಪೋದನು. ಅವನ ವಚನವನ್ನು ಪಾಲಿಸದೆ ಕೆಟ್ಟೆ. ಅಜ್ಞಾನ ಮಗ್ನನಾದೆ. ಇದೆಲ್ಲವೂ ಶ್ರೀ ಹರಿಯ ಬಂಧಕ ಶಕ್ತಿಯ ಮಹಿಮೆಯೇ ಸರಿ! ಅವನಿಲ್ಲದಿನ್ನಾರು ಸ್ವತಂತ್ರರು? ಇಲ್ಲದಿರೆ ಉತ್ತಮನು ತಮ್ಮನೆಂದರಿತೂ ಈರ್ಷ್ಯೆಯಿಂದ ವರ್ತಿಸಿ ನಡೆಯಲು ನಾನಾರು? ನನಗೆ ಧ್ರುವಪದವಿ ಯಿಂದೇನು? ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯಾಧಿಪತ್ಯದಿಂದ ಮತ್ತೇನು? ಅರಿತೂ ಅವನ್ನೇ ಬೇಡಿದೆ! ಆಯುಸ್ಸೇ ಇಲ್ಲದವನಿಗೆ ಔಷಧದಂತೆ ಈ ನನ್ನ ಪಶ್ಚಾತ್ತಾಪವು ವ್ಯರ್ಥವೇ ಸರಿ! ಜಗತ್ಪ್ರಭುವನ್ನು ಮೆಚ್ಚಿಸುವ ದುಷ್ಕರ ತಪವನ್ನು ಗೈದು, ಆ ಭವರೋಗ ನಿವಾರಕನನ್ನು ಕಂಡು ಭವರೋಗ ವನ್ನೇ ಕೊಡು ಎಂದ ನನ್ನಷ್ಟು ನಿರ್ಭಾಗ್ಯರಿನ್ನಾರು? ಸಾಯುಜ್ಯವನ್ನೇ ಕೊಡುವ ಸ್ವಾಮಿಯು ಬಂದು ನಿಂದಾಗ ಹಾಳು ಮನವೇಕೆ ಮಹಾರಾಜನನ್ನು ಕಂಡು ಭಿಕ್ಷುಕನು ಹುರುಳಿಯನ್ನು ಬೇಡಿದಂತೆ, ವಿಷಯಭಿಕ್ಷೆಯನ್ನೇ ಕೇಳಿತು? ಎಂದು ಚಿಂತೆ ಮಾಡುತ್ತಾ ಧ್ರುವನು ಮನೆಯ ಕಡೆಗೆ ನಡೆದನು. ವಿದುರಾ! ಮುಕುಂದಪಾದಾರವಿಂದ ರಜವನ್ನು ಧರಿಸಿ ತರಿಸಿದ ಸರಸಿಜ ನಾಭ ಭಕ್ತರ ಸ್ವಭಾವವೇ ಹಾಗಿರುವುದು. ಅವರು ಹರೀಚ್ಛಾದಿಂದ ಬಂದದ್ದೇ ಸಮೃದ್ಧ ವೆಂದು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿ ಹರಿದಾಸ್ಯವನ್ನಲ್ಲದೆ ಮತ್ತೇನೂ ಬೇಡದಿರುವರು.

ನಂದನನು ಬರುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ಕೇಳಿದ ಉತ್ತಾನಪಾದನು ಮೃತನಾದ ಸುತನು

ಬದುಕಿ ಬಂದಂತಾಗಿ ಆ ವಾರ್ತೆಯನ್ನು ನಂಬಲಾರದೆ 'ಅಮಂಗಲನಾದೆನ್ನಂತಹ ಪಾಪಿಗಂತಹ ಭಾಗ್ಯವೇ?' ಎಂದು ಚಿಂತಿಸಿ ನಾರದವಾಕ್ಯವನ್ನು ನೆನೆದು ವಿಶ್ವಸಿಸಿ, ಪ್ರಹರ್ಷವೇಗ ಸಂಭ್ರಮಾನ್ವಿತನಾಗಿ ವಾರ್ತಾಹರನಿಗ ಅನರ್ಘ್ಯಮಣಿಹಾರವನ್ನು ಬಹುಮಾನಿಸಿದನು. ಬಂಗಾರದ ರಥದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಂದಲೂ ಕುಲವೃದ್ಧರಿಂದಲೂ ಅಮಾತ್ಯ ಮಿತ್ರ ಬಂಧುಜನರಿಂದಲೂ, ಕಲೆತು ಶೀಘ್ರವಾಗಿ ಪುರದಿಂದ ಹೊರಟುಬಂದನು. ಸುನೀತಿ ಸುರುಚಿಯರು ಶಿಬಿಕಾರೂಢೆಯರಾಗಿ ಉತ್ತಮನನ್ನೂ ಕರೆತಂದರು.

ಪುರೋಪವನನಮೀಪದಲ್ಲಿ ಬರುವ ಕುವರನನ್ನು ಕಂಡು ರಥದಿಂದಿಳಿದ ರಾಜನು ದೀರ್ಘವಿರಹತಾಪದಿಂದ ನಿಟ್ಟುಸಿರನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಓಡಿಬಂದು ನಂದನನನ್ನು ಪ್ರೇಮದಿಂದಾಲಿಂಗಿಸಿದನು. ಶ್ರೀಲಕ್ಷ್ಮೀಪತಿಯ ಪದಪದ್ಮಸ್ಪರ್ಶಪಾವಿತಗಾತ್ರನಾದ ಪುತ್ರನನ್ನಾಲಿಂಗಿಸಿ ತಾನೂ ಪವಿತ್ರನಾದನು. ತಲೆಮೂಸಿ ಮುದ್ದಾಡಿ ಆನಂದಬಾಷ್ಪಗಳಿಂದ ಮುಂದೆ ಜರುಗುವ ರಾಜ್ಯಾಭಿಷೇಕವನ್ನು ಸೂಚಿಸುವನೆಂಬಂತೆ ಅಭಿಷೇಕಿಸಿದನು. ಉದ್ದಾಮಯಶಃಪೂರ್ಣನಾಗಿ ಬಂದ ಧ್ರುವನು ತಂದೆಯ ಪಾದಗಳಿಗಭಿವಂದಿಸಿ ಆಶೀರ್ವಾದವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿ, ಮುಂದೆ ನಿಂತ ಮಾತೆಯರಿಗೂ ನಮಿಸಿದನು. ಸಜ್ಜನಮಣಿಯಾದ ಧ್ರುವನು ದ್ವೇಷವನ್ನು ತೊರೆದು ವಂದಿಸಲು ಸುರುಚಿಯು ಪರಮಾನಂದದಿಂದ, ಅವನನ್ನೆತ್ತಿ ಅಪ್ಪಿ ಮುದ್ದಾಡಿ 'ಕೂಸೇ! ಚಿರಂಜೀವನಾಗೆ'ಂದು ಕಣ್ಣೀರಿಡುತ್ತಾ ಹರಸಿದಳು. ವಿದುರಾ! ಮೈತ್ರ್ಯಾದಿ ಗುಣಗಳಿಂದ ಶ್ರೀಹರಿಯ ಪ್ರಸನ್ನತೆಯನ್ನು ಪಡೆದ ಭಕ್ತನಿಗೆ ಸರ್ವಭೂತಗಳು ನಿಮ್ನತಲವನ್ನು ಸೇರುವ ಜಲದಂತೆ, ತಾವಾಗಿ ಶಿರಬಾಗುವುದರಿಂದೇನಾಶ್ಚರ್ಯವು!

ಆಗ ಉತ್ತಮ ಧ್ರುವರು ಪರಸ್ಪರಾಲಿಂಗನವನ್ನು ಮಾಡಿ ಮೈನವಿರೇಳಲು, ಪ್ರೇಮ ವಿಹ್ವಲರಾಗಿ ಕಣ್ಣೀರಿಟ್ಟರು. ಸುನೀತಿಯು ತನ್ನ ಪ್ರಾಣಕ್ಕಿಂತಲೂ ಪ್ರಿಯನಾದ ತನಯನನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿ, ಅಪ್ಪಿ ಆನಂದಭರಿತಳಾದಳು. ಅವಳ ಮನೋವ್ಯಾಧಿಗಳೆಲ್ಲವೂ ದೂರವಾದವು. ಸ್ತನಗಳಿಂದುಕ್ಕಿಬಂದ ಕ್ಷೀರಧಾರೆಗಳು ನೇತ್ರಗಳ ಆನಂದ ಜಲಧಾರೆಗಳಿಂದ ಮಿಳಿತವಾಗಿ ತೊಡೆಯ ಮೇಲೆ ಕೂತು ಮೈಮರೆತ ನಂದನಗಭಿಷೇಕಗೈದವು. ಜನರಾಸ್ವಾಧಿಯನ್ನು ಹಾಡಿ ಹರಸಿದರು. 'ಧನ್ಯಳೆಂದರೆ ಸುನೀತಿಯೇ! ಏಕೆಂದರೆ ನಷ್ಟನಾದ ನಂದನನನ್ನು ಮತ್ತೆ ಪಡೆದಿರುವಳು. ಪ್ರಣತಕ್ಲೇಶನಾಶಕನಾದ ವಾಸುದೇವನನ್ನೆಷ್ಟು ಜನುಮಗಳಲ್ಲಿ ಪೂಜಿಸಿದ ಪುಣ್ಯಫಲವೋ, ಸುದುರ್ಜಯವಾದ ಮೃತ್ಯುವನ್ನು ಗೆದ್ದು ಶ್ರೀಹರಿಯ ಲಾಲನೆಯನ್ನು ಪೊಂದಿ ಬಂದ ಮಗನನ್ನು ನೋಡಿ, ಹಿಗ್ಗುತ್ತಿರುವಳು' ಎಂದು ಜನರು ಪ್ರಶಂಸಿಸುತ್ತಿರಲು ಬಾಲಕರಿಗೆ ಧೀರ್ಘಾಯುಪ್ರದವೆಂದು ತಿಳಿದು ಉತ್ತಮ ಧ್ರುವರನ್ನು ಕರಿಣಿಯನ್ನೇರಿಸಿ ರಾಜನೆಲ್ಲರೊಡನೆ ಪುರಪ್ರವೇಶವನ್ನು ಮಾಡಿದನು.

ನಗರವು ದಿವ್ಯಧ್ವಜಪತಾಕಾ ತೋರಣ ಸಮಲಂಕೃತವಾಗಿ ತೋರಿತು. ಬಾಳೆಯ ಕಂಬಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟಿ, ಅಡಿಕೆಯ ಗೊಂಚಲನ್ನಿಟ್ಟ ದ್ವಾರದೇಶಗಳು, ಮೇಲಿಳಿಬಿಟ್ಟ ಪುಷ್ಪಹಾರ ಮುಕ್ತಾಸರ, ಚೂತಪಲ್ಲವವಾರಗಳು, ಮುಂದಿಟ್ಟ ಪೂರ್ಣಕುಂಭ ರತ್ನದೀಪಗಳು, ಕನಕ ಖಚಿತ ಪ್ರಾಕಾರ ಗೋಪುರ ಶೃಂಗಾರಾಟ್ಟಾಲಕಗಳು, ಮೇಲೆ ಹೊಳೆಯುತ್ತಾ ಹಾರುವ

ದಿವ್ಯ ವಿಮಾನಾವಲಿಗಳು, ಪನ್ನೀರು ತಳಿಲನೀರಂ ಚೆಲ್ಲಿದ ರಥ್ಯಾ ಚತ್ವರಮಾರ್ಗಗಳು ಸೇರಿ ಆ ನಗರವು ಸರ್ವಾಂಗಶೋಭಾ ಸಂಪನ್ನವಾಗಿ ವಿರಾಜಿಸಿತು. ನಗರನಾರಿಯರು ಲಾಜಾಕ್ಷತೆ ಪುಷ್ಪಾಕ್ಷತೆಗಳನ್ನಾ ಕುಮಾರನ ಶಿರದಿ ಸುರಿದು, ಮಂಗಲ ನೀರಾಂಜನಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದರು. ಬಿಳಿಯ ಸಾಸಿವೆಯನ್ನು ದೂರ್ವಾ ಪುಷ್ಪ ಫಲಗಳನ್ನು ಧಾರೆಯೆರೆದರು. ವಾತ್ಸಲ್ಯಾತಿರೇಕದಿಂದ ಹರಸಿ, ಹರ್ಷಪೂರಿತರಾದರು. ಇಂತು ಸುಂದರ ಸರಸಗಾನವನ್ನಾಲಿ ಸುತ್ತಾ ಪುರಪ್ರವೇಶವನ್ನು ಮಾಡಿ ಧ್ರುವನು ತಂದೆಯ ಮಂದಿರವನ್ನು ಸೇರಿ ಸುಖದಿಂದಿದ್ದನು. ಸ್ವರ್ಗ ಸೀಮೆಯಲ್ಲಿ ದೇವಪುರುಷನಂತೆ ಸಕಲ ಸೌಭಾಗ್ಯವಿಶಿಷ್ಟನಾಗಿ ಆನಂದದಿಂದ ಕಾಲವನ್ನು ಕಳೆದನು. ಹಾಲಿನ ನೊರೆಯಂತೆ ಮೃದುವಾದ ಶಯ್ಯೆಗಳು, ಆನೆಯ ದಂತದಿಂದ ಮಾಡಿ ಚಿನ್ನದಿಂದ ಖಚಿತವಾದ ದಿವ್ಯಾಸನಗಳು, ಪಟ್ಟೆದುಕೂಲಗಳು, ರತ್ನಮಯ ಕನಕ ಪರಿಕರಗಳು, ಸಮೃದ್ಧ ಸ್ಫಟಿಕಮಂದಿರಗಳು, ಮಂದಿರಗಳಲ್ಲಿ ಮರಕತಸ್ತಂಭಗಳು, ಸ್ತಂಭಗಳಿಗೆ ನಿಂತ ರತ್ನಲಲನೆಯರು, ಲಲನೆಯರು ಪಿಡಿದಿದ್ದ ಮಣಿದೀಪಗಳು, ಮಂದಿರದ ಹಿಂದೆ ರಮ್ಯೋದ್ಯಾನಗಳು, ಉದ್ಯಾನದಲ್ಲಿ ವಿಕಸಿಸಿದ ಸುಗಂಧ ಪುಷ್ಪಗಳು, ಪುಷ್ಪಮಕರಂದ ಪಾನವಂ ಗೈಯಲು ಬಂದ ಮಧುಕರ ವೃಂದಗಳು, ಮಧುಕರ ಝುಂಕಾರಾನುಕಾರಿ ಕೂಜದ್ವಿಹಂಗ ಸಮೂಹಂಗಳು, ವಿಹಂಗ ಗಾನ ಸಮಾಕರ್ಣನ ನೃತ್ಯ ದ್ವಿವಿವಿಧ ಸುಂದರ ಲಲನೆಯರು—ಇಂತಹ ಮಹದೈಶ್ವರ್ಯವನ್ನಾತನಯನಿಗೊಪ್ಪಿಸಿ ಉತ್ತಾನಪಾದನು ನಿಶ್ಚಿಂತನಾದನು. ಮಗನ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ಕಣ್ಣಾರ ಕಂಡು ಕಿವಿಯಾರ ಕೇಳಿ ಸಂತೋಷಾಶ್ಚರ್ಯ ತುಂದಿಲನಾಗಿ ಧ್ರುವನಿಗೆ ಪಟ್ಟವನ್ನು ಕಟ್ಟಿದನು. ಪ್ರಕೃತಿಸಮ್ಮತನು ಪ್ರಜಾಹಿತನು ಆದ ಧ್ರುವನಿಗೆಲ್ಲವನ್ನೊಪ್ಪಿಸಿ ಜರಾಶಿಥಿಲವಾದ ಶರೀರವನ್ನು ತಪಸ್ಸಿಗಣಿಮಾಡಿ, ವಿರಕ್ತಿಯನ್ನು ವಹಿಸಿ ಆಶ್ರಮವನ್ನು ಸೇರಿದನು. ಶ್ರೀಹರಿಯ ಧ್ಯಾನದಿಂದ ಪೂತನಾಗಿ ಸದ್ಗತಿಯನ್ನು ಪೊಂದಿದನು.

೧೧. ಧ್ರುವ ಚರಿತೆ—ಯಕ್ಷವಿಜಯ

ಮೈತ್ರೇಯನು ಪೇಳಿದನು-

ಧ್ರುವನು ಶಿಂಶುಮಾರನೆಂಬ ಪ್ರಜೇಶನ ಮಗಳಾದ ಭ್ರಮಿಯನ್ನು ಮದುವೆಯಾಗಿ, ಕಲ್ಪವತ್ಸರರೆಂಬೀರ್ವರು ಸುತರನ್ನು ಪಡೆದನು. ವಾಯುಪುತ್ರಿಯಾದ ಇಲೆಯಲ್ಲಿ ಧ್ರುವನು ಉತ್ಕಲನೆಂಬ ಪುತ್ರನನ್ನು ಪಡೆದನು. ಉತ್ಕಲನು ರಾಜ್ಯವನ್ನೊಲ್ಲದೆ ವಿರಕ್ತನಾಗಿ ಯೋಗೇಶನೆನಿಸಿದನು.

ಉತ್ತಮನೊಂದು ದಿನ ಬೇಟೆಯಾಡಲು ಪೋಗಿ ಗಿರಿಯಲ್ಲಿ ಯಕ್ಷನಿಂದ ಸಂಹೃತನಾದನು. ಸುರುಚಿಯು ಮಗನನ್ನು ಹುಡುಕುತ್ತಾ ಪೋಗಿ ದಾವಾಗ್ನಿಯಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕು ಮೃತಳಾದಳು. ಈ ವೃತ್ತಾಂತವನ್ನು ಕೇಳಿ ಧ್ರುವನು ಶೋಕ ರೋಷಪೂರ್ಣನಾಗಿ, ದಿಗ್ವಿಜಯ ರಥವನ್ನೇರಿ, ಪುಣ್ಯಜನನಿಲಯವಾದ ಅಲಕಾಪುರಿಯನ್ನು ಸೇರಿದನು. ರುದ್ರಾನುಚರ

ಸೇವಿತನಾದ ಹಿಮವತ್ಕಂದರದಲ್ಲಿ ಗುಹ್ಯಕ ಸಂಕುಲವಾದ ಸುಂದರ ನಗರವನ್ನು ಮುತ್ತಿ, ರೊದಸೀಕುಹರವು ಪ್ರತಿಧ್ವನಿಸುವಂತೆ ಶಂಖವನ್ನೂದಿದನು. ಆ ಭಯಂಕರಧ್ವಾನವನ್ನು ಕೇಳಿ, ಯಕ್ಷಸತಿಯರು ಭೀತರಾಗಿ ನಡುಗಿದರು. ತತ್‌ಕ್ಷಣವೇ ಅಲಕಾಪುರವನ್ನು ಪೊರಮಟ್ಟು, ಯಕ್ಷರಕ್ಷೋ ಗಣಗಳು ಉದ್ಯತಾಯುಧ ಪಾಣಿಗಳಾಗಿ ಬಂದು ಧ್ರುವನನ್ನು ಮುತ್ತಿ ಆರ್ಭಟಿಸಿದರು. ಮಹಾವೀರನಾದ ಧ್ರುವನು ಅವರನ್ನು ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿ ಮೂರು ಮೂರು ಬಾಣಗಳಿಂದ ಹೊಡೆದೋಡಿಸಿದನು. ಲಲಾಟಪಟ್ಟ ಫಲಕರೇಖಾ ರಕ್ತಸಿಕ್ತರಾಗಿ ಯಕ್ಷರು ಸೋತು ಧ್ರುವನ ವೀರ್ಯವನ್ನು ಮೆಚ್ಚಿ ಪೊಗಳಿದರು! ರೊಚ್ಚಿಗೆದ್ದು ರೋಷ ದಿಂದ ದಂಡತಾಡಿತ ಭುಜಂಗಮದಂತೆ ಬುಸುಗುಟ್ಟಿ ಆರಾರು ಬಾಣಗಳನ್ನು ಧ್ರುವನ ಮೇಲೆ ಪ್ರಯೋಗಿಸಿ ಸಿಂಹನಾದವನ್ನು ಮಾಡಿದರು. ಧ್ರುವನವರ ನಾರಾಚವರ್ಗವನ್ನೆಲ್ಲ ಮುರಿದು ಕೆಡಹಲು, ಯಕ್ಷರು ಕುಪಿತರಾಗಿ ಒಟ್ಟುಗಲೆತು, ಒಂದು ಲಕ್ಷ ಹದಿಮೂರು ಸಾವಿರ ವೀರಭಟರೊಂದಾಗಿ ಧ್ರುವನನ್ನು ಬಾಣವರ್ಷದಿಂದಾಚ್ಛಾದಿಸಿದರು. ಧ್ರುವನನ್ನು, ಸಾರಥಿಯನ್ನು, ಮಳೆಯು ಗಿರಿಯನ್ನಂತೆ—ಮುಚ್ಚಿದ ಯಕ್ಷ ಬಲವನ್ನು ನೋಡಿ ಗಗನ ಚಾರಿಗಳು ಸಿದ್ಧರು ಹಾಹಾಕಾರವನ್ನು ಮಾಡಿ 'ಆಯಿತೀ ಧ್ರುವನ ಕೆಲಸ! ಪುಣ್ಯಜನ ಸಮುದ್ರದಲ್ಲಿ ಧ್ರುವ ಸೂರ್ಯನು ಮುಳುಗಿದನು' ಎಂದು ಚಿಂತೆಪಟ್ಟರು. ಯಾತುಧಾನರು ಜಯವೆಮ್ಮದೆಂದು ಗರ್ಜಿಸಿ ಮೆರೆಯುವಾಗ ಮಂಜನ್ನು ಕೊರೆದು ಬರುವ ಮಾರ್ತಾಂಡ ನಂತೆ ಧ್ರುವನಾಬಾಣ ಮೇಘವನ್ನು ಸೀಳಿ, ಮೇಲೆದ್ದು ರಥದಲ್ಲಿ ವಿಭ್ರಾಜಮಾನನಾದನು. ಜ್ಯಾಘೋಷದಿಂದ ದ್ವೇಷಿ ಜನ ತೋಷವನ್ನು, ಅಸ್ತ್ರ ಶಸ್ತ್ರಾಳಿಯಿಂದ ಅಸುರಜನ ಪ್ರಾಣ ವನ್ನೂ, ನಾಶಗೊಳಿಸಿದನು. ಪಿಡುಗಿನ ತುಂಡುಗಳು ಬಂಡೆಗಳನ್ನು ಖಂಡಿಸುವಂತೆ ಧ್ರುವನ ಶರಗಳಾ ಕುಬೇರಭಟರ ಕಾಯಗಳನ್ನು ಕಡಿದೀಡು ಮಾಡಿದವು. ಚಾರು ಕುಂಡಲ ಮಂಡಿತ ಶಿರೋಮಂಡಲಗಳು ಭಲ್ಲಖಂಡಿತವಾಗಿ ನೆಲಕ್ಕುರುಳಿದವು. ರಣರಂಗದಲ್ಲಿ ಅಂಗದ ಮಂಡಿತ ಬಾಹುಗಳು ಮಾಲಾಲಂಕೃತ ಮಧ್ಯದೇಹಗಳು, ವಲಯಮನೋಹರ ಹಸ್ತಗಳು, ಮುಕುಟೋಷ್ಣೀಷ ಭೂಷಿತ ಶೀರ್ಷಗಳು ಚೆಲ್ಲಾಪಿಲ್ಲಿಯಾಗಿ ಬಿದ್ದವು. ರಕ್ತದ ಕಾಲುವೆಗಳು ಹರಿದವು. ಕ್ಷತ್ರಿಯವರನಾದ ಧ್ರುವನ ಸಾಯಕಗಳಿಂದ ನಾವನ್ನಪ್ಪಿ ವೀರಶಯನವನ್ನು ಪೊಂದಿದ ಯಕ್ಷವರರ ಸಂಖ್ಯೆ ಗಣನಾತೀತವಾಗಲು, ಹತಶೇಷರು ಓಡಿ ಹೋಗಿ—ಸಿಂಹ ವನ್ನು ಕಂಡೋಡಿದ ಆನೆಯ ಹಿಂಡಿನಂತೆ—ಕಾಣದಾದರು. ಮಾನವ ಪ್ರವರನಾಗ ಸಮರಾಂ ಗಣದಲ್ಲಿ ತನಗೆ ಸಮನಾಗಿ ನಿಲ್ಲುವ ವೀರ ಯಕ್ಷನೊಬ್ಬನನ್ನೂ ಕಾಣದೆ, ಅಲಕೆಯನ್ನೇ ಮುತ್ತಿ ಸುಡಲಿಚ್ಛಿಸಿದನಾದರೂ, ಮಾಯಾವಿಗಳ ಕಾಪಟ್ಯವನ್ನರಿಯಲಾರದೆ ಸುಮ್ಮ ನಾದನು. ಸಾರಥಿಯನ್ನು ಎಚ್ಚರಿಸಿ ಯಕ್ಷರ ಪುನರಾಗಮನವನ್ನು ಕಾದಿರಲು ಬಿರುಗಾಳಿ ಯಿಂದುಕ್ಕೇರಿ ಭೋರ್ಗರೆವ ಕಡಲ ಭೀಷಣ ಘೋಷಣದಂತಿರುವ ಶಬ್ದವನ್ನು ಕೇಳಿದನು. ಎಲ್ಲ ಕಡೆಯೂ ತೂರಿ ಬರುವ ಧೂಳಿಯನ್ನೂ ಕಂಡನು. ಒಂದೇ ಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ಗಗನ ವೆಲ್ಲವೂ ಮೇಘಾಚ್ಛನ್ನವಾಗಿ ಕಾರುಗತ್ತಲೆ ಕವಿಯಿತು. ಗುಡುಗಿ ಮಿಂಚುವ ಮೇಘಗಳು ರಕ್ತ ವಿಣ್ಮೂತ್ರ ಮೇದೋವರ್ಷವನ್ನುಗರೆದವು. ಧ್ರುವನ ಮುಂಬದಿಯಲ್ಲಿ ಗಗನದಿಂದ

ಬಿದ್ದ ಕಬಂಧಗಳುರಳಿದವು. ಆಗಸದಿ ಕಂಡ ದೊಡ್ಡ ಗುಡ್ಡದಿಂದ ಗದಾಪರಿಘಖಡ್ಗಶೂಲ ಮುಸಲಗಳತಿ ವೇಗದಿಂದ ಬಂದು ಬಡಿದವು. ವಿಷವೃಷ್ಟಿಯಾಗಿ ಕಾಲುವೆ ಹರಿಯಿತು. ಸರ್ಪವ್ಯಾಘ್ರಸಿಂಹ ಗಜಯೂಥಗಳು ಮತ್ತವಾಗಿ ಸಂಚರಿಸಿದವು. ಪ್ರಳಯಕಾಲದಲ್ಲಿ ಬರುವಂತೆ ಸಮುದ್ರವು ಉಕ್ಕೇರಿ ವೇಲಾಭೂಮಿಯನ್ನು ನುಂಗಿ ಭೀಷಣ ಗರ್ಜನೆಯನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾ, ಸರ್ವತೋಮುಖವಾಗಿ ವ್ಯಾಪಿಸಿತು. ಇಂತು ಯಕ್ಷರು ಅಸುರ ಮಾಯೆಯಿಂದ ನಿರ್ಮಿಸಿದ ಭಯಂಕರ ಸೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ಕಂಡು ಸರ್ವತ್ರಾಜಿತವಾದ ಧ್ರುವನು ಕಂಗೆಟ್ಟವನಂತೆ ಇರಲು ಹಿತಾಕಾಂಕ್ಷಿಗಳಾದ ಸಪ್ತರ್ಷಿಗಳು ಧ್ರುವನನ್ನು ಕುರಿತಿಂತೆಂದರು.

ಔತ್ತಾನಪಾದೇ! ಶಾರ್ಙ್ಗಧನುರ್ಧಾರಿಯಾದ ಶ್ರೀಹರಿಯು ಶತ್ರು ಕೃತ ತಿರಸ್ಕೃತಿ ಯಿಂದ ನಿನ್ನನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಲಿ! ನಾರಾಯಣಾ! ಎಂದೊರಲುವ ಮಾತ್ರದಿಂದ, ನುಂಗುವ ಮೃತ್ಯುವನ್ನು ಹಿಂಸಿಸಿ ಭಕ್ತರು ಮುಕ್ತಿಯನ್ನು ಪೊಂದುವ ಸ್ವಾಮಿಯನ್ನು ನೆನೆದು ನಾರಾ ಯಣಾಸ್ತ್ರವನ್ನು ಪ್ರಯೋಗಿಸು ಎಂದು ಪೇಳುತ್ತಿದ್ದಂತೆಯೇ ಧ್ರುವನು ಧನುರ್ಮುಷ್ಟಿ ಪ್ರದೇಶದಿ ಶ್ರೇಷ್ಠ ನಾರಾಯಣಾಸ್ತ್ರವನ್ನು ಜೋಡಿಸಿ ನಿಯಮದಿಂದ ನಮಿಸಿ ಬಿಟ್ಟನು. ತಕ್ಷಣವೇ ಗುಹ್ಯಕ ನಿರ್ಮಿತಮಾಯೆಗಳು ಜ್ಞಾನೋದಯವಾಗಲು ನಶಿಸಿಪೋಗುವ ಅವಿದ್ಯಾಸ್ಮಿತರಾಗ ದ್ವೇಷಾಭಿನಿವೇಶಗಳಂತೆ ನಷ್ಟವಾದವು. ಋಷಿಚ್ಛಂದೋದೇವತಾಜ್ಞಾನ ಪುರಸ್ಸರವಾಗಿ ಪ್ರಯುಕ್ತವಾದ ಆ ದಿವ್ಯಾಸ್ತ್ರಬಲದಿಂದ ಸುವರ್ಣ ಪುಂಖಗಳಿಂದಲೂ ಕಲಹಂಸ ಪಕ್ಷಿಗಳಿಂದಲೂ ಮೆರೆವ ಶಿಲೀಮುಖಗಳು ಕ್ರೇಂಕಾರವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾ ವನವಂ ಪೋಗುವ ಮಯೂರಗಳಂತೆ ಶತ್ರು ಸೈನ್ಯವಂ ಪೊಕ್ಕು ಪುಣ್ಯಜನರನ್ನು ಪೀಡಿಸಿದವು. ಶತ್ರುಗಳು ಉದ್ಯತಾಯುಧರಾಗಿ–ಹೆಡೆ ಎತ್ತಿ ಬರುವ ಸರ್ಪಗಳು ಗರುಡನ ಮೇಲೆರಗಿ ದಂತೆ–ಧ್ರುವನನ್ನು ಮುತ್ತಿದರು. ಅವರ ತಲೆ, ಕೈ, ಕಾಲು, ತೊಡೆಗಳನ್ನು ತೀಕ್ಷ್ಣಬಾಣ ಗಳಿಂದ ಖಂಡಿಸಿ ಧ್ರುವನು ಅವರನ್ನು–ಊರ್ಧ್ವರೇತಸ್ಕರು ಉತ್ಕ್ರಮಿಸಿ ಪೋಗುವ ಸೂರ್ಯಮಂಡಲವನ್ನು ಸೇರಿಸಿ–ವೀರಸ್ವರ್ಗವನ್ನು ಮುಟ್ಟಿಸಿದನು. ಇಂತು ಚಿತ್ರರಥನು ಗುಹ್ಯಕಜನಸಂಹಾರ ಮಾಡುವುದನ್ನು ಸಹಿಸದೆ ಮನುರಾಜನು ಬಂದು ನಿರಪರಾಧಿ ಪುಣ್ಯಜನರಲ್ಲಿ ಕೃಪೆದೋರುತ್ತ ಪೌತ್ರನಿಗಿಂತಾಜ್ಞಾಪಿಸಿದನು–

ವತ್ಸ! ಸಾಕೀ ರೋಷವನ್ನು ಬಿಡು. ಯಥಾರ್ಥಜ್ಞಾನ ಪ್ರತಿಬಂಧಕವಲ್ಲವೇ ರೋಷವು! ನಿರಪರಾಧಿ ಪುಣ್ಯಜನರನ್ನು ನಿನ್ನ ಪಾಪಿರೋಷವೇ ಸಂಹರಿಸಿತು. ತಾತ! ಈ ನಿರ್ದೋಷಿಗಳ ಸಂಹಾರ ಕಾರ್ಯವು ಸಜ್ಜನ ನಿಗರ್ಹಿತವು. ಮತ್ತು ನಮ್ಮ ಕುಲೋಚಿತ ವಲ್ಲದ ಕುಕರ್ಮವನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಿಬಿಡು. ನಿನ್ನ ತಮ್ಮನ ಕೊಂದವನೊಬ್ಬ, ನೀ ಕೊಂದದ್ದು ನಿರಪರಾಧಿ ಬಹುಯಕ್ಷರನ್ನು! ಇದು ನ್ಯಾಯವೇ? ಹೃಷೀಕೇಶ ಚರಣಾನುವರ್ತಿ ಸಾಧು ಗಳಿಗೀಕಾರ್ಯ ಸಲ್ಲದು. ಮನಸ್ಸನ್ನು ನಿಗ್ರಹಿಸದೇ ರೋಷವಶನಾದ ಪಶುಗಳಂತೆ ಅಸಂ ಖ್ಯಾತ ಪುಣ್ಯಜನರನ್ನು ಕೊಂದೆ. ಸರ್ವಭೂತಾಂತರ್ಯಾಮಿಯು ಸರ್ವ ಭೂತನಿಯಾ ಮಕನು, ದುಷ್ಟಜನ ದುರ್ಲಭನು ಆದ ಶ್ರೀಹರಿಯನ್ನು ಮೆಚ್ಚಿಸಿ ದಿವ್ಯಪದವನ್ನು ಗಳಿಸಿದೆ, ಹರಿಭಕ್ತನೆನಿಸಿ ಹರಿಭಕ್ತಸಮ್ಮತನೂ ಆಗಿರುವೆ; ಇಂತಹ ನೀನೆಂತಹ ನಿಂದ್ಯಕಾರ್ಯವನ್ನು

ಮಾಡಿದೆ? ಸಜ್ಜನ ಸ್ವಭಾವವೇ ಇದು? ತಿತಿಕ್ಷೆ, ಕರುಣೆ, ಮೈತ್ರಿ, ಸಕಲ ಜಂತು ದಯೆ, ಯಥಾಯೋಗ್ಯ ಶತ್ರು ಮಿತ್ರಾದಿ ಭಾವನೆ ಇವು ಸುಜನ ಗುಣಗಳು. ಶ್ರೀಹರಿಯು ಈ ಗುಣಗಳಿಗೆ ಪ್ರಸನ್ನನಾಗುವನು. ಶ್ರೀಶನು ಪ್ರಸನ್ನನಾದನೆಂದರೆ ಜೀವನು ಪ್ರಾಕೃತ ಗುಣ ನಿರ್ಮಿತ ಲಿಂಗದೇಹವನ್ನು, ದೇಹಾದ್ಯಹಂಭಾವವನ್ನೂ ತೊರೆದು, ಆನಂದಮಯನ ಸಾನ್ನಿಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಆನಂದದಿಂದಿರುವನು. ಸ್ತ್ರೀ ಪುರುಷ ಶರೀರಗಳು ಪಾಂಚಭೌತಿಕವು. ಆ ದಂಪತಿಗಳ ಮಿಲನದಿಂದ ನರನಾರೀಶರೀರಗಳು ಪುಟ್ಟುವವಿಂತು ಸೃಷ್ಟಿ ಸ್ಥಿತಿ ಲಯಾದಿಗಳು ಶ್ರೀ ಹರೀಚ್ಛಾನುಸಾರವಾಗಿ ಜರುಗುವುವು. ಗುಣಸಾಮ್ಯವೇ ಪ್ರಳಯವು; ಗುಣವೈಷಮ್ಯವೇ ಸೃಷ್ಟಿಯು, ಸೃಷ್ಟ್ಯಾದಿನಿಮಿತ್ತಕಾರಣನು ಶ್ರೀಲಕ್ಷ್ಮೀ ನಾರಾಯಣನು. ಆ ಪುರುಷೋತ್ತಮನು ಗುಣಾತೀತನು. ಕಾರ್ಯಕಾರಣಾತ್ಮಕವಾದೀಜಗವು, ಆಯಸ್ಕಾಂತವನ್ನನುಸರಿಸಿ ಕದಲುವ ಅಯಃಕಣಗಳಂತೆ ಹರಿಪ್ರೇರಿತಚೇಷ್ಟಾಯುಕ್ತವಾಗಿದೆ. ಸೃಷ್ಟ್ಯಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ತತ್ತತ್ಕ್ರಿಯಾನುಸಾರಿರೂಪಗಳಿಂದ ಪ್ರಾದುರ್ಭೂತನಾಗಿ ಶ್ರೀ ಹರಿಯು ಜಗನ್ನಿರ್ಮಾಣಾ ಸ್ವತಂತ್ರ ಕರ್ತನೆನಿಸಿದನು. ಸೃಷ್ಟ್ಯಾದಿಕರ್ತನಾದರೂ ಕರ್ಮಲೇಪವಿಲ್ಲದವನು, ಶತ್ರುವಾಗದೇ ಕೊಲ್ಲುವವನು ಆದ ಶ್ರೀಶನ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ಅಸ್ಮಾದೃಶರೇನು ತಿಳಿಯುವರು? ಅವನು ಅಂತಕನಾದ ಅನಂತನು. ಆಯುರಾದಿ ಕಾಲಪ್ರವರ್ತಕನಾದ ನಿತ್ಯನು. ಪಿತ್ರಾದಿಗಳಿಂದ ಪುತ್ರಾದಿಗಳನ್ನು ಪುಟ್ಟಿಸುವನು. ಸ್ವಾಧೀನಳಾದ ಮೃತ್ಯುದೇವಿಯಿಂದ ತತ್ತತ್ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಶತ್ರ್ವಾದಿಗಳಿಂದ ಸಂಹರಿಸುವನು. ಅವನಿಗೆ ವೈಷಮ್ಯವಿಲ್ಲ; ದಯಾ ರಹಿತನು ಅಲ್ಲ. ರುದ್ರನಿಯಾಮಕನಾದ ಪ್ರಭುವೀಕಾಲದಲ್ಲಿದ್ದು ಕರ್ಮಫಲಪ್ರದನು ಮೃತ್ಯುಪ್ರದನೂ ಆಗಿರುವನು. ಗಾಳಿಯ ಕೂಡಿ ಹಾರುವ ರಜಃಕಣಗಳಂತೆ ಜನರು ಅಸ್ವತಂತ್ರರಾಗಿ ಶ್ರೀಹರಿಯನ್ನನುಸರಿಸಿ ನಡೆಯುತ್ತಿರುವರು. ಜೀವನಿಗೆ ಆಯುರ್ನಿಯಾಮಕನಾಗಿ ಜನ್ಮ ಮರಣಪ್ರದನಾದ ಸ್ವಾಮಿಗೆ ಜನನ ಮರಣಗಳಿಲ್ಲ. ಜೀವನು ಅಸ್ವತಂತ್ರನಾಗಿ ಸ್ವತಂತ್ರನಾದ ಪುರುಷೋತ್ತಮನಿಂದ ಬಂದ ಜನ್ಮಾದಿ ವಿಕಾರಗಳನ್ನು ಪೊಂದಿ ಸಂಸರಿಸುತ್ತಾ, ಅವನ ಪ್ರಸಾದದಿಂದಲೇ ಮುಕ್ತನಾಗಬೇಕಾಗಿದೆ. ಮೀಮಾಂಸಕರು ಕರ್ಮವೇ ಕಾರಣವೆಂಬರು, ಚಾರ್ವಾಕರು ಸ್ವಭಾವವೆಂಬುವರು. ಪೌರಾಣಿಕರು ಪುರುಷೋತ್ತಮನೆಂದರೆ ಮೌಹೂರ್ತಿಕರು ಕಾಲನೆಂಬುವರು. ವಾತ್ಸಾಯನರು ಕಾಮನೆಂಬುವರು. ಆದರೂ ಕರ್ಮಸ್ವಭಾವಕಾಲ ಕಾಮ ಶಬ್ದವಾಚ್ಯನು ತತ್ತನ್ನಿಯಾಮಕನಾದ ಹರಿಯೇ ಮುಖ್ಯಕಾರಣನೆಂದು ಜ್ಞಾನಿಗಳು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿ ತಿಳಿವರು. ಶ್ರೀಶನು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಗೋಚರನಲ್ಲ. ಅನುಮಾನದಿಂದ ತಿಳಿಯಲ್ಪಡುವವನಲ್ಲ. ಹಾಗೆಂದು ಶೂನ್ಯನೇ? ಅಲ್ಲ ಕರ್ಮಕಾಲಾದಿ ಶಕ್ತಿ ಪ್ರೇರಕನಾದ ಶ್ರೀಹರಿಯು ವೇದೈಕವೇದ್ಯನಾಗಿರುವನು. ಅವನೇನನ್ನು ಎಂದು ಎಂತು ಮಾಡುವನೆಂಬುದು ಬ್ರಹ್ಮನಿಗೇ ತಿಳಿಯದು. ಇತರರೆಂತು ತಿಳಿಯ ಬಲ್ಲರು? ಈ ಧನದಭಟರು ನಿನ್ನ ತಮ್ಮನನ್ನು ಕೊಂದರೇ? ಧ್ರುವಾ! ಜನ್ಮ ಮರಣ ಕಾರಣನು ನಾರಾಯಣನೇ ಹೊರತನ್ಯರಲ್ಲ! ಸೃಷ್ಟಿ ಸ್ಥಿತಿ ಸಂಹಾರಗಳನ್ನು ಮಾಡಿಯೂ ಅಹಂಕಾರವಿಲ್ಲದುದರಿಂದ ರಮಾರಮಣನಿಗೆ ಕರ್ಮಲೇಪವಿಲ್ಲ. ಭೂತೇಶನು ಭೂತಗಳನ್ನು ಭೂತಗಳಿಂದ ಭೂತಗಳಿಗೆ ಮುಕ್ತಿಯಾಗಲೆಂದೇ ಸೃಷ್ಟ್ಯಾದಿ

ಗಳನ್ನು ರಚಿಸುತ್ತಿರುವನು. ಲೋಕಮೃತ್ಯುಪ್ರದನಾದರೂ ಸ್ವಯಂ ಮೃತ್ಯುರಹಿತನಾದ ಆ ಮಹಾಪ್ರಭುವನ್ನು ಸರ್ವಾತ್ಮನಾ ಸಮಾಶ್ರಯಿಸಿ ಭಜಿಸು. ಮುಗುದಾಣಿಯಿಂದ ಬದ್ಧನಾಗಿ ಗೋಣಿಗಳನ್ನು ಹೊತ್ತು ಹೋಗುವ ವೃಷಭಾದಿಗಳಂತೆ ಬ್ರಹ್ಮಾದಿ ಜೀವರು ಸ್ವತಂತ್ರನಾದ ಶ್ರೀಹರಿಯ ವಶದಲ್ಲಿದ್ದು ಅವನ ಸೇವೆಯನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಲಿರುವರು. ನೀನಾದರೂ ಆ ಹರಿಯ ಭಕ್ತನೇ! ಐದು ವರ್ಷದವನಿದ್ದೂ, ಸವತಿ ತಾಯಿಯ ವಾಗ್ಬಾಣವಿದ್ಧನಾಗಿ ಅರಣ್ಯವನ್ನು ಸೇರಿ, ಸರ್ವಜೀವೇಶನಾದ ವಾಸುದೇವನನ್ನಾರಾಧಿಸಿದೆ. ತ್ರಿಲೋಕಗಳಲ್ಲಿ ಶ್ರೇಷ್ಠವೆನಿಸಿದ ಧ್ರುವಪದವನ್ನೂ ಸಂಪಾದಿಸಿದೆ. ನಿನಗೀ ಭೂತದ್ರೋಹವು ಯುಕ್ತವಲ್ಲ. ಭೂತದ್ರೋಹಿಗಳಿಗೆ ಶ್ರೀಹರಿಯು ಕುಪಿತನಾಗಿ ದೂರನಾಗುವನು. ಪ್ರಿಯ ಪೌತ್ರನೇ! ಯೋಗಿಗಳು ದ್ವೇಷಾದಿಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಅವನನ್ನು ಸೇವಿಸಿ, ಪುನರಾವೃತ್ತಿರಹಿತ ಲೋಕವನ್ನು ಪೊಂದುವರು. ಅಂತಹ ಸ್ವಾಮಿಯನ್ನು ಮರೆಯದೆ, ನೆನೆದು ಸೇವಿಸು. ಅಂತರ್ದರ್ಶನನಾಗು. ರಾಗದ್ವೇಷಗಳನ್ನೀಡಾಡು. ಪಂಚಭೇದಘಟಿತವಾದೀ ಜಗವೆಲ್ಲವು ಅವನ ಅಧೀನವು. ಅವನ ಆಧಾರವೇ ಜಗಕ್ಕೆಲ್ಲವೂ ಎಂದು ತಿಳಿ. ಅಂತರ್ಯಾಮಿಯೂ, ಸರ್ವ ಸ್ವಾಮಿಯು, ಆನಂದಮಾತ್ರನು, ಅಣುತ್ವ, ಮಹತ್ವ, ಸ್ರಷ್ಟೃತ್ವ ಸಂಹಾರಕರ್ತೃರೂಪ ವಿರುದ್ಧ ಶಕ್ತಿಗಳಿಗೆ ಏಕಾಧಾರನು, ಆದ ಭಗವಂತನನ್ನು ಉಪಾಸಿಸಿ, ಕ್ರಮವಾಗಿ ಹೃದಯ ನಿರೂಢವಾಗಿರುವ ಅಹಂಕಾರ ಮಮಕಾರಗಳೆಂಬ ಅವಿದ್ಯಾಗ್ರಂಥಿಯನ್ನು ಛೇದಿಸು. ಶ್ರೀಶಾನುಗ್ರಹವನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸು. ಮೊದಲೀ ಶ್ರೇಯೋನಾಶಕರವಾದ ರೋಷವನ್ನು ಬಿಡು. ನಿನಗೆ ಮಂಗಳವಾಗಲಿ! ಔಷಧದಿಂದ ರೋಗವನ್ನು ಕಳೆವಂತೆ, ಶ್ರವಣಬಲದಿಂದ ರೋಷ ವನ್ನು ಗೆದ್ದು ಶಾಂತನಾಗು. ರೋಷಕಷಾಯ ದೂಷಿತನನ್ನು ನೋಡಿ ಜ್ಞಾನಿಜನರು ಭೀತ ರಾಗಿ ದೂರಸರಿಯುವರು. ಪಂಡಿತನೆಂದಿಗೂ ರೋಷವಶನಾಗದಿರುವನು. ರೋಷದಿಂದ ಭಯವು, ರೋಷದಿಂದ ಮೃತ್ಯವು. ರುದ್ರಸಖನಾದ ಕುಬೇರನಿಗಪರಾಧವನ್ನು ಮಾಡಿ, ಶಿವನಿಗೂ ದ್ರೋಹವನ್ನೆಸಗಿದಂತಾಯಿತು. ತಮ್ಮನನ್ನು ಕೊಂದನೆಂದು, ಪುಣ್ಯ ಜನರನ್ನು ಕೊಂದು, ನೀ ಮಾಡಿದ ತಪ್ಪಿಗಾಗಿ ಕುಬೇರನಿಗೆ ನಮಿಸಿ, ವಿನಮ್ರವಚನದಿಂದ ದುರ್ನಯ ವನ್ನು ಕ್ಷಮಿಸೆಂದು ಬೇಡು. ಕುಬೇರನು ಸಾಮಾನ್ಯನಲ್ಲ. ಆ ಮಹಾತ್ಮನ ತಾಪದಿಂದ ನಮ್ಮ ಕುಲಕ್ಕೆ ಕೇಡಾಗದಿರಲಿ!–ಎಂದು ಮನುರಾಜನು ಹಿತವನ್ನುಪದೇಶಿಸಲು ಧ್ರುವನು ರೋಷವನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿದನು. ತಾತನಿಗೆ ನಮಸ್ಕರಿಸಿ 'ಪೂಜ್ಯನೇ! ನಿನ್ನಪ್ಪಣೆಯನ್ನು ಶಿರಸಾ ವಹಿಸಿರುವೆನು. ತಮ್ಮನು ಮೃತನಾದ, ತಾಯಿಯು ಬೆಂದುಸುಟ್ಟಳೆಂಬ ಲೋಕಾಪವಾದ ಭೀತಿಯಿಂದ ರೋಷಪೂರಿತನಾದೆ. ಅಕಾರ್ಯವಂ ಗೈದೆ, ಕ್ಷಮಿಸು' ಎಂದು ಬೇಡಿ ಕೊಂಡನು. ವಿದುರಾ! ಆಗ ಮನುರಾಜನು ಧ್ರುವನನ್ನು ಬೀಳ್ಕೊಟ್ಟು ಋಷಿಗಳಿಂದ ಕೂಡಿ ಸ್ವಪುರವನ್ನು ಸೇರಲು ಪೋದನು.

೧೨. ಧ್ರುವಪದವಿ ಪ್ರಾಪ್ತಿ

ಮೈತ್ರೇಯನು ಪೇಳಿದನು–

ಧ್ರುವನಿಂತು ದ್ವೇಷವನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿ, ಶಾಂತನಾದನೆಂದು ಕೇಳಿ ಕುಬೇರನೂ ವೈರವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು, ಚಾರಣ ಯಕ್ಷ ಕಿನ್ನರ ಸೇವಿತನಾಗಿ ಬಂದು, ತನಗೆ ವಂದಿಸಿ ನಿಂತ ಧ್ರುವನನ್ನು ನೋಡಿ ಇಂತು ನುಡಿದನು–

ಪಾಪರಹಿತನೇ, ಕ್ಷತ್ರಿಯ ಕುಮಾರರಿಗೆ ಸಹಜವಾದ ರೋಷ ದ್ವೇಷವನ್ನು ಪಿತಾಮಹಾದೇಶದಿಂದ ತ್ಯಜಿಸಿದ ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ಪ್ರೀತನಾಗಿರುವೆನು. ಯಕ್ಷರು ನಿನ್ನ ತಮ್ಮನನ್ನು ಕೊಲ್ಲಲಿಲ್ಲ. ನೀನು ಯಕ್ಷರಕ್ಷರನ್ನೂ ಕೊಲ್ಲಲಿಲ್ಲ. ಸ್ವತಂತ್ರನಾದ ಕಾಲನೇ ಜೀವನ ಜನನ ಮರಣಪ್ರದನಾದ ಪ್ರಭುವಾಗಿರುವನು. ನಾ ಕೊಂದೆ ನೀ ಕೊಂದೆ ಎನ್ನುವ ಬುದ್ಧಿಯು ನಿಷ್ಪ್ರಯೋಜನವು. ಹರಿಯಂ ಬಿಟ್ಟನ್ಯರು ಸ್ವತಂತ್ರರಿಲ್ಲ, ಅವನ ಕೈಗೊಂಬೆ ಗಳಂತೆ ಆಡುವ ನಾವು ಅಜ್ಞಾನದಿಂದ ನಾವೇ ಕರ್ತೃಗಳೆಂಬ ಭ್ರಮೆಯನ್ನು ಪೊಂದುವೆವು. ಸ್ವಪ್ನಗತ ಪದಾರ್ಥಗಳು ಜಾಗ್ರದವಸ್ಥಾನುಭೂತ ಪದಾರ್ಥಗಳೆಂದು ತಿಳಿದರೆ, ಹೇಗೆ ಹಾನಿಯೋ ಹಾಗೆಯೇ ನಾನೇ ಕರ್ತನೆಂದು ತಿಳಿದರೆ, ಬಂಧ ಮತ್ತು ದುಃಖಗಳು ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುವುವು. ಒಳ್ಳೆಯದು ಧ್ರುವಾ! ನಿನಗೆ ಮಂಗಳವಾಗಲಿ! ಪುರವಂ ಸೇರು ಪೋಗು. ಅದಾನಾದಿ ಕರ್ತನು, ಸರ್ವಜೀವ ಕರ್ಮಫಲಪ್ರದನು, ಅಂತರ್ಯಾಮಿಯೂ ಆದ ಶ್ರೀಶನನ್ನು ಸರ್ವದಾ ಸ್ಮರಿಸು. ಭಜನೀಯಪದನಲಿನನಾದ ಹರಿಭಜನೆಯೇ ಸಂಸಾರತಾರಕ ವೆಂದು ನಿನಗೆ ಗೊತ್ತು. ತನ್ನಿಚ್ಛೆಯಿಂದ ತ್ರಿಗುಣಾತ್ಮಕ ಪ್ರಕೃತಿಯನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿ ಸೃಷ್ಟ್ಯಾದಿ ಗಳನ್ನು ಮಾಡುವ ಮಾಧವನು ನಿನ್ನನ್ನು ಪೊರೆಯಲಿ! ಉತ್ತಾನಪಾದಪುತ್ರನೇ! ಬೇಕಾದ ವರವನ್ನು ಬೇಡು, ನಾನು ನಿನಗೆ ವರಪ್ರದಾನ ಮಾಡಲು ಇಚ್ಛಿಸುವೆನು. ಅಂಬುಜನಾಭ ಪದನಿರಂತರ ರತನಸ್ವಾಂತನೆಂದು ನಾ ಕೇಳಿ ತುಷ್ಟನಾಗಿರುವೆನೆಂದನು.

ರಾಜರಾಜನು ವರವನ್ನು ಕೇಳೆನಲು, ಭಗವದ್ಭಕ್ತಸತ್ತಮನಾದ ಧ್ರುವನು 'ಸ್ವಾಮೀ! ಅನ್ಯಸಾಧನಗಳಿಂದ ದಾಟಲಾಗದ ಸಂಸಾರಾಂಧಕೂಪವನ್ನು ದಾಟಿಸುವ ಹರಿಸ್ಮೃತಿದೀಪ ವನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಭಕ್ತಿಸ್ನೇಹಪ್ರವಾಹದಿಂದ ಅದನ್ನು ಉಜ್ವಲವಾಗಿರಿಸು' ಎಂದು ಬೇಡಿದನು. ಕುಬೇರನು ಪ್ರೀತನಾಗಿ ಹರಿಭಕ್ತಿಯನ್ನೇ ವರವಾಗಿ ಕೊಟ್ಟು ನೋಡುತ್ತಿರಲು ಅಂತರ್ಧಾನ ವನ್ನು ಪೊಂದಿದನು. ಧ್ರುವನು ಕೂಡ ತನ್ನ ಪುರವನ್ನು ಸೇರಿದನು. ಭೂರಿದಕ್ಷಿಣೆಗಳನ್ನಿತ್ತು ಹತ್ತಾರು ಉತ್ತಮ ಯಜ್ಞಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ, ಸತತವು ದ್ರವ್ಯದೇಶಕ್ರಿಯಾ ದೇವತಾ ಮಂತ್ರ ಕರ್ಮ ದೀಕ್ಷಾ ಫಲ ನಿಯಾಮಕನಾದ ಶ್ರೀ ಹರಿಯಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿಯನ್ನು ಮಾಡಿ ಸರ್ವಭೂತ ಗಳಲ್ಲಿ ಶ್ರೀ ಹರಿಯನ್ನು, ಹರಿಯಲ್ಲಿ ಸರ್ವವನ್ನೂ ಕಂಡನು. ಇಂತಹ ಸಂಪನ್ನನು ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಪ್ರಿಯನು ದೀನರಕ್ಷಕನು, ಧರ್ಮಸೇತುಪರಿರಕ್ಷಣದಕ್ಷನು, ದುಷ್ಟಶಿಕ್ಷಕನು ಆದ ಧ್ರುವನನ್ನು ಪ್ರಜರು ತಂದೆಯೆಂದೇ ತಿಳಿದರು. ಕ್ಷಿತಿ ಮಂಡಲವನ್ನು ಮೂವತ್ತಾರು ಸಾವಿರ ವರುಷಗಳು ಆಳಿ, ಪುಣ್ಯವನ್ನು ಭೋಗಿಸಿ ಮತ್ತು ಪಾಪಗಳನ್ನು ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತಾದಿ ಗಳಿಂದಲೂ ಜ್ಞಾನ ಸಾಮರ್ಥ್ಯದಿಂದಲೂ ಕಳೆದುಕೊಂಡು ಆಂಧ್ಯಾದೀಂದ್ರಿಯ ವೈಕಲ್ಯ

ವಿಲ್ಲದೆ ಬಾಳಿ ತ್ರಿವರ್ಗ ಸಾಧನವೆನಿಸಿದ ದೇಹವನ್ನು ಮೋಕ್ಷಮಂದಿರದ್ವಾರದಿ ನಿಲ್ಲಿಸಿ, ಮಗನಾದ ವತ್ಸರನನ್ನು ಸಿಂಹಾಸನದಿ ನಿಲ್ಲಿಸಿ, ವಿರಕ್ತನಾದನು. ಇದೆಲ್ಲವೂ ಹರೀಚ್ಛಾ ನಿರ್ಮಿತವು. ಸ್ವಪ್ನದಂತೆ ಅಶಾಶ್ವತವು, ಗಂಧರ್ವನಗರದಂತೆ ನಿಷ್ಪ್ರಯೋಜಕವು ಎಂದರಿತನು.

ತನ್ನ ದೇಹ, ಪತ್ನಿ, ಸುತ, ಸುಹೃತ್, ಸೈನ್ಯ, ಕೋಶಗಳು ಅಂತಃಪುರವು, ವಿಹಾರೋದ್ಯಾನಗಳು, ಸಕಲ ಸಮುದ್ರ ಮುದ್ರಿತ ಧರಾವಲಯವೆಲ್ಲವು ಕಾಲನಿಂದ ನಷ್ಟವಾಗುವುದೇ ಎಂದು ಮನಗಂಡು ತ್ಯಜಿಸಿ ಬದರಿಕಾಶ್ರಮವನ್ನು ಸೇರಿದನು. ಅಲ್ಲಿ ಅಲಕನಂದೆಯಲ್ಲಿ ಮಂಗಲ ಸ್ನಾನಮಾಡಿ ವಿಶುದ್ಧಮನಸ್ಕನಾದನು. ಆಸನದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ಪ್ರಾಣ ಪ್ರಸಾದದಿಂದ ಇಂದ್ರಿಯಗಳನ್ನು ನಿಗ್ರಹಿಸಿ, ಪ್ರಪಂಚವೆಲ್ಲಾ ಶಿಲಾಧಿಕೃತ ಪ್ರತಿಮೆಯಂತೆ ಭಗವಂತನ ಸ್ಥೂಲರೂಪವೆಂದು ಚಿಂತಿಸಿ, ತದಭಿನ್ನವಾದ ಸೂಕ್ಷ್ಮರೂಪವನ್ನು ಧ್ಯಾನಿಸಿ, ಸಮಾಧಿಗತನಾದನು. ಅಸಂಪ್ರಜ್ಞಾತಸಮಾಧ್ಯವಸ್ಥಾನಿರತನಾಗಿ ಹರಿಭಕ್ತಿಪ್ರವಾಹವು ಉಕ್ಕೇರಿ ಬಂದಂತೆ ಕಣ್ಣೀರನ್ನು ಸುರಿಸುತ್ತಾ ಪ್ರೇಮಾದ್ರ್ರಹೃದಯನಾಗಿ ಪುಲಕಸಮಲಂಕೃತ ಶರೀರನಾದನು. ನಾನು ಧ್ರುವನು ಎಂಬ ದೇಹಾಭಿಮಾನವೇ ನಶಿಸಲು ಹರಿಯನ್ನೇ ಸ್ಮರಿಸುತ್ತಾ ನಿಶ್ಚಲನಾಗಿದ್ದನು.

ಆಗ ಆಗಸದಿಂದ ವಿಮಾನವು ಕೆಳಗಿಳಿದು ಬಂತು. ಅದರ ಚಂದ್ರಸಮಕಾಂತಿಯಿಂದ ದಶದಿಕ್ಕುಗಳು ಬೆಳಗಿದವು. ಶ್ಯಾಮವರ್ಣರು ಷೋಡಶವರ್ಷೀಯರು ಚತುರ್ಭುಜರು, ಜಲಜೇಕ್ಷಣರು, ಗದಾದಂಡ ಕೃತಾಲಂಬರೂ, ಕಿರೀಟ ಹಾರಾಂಗದ ಕಟಕ ಕುಂಡಲ ಭೂಷಿತರೂ ಆದ ವಿಷ್ಣುದೂತರಿಬ್ಬರು ಆ ವಿಮಾನದಿಂದ ಕೆಳಗಿಳಿಯಲು ನೋಡಿ ಧ್ರುವನು ಸಂಭ್ರಮಕಾತರನಾಗಿ ಮೈಮರೆತು ನಿಂತನು. ಆಮೇಲೆ ತಿಳಿದು ಅವರಿಗೆ ನಮಸ್ಕರಿಸಿದನು. ಉತ್ತಮ ಶ್ಲೋಕ! ರಕ್ಷಿತ ಭಕ್ತಲೋಕ! ಹರೇ! ಮೂರಾರೇ! ಎಂದು ನುಡಿಯುತ್ತಾ ಕೈಜೋಡಿಸಿ ನಿಂತನು. ಆ ಭಕ್ತನನ್ನು ಕಂಡು ಸುನಂದನಂದರು ಮಂದಸ್ಮಿತವದನರಾಗಿ ಸಮೀಪಿಸಿ ಇಂತೆಂದರು–

ಧ್ರುವರಾಜ! ನಿನಗೆ ಮಂಗಳವಾಗಲಿ! ನಾನು ಪುಷ್ಕರನಾಭಸಮ್ಮತರಾದ ನಂದ ಸುನಂದರು. ಅವನ ಅಪ್ಪಣೆಯಂತೆ ಬಂದಿರುವೆವು. ಐದೇ ವರ್ಷದವನಿದ್ದಾಗ ಶ್ರೀಶನನ್ನು ತಪವಂಗೈದು ಮೆಚ್ಚಿಸಿದೆ. ಆ ಶಾಙ್ರ್ಗಪಾಣಿಯ ಕಿಂಕರರಾದ ನಾವು ನಿನ್ನನ್ನು ಭಗವತ್ಪದವನ್ನು ಸೇರಿಸಲು, ಕರೆಯಬಂದಿರುವೆವೆಂದು ತಿಳಿ. ಸಪ್ತರ್ಷಿಗಳು ದೂರದಿಂದ ನೋಡಿ ಪ್ರದಕ್ಷಿಣೀಕರಿಸುವ ಧ್ರುವಪದವಿಯು ನಿನ್ನದಾಗಿದೆ. ಚಂದ್ರ ಸೂರ್ಯಾದಿ ಗ್ರಹಗಳು, ಅಶ್ವಿನ್ಯಾದಿ ನಕ್ಷತ್ರಗಳು, ತಾರಕೆಗಳು, ಮೇಷಾದಿ ರಾಶಿಗಳು ಸುತ್ತಿತಿರುಗುವ ಧ್ರುವ ಮಂಡಲವನ್ನು ಸೇರು. ಏಳು! ಯಾರೂ ಆ ಉತ್ತಮ ಪದವನ್ನು ಪೊಂದಿದವರನ್ಯರಿಲ್ಲ. ಶಿಂಶುಮಾರ ಮೂರ್ತಿಯು ಧರಿಸಿರುವ ಆವಿಷ್ಣೋಃ ಪರಮಂ ಪದಂ ಎಂದು ಖ್ಯಾತವಾದ ಲೋಕವನ್ನಾಳು. ಆ ಶಿಂಶುಮಾರನೇ ಕಳಿಸಿರುವನೀ ವಿಮಾನವನ್ನು ಏರು–ಎಂದರು.

ವೈಕುಂಠಭೃತ್ಯವರರ ಮೃದುಮಧುರ ವಚನಗಳನ್ನಾಲಿಸಿ ಹರಿಪ್ರಿಯನಾದ ಧ್ರುವನು ಸ್ನಾತನಾಗಿ ನಿತ್ಯಶುಭಕರ್ಮ ಕಲಾಪವನ್ನು ಮುಗಿಸಿದನು. ಮುನಿಗಳಿಗೆ ನಮಿಸಿದನು.

ವಿಮಾನವನ್ನು ಪ್ರದಕ್ಷಿಣೀಕರಿಸಿ ಬಂದು ಪಾರ್ಷದ ಪ್ರವರರಿಗೆ ಹರ್ಷದಿಂದ ನಮಿಸಿ, ಹಿರಣ್ಮಯರೂಪದಿಂದ ವಿಮಾನವನ್ನೇರಿದನು. ದೇವ ದುಂದುಭಿಗಳು ಮೊಳಗಿದವು. ಗಂಧರ್ವರು ಪಾಡಿದರು. ಅಪ್ಸರೆಯರಾಡಿದರು. ಆಕಾಶದಿಂದ ಪೂಮಳೆಗರೆಯಿತು. ಸ್ವರ್ಗಲೋಕವನ್ನು ಸೇರಲು ಪೋಗುವ ಧ್ರುವನು ನನ್ನ ತಾಯಿಯಾದ ಸುನೀತಿಯು ಎಲ್ಲಿ? ಆಕೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ನಾನು ತ್ರಿವಿಷ್ಟಪವನ್ನೊಲ್ಲೆನೆಂದನು. ಇಂತು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿದ ಧ್ರುವನ ಮನೋಭಿಮತವನ್ನರಿತು, ಸತ್ಯಸಂಕಲ್ಪನಾದ ಶ್ರೀಹರಿಯ ಭಕ್ತರೂ ಸತ್ಯ ಸಂಕಲ್ಪರಾಗುವರೆಂದು ತೋರಿಸಲು ನಂದಸುನಂದರು ಮುಂದೆ ಅಂದಣವನ್ನೇರಿ ಪೋಗು ತ್ತಿರುವ ಸುನೀತಿಯನ್ನು ತೋರಿಸಿದರು. ಆಗ ಧ್ರುವನು ವೈಮಾನಿಕಸ್ತವಪಾತ್ರನಾಗುತ್ತಾ ಪೂಮಳೆಯಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿ ಕ್ರಮವಾಗಿ ಗ್ರಹಾದಿಗಳನ್ನು ದಾಟಿ ಸ್ವರ್ಗವನ್ನು ಮುಟ್ಟಿದನು. ಅಲ್ಲಿಂದ ತಾಯಿಯನ್ನು ಬೀಳ್ಕೊಟ್ಟು ಪುನಃ ಧ್ರುವಮಂಡಲವನ್ನು ಸೇರಲು ಕೆಳಗಿಳಿದು, ನಿಶ್ಚಲವಾದ ಆ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಸುಖದಿಂದಿರುವನು. ಪ್ರಕಾಶಮಾನವಾದ ಆ ಧ್ರುವಲೋಕ ವನ್ನು ಖಲರು ಸೇರಲಾರರು. ಸಕಲಭೂತ ದಯಾಶೀಲರು, ಮಂಗಳಾಚಾರವಾಲರೂ ಅದನ್ನು ಸೇರುವರು. ಶಾಂತರು, ಯಥಾರ್ಥಜ್ಞಾನಿಗಳು, ಪರಿಶುದ್ಧರು, ಸರ್ವಭೂತ ದಯಾಳುಗಳು ಆದ ಅಚ್ಯುತನ ಭಕ್ತಬಂಧುಗಳೇ ಆ ನಾಶರಹಿತ ಲೋಕವನ್ನು ಸೇರಿ ಸುಖಿಸಲರ್ಹರಾಗಿರುವರು.

ವಿದುರಾ! ಉತ್ತಾನಪಾದನ ಪುತ್ರನಾದ ಧ್ರುವನಿಂತು ಶ್ರೀ ಹರಿಪರಾಯಣನಾಗಿ ತ್ರಿಲೋಕಸುಜನಚೂಡಾಮಣಿಯಾಗಿ ಮೆರೆದನು. ಗಂಭೀರ ವೇಗದಿಂದ ಜ್ಯೋತಿಶ್ಚಕ್ರವು ಪ್ರದಕ್ಷಿಣಿಸುವ ಸರ್ವಾಧಾರಕ ಶಿಂಶುಮಾರಾಧಿಷ್ಠಿತವಾದ ಧ್ರುವಪದವನ್ನು ಪೊಂದಿದ ಧ್ರುವನ ಮಹಿಮೆಯಂ ಕಂಡು ಪೂಜ್ಯನಾದ ನಾರದನು ಒಂದು ಸಲ ಪ್ರಚೇತಸರ ಸತ್ರಯಾಗದಲ್ಲಿ ವೀಣಾವಾದನವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾ ಧ್ರುವನನ್ನು ಕೊಂಡಾಡಿದನು.

ನಾರದರು–ಸುನೀತಿಯು ಮಹಾಪತಿವ್ರತೆಯು. ಅವಳ ಮಗನು ಮಹಾತಪಸ್ವಿಯು. ಅವನು ಪೊಂದಿದ ಧ್ರುವಗತಿಯನ್ನು ವೇದವಾದಚತುರರೂ ಪೊಂದಲಾರರಿನ್ನು ನೃಪೇತರರ ಪಾಡೇನು? ಐದು ವರ್ಷದವನಾದ ಧ್ರುವನು ತಾಯಿಯ ವಾಗ್ಬಾಣವಿದ್ಧನಾಗಿ ನೊಂದು ವನಕ್ಕೆ ಬಂದ. ನಾನವನಿಗುಪದೇಶಿಸಿದೆ. ಭಕ್ತ್ಯಾದಿಗುಣಗಳಿಂದ ಅಜಿತನನ್ನು ಆರೇ ತಿಂಗಳಲ್ಲಿ ವಶೀಕರಿಸಿಕೊಂಡು ಮೆಚ್ಚಿಸಿದ ಆ ಅಚ್ಯುತ ಭಕ್ತನು ಸಾಮಾನ್ಯನೇ? ಇಂತಹ ತಪವಮಾಡಿ ಇಂತಹ ಪದವಿಯನ್ನೈದಲು ಯಾವ ಕ್ಷತ್ರಿಯನಿಗೆ ಸಾಧ್ಯವಾಗುವುದು?– ಎಂದು ಗಾನ ಮಾಡಿದನು.

ಮೈತ್ರೇಯನು ಹೇಳಿದನು–

ವಿದುರಾ! ನೀ ಕೇಳಿದಂತೆ ಉದ್ದಾಮ ಯಶನಾದ ಧ್ರುವನ ಚರಿತವನ್ನು ಪೇಳಿದೆನು. ಇದು ಸಜ್ಜನ ಸಂಮತವು, ಧನ್ಯವು, ಯಶಸ್ಕರವು, ಆಯುಷ್ಕರವು, ಪುಣ್ಯಕಾರಣವು, ಮಂಗಲಪ್ರದವೂ ಅಹುದು. ಸ್ವರ್ಗ ಮೋಕ್ಷಗಳ ಸಾಧನವು, ಪ್ರಶಂಸನೀಯವು, ಪಾಪ ನಿವಾರಣವಾದ ಈ ಧ್ರುವಚರಿತ್ರೆಯನ್ನು ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದ ಕೇಳಿ ಭಗವಂತನಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿ ಪೊಂದುವನು. ಅವನ ಕ್ಲೇಶಗಳೆಲ್ಲಾ ನಷ್ಟವಾಗುವುವು; ಮಹತ್ವ, ಶೀಲ, ತೇಜ, ಮನೋ

ಜಯಗಳು ಲಭಿಸುವುವು. ಬ್ರಾಹ್ಮಣಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಾತಃಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಸಾಯಂಕಾಲ ದಲ್ಲಿ ಅಚ್ಯುತಪ್ರಿಯ ಧ್ರುವಚರಿತೆಯನ್ನು ಪೇಳಿದವನು ಭಕ್ತಿಯನ್ನು ಪೊಂದಿ ಸುಖಿಸು ವನು. ಪೌರ್ಣಮಾ ಶುಕ್ಲಚತುರ್ದಶೀ ದ್ವಾದಶೀ, ಶ್ರವಣ ನಕ್ಷತ್ರ, ದಿನಕ್ಷಯ, ವ್ಯತೀ ಪಾತ, ಸಂಕ್ರಮಣ, ಭಾನುವಾರಗಳಲ್ಲಿ ತೀರ್ಥಪಾದನ ಪದಪದ್ಮವನ್ನು ನಂಬಿ ಫಲಾಪೇಕ್ಷೆ ಯಿಲ್ಲದೆ ಹೇಳಿದವನು ಕೇಳಿದವನು ಕೂಡ, ಮನಸಾ ಹರಿಯ ಪ್ರೀತಿಯನ್ನೇ ಬಯಸಿ ತದನುಗ್ರಹದಿಂದ ಸಕಲಾಭೀಷ್ಟಸಿದ್ಧಿಯನ್ನು ಪೊಂದುವರು. ಅಜ್ಞಾನಿಗಳಿಗೆ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಕೊಡುವ ಹರಿಭಕ್ತನ ಕೃಪಾಗುಣವನ್ನು ದೀನವತ್ಸಲತೆಯನ್ನು ಕಂಡು ದೇವತೆಗಳವನಲ್ಲಿ ಪರಮಾನುಗ್ರಹವನ್ನು ಮಾಡಿ ಉದ್ಧರಿಸುವರು. ವಿದುರಾ! ಕ್ರೀಡಾವಸ್ತುಗಳಿಂದಾಡುವಷ್ಟು ಚಿಕ್ಕವನಿದ್ದಾಗ ತಾಯಿಯ ನುಡಿಯನ್ನು ಕೇಳಿ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಬಿಟ್ಟು ಶ್ರೀಹರಿಚರಣವನ್ನೇ ಶರಣ್ಯವೆಂದು ನಂಬಿ ಉದ್ಧೃತನಾದ ಧ್ರುವನ ವಿಶುದ್ಧ ವಿಖ್ಯಾತ ಚರಿತ್ರವನ್ನು ವರ್ಣಿ ಸಿದೆನು.

೧೩. ಉತ್ಕಲಕಥಾ—ಅಂಗಚರಿತ

ಶ್ರೀ ಶುಕನು ನುಡಿದನು–

ರಾಜನ್! ಧ್ರುವನು ವೈಕುಂಠಪದವನ್ನಾರೋಹಿಸಿದ ಪವಿತ್ರ ಚರಿತ್ರೆಯನ್ನು ಕೇಳಿ, ಅಧೋಕ್ಷಜನಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿಯು ಹೆಚ್ಚಿ ವಿದುರನು ಪುನಃ ಮೈತ್ರೇಯನನ್ನು ಪ್ರಶ್ನಿಸಿದನು–

ಸುವ್ರತ! ಪ್ರಚೇತಸರಾರು? ಯಾರ ಮಕ್ಕಳು? ಅವರ ವಂಶವಾವುದು? ಎಲ್ಲಿ ಸತ್ರಯಾಗವನ್ನು ಮಾಡಿದರು? ದೇವದರ್ಶನಪ್ರದನಾದ ನಾರದನು ಮಹಾ ಭಗವಂತನು! ಅವನು ಪೇಳಿದ ಶ್ರೀಹರಿಯ ಪರಿಚರ್ಯೆ ಎಂದಹದು? ಕ್ರಿಯಾಯೋಗವಾವುದು? ಸ್ವಧರ್ಮನಿರತರು ಮಾಡುವ ಯಜ್ಞಗಳಲ್ಲಿ ನಾರಾಯಣನೇ ಚರುಪುರೋಡಾಶ ಪ್ರಮುಖ ದ್ರವ್ಯ ಸ್ವಾಮಿಯು, ಅಗ್ನಿ ಪ್ರಮುಖ ದೇವತಾಂತರ್ಯಾಮಿಯು, ಮಂತ್ರ ಮೂರ್ತಿಯು ಎಂದು ಯಜಮಾನನು ತಿಳಿದರೆ ಆ ಯಜ್ಞವು ಹರಿ ಪ್ರೀತಿ ಸಾಧನವೆನಿಸುವ ವಿವರವನ್ನು ನಾರದನು ವರ್ಣಿಸಿದ ವಿಧವಾವುದು? ಇನ್ನು ಯಾವ ಭಗವತ್ಕಥೆಗಳು ವರ್ಣಿತವಾದವೋ ಅವನ್ನೂ ನನಗೆ ಪೇಳು.

ಮೈತ್ರೇಯನು ಪೇಳಿದನು–

ಧ್ರುವನ ಮಗನು ಉತ್ಕಲನು. ತಂದೆಯು ವನವನ್ನು ಸೇರಲು, ತನಗೆ ಸೇರಿದ ರಾಜ್ಯವೈಭವವನ್ನು ಪರಿತ್ಯಜಿಸಿದನು. ಹುಟ್ಟಿನಿಂದ ವೈರಾಗ್ಯವನ್ನು ಧರಿಸಿ, ಸಕಲ ಸಂಗವನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿ, ಸರ್ವತ್ರ ಭಗವದ್ದರ್ಶನನಾಗಿ ಅವಧೂತಚರ್ಯೆಯಿಂದ ಸಂಚರಿಸಿದನು; ಪ್ರಾಣಿಗಳಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಪ್ತನಾದ ಹರಿಯನ್ನು ಹರಿಯಲ್ಲಿ ನೆಲಸಿದ ಸಕಲಜಗವನ್ನು ಕಂಡು 'ವಿಜ್ಞಾನಂ ಆನಂದಂ ಬ್ರಹ್ಮ' ಎಂದು ಸಂತತಧ್ಯಾನದಿಂದ ಚಿಂತಿಸಿದನು. ಅವ್ಯವಹಿತ ಧ್ಯಾನಲಬ್ಧ ಜ್ಞಾನಾಗ್ನಿಯಿಂದ ಮನೋಮಲವನ್ನು ದಹಿಸಿ, ಜೀವಬಿಂಬನಾದ ಶ್ರೀ ಹರಿಯ ಅಪರೋಕ್ಷವನ್ನು ಪೊಂದಿ ಜೀವನ್ಮುಕ್ತನಾದನು. ಜಡನಂತೆ, ಮೂಕನಂತೆ, ಅಂಧನಂತೆ, ಹುಚ್ಚನಂತೆ, ತತ್ತದ್ವಿಷಯ ಜ್ಞಾನಬಾಹಿರನಾಗಿ, ಬೂದಿ ಮುಚ್ಚಿದ ಕೆಂಡದಂತೆ ಹೊರಗೆ ತೋರದ ಮಹಿಮೆಯಿಂದ ಮೂರ್ಖರು ಹುಚ್ಚನೆನ್ನುತ್ತಿರಲು, ಪ್ರಶಾಂತ ತೇಜಸ್ಸಂಪನ್ನ

ನಾಗಿ ಲೋಕವನ್ನು ಲೆಕ್ಕಿಸದೆ, ಲೋಕನಾಥನ ಪಾದಮೂಲವನ್ನು ಪೊಂದಿದನು.

ಮಂತ್ರಿಗಳು ಕುಲವೃದ್ಧರು ಉತ್ಕಲನ ವಿಲಕ್ಷಣಗತಿಯನ್ನು ಕಂಡು ಹುಚ್ಚನೆಂದು ಅವನ ತಮ್ಮನಾದ ವತ್ಸರನಿಗೆ ಪಟ್ಟವನ್ನು ಕಟ್ಟಿದರು. ಭ್ರಮಿಯ ಸುತನಾದ ವತ್ಸರನು ಸ್ವರ್ವೀಥಿಯನ್ನು ಮದುವೆಯಾದನು. ಪುಷ್ಪಾರ್ಣ, ತಿಗ್ಮಕೇತು, ಇಷ್ಟ, ಊರ್ಜ, ವಸು, ಜಯ ಎಂಬೀ ಆರು ಜನರು ಅವನ ಪುತ್ರರು. ಪುಷ್ಪಾರ್ಣವನಿಗೆ ಪ್ರಭಾ ಮತ್ತು ದೋಷಾ ಎಂಬೀರ್ವರು ಪತ್ನಿಯರು. ಪ್ರಾತಃ ಮಾಧ್ಯಂದಿನ ಸಾಯಂಕಾಲಭಿಮಾನಿಗಳು, ತನ್ನಾಮರು ಮೂವರು ಪ್ರಭಾಸುತರು. ದೋಷಾದೇವಿಯು ಕೂಡ ಪ್ರದೋಷ, ನಿಶೀಥ, ವ್ಯುಷ್ಟ ಎಂಬ ಮೂವರು ಪುತ್ರರಂ ಪಡೆದಳು. ವ್ಯುಷ್ಟನು ಪುಷ್ಕರಿಣಿಯಲ್ಲಿ ಸರ್ವತೇಜಸನನ್ನು ಪಡೆದನು. ಸರ್ವತೇಜನು ಆಕೂತಿಯಲ್ಲಿ ಚಕ್ಷು ಎಂಬ ಮನುವನ್ನು ಪಡೆದನು. ಚಕ್ಷು ಪತ್ನಿಯು ನಡ್ವಲೆ, ಪುರುಕುತ್ಸ, ತ್ರಿತ, ದ್ಯುಮ್ನ, ಸತ್ಯವ್ರತ, ಋತವ್ರತ, ಅಗ್ನಿಷ್ಟೋಮ, ಅತೀರಾತ್ರ, ಸುದ್ಯುಮ್ನ, ಶಿಬಿ, ಉಲ್ಮುಕ ಎಂಬವರು ಮನುಸುತರು. ಉಲ್ಮುಕನು ಪುಷ್ಕ ರಿಣೀದೇವಿಯಲ್ಲಿ ಅಂಗ, ಸುನಾಸ, ಆಖ್ಯಾತಿ, ಕ್ರತು, ಆಂಗಿರಸ, ಗಯ ಎಂಬ ಷಟ್ಪುತ್ರ ರನ್ನು ಪಡೆದನು. ಅಂಗನ ಪತ್ನಿಯು ಸುನೀಥಾ. ಇವಳ ಮಗನೇ ವೇನನು. ವೇನನ ದುಶ್ಚರಿತೆ ಯನ್ನು ಕಂಡು ನಿರ್ವಿಣ್ಣನಾಗಿ, ಅಂಗರಾಜನು ಪುರವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಹೊರಟುಹೋದನು. ವೇನನನ್ನು ಕುಪಿತರಾದ ಮುನಿಗಳು ವಾಗ್ವಜ್ರಪ್ರಯೋಗದಿಂದ ಸಂಹರಿಸಿದರು. ಆಗ ವೇನನ ದಕ್ಷಿಣ ಕರವನ್ನಾ ಮುನಿವರರು ಮಥಿಸಲು, ನಾರಾಯಣನ ಆವೇಶದಿಂದ ಯುಕ್ತ ನಾದ ಪೃಥುರಾಜನು ಜನಿಸಿದನು. ವೇನನು ಮೃತನಾಗಿ ಅರಾಜಕವಾಗಲು ದಸ್ಯುಪೀಡಿತ ರಾದ ಪ್ರಜರನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಿ ಬಹುಪರಾಕ್ರಮದಿಂದ ಪೃಥುರಾಜನು ದಸ್ಯುಗಳನ್ನು ಶಿಕ್ಷಿಸಿ ಧರ್ಮವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿದನು.

ವಿದುರನಾಗ ಪುನಃ ಪ್ರಶ್ನಿಸಿದನು–

ಬ್ರಹ್ಮರ್ಷೇ! ಅಂಗರಾಜನಂತಹ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಭಕ್ತನಿಗೆ, ಅಂತಹ ಶೀಲನಿಧಿಗೆ ಮಹಾತ್ಮನಿಗೆ ಅಷ್ಟು ದುಷ್ಟನಾದ ಪುತ್ರನದೇಕೆ ಜನಿಸಿದನು? ಅವನ ದೌಷ್ಟ್ಯದಿಂದ ವಿರಕ್ತ ನಾಗಿ ಪೊರಮಟ್ಟು ವನವನ್ನು ಸೇರಿದನಲ್ಲವೇ? ಧರ್ಮವನ್ನರಿತ ಮುನಿಗಳು ದಂಡವನ್ನು ಧರಿಸಿ ಕಾಸಿನುವ ರಾಜನನ್ನೇಕೆ ಶಪಿಸಿದರು? ದುರತ್ಯಯವಾದ ಬ್ರಹ್ಮದಂಡವನ್ನು ಪೊಂದಲು ವೇನನಾಚರಿಸಿದ ಪಾಪವಾದರೂ ಎಂತಹದು? ಎಷ್ಟೇ ಪಾಪಿಯಾಗಲಿ ಪ್ರಜಾ ಪಾಲಕನು ಲೋಕಪಾಲಕ ತೇಜೋಯುಕ್ತನಾಗಿರುವುದರಿಂದ ದಂಡಾರ್ಹನೆನಿಸನು. ತ್ರಿಕಾಲಜ್ಞನೇ! ಸುನೀಥಾಪುತ್ರನ ಕುಚೇಷ್ಟಿತವಂತಹ ಘೋರವೇ ಇರಬೇಕು. ದಯಮಾಡಿ ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದ ಕೇಳುವ ನನಗಾ ಕಥೆಯನ್ನು ಪೇಳು!

ಮೈತ್ರೇಯನು ಪೇಳಲುಪಕ್ರಮಿಸಿದನು–

ಅಂಗರಾಜನೊಂದು ಸಲ ಅಶ್ವಮೇಧನೆಂಬುವ ಮಹಾಯಜ್ಞವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿರಲು ಬ್ರಹ್ಮವಾದಿಗಳಾದ ಋತ್ವಿಜರು ಆಹುತಿಗಳನ್ನು ಪಿಡಿದು ಕರೆದರೂ, ದೇವತೆಗಳು ಬರಲಿಲ್ಲ. ವಿಸ್ಮಿತರಾಗಿ ಋತ್ವಿಜರು ಯಜಮಾನನಿಗಿಂತೆಂದರು–'ರಾಜನ್! ಹವಿಸ್ಸುಗಳನ್ನು

ದೇವತೆಗಳು ಸ್ವೀಕರಿಸುತ್ತಿಲ್ಲ. ಹವಿಸ್ಸು ಶುದ್ಧವಾಗಿದೆ. ನೀನೂ ಅವನ್ನು ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದ ಕೊಡುತ್ತಿರುವೆ. ನಾವು ಪಠಿಸುವ ವೇದಮಂತ್ರಗಳು ವೀರ್ಯವಂತವಾಗಿಯೇ ಇವೆ. ನಾವೂ ಧೃತವ್ರತರಾಗಿರುವೆವು. ದೇವತೆಗಳಿಗವಜ್ಞೆಯನ್ನು ಸ್ವಲ್ಪವಾದರೂ ಮಾಡಿ ಅರಿಯೆವು. ಕರ್ಮಸಾಕ್ಷಿಗಳಾದ ದೇವತೆಗಳು ಯಜ್ಞಭಾಗಗಳನ್ನೇಕೆ ಸ್ವೀಕರಿಸುತ್ತಿಲ್ಲವೋ! ಏನೂ ತಿಳಿಯದಂತಾಗಿದೆ'. ಅಂಗನು ವಿಪ್ರವಚನವನ್ನು ಕೇಳಿ ಬಹುಖಿನ್ನನಾದನು. ಋತ್ವಿಜರಿಂದ ಅಪ್ಪಣೆಯನ್ನು ಪೊಂದಿ ಸಂಶಯನಿವಾರಣಾ ದಕ್ಷರಾದ ಸದಸ್ಯರನ್ನು ನೋಡಿ 'ದೇವತೆಗಳೇ ತಕ್ಕೋ ಹವಿಃ ಪಿಂಡಗಳನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಲು ಬರಲೊಲ್ಲರು. ಸದಸಸ್ಪತಿಗಳು ಸಂಕೋಚ ವಿಲ್ಲದೆ ನಾ ಮಾಡಿದ ಅಪರಾಧವನ್ನು ಹೇಳಬೇಕು' ಎಂದು ಬೇಡಿಕೊಂಡನು. ಆಗ ಸದಸ್ಯರು–'ನರದೇವ! ಈ ಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ನೀನು ಪ್ರಜಾವಿಹೀನನಾಗಿರುವೆ. ಆದರಿಂದ ಹಿಂದಿನ ಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ನೀ ಮಾಡಿದ ಬಾಲಹತ್ಯದೋಷವು ಸ್ಫುರಿತವಾಗುತ್ತದೆ. ಮೊದಲು ನೀ ಪುತ್ರವಂತನಾಗಲು ಬೇಕಾದ ಪುತ್ರಕಾಮೇಷ್ಟಿಯನ್ನು ಮಾಡಿ ಹರಿಯನ್ನು ಭಜಿಸು. ಹರೀಚ್ಛೆಯಿಂದ ವಿಶಿಷ್ಟ ಪುತ್ರನು ನಿನಗಾಗುವನು. ಅಂತೆಯೇ ದೇವತೆಗಳು ನಿನ್ನ ಯಜ್ಞ ಭಾಗವನ್ನು ಕೊಳ್ಳಲಿಲ್ಲ. ಶ್ರೀ ಹರಿಯನ್ನು ಪುತ್ರಕಾಮನಾಗಿ ಯಜಿಸಲು ದೇವತೆಗಳೆಲ್ಲರೂ ತಪ್ಪದೆ ಸ್ವಭಾಗಗಳನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸುವರು. ಜನರು ಫಲವನ್ನು ಕೋರಿ ಫಲಕಾಮನಾನುಸಾರಿ ಯಾಗಿ ಮಾಡಿದ ಪೂಜೆಯಿಂದ ಸಂತುಷ್ಟನಾಗಿ ಶ್ರೀಶನು ಅವರು ಬೇಡಿದುದನ್ನೆಲ್ಲ ಕೊಡು ವನು' ಎನಲು ಋತ್ವಿಜರು ಅಂಗನ ಸಂತತಿಗಾಗಿ ಪುತ್ರಕಾಮೇಷ್ಟಿ ದೇವನಾದ ಶಿಪಿವಿಷ್ಟ ನಾಮಕ ಶ್ರೀಹರಿಪ್ರೀತಿಗೆಂದು ಪುರೋಡಾಶವನ್ನು ಹೋಮಿಸಿದರು. ಆಗ ಅಗ್ನಿಕುಂಡದಿಂದ ಹೇಮಮಾಲಿಯು ಶುಭ್ರವಸನನಾದ ಯಜ್ಞಪುರುಷನು ಕೈಲಿ ಪಾಯಸಭರಿತ ಕನಕ ಪಾತ್ರೆಯಂ ಪಿಡಿದೆದ್ದು ಬಂದನು. ರಾಜನು ವಿಪ್ರರಾದೇಶಿಸಿದಂತೆ ಆ ಪಾಯಸವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿ, ಮೂಸಿ, ತನ್ನ ಪತ್ನಿಯಾದ ಸುನೀಥಳಿಗಿತ್ತನು. ಅದನ್ನು ಕುಡಿದ ರಾಣಿಯು ಋತುಕಾಲದಲ್ಲಿ ರಾಜನಿಂದ ಗರ್ಭಧಾರಣವನ್ನು ಮಾಡಿ ಕಾಲಕಳೆಯಲು ಮಗನನ್ನು ಪಡೆದಳು. ಅವನು ಬಾಲಕನಿರುವಾಗಲೇ ತನ್ನ ಮಾತಾಮಹನು ಅಧರ್ಮಾಂಶನು ಆದ ಮೃತ್ಯುವಿನಂತೆ, ಅಧಾರ್ಮಿಕನೂ ಹಿಂಸಾಪರನೂ ಆಗಿ ಬೆಳೆದನು. ಧನುಃಪಾಣಿಯಾಗಿ ವನವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿ, ನಿಷ್ಕರುಣೆಯಾಗಿ ಸಾಧು ದೀನ ಮೃಗಗಳನ್ನು ಸಂಹರಿಸಿ ವೇನನೆಂದು ಹೆಸರನ್ನು ಪಡೆದನು. ವೇನವೆಂದರೆ ಹಿಂಸ್ರಕನೆಂದರ್ಥವು. ಆಟವಾಡುತ್ತಾ ವಯಸ್ಯರಿಂದ ಕೂಡಿ ಬಡಿದಾಟ ಬಲಾತ್ಕಾರವಾಗಿ ಹುಲಿಯಂತೆ ಮೇಲೆರಗಿ ಬಾಲರ ಕುತ್ತಿಗೆಯನ್ನು ಹಿಚುಕಿ ಕೊಂದನು. ಇಂತಹ ದುಷ್ಟಸುತನನ್ನು ಶಾಸಿಸಲು ಶಕ್ತನಾಗದೆ ಅಂಗರಾಜನು ಬಹುವ್ಯಸನ ದಿಂದ ತಪಿಸುತ್ತಿಂತು ಚಿಂತಿಸಿದನು–

ಮಕ್ಕಳಿಲ್ಲದವರೇ ಧನ್ಯರು, ಯಾವ ದೇವನನ್ನೇನು ಪೂಜಿಸಿದರೋ ಅಪ್ರಜರಾಗಿ ನಿಶ್ಚಿಂತರಾಗಿರುವರು. ದುರ್ಭರವಾದ ದುಷ್ಟಸುತನಿಂದ ಆಗುವ ದುಃಖವನ್ನು ನೀಗಿಕೊಂಡಿ ರುವರು. ಮಕ್ಕಳಿಂದ ನಿಂದೆ; ಮಕ್ಕಳ ಪೋಷಣೆಗಾಗಿ ಅಧರ್ಮ; ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಪಹಿಸಿಟ್ಟು ಪರರ ವಿರೋಧ, ಮಕ್ಕಳಿಂದ ಕೊನೆಗೆ ಮನೋವ್ಯಾಧಿ; ಮಗನೆಂಬ ಬಂಧನದಿಂದ ಎಷ್ಟು

ಅಜ್ಞಾನ; ವಿವೇಕಿಯು ಬಹುಕ್ಲೇಶದಾಯಕವಾದ ಗೃಹಸ್ಥಾಶ್ರಮದಲ್ಲಿ ಸಿಲುಕದಿರುವುದೇ ಲೇಸು. ಪ್ರಾಯಃ ಸತ್ಪುತ್ರನಿಗಿಂತ ದುಷ್ಟಸುತನೇ ಮೇಲು. ಸತ್ಪುತ್ರನು ಬಂಧಕನಾಗುವನು, ದುಷ್ಟಪುತ್ರನು ವೈರಾಗ್ಯಕಾರಣನಾಗುವನು. ಸಾಕೀ ಹಾಳು ಸಂಸಾರ! ಸಾಕೀ ಮಗನ ಗೊಡವೆ!

ಅಂಗರಾಜನಿಂತು ನಿರ್ವಿಣ್ಣನಾಗಿ ನಿದ್ರಾಹಾರಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ನಿಶೀಥದಲ್ಲಿ, ಯಾರಿಗೂ ಪೇಳದೆ, ಮನೆಯಿಂದ ಹೊರಟುಹೋದನು. ವೇನಮಾತೆಯು ನಿದ್ರೆಯಿಂದೆದ್ದು ರಾಜನನ್ನು ಕಾಣದೆ, ಪೇಳಲು ಮಂತ್ರಿ ಪುರೋಹಿತಾಮಾತ್ಯಾಮಿತ್ರರು, ಸರ್ವತ್ರ ರಾಜನನ್ನು ಹುಡುಕಿ ಹರಿಯಂ ಕಾಣಲಾರದ ಕುಯೋಗಿಗಳಂತೆ ಕಾಣದೆ, ಹಿಂದಿರುಗಿ ಶೋಕದಿಂದಾ ವಾರ್ತೆಯನ್ನು ಪುರದಲ್ಲಿ ಸಭೆ ಸೇರಿದ ಋಷಿವರರಿಗೂ ಪ್ರಜರಿಗೂ ತಿಳಿಸಿದರು. ಇಂತು ಅಂಗರಾಜನು ಬಾಲಹತ್ಯಾದಿದೋಷದಿಂದ ಅನಪತ್ಯನಾಗಿ ದುಷ್ಟಪುತ್ರನನ್ನು ಪಡೆದನಾದರೆ ಶ್ರೀಹರಿಪ್ರೀತಿಗೆಂದು ಯಜ್ಞವನ್ನು ಮಾಡಿದುದರಿಂದ ಪೃಥುವಿನಲ್ಲಿ ಆವಿಷ್ಟನಾದ ಪೃಥುನಾಮಕ ವಿಷ್ಣುವಿನನ್ನೇ ಮೊಮ್ಮಗನನ್ನಾಗಿ ಪಡೆದನು.

೧೪. ವೇನದಂಡನ

ಭೃಗ್ವಾದಿ ಮುನಿಗಳಾದ ರಾಜನಿಲ್ಲದಿರೆ ಲೋಕದ ಜನರು ಪಶುಗಳಂತೆ ಧರ್ಮ ಬಾಹಿರರಾಗುವರೆಂದಾಲೋಚಿಸಿ, ಲೋಕಕ್ಷೇಮವನ್ನೇ ಬಯಸಿ, ಸುನೀಥೆಯನ್ನು ಕರೆಯಿಸಿ, 'ಸ್ವಭಾವದುಷ್ಟನಾದ ವೇನನು ರಾಜ್ಯಾನರ್ಹನೆಂದು' ಮಂತ್ರಿ ಪುರೋಹಿತಾದಿಗಳು ಅಭಿ ಪ್ರಾಯವನ್ನು ಸೂಚಿಸಿದರೂ ನೋಡೋಣವೆಂದು ವೇನನಿಗೆ ಪಟ್ಟಿಗಟ್ಟಿದರು. ವೇನನು ರಾಜಾನಾದನೆಂದು ಕೇಳಿದ ಮಾತ್ರದಿಂದಲೇ ಕಳ್ಳಕಾಕರು ಹಾವನ್ನು ಕಂಡ ಇಲಿಗಳಂತೆ ಅಡಗಿಕೊಂಡು ಕಾಣಿಸದಾದರು.

ವೇನನು ಸಿಂಹಾಸನವನ್ನೇರಿ ಭೃತ್ಯಾಮಾತ್ಯ ದೂತ ರಾಜ್ಯ ಕೋಶ ದುರ್ಗ ಜನಪದ ಪುರೋಹಿತರೆಂಬ ಅಷ್ಟಸಂಪನ್ಮದಮತ್ತನಾಗಿ ಮಹನೀಯರನ್ನವಮಾನಿಸಿದನು. ಸ್ತಬ್ಧನು, ಸಂಭಾವಿತನು, ಮೂರ್ಖನಾದ ವೇನನು ಮದವೇರಿದ ಆನೆಯಂತೆ ವಿಶೃಂಖಲನಾಗಿ ವರ್ತಿಸಿ ದನು. ರಥವನ್ನೇರಿ ಭೂಮಿಯು ನಡುಗುವಂತೆ, ಸಂಚರಿಸುತ್ತಾ ಆನೆಗಳ ಮೇಲೆ ಭೇರಿ ಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟಿಸಿ, ಹೊಡೆಸಿ, ಡಂಗುರವನ್ನು ಸಾರಿಸಿದನು. 'ಎಲೋ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರೇ! ಹೋಮ ಮಾಡಕೂಡದು. ಯಜ್ಞವನ್ನು ಮಾಡಕೂಡದು. ನಾನೇ ಬ್ರಹ್ಮನು. ದೇವನು ಬೇರೊಬ್ಬ ನಿಲ್ಲ' ಎಂದು ಚಾಟಿಸಲು ನಿಗ್ರಹಾನುಗ್ರಹ ಸಮರ್ಥರಾದ ಮುನಿಗಳಿದನ್ನು ಕಂಡು ಲೋಕವ್ಯಸನದಿಂದ ನೊಂದು, ಕೃಪೆಯಿಂದ ಆಲೋಚಿಸಿದರು. 'ಅಹೋ! ಜನರಿಗೆಂತಹ ಉಭಯ ಸಂಕಟವು ಬಂದೊದಗಿತು! ಒಂದು ಕಡೆ ರಾಜಹಿಂಸೆ, ಮತ್ತೊಂದೆಡೆ ತಸ್ಕರಪೀಡೆ. ಅಯ್ಯೋ ಪಾಪ! ಎರಡು ಕೊನೆಯಿಂದ ಉರಿಯುತ್ತ ಬರುವ ಅಗ್ನಿಗೆ ಸಿಕ್ಕ ಕಾಷ್ಟದಂತೆ ಕಷ್ಟಪಡುತ್ತಿರುವರಲ್ಲ! ರಾಜ್ಯಾರ್ಹನಲ್ಲವೆಂದರಿತೂ ಅರಾಜಕಭಯದಿಂದ ವೇನನಿಗೆ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಪಟ್ಟಿಗಟ್ಟಿದವು. ಇವನೂ ಭಯಂಕರನೆ ಅದನಿನ್ನು ಪ್ರಜಾಕ್ಷೇಮವೆಂತು?

ನಮಗೂ ಹಾಲುಂಡು ಹಾರಿ ಕಡಿಯುವ ಹಾವಿನಂತೆ ಈ ವೇನನು ಅನರ್ಥಕಾರಿಯೇ ಸರಿ! ಸುನೀಥಳ ಮಗನಲ್ಲವೇ? ಸ್ವಭಾವದಿಂದಲೇ ಖಲನು! ಮೇಲೆ ರಾಜನೂ ಆದನು. ಪ್ರಜರನ್ನು ಪೀಡಿಸುವ ವೇನನ ಪಾಪವೆಮಗೆ ತಾಗದಂತೆ ಮೊದಲು ಸಮಾಧಾನದಿಂದ ಹಿತವನ್ನು ಹೇಳಿ ನೋಡೋಣ! ಗೊತ್ತಿದ್ದೂ ದುರ್ಮಾರ್ಗನಿಗೆ ರಾಜ್ಯ ಕೊಟ್ಟು ತಪ್ಪಾಯಿತು. ಒಂದು ವೇಳೆ ನಮ್ಮ ಸಾಂತ್ವನವಚನವನ್ನಾಲಿಸದೆ ತಿರಸ್ಕರಿಸಿದರೆ ಆ ವೇನ ಹತಕನನ್ನು ನಮ್ಮ ತಪೋಬಲದಿಂದ ಸುಟ್ಟು ನಾಶಮಾಡೋಣ. ಜ್ಞಾನಿಜನದ್ರೋಹದಿಂದ ಅವನೀಗ ನಷ್ಟನಾಗೇ ಇರುವನು.

ಇಂತು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿ ಮುನಿಗಳು ವೇನನಲ್ಲಿಯ ಸಿಟ್ಟನ್ನು ಅಡಗಿಸಿ, ಸಮೀಪಿಸಿ ಸಾಮವಚನಗಳಿಂದ ನುಡಿದರು–

ನೃಪವರ್ಯ! ಕೇಳು ನಮ್ಮ ಹಿತವಾದ ವಿಜ್ಞಾಪನೆಯನ್ನು! ಇದರಿಂದ ನಿನ್ನ ಆಯುಃ ಕಾಂತಿ, ಬಲ, ಕೀರ್ತಿಗಳು ಹೆಚ್ಚಾಗುವುವು. ವಾಕ್ತನುಮನಶ್ಶುದ್ಧಿಯಿಂದಲೂ ಬುದ್ಧಿಯಿಂದಲೂ ಆಚರಿಸಿದ ಸದ್ಧರ್ಮದಿಂದ ದುಃಖರಹಿತ ಪುಣ್ಯಲೋಕಗಳು ಸಿಗುವುವು. ಫಲಾಪೇಕ್ಷೆಯಿಂದ ತ್ಯಜಿಸಿ ಮಾಡಿದ ಧರ್ಮಕರ್ಮಗಳು ಮೋಕ್ಷವನ್ನೇ ಕೊಡುವುವು. ಧರ್ಮದಿಂದ ಪ್ರಜರಿಗೆ ಕ್ಷೇಮವಾಗುವುದು. ನಿನ್ನಿಂದ ಅಂತಹ ಪವಿತ್ರಧರ್ಮವು ನಷ್ಟವಾಗದಿರಲಿ! ಧರ್ಮವನ್ನು ನಾಶಗೊಳಿಸಿದ ರಾಜನು ಐಶ್ವರ್ಯಭ್ರಷ್ಟನಾಗುವನಿದು ನಿಜ. ಕೆಟ್ಟಮಂತ್ರಿಗಳಿಂದಲೂ ಚೋರಾದಿ ದುರ್ಜನರಿಂದಲೂ ಪ್ರಜರನ್ನು ರಕ್ಷಿಸುವ ರಾಜನು ಐಹಿಕಾಮುಷ್ಮಿಕ ಸುಖವನ್ನು ಪೊಂದುವನು. ಅಂತಹ ರಾಜನೇ ಷಷ್ಠಾಂಶವಾದ ಕಪ್ಪವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಲರ್ಹನೆನಿಸುವನು. ಯಾವ ರಾಜನ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಜನರು ವರ್ಣಾಶ್ರಮೋಚಿತ ಧರ್ಮದಿಂದ ನಡೆಯುತ್ತಾ, ಭಗವಂತನಾದ ಯಜ್ಞಪುರುಷನನ್ನಾರಾಧಿಸಿ ಯಜ್ಞಾದಿ ಪುಣ್ಯಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಮಾಡುವರೋ, ಅಂತಹ ರಾಜನು ತನ್ನ ಧರ್ಮಶಾಸನವನ್ನು ನಡೆಯಿಸಿದನೆಂದು, ಗೋವಿಂದನಾನಂದ ಪಡುವನು. ಜಗತ್ಪ್ರಭುಗಳ ಪ್ರಭುವಾದ ಶ್ರೀಶನು ತುಷ್ಟನಾದನೆಂದ ಮೇಲೆ ಅಂತಹ ಭಕ್ತನಿಗೆ ಸಿಗಲಾರದ ವಸ್ತುವೀ ಜಗತ್ತ್ರಯದಲ್ಲಿಯೂ ಇಲ್ಲ. ಲೋಕದ ಜನರೇ ಏಕೆ? ಲೋಕಪಾಲರು ಕೂಡ ಅಂತಹವನನ್ನು ಯಥಾಯೋಗ್ಯವಾಗಿ ಗೌರವಿಸುವರು. ಶ್ರೀಹರಿಯು ಸರ್ವಲೋಕೇಶನು, ವೇದಮುಖ್ಯ ಪ್ರತಿಪಾದ್ಯನು. ಸಕಲ ಕರ್ಮಫಲಪ್ರದನು. ತಪೋವಿಷಯನು; ಅಂತಹ ಸರ್ವೋತ್ತಮನನ್ನು ವಿಪ್ರರು ಯಜ್ಞ, ದಾನ, ತಪಗಳಿಂದ ಪೂಜಿಸುವರು. ನೀನವರಿಗೆ ಪ್ರತಿಕೂಲನಾಗಬೇಡ. ಇದರಿಂದ ಜಗತ್ತಿಗೆ ಮಂಗಳವಾಗುವುದು. ನಿನ್ನ ದೇಶದಲ್ಲಿ ವಿಪ್ರರು ಮಾಡಿದ ಯಜ್ಞಗಳಿಂದ ಶ್ರೀ ಹರಿಯ ಭಿನ್ನಕಲಾರೂಪರಾದ ದೇವತೆಗಳು ತುಷ್ಟರಾದರೆಂದರೆ ಬೇಕಾದ ವಾಂಛಿತಗಳನ್ನೀಡೇರಿಸುವರು. ಅಂತಹ ದೇವಹೇಲನವು ನಿನಗೆ ಒಳ್ಳೆಯದಲ್ಲ–ಎನಲು ವೇನನು ಗಹಗಹಿಸಿ ನಕ್ಕು ಅವರನ್ನಿಂತು ದೂಷಿಸಿದನು–

ಅಧರ್ಮವನ್ನು ಧರ್ಮವೆಂದು ತಿಳಿದಿರುವ ನೀವು ಮೂರ್ಖರೇ ಸರಿ! ವೃತ್ತಿಯನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸುವ ಪತಿಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಜಾರನನ್ನು ಸೇರುವ ಕುಲಟೆಯಂತೆ ರಾಜರೂಪಿಯಾದ

ದೇವನನ್ನವಗಣಿಸಿದ ನಿಮಗೇ ಈ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಅಲ್ಲಿಯೂ ಮಂಗಲವಾಗಲಾರದು. ಕೇಳಿ! ಎಷ್ಟೋ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಹೇಳುವ ಆ ನಿಮ್ಮ ಯಜ್ಞಪುರುಷನು ಯಾರು? ಎಲ್ಲಿರುವನು? ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷನಾದ ರಾಜನನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಯಾವನನ್ನೋ ಭಜಿಸುವ ನೀವು ಜಾರಿಣಿಯರಂತೆ ನಿಂದ್ಯರೇ ಸರಿ! ವಿಷ್ಣು ಬ್ರಹ್ಮ ಶಂಕರರು, ಇಂದ್ರ ವಾಯು ಯಮ ಸೂರ್ಯ ಪರ್ಜನ್ಯ ಕುಬೇರ ಚಂದ್ರ ಪಾವಕರೂ, ಭೂವರುಣರು ಇನ್ನು ನೀವು ಹೇಳುವ ದೇವತೆಗಳೆಲ್ಲರೂ ವರಶಾಪಸಮರ್ಥರಲ್ಲವೇ? ಅವರೆಲ್ಲ ರಾಜನಲ್ಲಿರುವರೆಂದೂ, ರಾಜನು ಸರ್ವದೇವಮಯನೆಂದೂ ನೀವೇ ಹೇಳುವಿರಿ. ಅಂದಮೇಲೆ ನಾನೇ ದೇವೇಶನು. ಮತ್ಸರವಂ ಬಿಟ್ಟು ಯಜ್ಞಭಾಗಗಳನ್ನೆನಗೇ ಕೊಡಿ. ನನ್ನ ಹೊರತು ಉತ್ತಮ ಪುರುಷನಿನ್ನಾರು?—ಎಂದು ನಿಂದಿಸಿದನು.

ಮೈತ್ರೇಯನು ಪೇಳಿದನು—

ಪಾಪಿಯಾದ ವೇನನಿಂತು ವೇದಮಾರ್ಗವನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿ, ವಿಪರೀತ ಜ್ಞಾನಿಯಾದನು. ಋಷಿಗಳೆಷ್ಟು ಬೇಡಿದರೂ ಕೇಳದೆ ತಿರಸ್ಕರಿಸಿದನು. ಸಕಲ ಶುಭದೂರನಾಗುವುದವನ ಹಣೆಯಲ್ಲೇ ಬರೆದಂತಿತ್ತು. ಆಗ ಭೃಗ್ವಾದಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ದುರ್ಗರ್ವಿಯಾದ ವೇನನು ತಮ್ಮ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯನ್ನು ತಿರಸ್ಕರಿಸಲು, ಕುಪಿತರಾಗಿ ಇಂತು ನುಡಿದರು—

ಕೊಲ್ಲಿ! ಸಂಹರಿಸಿ ಇವನನ್ನು. ಸ್ವಭಾವದಿಂದ ದುಷ್ಟನಾದ ಈ ವೇನನಿಂದ ಜಗತ್ತಿಗೆ ಸುಖವಿಲ್ಲ. ಇವನಿನ್ನೂ ಬದುಕಿದ್ದರೆ ಲೋಕವನ್ನೆಲ್ಲಾ ನಾಶಮಾಡಿಬಿಡುವನು. ಈ ದುಶ್ಚರಿತನು ರಾಜ್ಯಾರ್ಹನಲ್ಲ. ಲಜ್ಜೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ವಿಷ್ಣುನಿಂದೆಯನ್ನು ಮಾಡಿದ ಈ ಪಾಪಿಯು ಸಾಯಲಿ! ಶ್ರೀಶನ ದಯೆಯಿಂದ ಮಹದೈಶ್ವರ್ಯವನ್ನು ಪಡೆದು ಶ್ರೀಶನನ್ನೇ ನಿಂದಿಸುವ ಸಾಹಸವನ್ನು ಮಾಡಲು ವೇನನಂತಹ ಅಮಂಗಲನಿಗಲ್ಲದೆ ಇತರರಿಗೆ ಸಾಧ್ಯವೇ?

ಹೀಗೆ ನಿಶ್ಚಯಿಸಿ ಭೃಗ್ವಾದಿ ಮುನಿಗಳು ಸಿಟ್ಟಿನಿಂದ ಹುಂಕಾರವನ್ನು ಮಾಡುವುದರಿಂದಲೇ ಹರಿನಿಂದೆಯಿಂದ ಹತಪ್ರಾಯನಾದ ವೇನನನ್ನು ಸಂಹರಿಸಿದನು. ವೇನನು ಬ್ರಹ್ಮದಂಡಹತನಾದ ಅಂಧಂತಮವನ್ನು ಹೊಂದಿದನು. ಋಷಿಗಳು ತಮ್ಮ ಆಶ್ರಮಗಳಿಗೆ ಪೋಗಲು, ಸುನೀಥೆಯು ವೇನಶರೀರವನ್ನು ಔಷಧಾದಿಗಳಿಂದ ಕೆಡದೆ ಕಾದು ದುಃಖಿಸುತ್ತಿದ್ದಳು.

ಒಂದುಸಲ ಆ ಭೃಗ್ವಾದಿ ಮುನಿಗಳು ಸರಯೂಸ್ನಾನವನ್ನು ಮಾಡಿ, ಆಹುತಿಗಳನ್ನಿತ್ತು, ನದೀತೀರದಿ ಕೂತು ವಿಷ್ಣುಕಥಾ ಶ್ರವಣವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಆಗ ಲೋಕಭಯಂಕರಗಳಾದ ಉತ್ಪಾತಗಳೇಳಲು ಕಂಡು ತಪಿಸಿ ಇಂತೆಂದರು—

'ಅಯ್ಯೋ! ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಮತ್ತೆ ಚೋರಾದ್ಯುಪ್ರದವವು ಹೆಚ್ಚಿತೋ ಹೇಗೆ? ರಾಜ್ಯವೋ ಅರಾಜಕವಾಗಿದೆ' ಎನ್ನುತ್ತಿರುವಂತೆಯೇ ಕಳ್ಳಕಾಕರು ಕೊಳ್ಳೆಹೊಡೆಯಲು, ಅವರ ಪೀಡೆಯನ್ನು ತಡೆಯಲಾರದೆ ಓಡುವ ಜನರು, ಕಳ್ಳರು ಹಿಂಬಾಲಿಸಲೆದ್ದ ಧೂಳಿಯು ಕಾಣಿಸಿತು. ಅನ್ಯೋನ್ಯಹಿಂಸೆಯಿಂದ ದ್ರವ್ಯವನ್ನು ಸುಲಿಯುವ ದುಷ್ಟರ ಹಾವಳಿ

ಹೆಚ್ಚಿತು. ಗ್ರಾಮಗಳು ಚೋರರಿಂದ ತುಂಬಿದವು. ರಾಜ್ಯವರಾಜಕವಾಗಿ ಬಲಹೀನ ವಾಯಿತು. ದೋಷವನ್ನು ಕಂಡು ಶಕ್ತರಾದವರೂ ದುಷ್ಟರನ್ನು ನಿವಾರಿಸಲಿಲ್ಲ. ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು ಸಮದರ್ಶಿಯು ಶಾಂತನಾಗಿದ್ದರೂ ದೀನಜನ ದುಃಖವನ್ನು ಕಣ್ಣಾರೆ ಕಂಡು ಉಪೇಕ್ಷಿಸಿದರೆ ಒಡೆದ ಗಡಿಗೆಯಂತೆ ನೀರು ಹರಿದುಹೋಗುವಂತೆ ಅವನ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ್ಯವೇ ನಷ್ಟವಾಗುವುದು. ಅಂಗರಾಜರ್ಷಿಯ ವಂಶವಿಲ್ಲಿಗೆ ನಿಂತುಹೋಗುವುದು ಉಚಿತವಲ್ಲ. ಈ ವಂಶದಲ್ಲಿ ಕೇಶವದಾಸರಾದ ವೀರರಾಜರು ಹುಟ್ಟಿರುವರು. ಆದ್ದರಿಂದ ಆ ವಂಶವನ್ನೂ ಉಳಿಸುವುದೂ, ಅಧರ್ಮವನ್ನು ಅಳಿಸುವುದೂ ಶಕ್ತರಾದ ನಮ್ಮ ಧರ್ಮವಾಗಿದೆ.'

ಇಂತು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿ ಋಷಿಗಳು ಬಂದು ಮೃತರಾಜನ ತೊಡೆಯನ್ನು ಮಥಿಸಿದರು. ಅಲ್ಲಿಂದ ಕಾಕಕೃಷ್ಣವರ್ಣನು, ಹ್ರಸ್ವಬಾಹುವೂ, ಮಹಾಕಪೋಲನೂ, ಆದ ಕುಬ್ಜನೊಬ್ಬ ಸಮುದ್ರಮಥನದಿಂದ ಕಾಲಕೂಟದಂತೆ ಜನಿಸಿದನು. ಕಾಲುಗಿಡ್ಡಾಗಿ ಮೂಗುಬಚ್ಚಿಯಾಗಿ, ಕಣ್ಣುಕೆಂಪಾಗಿ ಕೂದಲು ಕಂದಾಗಿದ್ದ ಅವನು ನಮಿಸಿ ಏನು ಮಾಡಲಿ ಎಂದನು. ಮುನಿಗಳವನನ್ನು 'ನಿಷೀದ' (ಕೂಡು) ಎಂದರು. ಅವನು ನಿಷಾಧನೆನಿಸಿ ಗಿರಿಕಾನನಚಾರಿಗಳಾದ ಬೇಡರಿಗೆ ಮೂಲಪುರುಷನಾದನು. ವೇನನ ಪಾಪವನ್ನು ವಹಿಸಿ ಜನಿಸಿದ ನಿಷಾದನು ತಾಮಸವೇನಾಂಶನು. ಪೃಥುನೆಂಬ ಜೀವನು ಸಾತ್ವಿಕವೇನಾಂಶನು. ಮಗನ ಪುಣ್ಯದಿಂದ ಸ್ವರ್ಗವನ್ನು ಸೇರಿದವನು ರಾಜಸವೇನಾಂಶನು. ಸ್ವಯಂ ವೇನನು ತಾಮಸ ತಾಮಸನು, ಅವನು ತಮಸ್ಸನ್ನು ಪೊಂದಿದನು.

ಅನಂತರ ಋಷಿಗಳು ಮತ್ತೆ ವೇನಶರೀರದ ಬಾಹುದ್ವಯವನ್ನು ಮಥಿಸಲಲ್ಲಿಂದ ದಂಪತಿಗಳು ಹುಟ್ಟಿದರು; ಆ ಗಂಡ-ಹೆಂಡಂದಿರನ್ನು ಕಂಡಾನಂದಪರವಶರಾಗಿ ಪೃಥು ನಾಮಕ ಹರಿಸನ್ನಿಧಾನ ವಿಶೇಷಯುಕ್ತನೆಂದೂ ತಿಳಿದು ಪ್ರಶಂಶಿಸಿದರು.

ಭುವನ ಪಾವನನೆನಿಪ ಲಕ್ಷ್ಮೀಧವನ ಆವೇಶಯುಕ್ತನಾದ ಅವನೀ ಭೂಧವನು, ಪೃಥುನೆನಿಸುವನು. ಇವಳಾದರೂ ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿಯು, ಪತಿಯಂ ಬಿಟ್ಟಿರದಂತೆ ಅನಪಾಯಿನಿಯಾಗಿ ಲಕ್ಷ್ಮೀಸನ್ನಿಧಾನಯುತಳಾಗಿ ಅರ್ಚೀದೇವಿ ಎನಿಸುವಳು.

೧೫. ಪೃಥುಚರಿತೆ, ನಿರಹಂಕಾರಿತ್ವ

ಆಗ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ಅರ್ಚಿ ಪೃಥುಗಳನ್ನಿಂತು ಪೊಗಳಿದರು–

ಈ ಮಹಾರಾಜನು ಆದಿರಾಜನೆಂದು ಪ್ರಥಿತನಾಗುವನು. ಮಹಾಕೀರ್ತಿಯನ್ನು ಗಳಿಸಿ ಪೃಥುನೆಂಬ ನಾಮದಿ, ಸಜ್ಜನ ಪ್ರಶಂಸಾ ಪಾತ್ರನಾಗುವನು. ಈ ದೇವಿಯು ಗುಣಗಣಮಣಿ ಭೂಷಿತಳಾಗಿ ಅರ್ಚಿ ಎಂಬ ನಾಮದಿ ಪೂಜ್ಯಳಾಗುವಳು. ಪೃಥುರಾಜನ ಪತ್ನಿಯಾಗಿ ಶೋಭಿಸುವಳು. ಶ್ರೀಹರಿಯ ಪೃಥುರೂಪ ಸನ್ನಿಧಾನದಿಂದ, ರಾಜನು ಲೋಕವನ್ನು ರಕ್ಷಿಸುವನು. ಅರ್ಚಿಯು ಶ್ರೀ ಸನ್ನಿಧಾನದಿಂದ' ಅವನ ರಾಣಿ ಎನಿಸುವಳು.

ಆಗ ಗಂಧರ್ವರು ಪಾಡಿದರು. ಸಿದ್ಧರಾಕಾಶದಿ ನಿಂದು ಸುಮವರ್ಷವನ್ನುಗರೆದರು. ಅಪ್ಸರೆಯರಾಡಿದರು. ಶಂಖತೂರ್ಯ ಮೃದಂಗಗಳನ್ನು ಬಾರಿಸಿದರು. ದೇವದುಂದುಭಿ

ಗಳು ಮೊಳಗಿದವು. ದೇವರ್ಷಿ ಪಿತೃಗಣಗಳಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದರು. ಜಗದ್ಗುರುವಾದ ಬ್ರಹ್ಮನು ಸುರೇಶರಿಂದ ಕೂಡಿಬಂದು ವೈನ್ಯನ ದಕ್ಷಿಣಹಸ್ತದಲ್ಲಿ ಚಕ್ರಾದಿ ಶುಭಚಿಹ್ನಗಳನ್ನು ಪಾದ ಗಳಲ್ಲಿ ಪದ್ಮರೇಖೆಯನ್ನು ಕಂಡು ಹರಿಸನ್ನಿಧಾನದ ಮಹಿಮೆ ಎಂದು ತಿಳಿದನು. ಶ್ರೀಹರಿಯ ದಯದಿಂದ ವೃಥುರಾಜನು ಅಪ್ರತಿಹತ ಪರಾಕ್ರಮಿಯಾಗುವಂತೆ ಆಶೀರ್ವದಿಸಿದನು.

ಆಗ ಪೃಥುರಾಜನಿಗಭಿಷೇಕವನ್ನು ಮಾಡಲು ಬ್ರಹ್ಮಾದಿಗಳು ಸಿದ್ಧರಾದರು. ಸರ್ವದೇಶದ ಜನರು ತತ್ತತ್ ದ್ರವ್ಯಗಳನ್ನು ತಂದರ್ಪಿಸಿದರು. ನದಿಗಳು ಅಭಿಷೇಕ ಜಲವನ್ನು, ಸಮುದ್ರವು ರತ್ನಗಳನ್ನು, ಗಿರಿಗಳೋಷಧಿಗಳನ್ನು, ನಾಗರು ಮಣಿಗಳನ್ನು, ಗೋವುಗಳು ಪಂಚರಸಗಳನ್ನು, ದುರ್ದ್ಯೌವಿ ಪೂಮಳೆಯನ್ನು, ಭೂಮಿಯು ಅಂಕುರಗಳನ್ನು ಉಪಾಯನವನ್ನಾಗಿ ತಂದುಕೊಟ್ಟರು. ಇಂತು ಪಟ್ಟಾಭಿಷಿಕ್ತನಾಗಿ ಮಹಾರಾಜನು ಪೀತಾಂ ಬರವನ್ನು ಸರ್ವಾಭರಣಗಳನ್ನು ಧರಿಸಿ, ಅಲಂಕೃತಳಾದ ಅರ್ಚಿಯಿಂದ ಕೂಡಿ ಎರಡನೆಯ ಅಗ್ನಿಯಂತೆ ವಿರಾಜಿಸಿದನು. ಕುಬೇರನು ಕನಕಸಿಂಹಾಸನವನ್ನು, ವರುಣನು ಜಲಸ್ರಾವಿ ಶ್ವೇತಚ್ಛತ್ರವನ್ನು, ವಾಯುವು ವಾಲವ್ಯಜನಗಳನ್ನು, ಧರ್ಮನು ಕಾಂತಿಕೀರ್ತಿಮಯ ಹಾರ ವನ್ನು ಕೊಟ್ಟರು. ಶ್ರೀಹರಿಯು ಸುದರ್ಶನ ಚಕ್ರವನ್ನು, ಶ್ರೀದೇವಿಯು ಅವ್ಯಾಹ ತೈಶ್ವರ್ಯವನ್ನು ದಯವಾಲಿಸಿದರು. ದಶಚಂದ್ರನೆಂಬ ಖಡ್ಗವನ್ನು ರುದ್ರನು, ಶತಚಂದ್ರ ವನ್ನು ಪಾರ್ವತಿಯು, ಚಂದ್ರನು ಅಮೃತಮಯಾಶ್ವಗಳನ್ನು, ವಿಶ್ವಕರ್ಮನು ರೂಪಾ ಶ್ರಯವೆಂಬ ರಥವನ್ನು, ಅಗ್ನಿಯು ಅಜಗವೆಂಬ ಧನುಸ್ಸನ್ನು, ಸೂರ್ಯನು ಕಿರಣ ಗಳಂತಿರುವ ಬಾಣಗಳನ್ನು, ಭೂಮಿಯು ಅಣಿಮಾದಿ ಯೋಗಯುಕ್ತ ಪಾದುಕೆಗಳನ್ನು, ದ್ಯುದೇವಿಯು ಪುಷ್ಪಗಳನ್ನು, ಖೇಚರರು ನಾಟ್ಯಗೀತ ವಾದಿತ್ರ ಕಲೆಗಳನ್ನು ಅಂತರ್ಧಾನ ವಿದ್ಯೆಯನ್ನು, ಋಷಿಗಳು ವೇದಾಶೀರ್ವಾದಗಳನ್ನು, ಸಮುದ್ರನು ಶಂಖವನ್ನು, ನದಿಗಳು ಪರ್ವತಗಳು ರಾಜ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಪೂಜಿಸಿದರು.

ಆಗ ಸೂತ ಮಾಗಧ ವಂದಿಗಳು ವೃಥುರಾಜನನ್ನು ಸ್ತುತಿಸಲುಪಕ್ರಮಿಸಿದರು. ನಿರಹಂಕಾರಿಯಾದ ಪೃಥುರಾಜನು ಅವರನ್ನು ನಿವಾರಿಸಿ ಮೇಘಗಂಭೀರವಚನಗಳಿಂದ ಇಂತೆಂದನು–

ಎಲೌ ಸೂತ! ಮಾಗಧ! ವಂದಿ! ಇನ್ನೂ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ನನ್ನ ಗುಣಕಾರ್ಯವೇ ಪ್ರಕಾಶಿತವಾಗಿಲ್ಲ. ನಿಮ್ಮ ಸ್ತೋತ್ರದ ವಿಷಯವೇ ಇಲ್ಲವಲ್ಲ! ಏಕೆ ಇಲ್ಲದ ಗುಣಗಳನ್ನು ವರ್ಣಿಸಿ ನಿಮ್ಮ ವಚನಗಳನ್ನು ವ್ಯರ್ಥವಾಗಿಸುವಿರಿ? ಆದರೂ ನಿಮ್ಮ ವಂದಿವೃತ್ತಿಗೆ ಲೋಪವಿಲ್ಲ. ಗುಣಪ್ರಕಾಶವಾದಮೇಲೆ ಕಾಲಾಂತರದಲ್ಲಿ ನನ್ನಲ್ಲಿ ಇದ್ದ ಗುಣಗಳನ್ನು ಅತಿಶಯೋಕ್ತವಾಗದಂತೆ ನನ್ನ ಮರೆಯಲ್ಲಿ ವರ್ಣಿಸಿರಿ. ಮಧುರವಚನರಾದ ನೀವು ಉತ್ತಮಶ್ಲೋಕನ ಗುಣಗಳನ್ನು ನಮ್ಮೆದುರಿಗೂ ಮರೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಸದಾ ಪೊಗಳುವ ದುಚಿತವು. ವಿಣ್ಮೂತ್ರ ಪೂರ್ಣವಾಗಿ, ಹೇಯವಾದೀ ದೇಹದಿ ಅಹಂಭಾವವನ್ನು ಮಾಡಿ, ತನ್ನನ್ನು ಪೊಗಳಿಸಿಕೊಂಬುವುದು ಸಭ್ಯಲಕ್ಷಣವಲ್ಲ. ಆತ್ಮಪ್ರಶಂಸೆಯೇ ಮರಣವಲ್ಲವೇ? ಬಾಲ್ಯದಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಮುಂದೆ ಬರಬಹುದೆಂದು ಆತ್ಮವಂಚನೆಯನ್ನು ಮಾಡಿ

ಕೊಂಡು, ಪೃಥಿವ್ಯಾದಿಗಳ ಕ್ಷಮಾಗುಣವನ್ನು ಶ್ರೀಹರಿಯ ಔದಾರ್ಯಾದಿ ಗುಣಗಳನ್ನು ತನ್ನಲ್ಲಿವೆ ಎಂಬ ಭ್ರಮೆಯಿಂದ, ವಂದಿಗಳ ಮುಖದಿಂದ ಪೊಗಳಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಯಾವ ವಿವೇಕಿಯು ಇಚ್ಛಿಸುವನು? ಒಂದು ವೇಳೆ ಹಾಗೆ ಪೊಗಳಿಸಿಕೊಂಡವನು ಜನರು ನಗುವರೆಂದು ತಿಳಿಯದ ಮೂರ್ಖನೇ ಸರಿ! ಎಷ್ಟೋ ಕೀರ್ತಿಶಾಲಿಗಳಾಗಲಿ ಪ್ರಭುವರರಾಗಲಿ ಆತ್ಮಸ್ತುತಿಯನ್ನು ಸಹಿಸರು, ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷವಾಗಿ ಕಂಡ ಪೌರುಷವನ್ನು ಪರಮೋದಾರರಾದ ಮಹಾತ್ಮರು ತುತಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ನಾಚುವರು. ಇನ್ನು ನಾನೋ! ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಯಾವ ಶ್ರೇಷ್ಠಗುಣದಿಂದಲೂ ಪ್ರಸಿದ್ಧನಾಗಲು ತಕ್ಕ ಸುಕೃತವನ್ನು ಇನ್ನೂ ಮಾಡಿಲ್ಲ. ಅಂದಮೇಲೆ ಮೂರ್ಖನಂತೆ ನನ್ನ ಸ್ತುತಿಯನ್ನು ನಾನೇ ಎಂತು ಮಾಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಿ! ಹಾಡಿ ಶ್ರೀಹರಿಚರಿತೆಯನ್ನು ಎಂದು ಮಹಾನುಭಾವನಾದ ಪೃಥುರಾಜನಾಡಿದನು.

೧೬. ಪೃಥುಗುಣವರ್ಣನೆ

ಮೈತ್ರೇಯನು ನುಡಿದನು–

ಪೃಥುರಾಜನ ವಚನಾಮೃತಪಾನದಿಂದ ತುಷ್ಟರಾಗಿ ಮುನಿಗಳು ಪೃಥುಗುಣ ಗಾನ ಮಾಡಿರೆಂದು ಪ್ರೇರೇಪಿಸಲು ಗಾಯಕರು ಪೊಗಳಿದರು.

ಆಗ ಸೂತನು ಇಂತು ಪೃಥುಗುಣಗಳನ್ನು ಬಣ್ಣಿಸಿದನು–

ಭಕ್ತಾನುಕಂಪಾವಶನಾಗಿ ಅವತರಿಸಿದ ದೇವದೇವನನ್ನು ಪೊಗಳಲು ನಮ್ಮ ತರವೇ? ವೇನನುತನಲ್ಲಿ ಆವೇಶದಿಂದಿರುವ ಶ್ರೀ ಪೃಥುನಾಮಕ ವಿಷ್ಣುಪರಾಕ್ರಮಗಳನ್ನು ನೆನೆಯಲು ಬ್ರಹ್ಮಾದಿಗಳ ಮನವೇ ಕೈಲಾಗದೆ ಹಿಂದಿರುಗಿತೆಂದಮೇಲೆ ಇನ್ನು ವಾಗೀಂದ್ರಿಯದಿಂದಲೂ ಅವನನ್ನು ಪೊಗಳಲಾರದೆ ಸುಮ್ಮನಾದರೆಂದು ಹೇಳಬೇಕೇ? ಅಂತಹವರ ಕೈಲಾಗದೆಂದ ಮೇಲೆ ನಮ್ಮ ಪಾಡೇನು? ವರ್ಣನಾಸಮರ್ಥರಾದರೂ ಪರಮಪುರುಷ ಕಲಾಯುಕ್ತನಾದ ಪೃಥುರಾಜನ ಪ್ರಶಂಸನೀಯ ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಸರ್ವಜ್ಞರಾದ ಮುನಿಗಳ ಆಜ್ಞೆಯನ್ನು ಮೀರಲಾರದೆ ಅವರುಪದೇಶಿಸಿದಂತೆ ವರ್ಣಿಸಿ ನಮ್ಮ ವಾಗಿಂದ್ರಿಯವನ್ನು ಪಾವನ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವೆವು. 'ಧರ್ಮಪ್ರಭುವರನಾದ ಪೃಥುರಾಜನು ಜನರನ್ನು ಧರ್ಮದಲ್ಲಿ ನಡೆಸುವನು. ಧರ್ಮಮರ್ಯಾದೆಗಳನ್ನು ರಕ್ಷಿಸುವನು. ಧರ್ಮದ್ರೋಹಿಗಳನ್ನು ಶಿಕ್ಷಿಸುವನು. ಲೋಕಪಾಲಕ ಶಕ್ತಿಗಳನ್ನು ಪೊಂದಿ ಆಯಾ ಕಾಲದಲ್ಲಿ, ಲೋಕದ ಜನರಿಗೆ ಇಹಾಮುತ್ರಶ್ರೇಯವನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸುವನು. ಕಾಲಕ್ರಮದಿಂದ ಕೊಂಡ ಕಷ್ಟವನ್ನು ಪ್ರಜರಿಗೆ ದುರ್ಭಿಕ್ಷ ಬಂದರೆ, ತಿರಿಗಿ ವಿನಿಯೋಗಿಸಿ ರಕ್ಷಿಸುವನು. ಸೂರ್ಯನು ಗ್ರೀಷ್ಮಾದಿ ಕೊಂಡ ಜಲವನ್ನು ವರ್ಷಋತುವಿನಲ್ಲಿ ಕೊಡುವುದಿಲ್ಲವೇ? ತನ್ನ ಮೀರಿ ನಡೆಯುವ ಸುಜನರ ತಪ್ಪನ್ನು ಸಹಿಸಿ ಕ್ಷಮಿಸುವನು. ದೀನರನ್ನು ದಯದಿಂದ ಧನಾದಿಗಳನ್ನಿತ್ತು ಪೊರೆಯುವನು. ಮಳೆಯಿಲ್ಲದೆ ಕ್ಷಾಮಪೀಡಿತರಾಗಿ ಜನರು ಮೊರೆಯಿಡಲು, ಇಂದ್ರನಂತೆ ಮಳೆಗರಿಸಿ ಧಾನ್ಯಗಳನ್ನು ಬೆಳೆಸಿ ಪ್ರಜರನ್ನು ಕಾಪಾಡುವನು. ಇವನ ವದನಚಂದ್ರದರ್ಶನ ಮಾತ್ರದಿಂದ, ಸಾನುರಾಗ ಕಟಾಕ್ಷದಿಂದ, ಮಂದಹಾಸದಿಂದ ಲೋಕವು ಪರಮಾನಂದಭರಿತವಾಗುವುದು. ಪೃಥುವು ಸಮುದ್ರನಂತೆ ಅಗಾಧ ಮಹಿಮನು, ವಿಶುದ್ಧ ಕಾರ್ಯನು, ಗಂಭೀರ

ಮನಸ್ಕನು, ರಕ್ಷಿತ ರತ್ನಾದಿಧನನು, ನಿಗೂಢ ಸ್ವರೂಪನಾಗಿ ಮಹಾನುಭಾವನೆನಿಸುವನು. ಅಗ್ನಿಯಂತೆ ದುರಾಸದನು, ದುರ್ಧರ್ಷನು ಆಗಿ ಸಮೀಪದಲ್ಲಿದ್ದರೂ ದೂರದಿಂದಲೇ ಸೇವ್ಯನಾಗುವನು. ವಾಯುವಿನಂತೆ ಚಾರರಿಂದ ಸಕಲಭೂತಗಳ ಮಧ್ಯದಿ ಒಳಹೊರಗೆ ತಿರುಗುತ್ತಿದ್ದರೂ ಮೇಲೆ ನಿಂತು ಅಧ್ಯಕ್ಷನಾಗುವನು. ಯಮನಂತೆ ಧರ್ಮರಕ್ಷೆಯನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾ ದಂಡ್ಯರನ್ನೇ ದಂಡಿಸುವನು. ಮಗನಾದರೂ ಅಪರಾಧಿಯಾದರೆ ದಂಡಿಸುವನು. ಶತ್ರುವಾದರೂ ನಿರಪರಾಧಿಯಾದರೆ ದಂಡಿಸದಿರುವನು. ಬ್ರಹ್ಮನಂತೆ ತನ್ನ ಅಪ್ರತಿಹತಾಜ್ಞೆಯನ್ನು ಸೂರ್ಯಕಿರಣಗಳು ಸೇರುವ ಮಾನಸಾಚಲದವರಿವಿಗೂ ವರ್ತಿಸಿ ಮೆರೆದನು. ಚಂದ್ರನಂತೆ ಲೋಕಾನಂದಕರನಾಗಿ ಮನೋರಂಜನೆಯಂಗೈದು ನಿಜವಾದ ರಾಜನೆನಿಸುವನು. ಪ್ರತಿಜ್ಞೆಯಂ ಪಾಲಿಸದಿರನು. ವ್ರತವಂ ಪಿಡಿದು ನಡೆಸದಿರನು. ಬ್ರಾಹ್ಮಣರನ್ನು ವೃದ್ಧರನ್ನು ಸೇವಿಸುವನು. ಸರ್ವಭೂತಗಳಿಗಾನಂದಪ್ರದನೆನಿಸಿ ದೀನರಲ್ಲಿ ತಂದೆಯಂತೆ ದಯೆ ತೋರುವನು. ಪರಸ್ತ್ರೀಜನರು ಮಾತೃಸಮರೆಂದು ತಿಳಿದು ಸ್ವಸತಿಗೆ ಸ್ಮರನೆನಿಸುವನು. ಪ್ರಜರಿಗೆ ತಂದೆಯಂತೆ ಸ್ನೇಹವನ್ನು ತೋರಿ ಪೊರೆವನು. ಬ್ರಹ್ಮವಾದಿಗಳಿಗೆ ಕಿಂಕರನಂತೆ ವಿಧೇಯನಾಗುವನು. ಮಿತ್ರಾನಂದವರ್ಧನನು, ದೇಹಿಗಣಪ್ರಿಯತಮನು ಆಗಿ ಭಕ್ತಸಂಗ ದಿಂದ ಪುನೀತನಾಗುವನು. ದುಷ್ಟ ಜನರಿಗೆ ಯಮರಾಜನೇ ಸರಿ! ಭೂದೇವಿಯಿಂದ ಓಷಧಿಗಳನ್ನು ಕರೆದು ಜನರಿಗಾಹಾರಕಲ್ಪನವನ್ನು ಮಾಡುವನು. ಧನುಃಕೋಟಿಯಿಂದ ಭೂಪ್ರದೇಶವನ್ನು ಸಮನಾಗಿಸಿ, ಪುರಗ್ರಾಮ ಜನಪದಗಳನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸುವನು. ಸಾಕ್ಷಾದ್ಭಗ ವಂತನೇ ಒಂದಂಶದಿಂದಾವೇಶಿಸಿರುವನೀ ಶ್ರೀಶನಿಗೆ ಸ್ವಗತಭೇದವೆಳ್ಳಷ್ಟೂ ಇಲ್ಲ. ಆ ಶ್ರೀ ಹರಿಯು ಪೃಥುರಾಜನಲ್ಲಿದ್ದು ನಡೆಸುವ ಮಹತ್ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಯಾರು ತಿಳಿಯು ವರು? ಸೂರ್ಯನಂತೆ ಪೂರ್ವಗಿರಿಯಲ್ಲಿ ರಥವನ್ನಾರೋಹಿಸಿ ಧನುಃಪಾಣಿಯಾಗಿ ಪ್ರದಕ್ಷಿ ಣಿಸಿ ಭೂಮಂಡಲವನ್ನು ಬೆಳಗಿ, ಸುಜನ ರಕ್ಷಕನಾಗಿ ಲೋಕಬಾಂಧವನೆನಿಸುವನು. ರಾಜರು ಶಿರಬಾಗಿ ನಮಿಸಿ ಸಮರ್ಪಿಸಿದ ಕಪ್ಪಕಾಣಿಕೆಗಳನ್ನು ಕೊಂಡು ಆ ರಾಜತರುಣಿ ಯರು 'ಚಕ್ರಾಯುಧನೇ ಆದಿರಾಜನಾಗಿ ಬಂದ'ನೆಂದು ತನ್ನ ಗುಣಗಾನವನ್ನು ಮಾಡು ತ್ತಿರಲು, ದಿಗ್ವಿಜಯವನ್ನು ಮಾಡುವನು. ಪ್ರಜರ ವೃತ್ತಿಗಾಗಿ ಗೋರೂಪಳಾದ ಭೂದೇವಿ ಯಿಂದ ವಿವಿಧ ಕ್ಷೀರಗಳ ಕರೆದು ಧನುಃಕೋಟಿಯಿಂದ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಸಮವಾಗಿಸಿ ಇಂದ್ರನಂತೆ ವಿಜೃಂಭಿಸುವನು. ಅಜಗವನ್ನು ಪಿಡಿದು ದುರ್ಜಯನಾಗಿ, ರಥದಿ ನಿಂತ ಪೃಥುವಿನನ್ನು ಕಂಡು ದುರ್ಮಾರ್ಗರು ಬಾಲ ಮುದುಡಿಕೊಂಡು ನಾಯಿಗಳಂತೆ ಓಡಿ ಅಡಗುವರು. ಸರಸ್ವತೀ ತೀರದಲ್ಲಿ ನೂರನೆಯ ಅಶ್ವಮೇಧವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿರಲು ಪೃಥುರಾಜನ ಕುದುರೆಯನ್ನು ಶತಕ್ರತುನಾದ ಇಂದ್ರನು ಅಪಹರಿಸುವನಾಗ, ಪೃಥುರಾಜನು ಏಕೋನ ಶತಕ್ರತುನೆನಿಸುವನು. ಉಪವನದಲ್ಲಿ ಪೂಜ್ಯನಾದ ಸನತ್ಕುಮಾರನಿಂದ ಬ್ರಹ್ಮಜ್ಞಾನವನ್ನು ಪೊಂದಿ ಧನ್ಯನಾಗುವನು. ಪ್ರಖ್ಯಾತ ಪರಾಕ್ರಮನೆಂದು ವರ್ಣಿಸುವ ಪ್ರಬಂಧಗಳನ್ನು ಕೇಳುತ್ತಾ ಎಲ್ಲವೂ ಶ್ರೀಹರಿದತ್ತವೆಂದು ತಿಳಿದನು. ಎದುರಿಲ್ಲದೆ ಲೋಕ ಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ಜಯಿಸಿ, ಲೋಕಕಂಟಕರಾದವರನ್ನು ತೇಜೋಬಲದಿಂದ ಮುರಿದು, ದೇವತಾ ಗಣಗೀತ ಮಹಿಮನಾಗಿ ಪೃಥುರಾಜನು ಮಹಾನುಭಾವನೆನಿಸುವನು.

೧೭. ಭೂದೇವೀಕೃತ ಪೃಥು ಪ್ರಾರ್ಥನೆ

ಮೈತ್ರೇಯನು ಹೇಳಿದನು–

ಈ ರೀತಿಯಾಗಿ ತನ್ನ ಗುಣಕರ್ಮವರ್ಣನೆಯನ್ನು ಮಾಡಿದ ಸೂತಮಾಗದ ವಂದಿಗಳನ್ನು ಆದಿರಾಜನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಸತ್ಕರಿಸಿದನು. ಬ್ರಾಹ್ಮಣರನ್ನು ಭೃತ್ಯಾಮಾತ್ಯರನ್ನು ಪೌರಜಾನಪದರನ್ನು ಪ್ರಜಾವರ್ಗವನ್ನು ಯಥಾಯೋಗ್ಯವಾಗಿ ಸನ್ಮಾನಿಸಿದನು.

ವಿದುರನು ಕೇಳಿದನು–

ಬಹುರೂಪಿಣಿಯಾದ ಭೂದೇವಿಯು ಗೋರೂಪವನ್ನು ಧರಿಸಲು ಕಾರಣವೇನು? ಪೃಥು ಅವಳ ಹಾಲುಗರೆದನೆಂದಿರಿ, ವತ್ಸವಾರು? ಕರೆದ ದ್ರವ್ಯವೇನು? ಪ್ರಕೃತಿ ವಿಷಮ ವಾದೀ ಭೂಮಿಯು ಸಮವೆಂತಾಯಿತು? ಪೃಥುವಿನ ಯಜ್ಞಾಶ್ವವನ್ನು ಇಂದ್ರನೇಕಪ ಹರಿಸಿದನು? ಬ್ರಹ್ಮಜ್ಞಾನಿಶ್ರೇಷ್ಠನಾದ ಸನತ್ಕುಮಾರನಿಂದ ಜ್ಞಾನ ವಿಜ್ಞಾನಗಳನ್ನು ಪೊಂದಿ, ಆ ರಾಜರ್ಷಿಯು ಯಾವ ಲೋಕವನ್ನು ಸೇರಿದನು? ಶ್ರವಣಮನೋಹರವಾದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಕಥೆಯನ್ನು ಪೂರ್ವಭಕ್ತರ ಕಥಾಸಹಿತವಾಗಿ ಎನಗೆ ಪೇಳಿ. ವೈನ್ಯರೂಪದಿಂದ ಗೋದೋಹನವನ್ನು ಮಾಡಿದ ಪುಣ್ಯಚರಿತೆಯನ್ನು ಮೊದಲು ಪೇಳಿ.

ರಾಜನ್! ವಿದುರನ ಪ್ರಶ್ನೆಯನ್ನು ಕೇಳಿ ವಾಸುದೇವ ಕಥಾವರ್ಣನೋನ್ಮುಖನಾದ ಮೈತ್ರೇಯನು ಪ್ರೀತಿಯಿಂದ ಹೇಳಿದನು–

ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಂದ ಅಭಿಷಿಕ್ತನಾದ ಪೃಥುವು ಜನಪಾಲನಾಗಿ ಆಳುತ್ತಿರಲು ಭೂಮಿಯು ನಿರನ್ನವಾಯಿತು. ಕ್ಷಾಮವು ತಲೆದೋರಿತು. ಕ್ಷುದ್ಬಾಧೆಯನ್ನು ತಡೆಯಲಾರದೆ ಪ್ರಜರು ರಾಜನನ್ನು ಸಮೀಪಿಸಿ ವಿಜ್ಞಾಪಿಸಿದರು.

ರಾಜನ್! ಜಠರಾಗ್ನಿಯು ನಮ್ಮನ್ನು ದಹಿಸುತ್ತಿದೆ. ಕೋಟರಾಗ್ನಿಯಿಂದ ವೃಕ್ಷವು ಸುಟ್ಟಂತೆ ಅನ್ನಾಭಾವದಿಂದ ನಷ್ಟರಾಗುತ್ತಿರುವೆವು. ನೀನೇ ಗತಿ ಎಂದು ನಂಬಿ ಬಂದಿರುವೆವು. ರಾಜನು ಪ್ರಜರಿಗೆ ವೃತ್ತಿಕರನಲ್ಲವೇ? ಹಸಿವೆಯನ್ನು ತಾಳಲಾರದೆ ಸಾಯಲಿರುವ ನಮಗೆ ಅನ್ನದಾನವನ್ನು ಮಾಡು. ಲೋಕಪಾಲನಾದ ನಿನ್ನ ಹೊರತಿನ್ನಾರು ರಕ್ಷಕರು? ಎಂದು ಗೋಳಿಟ್ಟ ಪ್ರಜೆಗಳ ದೀನವಾಕ್ಯಗಳನ್ನು ಆಲಿಸಿ ದೀರ್ಘಾಲೋಚನೆಯನ್ನು ಮಾಡಿ ಅನ್ನಾಭಾವಕಾರಣವನ್ನು ತಿಳಿದನು; ತಿಳಿದು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿ ಧನುಷ್ಪಾಣಿಯಾಗಿ ಭೂದೇವಿಯಲ್ಲಿ ಕುಪಿತನಾಗಿ ಶರವನ್ನು ಜೋಡಿಸಿ ಕೊಲ್ಲಲುದ್ಯುಕ್ತನಾದನು. ಆಗ ಧರಣಿಯು ಉದ್ಯತಾಯುಧನಾದ ರಾಜನನ್ನು ಕಂಡ ಗಡಗಡ ನಡುಗಿ, ಗೋರೂಪವನ್ನು ಧರಿಸಿ ವ್ಯಾಧನಿಂದ ಓಡುವ ಹರಿಣಿಯಂತೆ, ಓಡತೊಡಗಿದಳು. ತ್ರಿಪುರವೈರಿಯಂತೆ ಉಗ್ರನಾದ ಪೃಥುರಾಜನು ಶರಸಂಧಾನವನ್ನು ಮಾಡಿ ಗೋವನ್ನು ಹಿಂಬಾಲಿಸಿದನು. ದಶ ದಿಕ್ಕುಗಳಲ್ಲಿಯೂ ದಿಗಂತರದಲ್ಲಿಯೂ ಓಡಿಓಡಿ ಸಾಕಾಗಿ ಬಿಡದೆ ಕಡುಕೋಪದಿಂದ ಬೆನ್ನಟ್ಟಿ ಬರುವ ರಾಜನನ್ನು ನೋಡಿ ಭಯಚಕಿತಳಾಗಿ ಭೂದೇವಿಯು ಹಿಂದಿರುಗಿ ನಿಂತಳು. ಮೃತ್ಯುಮುಖದಿಂದ ಪಾರಾಗಲಾರದ ಜೀವರಂತೆ, ರಕ್ಷಿಸುವರನ್ನು ಕಾಣದೆ–ಮಹಾಭಾಗ! ಧರ್ಮಜ್ಞ! ದೀನವತ್ಸಲ! ರಕ್ಷಿಸು, ನನ್ನನ್ನು ಕೊಲ್ಲಬೇಡ! ಭೂತಪಾಲಕನಾದ ನಿನಗೆ ದೀನಳಾದ ನಿರವ

ರಾಧಿನಿಯಾದ ನನ್ನನ್ನು ಸಂಹರಿಸುವುದುಚಿತವೇ? ಧರ್ಮರತನಾದ ನೀನು ಸ್ತ್ರೀಹತ್ಯೆಯನ್ನು ಮಾಡುವೆಯಾ? ದುಷ್ಟನಾದರೂ ಸ್ತ್ರೀಯರನ್ನು ಅಪರಾಧವನ್ನೆಸಗಿದೊಡೆಯೂ ಕೊಲ್ಲುವುದಿಲ್ಲ. ನಿನ್ನಂತಹ ಕರುಣಿಗೆ, ದೀನವತ್ಸಲನಿಗೆ ಸ್ತ್ರೀಹತ್ಯೆ ಸಲ್ಲುವುದೇ? ನಡುನೀರಿನಲ್ಲಿ ನೌಕೆಯಂತೆ ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ನೂತನಳಾಗಿ ಧಾರಣಸಮರ್ಥಳೆನಿಸಿದ ನನ್ನನ್ನು ಸಂಹರಿಸಿ ನಿನ್ನನ್ನು ನಿನ್ನ ಪ್ರಜರನ್ನು ಎಲ್ಲಿ ನಿಲ್ಲಿಸುವೆ? ಪೇಳು.

ಪೃಥುರಾಜನೆಂದನು—ವಸುಧೇ! ಭೂಭರ್ತನೆನಿಸಿದ ನನ್ನ ಶಾಸನವನ್ನು ಧಿಕ್ಕರಿಸಿದ ನಿನ್ನನ್ನು ಸಂಹರಿಸದೆ ಬಿಡೆನು. ಯಜ್ಞಗಳಲ್ಲಿ 'ಭೂಃ ಸ್ವಾಹಾ' ಎಂದು ಕೊಡುವ ಹವಿರ್ಭಾಗವನ್ನು ಮಾತ್ರ ತಿಂದು, ನಮಗೆ ಬೇಕಾದ ಅನ್ನವನ್ನು ಕೊಡದಿರುವೆ. ಅನುದಿನವು ಹವಿರೂಪವಾದ ಹುಲ್ಲುಮೇದು ದ್ರವ್ಯಕ್ಷೀರವನ್ನು ಕೊಡದಿರುವ ನೀನು ಸ್ತ್ರೀಯಾದರೇನು? ಗೋವಾದರೇನು? ನಿನ್ನನ್ನು ಸಂಹಾರಮಾಡುವುದು ತಪ್ಪಲ್ಲ. ಬ್ರಹ್ಮನು ಔಷಧೀಬೀಜಗಳನ್ನು ಸೃಜಿಸಿರುವನು. ಅದನ್ನು ನಿನಗರ್ಪಿಸಿದ ಪ್ರಜರಿಗೆ ತಿರಿಗಿ ಕೊಡದೆ ಪ್ರಜಾಪಾಲನಾದ ನನ್ನನ್ನು ಕಡೆಗಣಿಸಿರುವ ನೀನು ಮೂರ್ಖಳೇ ಸರಿ! ನೋಡೀ ಪ್ರಜರನ್ನು! ಆರ್ತರಾದ ಇವರ ಪರಿದೇವನನ್ನು ಕಂಡ ಮನ ಕರಗದೇ ಕಠಿನಳಾದ ನಿನ್ನನ್ನು ಬಾಣಗಳಿಂದ ಸೀಳಿ ಮಾಂಸವನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಪ್ರಜಾಜೀವನವನ್ನುಳಿಸುವೆನು. ಪುರುಷನಾಗಲಿ ಸ್ತ್ರೀಯಾಗಲಿ ನಪುಂಸಕನಾಗಲಿ, ಅಹಂಭಾವದಿಂದ ನೀಚನಾಗಿ ಭೂತಗಳಲ್ಲಿ ನಿಷ್ಕರುಣೆಯಿಂದ ವರ್ತಿಸಲು ರಾಜನು, ಅಂತಹನನ್ನು ಸಂಹರಿಸುವುದೇ ಲೇಸು. ದುರ್ಮದಸ್ತಬ್ಧಳಾದ ನೀನು ಗೋವೇ? ಮಾಯಾ ಗೋರೂಪಳಾದ ನಿನ್ನನ್ನು ತುಂಡರಿಸಿ, ಸ್ವರೂಪ ಭೂತಧಾರಣ ಶಕ್ತಿಯಿಂದ ನನ್ನ ಪ್ರಜರನ್ನುದ್ಧರಿಸಿ ನಿಲ್ಲಿಸುವೆನು.

ಇಂತು ಕೃತಾಂತನಂತೆ ಕೋಪವೇ ಮೂರ್ತೀಭವಿಸಿ ನಿಂತ ಭೂಕಾಂತನನ್ನು ನೋಡಿ, ಭೂದೇವಿಯು ನಮಿಸಿ ಕೈಜೋಡಿಸಿ ನಡುಗುತ್ತಾ ಬಿನ್ನೈಸಿದಳು.

ಪರಮಪುರುಷನೇ! ನಿನಗೆ ನಮಸ್ಕಾರವು. ಬ್ರಹ್ಮಾದಿ ಸರ್ವ ಜೀವಶರೀರಗಳನ್ನು ಪ್ರಕೃತಿಯಿಂದ ರಚಿಸಿ ಪ್ರಕೃತಿ ಪ್ರಾಕೃತ ಸಂಬಂಧವಿಲ್ಲದಿರುವ ಜ್ಞಾನಾನಂದಾದಿ ಗುಣ ಪೂರ್ಣನು, ಸ್ವರೂಪಭೂತ ಜ್ಞಾನದಿಂದ ದೇಹೇಂದ್ರಿಯಾಂತಃಕರಣಜನ್ಯ ಷಡೂರ್ಮಿ ರಹಿತನು ಆದ ನಿನಗೆ ವಂದಿಸುವೆನು. ನಿನ್ನ ಶರೀರವೆನಿಸಿರುವ ನಾನು, ನಿನಗೆ ಪ್ರತಿಮೆಯಂತಿರುವೆನು. ತ್ರಿಗುಣದಿಂದ ಸೃಜಿಸಿದ ಪ್ರಜರೆನ್ನಲ್ಲಿರುವರು. ತಂದೆಯು ಪತಿಯು ಪ್ರಭುವಾದ ನೀನೇ ಸಂಹರಿಸಬರಲು ಮತ್ತಿನ್ನಾರನ್ನು ಶರಣೆನ್ನಲಿ? ಹೆತ್ತತಾಯಿಯೇ ಕುತ್ತಿಗೆ ಹಿಸುಕಲು, ಮತ್ತಿನ್ನಾರಿಗೆ ಪೇಳಲಾದೀತು? ನೀ ಸೃಜಿಸಿದೆ ಚರಾಚರ ಜಗವನ್ನು. ನಿನ್ನ ಸೃಜನಪ್ರಕಾರವು ವಿವಿಧ ತರ್ಕವಿಷಯವಾಗಿದೆ. ನಿನ್ನಿಚ್ಛೆಯಿಂದ ನಿನ್ನವಳಾದ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯಿಂದ ಕೂಡಿ ನಿರ್ಮಿಸಿದ ಜಗವನ್ನು ನೀನೇ ಸಂರಕ್ಷಿಸುವೆ. ಕರ್ತಾ ಗೋಪ್ತಾ ಎನಿಸಿದ ನೀನೇ ಹಂತಕನು ಆಗುವದುಚಿತವೇ? ಅಲ್ಪರು ನಿನ್ನ ಅಪ್ರಮೇಯ ಮಹಿಮೆಯನ್ನರಿಯರು, ಷಡ್ಗುಣ್ಯೈಶ್ವರ್ಯಪೂರ್ಣನಾದ ನಿನ್ನ ಚೇಷ್ಟೆ ತಿಳಿಯದು. ಏನು ಮಾಡಿರುವೆ, ಇನ್ನೇನು ಮಾಡುವೆ, ಏನು ಮಾಡಿಸುವೆ ಒಂದೂ ತಿಳಿಯದು. ನೀನೇ ಸರ್ವೋತ್ತಮನು; ಪಂಚ

ಕಿಂತಲು ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಪುರಗ್ರಾಮಾದಿ ಕಲ್ಪನೆ ಅಷ್ಟಾಗಿ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಅಂದಿನಿಂದ ಪ್ರಜರು ಬೇಕಾದಲ್ಲಿ ಸುಖವಾಗಿ ವಸಿಸಲು ಉಪಕ್ರಮಿಸಿದರು.

೧೯. ಪೃಥುರಾಜನ ಅಶ್ವಮೇಧ

ಮೈತ್ರೇಯನು ಹೇಳಿದನು–

ರಾಜರ್ಷಿಯಾದ ಪೃಥುವು ಒಂದು ಸಲ ನೂರಶ್ವಮೇಧಗಳನ್ನು ಸಂಕಲ್ಪಿಸಿ, ಸರಸ್ವತೀ ದೃಷದ್ವತೀ ನದಿಗಳ ಮಧ್ಯದೇಶವಾದ ಬ್ರಹ್ಮಾವರ್ತದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಚೀ ಸರಸ್ವತಿಯ ತೀರದಲ್ಲಿ ದೀಕ್ಷಿತನಾದನು. ಆಗ ಶತಕ್ರುತವಾದ ಇಂದ್ರನು ತನ್ನಂತೆ ಶತಕ್ರುತವಾಗಲು ಬಯಸಿದ ಪೃಥುರಾಜನ ಯಜ್ಞಮಹೋತ್ಸವವನ್ನು ನೋಡಿ ಸಹಿಸಲಿಲ್ಲ.

ಪೃಥುವಿನ ಯಜ್ಞದಲ್ಲಿ ಸಾಕ್ಷಾತ್ ಶ್ರೀ ನಾರಾಯಣನೇ ಯಜ್ಞಪತಿಯಾಗಿ ಪ್ರಧಾನ ದೇವತೆ ಎನಿಸಿದ್ದನು. ಸರ್ವವ್ಯಾಪಿಯಾದ ಆ ಸರ್ವಲೋಕ ಗುರುವನ್ನು ಪೃಥುವು ಪ್ರೀತಿ ಯಿಂದ ಆಹ್ವಾನಿಸಿದ್ದನು. ಬ್ರಹ್ಮರುದ್ರರಿಂದಲೂ ಲೋಕಪಾಲರಿಂದಲೂ ಕೂಡಿ ಶ್ರೀಹರಿಯು ಬಂದನು. ವಿದುರಾ! ಏನು ಹೇಳಲಿ ಆ ಶ್ರೀಶನ ವೈಭವವನ್ನು! ಗಂಧರ್ವ ರಪ್ಸರೆಯರು ಹಾಡಿ ಪಾಡುತ್ತಾ ಆಡುತ್ತಿರಲು, ಮುನಿಗಳು ವೇದಘೋಷದಿಂದ ಪೊಗಳು ತ್ತಿರಲು ಸಿದ್ಧ ವಿದ್ಯಾಧರ, ಭಕ್ತ ದೈತ್ಯದಾನವ, ಗುಹ್ಯಕಾದಿಗಳಿಂದಲೂ, ಸುನಂದ ನಂದಾದಿ ಪಾರ್ಷದರಿಂದಲೂ ಸೇವಿತನಾಗುತ್ತ ಬಂದನಾ ಹರಿ! ಕಪಿಲದತ್ತರೂ ನಾರದ ಸನಕಾದಿ ಗಳೂ ತತ್ಸೇವನೋತ್ಸುಕರಾಗಿದ್ದ ಇತರ ಭಕ್ತರೂ ಹಿಂಬಾಲಿಸಲು ಯಜ್ಞಭೂಮಿಯನ್ನು ಸೇರಿದನು.

ಆಗ ಮಹೀಮಂಡಲವು ಯಜ್ಞಯೋಗ್ಯ ದ್ರವ್ಯಗಳನ್ನೊದಗಿಸಿತು; ಯಜಮಾನನ ಸರ್ವಕಾಮಿತ ಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನಿತ್ತು ಪೂಜಿಸಿತು. ನದೀ ದೇವತೆಗಳು ಸರ್ವರಸಗಳನ್ನಿತ್ತರು. ಉನ್ನತ ವೃಕ್ಷಗಳು ಮಧುಧಾರಾ ನಿಷ್ಯಂದಿಗಳಾಗಿ ಕ್ಷೀರದಧ್ಯನ್ನ ಗೋರಸಗಳನ್ನಿತ್ತವು. ಸಮುದ್ರಗಳು ರತ್ನತತಿಯನ್ನು, ಗಿರಿಗಳು ಭಕ್ಷ್ಯಭೋಜ್ಯ ಲೇಹ್ಯ ಪೇಯವೆಂಬ ಚತುರ್ವಿಧಾನ್ನವನ್ನು ಸಮರ್ಪಿಸಿದವು. ಸರ್ವಲೋಕದ ಜನರು, ಜನಪಾಲರೂ ಪ್ರೀತಿ ಯಿಂದ ಕಾಣಿಕೆಗಳನ್ನೂ ಕೊಟ್ಟರು. ಇಂತು ವೈಭವದಿಂದ ನಡೆಯುವ ಪೃಥುರಾಜನ ಯಜ್ಞವನ್ನು ನೋಡಿ, ಪೂಜ್ಯನಾದ ಇಂದ್ರನು ಅಸೂಯೆಯಿಂದ ವಿಘ್ನವನ್ನು ಮಾಡಲೆಣಿಸಿ ದನು. ಆಗ ನೂರನೇ ಯಜ್ಞವು ನಡೆಯುತ್ತಿತ್ತು. ಯಜಮಾನರು ಹರಿಯನ್ನುದ್ದೇಶಿಸಿ, ಪಶುಬಂಧವನ್ನು ಮಾಡಿರಲು, ಶ್ರೀ ಹರಿ ಇಚ್ಛಾನುಸಾರವಾಗಿಯೇ ಶಕ್ರನು ಯಜ್ಞಾಶ್ವವನ್ನು ಅಪಹರಿಸಿಕೊಂಡು ಪೋದನು. ಆಗ ತ್ರಿಕಾಲಜ್ಞನಾದ ಅತ್ರಿಯು ಹೋತೃಸ್ಥಾನದಿಂದ ಇಂದ್ರನು ಅಶ್ವಾಪಹಾರವನ್ನು ಮಾಡಿರುವನೆಂದು ಸೂಚಿಸಿದನು. ಅಧರ್ಮದಲ್ಲಿ ಧರ್ಮವೆಂಬ ಭ್ರಮೆಯನ್ನು ಪುಟ್ಟಿಸುವ ಪಾಖಂಡರಂತೆ ವೇಷವನ್ನು ಧರಿಸಿದ್ದ ಇಂದ್ರನು ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ ಪೋಗುತ್ತಿರಲು ಅತ್ರಿಚೋದಿತನಾದ ಪೃಥುಪುತ್ರನು ಹಿಂಬಾಲಿಸಿ 'ನಿಲ್ಲು ನಿಲ್ಲು' ಎಂದು ಸಮೀಪಿಸಿದನು; ಆ ಜಟಾಪಾಖಂಡಿಯಿಂದ ಯುದ್ಧವು ಧರ್ಮವಲ್ಲವೆಂದ

ರಿತು ಬಾಣವನ್ನು ಬಿಡದೆ ಹಿಂದಿರುಗಿದನು. ಚೋರವಧಾ ಪಾಪವಲ್ಲವೆಂದು ಪುನಃ ಅತ್ರಿಯು ಪ್ರೇರಿಸಲು 'ಗುರೋರ್ವಚನಮೌಷಧಂ' ಎಂದು ನಂಬಿ, ಮತ್ತೆ ಯಜ್ಞಘಾತಕನಾದ ಮಹೇಂದ್ರನನ್ನು ಸಂಹರಿಸಲು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿ ವೈನ್ಯಸುತನು ಆಕಾಶಮಾರ್ಗದಲ್ಲೋಡುವ ಶಕ್ರನನ್ನು ರಾವಣನನ್ನು ಬೆನ್ನಟ್ಟಿ ಮುತ್ತಿದ ಜಟಾಯುವಿನಂತೆ ಮುತ್ತಿದನು. ಆಗ ಇಂದ್ರನು ತನ್ನ ವೇಷವನ್ನು ಕುದುರೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಕಾಣದಾದನು. ಧೀರ ವೈನ್ಯಸುತನು ಆ ಯಜ್ಞ ಹಯವನ್ನು ತಂದು ತಂದೆಗೊಪ್ಪಿಸಿದನು. ಆ ಕುಮಾರನ ಅದ್ಭುತ ಪರಾಕ್ರಮವನ್ನು ನೋಡಿ ಪರಮರ್ಷಿಗಳು ಹರ್ಷದಿಂದ ಅವನನ್ನು ವಿಜಿತಾಶ್ವನೆಂದು ಕರೆದರು.

ಮತ್ತೆ ಕತ್ತಲನ್ನು ಕವಿಸಿ ಇಂದ್ರನು ಚಷಾಲಯೂಪಗಳ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಡಗಿದ್ದು ಕನಕ ಕಾಂಚೀಭೂಷಿತ ತುರಂಗವನ್ನು ಕದ್ದನು. ಆಕಾಶದಿ ಓಡುವ ಶಕ್ರನನ್ನು ಪುನಃ ನೋಡಿ ಅತ್ರಿಯು ಪ್ರೇರಿಸಲು ವಿಜಿತಾಶ್ವನು ರೋಷದಿಂದ ಬಾಣಸಂಧಾನವನ್ನು ಮಾಡಿ ಬೆನ್ನಟ್ಟಿ ಪೋದನು. ಆಗ ಇಂದ್ರನಾ ಕಪಾಲ ಖಟ್ವಾಂಗಧರವಾದ ರೂಪವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಅಲ್ಲೇ ಅಡಗಿದನು. ವಿಜಿತಾಶ್ವನು ಆ ಕುದುರೆಯನ್ನು ತಂದು ಯಜ್ಞಶಾಲೆಗುಲ್ಲಿ ಕಟ್ಟಿದನು

ಅನ್ಯಧಾಜ್ಞಾನಿಗಳು ಇಂದ್ರನಿಂದ ತ್ಯಕ್ತವಾದ ರೂಪ ವೇಷಗಳನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿ ಪಾಖಂಡಿಗಳೆನಿಸಿದರು. ಪಾಪಪುಂಜವಾದ ಪಾಖಂಡಮತವನ್ನು ಪ್ರಚಾರಮಾಡಿದರು. ಭಸ್ಮಧಾರಣೆ, ಜಟಾಶಿರಸ್ಕತೆ, ನಗ್ನತೆ, ಕಪಾಲಮಾಲೆ ಮುಂತಾದ ವೇಷಗಳನ್ನೂ ಧರಿಸಿದರು. ಇಂತಹ ವೇಷಗಳಿಂದ ಇಂದ್ರನು ಯಜ್ಞವಿಘ್ನವನ್ನು ಮಾಡಿದನೆಂಬ ಕಾರಣದಿಂದ ಪಾಖಂಡಿಗಳೆಲ್ಲರೂ ಯಜ್ಞದ್ವೇಷಿಗಳು, ಯಜ್ಞನಾಮಕ ಹರಿದ್ವೇಷಿಗಳಾಗಿರುವರು. ಧರ್ಮವೆಂದು ಹೇಳಿ ಅಧರ್ಮವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತ, ನಗ್ನರಾಗಿ, ರಕ್ತವಸನರಾಗಿ, ಕಪಾಲ ಮಾಲರಾಗಿ ಢಕ್ಕಾದಿಗಳ ಪಿಡಿದು ತಿರುಗುತ್ತಾ ಇವರು ಕುತರ್ಕ ಕುಶಾಸ್ತ್ರ ಚತುರರೂ ವಾಚಾಲರೂ ಆಗಿ ಜನರನ್ನು ಕೆಡಿಸುವರು.

ಪೃಥುರಾಜನು ಆಗ ಇಂದ್ರನನ್ನು ಸಂಹರಿಸುವೆನೆಂದು ಕುಪಿತನಾಗಿ ಕಾರ್ಮುಕದಿ ಬಾಣವನ್ನು ಹೂಡಿ ನಿಂತನು. ಋತ್ವಿಜರು ಮಹಾಪರಾಕ್ರಮದಿಂದ ವಿಜೃಂಭಿಸಿ ನಿಂತ ಪೃಥುರಾಜನನ್ನು ನೋಡಿ 'ಪಶುವಲ್ಲದಿನ್ನೊಬ್ಬರ ವಧೆಯನ್ನು ಮಾಡುವುದು ವಿಹಿತವಲ್ಲ. ಮಹಾರಾಜ! ಈ ನಿನ್ನ ಯಜ್ಞವನ್ನು ನಾಶಮಾಡಲು ಇಂದ್ರನು ನಿನ್ನ ಕೀರ್ತಿಯನ್ನು ಕಂಡು ಅಸೂಯೆಯಿಂದ ಯತ್ನಿಸಿರುವನು. ಅಪ್ರಯುಕ್ತಗಳಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಅಗತಸಾರವಾದ ಮಂತ್ರಗಳಿಂದ ನಿನ್ನ ಶತ್ರುವನ್ನು ಬಿಡದೆ ಕರೆದು ಅಗ್ನಿಯಲ್ಲಿ ಹೋಮ ಮಾಡಿಬಿಡುವೆವು' ಎಂದು ಪೃಥುರಾಜನ ಅಪ್ಪಣೆಯನ್ನು ಪಡೆದು, ರೋಷದಿಂದ ಋತ್ವಿಜರು ಸ್ರುಕ್‌ಪಾತ್ರದಲ್ಲಿ ಹವಿಯನ್ನಿಟ್ಟು ಹೋಮಿಸಲು ಉದ್ಯುಕ್ತರಾದಾಗ ಬ್ರಹ್ಮನು ಬಂದು ಅವರನ್ನು ನಿಷೇಧಿಸಿ ಇಂತೆಂದನು–'ಇಂದ್ರನನ್ನು ಸಂಹರಿಸುವುದು ನಿಮಗೆ ಯೋಗ್ಯವಲ್ಲ, ಅದು ಸಾಧ್ಯವೂ ಅಲ್ಲ. ಕೇಳಿ, ಇಂದ್ರನು ಸುರಪ್ರಿಯನಾದ ಶ್ರೀಹರಿಯು ಸನ್ನಿಧಾನ ವಿಶೇಷಯುಕ್ತನು. ಅವನ ವಧೆಯು ಹರಿಗೆ ಅಪ್ರೀತಿಕರವು ಮತ್ತು ಇಂದ್ರನೇ ಸಂಹೃತನಾದಮೇಲೆ ಇನ್ನು ದೇವತಾಭಾವದಿಂದ ಯಜ್ಞವೇ ಇಲ್ಲದಂತೆ ಆಗುವುದು. ಆದ್ದರಿಂದ ನೀವೀಗ ಮಾಡುವುದು ಧರ್ಮದ್ರೋಹವಾದೀತು! ಶತಕ್ರುತುತ್ವ ಹಾನಿಯಾಗುವುದೆಂಬ ಭಯದಿಂದ ಇಂದ್ರನಿಂತು

ಮಾಡಿರುವನು. ಪೃಥುರಾಜನೇ, ನಿನ್ನ ಕೀರ್ತಿಯು ಬೆಳಗಲಿ! ನೀನು ಏಕೋನಶತಕ್ರುತು ನೆನಿಸು. ಸಾಕು. ನಿಲ್ಲಿಸು ಯಜ್ಞವನ್ನು! ತಾರತಮ್ಯವನ್ನರಿತ ನಿನಗಿಂತು ಮಾಡುವುದೇ ಭೂಷಣವು. ನಿನ್ನಲ್ಲಿದ್ದಂತೆ ಶ್ರೀ ಹರಿಯ ವಿಶೇಷ ಸನ್ನಿಧಾನವು ಇನ್ನೂ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಮಹೇಂದ್ರನಲ್ಲಿರುವುದು. ಇಬ್ಬರು ಉತ್ತಮಶ್ಲೋಕ ಸನ್ನಿಧಾನ ಶೋಭಿತರೇ. ಆದ್ದರಿಂದ ಶತಕ್ರುತುವಿನಲ್ಲಿ ರೋಷವು ಯುಕ್ತವಲ್ಲ. ಯಜ್ಞವು ದೈವಹತವಾದಾಗ ಸುಮ್ಮನೆ ಚಿಂತಿಸು ವುದು ನಿಷ್ಪ್ರಯೋಜನವು. ನನ್ನ ಮಾತನ್ನಾದರಿಸು. ದೈವೇಚ್ಛೆಗೆ ಬರದ ಕಾರ್ಯದ ಚಿಂತೆ ಮನಃಕ್ಲೇಶಕರವು, ತಮಸ್ಸದೃಶವಲ್ಲದೆ ವ್ಯರ್ಥವು. ಯಜ್ಞವನ್ನೂ ದೇವತೆಗಳಲ್ಲಿ ದುರಾಗ್ರಹ ವನ್ನೂ ನಿಲ್ಲಿಸು. ಇಂದ್ರನಿರ್ಮಿತ ಪಾಖಂಡಧರ್ಮಗಳನ್ನು ಅದರಿಂದಾಗುವ ಧರ್ಮನಾಶ ವನ್ನಾದರೂ ನೋಡು. ಮನೋವಶೀಕರಣ ಸಮರ್ಥವಾದ ಪಾಖಂಡಮತವನ್ನನುಸರಿಸಿ ಜನರೀಗ–ನೀನು ಚರಮಾಶ್ವಮೇಧವಂ ಮಾಡುವಾಗ ವಿಘ್ನವನ್ನಾಚರಿಸಿದ ಇಂದ್ರನ ವೇಷ ವನ್ನನುಕರಿಸಿ ಕೆಡುತ್ತಿರುವರು. ಧರ್ಮರಕ್ಷೆ, ದುಷ್ಟಶಿಕ್ಷೆಗಳನ್ನು ಮಾಡಲು ಅವತರಿಸಿರುವೆ. ವೇನಾಪಚಾರದಿಂದ ಕೆಟ್ಟ ಧರ್ಮವನ್ನುದ್ಧರಿಸಲು ವೇನದೇಹದಿಂದ ಬಂದ ಹರ್ಯಂಶ ಯುಕ್ತನಾದ ನಿನಗೆ ಇಂದ್ರವಿರೋಧವು ಯುಕ್ತವಲ್ಲ. ಶತಕ್ರುತುತ್ವವು ಇಂದ್ರನಿಗೊಬ್ಬನಿಗೇ, ಅನ್ಯರಿಗಲ್ಲವೆಂಬ ನನ್ನ ಸಂಕಲ್ಪವನ್ನೂ ಪಾಲಿಸಿ ನಡೆ. ಧರ್ಮಾಚರಣೆಯನ್ನು ಮಾಡಿ ಇಂದ್ರರಹಿತ ಮಾಯಾ ಪಾಖಂಡಮಾರ್ಗವನ್ನು ನಾಶಗೊಳಿಸು' ಎಂದು ಲೋಕ ಗುರು ವಾಜ್ಞಾಪಿಸಿದನು. ಆಗ ಪೃಥುರಾಜನು ಅಂತೆಯೇ ಇಂದ್ರನಿಂದ ಸ್ನೇಹವನ್ನು ಬೆಳೆಸಿ, ಯಜ್ಞವನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಿಬಿಟ್ಟನು. ಅವಭೃತವನ್ನು ಮುಗಿಸಿ ಸರ್ವಸಮರ್ಪಣೆಯನ್ನು ಗೈದ ರಾಜನಿಗೆ ಯಜ್ಞತರ್ಪಿತರಾದ ಸುರರು ಬೇಕಾದ ವರಗಳನ್ನಿತ್ತರು. ವಿಪ್ರರು ವೇದೋಕ್ತಾ ಶೀರ್ವಾದಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ ಭೂರಿ ದಕ್ಷಿಣೆಗಳನ್ನು ಪಡೆದು ಆದಿರಾಜನನ್ನು ಪೊಗಳಿದರು.

೨೦. ಭಗವದುಪದೇಶ–ಪೃಥುಕೃತಸ್ತುತಿ

ಮೈತ್ರೇಯನು ಪೇಳಿದನು–

ವಿದುರಾ! ಭಗವಂತನಾದ ಇಂದ್ರನಿಂದ ಕೂಡಿ ಯಜ್ಞದಲ್ಲಿ ಅಗ್ರಪೂಜೆಯನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿ ತುಷ್ಟನಾಗಿ ಪೃಥುರಾಜನನ್ನು ನೋಡಿ ಇಂತೆಂದು ನುಡಿದನು–

ಪೃಥೋ! ನಿನ್ನ ನೂರನೆಯ ಅಶ್ವಮೇಧಯಾಗವನ್ನು ಇಂದ್ರನು ಕೆಡಿಸಿರುವನು. ಅವನನ್ನು ಕ್ಷಮಿಸು. ನಿನಗೆ ಮಾಡಿದ ಶತಕ್ರತುಭಂಗವು ತಪ್ಪಲ್ಲ. ಅದನ್ನು ಮಾಡಿದ ಇಂದ್ರನಲ್ಲಿ ವಿರೋಧಮಾಡಿದೆ; ಆದ್ದರಿಂದ ನನ್ನನ್ನು ಕ್ಷಮಿಸೆಂದು ಬೇಡು. ನರದೇವ! ಸಾಧುಗಳು–ದೇಹವು ಜೀವನಲ್ಲ, ಜಡವು ಅನಿತ್ಯವಾದುದೆಂದರಿತು, ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಯಾರಿಗೂ ದ್ರೋಹವನ್ನು ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ. ಭಗವದ್ಬಂಧಕಶಕ್ತಿಗೆ ಸಿಲುಕಿ ನಿನ್ನಂತಹ ಬುದ್ಧಿವಂತರೇ ಅಜ್ಞಾನದಿಂದ ಧರ್ಮವನ್ನು ಬಿಟ್ಟರೆ ಇನ್ನು ದೀರ್ಘಕಾಲೀನ ವೃದ್ಧ ಜನಸೇವೆಯಿಂದೇನು ಪ್ರಯೋಜನ ಹೇಳು. ಅವಿದ್ಯಾ ಕಾಮಗಳಿಂದ ಪ್ರಾರಂಭವಾದದ್ದೀ ದೇಹವೆಂದು ಚೆನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿದವನು, ಅದರಲ್ಲಾಸಕ್ತನಾಗಲಾರನು. ಈ ಶರೀರದಲ್ಲಿ, ಅದರ

ಕೈಪಿಡಿದು ಬಂದ ಪತ್ನಿಯಲ್ಲಿ, ಅವಳಲ್ಲಿ ಪುಟ್ಟಿದ ಪುತ್ರಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಪಾದಿಸಿದ ದ್ರವ್ಯ ದಲ್ಲಿ, ಮಮತೆಯನ್ನು ಮಾಡುವನು ಪಂಡಿತನೆನಿಸುವನೇ? ಕೇಳು ನನ್ನ ಜೀವ ವೈಲಕ್ಷಣ್ಯ ವನ್ನು. ನಾನು ಸರ್ವೋತ್ತಮನು. ಜನನಾದಿ ದೋಷರಹಿತನು. ಪರಂಜ್ಯೋತಿಯು, ಸ್ವಪ್ರಕಾಶನು, ಸತ್ವಾದಿಗುಣರಹಿತನು, ಆನಂದ ಜ್ಞಾನಾದಿ ಗುಣಪೂರ್ಣನು, ಸರ್ವತ್ರ ವ್ಯಾಪ್ತನು, ತನ್ನನ್ನು ಐ ತಿಳಿದವನು, ಇತರ ಕರ್ಮಸಾಕ್ಷಿಯು, ಅಂತರ್ಯಾಮಿಯು, ಅನನ್ಯಾಧಿಪನು, ಜೀವರಾಶಿ ವಿಲಕ್ಷಣನು. ಪ್ರಭುವಾದ ಕಾರಣ ದೇಹಾದಿಗಳಿಂದ ನನ ಗಾಗುವ ಪ್ರಯೋಜನವಿಲ್ಲ. ಅಪ್ರಾಕೃತನಾದ ಕಾರಣ ಜನನಾದಿಗಳಿಲ್ಲ. ನಾನು ಅನನ್ಯ ಸದೃಶನು. ಸುಷುಪ್ತ ದಶೆಯಲ್ಲಿ ಹರ್ಯೇಕಾಸ್ಥಿತನಾಗಿ ದುಃಖಲೇಶವಿಲ್ಲದಿರುವುದು ಹರಿಯ ನಿರ್ದುಃಖತೆ, ಅನನ್ಯ ಸದೃಶತೆಗಳಿಗೆ ದೃಷ್ಟಾಂತವಾಗಿದೆ. ಇಂತು ಜೀವನು ಹರ್ಯಧೀನನೆಂದು ತಿಳಿದವನು, ಶರೀರದಲ್ಲಿದ್ದರೂ ಅಶನಾಯಾ ಪಿಪಾಸಾ ಶೋಕ ಮೋಹ ರಾಗ ದ್ವೇಷಾದಿ ಶರೀರ ಗುಣಗಳಿಂದ, ಲೇಪವನ್ನು ಪೊಂದದೆ ಹರಿಯಲ್ಲಿ ಸಮಾಹಿತಚಿತ್ತನಾಗಿರುವನು. ಸ್ವಧರ್ಮಾಚರಣೆಯನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾ ಫಲಕಾಮನೆಯನ್ನು ತೊರೆದು ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದ ನಿತ್ಯವೂ ನನ್ನನ್ನು ಭಜಿಸುವನು. ಮನಃಪ್ರಸಾದವನ್ನು ವಿಷಯ ವಿರಕ್ತಿಯನ್ನು, ಪೊಂದುವನು. ಯಥಾರ್ಥ ಜ್ಞಾನವನ್ನೂ ಸಂಪಾದಿಸಿ ಮನಶ್ಶುದ್ಧಿಯಿಂದ ನಿರ್ವಿಕಾರನು ಪೂರ್ಣನು ಆದ ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನು ಪೊಂದಿ ಮುಕ್ತನಾಗುವನು. ಅಕ್ಲಿಷ್ಟಕಾರಿ ಯಾಗಿ ಉದಾಸೀನನೆನಿಸಿದ ಹರಿಯು ತಾಮಸ ವೈಕಾರಿಕ ತೈಜಸಾಹಂಕಾರಜಾತ ದ್ರವ್ಯಜ್ಞಾನ ಕ್ರಿಯೆಗಳೆಂಬ ಶರೀರ ಮನೋಜ್ಞಾನ ಕರ್ಮೇಂದ್ರಿಯಗಳ ಸ್ವಾಮಿಯು ಪ್ರೇರಕನು ನಿರ್ವಿ ಕಾರನು ಎಂದು ತಿಳಿದವನು ಪರಮ ಮಂಗಲರೂಪ ಮೋಕ್ಷವನ್ನೈದುವನು. ಲಿಂಗಶರೀರ ದಿಂದ ಮುಚ್ಚಲ್ಪಟ್ಟು ಸತ್ವರಜಸ್ತಮೋಗುಣಾತ್ಮಿಕ ಪ್ರಕೃತಿನಿರ್ಮಿತ ಶರೀರದಲ್ಲಿ ಬಂದು, ಜ್ಞಾನೇಂದ್ರಿಯ ಕರ್ಮೇಂದ್ರಿಯಗಳಿಂದಲೂ ಮನಸ್ಸಿನಿಂದಲೂ ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಮಾಡುವ ಜೀವನು, ತಾನವುಗಳಿಂದ ಭಿನ್ನನೆಂದು ತಿಳಿದು ಪಂಡಿತನೆನಿಸುವನು. ಅಂತಹ ಬುದ್ಧಿವಂತರು ಸಂಪತ್ತಿನಲ್ಲಾಗಲಿ ವಿಪತ್ತಿನಲ್ಲಾಗಲಿ ನನ್ನಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿಯನ್ನೇ ಮಾಡುತ್ತಾ ವಿಕಾರವನ್ನು ಪೊಂದದೆ ಸುಖದುಃಖಗಳನ್ನೆಣಿಸದಿರುವರು. ಇದು ಕೂಡ ಮುಕ್ತಿಸಾಧನ ವಾಗಿದೆ. ಉತ್ತಮ ಮಧ್ಯಮಾಧಮರಲ್ಲಿ ತತ್ತದ್ಯೋಗ್ಯತಾನುಸಾರವಾಗಿ ಸಮಾನವಾಗಿ ವರ್ತಿಸುವನು, ಸುಖ ದುಃಖಗಳಲ್ಲಿ ವಿಕಾರಗಳನ್ನು ಪೊಂದದಿರುವಂತೆ ಮನವನ್ನು ಇಂದ್ರಿಯಗಳನ್ನು ಜಯಿಸಿದವನು, ನನ್ನಿಂದ ಕೊಡಲ್ಪಟ್ಟ ಸಕಲಗುಣಸಂಯುತನು ಆಗಿ ಎಲೌ ಪೃಥುರಾಜನೇ! ಸರ್ವಲೋಕಂಗಳನ್ನು ರಕ್ಷಿಸು. ಪ್ರಜರ ಪುಣ್ಯದಲ್ಲಿ ಷಷ್ಟಾಂಶವನ್ನೂ ಪ್ರಜಾರಂಜಕನಾದ ಧರ್ಮಿಷ್ಠ ರಾಜನು ಹೊಂದುವನು. ಆದ್ದರಿಂದ ಅದೇ ಮೋಕ್ಷಸಾಧನ ವೆನಿಸುವುದು. ಪ್ರಜರನ್ನು ರಕ್ಷಿಸದೆ ಕಪ್ಪವನ್ನು ಕೈಕೊಳ್ಳುವ ರಾಜನು ಅವರ ಪಾಪವನ್ನೇ ಉಂಡು, ತನ್ನ ಪುಣ್ಯವನ್ನು ಕೂಡ ಕಳೆದುಕೊಳ್ಳುವನು. ಇಂತು ನಾ ಪೇಳಿದ ರೀತಿಯಿಂದ ವಿಪ್ರಸಮ್ಮತವಾಗುವಂತೆ ವರ್ತಿಸು. ಪ್ರಜರನ್ನು ನಿಷ್ಪಕ್ಷಪಾತದಿಂದ ಪಾಲಿಸು. ಶೀಘ್ರ ದಲ್ಲಿಯೇ ನಿನ್ನ ಮನೆಗೆ ಜ್ಞಾನೋಪದೇಶವನ್ನು ಮಾಡಲು ಬರುವ ಸಿದ್ಧರನ್ನು ಕಾಣುವೆ.

ಪ್ರಜರ ಪ್ರೀತಿಯನ್ನು ಗಳಿಸುವೆ. ನಿನ್ನ ಗುಣಗಳನ್ನು ಶೀಲವನ್ನು ಕಂಡು ಹರ್ಷಿತನಾಗಿರು ವೆನು. ನಾನು ಕೇವಲ ಯಜ್ಞಗಳಿಂದಲಾಗಲಿ, ತಪಸ್ಸಿನಿಂದಾಗಲಿ, ಅಷ್ಟಾಂಗಯೋಗದಿಂದಾ ಗಲಿ, ಸಿಗುವವನಲ್ಲ. ಸುಜನರ ಭಕ್ತಿಗೆ ವಶನಾಗುವ ನನ್ನಿಂದ ನಿನಗೆ ಬೇಕಾದೊಂದು ವರವನ್ನು ಬೇಡು.

ಮೈತ್ರೇಯನು ಪೇಳಿದನು–

ಲೋಕಗುರುವಾದ ಮಹಾಪ್ರಭುವಿಂತು ಪೇಳಲು ಕೇಳಿ ಪೃಥುಚಕ್ರವರ್ತಿಯು ಶ್ರೀ ಹರಿಯ ಆದೇಶವನ್ನು ಶಿರಸಾ ಸ್ವೀಕರಿಸಿದನು. ಮನಸಾ ಪೃಥುಸನ್ನಿಹಿತ ಹರಿಪಾದವನ್ನು ಮುಟ್ಟಿ ನಮಿಸಿ, ತನ್ನ ಹಯಹರಣ ಕರ್ಮದಿಂದ, ವ್ರೀಡಿತನಾದಂತೆ ನಿಂತ ಶತಕ್ರತುವನ್ನು ಆಲಿಂಗಿಸಿ, ಪೃಥುರಾಜನು ದ್ವೇಷವನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿದನು. ಸರ್ವಜ್ಞನಾದ ಶ್ರೀಶನಾಗ ಪೃಥು ರಚಿತ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿ, ಪೃಥುವು ಅಭಿವೃದ್ಧ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ತನ್ನ ಪಾದವನ್ನು ಪಿಡಿದು ಬಿಡದಿರಲು ಅನುಗ್ರಹಮಾಡಿ ಹೊರಡದೆ ನಿಂತುಬಿಟ್ಟನು. ವಿದುರಾ! ಇಂತಹ ಸಜ್ಜನ ಬಂಧು ಪ್ರಭುವಿನ್ನಾರು ಪೇಳು! ಆಗ ಆದಿರಾಜನು ಕಣ್ಣಲ್ಲಿ ನೀರು ತಂಬಿ ಹರಿಯಲು, ಪದ್ಮನೇತ್ರನನ್ನು ನೋಡಲಾರದೆ, ಬಾಷ್ಪವಿಪ್ಲದ ಗದ್ಗದಿತಕಂಠದಿಂದ ಮಾತನಾಡಲಾರದೆ ಮನಸಾ ಹರಿಯನ್ನಾಲಂಗಿಸಿ ಸುಮ್ಮನೆ ನಿಂತನು. ಆಮೇಲೆ ಕಣ್ಣೀರನ್ನೊರಸಿಕೊಂಡು ನೋಡಿ ತೃಪ್ತನಾಗದೆ ಗರುಡಸ್ಕಂಧನ್ಯಸ್ತ ಲೋಕಪ್ರಶಸ್ತಹಸ್ತನಾಗಿ, ಪದಪದ್ಮಗಳಿಂದ ಕ್ಷಿತಿಮಂಡಲಮಂಡನನಾಗಿ ನಿಂತ ರಮಾಕಾಂತನನ್ನಿಂತು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿದನು.

ವಿಭೋ! ತ್ರಿಗುಣವಿಕಾರ ಮನಸ್ಕರಾದವರಂತೆ ವರಗಳನ್ನು ವರದರಾಜನಾದ ನಿನ್ನಿಂದ ಯಾವ ಬುದ್ಧಿವಂತನು ಬೇಡುವನು? ನರಕಸಮ ತಿರ್ಯಗ್ಯೋನಿಯಲ್ಲಿಯೂ ಸಿಗುವ ದೇಹಸುಖಗಳನ್ನು ಮೋಕ್ಷಪ್ರದನಾದ ನಿನ್ನಿಂದ ಬೇಡಬಹುದೇ? ಆದ್ದರಿಂದ ನಾನೇನೂ ಬೇಡುವುದಿಲ್ಲ ನಾಥ! ನಿನ್ನ ಚರಣಾರವಿಂದ ಮಕರಂದಪಾನವಿಲ್ಲದ ಚತುರ್ವಿಧ ಪುರುಷಾರ್ಥಲಾಭವೂ ನನಗೆ ಬೇಡ. ಆದರೂ ಮಹಜ್ಜನರು ಹೃದಯಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ವರ್ಣಿಸುವ ನಿನ್ನ ಕಥೆಯು ನನ್ನ ಕರ್ಣಾಮೃತವಾಗಲಿ! ಈ ವರವನ್ನು ದಯಮಾಡು. ಉತ್ತಮ ಶ್ಲೋಕ! ನಿನ್ನ ಭಕ್ತರ ಮುಖಪದ್ಮ ನಿಃಸೃತನಾದ ನಿನ್ನ ಪಾದಾರವಿಂದ ಮಧುರಾ ಮೃತ ಶೀಕರಶೀತಪಾವತಪೋತವೆಮ್ಮನ್ನು ಸ್ಪೃಸಿಸಲಿ. ನಿನ್ನನ್ನು ಮರೆತು ತತ್ವಮಾರ್ಗ ದೂರರಾದ ನಮ್ಮಂತಹ ಪಾಮರರನ್ನು ನಿನ್ನ ಸ್ಮೃತಿಯಂ ಪೊಂದುವಂತೆ ಮಾಡಲಿ! ಇನ್ನಾವ ವರಗಳಿಂದೇನು? ಶೋಭನಕರ ಕೀರ್ತಿ ಮೂರ್ತೇ! ನಿನ್ನನ್ನರಿತ ನಿನ್ನ ಭಕ್ತರ ಸಂಗದಿಂದ ಯದೃಚ್ಛಾವಶನಾಗಿ ಶ್ರವಣಮನೋಹರವಾದ ನಿನ್ನ ಕಥೆಯನ್ನೊಮ್ಮೆ ಕೇಳಿದ ಗುಣಜ್ಞನು ಸಾಕೆಂದು ತೃಪ್ತನಾಗಿಬಿಡುವನೇ? ಸಾಕ್ಷಾತ್ ಲಕ್ಷ್ಮೀ ದೇವಿಯೇ ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೆ ಕೇಳಿ ಪೇಳಿ ಗುಣವರ್ಣನಿರತಳಾಗಿ ಅದನ್ನೇ ಬೇಡುತ್ತಿರುವಳೆಂದ ಮೇಲೆ ಇತರರು ಬೇಡರೇ! ನಿನ್ನ ಮಂಗಲ ಯಶಃಶ್ರವಣವೇ ಪರಮಾನಂದ ಸಾಧನವು. ಶ್ರೀಹರೇ! ಶ್ರೀ ಲಲನೆಯಂತೆ ಗುಣಪೂರ್ಣನಾದ ಪುರುಷೋತ್ತಮನಾದ ನಿನ್ನನ್ನು ಪ್ರೀತಿಯಿಂದ ಭಜಿಸಿದೆನು. ನೀನೇ ನನಗೂ ಇಂದ್ರನಿಗೂ ಸ್ವಾಮಿಯು. ನಿನ್ನ ಚರಣೈಕನಿಷ್ಠರು ನಾವೀರ್ವರು. ನಮಗೇಕೆ

ಕಲಹ? ಎಂದಿಗೂ ಇಲ್ಲ. ರಾಜಪ್ರಧಾನವಾದೀ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಜಂತುಗಳಿಗೆ ಪರಸ್ಪರ ಕಲಹವಾಗುವುದುಂಟು. ಅದು ನಮಗಿಲ್ಲ. ನಮ್ಮ ಶುಭಕರ್ಮಗಳಲ್ಲಿ ನಿನ್ನನ್ನೇ ಪೂಜಿಸುತ್ತಿರುವೆವು. ನಾವು ಮಾಡಿದ ಅಲ್ಪಪುಣ್ಯವನ್ನು ನೋಡಿ ಮಹಾಫಲವನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಅನುಗ್ರಹಿಸಿದ ದೀನವತ್ಸಲನಾದ ನಿನಗೆ ನಮ್ಮ ಪೂಜಾದಿಗಳಿಂದ ಪ್ರಯೋಜನವಿಲ್ಲ; ಆದರೂ ವಾತ್ಸಲ್ಯದಿಂದ ಸ್ವೀಕರಿಸುವೆ. ಸ್ವಮಹಿಮಾರತನಾದ ನಿನಗೆ ಶ್ರೀದೇವಿಯಿಂದಲೂ ಫಲಾಕಾಂಕ್ಷೆಯು ಇರುವುದಿಲ್ಲ. ಭಕ್ತಿಯು ಹೆಚ್ಚಾದಂತೆ ನಿನ್ನ ವಾತ್ಸಲ್ಯವು ಹೆಚ್ಚುವುದು. ಹೇ ಜಗದೀಶ! ನಿನ್ನಂತಹ ಭಕ್ತವತ್ಸಲನಾದ ಪ್ರಭುವನ್ನು ಕಾಣೆನಯ್ಯಾ! ನಿನಗೆ ನಮಃ. ಮಾಯಾಪ್ರಕೃತಿಗುಣಭ್ರಮೆಯನ್ನು ದೂರಮಾಡುವ ನಿನ್ನ ವಾತ್ಸಲ್ಯವೊಂದೇ ಸಾಕೆಂದು ಸಾಧುಗಳು ಬೇಡುವರು. ನೀನನುಗ್ರಹಿಸಲು ನಿನ್ನ ಪದಾರವಿಂದ ಸ್ಮರಣೆಯೇ ಕಾರಣವು. ಕರ್ಮಾದಿಗಳಲ್ಲವೆಂದು ಸಜ್ಜನರು ತಿಳಿದಿರುವರು. ವರನನ್ನು ಬೇಡೆಂದು ನಿನ್ನ ಭಕ್ತನಾದ ನನ್ನನ್ನು ಕುರಿತು ನೀನಾಡಿದ ವಚನವು ಜಗದ್ವಿಮೋಹಕವಲ್ಲವೆ? ಈ ನಿನ್ನ ವಾಕ್ಯವೆಂಬ ಪಾಶದಿಂದ ಕಟ್ಟಲ್ಪಡದಿರೆ, ಜನರು ಮೋಹಿತರಾಗುವುದೆಂತು? ಫಲಾರ್ಥಿಗಳಾಗಿ ಕರ್ಮಗಳನ್ನಾಚರಿಸುವುದೆಂತು? ನಿನ್ನ ಬಂಧಕಶಕ್ತಿಯಿಂದ ನಿನ್ನ ಉಪಾಸನೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಸ್ವರ್ಗಾದಿಕಗಳನ್ನು ಶ್ರೀ ಹರೇ ! ನಿನ್ನಿಂದ ಬೇಡುವ ಅವಿವೇಕಿಗಳಾಗಿರುವೆವು. ಆದರೂ ತಂದೆಯು ನಂದನನಿಗೆ ಹಿತವಾದುದನ್ನು ತಾನೇ ತಿಳಿದು ಮಾಡುವಂತೆ ನೀನಾಗಿ ನಮಗೆ ಶ್ರೇಯಸ್ಸೆನಿಸಿದುದನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಡು!

ಭಗವಂತನಿಂತು ನುಡಿದನು–

ರಾಜನ್! ಆಶಿಷಗಳನ್ನು ಬೇಡದ ನೀನು ನಿಜವಾದ ಭಕ್ತನಾಗಿರುವೆ! ನನ್ನ ಭಕ್ತರು ಸ್ವರ್ಗಾಪವರ್ಗ ನರಕಾಂತರ ನಿವೃತ್ತಿಗಳನ್ನು ಸಮವಾಗಿ ನೋಡಿ ಲೆಕ್ಕಿಸದಿರುವರು. ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ಪ್ರೀತನಾದೆ. ಏಕೆಂದರೆ ದುಸ್ತ್ಯಜವಾದ ರೋಷವನ್ನು ಬಿಟ್ಟ ನನ್ನ ಆದೇಶವನ್ನು ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದ ಪಾಲಿಸುವುದೇ ನಿಜವಾದೆನ್ನ ಪೂಜೆಯೆನಿಸುವುದು.

ವಿದುರಾ! ರಾಜರ್ಷಿಯಾದ ಪೃಥುವಿನ ಮಹಾರ್ಥಗರ್ಭಿತ ವಚನವನ್ನಾಲಿಸಿ ಸಂತಸಿಸಿ, ಶ್ರೀ ಹರಿಯು ರಾಜನ ಪೂಜೆಯನ್ನೂ ಸ್ವೀಕರಿಸಿ ಹೊರಡಲುದ್ಯುಕ್ತನಾದನು. ಆಗ ಅಲ್ಲಿ ನೆರೆದ ದೇವ ಮುನಿ ಪಿತೃ ಗಂಧರ್ವ ಸಿದ್ಧ ಚಾರಣ ನಾಗ ಕಿನ್ನರಾಪ್ಸರೆಯರನ್ನು ಮನುಜನರನ್ನು ಖಗಾದಿ ಭೂತಗಳನ್ನು ಶ್ರೀಹರಿಯ ಪ್ರತೀಕವೆಂದರಿತು ಪೃಥುರಾಜನು ಯಥಾಯೋಗ್ಯವಾಗಿ ಸತ್ಕರಿಸಿದನು. ವಚನವಿತ್ತ, ವಂದನ, ಭಕ್ತ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು ತಕ್ಕಂತೆ ಸಮರ್ಪಿಸಿದ ರಾಜನನ್ನು ಬೀಳ್ಕೊಂಡು ಅವರೆಲ್ಲರೂ ಶ್ರೀಪತಿಯ ಗಮನವನ್ನು ನೋಡುತ್ತಾ ನಿಂತರು. ಭಗವಂತನು ಉಪಾಧ್ಯಾಯಸಹಿತ ರಾಜನು ನಿಶ್ಚಲದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ನೋಡುತ್ತಿರಲು ಅವನ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಸೆಳೆದುಕೊಂಡು ತನ್ನ ವೈಕುಂಠವನ್ನು ಸೇರಿದನು. ಅಂತರ್ಹಿತನಾದ ಶ್ರೀಹರಿಗೆ ನಮಿಸಿ, ತನಗೆ ಕೊಟ್ಟ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಸ್ಮರಿಸಿ, ರಾಜನು ದೇವನನ್ನೂ ದೇವತೆಗಳನ್ನೂ ಕಳಿಸಿ ಸ್ವಪುರವನ್ನು ಸೇರಿ ಸುಖದಿಂದಿದ್ದನು.

೨೧. ಪೃಥುರಾಜ ಹಿತೋಪದೇಶ

ಪೃಥುರಾಜನಗರವು ಸರ್ವಸಂಪತ್ಸಮೃದ್ಧವಾಗಿತ್ತು. ಮುತ್ತಿನ ಮಾಲೆಗಳು ಪೂಸರಗಳು, ಪಟ್ಟವಸ್ತ್ರಗಳು, ಕನಕತೋರಣಗಳಲ್ಲಲ್ಲಿ ಕಟ್ಟಲ್ಪಟ್ಟಿದ್ದವು. ಧೂಮಪಾತ್ರೆಗಳ ಲ್ಲಿಂದ ಬಂದ ಧೂಪವಾಘ್ರಾತರ್ವಕವಾಗಿತ್ತು. ಪಿಷ್ಟಚಂದನಾಗರುಮಿಶ್ರಿತವಾದ ತಳಿಲು ನೀರನ್ನು ರಾಜಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಚಲ್ಲಿದ್ದರು. ಪುಷ್ಪಗಳು ಅಕ್ಷತೆ ಫಲ ಜಲಗಳು ಪೂಜೆಗಾಗಿ ಅಣಿಯಾಗಿದ್ದವು. ಲಾಜಾರ್ಚಿತವಾದ ಮಾರ್ಗವು ಎರಡು ಬದಿಯ ಮಂದಿರ ದ್ವಾರಗಳಲ್ಲಿ ಕಟ್ಟಿದ ರಂಭಾಸ್ತಂಭಗಳಿಂದಲೂ ಪೂಪೋತಗಳಿಂದಲೂ ಕಂಗೊಳಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ಪಲ್ಲವ ತೋರಣಗಳ ಕಟ್ಟಿ ಧ್ವಜಗಳನ್ನೆತ್ತಿದ್ದರು. ಪ್ರಜರು ದೀವಾರ್ತಿಗಳನ್ನು ಕಾಣಿಕೆಗಳನ್ನು ಪಿಡಿದು ರಾಜನನ್ನೆದುರ್ಗೊಂಡರು. ಮಣಿಕುಂಡಲಮಂಡಿತೆಯರಾದ ಕನ್ಯೆಯರು ಪಾಡುತ್ತಾ ಮುಂದೆ ನಡೆದರು. ಶಂಖದುಂದುಭಿಘೋಷವನ್ನು ಮೀರಿ ವಿಪ್ರರ ವೇದಘೋಷವು ಸುಶ್ರಾವ್ಯವಾಗಿ ಕೇಳಿಸಿತು. ಇಂತು ವೈಭವವಿದ್ದರೂ ಗರ್ವವಿರದ ಪೃಥುರಾಜನು ಮಂದಿರ ವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿ, ಕಾಣಿಕೆಯನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿ, ಪೂಜ್ಯರಾದ ವಿಪ್ರವೃದ್ಧರನ್ನು ಪೂಜಿಸಿದನು. ಪೌರಗ್ರಾಮವಾಸಿಗಳಿಗೆ ಪ್ರಿಯಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನಿತ್ತು ಗೌರವಿಸಿದನು. ಪೃಥುರಾಜನಿಂತು ಬಹು ಶುಭಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾ ಮಹನೀಯನೆಂದು ಖ್ಯಾತನಾದನು. ಅವನೀ ಮಂಡಲದಿ ಯಶವನ್ನು ತುಂಬಿ ಪರಮಪದವಿಯನ್ನೈದಿದನು.

ಈ ವಿದುರ-ಮೈತ್ರೇಯ ಸಂವಾದವನ್ನು ಶೌನಕಾದಿಗಳಿಗೆ ಪೇಳುತ್ತಲಿದ್ದ ಸೂತನಾಗ ಶೌನಕಾದಿಗಳಿಗಿಂತೆಂದನು–

ಸುಜನ ಸಂಭಾವಿತ ಸುಗುಣಸಂಪನ್ನನು ಯಶೋವಿಶಾಲನಾದ ಪೃಥುರಾಜನ ಪವಿತ್ರ ಚರಿತ್ರೆಯನ್ನು ಕೇಳಿ ಮಹಾ ಭಗವದ್ಭಕ್ತನಾದ ವಿದುರನು ಗುರುಗಳಾದ ಮೈತ್ರೇಯನನ್ನು ಮತ್ತೆ ಪ್ರಶ್ನಿಸಿದನು.

ಪೃಥುರಾಜನು ವಿಪ್ರರಿಂದ ಅಭಿಷಿಕ್ತನಾದನು. ಸುರರಿಂದ ಗೌರವಿತನಾಗಿ ವಿಷ್ಣು ತೇಜೋಬಲದಿಂದ ಭೂದೇವಿಯಿಂದ ಸಕಲೌಷಧಿಗಳನ್ನು ದೋಹನಮಾಡಿ ಪಡೆದನು. ಆ ಪೃಥುರಾಜನ ವಿಕ್ರಮವು ರಾಜರಿಗೆಲ್ಲ ಅನುಸರಣೀಯವೆನಿಸಿತು. ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಜನರೆಲ್ಲ ಇಂದಿಗೂ ಪೃಥುವಿನಿಂದಲೇ ಜೀವನರೂಪೌಷಧಿಗಳನ್ನು ಪಡೆದಿರುವರು. ಅಂತಹ ಭಕ್ತರಾಜರ್ಷಿಯ ಕಥೆಯನ್ನು ಯಾವ ಅಭಿಜ್ಞನು ಕೇಳದಿರುವನು? ಅವನ ಚರಿತ್ರೆ ಯನ್ನಿನ್ನೂ ಪೇಳು.

ಮೈತ್ರೇಯನು ಹೇಳಿದನು–

ಗಂಗಾ ಯಮುನಾ ಮಧ್ಯದ ಪವಿತ್ರ ದೇಶದಲ್ಲಿ ವಸಿಸಿದ ಪೃಥುರಾಜನು ಭೋಗ ಗಳನ್ನು ಭುಜಿಸಿ ಪ್ರಾರಬ್ಧಪುಣ್ಯವನ್ನು ಕಳೆಯುತ್ತಾ ರಾಜ್ಯವಾಳುತ್ತಿದ್ದನು. ಅವ್ಯಾಹತವಾದ ಅವನ ಆಜ್ಞಾಚಕ್ರವು ಸಪ್ತದ್ವೀಪಗಳನ್ನು ರಕ್ಷಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಂದಲೂ ಮತ್ತು ವೈಷ್ಣವರಿಂದಲೂ ಕಪ್ಪವನ್ನು ಕೊಳ್ಳದೆ ಅವರಿಗೆ ದಂಡಧರನಾಗದೆ, ದುಷ್ಟದಮನನಾಗಿ ಶತ್ರುಭಯಂಕರನಾಗಿ ವಿರಾಜಿಸಿದನು. ಒಂದು ಸಲ ಪೃಥುರಾಜನು ಕರೆಯಿಸಲು ದೇವರ್ಷಿ ಬ್ರಹ್ಮರ್ಷಿಗಳು ಪೃಥುವಿನ ಸತ್ರಯಾಗದಲ್ಲಿ ಸಮ್ಮಿಲಿತರಾಗಿದ್ದರು, ಆ ಸಭೆಯಲ್ಲಿರುವ

ಸನ್ಮಾನ್ಯರನ್ನು ಪೂಜಿಸಿ ಪೃಥುರಾಜನು ಸಂಸನ್ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ತಾರಾಗಣದಿ ಚಂದ್ರನಂತ ಎದ್ದು ನಿಂತುಕೊಂಡು ಮಾತನಾಡಲುದ್ಯುಕ್ತನಾದನು.

ಉನ್ನತ ಗಾತ್ರನು, ಕಂಜಾರುಣ ನೇತ್ರನು, ಪೀನಾಯತ ಭುಜನು ಕುಂದಕುಟ್ಮಲ ದ್ವಿಜನು, ನಿರ್ಮಲ ವರ್ಣನು, ಸಮಕರ್ಣನು, ಚಂಪಕನಾಸಿಕನು, ಸುಂದರಮುಖನು, ಸಾಮ್ಯನು ಅತಿರಮ್ಯನು ಮಂದಸ್ಮಿತನು ಪೀನಭುಜಯುತನು, ಉನ್ನತ ವಕ್ಷಸ್ಕನು, ನತ ಶಿರಸ್ಕನು, ವಲೀ ಸುಂದರೋದರನು ಕಂಬು ಕಂಧರನು, ಆವರ್ತ ನಾಭಿರಸನು, ಗಂಭೀರ ಕಂಠಸ್ವರನು, ಸ್ನಿಗ್ಧಸೂಕ್ಷ್ಮವಕ್ರಾಸಿತ ಕೇಶನು ಆದ ಪೃಥುವು ದೀಕ್ಷಿತನಿಗೊಪ್ಪುವ ಭೂಷಣ ರಾಜಿಯಿಂದ ಸಮಲಂಕೃತನಾಗಿ ಪೀತಾಂಬರವನ್ನುಟ್ಟು ದುಕೂಲವನ್ನು ಹೊದ್ದು ಮೇಲೆ ಕೃಷ್ಣಾಜಿನವನ್ನು ಧರಿಸಿದ್ದನು. ಕುಶಪಾಣಿಯಾಗಿ ಉಚಿತ ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದ್ದನು. ಶೀತಲ ಪ್ರೇಮಾರ್ದ್ರ ಕಟಾಕ್ಷದಿಂದ ಸಭಿಕರನ್ನು ವೀಕ್ಷಿಸಿ ಕ್ಷಿತೀಶನು ಆನಂದತುಂದಿಲ ರಾಗುವಂತೆ ಗಂಭೀರ ಸ್ವರದಿಂದ ಮನೋಹರವು ಚಿತ್ರಪದವು ವಿಶದವು ಆದ ವಚನ ಗಳನ್ನಾಡಿದನು–

ಸಭ್ಯರೇ! ಕೇಳಿ. ನಿಮಗೆ ಮಂಗಳವಾಗಲಿ! ಇಲ್ಲಿ ನೆರೆದಿರುವ ಸಾಧುಗಳೇ! ಜಿಜ್ಞಾಸುವು ತಾನೆಣಿಸಿದ ಧರ್ಮವನ್ನು ಯೋಗ್ಯರಲ್ಲಿ ವಿಜ್ಞಾಪಿಸಿ ತಿಳಿಯುವುದುಚಿತವು. ನಾನು ಪ್ರಜಾ ಶಾಸಕನಾಗಿ ಶ್ರೀಹರೀಚ್ಛೆಯಿಂದ ಜನಿಸಿರುವೆನು. ರಕ್ಷಣೆಯು ವೃತ್ತಿ ಕಲ್ಪನೆಯು, ಧರ್ಮಸ್ಥಾಪನೆಯು ನನ್ನ ಕರ್ತವ್ಯಗಳಾಗಿವೆ. ಪ್ರಜಾಪಾಲನವನ್ನು ಬ್ರಹ್ಮ ವಾದಿಗಳು ಹೇಳಿದಂತೆ ಮಾಡಲು ಕಾಮಸಮೃದ್ಧ ಪುಣ್ಯಲೋಕವಾಗುವುದು! ಅದೃಷ್ಟ ಫಲಪ್ರದನಾದ ಶ್ರೀ ಹರಿಯು ಅಂತಹ ರಾಜನಲ್ಲಿ ಪ್ರೀತನಾಗುವನು. ಪ್ರಜರನ್ನು ಧರ್ಮ ದಲ್ಲಿ ನಡೆಯಿಸಿ ರಕ್ಷಿಸದೇ ಕೇವಲ ಕರಸ್ವೀಕಾರಮಾಡಿದ ರಾಜನು ಪ್ರಜರ ಪಾಪವನ್ನೇ ಉಂಡು ತನ್ನ ಷಷ್ಠಾಂಶಪುಣ್ಯವನ್ನೂ ಕಳೆದುಕೊಳ್ಳುವನು. ಪ್ರಜೆಗಳೇ! ರಾಜನಿಗೆ ಬರುವ ಷಷ್ಠಾಂಶಪುಣ್ಯವು ನಶಿಸದಂತೆಯು, ನಿಮ್ಮ ಶ್ರೇಯಸ್ಸು ವೃದ್ಧಿಯಾಗುವಂತೆಯು, ಅಸೂಯೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು, ಅಧೋಕ್ಷಜನ ಭಕ್ತರಾಗಿ, ಧರ್ಮವನ್ನೇ ಆಚರಿಸಿರಿ. ಇದೇ ನೀವೆನ್ನಲ್ಲಿ ಮಾಡುವ ಅನುಗ್ರಹವು! ಹೇ ಸಭ್ಯರೇ! ಪಿತೃದೇವ ಋಷಿಗಳಿರಾ! ಈ ವಿಷ್ಣು ಪ್ರಿಯಧರ್ಮವನ್ನು ನೀವೆಲ್ಲರನುಮೋದಿಸಿ ಶಾಸಕನಿಗೂ ಧರ್ಮಕರ್ತನಿಗೂ ಅನುಜ್ಞಾ ಪ್ರದನಿಗೂ ತತ್ತದ್ಯೋಗ್ಯ ಪುಣ್ಯಲೋಕವು ಲಭಿಸುವುದು. ವ್ಯಾಸಾದಿ ಮಹಾತ್ಮರು ಹೇಳಿದಂತೆ ಶ್ರೀಹರಿಯು ಯಜ್ಞಪತಿಯು ಇರುವನು. ಶ್ರೀ ನಾರಾಯಣಪ್ರಸಾದಪ್ರಾಪ್ಯ ಲೋಕಗಳು ತಲ್ಲೋಕಪಾಲಕರಾಗಿ ಹರಿಯಿಂದ ನಿಯತರಾದ ದೇವತೆಗಳೂ ಇರುವರು. ಈ ಲೋಕದಲ್ಲಿ, ಸ್ವರ್ಗಾದಿಗಳಲ್ಲಿ, ರಸಾತಲಾದಿಗಳಲ್ಲಿ, ಪ್ರಕಾಶಯುಕ್ತ ಪದಾರ್ಥ ಗಳಲ್ಲಲ್ಲಿ ಇವೆ. ಇಂದ್ರಿಯಾದಿ ಪ್ರಕಾಶಕರಾಗಿ ಈ ಶರೀರದಲ್ಲೇ ದೇವತೆಗಳು ಪರಿದೃಶ್ಯ ಸಮಾನರಾಗಿರುವರು. ಪ್ರಕಾಶಕರವು ಸುಖಕರವಾದ ಸ್ಥಾನಗಳು ದೇವತೆಗಳು ಈ ಲೋಕ ದಲ್ಲಿಯೂ ಕಾಣುವುದುಂಟು. ಮನುರಾಜ, ಉತ್ತಾನಪಾದ, ಧ್ರುವ, ಪ್ರಿಯವ್ರತ, ಅಂಗ ರಾಜ ಮೊದಲಾದ ಮಹನೀಯರು, ಬ್ರಹ್ಮರುದ್ರಾದಿ ದೇವತೆಗಳು, ಪ್ರಹ್ಲಾದ ಬಲ್ಯಾದಿ ಭಕ್ತದೈತ್ಯರೂ ಹರಿಯನ್ನು ಕಂಡು ಪೂಜಿಸಿ, ಪ್ರಯೋಜನವನ್ನು ಪೊಂದಿರುವರು. ರಾಜ್ಯ

ವಾಗಲಿ ಸ್ವರ್ಗವಾಗಲಿ ಅಪವರ್ಗವಾಗಲಿ ಸಮಸ್ತಪ್ರಧಾನವಾದ ಶ್ರೀಹರಿಯಿಂದಲೇ. ಅವನ ಪ್ರಸಾದವು ಜ್ಞಾನೈಕಲಭ್ಯವು. ಈ ಧರ್ಮದಲ್ಲಿ ಮೋಹಿತರಾಗಿ ಕೆಟ್ಟು ಮೃತ್ಯುದೌಹಿತ್ರನಾದ ವೇನನಂತಿರುವರು ಶೋಚನೀಯರೇ ಸರಿ! ಶ್ರೀ ಹರಿಯ ಪಾದಸೇವಾರತಿಯು ತತ್ಪದಾಂಗುಷ್ಠನಿಃಸೃತ ದೇವನದಿಯಂತೆ, ತತ್‌ಕ್ಷಣದಲ್ಲೇ ಅನಂತಜನ್ಮ ಸಂಚಿತ ಮನೋ ಮಲವನ್ನೆಲ್ಲ ಹರಿಸಿಬಿಡುವುದು, ಮತ್ತು ಪ್ರತಿನಿತ್ಯವೂ ಸೇವಿಸಿದಂತೆ ಹೆಚ್ಚುತ್ತಾ ಹೋಗು ವುದು. ಮನಃಶುದ್ಧಿಯನ್ನು ಪೊಂದಿದವನು ವೈರಾಗ್ಯದಿಂದ ವಿಜೃಂಭಿತವಾದ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಪೊಂದಿ ಶ್ರೀಹರಿಯ ಭವಹರಣ ಚರಣ ಶರಣನಾಗಿಬಿಡುವನು. ಆಗ ಆ ಭಕ್ತನು ಪುನಃ ಕ್ಲೇಶನಿವಹ ಕಾರಣವಾದ ಸಂಸಾರವನ್ನು ಪೊಂದುವುದಿಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದ ಇಂತಹ ಮಹತ್ಪ್ರಯೋಜನಕಾರಿಯಾದ ಹರಿಸೇವೆಯೇ ಕರ್ತವ್ಯವು. ಆ ಸ್ವಾಮಿಯಲ್ಲಿ ನಿಷ್ಠವಾದ ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ಮಾತಿನಿಂದ ಮನುಜಾದಿ ದೇಹದಿಂದ ವರ್ಣಾಶ್ರಮ ವಿಹಿತವಾದ ಕರ್ಮ ವನ್ನು ಫಲಾಪೇಕ್ಷಾದಿ ಕಾಪಟ್ಯವಿಲ್ಲದೆ ಮಾಡಿ ಮಾಧವನಿಗರ್ಪಿಸಿರಿ. ಆ ವನಜನಾಭನ ಕಾಮದ ಪಾದಪಂಕಜವು ನಿಮ್ಮ ಯೋಗ್ಯತಾನುಸಾರವಾದ ಮೋಕ್ಷಾದಿ ಸಕಲ ಪುರುಷಾರ್ಥ ಸಿದ್ಧಿಯನ್ನು ಕೊಡುವುದು. ಜಗಜ್ಜನ್ಮಾದಿಕಾರಣನಾದ ಶ್ರೀಹರಿಯು ಪುರುಷರು ಮಾಡುವ ಅನೇಕ ಯಾಗಗಳಲ್ಲಿ ಪುರೋಡಾಶಾದಿದ್ರವ್ಯಗಳ ಶುದ್ಧಿ, ಯಜಮಾನನ ವಿಶಿಷ್ಟ ವಂಶ ವಿರಕ್ತ್ಯಾದಿಗಳು, ಋತ್ವಿಗ್ಜನರ ವಿದ್ಯಾಜ್ಞಾನಗಳು, ಇಂದ್ರಾದಿದೇವತಾ ಮಂತ್ರಪರನ ಪರಿಪಾಟಗಳಿಗೆ ತಕ್ಕಂತೆ ವಜ್ರಧರತ್ವಾದಿ ಲಿಂಗದಿಂದ ಇಂದ್ರಾದಿ ನಾಮದಿಂದ ಹವಿಸ್ಸನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿ ಯಜಮಾನನಿಗೊಲಿವ ದೇವತೆಗಳಲ್ಲಿ ಅಂತರ್ಯಾಮಿಯು ಫಲಪ್ರದನೂ ಆಗಿದ್ದು, ವಿಶುದ್ಧ ವಿಜ್ಞಾನಾನಂದ ಸ್ವರೂಪದಿಂದ ಕಾಣಿಸುವನು. ಜ್ಞಾನಿಗಳವನನ್ನು ಮುಕ್ತಾ ಶ್ರಯನೆಂದು ತಿಳಿದು, ಚಕ್ರಧರತ್ವಾದಿ ಲಿಂಗಗಳಿಂದಲೂ ನಾರಾಯಣಾದಿ ನಾಮ ಗಳಿಂದಲೂ ಸಮನ್ವಯಿಸಿ ಭಜಿಸಿ ಮುಕ್ತಿಯನ್ನು ಪಡೆಯುವರು. ಪ್ರಕೃತಿಕಾಲ ಮನಃ ಕರ್ಮಗಳಿಂದ ಕೂಡಿ ಶರೀರದಿ ನಿಂದ ಜೀವನಿಂದ, ಭಿನ್ನನಾಗಿ ವ್ಯಾಪ್ತನು ಸ್ವತಂತ್ರನು ಕ್ರಿಯಾಫಲದನು ಆದ ಶ್ರೀಹರಿಯು ದಾರುವಿನಲ್ಲಿ ಅಗ್ನಿಯಂತೆ ಇದ್ದು ಗುರುಶಿಷ್ಯವ್ಯಾಖ್ಯಾನ ರೂಪಮಥನಾದಿಗಳಿಂದ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತನಾಗುವನು. ದಾರುವಿನಿಂದ ಭಿನ್ನವಾದ ಅಗ್ನಿಯಂತೆ ಜೀವಭಿನ್ನನು, ದಾರು ಸ್ಥೂಲತ್ವಾದಿಗಳಂತೆ ಸ್ಥೂಲನಾದ ಅಗ್ನಿಯಂತೆ ಜೀವಸದೃಶನು, ದಾರು ಪತನ ನಾಶಾದಿಗಳಿಂದ ನಷ್ಟನಾಗದ ಅಗ್ನಿಯಂತೆ ದೇಹಾದಿ ನಾಶವಿಲ್ಲದೆ ನಿತ್ಯ ಮುಕ್ತನು, ಮಥನಾದಿಗಳಿಂದ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತನಾಗುವ ಅಗ್ನಿಯಂತೆ ಗುರುಶಿಷ್ಯರ ಪ್ರವಚನ ಪ್ರಕಾಶಿತನೂ ಆದ ಶ್ರೀಹರಿಯ ಜ್ಞಾನವು ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಂದಲೇ ಆಗುವುದು. ಅವರು ಹರಿಮುಖಜಾತರೂ ಆದ್ದರಿಂದ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನ ವೈಖರೀ ಪ್ರಕಾಶದಿಂದ ಇಷ್ಟದೇವನು ಜ್ಞಾನದನು ಯಜ್ಞಾದಿ ಕರ್ಮಫಲದನು ಆದ ಶ್ರೀಶನನ್ನು ನೋಡಿಸಲು ಸಮರ್ಥರೆನಿಸು ವರು. ಕೃಷ್ಯಾದ್ಯನ್ಯವ್ಯಾಪಾರವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಅನನ್ಯಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಭಜಿಸುವ ಧೃತವ್ರತರಾದ ವಿಪ್ರರೆನಗೆ ಪ್ರೀತಿಪಾತ್ರರಾಗಿರುವರು. ಆದ್ದರಿಂದ ಓ ರಾಜಕುಲಜಾತರೇ! ಎಷ್ಟೇ ಮಹದೈ ಶ್ವರ್ಯಯುಕ್ತರು ಪ್ರಭಾವಶಾಲಿಗಳಾದರೂ ತಿತಿಕ್ಷಾತಪೋವಿದ್ಯಾವಿನಯ ಸಂಪನ್ನರಾಗಿ ಪ್ರಕಾಶಿಸುವ ಶ್ರೀನಾರಾಯಣ ಭಕ್ತರಾದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಲ್ಲಿ ದ್ರೋಹವನ್ನೆಸಗಲು ಪೋಗ

ಬೇಡಿ. ಅವರನ್ನು ಕೆಡಿಸಲು ನಿಮಗೆ ಸಾಧ್ಯವೇ ಇಲ್ಲ. ಬ್ರಾಹ್ಮಣಪ್ರಿಯನಾದ ಶ್ರೀಹರಿ ಪ್ರೀತಿಗಾಗಿ ವಿಪ್ರರನ್ನು ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಸೇವಿಸುವುದೇ ನಿಮಗೆ ಕರ್ತವ್ಯವು. ಇಂದ್ರನು ಯಾವ ಪ್ರಭುಚರಣಾರವಿಂದವಂದನದಿಂದ ಅಮಂದಸಂಪದವನ್ನೈದಿರುವನೋ ಜಗತ್ಪವಿತ್ರ ಕೀರ್ತಿಯಾಗಿ ಮೆರೆಯುವನೋ, ಅಂತಹ ಸರ್ವೋತ್ತಮ ಶ್ರೀಶನು ವಿಪ್ರಪ್ರಿಯ ನಾಗಿರುವನು. ಹರಿಭಕ್ತಿಯಿಂದ ವಿಪ್ರರನ್ನು ಸೇವಿಸಲು ಅಶೇಷಗುಣಾಕರನು ಅನನ್ಯಾಧಿಪನು ಸರ್ವಪ್ರಭುವಾದ ನಾರಾಯಣನು ಪರಮಪ್ರೀತನಾಗುವನು. ಆದ್ದರಿಂದ ವಿಷ್ಣುಧರ್ಮಪರ ರೆಲ್ಲರೂ ವಿನಯದಿಂದ ಬ್ರಹ್ಮಕುಲವನ್ನು ಸೇವಿಸುವುದು ಬಹು ಶ್ರೇಯೋದಾಯಕವಾಗಿದೆ. ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ಹರಿನಿತ್ಯಸಂಬಂಧದಿಂದ ಪವಿತ್ರರು, ಅವರ ಸೇವೆಯಿಂದ ಮನಃಪ್ರಸಾದವು, ಅದರಿಂದ ಶೀಘ್ರದಲ್ಲಿಯೇ ಹರಿಪ್ರಸಾದವು, ಅದರಿಂದ ಭಕ್ತಿಜನ್ಯ ಸುಖರೂಪ ಮೋಕ್ಷವೇ ಆಗುವುದು. ಮುಕ್ತಿಸುಖಕ್ಕಿಂತಲು ಉತ್ತಮವಾದ ಸುಖವು ಇಲ್ಲ. ದೇವತೆಗಳಿಗೂ ಮುಕ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಸಿಗುವ ಸುಖವಿಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲ. ಭಗವತ್ತತ್ತ್ವವನ್ನರಿತ ಸುಜನರು ಹರಿಯ ಪವಿತ್ರ ನಾಮಗಳಿಂದ ವಿಪ್ರರ ಮುಖದಲ್ಲಿ ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದ ಹೋಮಿಸಿದ ದ್ರವ್ಯವನ್ನು ಅನಂತ ಫಲದನಾಗಿ ಶ್ರೀಶನು ಸ್ವೀಕರಿಸುವಂತೆ ಜಡಹುತಾಶನನಲ್ಲಿ ಹಾಕಿದ ಅನ್ನಕ್ಷೀರಾದಿಗಳನ್ನು ಅಷ್ಟು ಪ್ರೀತಿಯಿಂದ ಸ್ವೀಕರಿಸುವನು. ವಿಪ್ರರಲ್ಲಿಯೂ ಪರಮಹಂಸರಲ್ಲಿ ಅನಂತ ಫಲದನಾಗಿ ನೆಲಸಿರುವನು. ಅವರಲ್ಲದೇ ಅವನನ್ನು ವರ್ಣಿಸಲು ವಾಕ್ಯವನ್ನು, ಸೇವಿಸಲು ದೇಹವನ್ನು, ಭಜಿಸಲು ಮನವನ್ನರ್ಪಿಸಿ ಅವನಾಜ್ಞೆಯಂತೆ ನಡೆಯಲು ಬಲ್ಲವರು? ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ಶ್ರದ್ಧಾ ತಪಗಳಿಂದಲೂ, ಪುಣ್ಯ ಮೌನ ದಮಗಳಿಂದಲೂ, ನಿತ್ಯ ನಿಷ್ಪಾಪಸ ನಾತನ ವೇದವನ್ನು ವೇದವೇದ್ಯನಾದ ಶ್ರೀಹರಿಯನ್ನೂ ಏಕಾಗ್ರಮನದಿ ಧರಿಸಿರುವರು. ಸಕಲ ಪುರುಷಾರ್ಥಪ್ರಾಪ್ತಿಯು ಶ್ರೀ ನಾರಾಯಣನಿಂದ. ಅಂತಹ ಬ್ರಹ್ಮನು ಬ್ರಹ್ಮಪ್ರತಿ ಪಾದಕವೇದನಿರತ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಲ್ಲಿ ದರ್ಪಣದಲ್ಲಿಯಂತೆ ಪ್ರಕಾಶಿತನಾಗಿರುವನು. ಆದ್ದರಿಂದ ಆರ್ಯರೇ! ನಿತ್ಯಧಾರಣದಿಂದ ಪಾಪನಾಶಕವೂ, ಸರ್ವಸುಗುಣ ಸಂಪಾ ದಕವೂ, ಆದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರ ಪಾದಪದ್ಮರಜವನ್ನು ಕಿರೀಟವಿಟ್ಟ ನನ್ನ ಶಿರಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಧರಿಸಿರು ವೆನು. ಶೀಲಧನನು ಗುಣವಂತನು ಕೃತಜ್ಞನು, ಶ್ರದ್ಧಾವಂತನಾದ ಪುರುಷನನ್ನು ಸಂಪತ್ತು ಗಳು ತಾವಾಗಿ ವರಿಸಿ ಸೇರುವುವು. ಆದ್ದರಿಂದ ಗೋಕುಲವು, ವಿಪ್ರರು, ಯತಿವರರು, ಬ್ರಹ್ಮಾದಿಹರಿಪರಿವಾರ, ಶ್ರೀಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣರು ಎನ್ನಲ್ಲಿ ಪ್ರಸನ್ನರಾಗಿರಲಿ! ಎಂದು ಬೇಡುವೆನು.

ಮೈತ್ರೇಯನು ಪೇಳಿದನು–

ಇಂತು ನುಡಿದ ರಾಜನನ್ನು ಕಂಡು ಪಿತೃದೇವದ್ವಿಜವರರತ್ಯಂತ ಪ್ರೀತರಾಗಿ ಸಾಧು ಸಾಧು! ಎನ್ನುತ್ತ ಪೊಗಳಿದರು. 'ಪುತ್ರನಿಂದ ಮನುಜಲೋಕ ಜಯ, ಪುತ್ರನಿಂದ ತಮಸ್ತರಣ' ವೆಂದು ಶ್ರುತಿ ಸಾರುತಿದೆ. ಇದೆಷ್ಟು ಸತ್ಯವು! ಬ್ರಹ್ಮದಂಡಹತನಾದ ವೇನನು ಮಹಾಪಾಪಿಯಾದ್ದರಿಂದ ತಮವನ್ನು ಸೇರಿದರೂ, ಯಜ್ಞವನ್ನು ಮಾಡಿದ ರಾಜನವೇನನು ಪೃಥುಗುಣದಿಂದ ಸ್ವರ್ಗವನ್ನೇ ಪೊಂದಿದನು. ವೀರವರ! ವೃದ್ಧಿಗೆ ಪಿತೃನಾದೆ. ಶಾಶ್ವತವಾಗಿ

ಬಾಳು. ಸರ್ವಲೋಕೇಶನಾದ ಅಚ್ಯುತನಲ್ಲಿ ಎನಗೆಷ್ಟು ಭಕ್ತಿ? ನೀನು ನಮಗೆ ಪ್ರಭು ವಾದ್ದರಿಂದ ಮುಕುಂದಪಾಲಿತರಾದಂತೆ ಸಂತೋಷದಿಂದಿರುವೆವು. ಉತ್ತಮಶ್ಲೋಕನಾದ ಶ್ರೀಹರಿಯ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ವತ್ಸಲತೆಯನ್ನು ವರ್ಣಿಸಿ ನಮ್ಮನ್ನು ಉದ್ಧರಿಸಿದೆ. ನಿನ್ನ ನಂಬಿ ಬದುಕುವ ನಿನ್ನವರಾದ ನಮ್ಮನ್ನು ಧರ್ಮದಲ್ಲಿ ನಡೆಸುವುದು ನಿನಗೇ ಸರಿ! ಇದು ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ಆಶ್ಚರ್ಯವೇನಲ್ಲ. ಕರುಣಾಕರರಾದ ಮಹಜ್ಜನರ ಸ್ವಭಾವವೇ ಇಂತಿರುವುದಲ್ಲವೇ? ದೇವಸಂಯೋಜಿತವಾದ ಕರ್ಮಗಳಿಂದ ಅನೇಕ ಯೋನಿಸಂಜಾತರಾಗುತ್ತಾ ಅಜ್ಞಾನಿ ಗಳಾದ ನಮಗೆ ತಮಃಪಾರವನ್ನು ತೋರಿಸಿದ ನಿನಗೆ ನಮಃ. ಬ್ರಹ್ಮಕುಲದಲ್ಲಿ ನೆಲಸಿ ಪೃಥ್ವ್ಯಾವಿಷ್ಟನಾಗಿ ತನ್ನ ಮಹಿಮೆಯಿಂದ ಜಗವನ್ನು ಪೊರೆವ ಸರ್ವೋತ್ತಮನು ಪೂರ್ಣ ಷಡ್ಗುಣನು ಅತ್ಯಂತ ಜ್ಞಾನಾನಂದಸ್ವರೂಪನಾದ ಶ್ರೀಹರಿಗೂ ನಮಸ್ಕರಿಸುವೆವು' ಎಂದು ಪ್ರಜರು ನುತಿಸಿದರು.

೨೨. ಸನಕಾದಿಕೃತೋಪದೇಶ

ಮೈತ್ರೇಯನು ಪೇಳಿದನು–

ಜನರೀತೆರನಾಗಿ ಸುತ್ತಿಸುತ್ತಿರಲು, ಸೂರ್ಯನಂತೆ ಬೆಳಗುವ ನಾಲ್ವರು ಮುನಿಗಳು ಪೃಥುಪರಾಕ್ರಮಿಯಾದ ಪೃಥುರಾಜನ ಸಭೆಗೆ ಬಂದರು. ಆಕಾಶದಿಂದಿಳಿದು ಬಂದ ಆ ಸಿದ್ಧೇಶರು ತಮ್ಮ ಪ್ರಭಾಜಾಲದಿಂದ ಲೋಕದ ಪಾಪವನ್ನು ಕಳೆಯುತ್ತಾ ಬರಲು ನೋಡಿ, ರಾಜನು ಪರಿವಾರದಿಂದೆದುರ್ಗೊಂಡು ಬರಲು ಸದಸ್ಯರಿಂದ ಕೂಡಿ ಹೊರಟನು. ಜೀವನು ಇಂದ್ರಿಯಗಳನ್ನು ಕೊಂಡು ಪೋಗುವಂತೆ ಸದಸ್ಯರಿಂದ ಎದ್ದು ಬಂದ ರಾಜನು ಗೌರವ ದಿಂದ ಸ್ವಾಗತಿಸಿ, ಅರ್ಘ್ಯಪಾದ್ಯಸನಗಳಿಂದ ಪೂಜಿಸಿ, ಅವರ ಪವಿತ್ರ ಪಾದೋದಕವನ್ನು ಶಿರಸಾ ವಹಿಸಿದನು. ವಿನಯದಿಂದ ತಲೆಬಾಗಿಸಿ, ಕೈಜೋಡಿಸಿ, ಕನಕಾಸನಾಸೀನರಾಗಿ ಕುಂಡ ಗಳಲ್ಲಿ ಬೆಳಗುವ ಅಗ್ನಿಗಳಂತೆ ಇರುವ ಸನಕಾದಿಗಳನ್ನಿಂತು ಪ್ರಶ್ನಿಸಿದನು–

ಅಹೋ ! ಏನು ಪುಣ್ಯವನ್ನು ಕೃಷ್ಣಪ್ರೀತಿಗಾಗಿ ಮಾಡಿದೆನೋ ಅದರಿಂದ ಕುಯೋಗಿ ಜನ ದುರ್ದರ್ಶನರಾದ ತಾವು ಶಿವಸೋದರರು ನನಗೆ ದರ್ಶನವನ್ನು ದಯಪಾಲಿಸಿದಿರಿ! ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ಯಾವ ಪುರುಷನಲ್ಲಿ ಪ್ರಸನ್ನರಾಗುವರೋ ಅವನನ್ನು ಶಿವಪ್ರಾಣಬ್ರಹ್ಮ ಕೇಶವರೂ ಅನುಗ್ರಹಿಸುವರು. ಸರ್ವಗತನಾದರೂ ಶ್ರೀಹರಿಯನ್ನು ಜಗತ್ಕಾರಣರೆನಿಸಿದ ಬ್ರಹ್ಮಾದಿಗಳೇ ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ತಿಳಿದಿಲ್ಲ. ಅಂತೆಯೇ ತಾವು ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಸಂಚರಿಸು ತ್ತಿದ್ದರೂ ತಮ್ಮ ಜ್ಞಾನವೆಮಗೆ ತಿಳಿಯಲಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಸಾಧುಗಳಾದ ಗೃಹಸ್ಥರು ಬಡವ ರಾದರೂ, ತಮ್ಮಂತಹ ಪೂಜ್ಯತಮರಿಗೆ ಜಲ ತೃಣಾಸನ ಫಲ ಮಧುರ ವಚನ ವಸತಿ ಗಳನ್ನು ಸಮರ್ಪಿಸಲು ಅವರೇ ಧನ್ಯರು. ಸಕಲ ಸಂಪತ್ಸಂಪನ್ನರಾದರೂ ಯಾರ ಮನೆ ಯಲ್ಲಿ ತೀರ್ಥಪಾದನ ಭಕ್ತರ ಪಾದತೀರ್ಥವಿರುವುದಿಲ್ಲವೋ, ಅಂತಹವರ ಮನೆಗಳು ಹಾವಿರುವ ಮರಗಳಂತೆಯೇ ಸರಿ! ದ್ವಿಜ ಶ್ರೇಷ್ಠರೇ ನಿಮಗೆ ಸ್ವಾಗತವು, ವಯಸಾ ನೋಡಲು ಚಿಕ್ಕವರಾದರೂ, ಮುಮುಕ್ಷುಗಳಾಗಿ ದೊಡ್ಡ ವೈಷ್ಣವ ವ್ರತಗಳನ್ನು ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದ

ಮಾಡುವ ಜ್ಞಾನವೃದ್ಧರಿಗೆ ನಮಸ್ಕಾರವು. ವ್ಯಸನ ಬೀಜ ಸಮೃದ್ಧ ಸಂಸಾರ ಕಾನನದಲ್ಲಿ ನಾವು ಮಾಡಿದ ಕರ್ಮವನ್ನುಣ್ಣಲು ಪುಟ್ಟಿ ಸಾಯುತ್ತ ಇಂದ್ರಿಯಾರ್ಥಗಳೇ ಸಂಪಾದ್ಯವೆಂಬ ಭ್ರಮೆಯಿಂದ ತಿರುಗುವ ನಮಗೇನು ಕುಶಲವೋ ಏನೋ? ಕುಶಲವಾದರೂ ಅದೆಂತಾಗುವುದು? ನಿಮಗೆ ಇದು ಕುಶಲವು, ಇದು ಅಕುಶಲವೆಂಬ ಮಾತಿಲ್ಲ. ಆತ್ಮಾರಾಮರಾದ ನಿಮ್ಮನ್ನು ಕುಶಲವನ್ನು ಕೇಳಲು ಬರದೆ ನಮಗೆಂತು ಕುಶಲವೆಂದು ಕೇಳುತ್ತಿರುವೆನು. ಮುನಿಜನಬಂಧುಗಳಾದ ತಮ್ಮನ್ನು ನಂಬಿಯೂ ಸಂಸಾರದಿಂದ ಬಿಡುಗಡೆಯನ್ನು ಹೊಂದುವ ಕ್ಷೇಮವೆಮಗೆ ಶೀಘ್ರವಾಗಿ ಆಗುವುದಕ್ಕೆ ಉಪಾಯವೇನು? ಎಂದು ಕೇಳಿಕೊಳ್ಳುವನು. ಬ್ರಹ್ಮಾದಿ ಯೋಗಿ ಜನರಿಗಿಷ್ಟದಾತನಾದ ಸ್ವಾಮಿಯು ಮನಃಪ್ರೇರಕನಾಗಿ ನಿಮ್ಮಂತಹ ಸಿದ್ಧರಲ್ಲಿ ನಿಂತು ಲೋಕಾನುಗ್ರಹವನ್ನು ಮಾಡಲು ಸಂಚಾರ ಮಾಡಿ, ಮಾಡಿಸುತ್ತಿರುವನು.

ಮೈತ್ರೇಯನು ಪೇಳಿದನು–

ವಿದುರಾ! ಪೃಥುರಾಜನ ಸಾರಭೂತ ಮಿತ ಮಧುರವಚನಗಳನ್ನಾಲಿಸಿ, ಪ್ರೀತಿಯಿಂದ ನಸುನಕ್ಕು ಸನತ್ಕುಮಾರನು ಪ್ರತಿವಚನವನ್ನಿತ್ತನು–

ಮಹಾರಾಜ! ಸರ್ವಭೂತಹಿತಕ್ಕಾಗಿ ಪ್ರಶ್ನೆಯನ್ನು ಕೇಳಿದೆ. ಸ್ವಯಂ ವಿದ್ವಾಂಸರಾದರೂ ಸಾಧುಗಳು ಲೋಕೋಪಕಾರಪ್ರವೃತ್ತರಾಗುವುದು ಸಹಜವೇ! ಸಾಧುಸಂಗಮವು ಉಭಯರಿಗೂ ಕ್ಷೇಮಕರವು. ಸಜ್ಜನರು ಪ್ರಶ್ನಿಸಲು ಸಜ್ಜನರು ಪೇಳಲು ಕೇಳಿದೆಲ್ಲರೂ ಭಗವನ್ನಿಷ್ಠಾರೂಪ ಮಂಗಳವನ್ನು ಪೊಂದುವರು. ರಾಜನ್! ಮಧುಸೂದನಪಾದಾರವಿಂದ ಮಕರಂದಪಾನಚತುರನಾದ ನಿನಗೆ ಹರಿಗುಣವರ್ಣನಾಕರ್ಣನ ಶ್ರದ್ಧೆಯು ಸಿದ್ಧವಾಗಿದೆ. ಶ್ರೀ ಹರಿಭಕ್ತಿಯು ಮನಸ್ಸಿನ ವಿಷಯಲಾಲಸೆಯನ್ನು ಪಾಪಗಳನ್ನು ಕಳೆದುಬಿಡುವುದು. ಅಂತಹ ಭಕ್ತನಾದ ನಿನಗೆ ನಾವೇನು ಪೇಳುವುದು? ಆದರೂ ಕೇಳು. ಶಾಸ್ತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಮನುಜರಿಗೆ ಕ್ಷೇಮವಾಗಲು ಉಪಾಯಗಳನ್ನು ವಿಮರ್ಶಿಸಿರುವರು. ಅದರ ನಿರ್ಣಯವಿಷ್ಟೇ. ಪರಮಾತ್ಮನಲ್ಲದಿತರ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಯತಾಬುದ್ಧಿ, ಪ್ರಕೃತಿಗುಣರಹಿತನು ಗುಣಪೂರ್ಣನಾದ ಶ್ರೀಹರಿಯಲ್ಲಿ ಮಹಾತ್ಮ್ಯಜ್ಞಾನಪೂರ್ವಕ ಸುದೃಢ ಭಕ್ತಿ ಎಂಬೀ ಸಾಧನಗಳು ಸರ್ವಶಾಸ್ತ್ರಸಮ್ಮತವಾಗಿವೆ.

ಶ್ರದ್ಧೆ, ಭಾಗವತ ಧರ್ಮಾಚರಣೆ, ವಿಚಾರಶೀಲತೆ, ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಯೋಗನಿಷ್ಠೆ, ಯೋಗೇಶ್ವರರ ಉಪಾಸನೆ, ನಿತ್ಯವೂ ಪುಣ್ಯಕೀರ್ತಿ ಹರಿಯ ಪುಣ್ಯಕಥಾಶ್ರವಣ, ದೇಹೇಂದ್ರಿಯಾರಾಮರು ಗುಣಗಳೆಂಬುವ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಯತ್ವಚಿಂತನೆ, ಸ್ರಕ್ಚಂದನ ವನಿತಾದಿ ದೂರ ಪರಿವರ್ಜನೆ, ಏಕಾಂತಸೇವನಾಭಿಲಾಷೆ, ಹರಿಗುಣಾಮೃತಪಾನವಿಲ್ಲದಿರೆ ಅನಲಂಬುದ್ಧಿ, ದೇಹಭೋಗ ವಿಷಯದಿ ಅಲಂಬುದ್ಧಿ, ಶಾಸ್ತ್ರನಿಷಿದ್ಧ ಹಿಂಸಾವರ್ಜನ, ಪರಿಶುದ್ಧ ಭಗವದ್ಭಕ್ತಚರ್ಯಾನುಕರಣ, ಮುಕುಂದ ಕಂಸವಧಾದಿ ಪರಾಕ್ರಮ ಕರ್ಮಾಮೃತಪಾನ ಫಲಕಾಮನವಿಲ್ಲದ, ಯಮನಿಯಮಾನುಷ್ಠಾನ, ಅಖಂಡ ಹರಿಸ್ಮರಣೆ, ನಿಷಿದ್ಧ ಕರ್ಮ ವರ್ಜನ, ದ್ವಂದ್ವ ಸಹಿಷ್ಣುತೆ, ಭಕ್ತಜನ ಕರ್ಣಭೂಷಣವೆನಿಸುವ ಹರಿಗುಣವರ್ಣನೆ

ಇತ್ಯಾದಿ ಸಾಧನಗಳಿಂದ ಭಕ್ತಿಯು ವಿಜೃಂಭಿತವಾಗುವುದು. ಭಕ್ತಿ ಹೆಚ್ಚಾದಂತೆ ವಿಷಯ ಸಂಗವು ದೂರವಾಗಿ ಕಾರ್ಯಕಾರಣಾತ್ಮಕ ಜಗದಲ್ಲಿ ವಿರಕ್ತಿ ಪುಟ್ಟುವುದು. ಮುಕ್ತನಿಯಾಮಕನು, ಸತ್ವಾದಿಗುಣ ರಹಿತನು, ಆನಂದಾದಿ ಗುಣವರ್ಣನು ಆದ ಹರಿಯಲ್ಲಿ ಸಮೀಚೀನ ಜ್ಞಾನಯುಕ್ತಭಕ್ತಿಯು ಪರಿಪಕ್ವವಾಗುವುದು. ಅಂತಹ ಭಕ್ತನು ಗುರೂಪದಿಷ್ಟ ಜ್ಞಾನಸಾಫಲ್ಯವನ್ನು ಪೊಂದಿ, ಜ್ಞಾನವೈರಾಗ್ಯಬಲದಿಂದ ಅಪರೋಕ್ಷಜ್ಞಾನವನ್ನು ಪಡೆಯುವನು. ಅಗ್ನಿ ಕಾರಣವಾದ ಕಟ್ಟಿಗೆಯನ್ನು ಸುಟ್ಟು ತಾನೂ ಶಾಂತವಾಗುವಂತೆ ಜೀವನಿಗಾವರಕವಾಗಿರುವ ಪಂಚಭೂತಾತ್ಮಕವಾದ ಬಾಹ್ಯಮನವನ್ನು ನಿರ್ಬೀಜವಾಗಿ ಸುಟ್ಟು ಜೀವನ್ಮುಕ್ತನೆನಿಸುವನು. ಜೀವ ಬಾಹ್ಯೋಪಾಧಿಯು ನಶಿಸಲು ಅದರಿಂದ ಬಂದ ಜ್ಞಾನಾದಿಗಳು ನಶಿಸಿ, ತಾನು ಒಳಗೆ ಹೊರಗೆ ಎಂಬುವ ಭೇದವನ್ನು ಕಾಣದೆ ಅಂಧನಂತೆ ತನ್ನನ್ನು ತಾನೇ ನೋಡಿಕೊಂಡು ಇತರವನ್ನಾವುದನ್ನೂ ಕಾಣದಿರುವನು. ಸ್ವರೂಪ ಮನವೇ ನಷ್ಟವಾಗುವುದೆಂದರೆ ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ಜೀವೇಶರಿಗಿದ್ದ ಜವನಿಕಾ ರೂಪೋಪಾಧಿಯು ನಷ್ಟವಾಗಬೇಕಾಗುವುದು. ಇದು ಅನಿಷ್ಟವು. ಹೇಗೆಂದರೆ ಉಪಾಧಿಯೇ ಇಲ್ಲದಿರೆ ಜೀವನೇ ಇಲ್ಲವೆಂದಾಗುವುದು. ಆನಂದರೂಪವೆಂದಾಸೆಯಿಂದ ಪೊಂದಿದ ಮುಕ್ತಿಯು ಸ್ವರೂಪನಾಶವೆನಿಸಿ ಅನಪೇಕ್ಷಿತವಾಗುವುದು, ಮತ್ತು ಮುಕ್ತಿಗಿಂತಲೂ ಸಂಸಾರದೆಶೆಯೇ ಲೇಸೆನಿಸಬೇಕಾಗುವುದು. ಆದ್ದರಿಂದ ಜೀವ, ಇಂದ್ರಿಯ ವಿಷಯಗಳು, ಅವೆರಡರಿಂದ ಭಿನ್ನವಾದ ಈಶ ಎಂಬ ಮೂರು ಪದಾರ್ಥಗಳಿರಬೇಕಾದರೆ ಸತ್ಯವಾದದ್ದೇ ಇರಬೇಕು ಜೀವೋಪಾಧಿಯು. ಅದೇ ಸ್ವರೂಪ ಮನವೆಂಬುವರು. ಬಾಹ್ಯಮನವು ಸುಟ್ಟು ಪೋಗುವುದು. ಸ್ವರೂಪವಲ್ಲ. ಜಲಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ಕಂಡ ಪ್ರತಿಬಿಂಬವು ಬಿಂಬಭಿನ್ನವೆಂಬ ಜ್ಞಾನವು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷಸಿದ್ಧವು. ಇಲ್ಲಿ ಜಲವು ಸತ್ಯವಾಗಿದ್ದರೇ ಪ್ರತಿಬಿಂಬದರ್ಶನವು. ಅಂತೆಯೇ ಜೀವನು ಸ್ವರೂಪಮನವೆಂಬ ಸತ್ಯೋಪಾಧಿಯಲ್ಲಿ ಮೂಡಿ ಸತ್ಯನೇ ಮತ್ತು ಈಶಭಿನ್ನನೇ ಆಗಿರುವನು. ಇನ್ನು ಜೀವನು ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ಇಂದ್ರಿಯ ವಿಷಯಗಳನ್ನೇ ಧ್ಯಾನಿಸುವುದರಿಂದ ಬುದ್ಧಿಯ ಸ್ಮರಣಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡು ಅಜ್ಞಾನಮಗ್ನನಾಗಿ, ಕೆರೆಯ ನೀರು ತೂಬಿನಿಂದ ಹರಿದು ಹೋದಂತೆ ಯಥಾರ್ಥಜ್ಞಾನವನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಳ್ಳುವನು. ಶಾಸ್ತ್ರ ಯಥಾರ್ಥ ಸ್ಮರಣ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವು ನಶಿಸಿ ಜ್ಞಾನದೂರನಾಗಿ ತನ್ನನ್ನು ಈಶಾಧೀನನೆಂದು ತಿಳಿಯದೆ ವೇನನಂತೆ ಶರೀರದಲ್ಲಿ ಈಶನೇ ಇಲ್ಲ. ನಾನೇ ಈಶನೆಂಬ ಇತ್ಯಾದಿ ಅನ್ಯಥಾಜ್ಞಾನದಿಂದ ನಷ್ಟನಾಗುವನು. ಸ್ವರೂಪನಾಶದಕಿಂತಲೂ ಅನರ್ಥವೀಲೋಕದಲ್ಲುಂಟೇ? ವಿದುರಾ! ಪುತ್ರನಿಗಿಂತ ದೇಹವು ಪ್ರಿಯಕರವು. ದೇಹಕ್ಕಿಂತ ಆತ್ಮನು ಪ್ರಿಯತರನು. ಅಂತಹ ಜೀವನ ಸರ್ವಥಾ ನಾಶವನ್ನು ಬಯಸಿ ತಂದುಕೊಳ್ಳುವನು ತಮೋಯೋಗ್ಯನಾದ ಅಸುರನೇ ಸರಿ!

ಆದ್ದರಿಂದ ಇಂದ್ರಿಯಗಳಿಂದ ಬರುವ ವಿಷಯಸಂತತಧ್ಯಾನವು ಮನುಜನ ಸರ್ವ ಪುರುಷಾರ್ಥನಾಶಕವು, ವಿಜ್ಞಾನ ವಿಧ್ವಂಸಕವು, ಎಂದರಿತು ವಿಷಯಧ್ಯಾನದಿಂದ ಮೋಹಿತನಾಗದೆ ಇರಲು ದುಷ್ಟಸಂಗವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು, ಹರಿಯನ್ನು ಭಜಿಸುವನೇ ಬುದ್ಧಿವಂತನು. ಧರ್ಮಾರ್ಥಕಾಮ ಮೋಕ್ಷಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಮೋಕ್ಷವೇ ಮಹಾಪುರುಷಾರ್ಥವು. ಧರ್ಮಾರ್ಥ

ಕಾಮಗಳೆಂಬ ತ್ರಿವರ್ಗವು ಅನಿತ್ಯವು, ಯಮಭಯಯುಕ್ತವು, ಕಾಲನಾಮಕ ಹರ್ಯಧೀನ ವಾಗಿದೆ. ಮೂಲ ಪ್ರಕೃತಿಯ ಹಿಂದು ಮುಂದಿನವು ಮತ್ತು ಉತ್ಕೃಷ್ಟನಿಕೃಷ್ಟಗಳಾದ ಪದಾರ್ಥಗಳೆಲ್ಲವು ಶ್ರೀಹರಿಯ ಭ್ರೂವಿಭ್ರಮಣಮಾತ್ರದಿಂದ ವಿಧ್ವಂಸಿತವಾಗುತ್ತಿವೆ. ಅಂತಹ ಪ್ರಾಕೃತಿಕ ಜಡಪದಾರ್ಥಗಳಿಂದ ನಿತ್ಯಾನಂದವು ಹೇಗೆ ಬರುವುದು? ಶ್ರೀಹರಿಯು ತನ್ನ ಇಚ್ಛಾಮಾತ್ರದಿಂದ, ಸ್ವಪ್ನದಂತೆ ಜಗವನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿರುವನು. ಆದ್ದರಿಂದಲೇ ಹರಿಯು ಸೃಷ್ಟ್ಯಾದಿ ವ್ಯಾಪಾರರಹಿತನಾದಾಗ ಜಗತ್ಪ್ರಳಯವನ್ನು ಪೊಂದಿ ತದಧೀನವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಶ್ರೀಹರೀಚ್ಛೆಯಿಂದ ಬಂಧ, ಶ್ರೀಹರೀಚ್ಛೆಯಿಂದ ಮೋಕ್ಷವೆಂದರಿತು ಜ್ಞಾನಿಯು ಅವನ ಪ್ರಸಾದವನ್ನು ಪೊಂದಲು ಯತ್ನಿಸಬೇಕು. ಜಾಗೃದಾದ್ಯವಸ್ಥಾನುಭವಿಯಾದ ಜೀವನಿಂದ ಭಿನ್ನನಾದ ತುರ್ಯನು ನಿತ್ಯ ಪೂರ್ಣಪ್ರಕಾಶನೆಂದು, ಪ್ರಳಯಕಾಲಪ್ರೇರಕನೆಂದು, ಸೃಷ್ಟ್ಯಾದಿ ವ್ಯಾಪಾರಹರಿತ ಲಕ್ಷ್ಮೀನಾಥನೆಂದು, ಮುಮುಕ್ಷೂಪಾಸ್ಯನೆಂದರಿತವನು, ಶ್ರೀ ಹರಿಯ ಬಂಧಕಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಮೀರಿ, ಹರಿಯನ್ನು ಸೇರಿ, ಸುಖದಿಂದಿರುವನು. ಆ ಮುಕ್ತಿ ದೆಶೆಯಲ್ಲಿ ನಿದ್ರೆಯಿಲ್ಲ, ಜಾಗ್ರದವಸ್ಥೆ ಇಲ್ಲ; ಮೂರ್ಛೆ ಇಲ್ಲ; ಜೀವನ್ಮುಕ್ತಿ ಇಲ್ಲ; ಪ್ರಳಯವಿಲ್ಲ; ಅಂದರೆ ಅವುಗಳ ಶಕ್ತಿಯಿಂದ ಜೀವರಿಗೆ ಬಾಧಲೇಪಗಳಿಲ್ಲ. ಮನೋಜಯವಂತನೇ ಆ ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕವನ್ನು ಸೇರುವನು.

ನರೇಂದ್ರ! ಸ್ಥಾವರಜಂಗಮಾತ್ಮಕವಾದ ಜೀವರಾಶಿಯು ದೇಹ, ಇಂದ್ರಿಯಗಳು, ಪ್ರಾಣ, ಬುದ್ಧಿ, ಮನೋಹಂಕಾರಾದಿಗಳಿಂದ ಆವೃತವಾಗಿದೆ. ಈ ಜೀವರಿಗೆ ಸತ್ತಾಪ್ರದ ನಾದ ಪರಮಾತ್ಮನು ಕ್ಷೇತ್ರಜ್ಞನೆನಿಸಿ ಸರ್ವವ್ಯಾಪ್ತನಾಗಿರುವನು. ಜೀವನು ಅಣುವಾಗಿ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಇರುವನು. ಜೀವನು ಅಲ್ಪಜ್ಞನು. ಹರಿಯು ಜೀವನಿಗೆ ಅಭಿಮುಖ ಬಿಂಬನಾಗಿ ಪ್ರಕಾಶಮಾನನಾದ ಸರ್ವಜ್ಞನು. ದುರ್ಭಗ ಶರೀರದಲ್ಲಿದ್ದರೂ ತತ್ಕೃತಮಲಾದಿ ಲೇಪವಿಲ್ಲದ ಸಾಕ್ಷಿಯಾಗಿರುವನು. ಅವನನ್ನು ನಿತ್ಯೋಪಕಾರಕನೆಂದು ತಿಳಿ. ನನ್ನನ್ನೂ ನಿನ್ನಂತೆ ಜೀವನಾದರೂ ಜ್ಞಾನದಿಂದ ದೊಡ್ಡವನೆಂದೂ ತಿಳಿ. ಜೀವರಲ್ಲಿ ತಾರತಮ್ಯವನ್ನು ಪರಮಾತ್ಮನ ಸರ್ವೋತ್ತಮತ್ವವನ್ನು ತಿಳಿಯುವರೇ ಮುಕ್ತಿಯೋಗ್ಯರು, ಇತರರಲ್ಲ. ರಜ್ಜುವನ್ನು ಕಂಡು ಹಾವೆಂದು ಭ್ರಮೆ ಬರಲು, ಉಪದೇಶದಿಂದ ಅಥವಾ ತಾನೇ ಮುಟ್ಟಿನೋಡುವುದರಿಂದ ಸರ್ಪಭ್ರಮೆಯು ನಷ್ಟವಾಗಿ ಯಥಾರ್ಥಜ್ಞಾನವಾಗುವುದು. ಅದರಂತೆ ಸತ್ ಎಂಬ ಪೃಥಿವೀ, ಅಪ್, ತೇಜಗಳಿಂದಲೂ ಅಸತ್ ಎಂಬ ವಾಯು ಗಗನಗಳಿಂದಲೂ ನಿರ್ಮಿತವಾದ ಜಗವೆಲ್ಲವೂ ಶ್ರೀ ಹರಿಯೇ ಎಂದು ತಿಳಿಯುವುದು ಅಯೋಗಿರಾದ್ಧಾಂತವೂ ದೂಷ್ಯವೂ ಆಗಿದೆ. ಶ್ರೀಹರಿಯು ಜ್ಞಾನದೇಹನು; ಜೀವನು ಪಾಂಚಭೌತಿಕ ದೇಹನು, ಅವರೀರ್ವರಿಗತ್ಯಂತ ವೈಲಕ್ಷಣ್ಯವೇ ಇದೆ. ನಿತ್ಯಮುಕ್ತನು, ನಿತ್ಯ ಪರಿಶುದ್ಧನು, ನಿತ್ಯ ಬುದ್ಧನು ಆಗಿ ಕರ್ಮಲೇಪವಿಲ್ಲದೆ ಸತ್ತ್ವಾದಿ ಗುಣದೂರನಾದ ಶ್ರೀಹರಿಯು ಜಗದ್ಭಿನ್ನನೇ ಸರಿ! ಇಂತು ಜೀವಭಿನ್ನನು ಜೀವೇಶನಾದ ಶ್ರೀಶನನ್ನರಿತು ಭಕ್ತಿಯನ್ನು ಮಾಡುವುದು ಸಂಸಾರತಾರಕವು. ಸತ್ಪುರುಷರವನ ಪಾದಪಂಕಜವನ್ನು ಭಜಿಸಿ ಕರ್ಮಗಳ ಬೀಡಾದ ಮನಸ್ಸಿನ ಅಜ್ಞಾನಾನ್ಯಥಾಜ್ಞಾನಗಳನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಳ್ಳುವರು. ಹೇಯವಾದ ಸಂಸಾರ ಗುಣಗಳು ಶ್ರೀಹರಿಪ್ರಾಪ್ತಿಸಾಧನವಿರೋಧಿಗಳು. ಆದ್ದರಿಂದ ಎರಡು

ಮನಸ್ಸನ್ನು ಮಾಡದೆ ಪುರುಷೋತ್ತಮನಿಗೆ ಶರಣಾಗತನಾಗು ಪೃಥುರಾಜಾ! ಭಕ್ತಿ ಎಂಬ ಹಡಗಿಲ್ಲದೆ ಷಡ್ವರ್ಗಮಕರಭಯಂಕರವಾದೀ ಸಂಸಾರಸಮುದ್ರವನ್ನು ದಾಟುವರು ಬಹು ಕಷ್ಟಪಡುವರು. ಆ ಸಾಗರದವರಿಗೆ ದುಸ್ತರವೇ ಸರಿ! ಆದ್ದರಿಂದ ಶ್ರೀಹರಿಯ ಭಜನೀಯ ಪದಾಂಬುಜವನ್ನು ಪಿಡಿದು ಹಡಗವನ್ನಾಗಿಸಿ ಗುರುಕರ್ಣಧಾರನಾಗಿ ದುಸ್ತರಭವಾರ್ಣವ ವನ್ನು ದಾಟಿ, ವ್ಯಸನ ರಹಿತನೆನಿಸಿ ಸುಖಿಸು!

ಮೈತ್ರೇಯನು ಪೇಳಿದನು–

ವಿದುರಾ! ಬ್ರಹ್ಮಪುತ್ರನಾದ ಸನತ್ಕುಮಾರನು ಬ್ರಹ್ಮಜ್ಞಾನೋಪದೇಶವನ್ನು ಮಾಡಲು ಪೃಥುವಾಬ್ರಹ್ಮಜ್ಞಾನಿಯನ್ನು ಪ್ರಶಂಸಿಸಿ ಇಂತು ನುಡಿದನು–

ಶ್ರೀಹರಿಯು ಪರಮಾನುಗ್ರಹವನ್ನು ಮಾಡಿ ಹಿಂದೆ ನನಗೆ ಮಾಡಿದ ಉಪದೇಶವನ್ನು ವೀರ್ಯವಂತವಾಗಿಸಲು ಪೂಜ್ಯರು ತಾವು ಬಂದಿರುವಿರಿ. ಆರ್ತಾನುಕಂಪಿಯಾದ ಹರಿ ಭಕ್ತರು ತಾವೂ ದಯಾಳುಗಳು. ತಮ್ಮ ಋಣವನ್ನೇನು ಕೊಟ್ಟು ತೀರಿಸಲಿ? ಈ ದೇಹ ಮೊದಲುಗೊಂಡು ಸರ್ವವನ್ನು ಸಾಧುಗಳಿಗೆ ಕೊಟ್ಟಿರುವೆನು. ನನ್ನದು ಎಂಬ ಒಂದು ವಸ್ತುವಿಲ್ಲ. ಪ್ರಾಣ, ಪತ್ನಿ, ಸುತರು, ಮನೆ, ಪರಿವಾರ, ಐಶ್ವರ್ಯ, ಭೂಮಂಡಲ, ಸೈನ್ಯ, ಕೋಶ ಅಂತ ಏನಿತ್ತೋ ಅದೆಲ್ಲ ಕೊಡಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ತಪ್ಪಾಯಿತು ನಾನು ಕೊಡುವು ದೆಲ್ಲಿಂದ ಬಂತು? ಎಲ್ಲವೂ ಸ್ವತಃ ತಮ್ಮದೇ ಆಗಿರುತ್ತದೆ. ಸೇನಾಪತ್ಯ, ರಾಜ್ಯ, ದಂಡಾಧಿ ಪತ್ಯ, ಇಷ್ಟೇಕೆ? ಸರ್ವಲೋಕಾಧಿಪತ್ಯವನ್ನು ವೇದಶಾಸ್ತ್ರವೇದಿಯು ಪೊಂದಲು ಯೋಗ್ಯ ನಿರುವನು. ವೇದ ಚತುರರಾದ ತಾವು ವೇದಾಂತಶಾಸ್ತ್ರದಿ ಮುಖ್ಯತಃ ಪ್ರತಿಪಾದಿತನಾದ ಪರಬ್ರಹ್ಮನ ದಿವ್ಯ ಜ್ಞಾನವನ್ನೆಮಗುಪದೇಶಿಸಿ ಉದ್ಧರಿಸುವಿರಿ. ಮಹಾದಯಾ ಸಮುದ್ರ ರಾದ ತಾವು ತಮ್ಮ ಉಪದೇಶಕರಣ ಮಹಾಕಾರ್ಯದಿಂದ ತಾವೇ ಸಂತೋಷಪಡ ಬೇಕಷ್ಟಲ್ಲದೆ 'ನಾಕಷ್ಟು ಗುರುದಕ್ಷಿಣೆಯನ್ನಿತ್ತು ಗುರುಋಣಮಂ ತೀರಿಸಿದೆ'ನೆಂದು ಪೇಳುವ ಅವಿವೇಕಿಯನ್ನು ನೋಡಿ ಸಭಿಕರು ಅಪಹಸಿಸಿ ನಗುವರು.

ಮೈತ್ರೇಯನು ಪೇಳಿದನು–

ಆಗ ಸನತ್ಕುಮಾರಾದಿ ಬ್ರಹ್ಮರ್ಷಿಗಳವನೀಶನ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿ ಅವನ ಗುಣಗಾನವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾ, ನೋಡುತ್ತಿರುವ ಜನರಿಗೆ ಕಾಣದೆ, ಅಂತರ್ಧಾನವಂ ಪೊಂದಿದರು.

ಪೃಥುರಾಜನು ಮಹಜ್ಜನರ ಪೂರ್ಣತತ್ತ್ವಜ್ಞಾನೋಪದೇಶದಿಂದ ಶ್ರೀಹರಿಯನ್ನೇ ನೆನೆಯುತ್ತಾ ಆಪ್ತಕಾಮನಂತೆ ಆನಂದಭರಿತನಾದನು. ದೇಶಕಾಲಗಳನ್ನರಿತು ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ವಿಧಿಯುಕ್ತವಾಗಿ ಮಾಡಿ ಭೂರಿದಕ್ಷಿಣೆಗಳಿಂದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರನ್ನು ಸತ್ಕರಿಸಿದನು. ಫಲವನ್ನು ಶ್ರೀಹರಿಗರ್ಪಿಸಿ ಶ್ರೀಹರಿಯು ಲಕ್ಷ್ಮೀರಮಣನು ಪ್ರಕೃತಿಭಿನ್ನನು ಕರ್ಮಫಲಪ್ರದನೆಂದು ತಿಳಿದು ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದ ಯಾಗಾದಿಗಳನ್ನಾಚರಿಸಿದನು. ಗೃಹಸ್ಥಾಶ್ರಮ ಧರನಾದರೂ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯ ಸಂಪದ್ಭರಿತನಾದರೂ ಅಹಂಕಾರವಿಲ್ಲದೆ ಸೂರ್ಯನು ಜಗಲ್ಲಿಪ್ತನಾಗದಿರು ವಂತೆ ಇಂದ್ರಿಯ ವಿಷಯಗಳಿಂದ ಲಿಪ್ತನಾಗದೆ ಆಧ್ಯಾತ್ಮ ಯೋಗವನ್ನವಲಂಬಿಸಿ

ಸತ್ಕರ್ಮಾನುಷ್ಠಾನವನ್ನು ಮಾಡಿದನು. ಅರ್ಚೀದೇವಿಯಲ್ಲಿ ಐದು ಜನ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಪಡೆದನು. ವಿಜಿತಾಶ್ವ, ಧೂಮ್ರಕೇಶ, ಹರ್ಯಕ್ಷ, ದ್ರವಿಣ, ವೃಕರೆಂಬ ಪುತ್ರರಿಂದ ಕೂಡಿ ವಿರಾಜಿಸಿದನು. ಭಗವದನುಗ್ರಹದಿಂದ ಆಯಾ ಕರ್ಮಗಳಲ್ಲಿ ಇಂದ್ರಾದಿ ಲೋಕಪಾಲರ ಗುಣಗಳನ್ನು ತಕ್ಕಂತೆ ಪೊಂದಿ ದಕ್ಷನೆನಿಸಿದನು. ಜಗದ್ರಕ್ಷಣವನ್ನು ಮಾಡಲು ಕಾಲಕಾಲ ದಲ್ಲಿ ಅಚ್ಯುತನನ್ನು ನೆನೆದು ಪ್ರವೃತ್ತನಾಗುತ್ತಾ ಮನೋವಾಗ್ದೇಹಗಳಿಂದ ಸೌಮ್ಯನಾಗಿ ಪ್ರಜರಿಗೆ ರಂಜಕನೆನಿಸಿ ರಾಜಶಬ್ದವನ್ನು ಸಾರ್ಥಕಗೊಳಿಸಿದನು. ಚಂದ್ರನಂತೆ ರಂಜಿಸಿ ರಾಜನಾಗಿ ಭೂಮಿಯಿಂದ ಜಲವನ್ನು ತೆಗೆದು ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಕೊಡುವ ಸೂರ್ಯನಂತೆ ಪ್ರಜರಿಂದ ಕರಾದಿಗಳ ತೆಗೆದು ಅವರಿಗೆ ಧನವನ್ನು ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದನು. ಅಗ್ನಿಯಂತೆ ದುರ್ಧರ್ಷನು, ಮಹೇಂದ್ರನಂತೆ ದುರ್ಜಯನು, ಧರಣಿಯಂತೆ ಕ್ಷಮಾಶೀಲನು, ದ್ಯುಲೋಕದಂತೆ ಅಭೀಷ್ಟವರ್ಷದನು, ಪರ್ಜನ್ಯನಂತೆ, ಜೀವನಪ್ರದನು, ಸಮುದ್ರನಂತೆ ಗಂಭೀರನು, ಮೇರುವಿನಂತೆ ಅಚಲನು, ಧರ್ಮರಾಜನಂತೆ ದುಷ್ಟಶಿಕ್ಷಕನು, ಹಿಮವಂತ ನಂತೆ ಆಶ್ಚರ್ಯಕರನು, ಕುಬೇರನಂತೆ ಕೋಶವಿಪುಲನು, ವರುಣನಂತೆ ಗುಪ್ತಧನನು, ಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣನಂತೆ ಸರ್ವಸಂಚಾಲಕನು, ಬಲವಂತನು, ಸರ್ವಾಧಾರನು, ಮಹಾದೇವನಂತೆ ಎದುರಿಲ್ಲದವನು, ಬೃಹಸ್ಪತಿಯಂತೆ ವೇದವಿಚಾರನಿಪುಣನು, ಪರಬ್ರಹ್ಮನಂತೆ ಪರ ತತ್ತ್ವಜ್ಞನು, ಆಗಿ ಗೋ ಗುರು ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಹರಿಭಕ್ತರಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ವರ್ತಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. ವಿನಯದಿಂದ ನಿಷಿದ್ಧಕರಣಲಜ್ಜೆಯಿಂದ, ಸುಗುಣದಿಂದ ಪಡೆದ ಕೀರ್ತಿಗಾನವನ್ನು ತ್ರಿಲೋಕಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಜರು ಪಾಡುತ್ತಿರಲು ಪರಕೃತ್ಯವನ್ನು ತನ್ನದೆಂಬಂತೆ ನಡೆದು ನೆರವೇರಿಸಿ ಶ್ರೀರಾಮನಂತೆ ಸ್ತ್ರೀಪುರುಷರ ಕರ್ಣರಂಧ್ರ ಪ್ರವಿಷ್ಟ ಮಹಾಮಹಿಮನಾಗಿ ಮೆರೆದನು.

೨೩. ಪೃಥುರಾಜತಃಪಕರಣ—ಲಯತಿಂತನೆ

ಮೈತ್ರೇಯನು ಪೇಳಿದನು–

ಒಂದು ದಿನ ಪೃಥುರಾಜನು ಶರೀರದಲ್ಲಿ ಒದಗಿದ ಜರೆಯನ್ನು ಕಂಡನು. ಪ್ರಜರನ್ನು ಪೋಷಿಸಿ ಪುತ್ರಪೌತ್ರರನ್ನು ಪಡೆದು ಜಂಗಮಸ್ಥಾವರ ಜೀವರಿಗೆ ಅನ್ನಾದಿ ಜೀವನವನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಿ ಸಜ್ಜನರನ್ನು ಸಲಹಿ ತಾನು ಬಂದ ಕಾರ್ಯವಾಯಿತು, ಶ್ರೀಹರಿ ಹೇಳಿದ ಆಜ್ಞೆ ನೆರವೇರಿತು ಎಂದು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿದನು. ತನ್ನ ವಿರಹದಿಂದ ರೋದಿಸುವಂತಿರುವ ಪೃಥ್ವಿಯನ್ನು ಪುತ್ರರಿಗೊಪ್ಪಿಸಿ ಪ್ರಜರು ತನ್ನನ್ನಗಲಿರಲಾರದೆ ದುಃಖಿಸುತ್ತಿರಲು ಅರ್ಚಿಯು ತಾನು ತಪೋವನವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿದನು. ಅಲ್ಲಿ ವೈಖಾನಸಮಾರ್ಗದಿಂದ ಕಂದಮೂಲಾದ್ಯಾಹಾರ ನಾಗಿ ನಿಯಮದಿಂದ ಹಿಂದೆ ಸ್ವದೇಶದಲ್ಲಿ ದುಷ್ಟರನ್ನು ತಪಿಸಿದಂತೆ ವನದಲ್ಲಿ ದೇಹವನ್ನು ತಪದಿಂದ ದಂಡಿಸಿದನು. ಶುಷ್ಕಪರ್ಣನನ್ನು ತಿಂದು ಕೆಲವು ಪಕ್ಷಗಳನ್ನ, ಜಲಪಾನದಿಂದ ಕೆಲವು ತಿಂಗಳುಗಳನ್ನು ಕಳೆದನು. ಅನಂತರ ವಾಯುಭಕ್ಷನಾಗಿ ತಪವನ್ನು ಗೈಯಲು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದನು. ಗ್ರೀಷ್ಮದಲ್ಲಿ ಪಂಚಾಗ್ನಿಗಳ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿಯು, ವರ್ಷಗಳಲ್ಲಿ ನಿರಾಧಾರ ವಾಗಿ ತೊಯ್ದು ನೆನೆಯುತ್ತಾ, ಶಿಶಿರದಲ್ಲಿ ಆಕಂಠ ಶೀತೋದಕದಲ್ಲಿಯು ನೆಲಸಿ ತೀವ್ರತಪ

ವನ್ನು ಮಾಡಿ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನನ್ನಾರಾಧಿಸಿದನು. ಮೌನವಂ ಧರಿಸಿ ಶೀತೋಷ್ಣಾದಿ ದ್ವಂದ್ವವಿಕಾರ ಗಳನ್ನು ಹರಿಸಿದನು. ಇಂದ್ರಿಯಗಳನ್ನು ನಿಗ್ರಹಿಸಿ ವಾಯುದೇವನನುಗ್ರಹದಿ ಜಿತಶ್ವಾಸ ನಾದನು. ಊರ್ಧ್ವರೇತಸ್ಕನಾಗಿ ಯೋಗಾಭ್ಯಾಸಕ್ರಮದಿಂದ ನಿರ್ಮಲಮನಸ್ಕನಾದನು. ಷಡ್ವರ್ಗವನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿ ಅಪವರ್ಗಮಾರ್ಗವನ್ನು ಭಜಿಸಿದನು. ಪೂಜ್ಯರಾದ ಸನತ್ಕು ಮಾರರು ಪೇಳಿದಂತೆ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕಪುರುಷೋಪಾಸನಾಮಾರ್ಗವನ್ನವಲಂಬಿಸಿ ಭಾಗವತ ಧರ್ಮರತನು ರಾಗದ್ವೇಷರಹಿತನು ಆದನು. ಗುಣಪೂರ್ಣನಾದ ಶ್ರೀಹರಿಯಲ್ಲಿ ಅನನ್ಯ ಭಕ್ತಿಯನ್ನು ಪೊಂದಿ ಸಕಲಕರ್ಮಮಲವನ್ನು ತೊಳೆದು ಬಿಸುಟಿದನು. ನಿರಂತರ ಧ್ಯಾನ ಪ್ರವಾಹಮಗ್ನನಾಗಿ ಮತ್ತೇನನ್ನು ಕಾಣದೆ ವೈರಾಗ್ಯನಿಶಿತಜ್ಞಾನಬಲದಿಂದ ಸಂಶಯಾನ್ಯಥಾ ಜ್ಞಾನಗಳನ್ನು ಖಂಡಿಸಿದನು. ಶ್ರೀಹರಿಯ ಪರಮಮಂಗಳ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಕಂಡು ಚಿನ್ಮಾನವು ಬಾಹ್ಯಾಂತಃಕರಣ ಸಂಬಂಧವನ್ನು ಕಡಿದುಹಾಕಿಬಿಡಲು, ಅಪರೋಕ್ಷ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಪೊಂದಿ, ನಿರ್ಜಿತೇಂದ್ರಿಯನಾಗಿಯೂ ಪ್ರಯತ್ನವನ್ನು ಬಿಡದೆ, ನಿಷಿದ್ಧವನ್ನು ಮಾಡದೆ, ಹರಿಧ್ಯಾನ ರತನಾದನು. ಅನಾವಿರ್ಭೂತಸ್ವರೂಪಜ್ಞಾನನು ಅದರ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತವಾಗುವ ಮೋಕ್ಷದ ವರಿವಿಗೂ, ಗದಾಗ್ರಜನ ಸುಂದರ ಕಥಾನುಸಂಧಾನ ಸಂವಿಗ್ನ ಚಿತ್ತನಾಗಬೇಕಾಗುದುದು ಸರಿಯೇ ಅಲ್ಲವೇ ವಿದುರಾ! ಇಂತು ಪೃಥುರಾಜನು ಮನವನ್ನು ಸ್ವಾಮಿಯಲ್ಲಿಟ್ಟು ತಾನು ಬ್ರಹ್ಮಾಧಾರನೆಂದು ಅಪರೋಕ್ಷಿಸಿ ಕಂಡು ಪ್ರಾರಬ್ಧಕ್ಷಯ ವಾಗಲು ಕಳೇವರವನ್ನು ಪರಿತ್ಯಜಿಸಿದನು.

ಪಾಯವನ್ನು ಪೀಡಿಸಿ ವಜ್ರಾಸನಸ್ಥಿತನಾಗಿ ವಾಯುವಿನನ್ನು ಮೇಲಕ್ಕೆ ತಂದು ಕ್ರಮವಾಗಿ ಮೂಲಾಧಾರ, ನಾಭಿ, ಹೃದಯ, ವಕ್ಷಃ, ಕಂಠ, ಶಿರೋಗ್ರಗಳಲ್ಲಿ ನಿಲ್ಲಿಸಿ ಮತ್ತು ಭ್ರೂಮಧ್ಯಭಾಗದಿ ನಿಂತು ಸ್ಥಿರನಾದನು. ಪಂಚಪ್ರಾಣಗಳನ್ನು ಮೇಲಕ್ಕೆ ತಂದು ಮೂರ್ಧದಲ್ಲಿ ಆವೇಶಿಸಿ ಚಲಿಸಿದಂತೆ ಲಯಚಿಂತನವನ್ನು ಮಾಡಿದನು. ದೇಹದ ವಾಯು, ತೇಜೋಭೂಜಲಾಕಾಶ ಭಾಗಗಳನ್ನು ತತ್ತ್ವಧಿದೇವತೆಗಳಲ್ಲಿ ಲಯವಂ ಪೊಂದಿಸಿ ಆಮೇಲೆ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಜಲದಲ್ಲಿ, ಅದನ್ನು ತೇಜಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ, ತೇಜಾದಿಗಳನ್ನು ವಾಯುವಿನಲ್ಲಿ, ಆ ನಾಲ್ಕನ್ನು ಆಕಾಶದಿ ಚಿಂತಿಸಿ ಲಯ ಪೊಂದುವುದೆಂದು ತಿಳಿದನು. ಇಂದ್ರಿಯಗಳು ಹತ್ತು ತನ್ಮಾತ್ರಗಳೈದು ಕಲೆಸಿ, ಅಹಂಕಾರತತ್ತ್ವನಿಯಾಮಕರುದ್ರನಲ್ಲಿ, ಆ ರುದ್ರನನ್ನು ಚತುರ್ಮುಖಾಧೀನ ಮಹತತ್ತ್ವದಲ್ಲಿ ಲಯವಂ ಪೊಂದಿಸಿದನು. ಅನಂತರ ಬ್ರಹ್ಮನು ಭಕ್ತಿಜ್ಞಾನಾನಂದಾದಿ ಗುಣನಿಧಾನಳಾದ ಶ್ರೀದೇವಿಯ ಅಧೀನ; ಆಕೆಯು ಸರ್ವಸ್ವಾಮಿ ಯಾದ ಹರಿಯ ಅಧೀನಳೆಂದು ತಿಳಿದು ಜ್ಞಾನವೈರಾಗ್ಯಯುಕ್ತ ಸ್ವರೂಪಮನದಿಂದ ಅನುಸಂಧಾನಮಾಡಿ ಶರೀರವನ್ನು ಬಿಟ್ಟನು.

ಅರ್ಚಿ ಮಹಾರಾಣಿಯು ಅತಿಸುಕುಮಾರಿ, ಅಸೂರ್ಯಂಪಶ್ಯಳು, ಆಗಿದ್ದೂ ಪತಿಸೇವೆಯೇ ವ್ರತ, ಅದೇ ಧರ್ಮವೆಂದರಿತು ಗ್ರಾಮ್ಯಸುಖವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಕಂದಮೂಲಾದಿ ಖುಷ್ಯಾಹಾರದಿಂದ ದೇಹಯಾತ್ರೆಯನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಳು. ವ್ರತಕರ್ಶಿತಳಾದರೂ ಪತಿಯ ಪ್ರೇಮಕರ ಸ್ಪರ್ಶಮಾತ್ರದಿಂದಾನಂದಭರಿತಳಾಗಿದ್ದಳು. ಅಂದು ತನಗೂ ಪೃಥಿವಿಗೂ ಪತಿಯೆನಿಸಿದ ಪೃಥುರಾಜನು ದೇಹವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಪೋದದ್ದನ್ನು ಕಂಡು ಕಿಂಚಿತ್ ವಿಲಾಪಿಸಿ

ಆ ಪರಮ ಪತಿವ್ರತೆಯು, ಗಿರಿ ಕಂದರದಲ್ಲಿ ಚಿತೆಯನ್ನು ಮಾಡಿದಳು. ನಿತ್ಯ ಸಾಮಾನ್ಯ ಕೃತ್ಯವನ್ನು ಮುಗಿಸಿ, ನದೀ ಜಲ ಸ್ನಾತಳಾದಳು. ಉದಾರಕರ್ಮನಾದ ಪತಿಗೆ ತಿಲೋದಕವನ್ನರ್ಪಿಸಿದಳು. ಆಕಾಶದಿರುವ ದೇವತಾ ವೃಂದಕ್ಕಭಿವಂದಿಸಿ, ಚಿತೆಯನ್ನು ಸಮೀಪಿಸಿ, ಮೂರು ಸಲ ಪ್ರದಕ್ಷಿಣೆಯನ್ನು ಮಾಡಿ, ಬ್ರಹ್ಮಗುಣ ಪೂರ್ಣತೆಯನ್ನು ಚಿಂತಿಸುತ್ತಾ ಚಿತೆಯನ್ನೇರಿ ಪತಿಯನ್ನಾಲಂಗಿಸಿ ಶರೀರವನ್ನು ಬಿಟ್ಟಳು. ಸಾವಿರಾರು ದೇವತೆಗಳು ಪತ್ನೀಸಮೇತರಾಗಿ ವೀರವರನಾದ ಪತಿಯನ್ನು ಹಿಂಬಾಲಿಸಿದ ಪರಮ ಸಾಧ್ವಿಯನ್ನು ಕಂಡು ಪುಷ್ಪವೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ಮಾಡಿ ಪೊಗಳಿದರು. ಆಗ ಮಂದರ ಕಂದರವು ಬೃಂದಾರಕ ವೃಂದ ದುಂದುಭಿ ಧ್ವನಿಯಿಂದ ಪ್ರತಿಧ್ವನಿಸಿತು. 'ಅಹೋ! ಈ ಅರ್ಚಿದೇವಿಯೇ ಧನ್ಯಳು! ಯಜ್ಞೇಶನನ್ನು ಬಿಡದಿರುವ ಶ್ರೀಲಲನೆಯಂತೆ ಪತಿಯನ್ನು ಬೆಂಬಿಡದೆ ಅನುಸರಿಸಿದಳು. ವೈನ್ಯನ ಜೊತೆಗೆ ಮಾಡಿದ ಮಹಾಪುಣ್ಯ ಫಲದಿಂದ ನಮ್ಮನ್ನೂ ದಾಟಿ ಊರ್ಧ್ವಲೋಕವನ್ನು ಸೇರಲು ಪೋಗುವಳು! ಏನು ಧನ್ಯರೀ ಮನುಜರು! ತಟಿಚ್ಚಂಚಲವಾದ ಜೀವನದಲ್ಲಿಯೂ, ಮೋಕ್ಷಲಕ್ಷಣ ಮಹಾ ಪುರುಷಾರ್ಥವನ್ನು ಸಾಧಿಸಿಬಿಡುವರು. ಭಕ್ತರಿಗೆ ದುರ್ಲಭವಾದುದೊಂದುಂಟೇ? ಆದರೂ ಇಂತಹ ಮೋಕ್ಷಕಾರಣವಾದ ಮಾನುಷ್ಯವು ಬಹು ಜನ್ಮಾರ್ಜಿತ ಕಷ್ಟಲಬ್ದ ಪುಣ್ಯದಿಂದೊದಗಿ ಬಂದಿರಲು–ಅದರಲ್ಲಿ ಭಾರತವರ್ಷದಲ್ಲಿ–ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾದಿ ಯೋನಿಯಲ್ಲಿ ಬಂದಿರಲು–ಬ್ರಹ್ಮವಿಚಾರವನ್ನು ಮಾಡದೆ ವಿಷಯ ಲಾಲಸರಾಗಿ ಕೆಡುವವರು ಆತ್ಮದ್ರೋಹಿಗಳು, ಆತ್ಮವಂಚಕರೇ ಅಲ್ಲವೆ?' ಎಂದು ಸುರರು ನುತಿಸಿದರು.

ಮೈತ್ರೇಯನು ಮತ್ತೆ ಪೇಳಿದನು–

ಅಚ್ಯುತನ ನಚ್ಚಿದ ಭಕ್ತನಾದ ಪೃಥುರಾಜನು ಪೊಂದಿದ ಪುಣ್ಯಲೋಕಗಳನ್ನು ಪೊಂದಿ ಅರ್ಚಿಯು ಅಮರಾಂಗನೆಯರ ಮಂಗಳನುತಿ ಪಾತ್ರಳಾದಳು. ಇಂತಹ ಮಹಾನುಭಾವನು ಭಗವದ್ಭಕ್ತಸತ್ತಮನೂ ಆದ ಪೃಥುರಾಜನ ಪವಿತ್ರ ಚರಿತ್ರವನ್ನು ನಿನಗೆ ಪೇಳಿರುವೆನು. ಇಂತಹ ಮಹತ್ಪುಣ್ಯಕಥಾನಕವನ್ನು ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದ ಕೇಳಲು ಪೇಳಲು, ಪಠಿಸಲು ಆ ಅಧಿಕಾರಿಯು ಸ್ವಯೋಗ್ಯತಾನುಸಾರವಾದ ಜ್ಞಾನ, ಭಕ್ತಿ, ವೈರಾಗ್ಯಾದಿ ಭಾಗ್ಯವನ್ನು ಪೊಂದಿ ಆನಂದಿಸಿದನು. ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು ಕೇಳೆ ಪೇಳೆ ಬ್ರಹ್ಮತೇಜಸ್ಸಂಪನ್ನನು, ಕ್ಷತ್ರಿಯನು ಕೇಳಿ ಜಗತೀಪತಿಯು, ವೈಶ್ಯನಾಲಿಸಿ ಧನಾಧಿಕನು, ಶೂದ್ರನು ಸೇವಿಸಿ ಉತ್ತಮ ಭಕ್ತನು ಆಗುವರು. ಈ ಚರಿತೆಯನ್ನು ಮೂರು ಸಲ ಕೇಳಿದ ನರನಾಗಲಿ ನಾರಿಯಾಗಲಿ, ಅಪ್ರಜರು ಸುಪ್ರಜರನ್ನು, ನಿರ್ಧನರು ಧನವನ್ನೂ ಪೊಂದುವರು. ಮೂರ್ಖನು ಪಂಡಿತನಾಗುವನು, ಅವಿದಿತನು ಸುಯಶಸ್ಕನಾಗುವನು. ಅಮಂಗಲನಾಶಕವು, ಮಂಗಲದಾಯಕವು, ಧನ್ಯವು, ಆಯುಷ್ಕರವು, ಸ್ವರ್ಗಸುಖದವು, ಕಲಿಮಲಾಪಹರವು, ಚತುರ್ವಿಧ ಪುರುಷಾರ್ಥಪ್ರದವೆನಿಸಿದ ಈ ಪರಮಮಂಗಲ ಕಥೆಯನ್ನು ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದ ಕೇಳುವುದು. ಸಂಗ್ರಾಮಾಭಿಮುಖನಾಗಿ ಪೋಗುವ ರಾಜನು ಪೃಥುಚರಿತೆಯನ್ನು ಕೇಳಲು ಶತ್ರುಗಳವನಿಗೆ ಶಿರಬಾಗಿ ಪೃಥುವಿಗೆ ರಾಜರರ್ಪಿಸುವಂತೆ ಕಪ್ಪಕಾಣಿಕೆಗಳನ್ನರ್ಪಿಸುವರು. ದುಷ್ಟಸಂಗವನ್ನು

ಬಿಟ್ಟು ಭಗವಂತನಲ್ಲಿ ಅಚಲ ಭಕ್ತಿಯನ್ನಿಟ್ಟು ಕೇಳಲು ಪೇಳಲು ಪಠಿಸಲು ಶ್ರೇಯಸ್ಕರವು.

ವಿದುರಾ! ಪೃಥುವಿನಂತೆ ಉತ್ತಮಗತಿಯನ್ನು ಪೊಂದಿಸುವ ಕಾರಣವೀಮಹಾ ಮಹಿಮನಾದ ಪೃಥುಚರಿತ್ರ ಶ್ರವಣವು. ಆದ್ದರಿಂದ ಅನುದಿನವು ಆದರದಿಂದ ಕೇಳಿದ ಪೇಳಿದ ಸಜ್ಜನರು ದುಷ್ಟಸಂಗದೂರರಾಗುವರು. ಸಂಸಾರಸಿಂಧು ನಾವೆಯೆನಿಸಿದ ಭಗವತ್ಪದ ಪದ್ಮದಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿ ಪುಟ್ಟಲು ಕಾರಣವಾದ ಈ ಚರಿತ್ರೆಯ ವರ್ಣನವನ್ನು ಮಧ್ವೇಶನಿಗರ್ಪಿಸಿರುವೆನು.

೨೪. ರುದ್ರಗೀತೆ, ಪ್ರಚೇತಸರ ಕಥೆ

ಮೈತ್ರೇಯನು ಪೇಳಿದನು—

ಪೃಥುರಾಜನ ಅನಂತರ ವಿಜಿತಾಶ್ವನೆಂಬ ಪೃಥುಪ್ರಥಮ ಪುತ್ರನು ರಾಜನಾದನು. ನಾಲ್ವರು ತಮ್ಮಂದಿರಿಗೆ ಪ್ರೀತಿಯಿಂದ ನಾಲ್ಕು ದಿಕ್ಕಿನ ರಾಜ್ಯಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟನು. ಹರ್ಯಕ್ಷನಿಗೆ ಪೂರ್ವವನ್ನು, ಧೂಮ್ರಕೇಶನಿಗೆ ದಕ್ಷಿಣವನ್ನು, ವೃಕನಿಗೆ ಪಶ್ಚಿಮವನ್ನು, ದ್ರವಿಣನಿಗೆ ಉತ್ತರವನ್ನು ಕೊಟ್ಟನು. ಶಕ್ರನಿಂದ ಬಂದ ಅದೃಶ್ಯವಿದ್ಯೆಯಿಂದ ಅಂತರ್ಧಾನ ನೆಂದು ಪೆಸರಾದನು. ಅವನ ಪತ್ನಿಯು ಶಿಖಂಡಿನಿ. ಅವಳಲ್ಲಿ ಮೂವರು ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಪಡೆದನು. ಪಾವಕ, ಪವಮಾನ, ಶುಚಿ ಎಂಬ ಮೂವರು ಅಗ್ನಿದೇವತೆಗಳು ವಶಿಷ್ಠಶಾಪ ದಿಂದ ಮನುಜಯೋನಿಯಲ್ಲಿ ಪುಟ್ಟಿ ಮತ್ತೆ ತಮ್ಮ ಲೋಕವನ್ನು ಪೊಂದಿದರು. ಅಂತ ರ್ಧಾನನೆಂಬುವ ಪ್ರಥಮಪುತ್ರನು ನಭಸ್ವತೀದೇವಿಯಲ್ಲಿ ಹವಿರ್ಧಾನನನ್ನು ಪಡೆದನು. ಇವನ ಯಜ್ಞಾಶ್ವವನ್ನು ಇಂದ್ರನು ಹರಿಸಲೂ ತಿಳಿದೂ, ಇಂದ್ರನ ಮೇಲೆ ಕೈಮಾಡದಿದ್ದ ಈ ಮಹಾರಾಜನು, ಕರಗ್ರಹಣ ದಂಡಕರಣ ಶುಲ್ಕಹರಣ ಮುಂತಾದ ರಾಜಪ್ರವೃತ್ತಿಯು ಅತಿದಾರುಣವೆಂದು ವಿರಕ್ತನಾಗಿ ದೀರ್ಘಸತ್ರಯಾಗದಲ್ಲಿ ದೀಕ್ಷಿತನಾಗಿ ರಾಜವೃತ್ತಿಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟನು. ಆ ಯಜ್ಞದಲ್ಲಿ ಪರಮಾತ್ಮನ ಪ್ರೀತಿಗೆಂದು ದಿವ್ಯಜ್ಞಾನದಿಂದ ಹೋಮಿಸಿ ಪರಮಶುದ್ಧನಾದನು. ದಿವ್ಯಸಮಾಧಿಯನ್ನು ಪೊಂದಿ ಶ್ರೀಹರಿಯನ್ನು ಸೇರಿದನು. ಈ ಹವಿರ್ಧಾನನ ಪತ್ನಿಯು ಹವಿರ್ಧಾನಿ. ಇವಳಾರು ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಪಡೆದಳು. ಬರ್ಹಿಷ್ಮಂತ, ಹಯ, ಶುಕ್ಲ, ಕೃಷ್ಣ, ಸತ್ಯ, ಜಿತವ್ರತರವರು, ಬರ್ಹಿಷ್ಮದ್ರಾಜನು ಒಂದು ಕಡೆ ಪ್ರವೃತ್ತಿ ಕರ್ಮವಾದ ಯಜ್ಞಾದಿ ಕರ್ಮಕಾಂಡ ನಿಷ್ಣಾತನಾಗೊಂದು ಕಡೆ ನಿವೃತ್ತಿಕರ್ಮರೂಪ ಜ್ಞಾನ ರತನೂ ಆಗಿದ್ದನು. ಅವನ ಯಜ್ಞಕ್ಷೇತ್ರವು ಕ್ರಮೇಣ ಪ್ರಾಚೀನಾಗ್ರ ದರ್ಭಮಯವಾದ ಭೂಮಂಡಲ ವಿಸ್ತೃತವಾಯಿತು. ಬ್ರಹ್ಮನು ಪೇಳಲು ಸಮುದ್ರಪುತ್ರಿಯಾದ ಶತದ್ರುತಿಯನ್ನು ಮದುವೆಯಾಗಿದ್ದನು. ಚಾರುಸರ್ವಾಂಗಿಯು, ನವಯೌವನಳು, ಸಮಲಂಕೃತಳಾದ ಶತದ್ರುತಿಯು ಅಗ್ನಿಪರಿಕ್ರಮಣ ಮಾಡುವಾಗ ಶುಕೀ ಎಂಬ ರಾಜಪುತ್ರಿ ಯನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಪೋದಂತೆ ಅವಳನ್ನು ಹರಿಸಲು ಯತ್ನಿಸಿ ಅಗ್ನಿದೇವನು ವಿಫಲ ನಾಗಿದ್ದನು. ವಿಬುಧಾಸುರ ಗಂಧರ್ವಮುನಿ ಸಿದ್ಧ ನಾಗರು ಕೂಡ ನವೋಢೆಯಾದ ಶತದ್ರುತಿಯ ನೂಪುರ ಝಣ ಝಣತ್ಕಾರದಿಂದ ವಿಭ್ರಮವನ್ನು ಪೊಂದಿದ್ದರು. ಅಂತಹ

ಶತದ್ರುತಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಚೀನ ಬರ್ಹಿ ಎಂದು ಬಿರುದು ಪಡೆದ ಬರ್ಹಿಷ್ಮಂತನು ಹತ್ತು ಸುತರನ್ನು ಪಡೆದು ಅವರಿಗೆ ಪ್ರಚೇತಸರೆಂದು ಹೆಸರಿಟ್ಟನು. ಅವರು ಒಂದೇ ಹೆಸರಿಗೆ ತಕ್ಕಂತೆ ಶೀಲವ್ರತಗಳಲ್ಲಿ ಸಮರಾಗಿ ಧರ್ಮಶಾಸ್ತ್ರಗಳನ್ನು ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡಿದರು. ತಂದೆಯ ಆಜ್ಞೆಯಂತೆ ಪ್ರಜಾಸೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ಮಾಡಲು ಸಮುದ್ರವನ್ನು ಸೇರಿ ತಪವನ್ನಾ ಚರಿಸಿದರು. ಹತ್ತು ಸಾವಿರ ವರ್ಷ ಕಾಲ ತೀವ್ರ ತಪದಿಂದ ಕಳೆದರು. ತಪಸ್ಸಿಗೆಂದು ಹೋಗುವಾಗ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಮಹಾನುಗ್ರಹದಿಂದ ಬಂದ ಮಹಾದೇವನಿಂದ ಉಪದೇಶಿಸ ಲ್ಪಟ್ಟ ರುದ್ರಗೀತೆಯನ್ನು ಜಪಿಸುತ್ತ ಶ್ರೀಹರಿಯನ್ನು ಪೂಜಿಸಿ ಧ್ಯಾನಿಸುತ್ತಾ ತಪವಂಗೈದು ಇಷ್ಟಸಿದ್ಧಿಯನ್ನು ಪೊಂದಿದರು.

ಆಗ ವಿದುರನು ಕೇಳಿದನು–

ಪ್ರಚೇತಸರಿಗೆ ರುದ್ರದೇವನಿಂದ ಸಂಗಮವಾದದ್ದೆಂತು? ಆ ದೇವನೇನು ಪೇಳಿದನು? ಮಹತ್ಪ್ರಯೋಜನಕಾರಿಯಾದ ರುದ್ರಗೀತೆಯನ್ನು ನನಗೆ ಪೇಳಿ. ಶರೀರಧಾರಿಗಳಿಗೆ ಶಿವ ದರ್ಶನವು ದುರ್ಲಭವಲ್ಲವೇ? ಅಸಂಗರಾದ ಮುನಿಗಳು ಧ್ಯಾನಿಪ ಸಜ್ಜನೇಷ್ಟಪ್ರದ ನಾದ ಸ್ವಾಮಿಯ ಸಂಗ ಸಾಮಾನ್ಯಫಲದವಲ್ಲ. ಲೋಕ ರೋಗಾದಿ ಮುಕ್ತಿಗೆಂದು ಹರಿಯನ್ನು ಕುರಿತು, ತೀವ್ರತಪವನ್ನು ಮಾಡುವ ಭಗವಾನ್ ಭವನಿಂದ ಸಂಭಾಷಣಾವ ಕಾಶವನ್ನು ಪಡೆದ ಪ್ರಚೇತಸರೇ ಧನ್ಯರು!

ಮೈತ್ರೇಯನು ಪೇಳಿದನು–

ಪ್ರಚೇತಸರು ತಂದೆಯ ಮಾತನ್ನು ಶಿರಸಾವಹಿಸಿ, ತಪಸ್ಸಿನಲ್ಹಾದರದಿಂದ ಪಶ್ಚಿಮ ದಿಕ್ಕಿಗೆ ಪೊರಮಟ್ಟು ಸಮುದ್ರಸಮೀಪದಿ ಮಹಾಸರಸ್ಸನ್ನೊಂದನ್ನು ಕಂಡರು. ಕಣ್ವಾದಿ ಶ್ರೀ ನಾರಾಯಣ ಚರಣಾರವಿಂದ ಪರಾಯಣ ಮನಸ್ಸಿನಂತೆ ಸ್ವಚ್ಛವು ದಕ್ಷಿಣೋತ್ತ ರಾಯತವು ಆದ ಆ ನಾರಾಯಣ ಸರೋವರವು ನೀಲ ರಕ್ತೋತ್ಪಲಾಂಭೋಜ ಕಲ್ಹಾರೇಂದೀವರಗಳಿಂದ ತುಂಬಿತ್ತು. ಹಂಸ ಸಾರಸ ಚಕ್ರವಾಕ ಕಾರಂಡವ ಪಕ್ಷಿಗಳು ಕಲಕಲ ನಾದವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದವು. ಮಧು ಮತ್ತ ಮಧುಕರಮಧುರಗಾನದಿಂದ ಪುಲಕಿತ ವಾದಂತೆ ತರುಲತೆಗಳು ಪಲ್ಲವಿತವಾಗಿದ್ದವು. ಶೈತ್ಯ ಮಾಂದ್ಯ ಸೌರಭ್ಯ ಭರಿತ ಪವನ ಕುಮಾರನು ಪದ್ಮಕೋಶರಜವನ್ನು ದಿಕ್ಕುಗಳಲ್ಲಿ ಚಲ್ಲಿಸೂಸುತ್ತಿದ್ದನು.

ರಾಜಪುತ್ರರಲ್ಲಿ ಪೋಗುತ್ತಾ ದೇವಮನೋಹರವಾದ ಸಂಗೀತವು ಮೃದಂಗಪಣವ ವಾದ್ಯಗಳಿಂದ ಕೂಡಿ ಕೇಳಿಬರಲು, ವಿಸ್ಮಯದಿಂದ ನಿಂತುಕೊಂಡು ಕಿವಿಗೊಟ್ಟು ಕೇಳಿದರು. ಆದ ಆಸರದಿಂದ ಪರಿವಾರಸಹಿತನಾಗಿ ಅಮರಸ್ತುತನಾಗಿ ಬರುವ ಶಿವನನ್ನು ಕಂಡರು. ಆ ಅಮರೋತ್ತಮನು ಕಾದ ಬಂಗಾರದ ಮೈಬಣ್ಣದಿಂದ, ಕಪ್ಪುಕಂಠದಿಂದ, ಪ್ರಸಾದೋ ನ್ಮುಖ ಮುಖದಿಂದ ಬರಲು ಕೌತುಕಪರವಶರಾಗಿ ಪ್ರಚೇತಸರು ಸಾಷ್ಟಾಂಗವೆರಗಿದರು. ಧರ್ಮಜರು ಶೀಲಸಂಪನ್ನರಾದ ಪ್ರಚೇತಸರನ್ನು ಕಂಡು, ಪ್ರೀತನಾಗಿ ಪ್ರಪನ್ನಾರ್ತಿಹರನು ಧರ್ಮವತ್ಸಲನು ಆದ ಹರನು ಇಂತೆಂದನು–

ನೀವು ಬರ್ಹಿಷ್ಮದ್ರಾಜನ ಪುತ್ರರಲ್ಲವೇ? ನಿಮ್ಮ ಮನೋಭೀಷ್ಟವೆನಗೆ ತಿಳಿದಿದೆ. ನಿಮ್ಮಲ್ಲಿ ಅನುಗ್ರಹಿಸಲು ಈಗ ನಿಮಗೆ ದರ್ಶನವನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿರುವೆನು. ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿಗಿಂತ

ಉತ್ತಮನು. ಜೀವನಿಯಾಮಕಳಾದ ಪ್ರಕೃತಿಸ್ವಾಮಿನಿಯಾದ ಆ ಲೋಕಜನನಿಗೆ ಪತಿಯು ಆದ ಶ್ರೀವಾಸುದೇವನ ಭಕ್ತರೆಂದರೆ ನನಗತ್ಯಂತ ಪ್ರೀತಿಯು. ಅಂತೆಯೇ ನಿಮ್ಮಲ್ಲಿ ದಯದಿಂದ ಬಂದಿರುವೆನು. ಜ್ಞಾನ ಭಕ್ತಿ ವೈರಾಗ್ಯನಿಷ್ಠನಾಗಿ ಋಜುಯೋಗಿ ಜನರ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬನು ತೊಂಭತ್ತೊಂಭತ್ತು ಜನ್ಮಗಳಿಂದ ಮಾಡಿದ ಹರ್ಯುಪಾಸನಾ ಜನಿತ ಭಗವತ್ಪ್ರಸಾದದಿಂದ ವಿರಿಂಚನಾಗುವನು. ಆ ಬ್ರಹ್ಮಪದವನ್ನು ಅನುಭವಿಸಿದ ನಂತರ ಶ್ರೀದೇವಿಯನ್ನು ಪೊಂದಿ ಆ ನಿರ್ವಿಕಾರ ಲಕ್ಷ್ಮೀತತ್ತ್ವದ್ವಾರಾ ಭಕ್ತ್ಯಾದಿ ಸಂಪನ್ನ ನಾದ ಬ್ರಹ್ಮನು ಭಗವದ್ಭಕ್ತಿ ಭಾಗ್ಯಸಂಪನ್ನರಾದ ಮುಕ್ತಿಯೋಗ್ಯರಿಂದ ಕೂಡಿ ಕಾರ್ಯ ಕಾರಣ ಸಹಿತ ಷೋಡಶ ಕಲಾತ್ಮಕಶರೀರ ಮೊದಲ್ಗೊಂಡು ಜಗತ್ತಿನ ಪ್ರಳಯವಾಗು ತ್ತಿರಲು ಅಪರಿಚ್ಛಿನ್ನ ಸ್ವರೂಪನಾದ ಶ್ರೀಹರಿಯಲ್ಲಿ ಸರ್ವಾಂಗ ಸಾಯುಜ್ಯವನ್ನು ಹೊಂದುವನು. ನಾನು ನಲವತ್ತು ಕಲ್ಪಸಾಧನದಿಂದ ಇಂದ್ರನು ಇಪ್ಪತ್ತು ಕಲ್ಪಗಳಿಂದ ಪದವಿಗಳನ್ನನುಭವಿಸಿ ಬ್ರಹ್ಮನಿಂದ ಕೂಡಿ ಮುಕ್ತಿಯನ್ನು ಪೊಂದುವೆವು. ಇದೆಲ್ಲವೂ ಶ್ರೀಹರಿ ಪ್ರಸಾದಾಯುಕ್ತವು. ಇಂತು ಅನಾದಿ ಕಾಲದಿಂದ ಭಗವದ್ಭಕ್ತನಾದೆನಗೆ ಭಾಗವತ ರಾದ ನೀವು ದೇವನಂತೆಯೇ ಪ್ರೀತಿಪಾತ್ರರು. ಯಾರಾದರೂ ಭಾಗವತ ಜನರಿಗಿಂತ ನನಗೆ ಪ್ರೀತಿವಿಷಯರಿನ್ನೊಬ್ಬರಿಲ್ಲ. ನಿಮಗೂ ನಾನು ಪ್ರಿಯನಾಗಿರುವೆನು. ಈ ರಹಸ್ಯವಾದ ಮಂಗಲಕರ ಮಂತ್ರವನ್ನು ಕೇಳಿ ಜಪಿಸಲು ಇದು ಮೋಕ್ಷಪ್ರದವಾಗುವುದು.

ಮೈತ್ರೇಯನು ಪೇಳಿದನು–

ಆಗ ದಯಾಪೂರ್ಣಾಂತಃಕರಣದಿಂದ ಶಿವನು ಬದ್ಧಾಂಜಲಿಪುಟರಾಗಿ ನಿಂತ ರಾಜಪುತ್ರರಿಗೆ ಶ್ರೀ ನಾರಾಯಣನ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಕೊಡುತ್ತಾ ಇಂತು ನುಡಿದನು-

ರುದ್ರಗೀತೆ

ಎಲೌ ಪರಬ್ರಹ್ಮಜ್ಞಾನಿವರರೇ! ಭಗವದುಪಾಸನವನ್ನು ನನ್ನಿಂದ ಪಡೆವ ನೀವೆಲ್ಲ ವನ್ನು ಜಯಿಸಿದಂತೆಯೇ ಸರಿ! ನಿಮಗೆ ಭಕ್ತಿಯು ಅನುದಿನವೂ ಹೆಚ್ಚಲಿ! ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಪೂಜ್ಯವಾದ ಭಗವತ್ತತ್ತ್ವಜ್ಞಾನವನ್ನು ಪೊಂದಲು ನಾವು ಮಾಡುವುದಿಷ್ಟೆ. ಸರ್ವಾಂತ ರ್ಯಾಮಿಯಾದ ಶ್ರೀಹರಿಗೆ ನಮಸ್ಕಾರ ಎಂದು ಸಂಕಲ್ಪಿಸಿ ಧ್ಯೇಯಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಪೇಳುವೆನು ಕೇಳಿ: 'ಪಂಕಜನಾಭ! ಭೂತೇಂದ್ರಿಯ ಶಬ್ದಾದಿ ವಿಷಯಗಳ ಪ್ರಭುವೇ! ವಾಸುದೇವ! ನಿನಗೆ ನಮಃ. ಸುಖರೂಪಿಯು ನಿರ್ಲಿಪ್ತನು ಸ್ವಯಂ ಜ್ಯೋತಿಯಾದ ನಿನಗೆ ನಮಃ. ದೇಶ ಕಾಲ ಗುಣದಿಂದ ನಾಶರಹಿತನಾದ ಜಗದಂತಕಸೂಕ್ಷ್ಮಶಕ್ತಿಯುಳ್ಳ ಸಂಕರ್ಷಣನೇ! ನಿನಗೆ ನಮಃ. ಪೂರ್ಣಜ್ಞಾನಿಯು ಅಂತರಾತ್ಮನು, ಸೃಷ್ಟ್ಯಾದಿ ಕಾರಣನಾದ ಪ್ರದ್ಯುಮ್ನನೇ! ನಿನಗೆ ನಮಃ. ಜೀವೇಂದ್ರಿಯಗಳ ನಿಯಾಮಕನು, ಪರಮ ಶುದ್ಧನು, ಸ್ತಿಮಿತರೂಪನಾದ ಅನಿರುದ್ಧನೇ! ನಿನಗೆ ನಮಃ. ಸ್ವರ್ಗಾಪವರ್ಗಪ್ರದನು ನೀನೇ. ಅಗ್ನಿ ಯಲ್ಲಿಯೂ ಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣನಲ್ಲಿಯೂ ಇರುವ ದುಃಖರಹಿತನು, ಸುಖವೀರ್ಯನೂ ನೀನೇ. ಅಧ್ವರ್ಯು, ಉದ್ಗಾತ, ಸಾಮಗ, ಹೋತನೆಂಬುವರಲ್ಲಿ ತನ್ನಾಮನಾಗಿ ತತ್

ಸ್ವಾಮಿಯಾಗಿರುವೆ. ವ್ಯಾಪ್ತನು, ಸಂತತಿವರ್ಧಕನಾದವನು, ಹವ್ಯಕವ್ಯಗಳು ಸ್ವೀಕರಿಸು ವವನು, ವೇದಪ್ರತಿಪಾದ್ಯನು, ಯಜ್ಞಪತಿಯು, ಜೀವತೃಪ್ತಿದಾತನು, ಸರ್ವರಪ್ರದನು, ಸರ್ವಚೇಷ್ಟಾಪ್ರದನು, ಸ್ಥೂಲತಮನು, ತ್ರಿಲೋಕೀವಲ್ಲಭನು, ಓಜೋಬಲರೂಪನಾದ ನಿನಗೆ ನಮಸ್ಕಾರವು. ನೀನು ವೇದೈಕವೇದ್ಯನು, ಅಸಂಗನು, ಪವಿತ್ರೀಕರಣಕಾರಣನು, ಪ್ರಕಾಶರೂಪನು, ದಿವ್ಯತೇಜನು. ಪ್ರವೃತ್ತಿನಿವೃತ್ತಿಮಾರ್ಗಪ್ರವರ್ತನವನ್ನು ಮಾಡಿ ಪಿತೃದೇವಲೋಕಗಳನ್ನು ನೀನೇ ಕೊಡುವೆ. ಕ್ರಿಯಾರೂಪನಾದ ನೀನು ಧರ್ಮವಿಪಾಕದಿಂದ ಫಲವನ್ನು ಕೊಡುತ್ತಿರುವೆ. ರುದ್ರಪ್ರೇರಕನಾಗಿ ಮೃತಿಯನ್ನು, ಅಸುರಪ್ರೇರಕನಾಗಿ ದುಃಖ ವನ್ನು ಕೊಡುವೆ. ಸರ್ವಾಭೀಷ್ಟಪ್ರದನಾಗಿ ಮಂತ್ರಮೂರ್ತಿಯಾದ ಸರ್ವಕಾರಣನೇ ನಿನಗೆ ನಮಃ. ಪೂರ್ಣ ಸುಖನು, ನಿರ್ದುಃಖಾನಂದನು, ಪುರಾಣಪುರುಷನು, ಯಥಾರ್ಥ ಜ್ಞಾನಮಾತ್ರಲಭ್ಯನು, ಅಷ್ಟಾಂಗಯೋಗೇಶನು, ಇಚ್ಛಾಜ್ಞಾನಕ್ರಿಯಾಶಕ್ತಿಸಮೇತನು, ಅಮಿತವೀರ್ಯನು ಆಗಿರುವೆ. ಸರ್ವಸ್ವಾಮೀ, ಮಮಸ್ವಾಮೀ! ನಿನಗೆ ನಮಃ. ಮನಸ್ಸಿನ ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಪ್ರಕಟನ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವು ನೀ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದು; ವಚಃಪ್ರೇರಣೆ ನಿನ್ನಿಂದ, ಭಾಗವತರು ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಪೂಜಿಸುವ ನಿನ್ನ ಮಂಗಳರೂಪವನ್ನೆಮಗೆ ತೋರು. ಸರ್ವೇಂದ್ರಿಯ ಸುಖಪ್ರದವು, ಪ್ರಿಯತಮವು, ಸರ್ವಸೌಂದರ್ಯಸಂಗ್ರಹವೂ! ಸ್ನೇಹಪ್ರಸರವು, ಘನ ಶ್ಯಾಮವು, ಚಾರು ಚತುರ್ಭುಜವು, ಕೋಮಲರುಚಿರಾನನವು, ಪದ್ಮಸುಂದರ ಲೋಚನವು, ಸುಭಗವು, ಸುನಾಸಿಕವು, ಸುಭ್ರೂಶ್ರೀಕವು, ಕುಂದಕುಟ್ಮಲದಂತವು, ದರ್ಪಣಕಪೋಲವು, ಸಮಕರ್ಣ ವಿಭೂಷಿತವು, ಅಲಕಶೋಭಿತವದನ ಪಂಕಜವು, ಪ್ರೇಮಮಂದಹಾಸವು, ಪಂಕಜ ಕಿಂಜಲ್ಕದುಕೂಲಧರವು, ಮಣಿಮಯಕುಂಡಲವು, ದಿವ್ಯಕಿರೀಟಮಲಯ ಹಾರ ನೂಪುರ ಮೇಖಲವು ಆದ ನಿನ್ನ ಕಲ್ಯಾಣತಮರೂಪವನ್ನು ತೋರು! ಶಂಖ ಚಕ್ರ ಗದಾ ಪದ್ಮಗಳನ್ನು ಧರಿಸಿ, ವನಮಾಲೆಯಿಂದ ಕೌಸ್ತುಭದಿಂದ ಶೋಭಿಸುತ್ತಿರುವ ಸಿಂಹ ಸ್ಕಂದನು, ಅನಪಾಯಿನಿಯಾದ ಶ್ರೀದೇವಿಯು ಮಚ್ಚೆಯಾಗಿ ನಿಂತ ಶ್ರೀವತ್ಸವಕ್ಷಸ್ಕನು, ಪೂರಕ ರೇಚಕಗಳಿಂದ ಚಲಿಸುವ ಪಲ್ಲವೋದರನು ಆಗಿರುವ ನಿನ್ನ ಅಪ್ರಾಕೃತ ರೂಪವನ್ನು ತೋರು. ದಕ್ಷಿಣಾವರ್ತನಾಭಿಯಿಂದ ವಿಶ್ವವನ್ನೇ ಮತ್ತೆ ಒಳಗೆ ಸೆಳೆಯುವಂತೆ ಶೋಭಿ ಸುವೆ. ಶ್ಯಾಮಶ್ರೋಣಿಯಲ್ಲಿ ಕಟ್ಟಿದ ಪಟ್ಟೆದುಕೂಲದ ಮೇಲಿಟ್ಟ ಸ್ವರ್ಣಮೇಖಲೆ ಯಿಂದೊಪ್ಪಿ, ಸಮಚಾರುಜಂಘಾಜಾನು ಚರಣಮನೋಹರನಾಗಿ, ಶರತ್ಕಾಲೀನ ಪದ್ಮಪಲಾಶಕಾಂತಿಯನ್ನು ಮೀರುವ ನಖಚಂದ್ರ ಚಂದ್ರಿಕೆಯಿಂದ ನೋಡಿ, ನುತಿಪರ ಪಾಪಾಂಧಕಾರವನ್ನು ಕಳೆಯುವೆ. ಅರ್ಚಿರಾದಿ ಮಾರ್ಗೋಪದೇಶಕರಾದ ಗುರೂತ್ತಮರ ಅಂತರ್ಯಾಮಿಯೇ! ಅಜ್ಞಾನದಲ್ಲಿರುವ ನಮ್ಮನ್ನುದ್ಧರಿಸು' ಎಂದು ಧ್ಯಾನಿಸಿ.

ಪ್ರಚೇತಸರೇ! ಕೇಳಿ. ಈ ರೀತಿಯಾಗಿ ಶ್ರೀಹರಿರೂಪವನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಧ್ಯಾನಿಸಿದರೆ ಮನಶ್ಶುದ್ಧಿಯಾಗುವುದು. ಸ್ವಧರ್ಮಾದಿ ನಡೆಯುವವರಿಗೆ ಭಕ್ತಿಯೋಗವು ಅಭಯವನ್ನು ಕೊಡುವುದು. ನೀವು ಭಕ್ತಿವಂತರಿರುವಿರಿ. ಶ್ರೀಹರಿಯು ಅಭಕ್ತರಿಗೆ ದುರ್ಲಭನು. ಇಂದ್ರಾದಿಗಳು ಕೂಡ ಸ್ವರ್ಗಾಧಿಪತಿತ್ವಾದಿ ಸುಖದಿಂದಿದ್ದರೂ ಶ್ರೀಹರಿಭಕ್ತಿಯಲ್ಲಿ ನಿಯಮೇನ ನಿರತರಾಗಿ ಅವನಿಂದ ಮುಕ್ತಿಯನ್ನು ಪೊಂದಲಿಚ್ಛಿಸುವರು. ಏಕಾಂತ ಭಕ್ತರು

ಹರಿಯಿಂದೇನನ್ನೂ ಬೇಡದೆ ಭಕ್ತಿಯನ್ನೇ ಬೇಡುವರು. ಸಜ್ಜನರಿಗೂ ಸಿಗಲು ಕಷ್ಟತರವಾದ ಅವನ ಪಾದಮೂಲವನ್ನು ಏಕಾಂತ ಭಕ್ತಿಯಿಂದಾರಾಧಿಸಿ, ಮತ್ತೆ ಭಕ್ತಿಯನ್ನಲ್ಲದೆ ಐಹಿಕ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಬೇಡುವವನು ಬುದ್ಧಿವಂತನೇ? ಪಾದಮೂಲ ಶರಣಾಗತನನ್ನು ನೋಡಿ ಯಮನು ಕೂಡ ದೂರ ಸರಿಯುವನು. ಮೃತ್ಯುವಿನ ಪರಾಕ್ರಮದ ಗಂಟಿಟ್ಟ ಭ್ರೂ ಭಂಗವನ್ನು ನೋಡಿ ವಿಶ್ವವೆಲ್ಲ ನಡುಗುವುದಾದರೂ ಮೃತ್ಯುವು ಭಕ್ತನಿಗೆ ಭಯವನ್ನು ಪುಟ್ಟಿಸಲಾರದಿರುವುದು. ಭಗವದ್ಭಕ್ತರ ಸಂಗವು ಕ್ಷಣಾರ್ಧವಾದರೂ ಸ್ವರ್ಗಾಪವರ್ಗ ಗಳಿಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ಫಲಪ್ರದವಾಗಿದೆ. ಬರಿಯ ವಿಷಯಗಳಿಂದೇನು! ಭಾಗವತಸಂಗವೇ ಸಾಕು. ಇಂತರಿತು ಶ್ರೀಹರಿಯನ್ನು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುವ ವಿಧಾನವನ್ನು ಕೇಳಿ–

'ಶ್ರೀಹರೇ! ಅನಘ! ನಿನ್ನ ಕೀರ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಅಂತಃಸ್ನಾನವನ್ನೂ ನಿನ್ನ ಪಾದತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ಬಹಿಃಸ್ನಾನವನ್ನು ಮಾಡಿ ನಿಷ್ಪಾಪರಾಗಿ ಸಕಲ ಜೀವಜಾತವನ್ನು ದಯೆಯಿಂದ ನೋಡುವ ನಿನ್ನ ಭಕ್ತರ ಸಂಗವನ್ನು ಕೊಡು. ಇದೇ ವರಮಾನುಗ್ರಹವು. ಶಬ್ದಾದಿ ವಿಷಯಗಳಿಗಾಗಿ ಹೊರಗೆ ಹರಿದು ಹೋಗದ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಹರಿಗೆ ಮನೆ ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟು ಭಕ್ತಿಯೋಗ ವನ್ನು ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಪಿಡಿದು ಮನನಾದಿ ಶೀಲನು ನಿನ್ನ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ನೋಡುವನು. ವಿಶ್ವವೆಲ್ಲವು ಬ್ರಹ್ಮನ ಆಧಾರದಲ್ಲಿದೆ. ಬ್ರಹ್ಮನು ವಿಶ್ವದಲ್ಲಿ ತುಂಬಿ ಪ್ರಕಾಶಿಸುತ್ತಿರುವನು. ಅವನು ಅನಾರೋಪಿತಸ್ವರೂಪನು. ನಿತ್ಯಪ್ರಕಾಶನಾದ ಆ ಹರಿಯು ಆಕಾಶದಂತೆ ವ್ಯಾಪ್ತನು. ಶುಕ್ಲಲೋಹಿತ ಕೃಷ್ಣರೂಪಳಾದ ಪ್ರಕೃತಿಯಿಂದ ಜಗತ್ತನ್ನು ಸೃಜಿಸಿ ರಕ್ಷಿಸಿ ಮತ್ತೆ ಸಂಹರಿಸುವೆ. 'ಇಂತಹ ಶ್ರೀಹರಿಯು ಸೃಜ್ಯರಾದ ಜೀವರಿಂದ ಭಿನ್ನನೇ ಆಗಿರುವನು. ಶ್ರೀಹರಿಯು ಪ್ರಕೃತಿಸಹಾಯವೇ ಇಲ್ಲದೆ ಸೃಷ್ಟ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು ಸ್ವತಂತ್ರವಾಗಿ ಮಾಡಬಲ್ಲನು. ಆದರೆ ಅವನು ತನ್ನ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಿಂದ ನಿರ್ದೋಷಜ್ಞಾನರೂಪನಾಗಿದ್ದೂ ಪ್ರಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ನೇರಿ ಪ್ರೇರಿಸಿ, ಸೃಜಿಸಿ ನಿರ್ಲಿಪ್ತನಾಗಿರುವನು.' ಹೀಗೆಂದು ತಿಳಿದು ಶ್ರೀಹರೇ! ಕರ್ಮ ಯೋಗಿಗಳು ನೀನೇ ಜಗತ್ಕರ್ತನು, ಇಂದ್ರಾದಿಗಳಲ್ಲವೆಂದು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿ ಜ್ಞಾನಸಿದ್ಧಿಯಂ ಪೊಂದಿರುವರು. ವೇದಗಳಲ್ಲಿ ತಂತ್ರಶಾಸ್ತ್ರಗಳಲ್ಲಿಯು ಕೂಡ ನೀನು ಜೀವಭಿನ್ನನು, ಭೂತೇಂದ್ರಿಯಾಂತಃಕರಣ ಪ್ರೇರಕನು ಎಂದು ಪ್ರತಿಪಾದಿತವಾಗಿದೆ. ಜ್ಞಾನಿಗಳೆಲ್ಲರಂತೇ ತಿಳಿದಿರುವರು.

ಸ್ವಾಮಿನ್! ನಾರಾಯಣಾ! ನೀನೇ ಆದಿ ಪುರುಷನು. ಜಗದ್ವ್ಯಾಪಾರವನ್ನುಪರಮಿಸಿ ರಮೆಯಿಂದ ಮಲಗಿದ್ದ ನೀನು ಸತ್ತ್ವರಜಸ್ತಮೋಗುಣಗಳ ವೈಷಮ್ಯವನ್ನು ಮಾಡಿ, ರಮೆಯಿಂದ ಕೂಡಿ, ಮಹತ್, ಅಹಂತತ್ತ್ವ, ಆಕಾಶ ವಾಯು ತೇಜೋ ಜಲಧರಾದಿ ತತ್ತ್ವಗಳನ್ನು, ಸುರ, ಋಷಿಗಳನ್ನು, ಪಂಚಭೂತಗಳನ್ನು ಸೃಜಿಸಿದೆ. ನೀನು ನಿನ್ನಿಂದ ರಮಾ ದೇವೀ ಸಹಿತನಾಗಿ ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿ ಜರಾಯುಜ, ಸ್ವೇದಜ, ಅಂಡಜ, ಉದ್ಭಿಜ್ಜವೆಂಬ ಚತುರ್ವಿಧ ಜೀವರ ಶರೀರ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ನಿನ್ನ ಒಂದು ರೂಪದಿಂದ ಪುರುಷನೆನಿಸಿರುವೆ. ಜೀವನಿಂದ ಕೂಡಿ ಶರೀರದಲ್ಲಿದ್ದರೂ ಜೇನುಹುಳುವು ಮಕರಂದ ವನ್ನು ಮಾತ್ರ ತೆಗೆದುಕೊಂಡಂತೆ ಸುಖವನ್ನು ತದ್ಗತ ಸ್ವಾಖ್ಯ ರಸವನ್ನು ಮಾತ್ರ ಸ್ವೀಕರಿ ಸುವೆ. ನಿರ್ದೋಷನು, ಸ್ವತಂತ್ರನಾದ ನಿನಗೆ ದುಃಖಲೇಪವಾಗುವುದಾದರೂ ಹೇಗೆ?

ಇಂತಹ ನಿರ್ದುಃಖಜ್ಞಾನಾನಂದನಾದ ನಿನ್ನ ಹೊರತಿನ್ನು ನಮ್ಮನ್ನು ಅಭಯದಾನದಿಂ ಪೊರೆವ ದೊರೆ ಯಾರು? ರುದ್ರಭಯಗ್ರಸ್ತವಾಗಿ ನಡುಗುವ ನಮಗೆ ನೀನೇ ಅಭಯವನ್ನು ಕೊಡುವ ದಯಾಳುವು. ನೀನೇ ವ್ಯಾಪ್ತ, ನೀನೇ ದಹರಾಕಾಶಗತನು, ಜ್ಞಾನಿಪ್ರಾಪ್ಯನು. ಮಹಾವೇಗ ದಿಂದ ಲೋಕವನ್ನೆಲ್ಲ ಮೃತ್ಯುವಿನ ತುತ್ತಾಗಿಸಲು ಸೆಳೆವ ನಿನ್ನ ಪರಾಕ್ರಮವು ಅಮೋಘವು. ವಾಯುವು ಮೇಘಗಳನ್ನು ಸೆಳೆದಂತೆ ಸಂಹರಿಸುವ ನಿನಗೆ ಕಾಲ ಯಮ ರುದ್ರರು ಕಿಂಕರರಾಗಿ ಸಹಕರಿಸಿ ಸೇವೆ ಮಾಡುವರು. ಜೀವನೋ ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ಕಾರ್ಯ ಪರಂಪರಾತರಂಗ ಮಗ್ನನಾಗಿ ಚಿಂತೆಯಿಂದ ದ್ರವ್ಯಲೋಭದಿಂದ ಕುಂದಿ ವಿಷಯಲಾಲಸ ನಾಗಿ ನಿನ್ನನ್ನು ಮರೆತಿರುವಾಗ ನೀನೋ ಕಣ್ಣು ಮುಚ್ಚದೆ ಮಹಾವೇಗದಿಂದ ಇಲಿಯನ್ನು ನುಂಗಲು ಬರುವ ಹಾವಿನಂತೆ ಬಂದು ಬೀಳುವೆ. ನಿನಗೆದುರಿಲ್ಲ. ಇಂತರಿತ ವಿವೇಕಿಯು ನಿನ್ನ ಪದಾಬ್ಜ ಭಜನೆಯನ್ನೆಂತು ಬಿಡುವನು! ನಮ್ಮ ತಂದೆಯು ಗುರುವಾದ ಬ್ರಹ್ಮನು, ಅಂತೆಯೇ ಫಲಾಕಾಂಕ್ಷೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ನಿಶ್ಯಂಕವಾಗಿ ನಿನ್ನ ನೀರಜ ಚರಣವನ್ನೇ ನಂಬಿ ಭಜಿಸುತ್ತಿರುವನು. ರುದ್ರನಾದ ನಾನೂ ಭಜಿಸುತ್ತಿರುವೆನು. ಇಂದ್ರರು ಚತುರ್ದಶ ಮನುಗಳು ಭಜಿಸುವರು. ಪ್ರತಿನಿತ್ಯವು ನಿನ್ನ ಪಾದವನ್ನು ಸೇರುವ ಸುಷುಪ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಮನುಜನು ಪರಮಾನಂದನಾದ ನಿನ್ನ ಸನ್ನಿಧಾನದಿಂದಾನಂದಿಸುವನು. ಮತ್ತೆ ಎಚ್ಚತ್ತು ನಿನ್ನನ್ನು ಮರೆತು ಬಿಡುವನು. 'ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ನೆಲಸಿದಾಗ ಸರ್ವ ಕ್ಲೇಶದೂರನಾದೆ. ನಿನ್ನ ಸನ್ನಿಧಿಯೇ ಪರಮಾ ನಂದ' ವೆಂದು ಸ್ಮರಿಸುವವನು ದುರ್ಲಭನು.

ಎಲೌ ರಾಜಪುತ್ರರೇ! ಶ್ರೀ ರುದ್ರಗೀತೆಯನ್ನು ವಿಶ್ವಾಸದಿಂದ ಜಪಿಸಿ. ನಿಮಗೆ ಮಂಗಳವಾಗುವುದು. ಸ್ವಧರ್ಮದಿ ನಡೆದು ಭಗವಂತನಲ್ಲಿಟ್ಟ ಮನದಿಂದ ಅಂತ ರ್ಯಾಮಿಯು ಸರ್ವಭೂತನಿಯಾಮಕನಾದ ಶ್ರೀಶನನ್ನು ಪೂಜಿಸಿರಿ, ನುತಿಸಿರಿ, ಧ್ಯಾನಿಸಿರಿ, ಪುನಃ ಪುನಃ ಮೌನವ್ರತಧಾರಿಗಳಾಗಿ ಸಮಾಹಿತವಾದ ಬುದ್ಧಿಯಿಂದ ರುದ್ರಗೀತೆಯನ್ನು ಅಭ್ಯಸಿಸಿ ಆದರದಿಂದ ಜಪಿಸಿರಿ.

ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ನನಗೂ ಭೃಗ್ವಾದಿ ಪುತ್ರರಿಗೂ ಸೃಜನಕಾರ್ಯ ಸಮುದ್ಯತರಾಗಿರಲು ನಮ್ಮ ತಂದೆಯು ಪೇಳಿದ ರುದ್ರಗೀತೆಯನ್ನು ನಿಮಗೆ ಪೇಳಿರುವೆನು. ಆ ಲೋಕಗುರು ವಿನಿಂದ ಆಜ್ಞಪ್ತರಾಗಿ ಪ್ರಜಾಸೃಷ್ಟಿ ವಿಷಯದ ಅಜ್ಞಾನವನ್ನು ರುದ್ರಗೀತಾ ಮಹಿಮೆಯಿಂದ ಕಳೆದುಕೊಂಡು ವಿವಿಧ ಪ್ರಜರನ್ನು ಸೃಜಿಸಿದೆವು. ಇದನ್ನು ನಿತ್ಯವೂ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದ ಜಪಿಸಿದವನು. ಶ್ರೀ ವಾಸುದೇವಭಕ್ತನಾಗಿ ಬೇಗನೆ ಸರ್ವಶ್ರೇಯಗಳನ್ನು ಪೊಂದುವನು. ಎಲ್ಲ ಶ್ರೇಯಃಪದಾರ್ಥಗಳಲ್ಲಿ ಜ್ಞಾನವೇ ಹೆಚ್ಚು. ಅದು ಮೋಕ್ಷಕಾರಣ ವಾಗಿದೆ. ಜ್ಞಾನನೌಕೆಯಿಂದ ವ್ಯಸನಸಮುದ್ರವನ್ನು ದಾಟುವುದು ಸುಲಭವಾಗಿದೆ. ಇದು ನಾನು ಪೇಳಿದ ಗೀತೆ. ಭಗವಂತನ ಸ್ತುತಿಯಾದೀ ರುದ್ರಗೀತೆಯನ್ನು ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡಿ ದವನು ಹರಿಯನ್ನಾರಾಧಿಸಿದಂತೆಯೇ ನಿಜ. ಇದರಿಂದ ಬೇಕಾದ ಇಷ್ಟಸಿದ್ಧಿಯು ರುದ್ರ ಗೀತಾತುಷ್ಟನಾದ ಸರ್ವಶ್ರೇಯೋದಾಯಕನಾದ ಹರಿಯಿಂದಾಗುವುದು ದಿಟ. ಪ್ರಾತಃ ಕಾಲದಲ್ಲೆದ್ದು ಕೈಜೋಡಿಸಿ ನಿಂತು ತ್ರಿಕರಣಶುದ್ಧನಾಗಿ ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದ ಪೇಳಿದವನು,

ಕೇಳಿದವನು ಕರ್ಮಬಂಧದಿಂದ ಮುಕ್ತಿಯನ್ನು ಪೊಂದುವರು.

ಎಲೌ ರಾಜಸುತರೇ! ಪರಮಪುರುಷನ ಸ್ತವವನ್ನು ನಿಮಗೆ ನಾನು ಉಪದೇಶಿಸಿರುವೆನು. ಇದನ್ನು ಆದಿಪುರುಷನಾದ ಹರಿಯಲ್ಲಿ ಏಕಾಗ್ರಬುದ್ಧಿಯನ್ನಿಟ್ಟು ಜಪಿಸುತ್ತಾ ತಪಸ್ಸನ್ನು ಮಾಡಿ ಇಷ್ಟಸಿದ್ಧಿಯನ್ನು ದೇಹಾಂತದಲ್ಲಿ ಮುಕ್ತಿಯನ್ನು ಪಡೆಯುವಿರಿ.

೨೫. ಪುರಂಜನ ಚರಿತೆ–ಜಾಗ್ರದ್ದಶೆ

ವಿದುರಾ! ಕೇಳು. ಇಂತು ಉಪದೇಶಿಸಿ ರುದ್ರನು ಬರ್ಹಿಷ್ಮದ್ರಾಜಸುತರಿಂದ ಪೂಜಿತನಾಗಿ ನೋಡುತ್ತಿರಲು ಕಾಣದಾದನು. ಆ ಸ್ವಾಮಿಯು ಪೇಳಿದ ಗೀತೆಯನ್ನು ಜಪಿಸುತ್ತಾ ಪ್ರಚೇತಸರು ಸಮುದ್ರತೀರದ ನಾರಾಯಣ ಸರೋವರದಲ್ಲಿ ಕೂತು ಹತ್ತು ಸಾವಿರ ವರ್ಷ ತಪವಂಗೈದರು.

ಅಲ್ಲಿ ನಾರದನು ಕರ್ಮಾಸಕ್ತ ಮನಸ್ಕನಾದ ಪ್ರಾಚೀನಬರ್ಹಿಯ ಸಮೀಪವನ್ನು ಪೊಂದಿ ದಯೆಯಿಂದ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ತತ್ತ್ವವನ್ನು ತಿಳಿಸಲಿಚ್ಛಿಸಿ ಇಂತೆಂದನು.

ರಾಜನ್! ಈ ಕರ್ಮಗಳಿಂದ ಯಾವ ಶ್ರೇಯವನ್ನು ಬಯಸಿ ಪಡೆಯಲಿಚ್ಛಿಸಿರುವೆ? ಹೇಳು. ದುಃಖಹಾನಿ ಸುಖಾವಾಪ್ತಿಗಳಲ್ಲವೇ ಶ್ರೇಯವೆಂದರೆ? ಆತ್ಯಂತಿಕದುಃಖನಾಶವೀ ಕರ್ಮಗಳಿಂದ ಎಂದಿಗಾದರೂ ಆಗುವುದೇ? ಇಲ್ಲ.

ಪ್ರಾಚೀನಬರ್ಹಿಯು ಕೇಳಿಕೊಂಡನು–'ಪೂಜ್ಯನೇ! ಕೇವಲ ಕರ್ಮದಲ್ಲಿ ಮಗ್ನನಾದೆ ನಿಜ. ನನಗೇನು ಗೊತ್ತು? ನಿನ್ನನ್ನೇ ಕೇಳುತ್ತಿರುವೆನು. ವಿಮಲಜ್ಞಾನವೆಂತು ಲಭಿಸುವುದು? ಕರ್ಮಗಳಿಂದ ಬಿಡಲ್ಪಟ್ಟು ಮೋಕ್ಷವನ್ನು ಪಡೆಯುವುದು ಹೇಗೆ?'

ನಾರದನು ಪೇಳಿದನು–

ರಾಜನ್! ಕಾಮ್ಯ ಕರ್ಮಮಯವೀಗೃಹವು. ಇದರಲ್ಲಿ ಮನೆ, ಧನ, ಮಕ್ಕಳು, ಮಡದಿಗಾಗಿ ದುಡಿದು ಅವರೇ ಪ್ರಯೋಜನಕರರೆಂದು ತಿಳಿದು ಸಂಸಾರಮಾರ್ಗದಿ ಹುಟ್ಟಿ ಸತ್ತು ನರಳುತ್ತಾ ಜೀವನು ಪರಮಾತ್ಮವಿಚಾರವನ್ನು ಮಾಡದೆ ಕೆಡುವನು.

ಓಹೋ! ಪ್ರಜಾಪಾಲ! ನೀನು ಯಜ್ಞಗಳಲ್ಲಿ ಕೊಂದ ಪಶುಗಳ ಗೋಳನ್ನು ನೋಡು. ದಯೆಯಂ ತೊರೆದು ಯಜ್ಞವೆಂದು ಜೀವರಾಶಿಯನ್ನು ನಾಶಮಾಡಿ ಪಾಪವಂ ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡೆ. ಛೇದಿಸುವಾಗ ನೀ ಮಾಡಿದ ಹಿಂಸೆಯನ್ನು ನೆನೆದು, ರೋಷದಿಂದ ಅವು ನಿನಗಾಗಿ ನರಕದಲ್ಲಿ ಕಡಿದು ಪೀಡಿಸಲು ಕಾದು ನಿಂತಿವೆ. ಇರಲಿ! ಶರೀರವಿಷಯಕವಾದ ಒಂದು ಪುಣ್ಯೇತಿಹಾಸವನ್ನು ಹೇಳುವನು. ಕೇಳೀ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕರಸರಂಜಿತ ಪುರಂಜನ ಚರಿತೆಯನ್ನು–

ಹಿಂದೆ ಪುರಂಜನನೆಂಬ ರಾಜನಿದ್ದನು. ಅವನು ವಿಶಿಷ್ಟ ಜೀವನು ಕೀರ್ತಿಶಾಲಿಯು ಆಗಿದ್ದನು. ಅವನಿಗೊಬ್ಬ ಅವಿಜ್ಞಾತನೆಂಬ ಸಖನಿದ್ದನು. ಅವನ ಚೇಷ್ಟೆ ಯಾರಿಗೂ ತಿಳಿದಿದ್ದಿಲ್ಲ. ಅಜ್ಞಾತ ಚೇಷ್ಟನಾದ ಆ ನಿರಂತರ ಸಖನನ್ನು ಪುರಂಜನನೇ ಮರೆತುಬಿಟ್ಟನು. ಒಂದು ಸಲ ಪುರಂಜನನು ಸ್ವರ್ಗದಿಂದ ಕೆಳಗಿಳಿದು ಸುಖದುಃಖ ಭೋಗ ಯೋಗ್ಯವಾದ

ಪುರವನ್ನು ಹುಡುಕುತ್ತಾ ಕರ್ಮಭೂಮಿಯನ್ನೆಲ್ಲ ಸುತ್ತಿದನು. ದುಃಖವಿಲ್ಲದೆ ಸುಖಮಾತ್ರ ದಾಯಕವಾದ ಊರನ್ನು ಕಾಣದೆ ಇತರ ಪುರಗಳಲ್ಲಿ ಮನಸ್ಸೇ ಇಲ್ಲದೆ ಚಿಂತಿಸಿದನು. ಕಾಮಗಳನ್ನು ಬೇಡುವ ತನಗೆ ಬೇಕಾದ ಕಾಮಭೋಗಕ್ಕನುಕೂಲವಾಗದಿರುವ ಅನೇಕ ಪುರಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಪುರಂಜನನು ಶುಭವು ಫಲಿಸಿದಂತಾಗಲು ಹಿಮವತ್ಪರ್ವತದ ದಕ್ಷಿಣ ಕಂದರದಲ್ಲೊಂದೂರನ್ನು ಕಂಡು ಆನಂದಿಸಿದನು. ಅದಕ್ಕೆ ಮುಖಾದಿ ನವದ್ವಾರಗಳಿದ್ದವು. ಸರ್ವಲಕ್ಷಣಭರಿತವಾದ ಆ ಪುರವು ಪ್ರಾಕಾರ (ಚರ್ಮ), ಉಪವನ (ಮುಖ), ಅಟ್ಟಾಲ (ಮೇಧಸ್ಸು), ಪರಿಖ (ಉದರ), ಉಚ್ಚತೋರಣ (ಬಾಹು) ಗಳಿಂದ ಶೋಭಿತವಾಗಿತ್ತು. ಸುವರ್ಣ (ಸತ್ವ), ರಜತ (ರಜಃ), ಆಯಸ (ತಮಃ), ಶೃಂಗಸಹಿತವಾದ ಅನೇಕ ಗೃಹ ಗಳಲ್ಲಿದ್ದವು. ನೀಲಸ್ಪಟಿಕ ವೈಡೂರ್ಯ ಮುಕ್ತಾಫಲ ಮರಕತ ಮಣಿಗಳಿಂದ ಮಾಡಿದ ಮಹಡಿಗಳ ಕಾಂತಿಯಿಂದ ಭೋಗವತಿಯಂತೆ ತೋರುತ್ತಿತ್ತು. ಸಭೆ (ದೇವನಿಲಯ), ಚತ್ವರ (ಸಂಧಿ), ರಥ್ಯಾ (ಬ್ರಹ್ಮನಾಡಿ) ದಿಗಳಿಂದ ಕೂಡಿತ್ತು. ಆಟದ ಭೂಮಿಗಳು (ಗೋಲಕ), ಅಂಗಡಿಗಳು (ವಾಕ್) ಸರಿಯಾಗಿದ್ದವು. ಚೈತ್ಯ (ಶಿರಃ) ಧ್ವಜ (ಕೇಶ) ಪತಾಕೆಗಳಿಂದಲೂ, ವಿದ್ರುಮ ವೇದಿ (ಕಟಿ)ಗಳಿಂದಲೂ ಕೂಡಿದ ಆ ಪುರದ ಹೊರಗೆ ದಿವ್ಯವಾದ ಉಪವನವಿತ್ತು (ವಿಷಯಗಳು). ದಿವ್ಯವೃಕ್ಷಗಳಿಂದ ನಿಬಿಡನಿಬಿಡವಾದಾ ಆರಾಮದಿ ವಿಹಗ ಕೋಲಾಹಲವು ಜಲತರಂಗ ಮರ್ಮರಗಳಿಂದ ಮೇಳವಿತವಾಗಿತ್ತು. ಶೀತಜಲಶೀಕರಗಳನ್ನು ಹೊತ್ತುತರುವ ಮಾರುತಕುಮಾರನು ಸ್ಪರ್ಶಸುಖನಾಗಿ ಚಲಿಸುವ ಪ್ರವಾಲಕುಸುಮಗಳ ಮೇಲೆ ಸೂಸಿ ಬಂದು, ಸುಗಂದವಹನೆನಿಸಿದನು. ಕ್ರೂರಮೃಗಗಳ ಪೀಡೆ ಅಲ್ಲಿದ್ದಿಲ್ಲ. ಅಂತಹ ವನದಲ್ಲಿ ಕೋಗಿಲೆಗಳ ಹಾಡನ್ನು ಕೇಳಿ ಪಾಂಥರು ಆ ಕೂಗನ್ನು ಆಹ್ವಾನವೆಂದೆಣಿಸಿ ಬರುತ್ತಿದ್ದರು.

ದೈವೇಚ್ಛೆಯಿಂದ ಬಂದ ಆ ಸುಂದರ ನಗರೋಪಕಂಠದಲ್ಲಿ ಪುರಂಜನನು ಸುಂದರ ನಾರಿಯನ್ನೋರ್ವಳಂ ಕಂಡನು (ಮನಃ). ಅವಳನ್ನನುಸರಿಸಿ ಹತ್ತು ಭಟರು ಅವರ ಹಿಂದೆ ಅನೇಕಶತ ಪರಿಜನರು (ಇಂದ್ರಿಯ-ಇಂದ್ರಿಯ ವೃತ್ತಿಗಳು) ಬರುತ್ತಿದ್ದರು. ಅವರೆಲ್ಲರಿಗೂ ಒಡೆಯನಾಗಿ, ಅಹಂಕಾರದಿಂದ ಅವರೆಲ್ಲರ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸುತ್ತಾ ಬಹುರೂಪಿ ಯಾದ ಒಬ್ಬ ನಾಯಕನು (ಮನಃ) ಬರುತ್ತಿದ್ದನು. ಐದು ಹೆಡೆಗಳನ್ನೆತ್ತಿ ಬುಸುಗುಟ್ಟುವ ಹೆಬ್ಬಾವೊಂದು ಸರ್ವರಕ್ಷಕನಾಗಿ ಬರುತ್ತಿರಲು ಆ ಸುಂದರಿಯು ಕಾಂತನನ್ನು ಹುಡುಕುತ್ತಾ ಬಂದಳು. ಅಪ್ರೌಢಳು ಕಾಮರೂಪಿಣಿಯೂ ಆಗಿ, ಅವಳು ಪುರಂಜನನನ್ನು ನೋಡಿ ವರಿಸಲು ಬಂದಳು. ಅವಳ ನಾಸಿಕೆ (ಅಭಿಮಾನ) ದಂತಪಂಕ್ತಿ (ವಿಷಯಭೋಗಪಟುತಾ) ಯೌವನಗಳನ್ನು ನೋಡಿದ ಪುರಂಜನನಿಂತು ಚಿಂತಿಸಿದನು–

ಆಹಾ! ಕಪೋಲದರ್ಪಣದಿಂದ ಶೋಭಿಸುವ ಈ ವರಾನನೆ ಯಾರು? ಇವಳ ಕರ್ಣಗಳೆರಡೂ ಸಮನಾಗಿವೆ. (ಬಾಹ್ಯ-ಅಂತಃ) ಕುಂಡಲ (ಸಂಕಲ್ಪ-ವಿಕಲ್ಪಗಳು) ಗಳು ಡೋಲಿತವಾಗಿ ಮೆರೆಯುತ್ತಿವೆ. ಪೀತಾಂಬರ (ರಾಗ) ವನ್ನುಟ್ಟು ಕನಕಮೇಖಲ (ರಜೋ ಗುಣ) ವನ್ನಿಟ್ಟು ಪಾದನೂಪುರಗಳು (ಕಲಭಾಷಣ) ಝಣಝಣಧ್ವಾನಮಾಡಲು ದೇವತೆ

ಯಂತೆ ಬರುತ್ತಿರುವಳು! ಏನೀ ಸ್ತನಗಳಲ್ಲಿ ಸೂಸುವ ತಾರುಣ್ಯ! ಸಮವೃತ್ತವೂ ನಿರಂತರ ವಾದೀ ಸ್ತನದ್ವಯವನ್ನು ಸೆರಗಿನಿಂದ ಮುಚ್ಚಿ ಲಜ್ಜೆಯಿಂದ ಬರುವ ಈ ಗಜಗಾಮಿನಿಯಂ ಕಂಡ ಚಕಿತನಾಗಿರುವೆನು.

ಅಂತು ಚಿಂತಿಸಿ ಲಜ್ಜಾಸ್ಮಿತಶೋಭಿತೆಯಾದ ಪುರಂಜನಿಯ ಸ್ನೇಹಾಪಾಂಗಕಟಾಕ್ಷ ಬಾಣದಿಂದ ಪೀಡಿತನಾಗಿ ಪ್ರೇಮಭ್ರೂಭಂಗದಿಂದಾಹ್ವಾನಿತನೂ ಆಗಿ ಪುರಂಜನನು ಅವಳನ್ನು ಸಮೀಪಿಸಿ ಮಧುರವಚನದಿಂದಿಂತೆಂದನು-

ಕಂಜಪಾಲಾಶಾಕ್ಷಿ! ಯಾರೇ ನೀನು? ಯಾರವಳು? ಎಲ್ಲಿರುವೆ? ಇಲ್ಲಿಗೇಕೆ ಬಂದೆ? ಈ ಪುರಸಮೀಪದಲ್ಲಿ ನಿನಗಿರುವ ಕೆಲಸವಾದರೂ ಯಾವುದು? ಹೇಳು. ಈ ನಿನ್ನ ಹನ್ನೊಂದನುಚರರ ಪೆಸರೇನು? ಈ ವಿಲಾಸಿನಿಯರು ಯಾರು? ಸುಂದರಿ! ಈ ಹಾವೇಕೆ ಬಿಡದೆ ಮುಂದೆ ನಡೆದುಪೋಗುತ್ತಿದೆ? ಹ್ರೀಯೋ ಶ್ರೀಯೋ ವಾಕ್ಪತಿಯೋ! ನಿಜಸ್ವಾಮಿ ಯನ್ನು ಹುಡುಕುತ್ತಾ ಬರುವಂತೆ ಇದೆ. ನಿನ್ನ ಪಾದಸಾಮ್ಯವನ್ನು ಪೊಂದಲು ಹವಣಿಸಿದ ಪದ್ಮಕೋಶವೆಲ್ಲಿ? ಜಾರಿಬಿದ್ದಿತೇ? ಅಲ್ಲ! ಈ ದೇವತೆಯರಲ್ಲಿ ನೀನೊಬ್ಬಳಲ್ಲ, ಮನುಜ ಮನೋಹರಳಾದ ನೀನು ನನ್ನೊಡನೆ ಈ ಪುರವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿ ಅಲಂಕರಿಸು. ಯಜ್ಞಪತಿ ಯಿಂದ ಶ್ರೀದೇವಿಯು ವೈಕುಂಠದಲ್ಲಿದ್ದಂತೆ ನನ್ನ ಅನಂತಾದ್ಭುತ ಕರ್ಮಗಳಿಂದ ಈ ಪುರವನ್ನಾಕ್ರಮಿಸಿ, ಪಾಲಿಸುವ ನನ್ನಿಂದ ಕೂಡಿ ಸುಖಿಸು. ನನಗೀಗ ಮನವೇ ಸ್ವಾಧೀನ ವಿಲ್ಲ. ನಿನ್ನ ಅಪಾಂಗಕಟಾಕ್ಷದಿಂದ ನಿನ್ನ ಮಂದಹಾಸದಿಂದ ನಿನ್ನ ಭ್ರೂವಿಲಾಸದಿಂದ ಬಲಗೊಂಡು ಮನೋಭವನೆನ್ನನ್ನು ಪೀಡಿಸುತ್ತಿರುವನು. ನನ್ನಲ್ಲಿ ದಯಮಾಡು. ನನ್ನನ್ನು ಅನುಗ್ರಹಿಸಿ ಸ್ವೀಕರಿಸು. ಭ್ರೂಲತಾಸುಂದರಸುತಾರಲೋಚನವು ನೀಲಾಲಕವೃಂದ ಸಂವೃತವು ಆದ ನಿನ್ನ ಮುಖವನ್ನೆತ್ತಿ ನೋಡು. ಮಧುರವಾಗಿ ಮಾತನಾಡು. ಶುಚಿಸ್ಮಿತೇ! ಏಕೆ ಲಜ್ಜೆಯಿಂದ ತಲೆಬಾಗಿಸಿರುವೆ?

ಇಂತು ಅಧೀರನಂತೆ ಪುರಂಜನನಾನಾರಿಯನ್ನು ಬೇಡಲು ನಸುನಕ್ಕು ವೀರಧೈರ್ಯ ವಿಭ್ರಂಸಿನಿಯಾದ ಪುರಂಜನಿಯು ಇಂತೆಂದಳು–

ಪುರುಷವರ! ನನ್ನನ್ನುತ್ಪಾದಿಸಿದ ಕರ್ತನ ನಾಮ ಗೋತ್ರಗಳನ್ನು ನಾನರಿಯೆ. ಪರನ ವಿಷಯ ನನಗೇಕೆ? ಈಗ ಇಲ್ಲಿ ಈ ಪುರದಲ್ಲಿರಲು ಬಂದಿರುವೆ, ಇಷ್ಟು ಮಾತ್ರ ತಿಳಿದಿರುವೆ. ಈ ನರನಾರಿಯರೆನ್ನ ಸಖರು. ನನ್ನಿಂದ ಅವರಿಗೆ ಸುಖ. ನಾನು ಮಲಗಿದಾಗ ಎಚ್ಚೆತ್ತಿದ್ದು ಈ ನಾಗವು ಪುರವನ್ನು ಕಾದು ಕಾಪಾಡುವುದು. ಅದೃಷ್ಟದಿಂದ ಬಂದ ನಿನಗೆ ಶುಭವಾಗಲಿ! ನಿನಗೂ ಗ್ರಾಮ್ಯಭೋಗಾಸೆ ಇದೆ. ನಿನ್ನನ್ನು ವರಿಸಿ ಈ ನನ್ನ ಬಂಧುಗಳಿಂದ ಕೂಡಿ ನಿನ್ನನ್ನು ಬಿಡದಿರುವೆನು. ನವಮುಖವಾದೀ ಪುರಿಯನ್ನು ನೇರಿ ಪಾಲಿಸು. ನಾ ಕೊಡುವ ಕಾಮಭೋಗಗಳನ್ನು ನೂರವರ್ಷಕಾಲ ಅನು ಭವಿಸುತ್ತಾ ಬಾಳು. ಮನುಜದೇಹ ಬಂದಾಗ ರತಿಜ್ಞನಲ್ಲದ, ಪಂಡಿತನಾಗದ, ಮುಂದರಿಯದ, ಯುದ್ಧಾದಿ ವೀರಕಾರ್ಯ ವಿಮುಖನಾದವನನ್ನು ಯಾವ ತರುಣಿಯು ರಮಿಸಲು ನೇರುವಳು? ಯಾವ ಸುದತಿಯು ಭಗವದ್ರತಿಯನ್ನರಿಯದ ಜ್ಞಾನರಹಿತನಾಗಿ ನಾಳೆ ಏನಾಗುವುದೋ ಎಂದೂ ತಿಳಿಯದ ಮೋಕ್ಷಸುಖ ವಿಮುಖನಾದವನನ್ನು ವರಿಸಿ ನೇರುವಳು? ಈ ಶರೀರದಲ್ಲಿ ಧರ್ಮಾರ್ಥ-

ಕಾಮಗಳು ಇಲ್ಲಿ ಪ್ರಜೆ, ಇಲ್ಲಿ ಆನಂದ, ಇದರಿಂದ ವಿಶೋಕವಾದ ಲೋಕಗಳು. ಇದರಿಂದ ಮೋಕ್ಷ. ಈ ಶರೀರ ಬಂದಾಗ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಭೋಗಿಸದಿರುವ ನಿಷ್ಕಿಂಚನರಿಗೇನು ಗೊತ್ತು? ಅದರಲ್ಲಿ ಗೃಹಸ್ಥಾಶ್ರಮವು ಬಹು ಶ್ರೇಷ್ಠವಾಗಿದೆ. ನೋಡು! ಪಿತೃ ದೇವರ್ಷಿ ನರ ಭೂತಗಳಿಗೆ ಗೃಹಸ್ಥರಿಂದ ಅನ್ನೋದಕಾದಿ ಪೂಜೆ. ಈ ದೇಹವು ಅದರಿಂದ ಕ್ಷೇಮ ವನ್ನು ಗಳಿಸುವುದು. ಪುತ್ರಕಳತ್ರ ವಾಂಛಿತಪ್ರದನಾದ ಪ್ರಿಯದರ್ಶನ ನಾಗಿರುವ ನಿನ್ನಂತಹ ಪ್ರಸಿದ್ಧವೀರನನ್ನು ಅಪ್ರಯತ್ನವಾಗಿ ಪೊಂದಿ ನನ್ನಂತಹ ರಮಣಿಯು ವರಿಸದಿರುವಳೇ? ನಿನ್ನ ಈ ಭುಜಗಭೋಗ ಸುಭಗವಾದ ಮಹಾಭುಜಮಧ್ಯದಿ ಸೇರಲು ಯಾವ ಸುಂದರಿಯು ಕಾತರಳಾಗಳು? ಅನಾಥರಾದ ನಮ್ಮ ಮನೋವ್ಯಸನಗಳನ್ನು ನಿನ್ನ ಮಂದಹಾಸಾವ ಲೋಕನದಿಂದ ಕಳೆದು ಕಾಪಾಡು.

ಇಂತಾ ದಂಪತಿಗಳು ಪರಸ್ಪರ ಪ್ರೇಮನಿಬಂಧನಬದ್ಧರಾಗಿ ಆ ಪುರವನ್ನು ಪೊಕ್ಕು ನೂರುವರ್ಷವಲ್ಲಿ ಬಾಳಿದರು. ಜಾಗ್ರತನಾಗಿ ಬಂದ ವಿಷಯಂಗಳ ಬಿಡದೆ ಸೇವಿಸುತ್ತಾ, ಪೊಗಳಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾ, ಆಡಿ ನಲಿಯುತ್ತಾ, ಆಗಾಗ ಬೇಕಾದ ಪರಿವಾರವನ್ನು ಸ್ವಪ್ನದಲ್ಲಂತೆ ಕಲೆತು ಕ್ರೀಡಿಸಿ, ಕೊನೆಗೆ ಪುರಂಜನನು ನಲಿನೀದಲಶೋಭಿತವಾದ ಸರೋವರವನ್ನು ಸೇರಿ ನಿದ್ರೆಯಲ್ಲಿದ್ದಂತೆ ಮೈಮರೆತು ಕಾಲ ಕಳೆದನು.

ಮಲಗಿ ಎಚ್ಚತ್ತು ಹೃದಯಪದ್ಮದಲದಲ್ಲಿ ತನ್ನನ್ನು ಸೆಳೆದು ಸುಖವನ್ನಿತ್ತ ಶ್ರೀಪ್ರಾಜ್ಞನನ್ನು ಮರೆತು ಜೀವನು ವಿಷಯಸುಖಜಾಗೃತನಾಗುವಂತೆ ಪುರಂಜನನು ಅನೇಕ ದೇಶಗಳ ನೋಡಿ ಬರಲು ಹೋಗಿಬರುತ್ತಿದ್ದನು.

ಆ ಪುರದ ಏಳು ದ್ವಾರಗಳು ಮೇಲೆ ಇದ್ದವು. ಕೆಳಗೆ ಎರಡು ದ್ವಾರಗಳು. ಅನೇಕ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ತಿರುಗಿಬರಲು ಅವು ಮಾರ್ಗವಾಗಿ ತನ್ನ ಪುರದೊಡೆಯನಿಗೆ ಗಮನಾಗಮನ ಸುಕರವಾಗಿದ್ದವು. ಐದು ದ್ವಾರಗಳು ಪೂರ್ವಕ್ಕೆ ಸಮ್ಮುಖವಾಗಿರಲು ಒಂದು ದಕ್ಷಿಣಕ್ಕೆ ಮತ್ತೊಂದು ಉತ್ತರಕ್ಕೆ ತೆರೆದಿದ್ದವು. ಪಶ್ಚಿಮದ್ವಾರಗಳೆರಡೂ ಗೂಢವಾಗಿದ್ದವು. ಖದ್ಯೋತ ಅವಿರ್ಮುಖಿ ಎಂಬ ಎರಡು ದ್ವಾರಗಳು ಮೇಲೆ ಸಮರೇಖವಾಗಿದ್ದು ಅವು ಗಳಿಂದ ರಾಜನು ದ್ಯುಮಾನ್ ಎಂಬ ಸ್ನೇಹಿತನಿಂದ ಕೂಡಿ ವಿಭ್ರಾಜಿತವೆಂಬ ದೇಶವನ್ನು ನೋಡಲು ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದನು. ನಲಿನೀನಾಲಿನಿ ಎಂಬೆರಡು ದ್ವಾರಗಳಾ ಬಾಗಿಲುಗಳ ಕೆಳಗಡೆ ಇದ್ದವು. ಅವಧೂತನೆಂಬ ಸಖನಿಂದ ಕೂಡಿ ಪುರಂಜನನು ಸೌರಭವಿಷಯವನ್ನು ಪೊಂದು ತ್ತಿದ್ದನು. ಮುಖ್ಯವಾದ ಹೆಬ್ಬಾಗಿಲವುಗಳ ಕೆಳಗೆ ಇತ್ತು. ಮುಂದಿದ್ದ ಆ ಮುಖದಿಂದ ಪ್ರಭುವು ರಸಜ್ಞ, ವಿಪಣರೆಂಬ ಸಖರಿಂದ ಕೂಡಿ ಬಹೂದನ ಆಪಣವೆಂಬ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಅನುಭವಿಸಿ, ಮೆಚ್ಚಿ, ಮಾತಾಡಿ ಬರುತ್ತಿದ್ದನು. ಪಿತೃಭೂ ಎಂಬುವ ದಕ್ಷಿಣದ್ವಾರವದರಿಂದ ಶ್ರುತಧರನೆಂಬ ಮಿತ್ರನಿಂದ ಕೂಡಿ ರಾಜನು ದಕ್ಷಿಣ ಪಾಂಚಾಲ ದೇಶದ ವಾರ್ತೆ ಕೇಳುತ್ತಿದ್ದನು. ದೇವಭೂ ಎಂಬ ಉತ್ತರದ್ವಾರದಿಂದ ಪುರಂಜನನು ಉತ್ತರಪಾಂಚಾಲ ವಾರ್ತೆಯನ್ನು, ಶ್ರುತಧರನಿಂದಲೇ ಕೂಡಿ ಕೇಳಿ ಕ್ರಮವಾಗಿ ದೇವಪ್ರಿಯ ನಿವೃತ್ತಿ ಶಾಸ್ತ್ರವನ್ನೂ ಪಿತೃಪ್ರಿಯ ಪ್ರವೃತ್ತಿ ಶಾಸ್ತ್ರವನ್ನೂ ತಿಳಿಯುತ್ತಿದ್ದನು. ಅಸುರೀ ಎಂಬ ಪಶ್ಚಿಮ ದ್ವಾರದಿಂದ ಪುರಂಜನನು ದುರ್ಮದಸಖನಾಗಿ ಹೊರಟು ಗ್ರಾಮ್ಯಕವೆಂಬ ವಿಷಯವನ್ನು

ಸೇರುತ್ತಿದ್ದನು. ನಿಕೃತಿ ಎಂಬುದಿನ್ನೊಂದು ಹಿಂಬದಿಯ ಪಶ್ಚಿಮದ್ವಾರವು. ಪುರಂಜನನದ ರಿಂದ ಲುಬ್ಧಕನೆಂಬ ಸಖನಂ ಕೂಡಿ ವೈಶಸ ವಿಷಯವನ್ನು ಸೇರಿ ವಿಸರ್ಜನ ವ್ಯಾಪಾರವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದನು. ಆ ದ್ವಾರಗಳ ಮಧ್ಯದಿ ಇಬ್ಬರು ಅಂಧರಿದ್ದರು. ನಿರ್ವಾಕ್ಯ ನೆನಿಸಿದವ ನಿಂದ ಜೀವಪತಿಯು ಮೇಲೆ ಕೂತು ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದನು. ಉಪಸ್ಕರನೆಂಬ ಕುರುಡ ನಿಂದ ಆದಾನಾದಿಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದನು. ಇಂತು ವಿಷಯಮಗ್ನರಾಗಿ ರಾಜನು ಕಾಮ ವಶನೂ ಕರ್ಮಸಕ್ತನೂ ಆಗಿ ವಂಚಿತನಾದನು. ಅಪಂಡಿತನಂತೆ ಸ್ತ್ರೈಣನೆನಿಸಿ ತನ್ನ ಮಹಿಷಿಯು ಬೇಡಿದಂತೆ ಕೊಟ್ಟು, ಪೇಳಿದಂತೆ ನಡೆದನು. ಅವಳು ಕುಡಿದರೆ ತಾನೂ ಕುಡಿದು ಮದವಿಹ್ವಲನಾಗುವನು. ಊಟ, ತಿಂಡಿ, ಆಟ, ಪಾಟ, ನಗು, ನೋಟ, ಮಾತು, ಕಥೆ, ಓಟ, ಕೂಟ, ಆಸನ, ವಸನಗಳಲ್ಲಿ ಅವಳನ್ನನುಕರಿಸಿ, ತಾನೂ ನಡೆದು, ಮೂಸಿ, ಮಲಗಿ, ಕೇಳಿ, ಮುಟ್ಟಿ ಅವಳ ವಶನಾದನು. ಅವಳತ್ತರೆ ತಾನೂ ದೀನನಾಗಿ ರೋದಿಸಿ ದನು. ಅವಳು ನಕ್ಕರೆ ನಕ್ಕನು, ಇಂತು ಮಹಿಷೀಂವಂಚಿತನಾಗಿ, ಅವಳ ಸ್ತ್ರೀಸ್ವಭಾವ ಗುಣಗಳಿಗೆ ಸಿಲುಕಿ, ಇಷ್ಟವಿಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಅವಳಂತೆ ನಡೆದು ಕ್ಲಿಬನಂತೆ ದೀನನು, ಸ್ತ್ರೈಣನಂತೆ ಅಧೀನನೂ ಆಗಿ ಕ್ರೀಡಾಮೃಗದಂತೆ ಹಿಂಬಾಲಿಸಿ ನಡೆಯುತ್ತಾ ವರ್ತಿಸಿದನು.

೨೬. ಪುರಂಜನ ಚರಿತೆ, ಜಾಗ್ರದ್ದಶೆ

ಒಂದು ದಿನ ಪ್ರಾತಃಕಾಲದಲ್ಲಿ ಪುರಂಜನನು ಮಹಾ ಧನುರ್ಧರನಾಗಿ ರಥವನ್ನೇರಿ ಹೊರಟನು. ಶ್ರೀಘ್ರಗಾಮಿಯಾದಾರಥಕ್ಕೆ ಇಂದ್ರಿಯಗಳೆಂಬ ಕುದುರೆಗಳೈದು ಕಟ್ಟಿ, ಮೂರು ಗುಣಗಳೆಂಬ ಮೂರು ಧ್ವಜಗಳನ್ನೆತ್ತಿದ್ದರು. ಪುಣ್ಯಪಾಪವೆಂಬ ಎರಡು ಚಕ್ರಗಳು, ಸೂತ್ರವಾಯುವೆಂಬ ಅಕ್ಷ, ನಾಡೀವಿಶೇಷರೂಪ ಪಂಚಬಂಧುರಗಳು, ಮನಸ್ಸೆಂಬ ಮುಗುದಾಣೆ, ಬುದ್ಧಿ ಎಂಬ ಸಾರಥಿ, ಹೃದಯವೆಂಬ ಗೂಡು, ಶೀತೋಷ್ಣಾದಿ ದ್ವಂದ್ವ ರೂಪ ದ್ವಿಕೂಬರಗಳು, ಶಬ್ದಾದಿ ವಿಷಯ ಪೃಥ್ವ್ಯಾದಿಭೂತ ಸನ್ನಿಕರ್ಷವೆಂಬ ಐದಾಯುಧ ಗಳು, ಸಪ್ತಧಾತುಗಳೆಂಬ ಸೈನ್ಯದಲಗಳು, ಪಂಚಭೂತ ಪ್ರಭಾವವೆಂಬ ಐದುಮಾರ್ಗ ಗಮನ ವೈಚಿತ್ರ್ಯಗಳು, ಉಳ್ಳ ದೇಹರಥವನ್ನು ಅಧಿರೋಹಿಸಿ ಪುರಂಜನನು ಸ್ವರ್ಣಾ ಭರಣಭೂಷಿತನಾಗಿ ರಜತಮಯಚರ್ಮವನ್ನು ಪಿಡಿದು ಅನಂತ ಬಾಣಗಳಿಂದ ತುಂಬಿದ ತೂಣೀರವನ್ನು ಬೆನ್ನು ಹಿಂದೆ ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡು ಜಾಗ್ರತನಾಗಿ ಹೊರಟನು. ದರ್ಪದಿಂದ ಪಂಚ ಪ್ರಸ್ಥವೆಂಬ ವನವಂ ಮುತ್ತಿದನು. ಕರ್ತವ್ಯಾಕರ್ತವ್ಯಗಳನ್ನರಿಯದೆ ಕೈಹಿಡಿದ ಪತ್ನಿಯ ಬುದ್ಧಿಯನ್ನು ಕೇಳದೆ ಮೃಗಯಾವ್ಯಸನಿಯಾಗಿ ಅಸುರೀ ವೃತ್ತಿಯಿಂದ ಪಾಪಭೀತಿಯಂ ಬಿಟ್ಟು ದಯೆಯಂ ತೊರೆದು ವನಗೋಚರವಾದ ಮೃಗಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಸಂಹರಿಸಿದನು. ಶಾಸ್ತ್ರ ದಲ್ಲಿ ರಾಜನು ಮಾತ್ರ ವನದಲ್ಲೇ ಮೇಧ್ಯಪಶುಗಳನ್ನೇ ಲುಬ್ಧನಾಗದೆ ಬೇಕಾದಷ್ಟು ಮಾತ್ರ ಸಂಹರಿಸಿ ಸ್ವೀಕರಿಸಲರ್ಹನೆಂದಿದೆ, ಎಂಬೀ ವಿಷಯವನ್ನು ಪುರಂಜನನು ಮರೆತು ಸಾಧು ಅಸಾಧು ಎಂಬ ವಿವೇಕವಿಲ್ಲದೆ ಬೇಕಾದದ್ದನ್ನೆಲ್ಲ ಹಿಂಸಿಸಿ ತೆಗೆದುಕೊಂಡನು.

ಅಪರೋಕ್ಷಜ್ಞಾನಿಯು ನಿಯತವೇ ಆಗಲಿ ಅನಿಯತವೇ ಆಗಲಿ ಕರ್ಮಗಳನ್ನು

ಮಾಡಲು ಅಥವಾ ಬಿಡಲು ಅವನು ಜ್ಞಾನಿಯಾದ್ದರಿಂದ ಪುಷ್ಕರಪಲಾಶದಲ್ಲಿ ನೀರಂಟ ದಿರುವಂತೆ ಪುಣ್ಯಪಾಪ ಲೇಪವಿಲ್ಲದಿರುವನು. ಆದರೆ ಜ್ಞಾನಹೀನನು ಕಾಮರೂಢನಾಗಿ ಮಾಡುವ ಕರ್ಮಗಳಿಂದ ಸಂಸಾರಪತಿತನಾಗಿ ಬುದ್ಧಿಗೆಟ್ಟು ಅಧಃಪತನವನ್ನು ಪೊಂದುವನು.

ಇರಲಿ ಕೇಳು! ಬರ್ಹಿಷ್ಮದ್ರಾಜನೇ! ಜೀವನ ಕಥೆಯನ್ನು. ಅವನು ಹಿಂಸಿಸಿದ ಭೂತಗಳ ಆಕ್ರಂದನವು ಕರುಣಾಜನಕವಾಗಿ ದುಃಸಹವಾಯಿತು. ಶಶ ವಾರಾಹ ಮಹಿಷ ಗವಯ ರುರು ಶಲ್ಯಗಳೇ ಮೊದಲಾದ ವಿವಿಧ ಮೇಧ್ಯ ಮೃಗಗಳನ್ನು ಬೇಟೆಯಾಡಿ ಶ್ರಮಪಟ್ಟು ಹಸಿವೆ ನೀರಡಿಕೆಗಳನ್ನು ತಡೆಯಲಾರದೆ, ಮನೆಗೆ ಹಿಂದಿರುಗಿ ಬಂದನು. ಸ್ನಾನವನ್ನು ಮಾಡಿದನು. ಉಚಿತಾಹಾರವನ್ನುಂಡು ಶ್ರಮರಹಿತನಾದನು. ಅನಂತಹ ಪುರಂಜನನು ಧೂಪಾಲೇಪಮಾಲಾದಿಗಳಿಂದ ಅಲಂಕೃತನಾಗಿ ತನ್ನ ಮಹಿಷಿಯನ್ನು ನೆನೆದು ಮದನಾಕರ್ಷಿತ ಮನಸ್ಕನಾಗಿ ಸುಖತೃಪ್ತನಾಗಿ ಸೇರಲು ಬಂದನು. ಗೃಹಮೇಧನಿಯನ್ನು ಕಾಣದೆ ವಿಮನಸ್ಕನಾಗಿ ಅಂತಃಪುರಸ್ತ್ರೀಯರನ್ನು ಕೇಳಿದನು–

ರಮಣಿಯರೇ! ನಿಮಗೆ ಕ್ಷೇಮವೇ? ನಿಮ್ಮ ರಾಣಿಯು ಎಲ್ಲಿ ಇರುವಳು? ಅವಳು ಚೆನ್ನಾಗಿರುವಳೇ? ಮನೆಯ ಕಳೆಗುಂದಿದಂತಿದೆ. ಮನೆಯಲ್ಲಿ ತಾಯಿ ಅಥವಾ ಪತಿವ್ರತೆ ಯಾದ ಪತ್ನಿಯು ಇಲ್ಲದಿರೆ ಮುರಿದ ರಥದಂತಿರುವ ಗೃಹದಲ್ಲಿ ಯಾವನಿರಲಿಷ್ಟ ಪಡುವನು? ದೀನನಾಗಿ ಕೇಳುವೆನು ಪೇಳಿ. ಆ ನನ್ನ ಲಲನೆ ಎಲ್ಲಿ? ವ್ಯಸನಸಮುದ್ರಮಗ್ನ ನಾದೆನ್ನನ್ನು ಹೆಜ್ಜೆಹೆಜ್ಜೆಗೂ ಉದ್ಧರಿಸಿ ಬುದ್ಧಿಯನ್ನು ಪೇಳುತ್ತಿದ್ದಳು. ಅವಳೆಲ್ಲಿ? ಎಂದು ಕೇಳಲು ರಾಮೆಯರಿಂತು ನುಡಿದರು–

ನರನಾಥ! ನಿನ್ನ ಪ್ರಿಯಳ ಮನೋ ನಿಶ್ಚಯವೇನೆಂಬುದನ್ನು ನಾವರಿಯೆವು. ಹೋಗು, ಕೋಪಗೃಹದಲ್ಲಿ ಬರಿಯ ನೆಲದಮೇಲೆ ಮಲಗಿರುವಳು ನೋಡು.

ನಾರದನು ಪೇಳಿದನು–

ಬರ್ಹಿಷ್ಮದ್ರಾಜನೇ! ಪುರಂಜನನಾಗ ಪೋಗಿ ಕೆಳಗೆ ಬಿದ್ದಿರುವ ಮಹಿಷಿಯನ್ನು ನೋಡಿದನು. ಅವಳ ಸಂಗದಿಂದ ಜ್ಞಾನವೇ ಕೆಡಲು ದೀನನಾಗಿ ಮಧುರ ಮನೋಹರ ವಚನಗಳಿಂದ ಅವಳನ್ನು ಸಾಂತ್ವನಗೊಳಿಸಿದನು. ಅವಳ ಬುದ್ಧಿಕೆಡುವ ಅಪರಾಧವೆನ್ನಿಂದೇ ನಾಯಿತೆಂದು ತರ್ಕಿಸಿ, ಕಾಣದೆ ನೊಂದ ಹೃದಯದಿಂದ ಸಮೀಪಿಸಿ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಅನು ನಯಿಸಿದನು. ಅವಳ ತಲೆಯನ್ನು ತನ್ನ ತೊಡೆಯ ಮೇಲಿಟ್ಟು ರಾಣಿಯನ್ನು ಲಾಲಿಸಿ ಪಾದಯುಗಲವನ್ನು ಮುಟ್ಟಿ ಬೇಡಿಕೊಂಡನು–

ಶೋಭನಾಂಗಿ! ಭೃತ್ಯರಪರಾಧವನ್ನು ಮಾಡಿದರೆನ್ನು. ನೋಡಿ ಅವರನ್ನು ತನ್ನವ ರನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾ ಪ್ರಭುಗಳು ದಂಡಿಸದೆ ಬಿಟ್ಟರೆ ಆ ಸೇವಕನಿಗಿಂತ ನಿರ್ಭಾಗ್ಯರಿಲ್ಲ. ಮೂರ್ಖ ಬಾಲನಂತೆ ದಂಡವು ಹಿತಕಾರಿ ಎಂದು ತಿಳಿಯುವುದಿಲ್ಲ. ಪ್ರಭುವಿಂದ ಭೃತ್ಯನಲ್ಲಿ ಪ್ರಯುಕ್ತವಾದ ದಂಡವು ಪರಮಾನುಗ್ರಹವೇ ಸರಿ. ಸುದತಿ! ಹುಬ್ಬನ್ನು ಬಿಚ್ಚು, ಅನುರಾಗ ಭರದಿಂದ ತುಂಬಿ ತುಳುಕುವ ಮಂದಹಾಸಾವಲೋಕನಗಳನ್ನೆನ್ನ ಮೇಲೆ ಅಮೃತವಾಹಿನಿ ಯಂತೆ ಬೀರು. ನೀಲಾಲಕವೃತವು ಉನ್ನತವಾದ ನಿನ್ನ ಮುಖವನ್ನೆತ್ತಿ ಮಧುರವಾಗಿ

ಮಾತನಾಡು. ವೀರಪತ್ನಿ! ಹೇಳು ನಿನಗೆ ಅಪರಾಧವನ್ನು ಮಾಡಿದವನು ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಲ್ಲದೆ– ಮುರರಿಪುದಾಸನಲ್ಲದೆ ಮತ್ತಾವನಾದರೂ ಬಿಡದೆ ದಂಡಿಸುವೆನು. ಮೂರು ಲೋಕಗಳ ಲ್ಲಿಯೂ ನಾನು ಕ್ರುದ್ಧನಾದರೆ ಭಯಪಡದವನಿಲ್ಲ. ಅಂತಹ ಅಪರಾಧಿಯ ಸಂತೋಷವು ಮುಗಿಯಿತೆಂದು ತಿಳಿ. ನೋಡೆನ್ನ ಕಡೆ. ನಿನ್ನ ಮುಖವು ಮಲಿನವು ಹರ್ಷರಹಿತವು ಅನಲಂಕೃತವು ಪ್ರೀತಿರಹಿತವಾಗಿರುವುದನ್ನು ನೋಡಲಾರೆ. ತಿಲಕವಿಡು, ಸಿಟ್ಟನ್ನು ಬಿಡು. ಸ್ತನಗಳು ಶೋಕಾಶ್ರುಲಿಪ್ತವಾಗಲೇಕೆ? ಏಳು. ಅಧರದಿ ಕುಂಕುಮರಾಗವಿಟ್ಟು ಪ್ರೀತಿಯಿಂದ ನನ್ನಲ್ಲಿ ಅನುಗ್ರಹಿಸು. ತಪ್ಪು ಮಾಡಿದೆ ನಿಜ. ಸ್ವೇಚ್ಛೆಯಿಂದ ನಿನ್ನನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಮೃಗಯಾ ವ್ಯಸನಿಯಾದೆ. ಕ್ಷಮಿಸು. ಕುಸುಮಾಸ್ತ್ರತಾಡಿತನಾಗಿ ಧೈರ್ಯವಂ ಬಿಟ್ಟು ವಶನಾಗಿ ಬಂದ ಪ್ರಿಯನನ್ನು ಯಾವ ತನ್ವಂಗಿಯು ಸೇರದಿರುವಳು?

೨೭. ಪುರಂಜನ ಚರಿತೆ, ಸಂಸಾರ-ಮುಪ್ಪು

ನಾರದನೆಂದನು–

ಇಂತು ಪುರಂಜನನನ್ನು ವಿಭ್ರಮವಿಲಾಸದಿಂದ ವಶಪಡಿಸಿಕೊಂಡು ಪುರಂಜನಿಯು ಪತಿಯಿಂದ ರಮಿಸಿ ಮೈಮರೆಸಿದಳು. ರುಚಿರಪೀತಾಂಬರವನ್ನು ಧರಿಸಿ, ಸ್ವಸ್ತಿವಾಚನವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿ ದೃಪ್ತಳಾಗಿ ಬಂದ ಮಹಿಷಿಯಿಂದ ಕೂಡಿ ಪುರಂಜನೀಬಾಹುಲತಾವೃತ ಕಂಧರನು, ನರಸಸಲ್ಲಾಪ ಬಂಧುರನಾಗಿ ರಾಜನು ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಮರೆತು ದುರತ್ಯಯ ಕಾಲಚಕ್ರವು ಮಹಾವೇಗದಿಂದ ತಿರುಗುವುದನ್ನು ಕಾಣದೆ, ಹಗಲು ರಾತ್ರಿಯೆನ್ನದೆ, ಪುರಂಜನಿಯಿಂದ ಕ್ರೀಡಾರತನಾಗಿದ್ದನು. ಮಹೋನ್ನತಮದದಿಂದ ಹಂಸತೂಲಿಕಾತಲ್ಪದಲಿ ಮಹೀಷೀ ಭುಜದಿ ತಲೆಯಿಟ್ಟು, ಮತಿಗೆಟ್ಟು, ಅವಳೇ ತನ್ನ ಪ್ರಪಂಚವೆಂದು ನಂಬಿದನು. ನಾನು ಜೀವನು, ಜೀವೇಶನು ಹರಿ ಇರುವನೆಂಬುದನ್ನು ಮರೆತನು. ಕಾಮ ಕಲುಷಿತ ಚಿತ್ತದಿಂದ ರಾಣಿಯನ್ನು ಕೂಡಿ ಕ್ರೀಡಿಸುವ ಪುರಂಜನನ ತಾರುಣ್ಯವೂ ಜ್ಞಾನವೂ ಕ್ಷಣಾರ್ಧದಂತೆ ಕಳೆದುಹೋಯಿತು.

ಆ ಪುರಂಜನಿಯಲ್ಲಿ ಪುರಂಜನನು ಹನ್ನೊಂದು ನೂರು ಪುತ್ರರನ್ನು ಪಡೆದು ವಿಷಯ ವಿರಕ್ತನಾಗದೇ ಅರ್ಧವಯಸ್ಸನ್ನು ದಾಟಿದನು. ಇಂದ್ರಿಯ ವೃತ್ತಿಗಳಂತೆ ಪಡೆದ ಪುತ್ರರಲ್ಲದೆ ತಂದೆ ತಾಯಿಯರಿಗೆ ಯಶವಂ ಕೊಟ್ಟು ಕುಲವೃದ್ಧಿಕರರಾಗುವ ನೂರುಹತ್ತು ಕುಮಾರಿ ಯರನ್ನು ಪಡೆದನು. ಆ ಕುವರಿಯರು ಶೀಲ ಔದಾರ್ಯ ಸೌಂದರ್ಯಾದಿ ಗುಣೋಪೇತ ರಾಗಿ ವಂಶವನ್ನು ಬೆಳೆಸಿದರು. ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಸೊಸೆಯರನ್ನು ಅಳಿಯರನ್ನು ಜೋಡಿಸಿ ಅನಂತ ಚೇಷ್ಟಾಮನೋಹರರಾದ ಅವರನ್ನು ನೋಡಿ ತುಷ್ಟನಾದನು. ಒಬ್ಬ ಮಗನಿಗೆ ನೂರು ಮಕ್ಕಳಾಗಲು ಪೌರಂಜನ ವಂಶವು ಪಾಂಚಾಲ ವಿಷಯವನ್ನೆಲ್ಲ ತುಂಬಿ ಹರಡಿತು. ಅವರೆಲ್ಲ ರಾಜದ್ರವ್ಯದಿಂದ ಜೀವಿಸುತ್ತಾ ಅವನೆದುರಿಗೇ ಕೋಶಾದಿಗಳನ್ನು ಸ್ವೇಚ್ಛೆಯಿಂದ ಬಳಸಿ ಹಾಳುಮಾಡಿದರೂ ಪುರಂಜನನು ಮಮತೆಯಿಂದ ಕಾಣದೆ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ

ಅನುಬದ್ಧನಾಗಿದ್ದನು. ಪಶುಗಳನ್ನು ಕೊಂದು ಯಜ್ಞಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ ಭೂರಿ ದಕ್ಷಿಣೆ ಯನ್ನಿತ್ತು ದೇವಪಿತೃನೃಭೂತಗಳನ್ನು ನಿನ್ನಂತೆ ಸಂತೃಪ್ತಿಸಿದನು.

ಇಂತು ಕುಟುಂಬಾಸಕ್ತಚಿತ್ತನಾಗಿ, ಗೃಹಸುಖಗಳಲ್ಲಿ ಮೈಮರೆತ ಪುರಂಜನನಿಗೂ ಸ್ತ್ರೀಜನಾನಹ್ಯವಾದ ಆ ಕಾಲವು ಜರೆಯೆಂಬ ರೂಪದಿಂದ ಬಂದೊದಗಿತು.

ಚಂಡವೇಗನೆಂಬ ಗಂಧರ್ವಾಧಿಪತಿಯು ತನ್ನ ಮುನ್ನೂರಾ ಅರವತ್ತು ಸೇನಾಪತಿಗಳಿಂದಲೂ ಮುನ್ನೂರಾ ಅರವತ್ತು ಗಂಧರ್ವೀಯರಿಂದಲೂ ಕೂಡಿ ಪುರಂಜನಪುರಿಯನ್ನು ಸುತ್ತಲೂ ಮುತ್ತಿ ಅವನ ಭೋಗವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಕದಿಯಲಾರಂಭಿಸಿದನು. ಗಂಧರ್ವರು ಧವಳಗಾತ್ರರು ಅವರ ಬೆನ್ನ ಹಿಂದೆ ಬಿಡದೆ ಬರುವ ಗಂಧರ್ವೀಯರು ರಾತ್ರಿಯಂತೆ ಕಪ್ಪಾಗಿದ್ದರು. ಅವರು ಸುತ್ತು ತಿರುಗುತ್ತಾ ಅಪಹರಿಸುವುದನ್ನು ತಡೆಯಲು ನಿದ್ದೆ ಇಲ್ಲದೆ ಪುರವನ್ನು ಕಾಯುತ್ತಿದ್ದ ಪ್ರಜಾಗರ ಪ್ರಾಣನು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿ ಏಳು ನೂರಾ ಇಪ್ಪತ್ತು ಜನರಿಂದ ಕಾದಾಡುತ್ತಿದ್ದನು. ನೂರು ವರ್ಷವಿಂತು ಕಳೆಯಲು ಪುರಂಜನನು ಶತ್ರುಜನ ರಿಂದ ಕಾದು ಕ್ಷೀಣಬಲನಾದನು. ಬಹು ವಿರೋಧದಿಂದ ಚಿಂತಾಕರ್ಷಿತನಾಗಿ ರಾಷ್ಟ್ರಪುರ ಬಂಧುಗಳಿಂದ ಕೂಡಿ ಶೋಕಿಸಿದನು. ಪುರಿಯಲ್ಲಿದ್ದು ಕದಲದೆ ತನ್ನವರು ಕೊಟ್ಟ ಮಧುರ ಮಧುವನ್ನು ಸೇವಿಸುತ್ತಾ ತಂದಿಟ್ಟ ಆಹಾರವನ್ನುಣ್ಣುತ್ತಾ ಸ್ತ್ರೀಜಿತನಾಗಿ ಬಂದು ಬೀಳುವ ಮೃತ್ಯುವನ್ನು ಕಾಣದಿದ್ದನು.

ಆಗ ಬರ್ಹಿಷ್ಮನ್! ಕೇಳು. ಕಾಲನ ಮಗಳು ತನಗೆ ಬೇಕಾದ ವರನನ್ನು ಹುಡುಕುತ್ತಾ ಮೂರು ಲೋಕಗಳಲ್ಲಿ ಸರಿಯಾದವನನ್ನು ಕಾಣದೆ ದುರ್ಭಗೆ ಎಂದು ಖ್ಯಾತಳಾಗಿದ್ದಳು. ಇವಳೇ ಯಯಾತಿಯಿಂದ ಪೂರುವಿನನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿ ಅವನನ್ನು ಮುದುಕನನ್ನಾಗಿಸಿದವಳು. ಪೂರುವು ತುಷ್ಟನಾದ ತಂದೆಯಿಂದ ವರವನ್ನೇನೋ ಪಡೆದನಿರಲಿ. ಒಂದುದಿನ ಅವಳು ಸುತ್ತುತ್ತಾ ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕದಿಂದ ಭೂಮಿಗಿಳಿದು ಬರುವಾಗ ನನ್ನನ್ನು ಕಂಡು ನಾನು ಬ್ರಹ್ಮಚಾರಿ ಎಂದು ತಿಳಿದೂ ಕಾಮಮೋಹಿತಳಾಗಿ ವರಿಸಬಂದಳು. ನನ್ನ ಮೇಲೆ ಸಿಟ್ಟಿನಿಂದ ದುಃಸಹ ಶಾಪವನ್ನೇ ಕೊಟ್ಟಳು. 'ನನ್ನ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯನ್ನು ಧಿಕ್ಕರಿಸಿದ ನೀನು ಒಂದುಕಡೆ ನಿಲ್ಲದೆ ಸದಾ ತಿರುಗುತ್ತಿರು' ಎಂದು ಶಾಪವೀಯಲು ನಾನು ನಕ್ಕು ಸುಮ್ಮನಾದೆ. ತನ್ನ ಸಂಕಲ್ಪವು ನನ್ನಿಂದ ಫಲಿಸದಿರಲು ಕಾಲಕನ್ಯೆಯು ಯವನಾಧಿಪನಾದ ಭಯನೆಂಬುವನನ್ನು ನನ್ನ ಮಾತಿನಿಂದ ಹೋಗಿ ವರಿಸಿದಳು.

ಯವನಸಿಂಹಾ! ವೀರನಾದ ನಿನ್ನನ್ನು ಪತಿಯನ್ನಾಗಿ ವರಿಸಿ ಬಂದಿರುವೆನು. ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ಭೂತಗಳು ಮಾಡಿದ ಸಂಕಲ್ಪವು ವಿಫಲವಾಗದು. ಕಾರ್ಯವನ್ನರಿಯದ ಮೂರ್ಖರು, ದುರಾಗ್ರಹವಶರೆಂಬೀ ಈರ್ವರು ಲೋಕಕ್ಕೂ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಶಾಸ್ತ್ರಕ್ಕೂ ಅವಿರೋಧವಾಗಿ ಬಂದ ಸುಖವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿದೆ, ಕೊಡುವ ದಾನಾದಿಗಳನ್ನು ಕೊಡದೆ, ಕೊನೆಗೆ ದುಃಖ ವನ್ನೇ ಪೊಂದುವರು. ಆದ್ದರಿಂದ ನಿನ್ನನ್ನು ಬೇಡಿ ಬಂದ ನನ್ನನ್ನು ಭಜಿಸು. ದಯೆಯನ್ನು ತೋರು. ಆರ್ತರಲ್ಲಿ ದಯೆ ತೋರುವುದೇ ಪುರುಷಧರ್ಮವಲ್ಲವೇ?

ಕಾಲಕನ್ಯೆಯ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ ಯವನೇಶನು ಬ್ರಹ್ಮಸಂಕಲ್ಪವನ್ನನುವರ್ತಿಸಿ

ನಗುತ್ತಾ ಇಂತೆಂದನು–

ಒಳ್ಳೆಯದು. ನಾನು ನಿನಗೆ ತಕ್ಕ ಪತಿಯಂ ಕಂಡಿರುವೆನು. ಅಮಂಗಳಕರಳಾದ ನಿನ್ನನ್ನು ಯಾರು ಸಮ್ಮತಿಸಿ ಸ್ವೀಕರಿಸುವರು? ಆದ್ದರಿಂದ ನೀನು ಯಾರಿಗೂ ತಿಳಿಯದಿರುವಂತೆ ಎಲ್ಲರಲ್ಲಿ ಪ್ರವೇಶಿಸಿ ಕರ್ಮನಿರ್ಮಿತ ಭೋಗಗಳನ್ನು ಪೊಂದು. ಹೋಗು. ನನ್ನ ಭಯಪ್ರದ ಸೈನ್ಯವನ್ನೂ ಕಳಿಸುವೆನು. ಪ್ರಜ್ವಾರನೆಂಬುವನೆನ್ನ ಅಣ್ಣನಿರುವನು. ಶೈವ ವೈಷ್ಣವ ಜ್ವರಗಳವನ ಆಯುಧಗಳು. ಅವನಿಗೆ ಮಕ್ಕಳಿಲ್ಲ. ನಿನ್ನನ್ನವನು ಸ್ವೀಕರಿಸುವನು. ನೀನೆನ್ನ ತಂಗಿಯಾಗು. ಭಯಂಕರ ಸೇನೆಯಿಂದ ಜರಾ ಪ್ರಜ್ವಾರರೆಂಬ ನಿಮ್ಮಿಬ್ಬರಿಂದ ಕೂಡಿ ಲೋಕವನ್ನು ಸಂಚರಿಸಿ ನುಂಗಿಬಿಡುವೆನು

೨೮. ಪುರಂಜನ ಚರಿತೆ-ಮೃತಿ-ಮುಕ್ತಿ

ನಾರದನು ಪೇಳಿದನು-

ಬರ್ಹಿಷ್ಮನ್! ಆಗ ಭಯರಾಜನ ಇಷ್ಟದಂತೆ ಜ್ವರಾಜರಾದಿಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಸೈನಿಕರು ಭೂಮಿಯನ್ನು ಮುತ್ತಿದರು. ಒಂದುಸಲ ಮಹಾ ರಭಸದಿಂದ ಪುರಂಜನಪುರಿಯನ್ನೂ ಮುತ್ತಿದರು. ಆ ಪುರವು ಅಶನ ವಸನ ಪಾನ ಮೈಥುನಾದಿ ಭೋಗಪೂರ್ಣವಾಗಿತ್ತು. ಅದರ ಪಾಲಕನಾದ ಸರ್ಪರಾಜನು ಚೇಷ್ಟಾಲ್ಪತೆಯನ್ನು ಪೊಂದಿರುವುದನ್ನು ನೋಡಿ ಧೈರ್ಯದಿಂದ ಯವನ ಸೈನ್ಯವು ಎಲ್ಲ ದಿಕ್ಕುಗಳಿಂದಲೂ ಪುರವನ್ನು ಮುತ್ತಿ, ಬಾಗಿಲುಗಳನ್ನೊಡೆದು, ನುಗ್ಗಿ ಬಂದು, ಪುರವಾಸಿಗಳನ್ನು ಪೀಡಿಸಿದರು. ಅದನ್ನು ಕಂಡು ಪುರವೆನ್ನದೆಂದಭಿಮಾನದಿಂದ ನೊಂದು ಪುರಂಜನನು ಕುಟುಂಬದಲ್ಲಿ ಮಮತೆಯಿಂದ ಬೆಂದು ಬೆಂಡಾದನು. ಸಂಪತ್ತೆಲ್ಲವೂ ಹೋಯಿತು. ಕಾರ್ಪಣ್ಯವು ತುಂಬಿ ತುಳುಕಿತು. ವಿಷಯಗಳ ಆಶೆ ಹರಿಯಲಿಲ್ಲ. ಪ್ರಜ್ಞಾಬಲವು ಕುಗ್ಗಿತು. ಐಶ್ವರ್ಯವೆಲ್ಲಾ ಗಂಧರ್ವ ಯವನರ ಹಸ್ತಗತವಾಯಿತು. ನೋಡಿದನು ಪುರಂಜನನು ತನ್ನ ಹಾಳಾದ ಪುರವನ್ನು, ಆದರವಿಲ್ಲದೆ ತಿರಸ್ಕರಿಸುವ ಪುತ್ರ ಪೌತ್ರಾಮಾತ್ಯರನ್ನು, ಕೊನೆಗೆ ಸೌಹಾರ್ದವಿಲ್ಲದ ನಾರಿಯನ್ನು ನೋಡಿದನು ಕಾಲಕನ್ಯಾಗ್ರಸ್ತ ಶರೀರವನ್ನು. ಪಾಂಚಾಲವೆಲ್ಲಾ ಶತ್ರು ದೂಷಿತವಾಯಿತು. ಆದರೂ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆಯನ್ನು ಮಾಡಲರಿಯದೆ ದುರಂತ ಚಿಂತಾಕ್ರಾಂತನಾದ ಪುರಂಜನನು ನಿಟ್ಟುಸಿರು ಬಿಟ್ಟನು. ಜಾವ ಜಾವದಿ ಕಾಮಾಭಿಲಾಷೆ ಹೆಚ್ಚುತ್ತಿತ್ತು. ಕನ್ಯೆಯು ಬಿಡಿದಿರಲಿಚ್ಛಿಸಿ ಪತ್ನೀಪುತ್ರಾದಿಗಳನ್ನು ಲಾಲಿಸುತ್ತಾ ಹರಿಜ್ಞಾನದೂರನು, ಭಕ್ತಿಬಾಹಿರನು ಆಗಿ ಕೆಟ್ಟನು. ಪುರವು ಗಂಧರ್ವಯವನರಿಂದ ಹಾಳಾಯಿತು. ಬಲವು ಕಾಲಕನ್ಯೆಯಿಂದ ಕುಗ್ಗಿತು. ಇಷ್ಟವಿಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಪುರವಂ ಬಿಟ್ಟು ಪೊರಮಟ್ಟಲು ಪುರಂಜನನು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿ ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದನು. ಆಗ ಭಯನ ಅಗ್ರಜನಾದ ಪ್ರಜ್ವಾರನು ತಾನಾಗಿ ಬಂದು ಪುರವನ್ನೆಲ್ಲ ಸುಟ್ಟು ಅಣ್ಣನಾದ ಮೃತ್ಯುವಿಗೆ ಅನುಕೂಲಮಾಡಿಕೊಟ್ಟನು. ಊರೇ ಸುಡುತ್ತಿರುವುದಂ ಕಂಡು ಪೌರವರಿಚ್ಛದರಿಂದ ಕೂಡಿ ದೊಡ್ಡ ಕುಟುಂಬವನ್ನು ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡಿದ್ದ ಪುರಂಜನನು ಮಡದಿಯಂ ಕಂಡು ಗೋಳಿಟ್ಟು, ದುಃಖಿಸಿದನು. ಯವನರು

ಅವನ ಮನೆಯನ್ನೆಲ್ಲ ಮುತ್ತಿ ನಾಶಪಡಿಸಿದರು; ಕಾಲಕನ್ಯೆಯಾದ ಜರೆ ಮೈಮುರಿದಳು. ಊರೆಲ್ಲ ಪ್ರಜ್ವಾರದಗ್ಧವಾಯಿತು. ಇದನ್ನೆಲ್ಲ ನೋಡಿ ಆ ಬಡಜೀವನದಲ್ಲಿ ಅನುತಾಪದಿಂದ ಅಯ್ಯೋ! ಪಾಪ! ಎಂದು ಇನ್ನಲ್ಲಿ ನಿಲ್ಲಲಾರದೆ ಪ್ರಾಣಭುಜಂಗಮನು ಬೆಂಕಿಬಿದ್ದುರಿಯುವ ವೃಕ್ಷಕೋಟರದಿಂದ ಓಡುವ ಹಾವಿನಂತೆ ಜೀವಶರೀರವು ನಡುಗುತ್ತಿರಲು ಬಹು ಕಷ್ಟ ಪಡುತ್ತಿರಲು ಹೊರಹೊರಟನು. ಪೌರುಷವೆಲ್ಲ ಗಂಧರ್ವರಿಂದ ಕೆಡಲು ಪುರಂಜನನು ಸುತ್ತು ಶತ್ರುಗಳನ್ನು ನೋಡಿ ರೋದಿಸಿದನು. ಕುಮಾರಿಯರು, ಪುತ್ರ ಪೌತ್ರರು, ಮಾವ ಮೈದುನರು, ಅಳಿಯಂದಿರಾಳುಗಳು, ಏನೋ ಉಳಿದಿದ್ದ ಮನೆ, ಧನ, ಭೂಷಣವಸ್ತ್ರಗಳು, ಇವನ್ನೆಲ್ಲ ನೋಡಿ ನಾನು ನನ್ನದೆಂಬ ದುರ್ಬುದ್ಧಿಯಿಂದ ದುಃಖಪಟ್ಟನು. ಪುರಂಜನಿಯ ವಿಯೋಗವನ್ನು ತರುವ ಮರಣವು ಬಂದೊದಗಲು ದೀನನಾಗಿ ಅತ್ತನು.

ಅಯ್ಯೋ! ನಾನು ಲೋಕಾಂತರವನ್ನು ಸೇರುವೆನಾಗ ಕುಟುಂಬಿನಿಯಾದ ನನ್ನವಳು ಹೇಗೆ ಜೀವಿಸುವಳು! ಚಿಕ್ಕಮಕ್ಕಳನ್ನೆಂತು ಸಂತೈಸುವಳು! ನಾ ಮಲಗದೆ ಮಲಗಳು, ನಾನುಣ್ಣದೆ ತಿನ್ನಳು, ನಾ ಮೀಯದೆ ಮೀಯಳು, ನನ್ನ ನೋಡಿ ಸಂತಸಿಸುವುರಿನ್ನಾರು? ನಾನು ನಗಲು ನಗುವಳು, ಮುನಿಯಲು ಭಯದಿಂದ ಸುಮ್ಮನಿರುವಳು. ಪ್ರಭಾತವಾಗಲು ಮೇಲೆಕ್ಕೆಬ್ಬಿಸುವಳು. ಊರು ಬಿಟ್ಟು ಹೋದಾಗ ಶೋಕಿಸುವಳು. ಇವಳಂತೆ ನಡೆಯಲು ಯಾವ ವೀರಪತ್ನಿಯಿಂದಾಗುವುದು? ಪುತ್ರಿಯರ ಮಕ್ಕಳೆನ್ನನ್ನೇ ನಂಬಿರುವರು. ನಾನು ಹೋದಮೇಲೆ ಒಡೆದ ಹಡಗಿನಲ್ಲಿದ್ದ ಜನರಂತೆ ಯಾರಿಗೆ ಅವರೇ ದೂರರಾಗಿ ನಾಶವಾಗುವರೋ ಏನೋ?

ಪುರಂಜನನಿಂತು ಕೃಪಣನಾಗಿ ಸುಮ್ಮನೆ ಶೋಕಿಸುತ್ತಿರಲು ಭಯನಾಯಕನು ಅವನನ್ನು ಹಿಡಿದು ಪಶುವಿನಂತೆ ಸೆಳೆದು ಕೊಂದನು. ಪ್ರಾಣೇಂದ್ರಿಯಾದಿಗಳು ಶರೀರದಿ ನಿಲ್ಲಲಾರದೆ ಆತುರದಿಂದ ಹಾರಿ ಹೋದವು. ಪ್ರಾಣವನ್ನು ಕಾಪಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಭುಜಂಗಮವು ಪುರವನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಹೋದ ತತ್‌ಕ್ಷಣವೇ ಪುರಿಯು, ತನ್ನ ಪಂಚಭೂತಾತ್ಮಕ ಪ್ರಕೃತಿಯನ್ನು ಸೇರಿ ನಾಶವಾಯಿತು. ಬಲಾತ್ಕಾರದಿಂದ ಯವನನು ಮೃತ್ಯುವಾಗಿ ಸೆಳೆಯುವಾಗಲೂ ಪುರಂಜನನು ಮೋಹಧ್ದಿಂದ ಅನಿಮಿತ್ತ ಬಂಧುವಾದ ಸಖನಿರುವನೆಂದು ನೆನೆಯಲಿಲ್ಲ. ದಯೆಯಿಲ್ಲದೆ ಅವನು ಕೊಂದ ಯಜ್ಞಪಶುಗಳು ತಮಗಾದ ಹಿಂಸೆಯನ್ನು ನೆನೆಸಿ, ರೋಷದಿಂದ ಅವನನ್ನು ಕುಠಾರಗಳಿಂದ ಕಡಿದುಹಾಕಿದವು. ಪಾರವಿಲ್ಲದ ನರಕ ದುಃಖವನ್ನನುಭವಿಸಿ ಬಹು ಕಾಲ ಮಾಡಿದ ಪ್ರಮದಾಸಂಗ ದೋಷದಿಂದಲೂ, ಅವಳನ್ನೇ ನೆನೆಸುತ್ತಾ ಪ್ರಾಣವಂ ಬಿಟ್ಟನಾದ್ದರಿಂದಲೂ, ಪುರಂಜನನು ಪ್ರಮದೆಯಾಗಿ ಪುಟ್ಟಿದನು.

ಪೂರ್ವ ಪುಣ್ಯದಿಂದ ತಮವನ್ನು ತರಿಸಿ ಮದರಹಿತ ಬುದ್ಧಿಯಿಂದ ಕೂಡಿದ ಪುರಂಜನಿಯು ವಿದರ್ಭ ದೇಶದ ರಾಜಸಿಂಹನ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಪುಟ್ಟಿದಳು. ಹರಿಸೇವಾದಿಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ ಸಂಸ್ಕೃತ ಮನಸ್ಕನಾದ ಮಲಯಧ್ವಜನೆಂಬ ಪಾಂಡ್ಯರಾಜನು ಯಮ ನಿಯಮಗಳಿಂದ ಯೋಗಿಯು ಇಂದ್ರಿಯಂಗಳನ್ನು ಜಯಿಸಿ ವಿವೇಕ ಜ್ಞಾನಗಳಿಂದ ಹರಿಯನ್ನು ಸೇರುವಂತೆ ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಶತ್ರುವೀರರನ್ನು ಗೆದ್ದು ಪರಾಕ್ರಮದಿಂದ ವೈದರ್ಭಿಯನ್ನು

ವಿವಾಹವಾದನು. ಆ ಬುದ್ಧಿವತಿಯಲ್ಲಿ ಮಲಯಧ್ವಜನು ಅಸಿತೇಕ್ಷಣೆಯೆಂಬ ಮಗಳನ್ನು ಅನಂತರ ಏಳು ಮಂದಿ ಸುಪುತ್ರರನ್ನು ಪಡೆದನು. ಅವರಿಗೆ ಅರ್ಬುದ ಪುತ್ರರಾದರು. ನೂರಾರು ವರ್ಷದವರು ಮಹೀರಾಜ್ಯವನ್ನು ಭೋಗಿಸಿದರು. ದ್ರವಿಡವರರಾದ ಅವರ ತಂಗಿಯನ್ನು ಹರಿಸ್ತೋತ್ರಪರನಾದ ಅಗಸ್ತ್ಯನು ಮದುವೆಯಾದನು. ಅಸಿತವನ್ನು ಮನ ಮುಟ್ಟಿ ಭಜಿಸಿದ ಭಕ್ತಳಾದ ಆ ರಾಣಿಯು ದೃಢಚ್ಯುತನೆಂಬ ಮಗನನ್ನು ಪಡೆದಳು. ಅವನಿಗೆ ಇಧ್ಮವಾಸನೆಂಬ ಮುನಿಯು ಮಗನಾದನು. ಇಧ್ಮವಾಸನು ಗುರುಕುಲಪಿತನೆನಿಸಿ ದನು. ದೃಢಚ್ಯುತನು ವಿಷಯಂಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಹರಿಯಂ ಭಜಿಸಿದನು.

ರಾಜರ್ಷಿಯಾದ ಮಲಯಧ್ವಜನು ತನಯರಿಗೆ ಕ್ಷಮಾಮಂಡಲವನ್ನು ಹಂಚಿ ಪಂಡಿತನಾದ ಕಾರಣ ವಿರಕ್ತನಾಗಿ ಕೃಷ್ಣಾವರೋಕ್ಷವನ್ನು ಪಡೆಯಲು ಕುಲಾಚಲವನ್ನು ಸೇರಿದನು. ಅಲ್ಲಿ ಗುರುಕುಲದಲ್ಲಿ ನೆಲೆಸಿ ತನ್ನ ಹಿಂದೆ ಚಂದ್ರನನ್ನನುಸರಿಸುವ ಚಂದ್ರಿಕೆ ಯಂತೆ ಗೃಹಾರಾಮಸುತರನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ವೈರಾಗ್ಯವನ್ನು ತಾಳಿ ಬಂದ ಪುರಂಜನಿಯಿಂದ ವಾಸಿಸಿದನು. ಆಹ್ಲಾದಕರ ವೇದಾಂತಶಾಸ್ತ್ರವು ಅಜ್ಞಾನಾನ್ಯಥಾಜ್ಞಾನ ಧ್ವಂಸಕವಾದ ವೇದಾಂತ ವ್ಯಾಖ್ಯೆಯು ಗುರು-ಶಿಷ್ಯರ ಮನಶ್ಶುದ್ಧಿ ಜ್ಞಾನಸಿದ್ಧಿಗಳನ್ನು ಕೊಡುತ್ತಿರುವಂತೆ ಅಲ್ಲಿ ಚಂದ್ರವದಾ ಎಂಬ ನದಿಯು ತಾಮ್ರವರ್ಣೀ ನದಿಯು ಪುಣ್ಯಸಲಿಲನಿರಂತರ ಪ್ರವಾಹದ್ವಯರೂಪವಾಗಿ ಅಂತರ್ಬಹಿಶ್ಶುದ್ಧಿಸಂಪಾದಕವಾಗಿದ್ದವು. ಮಲಯಧ್ವಜನು ಕಂದಮೂಲಗಳಿಂದ ಪುಷ್ಪಪರ್ಣಗಳಿಂದ ಉದಕಗಳಿಂದ ಜೀವಿಸುತ್ತಾ ಶರೀರಶೋಷಕ ವಾದ ತೀವ್ರತಪವಂಗೈದು ಸುಖದನು ಮೂಲಕಾರಣನು, ಶಾಸ್ತ್ರಫಲದನು, ಉದ್ಧತ ದುಃಖನು ಆದ ಹರಿಯನ್ನು ಭಜಿಸಿದನು. ಶೀತೋಷ್ಣವಾತವರ್ಷಾದಿಗಳನ್ನು ಕ್ಷುತ್ಪಿಪಾಸೆಗಳನ್ನು ಪ್ರಿಯಾ ಪ್ರಿಯಗಳನ್ನು ಸುಖದುಃಖಗಳನ್ನು ಸಹಿಸಿ ತದ್ವಿಕಾರ ರಹಿತನಾದನು. ಮನನರೂಪ ತಪಸ್ಸಿನಿಂದ ಅವನ ಪಾಪ ಕಷಾಯವೂ ಇಂಗಿತು. ಯಮನಿಯಮಗಳಿಂದ ಪೂರ್ಣನು ವ್ಯಾಪ್ತನಾದ ಶ್ರೀಹರಿಯಲ್ಲಿ ಮನವನ್ನಿಟ್ಟು ಇಂದ್ರಿಯವ್ಯಾಪಾರವಂ ಬಿಟ್ಟು ವಾಯ್ವಾ ಹಾರನಾಗಿ ಮಲಯಧ್ವಜನು ಒಂದು ನೂರು ದೇವವರ್ಷಗಳ ಕಾಲ ಬುದ್ಧಿಪ್ರಸಾದಜನಕ ವಾದ ಶಾಸ್ತ್ರ ವಿಚಾರವನ್ನು ಮಾಡಿದನು. ನಿಶ್ಚಲವಾದ ದೇಹದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಿರವಾದ ಬುದ್ಧಿಯಿಂದ ವಾಸುದೇವನನ್ನು ಚಿಂತಿಸಿ ಭಕ್ತಿಪುಲಕಿತನಾದನು. ಅನ್ಯವನ್ನೆಲ್ಲ ಮರೆತು, ಜಗದ್ಭಿನ್ನನಾಗಿ ತದಂತರ್ವ್ಯಾಪ್ತನು ಜೀವಾಂತರ್ಯಾಮಿಯು ಆದ ಹರಿಯು ಅಧೀನವೆಲ್ಲವೆಂದು ತಿಳಿದನು. ಸ್ವಪ್ನದಲ್ಲಿ ಜೀವನು ತನಗೆ ಬೇಡವಾದ ಶಿರಚ್ಛೇದಾದಿಗಳನ್ನು ನೋಡುವನು. ಬೇಕಾದ ಸ್ವಪ್ನವು ಬೇಕಾದಾಗ ಬೇಕಾದಷ್ಟು ಕಾಲ ಬರಲಾರದು. ಆದ್ದರಿಂದ ಸ್ವಪ್ನದಲ್ಲಿ ಜೀವನು ಅಸ್ವತಂತ್ರನೆಂದು ಅನುಭವವೇದ್ಯವೇ ಆಗಿದೆ. ಅಂತೆಯೇ ಜಾಗ್ರದಾದಿ ಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಅಸ್ವತಂತ್ರಜೀವನು ಸ್ವಪ್ನಾದಿದರ್ಶಕಪರಮಾತ್ಮಾಧೀನನೇ ಸರಿ. ಶ್ರೀಹರಿಯು ಸಾಕ್ಷಿಯು, ಸರ್ವಜ್ಞನು, ಸರ್ವಾವಸ್ಥಾಪ್ರೇರಕನು, ಇತ್ಯಾದಿ ವಿಜ್ಞಾನವನ್ನು ಪೊಂದಿ ಜೀವನ್ಮುಕ್ತನಾದ ಮಲಯಧ್ವಜನೊಂದು ದಿನ ಶ್ರೀಹರಿಗುರೂಕ್ತ ಮಾರ್ಗದಿಂದ ದೇಹ ವನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿ ಪ್ರಕಾಶಮಾನವಾದ ಅರ್ಚಿರಾದಿ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ಪೊಂದಿದನು. 'ಜೀವಾಂತ

ರ್ಯಾಮಿಗೂ ಜೀವಪ್ರಾಪ್ಯನಿಗೂ ಭೇದವಿಲ್ಲ. ಅವು ಹರಿಯ ಸ್ವಾಂಶಗಳು. ನಾನು ಭಿನ್ನಾಂಶನು, ಶ್ರೀಹರಿನಿಯತನು' ಎಂದು ಚಿಂತಿಸುತ್ತಾ ಶರೀರವನ್ನು ಬಿಟ್ಟನು.

ಪತಿಯನ್ನು ಹಿತದಿಂದ ಸೇವಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಪುರಂಜನಿಯು ಪತಿದೇವನನ್ನು ಪ್ರೇಮದಿಂದ ಉಪಚರಿಸುವುದೇ ಪರಮಧರ್ಮವೆಂದರಿತಿದ್ದಳು. ನಾರುಸೀರೆಯನ್ನುಟ್ಟು ವ್ರತಗಳಿಂದ ಕೃಶಳಾಗಿ, ಧೂಮರಹಿತವಾದ ಅಗ್ನಿಶಿಖೆಯಂತೆ ಪತಿಯಂ ಬಿಡದಿದ್ದಳು. ಅವನು ಮರಣ ವನ್ನು ಪೊಂದಿರುವುದನ್ನು ತಿಳಿಯದೆ ಸಂಸ್ಕಾರಬಲದಿಂದ ಏಕವ್ರತನಿಷ್ಠಳಾದ ಪುರಂ ಜನಿಯು ಹಿಂದಿನಂತೆ ಉಪಚರಿಸಲು ಬಂದಳು. ಕಾಲಗಳನ್ನು ಮುಟ್ಟಿ ನಮಿಸುವಾಗ ತಣ್ಣಗಾಗಿ ತೋರಲು ಸ್ವರೂಪಬುದ್ದಿಬಲದಿಂದ ತಿಳಿದು ಗುಂಪನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಬಂದ ಹರಣಿಯಂತೆ ವ್ಯಸನಾಕ್ರಾಂತಳಾದಳು. ಅಯ್ಯೋ! ಎಂದು ದೀನವಾಗಿ ರೋದಿಸಿದಳು. ಬಂಧುರಹಿತಳು ವೃತ್ತಿಶೂನ್ಯಳು ಆದೆನೆಂದು ಶೋಕಿಸಿದಳು. ಅಶ್ರು ಜಲಗಳಿಂದ ಸ್ತನ ಪಟ್ಟಿಕೆಯು ತೊಯ್ದು ಮುಖವು ಬಾಡಿತು.

'ರಾಜರ್ಷೇ! ಏಳು ಏಳು! ಉದಧಿಮೇಖಲೆಯಾದ ಭೂಮಂಡಲವು ಕಳ್ಳಕಾಕರ ಪಾಲಾಗಿದೆ. ನೀಚರಾಜರಿಳೆಯನ್ನು ಪಾಲಿಸಿ ಹಾಳುಮಾಡುವರು. ಎದ್ದು ಕಾಪಾಡು' ಎಂದು ಪುರಂಜನಿಯು ಕಣ್ಣೀರಿನಿಂದ ಪತಿಪಾದವನ್ನು ತೊಳೆಯುತ್ತಾ ರೋದಿಸಿದಳು.

ದಾರುಮಯ ಚಿತೆಯನ್ನು ಮಾಡಿ ಪತಿಯ ಕಳೇವರವನ್ನದರ ಮೇಲಿಟ್ಟಳು. ಚಿತೆಗೆ ಬೆಂಕಿಹಚ್ಚಿ ಸಹಗಮನ ಮಾಡಲುದ್ಯುಕ್ತಳಾದಳು. ವೇದಜ್ಞಾನಿಯು ಹರಿಗುಣ ಪ್ರತಿ ಪಾದಕನು ಆದ ಪೂರ್ವಸಖನು ಬ್ರಾಹ್ಮಣರೂಪದಿಂದ ಬಂದು ಪುರಂಜನಿಯನ್ನು ಸಮಾಧಾನಪಡಿಸಲು ಮಧುರವಚನದಿಂದ ನುಡಿದನು–

ನಿನ್ನ ಜಾತಿ ಯಾವುದು? ನಿನಗಿವನಿಂದ ಏನು ಸಂಬಂಧ? ಈ ಶರೀರವನ್ನು ನೋಡಿ ಅಳುತ್ತಿರುವೆ. ಇದು ನಿನಗೇನಾಗುವುದು? ನಾನಾರು ಕಂಡು ತಿಳಿದೆಯಾ? ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ವೇದಾಂತ ವಿಚಾರ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ನಿನ್ನ ಜೊತೆಯಲ್ಲೇ ಇದ್ದೆ. ಸಖ ನೀನು ಅಜ್ಞಾತನೆಂಬ ಪರಮಾತ್ಮನ ಸಖನಲ್ಲವೇ? ಸ್ಮರಿಸಿ ಅವನನ್ನು ತಿಳಿ. ನಾನೂ ಅವಿಜ್ಞಾತ ಸಖನೇ. ನೀನೆನ್ನನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಭೌಮಭೋಗಲಾಲಸನಾಗಿ ಕೆಳಗಿಳಿದು ಬಂದೆ. ನಾವಿಬ್ಬರೂ ನಿರ್ಲಿಪ್ತರು. ಹಂಸಪಕ್ಷಿಗಳಾಗಿ ಮಾನಸ ಸರೋವರದಿ ಸಖರಾಗಿದ್ದೆವು. ಸಾವಿರಾರು ವರುಷಗಳಿದ್ದು ಜಾತಿಸ್ಮೃತಿಯಿಂದ ಪ್ರಕಾಶಿಸುತ್ತಿರಲೊಂದುದಿನ ನೀನು ಬಂಧುವಾದೆನ್ನನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಗ್ರಾಮ್ಯ ಸುಖವಂ ಪೊಂದಲಿಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದೆ. ಇದು ನಿನ್ನ ಪ್ರಾರಬ್ದವೇ ಸರಿ! ಒಬ್ಬಳಿಂದ ಕೂಡಿ ಈ ನವಮುಖಪುರವನ್ನು ಪೊಕ್ಕು ನೂರುವರ್ಷ ಪಾಲಿಸಿದೆ. ಪಂಚಾರಾಮಗಳು, ನವದ್ವಾರಗಳು, ಒಬ್ಬ ಪಾಲಕ, ಮೂರು ಕೋಷ್ಟಕ, ಆರು ಕೂಲ, ಐದಂಗಡಿ, ಪ್ರಕೃತಿ ಗಳೈದು. ಇವುಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ನಗರದಿ ಸ್ತ್ರೀಜಿತನಾಗಿ ವಾಸಿಸಿದೆ. ಆರಾಮಗಳಿಂದ್ರಿಯಂ ಗಳು ವಿಷಯಂಗಳು, ನವದ್ವಾರಗಳು ಘ್ರಾಣಾದಿಗಳು, ತೇಜೋಬನ್ನಗಳೇ ಕೋಷ್ಟಕಗಳು. ಪ್ರಾಣನೇ ಬಾಲಕ, ಆರುಕೂಲಗಳಿಂದ್ರಿಯ ಗೋಲಕಂಗಳು. ವಾಗಾದಿ ಕರ್ಮೇಂದ್ರಿಯಗಳೈ ದಂಗಡಿ, ಭೂತಗಳೈದು ಪ್ರಕೃತಿಗಳು, ಬುದ್ಧಿಯೇ ಸ್ತ್ರೀಯು, ಭೋಗ ಕಾರಣಳಾಗಿ ನಿನ್ನನ್ನು

ವಿಷಯಗಳ ಕಡೆ ಸೆಳೆದಳು. ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಕಳೆದಳು. ವೈಷಯಿಕ ಬುದ್ಧಿಸಂಗವನ್ನು ಮಾಡಿ ಇಂತಹ ಪಾಪಿಯಾದೆ. ನೀನು ವಿದರ್ಭರಾಜನ ಮಗಳೇ? ಅಲ್ಲ. ಇವನು ನಿನ್ನ ಪತಿಯೇ? ಅಲ್ಲ. ನವಮುಖ ನಗರದಿ ಪುರಂಜನಿಯ ಕೂಡ ವಾಸಿಸಿದ ಪುರಂಜನನಲ್ಲವೇ? ಇದೆಲ್ಲ ಶ್ರೀಹರಿಯ ಬಂಧಕಶಕ್ತಿಯ ಮಹಿಮೆ. ಈ ಜನ್ಮಾದಿಗಳು ಸ್ತ್ರೀಪುರಷ ದೇಹಗಳು ಪತಿ-ಪತ್ನೀ ಸಂಬಂಧಗಳೆಲ್ಲವವನ ಸಂಕಲ್ಪಾನು ಬಂಧವು ನಿತ್ಯವಲ್ಲ. ನಿಜವಾಗಿಯು ನೀನು ಶುದ್ಧಜೀವನು, ನಿನ್ನ ಗತಿಯನ್ನರಸು. ಅರಸನಾದ ಹರಿಯನ್ನರಿಸು. ನನ್ನ ನಿನ್ನ ಅಂತರ್ಯಾಮಿಯಾಗಿ ಜ್ಞಾನಕಾರಣನಾದ ಶ್ರೀಹರಿಯು ಅಹಂ ತ್ವಂ ಎಂಬ ಶಬ್ದಗಳಿಂದ ಹೇಳಲ್ಪಡುವನು. ಅವನಿಗೆ ಸ್ವಗತಭೇದವಿಲ್ಲ. ಅವನ ರೂಪಗಳಲ್ಲಿ ಎಳ್ಳಷ್ಟೂ ಭೇದವನ್ನು ಎಣಿಸದಿರುವವರೇ ಪಂಡಿತರು. ನೀನು ನಾನಲ್ಲ, ನಾನು ನೀನಲ್ಲ; ನಾವೀರ್ವರು ಜೀವರು. ಈರ್ವರೂ ಹರ್ಯಧೀನರು, ಹರಿಭಿನ್ನರು. ಬಿದ್ದುಹೋದ ಶರೀರ ಜೀವನಲ್ಲ, ಅದು ಜಡವು. ಜಡಜೀವರು ಭಿನ್ನರು, ಇಂತು ಪಂಚಭೇದವನ್ನು ತಿಳಿ. ನೀನು ಸಾಮಾನ್ಯಜ್ಞನಾದ ಜೀವನು ಆದರೆ ನಾನು ವಿಶೇಷಜ್ಞನು. ಜೀವರಾದರೂ ನಮ್ಮಲ್ಲಿದ್ದಂತೆ ಬ್ರಹ್ಮಪರ್ಯಂತವೂ ತಾರತಮ್ಯವಿದೆ. ತಾರತಮ್ಯ ಜ್ಞಾನವೇ ಯಥಾರ್ಥಜ್ಞಾನ ಮೋಕ್ಷಗಳಿಗೆ ಸಾಧಕವು. ಒಬ್ಬ ಪುರುಷ ತನ್ನನ್ನು ದರ್ಪಣದಲ್ಲಿಯೋ ಅಥವಾ ಕಣ್ಣಿನಲ್ಲಿಯೋ ಪ್ರತಿಬಿಂಬನಾದಿ ಪ್ರತಿಫಲಿಸಿದ್ದನ್ನು ನೋಡಿ ಎರಡೆಂದು ತಿಳಿದಂತೆ ನನ್ನ ನಿನ್ನ ಅಂತರ್ಯಾಮಿಯು ನನ್ನಲ್ಲಿ ನಿನ್ನಲ್ಲಿರುವುದರಿಂದ ಭಿನ್ನನೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಡ. ಅವನೊಬ್ಬನಾದರೂ ಅನೇಕ ಜೀವೋಪಾಧಿಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಫಲಿಸಿ ಪ್ರತಿಬಿಂಬರಾದ ಆ ಜೀವಿಗಳನ್ನು ತನ್ನಧೀನದಲ್ಲಿಟ್ಟು ನಡೆನುವನು. ಹರಿಯಿಂದಲೇ ಜೀವನಿಗೆ ಸತ್ತಾ, ತ್ರೈವಿಧ್ಯವು ಎಂದು ತಿಳಿ. ಜೀವನು ಹರಿಸದೃಶನು ತದಧೀನನಾಗಲಿ ಸ್ವತಂತ್ರನಲ್ಲ.

ಈ ರೀತಿಯಾಗಿ ಮಾನನ ಹಂಸನಾದ ಪುರಂಜನನು ಗುರು ಹಂಸವಚನವನ್ನಾಲಿಸಿ, ಅವನಂ ಬಿಟ್ಟು ವಿಷಯಾಸಕ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಮನಸ್ಸಿಟ್ಟು ಬಂದುದರಿಂದ ಮರೆತುಹೋದ ಸ್ಮೃತಿಯನ್ನು ಮತ್ತೆ ಪೊಂದಿದನು.

ಬರ್ಹಿಷ್ಮನ್! ಅನ್ಯಾಪದೇಶದಿಂದ ಈ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕಾರ್ಥಗಳನ್ನು ನಿನಗುಪದೇಶಿಸಿದೆನು. ದೇವತೆಗಳು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷವಚನಗಳನ್ನೊಲ್ಲರು. ಪರೋಕ್ಷಪ್ರಿಯರಾದ ದೇವತೆಗಳಂತೆಯೇ ಶ್ರೀನಾರಾಯಣನು ಪರೋಕ್ಷವನ್ನೇ ಮೆಚ್ಚುವನು. ಭಗವಂತನಾದ ಶ್ರೀಹರಿಯು ಪ್ರೀತನಾಗಲಿ!

ಎಂದು ನಾರದನು ಪುರಂಜನ ಚರಿತೆಯನ್ನು ಮುಗಿಸಿದನು.

೨೯. ಪುರಂಜನ ಕಥಾರ್ಥ–ಬರ್ಹಿಷ್ಮದ್ಬೋಧೆ

ಪ್ರಾಚೀನಬರ್ಹಿಯು ಕೇಳಿದನು–

ಪೂಜ್ಯ ನಾರದ! ಏನೋ ನೀನು ಪೇಳಿದ ಕಥೆಯು ಅರ್ಥವಾಗಲಿಲ್ಲ. ಚತುರನು ಚತುರ್ಮುಖತನಯನಾದ ನಿನ್ನ ವಚನಗಳೆಷ್ಟು ಚೆನ್ನಾಗಿ ವೇಳಿದರೂ ಜ್ಞಾನಿಗಳಿಗೆ

ತಿಳಿಯುವುದೇನೋ ಆಗಲಿ ನನ್ನಂತಹ ಕರ್ಮಮೋಹಿತರಿಗೆ ಸುಕರವಲ್ಲ. ದಯಮಾಡಿ ವಿವರಿಸಿ ಹೇಳು.

ಆಗ ನಾರದನಿಂತೆಂದನು–

ಪುರುಷನೇ ಪುರಂಜನನು. ಪುರವೆಂದರೆ ಶರೀರವು. ಶರೀರದಿಂದ ವ್ಯಕ್ತನಾಗಿ ಶರೀರವನ್ನು ಜನಯಿಸುವನಾದ್ದರಿಂದ ಪುರಂಜನನೆಂದರೆ ಜೀವನು. ಅವಿಜ್ಞಾತನು. ಜೀವಸಖನಾದ ಪರಮಾತ್ಮನು. ಅವಿಜ್ಞಾತ ಸಖನೆಂದರೆ ಹರಿಯ ತೋರಿಸುವ ಗುರುವು. ಈಶನಾಮರೂಪಕ್ರಿಯಾ ಗುಣಗಳನಂತವು. ಅವನ್ನಾರು ಬಲ್ಲರು? ಭಕ್ತಾನುಗ್ರಹವನ್ನು ಮಾಡಿ ನಾಮ ರೂಪಾದಿಗಳನ್ನು ಗ್ರಹಿಸಿ ವ್ಯಕ್ತವಾಗುವ ಶ್ರೀಹರಿಯು ಅವಿಜ್ಞಾತನೇ ಸರಿ! ಸ್ರಕ್ಚಂದನಾದಿ ಪ್ರಕೃತಿಗುಣಗಳಲ್ಲಿ ರಮಿಸುವ ಜೀವನಿಗೆ ತತ್ಸಾಪಕವಾದ ಇಂದ್ರಿಯ ಗಳೇ ನವದ್ವಾರಗಳು. ಆ ಶರೀರವವನಿಗೆ ಪ್ರಿಯವೆನಿಸಿತು. ವೈಷಯಿಕ ಬುದ್ಧಿಯೇ ಪುರಂಜನಿಯೆಂಬ ಪ್ರಮದೆ. ಅವಳೇ ಅಹಂಮಮಕಾರಗಳ ಜನ್ಮಭೂಮಿ. ಅಂತಹ ಮನಸ್ಸಿನಿಂದಲೇ ಇಂದ್ರಿಯ ವಿಷಯ ಸುಖಾದಿ ಗ್ರಹಣವು ಜೀವನಿಗಾಗುವುದು. ಜ್ಞಾನ ಕರ್ಮೇಂದ್ರಿಯಗಳೇ ಅವಳ ಸ್ನೇಹಿತರು ಇಂದ್ರಿಯ ವೃತ್ತಿಗಳವರ ಅನಂತ ಪರಿಚಾರಕರು. ಪ್ರಾಣಾಪಾನ ವ್ಯಾನೋದಾನ ಸಮಾನವೆಂಬ ಐದು ಹೆಡೆಯಿಂದಲೊಪ್ಪುವ ಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣನೇ ನಾಗಪಾಲಕನು. ಪಾಂಚಾಲರೆಂದರೆ ಗೊಂಬೆಯಂತಾಡುವ ಜೀವಶರೀರಗಳು. ಕಣ್ಣು ಮೂಗು ಬಾಯಿ ಇವ್ವೈದು ಮುಂದಿನ ದ್ವಾರಗಳು. ಕರ್ಣಗಳೆರಡು ಎರಡು ದಿಕ್ಕಿನ ದಕ್ಷಿಣೋತ್ತರ ದ್ವಾರಗಳು. ಪಶ್ಚಿಮ ದ್ವಾರಗಳೆಂದರೆ ಶಿಶ್ನ ಗುದಗಳು. ವಿಭ್ರಾಜಿತವೆಂದರೆ ರೂಪಘ್ರಾಣವೆ ಅವಧೂತನು. ಅಂಗಡಿಯೇ ವಾಕ್. ಅಪಣ ವ್ಯವಹಾರದಂತೆ ವಾಕ್ಕಿನ ಚಿತ್ರವಿಚಿತ್ರತೆ. ಪಿತೃದೇವಯಾನಗಳಂತೆ ದಕ್ಷಿಣೋತ್ತರಕರ್ಣದಿಂದ ಬರುವ ಪ್ರವೃತ್ತಿ ನಿವೃತ್ತಿ ಕರ್ಮವೈಚಿತ್ರವು. ದುರ್ಮದನೆಂದರೆ ಉಪಸ್ಥವು. ಮೇಹನನೇ ಅಸುರೀದ್ವಾರವು. ವೈಶಸವೆನ್ನಲು ನರಕವು. ಕೈಗಳು ಕಾಲುಗಳು ಉಭಯರು ಕುರುಡರು. ಕುರುಡರಲ್ಲದವ ರನ್ನು ಪೊತ್ತು ತಿರುಗುತ್ತಾ ಅವರಿಗೆ ಬೇಕಾದ್ದನ್ನು ತಂದುಕೊಡುವರು. ಅಂತಃಪುರವೆಂದರೆ ಹೃದಯವು. ಅಲ್ಲಿ ಮನಃಪ್ರಭಾವದಿಂದ ಹರ್ಷ ಶೋಕ ಮೋಹ ಪ್ರಸಾದಾದಿಗಳನ್ನು ಜೀವನು ಹೊಂದುತ್ತ ನೆಲಸಿರುವನು.

ದೇಹವೇ ರಥವು; ಇಂದ್ರಿಯಗಳೇ ಕುದುರೆಗಳು, ರಥಗತಿಯೇ ಸಂವತ್ಸರವು. ಚಕ್ರಗಳೆಂದರೆ ಪುಣ್ಯಾಪಾಪ ಕರ್ಮಗಳು; ಸತ್ತ್ವರಜಸ್ತಮಗಳೆ ಧ್ವಜಗಳು. ಪ್ರಾಣಾದಿ ಪಂಚಕವೇ ರಥಬಂಧಗಳು. ಮನಸ್ಸೇ ಲಗಾಮು; ಬುದ್ಧಿಯೇ ಸಾರಥಿಯು; ಹೃದಯವೇ ರಥದ ಗೂಡು; ಜೀವನೇ ರಥಿಕನು. ಶೀತೋಷ್ಣಾದಿ ದ್ವಂದ್ವಗಳೇ ಕೂಬರಗಳು. ಪಂಚ ವಿಷಯಗಳೇ ಬಾಣಗಳು; ಸಪ್ತಧಾತುಗಳೇ ಸೈನ್ಯವು; ಹೊರಗೆ ಓಡುವ ಪರಾಕ್ರಮವೇ ಮನೋರಥಗಳು. ಮೃಗತೃಷ್ಣೆಯಲ್ಲಿ ನೀರಿನಾಶೆಯಿಂದೋಡಿದಂತೆ ಜೀವನು ವಿಷಯಗಳು ದುಃಖಪ್ರದವೇ ಆಗಿದ್ದರೂ ಸುಖಭ್ರಾಂತಿಯಿಂದ ಅವನ್ನು ಬೆನ್ನಟ್ಟಿ ಓಡಿ ದುಃಖ ಪಡು ತ್ತಿರುವನು. ಚಂಡವೇಗನೆಂದರೆ ಸಂವತ್ಸರ ಕಾಲವು. ಭಯನೆಂದರೆ ಮೃತಿ. ಜರಾ ಎಂದರೆ

ಮುಪ್ಪು. ೩೬೦ ಗಂಧರ್ವರು ಹಗಲು; ೩೬೦ ಗಂಧರ್ವಿಯರು ರಾತ್ರಿ; ಪ್ರಜ್ವಾರನೆಂದರೆ ವಿವಿಧಜ್ವರ. ಆಧಿವ್ಯಾಧಿಗಳು ಭಯನ ಸೈನಿಕರು.

ಇಂತು ದೈವಿಕ ಭೌತಿಕ ಮಾನಸಿಕ ದುಃಖಗಳಿಂದ ಕ್ಲೇಶಪಡುತ್ತಾ ನೂರುವರ್ಷ ದೇಹದಲ್ಲಿದ್ದು ಜೀವನು ಅಭಿಮಾನದಿಂದ ದೇಹದ ಆಗುಹೋಗುಗಳನ್ನು ತನ್ನ ತಲೆಯ ಮೇಲೆ ಪೊತ್ತು ಕಷ್ಟಪಡುತ್ತಿರುವನು. ಪ್ರಾಣಗಳಿಂದ್ರಿಯಗಳು ಮನಸ್ಸು ಇವುಗಳಿಗೆ ಸಿಲುಕಿ ನಾನು ನನ್ನದೆನ್ನುತ್ತಾ ದೇಹಿಯು ಪ್ರಾಕೃತ ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಫಲಾಪೇಕ್ಷೆಯಿಂದ ಮಾಡಿ ಪುನಃ ಆ ಪುಣ್ಯಪಾಪ ಫಲವನ್ನುಣ್ಣಲು ವಿವಿಧ ಯೋನಿಗಳಲ್ಲಿ ಪುಟ್ಟಿ ಸಾಯುತ್ತಿರುವನು. ಭಗವದ್ವಿಸ್ಮೃತಿಯೇ ಇದೆಲ್ಲದರ ಕಾರಣವು. ಸಾತ್ವಿಕ ಕರ್ಮವು ಪ್ರಕಾಶಕವಾದ ಸ್ವರ್ಗಾದಿ ಲೋಕವನ್ನು ಪೊಂದಿಸುವುದು. ರಾಜಸಕರ್ಮವು ಮನುಷ್ಯಯೋನಿಯನ್ನು ತಾಮಸ ಕರ್ಮವು ಅಧೋಲೋಕವನ್ನು ಪೊಂದಿಸುವುದು. ಸ್ತ್ರೀಯಾಗಿ, ಪುರುಷನಾಗಿ, ದೇವನಾಗಿ, ಮನುಜ ನಾಗಿ, ದಾನವನಾಗಿ ಜನಿಸಲು ಜೀವನ ಸ್ವಭಾವವು ತದನುಗುಣ ಸಾತ್ವಿಕಾದಿ ಕರ್ಮಗಳೇ ಕಾರಣವಾಗಿವೆ.

ಹಸಿವೆಗೊಂಡ ನಾಯಿಯು ಮನೆಮನೆಯ ಮುಂದಲೆಯುತ್ತಾ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಬಂದ ಅನ್ನವನ್ನೋ ಅಥವಾ ಪೆಟ್ಟನ್ನೋ ತಿಂದು ದೀನನಾಗಿರುವಂತೆ ಕಾಮಚಿತ್ತನಾಗಿ ಜೀವನು ಅನೇಕ ಲೋಕಗಳಲ್ಲಿ ತಿರುಗುತ್ತಾ ಪ್ರಿಯಾಪ್ರಿಯಗಳನ್ನು ಪೊಂದುತ್ತಿರುವನು. ದೈವಿಕವಾದ ದುಃಖವಿಲ್ಲದಿರೆ ಮಾನಸಿಕ ದುಃಖ, ಅದೂ ಇಲ್ಲದಿರೆ ಭೌತಿಕ. ಈ ರೀತಿ ಎಡೆಬಿಡದೆ ದುಃಖವು ಬರುವಾಗ ಸುಖವೆಲ್ಲಿಯದು? ರಾಜನ್! ದುಃಖಪ್ರತೀಕಾರಾಯಾಸವು ದುಃಖವೇ ಆಗಿದೆ ಅಲ್ಲವೇ? ಕೇಳು. ಓರ್ವ ಮನುಜನು ದೊಡ್ಡ ಮೂಟೆಯನ್ನು ತಲೆಯಮೇಲಿಟ್ಟು ಪೋಗುವಾಗ ತಲೆ ನೋಯಲು ಆ ಮೂಟೆಯನ್ನು ಭುಜದ ಮೇಲಿಟ್ಟು, ಭುಜವು ನೋಯಲು ಕಂಕುಳಲ್ಲಿಟ್ಟನದರಿಂದ ಅವನು ಭಾರವಹನಲ್ಲದೆ ಇರುವನೇ? ಅಂತೆಯೇ ದುಃಖಪ್ರತೀಕಾರಗಳೆಲ್ಲವೂ ದುಃಖರೂಪವೇ ಆಗಿವೆ.

ಕರ್ಮಫಲವನ್ನು ನಾಶಮಾಡಲು ಕರ್ಮ ಸಮರ್ಥವಲ್ಲ. ಕರ್ಮಫಲವು ನಿವಾರ್ಯ ವೆನಿಸಿದರೆ ಕರ್ಮವಲ್ಲ, ತನ್ನಿವರ್ತಕವು. ನಿವಾರ್ಯ ನಿವಾರಕಗಳೆರಡೂ ಈಶ್ವರೇಚ್ಛಾಧೀನ ವಾಗಿವೆ. ಸ್ವಪ್ನವನ್ನು ನೋಡುವ ಜೀವನು ಶಿರಚ್ಛೇದಾದಿಗಳನ್ನನುಭವಿಸುತ್ತಾ 'ಸಾಕೋ ಸಾಕು' ಎಂದೊದರಲು ಸ್ವಪ್ನ ನಿವರ್ತನವಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಈಶ್ವರೇಚ್ಛೆಯಿಂದ ಸ್ವಪ್ನವು ಮುಗಿಯುವುದು. ಈಶ್ವರೇಚ್ಛೆಯಿಂದ ಜಾಗೃತವಾದೀತು. ಸ್ವಪ್ನ ನೋಡುವಾಗ ವಿಷಯ ಭೋಗದಂತೆ ಅಪರೋಕ್ಷಜ್ಞಾನವಿಲ್ಲದಿರೆ ಸಂಸಾರವು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ವಾಸನಾರೂಪವಾಗಿರು ವುದರಿಂದ ನಿವೃತ್ತವಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದ ಭಗವದಪರೋಕ್ಷಜ್ಞಾನವೇ ಸಂಸಾರ ನಿವರ್ತಕವೆಂದರಿತು ತತ್ಕಾರಣವಾದ ಜ್ಞಾನಪೂರ್ವಕ ಭಕ್ತಿಯನ್ನು ಮಾಡುವುದೇ ಜೀವನಿಗೆ ಮಹಾ ಶ್ರೇಯಸ್ಕರವು.

ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಜ್ಞಾನ; ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ವೈರಾಗ್ಯ; ಪ್ರಾಣಾಯಾಮಾದಿ ಬಲದಿಂದ ಮನಶ್ಶುದ್ಧಿಯನ್ನು ಪೊಂದಿದವನು ಜ್ಞಾನವೈರಾಗ್ಯಗಳನ್ನು ಅವುಗಳಿಂದ ದೃಢಭಕ್ತಿಯನ್ನು ಪೊಂದಿ ಮುಕ್ತಿಯೋಗ್ಯನೆನಿಸುವನು. ಭಕ್ತಿಯು ಬೇಗನೆ ಪಕ್ವವಾಗಲು ಅಚ್ಯುತಕಥಾಶ್ರವಣ

ವನ್ನು ಮಾಡು. ರಾಜರ್ಷೇ! ನಿತ್ಯವೂ ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದ ಶ್ರೀಹರಿಮಹಿಮೆಯನ್ನು ಕೇಳು.

ಎಲ್ಲಿ ಭಗವದ್ಭಕ್ತರೋ, ಎಲ್ಲಿ ಶುದ್ಧಮನಸ್ಕರಾದ ಸಾಧುವರರೋ, ಎಲ್ಲಿ ಹರಿಕಥಾ ಶ್ರವಣಮಗ್ನ ಜನರೋ ಅಲ್ಲಿ ಮಹಜ್ಜನರ ಮುಖಪದ್ಮದಿಂದ ಹರಿದು ಬಂದ ಮಧುವೈರಿ ಚರಿತ್ರ ಪೀಯೂಷ ಲಹರೀ ಪವಿತ್ರ ಪ್ರವಾಹವು ಹರಿಯುತ್ತಲೇ ಇರುವುದು. ಅದನ್ನು ಬಿಡದೆ ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದ ಕರ್ಣಪುಟತುಂಬಿ ಪಾನಮಾಡುವ ಸುಜನರನ್ನು ಕ್ಷುತ್ಪಿಪಾಸಾಭಯ ಶೋಕಮೋಹಗಳೆಂದಿಗೂ ಮುಟ್ಟಿ ಪೀಡಿಸಲಾರವು. ಜೀವರಿಗೆ ಸ್ವಾಭಾವಿಕವೀ ದೇಹ ಧರ್ಮಗಳು. ಅವುಗಳಲ್ಲೇ ಮಗ್ನರಾದರೆ ಅವರಿಗೆ ಹರಿವಿಕ್ರಮೋದಾರಚರಿತ ಭಾಗೀರಥೀ ದೂರಳಾಗಿ ಬಿಡುವಳು. ಹರಿಕಥಾಮೃತಪಾನಪವರಿಗೆ ರುಚಿಸುವುದೂ ಇಲ್ಲ. ಪೂಜ್ಯತಮ ಬ್ರಹ್ಮದೇವನು, ಶಂಕರನು, ಮನುರಾಜನು, ದಕ್ಷಾದಿ ಪ್ರಜೇಶರು, ನೈಷ್ಠಿಕರಾದ ಸನಕಾದಿ ಗಳು, ಭೃಗು, ವಸಿಷ್ಠ, ಮರೀಚಿ, ಅತ್ರಿ, ಅಂಗಿರಾಃ, ಪುಲಸ್ತ್ಯ, ಪುಲಹ, ಕೃತು, ಕರ್ದಮ ಮೊದಲಾದ ನನ್ನಂತಹ ಬ್ರಹ್ಮವಾದಿ ಜನರು, ಬೃಹಸ್ಪತ್ಯಾದಿ ಋಷಿಗಳು ತಪೋವಿದ್ಯಾ ಸಮಾಧಿಗಳನ್ನು ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂಡ ಮಾಡಿ ಆ ವಿಷ್ಣುವಿನ ಪರಮಪದ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ತಿಳಿದರೂ ಸಾಕಲ್ಯೇನ ತಿಳಿಯದೇ ಇರುವರು. ಅತ್ಯಂತ ವಿಸ್ತರವು ದುಷ್ಪಾರವು ಆದ ವೇದಾದಿ ಶಾಸ್ತ್ರ ಗಳಲ್ಲಿ ನಿಷ್ಣಾತರಾಗಿದ್ದವರು ಕೂಡ ವೇದೋಕ್ತ ಲಕ್ಷಣಗಳಿಂದ ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನು ಪೂರ್ಣ ವಾಗಿ ತಿಳಿಯಲಾರದೆ ಇರುವರು.

ಬರ್ಹಿಷ್ಮನ್! ಎಲ್ಲಾ ಜಂತುಗಳಿಗೆ ದೇಹಪೋಷಣವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಬುದ್ಧಿಯು ಸಮಾಯತ್ತವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಅಷ್ಟರಿಂದ ಮನುಷ್ಯನ ಹೆಚ್ಚಳವೇನು? ಕರ್ಮಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಕೊನೆಗೆ ಬರುವುದೀ ಮನುಜದೇಹವದರಲ್ಲಿ ಅಹಂಮಮತೆಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಶ್ರವಣಾದಿ ಸಾಧನಗಳಿಂದ ಬ್ರಹ್ಮಜ್ಞಾನವನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಿ ಆ ನಶ್ವರ ಶರೀರದಿಂದ ಅನಶ್ವರ ಮೋಕ್ಷ ಸುಖವನ್ನು ಪಡೆಯುವ ಜೀವನೇ ಬುದ್ಧಿವಂತನು. ಶ್ರೀಹರೀಚ್ಛೆಯಿಲ್ಲದಿರೆ ಯಾವ ಸಾಧನವೂ ಆಗಲಾರದು. ಮಮಸ್ವಾಮಿ ಹರೀ ಎಂದು ಭಾವಿಸಿದವನಿಗೆ ಶ್ರೀಹರಿಯು ಅನುಗ್ರಹಿಸಿ ಲೌಕಿಕ ಬುದ್ಧಿಯನ್ನು, ವೈದಿಕ ಶಬ್ದರಾಶಿಯನ್ನೂ ಬಿಡಿಸುವನು. ವೇದಾನು ಸಾರಿ ಚಿಂತನರತನು ವೈದಿಕನು; ವೇದರಾಶಿಯನ್ನು ಅನುಭವದಿಂದಲೇ ತಿಳಿದು ವೇದಾ ವಿರುದ್ಧವಾಗಿ ನಡೆಯುವನು. ತ್ಯಕ್ತವೇದನವನು. ವೇದರಾಶಿಯಿಂದಲೇನಿಲ್ಲ. ವೇದ ವೇದ್ಯನನ್ನು ತಿಳಿದವನೇ ತ್ಯಕ್ತವೇದನೆನಿಸುವನು.

ಬರ್ಹಿಷ್ಮನ್! ಕರ್ಮಗಳು ಮಹಾಪ್ರಯೋಜನಕಗಳೆಂದು ತೋರುವುವು. ಕರ್ಮ ಮಯಯಜ್ಞಗಳಲ್ಲಿರುವ ನಿನ್ನ ದೃಷ್ಟಿಯನ್ನು 'ಅಪಾಮಸೋಮಂ ಅಮೃತಾಬಭೂಮ' ಎಂಬ ಹರಿಯನ್ನು ದೂರದಿಡುವ, ಕರ್ಣಮನೋಹರ ವೇದವಚನಗಳಿಂದ ತಿರುಗಿಸು. ವೇದವು ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ತತ್ಫಲವನ್ನು ನಿರೂಪಿಸುವುದೆಂದು ಅಜ್ಞಾನಿಗಳು ಪೇಳುವರು. ಬರಿಯ ಹೊಗೆತುಂಬಿಕೊಂಡ ಅವರ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಹರಿಯು ಕಾಣುವುದಿಲ್ಲ. ಅಂತಹವರಿಗೆ ತಮ್ಮ ಗತಿ ಎಂತು, ಜ್ಞಾನವು ಹೇಗೆ, ಎಂಬುವುದೇ ಗೊತ್ತಿಲ್ಲ. ಸುಮ್ಮನೆ ಭೂಮಿಯನ್ನೆಲ್ಲ ಪ್ರಾಗಗ್ರದರ್ಭಗಳಿಂದ ಮುಚ್ಚಿ, ಪಶುಗಳನ್ನು ಕೊಂದು ಯಜ್ಞಮಾಡಿದೆನೆಂದು ದಂಭದಿಂದ

ತಿರುಗಿದೆ. ಕರ್ಮಸ್ವರೂಪವೇನೂ ಗೊತ್ತಿಲ್ಲ. ಕೇಳು ಹರಿಪ್ರೀತಿಕರವಾದುದೇ ಕರ್ಮ! ಹರಿಜ್ಞಾನಭಕ್ತಿಜನಕವಾದುದೇ ವಿದ್ಯೆ! ಶ್ರೀಹರಿಯೇ ಸರ್ವಶರೀರಧಾರಿ ಜೀವರಿಗೆ ಸ್ವಾಮಿಯು, ಅಂತರ್ಯಾಮಿಯು, ಅವನೇ ಅಪ್ರಾಕೃತನು. ಮೂಲಕಾರಣವಾದ ಪ್ರಕೃತಿಯು ಅವನೇ. ಅಣಿಮಾದ್ಯೈಶ್ವರ್ಯಭರಿತಳಾದ ಲಕ್ಷ್ಮೀಪತಿಗೆ ಶರಣೆನ್ನು. ಅವನ ಪಾದಮೂಲದಿ ಜೀವಜಾತವು ಕ್ಷೇಮದಿಂದಿರುವುದು. ಜೀವನಿಗೆ ಪತ್ನೀಪುತ್ರಮಿತ್ರಾದಿ ಗಳಿಗಿಂತಲೂ ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರೀತಿವಿಷಯನಾದವನು ಹರಿಯೇ. ದುರಿತಹರಣಶೀಲನಾದ ಶ್ರೀ ನಾರಾಯಣ ಚರಣಾರವಿಂದ ಶರಣಾಗತನಿಗೆ ಯಾವ ಭಯವೂ ಇಲ್ಲ. ಇಂತು ತಿಳಿದವನೇ ವಿದ್ವಾಂಸನು. ವಿದ್ವಜ್ಜನರ ಅಂತರ್ಯಾಮಿಯಾದ ಶ್ರೀಹರಿಯೇ ಜ್ಞಾನಪ್ರದನು. ಪ್ರಾಚೀನ ಬರ್ಹಿರಾಜ! ನಿನ್ನ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಗೆ ವಿಶದವಾಗಿ ಸಮಾಧಾನವನ್ನು ಪೇಳಿದೆನು. ಈಗ ಪರಮ ರಹಸ್ಯವಾದ ಜೀವಸ್ವರೂಪನಿಶ್ಚಾಯಕ ಗಾಥೆಯನ್ನು ಪೇಳುವೆನು, ಕೇಳು—

ಒಂದು ಜಿಂಕೆ ಕ್ಷುದ್ರತೃಣಗಳನ್ನು ತಿನ್ನುತ್ತಾ ಸುಮನೋವನದಲ್ಲಿ ಸುಮವಾಸನೆ ಯನ್ನು ಕೊಂಡು, ಸೊಕ್ಕಿ ತನ್ನವರಿಂದ ಕಲೆತು ಕ್ರೀಡಿಸುತ್ತಾ, ಷಡಂಘ್ರಿಗಣವು ಪಾಡುವ ಸಾಮಗಾನಕ್ಕೆ ಕರ್ಣಗಳೆತ್ತಿ ಆಲಿಸುತ್ತಾ ಮೇಲೆ ಬೀಸುವ ಮಾರುತಸುಖಸ್ಪರ್ಶದಿಂದ ಮೈ ಮರೆತು ಪೋಗುತ್ತಿತ್ತು. ಮುಂದೆ ನುಂಗಲು ಕಾದಿದ್ದ ಭೀಕರ ಶತ್ರುಗಳಾದ ತೋಳಗಳನ್ನೂ ಹಿಂದೆ ಬಾಣವೇರಿಸಿದ ಧನುವನ್ನು ಪಿಡಿದು ಬರುವ ಬೇಟೆಗಾರನನ್ನೂ ಕಣ್ದೆರೆದು ನೋಡದೆ, ಕೊನಗೆ ಅವನ ನಿಶಿತಬಾಣದ ತುತ್ತಾಗಿ ನಾಶವನ್ನು ಹೊಂದಿತು.

ಗಾಥೆಯ ಅಂತರಾರ್ಥವನ್ನೂ ಕೇಳು—

ಹುವ್ವಿನಂತೆ ಕೋಮಲರಾದ ಸ್ತ್ರೀಜನರ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ, ಪುಷ್ಪಗಂಧ ಮಧುರಸಗಳಂತೆ ಕ್ಷುದ್ರತಮವಾದ ಕಾಮ್ಯಕರ್ಮಫಲವಾಗಿ ಬಂದ ಕಾಮಸುಖಲವಗಳನ್ನು ಹುಡುಕುತ್ತಾ ಪೂರ್ಣವೆನಿಸುವಷ್ಟು ಪೊಂದಲಾರದೆ ಜೀವನು ಜೈಹ್ವ್ಯ, ಔಪಸ್ಥಾದಿ ಸುಖದಿ ಮನವನ್ನು ಮಾಡಿ ಸಂಸಾರವನದಿ ಪೋಗುತ್ತಿರುವನು. ಮಿಥುನೀಭಾವವನ್ನು ಪೊಂದಿ ಬಿಡದೆ ಸ್ತ್ರೈಣ ನಾಗುವನು. ಮಧುಕರ ಸಾಮ ಗೀತದಂತಿರುವ ಮನೋಹರ ವನಿತಾಲಾಪ ಶಿಶುಕಲ ಭಾಷಣಾದಿ ವಂಚಿತನಾಗುವನು. ಮುಂದೆ ಆಯುರ್ಹರಣಮಾಡುತ್ತಿರುವ ಅಹೋರಾತ್ರ ಗಳೆಂಬ ತೋಳಗಳನ್ನು, ಹಿಂದೆ ಕಾಣದೆ ಬರುವ ದಂಡಪಾಣಿ ಯಮನನ್ನು ಲೆಕ್ಕಿಸದೆ ಒಂದು ದಿನ ಮೃತ್ಯುವಿನ ತುತ್ತಾಗುವನೀ ಮೃಗದಂತೆ ನೀನೂ ಇರುವೆ. ಒಂದು ದಿನ ಶ್ರೀಹರಿಯು ನಿನ್ನನ್ನೂ ಕರೆಯಲು ಯಮನನ್ನು ಕಳಿಸುವನು ತಿಳಿ. ನೀನೂ ಮೃಗದಂತೆ ಪ್ರವರ್ತಿಸು ತ್ತಿರುವುದನ್ನು ಮನದಲ್ಲಿ ವಿಚಾರಿಸಿ ನೋಡು. ಮನವನ್ನು ಶ್ರೀಹರಿಯಲ್ಲಿಡು. ಹರಿಕಥೆ ಯನ್ನು ಕೇಳುತ್ತಾ ಶ್ರವಣಜನಿತ ಚಿತ್ತವೃತ್ತಿಯನ್ನು ಹರಿಗುಣವರ್ಣನ ಧ್ಯಾನಪರವನ್ನಾಗಿಸು. ಜೀರ್ಣವಾಗುವ ಶರೀರಸುಖ ಭ್ರಾಂತಿಯನ್ನು ಬಿಡು. ಅದು ಅಸಜ್ಜನ ಜಾಲದಿಂದ ಪ್ರಶಂಸ ನೀಯವಾಗಿದೆ, ನಮಗಲ್ಲ. ಪರಮಹಂಸ ಶರಣ್ಯಚರಣನಾದ ರಮಾರಮಣನ ಪ್ರೀತಿ ಯನ್ನಾರ್ಜಿಸು. ಮೊದಲು ಕ್ರಮವಾಗಿ ವಿರಕ್ತನಾಗು'—ಎಂದು ನಾರದನು ಪೇಳಲು ಪ್ರಾಚೀನ ಬರ್ಹಿಯು ಕೇಳಿದನು—

'ಸ್ವಾಮೀ! ಪೂಜ್ಯನಾದ ನಿನ್ನಿಂದ ಅಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಗಾಥೆಯಾದ ಪುರಂಜನಚರಿತೆಯನ್ನು ಕೇಳಿದೆನು. ಮನನವೂ ಮಾಡಿದೆನು. ನನ್ನ ಗುರುಗಳು ತಿಳಿಯದ ರಹಸ್ಯ ಪ್ರಮೇಯವಿದು ತಿಳಿದಿದ್ದರೇ ಅವರೇಕೆ ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದಿಲ್ಲ? ಆದರೂ ನನಗೊಂದು ಸಂಶಯವು ಉಳಿದಿದೆ. ಚಕ್ಷುರಾದೀಂದ್ರಿಯಾಗೋಚರವಾದ ವಿಷಯವು ಹೇಗೆ ಸುಲಭ ಗ್ರಾಹ್ಯವಾದೀತು?

ಜೀವನೊಂದು ದೇಹದಿಂದ ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಮಾಡುವನು. ಪ್ರಾರಬ್ಧ ಮೂಗಿಯಲಿ ನ್ನೊಂದು ದೇಹವನ್ನು ನೇರಿ ಅದರಿಂದ ಹಿಂದಿನ ದೇಹದ ಕರ್ಮಫಲವನ್ನುಣ್ಣುವನು ಎಂದು ಹೇಳಿದಿರಿ. ಸರಿ! ಆದರೆ ಒಂದು ದೇಹದ ಕರ್ಮವಿನ್ನೊಂದು ದೇಹಕ್ಕಾದರೆ ಅನ್ಯಾಯವಲ್ಲವೇ? ಶ್ರುತಿ ಸ್ಮೃತಿಗಳೂ ವೇದವೇತೃಗಳೂ ಹಾಗೆಯೇ ಹೇಳುವುದರಿಂದ ದೇಹದಿಂದ ಬೇರೆ ಆದ ಆತ್ಮನಿರುವನೇ ಎಂಬ ಸಂಶಯವೂ ಬರುವುದು. ಸ್ವರ್ಗಾದಿ ಫಲಕ್ಕಾಗಿ ಕರ್ಮ ಮಾಡಿದವರಿಗೇ ಫಲಪ್ರಾಪ್ತಿ ಆಗುವುದು ಕಾಣುವುದಿಲ್ಲ. ಸತ್ತ ತಂದೆ ಮಗನಿಗೆ ಬಾಳೇಹಣ್ಣನ್ನು ತಂದುಕೊಟ್ಟನೆಂಬುವುದು ಯುಕ್ತಿವಿರುದ್ಧವೂ ಸರಿ' ಎಂದು ಕೇಳಲು ನಾರದನು ಹೇಳಿದನು.

ರಾಜನ್! ಏಕೆ ಶಂಕೆ? ಯಾವ ಶರೀರದಿಂದ ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದನೋ ಅದೇ ಶರೀರದಿಂದ ಕರ್ಮಫಲವನ್ನೂ ಉಣ್ಣುವನು. ಆದರೆ ಅದು ಭೌತಿಕವಲ್ಲ, ಲಿಂಗ ಶರೀರವು. ಸ್ವಪ್ನವು ನೋಡುವಾಗ ಮಲಗಿದ ಶರೀರವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಮನಸಾ ನಿರ್ಮಿತ ತಾದೃಶ ದೇಹದಿಂದಲೋ ಅಥವಾ ತದ್ವಿಲಕ್ಷಣ ದೇಹದಿಂದಲೋ ಜೀವನು ಮನಸಾ ನಿರ್ಮಿತ ಭೋಗಗಳನ್ನುಂಡು ಪುನಃ ಅಭಿಮಾನವು ಜಾಗ್ರತವಾಗಲು ಅದೇ ದೇಹವನ್ನು ಪೊಂದುವಂತೆ, ಅನೇಕ ಶರೀರ ನಿರ್ಮಿತ ಭೋಗಗಳನ್ನುಣ್ಣುತ್ತಾ ತಿರುಗುತ್ತಿರುವನು. ತಾನು ಸುಖಪಡಲು ಸಾಧನವೆಂದು ಮನಸಾ ತಿಳಿದು, ಇಂತಹ ಕೃಷ್ಣಶರ್ಮನ ಮಗನಾದ ನಾನು ತಂದೆಯಂತೆ ಯಾಜ್ಞಿಕನಾಗುವೆನೆಂದು ವಾಚಾ ಹೇಳುತ್ತಾ ಶರೀರದಲ್ಲಿ ದುರಭಿಮಾನದಿಂದ ಮಾಡಿದ ಕರ್ಮವು ಫಲವನ್ನು ಕೊಡಲು ಅನೇಕ ಜನ್ಮಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿ ಅದನ್ನು ಅನುಭವಿಸುವನು. ಇಂತಹ ಕರ್ಮಕರಣ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕರ್ತನು ಜೀವನೇ. ಮನಸ್ಸು ಅಂತರಂಗ ಸಾಧನವು. ಜ್ಞಾನ ಕರ್ಮೇಂದ್ರಿಯಗಳ ವ್ಯಾಪಾರದಿಂದ ಕೂಡಿ ಅಂತಃಕರಣವು ಲಿಪ್ತವಾಗುತ್ತದೆ. ಆಗ ಕರ್ಮ ನಡೆಯುವುದು. ಜ್ಞಾನವೂ ಹುಟ್ಟುವುದು. ಅಂತಃಕರಣವಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಜ್ಞಾನಕರ್ಮಗಳಿಲ್ಲ. ಅಂತಃಕರಣದಿಂದ ವ್ಯಾಪಾರವು ನಡೆದಾಗ ಆ ಕರ್ಮವು ಹಿಂದಿನ ಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ಶುಕ್ಲ (ಸಾತ್ವಿಕ) ರಕ್ತ (ರಾಜಸ) ಕೃಷ್ಣ (ತಾಮಸ) ವಾದುದೆಂದು ಫಲದಿಂದ ಊಹಿಸಲು ಬರುವುದು. ದೇಹವುಳ್ಳವನಿಗೇ ಇಂತು ಜ್ಞಾನವೆಂದಮೇಲೆ ಹಿಂದೆ ಮಾಡಿದ ಕರ್ಮಫಲವನ್ನುಣ್ಣಲು ಮತ್ತೆ ದೇಹಾಂತರವು ಜೀವನಿಗೆ ಸಿದ್ಧವೇ ಆಗಿದೆ. ವಾಸನಾ ವೈಚಿತ್ರ್ಯದಿಂದ ಪ್ರವೃತ್ತಿ ವೈಚಿತ್ರ್ಯವೆಂದು ತಿಳಿ. ಈ ದೇಹದಿಂದ ನೋಡಿದ್ದು ಕೇಳಿದ್ದು ಅನುಭೂತವಾದದ್ದೇ ಸ್ವಪ್ನದಲ್ಲಿ ನೋಡುವನು, ಅನುಭೋಗಿಸುವನು ಎಂದೇನಿಲ್ಲ. ಪ್ರಾಗ್ಜನ್ಮಗಳಲ್ಲನುಭೂತವಾದುದನ್ನೂ ಈ ದೇಹ ದಲ್ಲಿ ನೋಡುವನು. ಅದರಂತೆಯೇ ಪೂರ್ವಜನ್ಮಕರ್ಮವು ವಾಸನಾರೂಪವಾಗಿದ್ದು

ಜಡವಾದರೂ ಕೃಷ್ಣಚಾಪಯುಕ್ತ ಶರವೇಗ ಸಂಸ್ಕಾರದಂತೆ ಬಂದು ಈ ಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ಫಲವನ್ನು ಕೊಡುವುದು. ಅದಕ್ಕನುಸಾರವಾಗಿ ಲಿಂಗಶರೀರಯುಕ್ತ ಜೀವ ನಿಗನೇಕ ದೇಹ ಗಳು ಬರುವುವು. ಎಂದಿಗೂ ಅನನುಭೂತವಾದ ಪದಾರ್ಥವನ್ನು ಮನಸ್ಸು ಹೊಂದ ಲಾರದು. ಆ ಮನಸ್ಸು ಲಿಂಗಶರೀರದಂತೆಯೇ ಜೀವನನ್ನು ಹಿಂಬಾಲಿಸಿ ಬರುತ್ತಿರುವುದು. ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಅನುಭವಿಸಿದುದನ್ನು ಅದೇ ಮನವು ಸಂಸ್ಕಾರ ರೂಪದಿಂದ ಪುಟ್ಟಿಸಿ ವರ್ತಮಾನಕಾಲದಲ್ಲಿ ತದನುಗುಣ ಕರ್ಮವನ್ನು ಮಾಡಿಸುತ್ತಿರುವುದು. ಎಂದಿಗೂ ಅನನುಭೂತವಾದುದನ್ನು ಮನಸ್ಸು ನೋಡಿಸಲಾರದು. ಶಿರಚ್ಛೇದಾದಿಗಳನ್ನು ನೋಡಿದಾಗ ಒಂದುಕಡೆ ನೋಡಿದ ಶಿರಸ್ಸು ಇನ್ನೊಂದು ಕಡೆ ನೋಡಿದ ಛೇದನಾದಿಗಳನ್ನು ಜೋಡಿಸಿ ಸ್ವಪ್ನವಾಗುತ್ತಿದೆ ಎಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು. ಎಲ್ಲ ವಿಷಯಗಳು ಕರ್ಮವನ್ನನುಸರಿಸಿಯೇ ಇಂದ್ರಿಯಗೋಚರವಾಗುವುವು. ಆಗ ಮನಸ್ಸು ಹರೀಚ್ಛೆಯಿಂದ ಆ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ಮಗ್ನವಾಗಿ ಜೀವನಿಗೆ ಕರ್ಮಫಲರೂಪ ಸುಖದುಃಖಗಳನ್ನು ಕೊಡುವುದು. ಮನಸ್ಸೇ ಜೀವನಲ್ಲ. ಆ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಭಗವಂತನಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಸಮರ್ಪಿಸಿದರೆ ಮಾತ್ರ ಮನಸ್ಸು ಲಿಂಗಶರೀರಗಳು ಜೀವಭಿನ್ನವೆಂಬ ಜ್ಞಾನವು ಪುಟ್ಟುವುದು. ಚಂದ್ರಮನ ಪ್ರಕಾಶದಲ್ಲಿ ಮೇಘಾಂಧಕಾರದಂತೆ ಭಿನ್ನವಾಗಿ ತೋರಲು ಮನಸ್ಸಿನ ಅಹಂಕಾರಶಕ್ತಿಯು ಕುಗ್ಗುವುದು. ಎಂದಿನವರೆಗೂ ಅಹಂಕಾರ ಮಮಕಾರಗಳು ನಷ್ಟವಾಗುವುದಿಲ್ಲವೋ ಅಲ್ಲಿಯವರೆಗೂ ಪುರುಷನಿಗೆ ಈ ಬುದ್ಧಿ ಮನಶ್ಚಕ್ಷುರಾದೀಂದ್ರಿಯಗಣದ ಉಪದ್ರವವು ಮತ್ತು ಜನನ ಮರಣ ರೂಪ ಸಂಸಾರವು ಬೆನ್ನುಬಿಡದು. ಸುಪ್ತಿಯಲ್ಲಿ, ಮೂರ್ಛೆಯಲ್ಲಿ, ವಿಶೇಷ ಕಷ್ಟದಲ್ಲಿ, ಅಪಮೃತ್ಯುವಿನಲ್ಲಿ, ಜ್ವರತೀವ್ರತೆಯಲ್ಲಿ ಈ ಅಹಂಕಾರವು ಕಾಣುವುದಿಲ್ಲ ವೆಂದು ತೋರಿದರೂ ಅಷ್ಟುಮಾತ್ರದಿಂದ ಅಹಂಕಾರನಾಶವಾಗಿ ಜೀವನು ಮುಕ್ತನಾದ ನೆನ್ನಬಹುದೇ? ಸ್ವರೂಪೇಂದ್ರಿಯದಿಂದ ಆ ಅಹಂಕಾರವು ಇದ್ದೇ ಇರುವದಿಲ್ಲದಿರೆ ನಿದ್ರಾದಶಾನುಭೂತ ಸುಖಸ್ಮೃತಿಯು ಬರುವುದು. ದುಶ್ಶಕವಾದೀತು. ಗರ್ಭದಲ್ಲಿಯು ಬಾಲ್ಯದಲ್ಲಿಯು ಏಕಾದಶೇಂದ್ರಿಯ ಜನ್ಯ ಅಹಂಕಾರವಿರುವುದಿಲ್ಲ–ಏಕೆಂದರೆ ಗರ್ಭಗತನು ಅಥವಾ ಬಾಲನು ಅನುಪಚಿತಾವಯವನಾಗಿರುವನು. ಅಹಂಕಾರವಿದ್ದೂ ರಾಹುವಿನಿಂದ ಮುಚ್ಚಲ್ಪಟ್ಟ ಚಂದ್ರಮಂಡಲದಂತೆ ಕಾಣದೆ ಅಡಗಿರುವುದು. ಒಂದು ವೇಳೆ ಅಹಂ ಮಮತೆಗಳು ನಷ್ಟವಾದ ಮಾತ್ರಕ್ಕೆ, ಸಂಸಾರ ಮೋಕ್ಷವೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಡ. ಸ್ವಪ್ನದಲ್ಲಿ ನೋಡುವವನಿಗೆ ಶಿರಚ್ಛೇದಾದ್ಯನರ್ಥವು ಎಚ್ಚರವಾಗುವವರೆಗೂ ಪೋಗದಂತೆ ವಿಷಯ ಧ್ಯಾನದಿಂದ ಮನಸ್ಸು ಸಂಸಾರವನ್ನು ತಂದೊಡ್ಡುವುದು. ಪ್ರಾಣಗಳೈದು, ಪಂಚಕರ್ಮೇಂ ದ್ರಿಯಗಳು, ಪಂಚಜ್ಞಾನೇಂದ್ರಿಯಗಳು ಮನಸ್ಸೆಂಬ ಹದಿನಾರು ಕಲೆಗಳಿಂದ ಕೂಡಿ ಲಿಂಗಶರೀರವು ಜೀವನನ್ನಾವರಿಸಿ ಅವನಿಗೆ ಅನೇಕ ದೇಹಗಳನ್ನೂ ಸುಖ ದುಃಖ ಭಯ ಶೋಕಾದಿಗಳನ್ನೂ ತಂದು ಕೊಡುವುದು. ತೃಣಜಲೂಕೆಯು ಒಂದು ತೃಣವನ್ನು ಬಿಗಿ ಯಾಗಿ ಹಿಡಿದು ಇನ್ನೊಂದು ತೃಣವು ಸಿಗುವವರೆಗೂ ಬಿಡದಿರುವಂತೆ ಜೀವನು ಮರಣ ದೆಶೆಯಲ್ಲಿಯು ಹಿಂದಿನ ದೇಹವನ್ನು ಬಿಡಲಾರದೆ ತತ್ತರಿಸುವನು. ಕರ್ಮಫಲದಿಂದ

ವಿಲಂಬವಾಗಿ ಇನ್ನೊಂದು ದೇಹವನ್ನು ಪೊಂದುವನು.

ಮಹಾರಾಜ! ಭೂತಗಳಿಗೆ ಸಂಸಾರೋತ್ಪಾದಕವಾದುದು ಮನವೇ. ಅದು ಇಂದ್ರಿಯ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಧ್ಯಾನಿಸಿ ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಪುನಃ ಪುನಃ ಮಾಡಿಸುತ್ತಲಿರುವುದು. ವಿಷಯೇಚ್ಛೆಯಿಂದ ಕರ್ಮ, ಕರ್ಮದಿಂದ ಬಂಧ, ಬಂಧವು ಮತ್ತೆ ವಿಷಯೇಚ್ಛಾಜನಕ. ಇಂತು ಕರ್ಮಚಕ್ರದಲ್ಲಿ ತೊಳಲುವ ಜೀವನಿಗೆ ಕರ್ಮ ನಿವೃತ್ತಿಯಾಗಬೇಕಾದರೆ, ಸರ್ವ ಪುತ್ರಾದಿಗಳಿಗಿಂತಲೂ ಪ್ರೀತಿವಿಷಯನೆಂದು ತಿಳಿದು ಶ್ರೀಹರಿಯನ್ನು ಭಜಿಸು. ಅವನೇ 'ಏನಂ ಮೋಚಯಾಮಿ'ಎಂಬ ಪ್ರಸಾದವನ್ನು ಮಾಡಿ, ಉದ್ಧರಿಸುವನು. ಜನ್ಮಸ್ಥಿತಿಲಯ ಕಾರಣನವನೇ! ಅವನಿಂದ ವ್ಯಾಪ್ತವೀ ಜಗತ್ತೆಲ್ಲವು. ಸರ್ವಸ್ವಾಮಿಯೂ ಅವನೇ. ಬ್ರಹ್ಮಾದಿದೇವರೇ ಮೊದಲಾದ ಸ್ವೋತ್ತಮ ಜನರಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿ, ಶ್ರೀಹರಿಯಲ್ಲಿ ಸರ್ವೋತ್ತಮ ಭಕ್ತಿ, ಸ್ವಾವರಲ್ಲಿ ದಯೆ, ಹರಿದ್ವೇಷಿಗಳಲ್ಲಿ ದ್ವೇಷ, ದೇಹಾದಿವ್ಯತಿರೇಕೇಣ ಜ್ಞಾನಾನಂದ ರೂಪನು ಜೀವನೆಂಬ ಜ್ಞಾನ—ಈ ಸಾಧನಗಳಿದ್ದೊಡೆ ಜೀವನು ಸಂಸಾರದಿಂದ ಮುಕ್ತನಾಗುವನು. ಸ್ವರ್ಗಾದಿಗಳೂ ನೋಡಿದ ಈ ಜಗದಂತೆ ನಷ್ಟವಾಗುವುದು. ಈ ಜಗವು ಸ್ವಪ್ನದಂತೆ ನಶ್ವರವು. ಭೂತಭವಿಷ್ಯದ್ವರ್ತಮಾನವೆಲ್ಲವನಿತ್ಯವು. ಬ್ರಹ್ಮನೊಬ್ಬನೇ ಪರಮನಿತ್ಯನು. ನಿತ್ಯ ನಿರ್ದೋಷನು. ಇಂತು ವಿಷಯವಿರಕ್ತಿಯಿಂದ ಹರಿಭಕ್ತಿ, ಅದರಿಂದ ಧ್ಯಾನ, ಅದರಿಂದ ಅಪರೋಕ್ಷಜ್ಞಾನ, ಅದರಿಂದ ಶ್ರೀನಾರಾಯಣ ಪ್ರಸಾದವು ಆಗಿ ಜೀವನು ಸ್ವಯೋಗ್ಯ ಮುಕ್ತಿಯನ್ನು ಪೊಂದುವನು.

ಮೈತ್ರೇಯನು ಪೇಳಿದನು—

ಸಿದ್ಧಪ್ರಧಾನನು, ಭಾಗವತ ಮುಖ್ಯನಾದ ನಾರದನಿಂತ ಜೀವ ಪರಮಾತ್ಮನ ಲಕ್ಷಣ ನಿರೂಪಕವಾದ ಪುರಂಜನ ಚರಿತೆಯನ್ನು ಪೇಳಿ, ರಾಜನಪ್ಪಣೆಯನ್ನು ಪಡೆದು ಸಿದ್ಧಲೋಕವನ್ನು ಕುರಿತು ಪ್ರಯಾಣ ಮಾಡಿದನು.

ಪ್ರಾಚೀನಬರ್ಹಿಯು ಪ್ರಜರನ್ನು ಧರ್ಮವನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಲು ಪುತ್ರರಿಗಾಜ್ಞಾಪಿಸಿ ತಾನು ತಪವಂಗೈಯಲು ಕಪಿಲಾಶ್ರಮವನ್ನು ಸೇರಿದನು. ಅಲ್ಲಿ ಏಕಾಗ್ರಮನಸ್ಕನಾಗಿ ವಿಷಯ ಸಂಗವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು, ಗೋವಿಂದಚರಣಾಂಬುಜವನ್ನು ಮುಟ್ಟಿ ಭಜಿಸಿ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಹರಿಯಂತೆ ನಿರ್ದೋಷನಾಗಿ ಮುಕ್ತನಾದನು.

ಅನಘ! ವಿದುರ! ಈ ರಹಸ್ಯವಾದ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಪಾರೋಕ್ಷ್ಯಗೀತವೆನಿಸಿದ ಪುರಂಜನ ಚರಿತೆಯನ್ನು ಹೇಳಿ ಕೇಳಿದ ಭಕ್ತರು ಲಿಂಗಶರೀರದಿಂದ ಮುಕ್ತರಾಗುವರು. ಯಾವನೇ ಆಗದಿ ದೇವರ್ಷಿವರವದನಕಮಲ ನಿಃಸೃತವಾದೀ ಮನಶ್ಶುದ್ಧಿಪ್ರದ ಮುಕುಂದಯಶೋ ಗಾನವನ್ನು ಭುವನಪಾವನ ಜೀವೇಶ ಚರಿತೆಯನ್ನು ಗುರುಮುಖದಿಂದ ಕೇಳಿದರೆ ಹರಿ ಸ್ಮರಣನಿರತನಾಗಿ ಸಂಸಾರಬಂಧವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಮುಕ್ತನಾಗುವನು.

ವಿದುರಾ! ಗಹನವಾದೀ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಗಾಥೆಯನ್ನು ಗುರುಕರುಣೆಯಿಂದ ಅಧ್ಯಯನ ವನ್ನು ಮಾಡಿ ತಿಳಿದಿರುವೆನು. ವೇದವಿಷಯಕನಾದ ಸಂಶಯಗಳೂ ಇದರಿಂದ ಕಳೆದು ಕೊಂಡಿರುವೆನು. ಆಧ್ಯಾತ್ಮನು ಆಧಿದೈವಿಕನು ಶ್ರೀ ನಾರಾಯಣನೇ. ಜೀವನು ತದಧೀನನು. ದೇವತೆಗಳಿಗೊಡೆಯನಾದ ಶ್ರೀಹರಿಗೆ ನಮಸ್ಕಾರವು.

೩೦. ಪ್ರಚೇತಸರ ತಪಸ್ಸಿದ್ಧಿ

ವಿದುರನು ಕೇಳಿದನು—

ಬ್ರಹ್ಮಜ್ಞಾನಿಯಾದ ಮೈತ್ರೇಯನೇ! ಪ್ರಾಚೀನಬರ್ಹಿಪುತ್ರರಾದ ಪ್ರಚೇತಸರು ರುದ್ರಗೀತೆಯನ್ನು ಜಪಿಸಿ ಪೊಂದಿದ ಫಲವೇನು? ಹರಿಯು ಪ್ರಸನ್ನರಾಗಿ ವರವನ್ನು ಪಾಲಿಸಿದ ಅವರ ಪವಿತ್ರ ಚರಿತ್ರೆಯನ್ನು ವರ್ಣಿಸು. ಮುಕುಂದಪಾದಾರವಿಂದಭಕ್ತರ ಭಕ್ತರು ಕೂಡ ಇಹಲೋಕ ಸ್ವರ್ಗಾದಿಲೋಕಗಳನ್ನೊಲ್ಲದೆ ಭಕ್ತಿತೃಪ್ತರಾಗಿರುವರು. ಪ್ರಚೇತಸರೂ ದೇವಪ್ರಭುವಾದ ಪಾರ್ವತೀವಲ್ಲಭನನ್ನು ಕಂಡು ರುದ್ರಗೀತೆಯಿಂದ ಶ್ರೀಹರಿಯನ್ನು ಮೆಚ್ಚಿಸಿದ ಭಕ್ತರಲ್ಲವೇ? ಎಂದು ಕೇಳಲು ಮೈತ್ರೇಯನು ಪೇಳಿದನು—

ಪ್ರಚೇತಸರು ತಂದೆಯ ಆಜ್ಞೆಯಂತೆ ತಪವನ್ನು ಮಾಡಲು ಪೋಗಿ ರುದ್ರಗೀತೆಯನ್ನು ಜಪಿಸುತ್ತಾ, ಪುರದಲ್ಲಿ ಪುಟ್ಟುವುದರಿಂದ ಪುರಂಜನನೆನಿಸಿದ ಜೀವನಿಗೆ ಶರೀರಗಳನ್ನು ಸೃಜಿಸುವುದರಿಂದ ಪುರಂಜನನೆನಿಸಿದ ಶ್ರೀಹರಿಯನ್ನು ಮೆಚ್ಚಿಸಿದರು. ಬಹು ಕಾಲವಾದ ಮೇಲೆ ವೇದವೇದ್ಯನಾದ ಪರಮಪುರುಷನು ಅವರ ಭಗವನ್ನಿಷ್ಠೆಗೆ ಮೆಚ್ಚಿ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷನಾಗಿ ದುಃಖವನ್ನೆಲ್ಲ ಕಳೆದು ಅನುಗ್ರಹಿಸಿದನು. ಮೇರು ಶೃಂಗದಿ ಮೆರೆವ ಮೇಘದಂತೆ ಗರುಡಸ್ಕಂಧಾರೂಢನಾಗಿ ಪೀತಾಂಬರವನ್ನುಟ್ಟು, ಕೌಸ್ತುಭವನ್ನು ಕಂಠದಲ್ಲಿಟ್ಟು, ದಿಕ್ಕುಗಳನ್ನು ಬೆಳಗುತ್ತಾ ಬಂದನು. ಧರಿಸಿದ ಮಕರಕುಂಡಲಕಾಂತಿಯು ಕಪೋಲವನ್ನು ವ್ಯಾಪಿಸಿ ಮಂದಹಾಸಕಾಂತಿಗೆ ಸೋತು ಹಿಮ್ಮೆಟ್ಟುತ್ತಿರಲು ಪ್ರಕಾಶಮಾನ ಕಿರೀಟವನ್ನು ಧರಿಸಿ, ಪೀನಾಯತಾಷ್ಟಭುಜನು, ಅಷ್ಟಾಯುಧ ಧರನು, ಮುನೀಂದ್ರ ಗರುಡ ಕಿನ್ನರ ಸ್ತುತ ಯಶೋವಿಶಾಲನು, ಚಿಕುರವೃತಫಾಲನು ಆಗಿ ಬಂದನು. ಶ್ರೀಹರಿಯ ವಕ್ಷಃಸ್ಥಲದಿ ನೆಲೆಮಾಡಿ ನಿಂತ ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿಯು ವನಮಾಲೆಯನ್ನು ಕಾಂತಿಯಿಂದ ಮೀರಿಸಲು ಯತ್ನಿಸುವಂತೆ ತೋರುತ್ತಿದ್ದಳು. ಶ್ರೀಹರಿಯ ಮೇಘ ಗಂಭೀರವಾಣಿಯಿಂದ ಕರುಣಾಕಟಾಕ್ಷದಿಂದ ನೋಡುತ್ತಾ ಪ್ರಚೇತಸರಿಗಿಂತೆಂದನು—

ರಾಜನಂದನರೇ! ನಿಮಗೆ ಮಂಗಳವಾಗಲಿ! ವರವನ್ನು ಬೇಡಿ. ಏಕ ವಿಷಯ ಧರ್ಮಚಾರಿಗಳಾದ ನಿಮ್ಮ ಸೌಹಾರ್ದವನ್ನು ನೋಡಿ ತುಷ್ಟನಾಗಿರುವೆನು. ನಿಮ್ಮನ್ನು ಸಂಧ್ಯಾಕಾಲದಿ ನಿತ್ಯವು ಸ್ಮರಿಸಿದವರು ಸೌಭ್ರಾತ್ರವಂತರಾಗಿ ಸಮಧರ್ಮರೆನಿಸಿ ಭೂತದಯಾವಂತರಾಗುವರು. ಸಾಯಂಕಾಲ ಪ್ರಾತಃಕಾಲಗಳಲ್ಲಿ ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದ ರುದ್ರಗೀತೆಯನ್ನು ಪಠಿಸಿ ನನ್ನನ್ನು ಸುತ್ತಿಪರಿಗೆ ನಾನು ಬೇಕಾದ ವರಗಳನ್ನು, ಶುಭ ಬುದ್ಧಿಯನ್ನು ಕೊಡುವೆನು. ನೀವು ತಂದೆಯ ಆಜ್ಞೆಯನ್ನು ಶಿರಸಾ ವಹಿಸಿದುದರಿಂದ ನಿಮ್ಮ ಕೀರ್ತಿಯು ಲೋಕಗಳಲ್ಲಿ ಬೆಳಗುವುದು. ಬ್ರಹ್ಮದೇವನಂತೆ ಗುಣವಂತನಾದ ಪುತ್ರನು ನಿಮಗಾಗುವನು. ಅವನು ದಕ್ಷನೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧನಾಗಿ ಈ ಜಗವನ್ನೆಲ್ಲ ತನ್ನ ಸಂತಾನದಿಂದ ತುಂಬಿಸಿ ನನ್ನ ಸೃಷ್ಟಿ ಕಾರ್ಯವರ್ಧನರೂಪ ಸೇವೆಯನ್ನು ಸಲ್ಲಿಸುವನು. ಪ್ರಮ್ಲೋಚ ಎಂಬ ಅಪ್ಸರೆಯು ಕಂಡು ಋಷಿಯಿಂದ ಪೊಂದಿದ ಕಮಲಲೋಚನೆಯಾದ ಮಾರಿಷ ಎಂಬ ಕನ್ಯೆಯನ್ನು ವೃಕ್ಷಗಳು ಸ್ವೀಕರಿಸಿದವು. ಜನನೀಜನಕ ಗಂಡದಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿದಳೆಂದಾ ಕೂಸನ್ನು ಅವರು ಬಿಟ್ಟಿರಲು

ನೋಡಿ ವೃಕ್ಷಗಳು ನೆರಳನ್ನಿತ್ತು ಕಾಪಾಡಿದವು. ಹಸಿವೆಯಿಂದ ಅಳುತ್ತಿರಲು ನೋಡಿ ಚಂದ್ರನು ತನ್ನ ತರ್ಜನಿಯನ್ನು ಮುಖದಲ್ಲಿಟ್ಟು ಅಮೃತ ವರ್ಷಕನಾಗಿ ಪೋಷಿಸಿದನು. ಅಲಸ್ಯವಿಲ್ಲದೆ ಆ ಕನ್ಯೆಯನ್ನು ವಿವಾಹವಾಗಿ ತಂದೆ ಹೇಳಿದಂತೆ ಪ್ರಜಾಸರ್ಜನವನ್ನು ಮಾಡಿ, ನಿಮಗೆಲ್ಲರಿಗೆ ಅವಳು ಅವ್ಯರ್ಥಗ್ಧರ್ಮಶೀಲಳಾದ ಪತ್ನಿಯಾಗಲಿ! ಇದು ನನ್ನಾದೇಶವು. ಹೋಗಿ, ಬಹುಕಾಲ ಭೂಲೋಕಸುಖಗಳನ್ನನುಭವಿಸುತ್ತಾ ಮಹಾತೇಜಸ್ಕ ರಾಗಿ, ಹನ್ನೆರಡು ಲಕ್ಷವರ್ಷ ರಾಜ್ಯವಾಳಿ ಅನಂತರ ಸ್ವರ್ಗಸುಖವನ್ನೂ ಪೊಂದಿರಿ.. ನನ್ನನುಗ್ರಹದಿಂದ ನಿಮ್ಮ ಭಕ್ತಿಯು ದೃಢವಾಗುವುದು. ಮನವು ಶುದ್ಧವಾಗುವುದು. ಪುಣ್ಯಪಾಪಮಿಶ್ರ ಸಂಸಾರವು ಸಾಕೆನಿಸಿ ವೈರಾಗ್ಯವು ಪೂರ್ಣವಾಗಲು ನನ್ನ ವೈಕುಂಠ ಲೋಕವನ್ನು ಪೊಂದಿ ಮುಕ್ತರಾಗುವಿರಿ. ಗೃಹಸ್ಥಾಶ್ರಮಕಾರ್ಯರತರಾದರೂ ನನ್ನಲ್ಲಿ ಸಮರ್ಪಿತಸಕಲಕರ್ಮರಾದ ಸುಜನರು ನನ್ನ ಕಥಾಮೃತಪಾನವನ್ನು ಬಿಡದೆ ಮಾಡಿ ಬಂಧಮುಕ್ತರಾಗುವರು. ಅವರಿಗೆ ಗೃಹಾಶ್ರಮವೇನು ಬಾಧಕವಲ್ಲ. ವಿಪತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಮೋಹ ವಿಲ್ಲದೆ ಸಂಪತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಹರ್ಷೋದ್ರೇಕವಿಲ್ಲದೆ ಇರುವರು ನನ್ನನ್ನರಿತ ಜ್ಞಾನಿಜನರು ಅವರು ಕೂಡ ಯಥಾನುಭೂತವಾದ ಬ್ರಹ್ಮಜ್ಞಾನವನ್ನೆಲ್ಲರಿಗೆ ಬಿಚ್ಚಿಹೇಳುವುದಿಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದ ಬ್ರಹ್ಮಜ್ಞಾನವು ಸುಲಭವಾಗಿಲ್ಲವಷ್ಟೇ.

ಮೈತ್ರೇಯನು ಪೇಳಿದನು–

ಸರ್ವಪುರುಷಾರ್ಥಪ್ರದನಾದ ಶ್ರೀಜನಾರ್ದನನಿಂತು ನುಡಿಯಲು ಕೇಳಿ ಕೈಜೋಡಿಸಿ ನಮಿಸಿ ಆ ರಂಗನಾಥನ ದಿವ್ಯಸಂದರ್ಶನಧ್ವಸ್ತ ಸಮಸ್ತಪಾಪರಾಗಿ ಹರ್ಷಗದ್ಗದಿತ ಕಂಠ ದಿಂದ ಅನಿಮಿತ್ತ ಬಂಧುವಾದ ಗೋವಿಂದನನ್ನು ಕಂಡಿಂತೆಂದರು–

ನಮೋನಮಃ! ಕ್ಲೇಶನಾಶನಾ! ಉದಾರಗುಣಭಿಧಾನಾ! ಇಂದ್ರಿಯಗಳಿಂದಲೂ ವಾಕ್ಯದಿಂದಲೂ ತಿಳಿಯಲಾಗದ ಮಹಿಮೆ ನಿನ್ನದು. ಮನವಾದರೂ ಸಾಕಲ್ಯೇನ ನಿನ್ನನ್ನು ತಿಳಿಯಲಾರದ್ದಾಗಿದೆ. ನೀನು ಅಪ್ರಾಕೃತನು. ಆನಂದಪೂರ್ಣನು. ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿನಿಷ್ಠೆ ಯಿಲ್ಲದವರು ನಿನ್ನ ರೂಪದ್ವಯದಲ್ಲಿ ಭೇದವನ್ನು ಕಾಣುವರು. ಜ್ಞಾನಿಗಳು ನಿನ್ನನ್ನು ಸ್ವಗತಭೇದವರ್ಜಿತನೆಂದೇ ತಿಳಿದಿರುವರು. ಈ ಜಗತ್ತಿಗೆ ಸೃಷ್ಟಿಸ್ಥಿತಿಲಯಗಳನ್ನು ಮಾಡಲು ಪ್ರಕೃತಿಯ ಗುಣಗಳನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸುವೆ. ಆದರೂ ಗುಣಲೇಪವಿಲ್ಲದ ಆನಂದಮೂರ್ತಿಯು ನೀನು. ವಿಶುದ್ಧಗುಣನಾದ ಹರೇ! ನಿನಗೆ ನಮಸ್ಕಾರವು. ನಿನ್ನ ಜ್ಞಾನವನ್ನೆಮಗೆ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಕೊಡು. ವಾಸುದೇವಾ! ಕೃಷ್ಣ! ಕಮಲನಾಭ! ಕಮಲಮಾಲಿನ್! ಕಮಲಪಾದ! ಕಮಲೇಕ್ಷಣ! ಕಮಲಕಿಂಜಲ್ಕಪಿಶಂಗ ವಸನನೆ! ನಿನಗೆ ನಮಃ. ನೀನು ಸರ್ವಭೂತಗಳ ಲ್ಲಂತರ್ಯಾಮಿಯಾಗಿರುವೆ. ಸಾಕ್ಷಿಯಾಗಿ ಅವರ ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಸ್ವಯಂ ವೀಕ್ಷಿಸುವೆ. ಈ ನಿನ್ನ ಸಕಲಕ್ಲೇಶನಾಶಕ ಮಂಗಳರೂಪವನ್ನು ನೀನಾಗಿ ತೋರಿಸಿ ಪೊರೆದೆ. ಇದು ನಿನ್ನನುಗ್ರಹದ ಹೊರತು ನಾವೇನು ಮಹಾಪುಣ್ಯವನ್ನು ಮಾಡಿ ಅರಿಯೆವು. ಸ್ವಾಮಿನ್! ದಯಾಳು ಗಳಾದ ಪ್ರಭುಗಳು ದೀನರಾದ ಸೇವಕರನ್ನೀರೀತಿ ಕಾಲವರಿತು ಮನಸ್ಸಿಗೆ ತಂದು ಪೊರೆಯದಿರೆ, ಅವರ ಕಷ್ಟವೆಂತು ನಿವಾರಿತವಾದೀತು? ಅಲ್ಪಾಲ್ಪಜೀವ ಹೃದಯ

ದಲ್ಲಿ ನೆಲೆಮಾಡಿ ನಿಂತ ಅಂತರ್ಯಾಮಿಗೆ ಅವರ ಕರ್ಮಚೇಷ್ಟಾದಿಗಳೆಲ್ಲವು ತಿಳಿದೇ ಇರುವುದು. ನಮಗೇನು ವರ ಬೇಕೋ ಎಂತು ಶಾಂತಿ ಸಿಗಬೇಕೋ ಅದೆಲ್ಲವೂ ನಿನಗೇ ಗೊತ್ತು. ಜಗತ್ಪತೇ! ಇದೇ ವರವನ್ನೆಮಗೆ ದಯಪಾಲಿಸು. ಮೋಕ್ಷಾದಿ ಸಕಲ ಪುರುಷಾರ್ಥ ಪ್ರದನು ಜಗದ್ಗುರುವಾದ ನೀನು ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಪ್ರಸನ್ನನಾಗು. ಇಷ್ಟೇ ಸಾಕು. ಆದರೂ ಲಕ್ಷ್ಮೀಪತಿಯಾದ ನಿನ್ನನ್ನು ವರವನ್ನು ಬೇಡೆನಲು ಬೇಡದಿರಲಾರೆವು. ನಿನ್ನ ಗುಣಗಳಿಗೆ ಕೊನೆಯುಂಟೇ? ಅನಂತ! ನಿನ್ನ ವಿಭೂತಿರೂಪಗಳನ್ನು ಸಾಕಲ್ಯೇನ ತಿಳಿಯಲು ಬ್ರಹ್ಮ ನಿಗೂ ರಮೆಗೂ ಆಗದು. ಇಂತಹ ಅನಂತಮಹಿಮನಾದ ನೀನಲ್ಲದಿನ್ನಾರನ್ನೂ ಬೇಡೋಣ? ಪಾರಿಜಾತವೃಷ್ಪ ಮಕರಂದರಸಮತ್ತಚಿತ್ತವಾದ ಮಧುಕರವಿನ್ನು ಚಂಪಕಾದಿಗಳನ್ನು ಬೇಡದಿರುವಂತೆ ನಿನ್ನಂಘ್ರಿಮೂಲವನ್ನು ಪೊಂದಿರುವ, ನಾವಿನ್ನೇನು ಬೇಡೇವು? ಆದರೂ ನಿನ್ನ ಮಾಯೆಯಿಂದ ಮೋಹಿತರಾಗಿ ಕರ್ಮಫಲವನ್ನುಣ್ಣಲು ಅನೇಕ ಯೋನಿಜಾತರಾಗುವ ನಮಗೆ ಜನ್ಮಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ನಿನ್ನ ಭಕ್ತರ ಸಂಗವನ್ನು ಕೊಡು. ಸ್ವರ್ಗಾಪವರ್ಗಗಳು ಕೂಡ ಭಗವದ್ಭಕ್ತ ಸಂಗಫಲದಲ್ಲಿ ಕಲಾಭಾಗವೆಂದೆನಿಸಲಾರವು. ಮರಣಶೀಲರಾದ ಮನುಜರಿ ಗಿನ್ನು ಬೇರೆ ಸಂತಾನಸಂಪದಾದಿಗಳಿಂದ ಏನಾದೀತು?

ಸಜ್ಜನಸಂಗದಿ ಮಂಗಲಕರ ಭಗವತ್ಕಥೆಯ ಗೀತವಾಗುವುದರಿಂದ ಭಗವನ್ನಿಷ್ಠೆಯು ಹೆಚ್ಚುವುದು. ದುಷ್ಟವಿಷಯಾಶೆಯು ದೂರವಾಗುವುದು. ಭೂತಗಳಲ್ಲಿ ಪರಸ್ಪರ ವೈರ ವಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಮಾನಸೋದ್ವೇಗವು ನಷ್ಟವಾಗುವುದು. ಶ್ರೀಬ್ರಹ್ಮರುದ್ರವಂದ್ಯನು ಸನಕಾದಿ ಯೋಗಿಸ್ತುತ್ಯನು ಆದ ಶ್ರೀ ನಾರಾಯಣನ ಸತ್ಕಥೆಯನ್ನಾಮುಕ್ತಸಂಗರು ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೆ ಪಾಡುತ್ತಿರುವರು. ತೀರ್ಥಗಳನ್ನು ಪಾವನಮಾಡುತ್ತಾ ನಡೆದುಪೋಗುವ ನಿನ್ನವರ ಸಮಾ ಗಮವು ಸಂಸಾರದಿಂದ ಭೀತನಾಗ ಸುಜನನಿಗೆ ರುಚಿಸದಿರುವುದೇ? ನಾವು ಸಾಕ್ಷಾತ್ ಭಗವತ್ಪ್ರಿಯನು ಸಂಸಾರಸಾಗರತರಣ ಸಹಾಯನು ಆದ ಶಿವನಿಂದ ಕ್ಷಣಕಾಲಮಾತ್ರ ಕೂಡಿದ ಪುಣ್ಯದಿಂದ, ಔಷಧವಿಲ್ಲದ ಮೃತ್ಯುರೂಪ ಸಂಸಾರ ರೋಗವನ್ನು ಕಳೆದ ಭಿಷಗ್ವರನಾದ ನಿನ್ನ ಚರಣಾರವಿಂದವನ್ನು ಪೊಂದಿದೆವು. ನಾವು ಓದಿದ ವಿದ್ಯೆ, ಮಾಡಿದ ಗುರುಸೇವೆ, ವಿಪ್ರವೃದ್ಧಜನರ ಪರಿಚರ್ಯೆ, ಆರ್ಯರ ಪೂಜೆ, ಅನಾಥರ ಪೋಷಣೆ, ಮಿತ್ರರ ಸ್ನೇಹ, ಭ್ರಾತೃಜನ ಪ್ರೇಮ, ಅಖಿಲ ಭೂತಗಳಲ್ಲಿ ಅಸೂಯಾ ರಾಹಿತ್ಯ. ಇಷ್ಟು ಕಾಲ ನೀರಿನಲ್ಲಡಗಿ ನಿರಾಹಾರರಾಗಿ ಮಾಡಿದ ತಪಸ್ಸು, ಇನ್ನೇನೆಲ್ಲ ಶುಭಕರ್ಮಗಳೆಲ್ಲ ವನ್ನು ನಿನಗರ್ಪಿಸಿ ನೀನು ಪ್ರೀತನಾಗೆಂದು ಬೇಡುತ್ತಿರುವೆವು. ಮನುರಾಜ, ಪೂಜ್ಯರಾದ ಬ್ರಹ್ಮರುದ್ರರು ಇನ್ನಿತರ ಜ್ಞಾನಿಗಳು ಸ್ತುತಿಸಲುಪಕ್ರಮಿಸಿ ಕೊನೆಗಾಣದಿರುವ ನಿನ್ನ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ಯಥಾಮತಿ ಸ್ತುತಿಸಿರುವೆವು. ವೈಷಮ್ಯ ನೈರ್ಘೃಣ್ಯರಹಿತನು, ನಿಷ್ಪಾಪನು, ಪೂರ್ಣಷಡ್ಗುಣನು, ಜೀವ ಭಿನ್ನನು, ಸರ್ವೋತ್ತಮನು, ಬಲಜ್ಞಾನಾತ್ಮಕ ಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣ ಪ್ರವರ್ತಕನು, ಬಲಸ್ವರೂಪನು, ಆದ ಭಗವಂತನೇ! ನಿನಗೆ ನಮಸ್ಕರಿಸುವೆವು.

ಮೈತ್ರೇಯನು ಪೇಳಿದನು–

ಪ್ರಚೇತಸರ ಸ್ತುತಿಯನ್ನು ಕೇಳಿ ಪ್ರೀತನಾಗಿ ಶ್ರೀಹರಿಯು 'ಒಳ್ಳೆಯದು' ಎಂದು

ಹೇಳಿ, ನೋಡಿ ತೃಪ್ತರಾಗದೆ ನೋಡುತ್ತಿರುವ ಪ್ರಚೇತಸರನ್ನು ಬೀಳ್ಕೊಟ್ಟು ಶರಣ್ಯ ವತ್ಸಲನು ಅವಿನಷ್ಟಪರಾಕ್ರಮನಾದ ಶ್ರೀಹರಿಯು ಹೊರಟುಹೋದನು.

ಪ್ರಚೇತಸರು ಉದಕದಿಂದ ಹೊರಬಂದು ಮೇಲಕ್ಕೆ ಬೆಳೆದುನಿಂತ ವೃಕ್ಷಗಳಿಂದ ಮುಚ್ಚಲ್ಪಟ್ಟ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಕಂಡು ಕೋಪಗೊಂಡು ಮುಖದಿಂದ ಅಗ್ನಿವಾಯುಗಳನ್ನು ಸೃಜಿಸಿ ಭೂಮಂಡಲದಿ ವೃಕ್ಷಗಳನ್ನು ನಾಶಗೊಳಿಸಲುಪಕ್ರಮಿಸಿದರು. ದ್ರುಮಗಳೆಷ್ಟೋ ಸುಟ್ಟು ಬೂದಿಯಾದವು. ಆಗ ಬ್ರಹ್ಮದೇವನು ಬಂದು ಬರ್ಹಿಷ್ಮತ್ಪುತ್ರರನ್ನು ಯುಕ್ತಿಗಳನ್ನು ಪೇಳಿ ಶಾಂತಗೊಳಿಸಿದನು. ಉಳಿದ ಗಿಡಗಳೂ ತದಧಿಪತಿಯಾದ ಚಂದ್ರನು ಬ್ರಹ್ಮದೇವನ ವಾಕ್ಯವನ್ನೇ ಕೇಳಿ, ತಮ್ಮ ಮಗಳಂತೆ ನಾಕಿದ ಮಾರಿಷಳನ್ನು ತಂದು ಪ್ರಚೇತಸರಿಗೊಪ್ಪಿಸಿದರು. ಅವರಾದರೂ ಬ್ರಹ್ಮನಪ್ಪಣೆಯಂತೆ ಅವಳನ್ನು ಮದುವೆಯಾಗಿ ದಕ್ಷನೆಂಬ ಮಗನನ್ನು ಪಡೆದರು. ಹಿಂದೆ ರುದ್ರದೇವನನ್ನವಮಾನಿಸಿ ಬಸ್ತಮುಖನಾಗಿದ್ದ ದಕ್ಷನೇ ಪ್ರಚೇತಸರ ಪುತ್ರನಾಗಿ ಚಾಕ್ಷುಷ ಮನ್ವಂತರದಲ್ಲಿ ಹಿಂದಿನ ನಷ್ಟವಾದ ಸೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ಮುಂದುವರಿಸಿದನು. ಹರಿಪ್ರೀತಿಯನ್ನು ಬ್ರಹ್ಮಪ್ರೀತಿಯನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಿದನು. ಇತರ ತೇಜಶ್ಶಾಲಿಗಳೆನಿಸಿದ ಜನರನ್ನು ಯೋಗ್ಯತೆಯಿಂದಲೂ ಪದವಿಯಿಂದಲೂ ಮೀರಿ ಹರಿ ಪ್ರೀತಿಕರ ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿ, ದಕ್ಷನೆನಿಸಿದನು. ಪ್ರಜಾಪತಿಯಾದ ಬ್ರಹ್ಮನು, ಪ್ರಜೇಶರಾದ ಮರೀಚ್ಯಾದಿಗಳು ದಕ್ಷನನ್ನೇ ಪ್ರಜಾಸರ್ಗರಕ್ಷಣೆಯನ್ನು ಮಾಡಲು ನಿಯೋಜಿಸಿದರು.

೩೧. ನಾರದೋಪದೇಶ–ಪ್ರಚೇತಸರ ಮುಕ್ತಿ

ಮೈತ್ರೇಯನು ಪೇಳಿದನು–

ದ್ವಾದಶಲಕ್ಷವರ್ಷ ಅವ್ಯಾಹತೇಂದ್ರಿಯರಾಗಿ ಪೃಥ್ವೀರಾಜ್ಯವನ್ನಾಳಿ, ಪ್ರಚೇತಸರು ವಿರಕ್ತಿಯನ್ನು ತಾಳಿದರು. ಅಧೋಕ್ಷಜನಾಡಿದ ಮಾತನ್ನು ನೆನೆದು ಜ್ಞಾನೋದಯವನ್ನು ಪೊಂದಿದರು. ಪತ್ನಿಯನ್ನು ಪುತ್ರನಿಗೊಪ್ಪಿಸಿ ಸನ್ಯಾಸವನ್ನು ಕೈಕೊಂಡು ದೀಕ್ಷಿತರಾದರು. ಸರ್ವಭೂತಸ್ವಾಮಿಯು ಅಂತರ್ಯಾಮಿಯು ಆದ ಹರಿಯನ್ನು ಧ್ಯಾನಿಸುತ್ತಾ ತಪವನ್ನು ಮಾಡಿದರು. ಪಶ್ಚಿಮ ಸಮುದ್ರತೀರದಲ್ಲಿ ಜಾಜಲಿ ಎಂಬ ಋಷಿಯು ಸಿದ್ಧನಾದ ಆಶ್ರಮವನ್ನು ಸೇರಿದರು. ಪ್ರಾಣೇಂದ್ರಿಯ ಮನಸ್ಸುಗಳನ್ನು ನಿಗ್ರಹಿಸಿ, ಜಿತಾಸನರಾಗಿ ಶಾಂತಮನದಿಂದ ಗುಣಪೂರ್ಣನಾದ ರಮಾರಮಣನನ್ನು ಚಿಂತಿಸುವ ಆ ಸಮಾನರೂಪಗುಣವಿಭ್ರಾಜಿತರಾದ ಪ್ರಚೇತಸರಲ್ಲಿ ಸುರಾಸುರವಂದ್ಯನಾದ ನಾರದನು ಬಂದನು. ಪ್ರಚೇತಸರವನನ್ನು ಕಂಡು, ಎದ್ದು ನಮಿಸಿ ಪೂಜಿಸಿ, ಸುಖಾಸನದಿ ಕೂಡಿಸಿ ಇಂತು ಕೇಳಿದರು–

ಸುರರ್ಷೇ! ನಿನಗೆ ಸ್ವಾಗತವು. ನಮ್ಮ ಭಾಗ್ಯವು ಫಲಿಸಿ ನಿನ್ನ ದರ್ಶನವಾಯಿತು. ಸಂಸಾರವೆಂಬ ಕತ್ತಲನ್ನು ದೂರಮಾಡುತ್ತಾ ಸೂರ್ಯನಂತೆ ಪ್ರಕಾಶದಿಂದ ಸಂಚರಿಸುತ್ತಿರುವೆ. ಭಗವಂತನಾದ ಶಿವನು ಸರ್ವಸ್ವಾಮಿಯಾದ ಶ್ರೀಹರಿಯು ಉಪದೇಶಿಸಿದ ತತ್ತ್ವಜ್ಞಾನವು ಗೃಹಾಸಕ್ತರಾಗಿ ಬಹುಕಾಲ ಕಳೆದುದರಿಂದ ನಷ್ಟಪ್ರಾಯವಾದಂತಿದೆ.

ಆದ್ದರಿಂದ ತತ್ತ್ವಸ್ವರೂಪ ನಿರೂಪಕವಾದ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಜ್ಞಾನವನ್ನು ನಮಗೆ ದಯಮಾಡಿ ಕೊಟ್ಟು, ದುಸ್ತರ ಸಂಸಾರಸಾಗರದಿಂದ ಪಾರುಮಾಡಿ ರಕ್ಷಿಸು.

ವಿದುರಾ! ಇಂತು ಬೇಡಿದ ಆ ರಾಜರ್ಷಿಗಳ ವಾಕ್ಯವನ್ನು ಕೇಳಿ ನಾರದನು ಭಗವಂತನನ್ನು ನೆನೆದಿಂತೆಂದನು–

ಶ್ರೀಹರಿಯನ್ನು ಸರ್ವೇಶನೆಂದರಿತು ಸೇವಿಸಲು ವಿನಿಯೋಗಪಡಿಸುವುದೇ ನರಜನ್ಮ, ಅದೇ ಸತ್ ಕರ್ಮ: ಅದೇ ಸಾರ್ಥಕವಾದ ಆಯುಸ್ಸು· ಅದೇ ಒಳ್ಳೆಯ ಮನಸ್ಸು; ಅದೇ ನಿರ್ದುಷ್ಟವಚಸ್ಸು; ಉಭಯಕುಲಶುದ್ಧವು, ಉಪನಯನ ಪವಿತ್ರವು, ಅಗ್ನ್ಯಾಧಾನ ವಿಶಿಷ್ಟವು ಆದ ಜನ್ಮಗಳಿಂದೇನು? ವೇದೋಕ್ತ ಕರ್ಮಾನುಷ್ಠಾನದಿಂದೇನು? ದೇವಜೀವಮಾನವನ್ನು ಪೊಂದಿ ಮಾಡಿದ ಕರ್ಮ, ತಪಸ್ಸು, ವಚನ, ಮನೋಜಯ, ಬುದ್ಧಿಬಲ, ಇಂದ್ರಿಯಸಂಪತ್ತು, ಯೋಗಾಭ್ಯಾಸ, ಯಥಾರ್ಥಜ್ಞಾನಶಕ್ತಿ, ಸನ್ಯಾಸ, ವೇದಾಧ್ಯಯನಾದಿ ಶ್ರೇಯಸ್ಸಾಧನಗಳಿಂದ ಪರಮಾತ್ಮನು ಪ್ರೀತನಾಗುವಂತೆ ಭಜಿಸಲ್ಪಡದಿದ್ದರೆ ಯಾವ ಕರ್ಮಾದಿಗಳಿಂದಲೂ, ತೀರ್ಥಯಾತ್ರೆವ್ರತಗಳಿಂದಲೂ ಕೂಡ ಏನೂ ಪ್ರಯೋಜನವಿಲ್ಲ. ಎಲ್ಲ ಶ್ರೇಯಃಪದಾರ್ಥಗಳಲ್ಲಿ ಶ್ರೇಷ್ಠನು ಶ್ರೀಹರಿಯೇ. ಶ್ರೀಹರಿಯು ಎಲ್ಲ ಜೀವರ ಸ್ವರೂಪಾನಂದಪ್ರದನು, ಸ್ವಾಮಿಯು ಆದುದರಿಂದ ಅವನೇ ಶ್ರೇಷ್ಠನೆನಿಸಿರುವನು.

ತರುಮೂಲವನ್ನು ತೋಯಿಸಲು ಅದರ ಶಾಖೋಪಶಾಖೆಗಳಿಗೆ ಸ್ವತಃತೃಪ್ತಿಯು ಆದಂತೆ, ಮುಖದಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣನಿಗೆ ಆಹಾರವನ್ನರ್ಪಿಸಲು ಸರ್ವೇಂದ್ರಿಯಗಳಿಗೆ ಬಲ ತೇಜಗಳು ಬಂದಂತೆ, ಶ್ರೀನಾರಾಯಣನ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಗೈಯಲು, ಸರ್ವದೇವತೆಗಳು ತಾವಾಗಿ ತೃಪ್ತರಾಗುವರು. ಸೂರ್ಯನಿಂದ ಆಷಾಢದಲ್ಲಿ ಕಿರಣ ಜಲಗಳು ಪುಟ್ಟಿ ಮತ್ತೆ ಹೇಮಂತದಲ್ಲಿ ಕಿರಣ ಜಲಗಳು ಅಲ್ಲೇ ಹುದುಗಿರುವಂತೆ, ಪ್ರಾತಃಕಾಲಕಿರಣಗಳು ಸಾಯಂಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸೂರ್ಯಮಂಡಲವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸುವಂತೆ, ಭೂಮಿಯಿಂದ ಬಂದ ಸ್ಥಿರ ಜಂಗಮ ದೇಹದಲ್ಲಿಯೇ ಸೇರುವುವು. ಶ್ರೀಹರಿಯಿಂದ ಹೊರಬಂದ ಜಗತ್ತು ಮತ್ತೆ ಅವನಲ್ಲೇ ಲಯವನ್ನು ಪೊಂದಿರುವುದು. ಆ ಜಗತ್ಸ್ವಾಮಿಯು ಸ್ವರೂಪವು ಜಗತ್ತಿನಿಂದ ಭಿನ್ನವಾಗಿದೆ. ಅವನು ಜಗದಲ್ಲವತರಿಸಿ ಆಗಾಗ ಪ್ರಕಾಶಿಸುವನು. ತನಗೆ ಬೇಕಾದಾಗ ಮೂಲರೂಪವನ್ನು ಪೊಂದುವನು. ಜೀವನು ಮಲಗಿದಾಗ ಅವನ ಇಂದ್ರಿಯಗಳು ವ್ಯಾಪಾರವಿಲ್ಲದೆ ಸುಮ್ಮನಿರುವುವು. ಆಗ ದೇಹವೇ ನಾನೆಂಬ ದ್ರವ್ಯಭ್ರಮೆ, ನಾನೇ ಕರ್ತನೆಂಬ ಕ್ರಿಯಾಭ್ರಮೆ, ಇಂದ್ರಿಯಗಳು ನನ್ನವೆಂಬ ಕಾರಕಭ್ರಮೆ ಇವೆಲ್ಲವೂ ಇರುವುದಿಲ್ಲ. ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಾಶವಸ್ತುಗಳು ಬಂದು ಆಮೇಲೆ ಅಸ್ತಂಗತವಾಗುವಾಗ ಆಕಾಶಕ್ಕೆ ಅವುಗಳ ಲೇಪವಿಲ್ಲ. ಅಂತೆಯೇ ಅಸಂಗನಾದ ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೆ ಸತ್ತ್ವರಜಸ್ತಮೋಗುಣಶಕ್ತಿಗಳನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿ ಸೃಷ್ಟ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದಾಗ ಆ ಗುಣಲೇಪವಿಲ್ಲ. ಅಗ್ನಿ ಪ್ರತಿಷ್ಟಂಭನ ಮಾಡಿದವನು ಅಗ್ನಿಯಲ್ಲಿದ್ದರೂ ಸುಡದಿರುವಂತೆ, ಸರ್ವಸ್ವಾಮಿಯಾದ ಭಗವಂತನಿಗೆ ತತ್ಕೃತ ಹಾನಿಲೇಪಗಳಿಲ್ಲ. ಅಗ್ನಿ ಸುಡಲಿಲ್ಲ ಆದ್ದರಿಂದ ಅಗ್ನಿಮಿಥ್ಯೆ ಎನ್ನಲು ಬರುವುದೇ? ಇಲ್ಲ. ಅಂತೆಯೇ ಜಗವು ಮಿಥ್ಯವಲ್ಲ ಸತ್ಯವೇ! ಆದ್ದರಿಂದ ಪ್ರಚೇತಸರೇ! ಸರ್ವೋತ್ತಮನು, ಸರ್ವಜೀವನಿಯಾಮಕನು, ಕಾಲರೂಪಿಯು, ಲಕ್ಷ್ಮೀಪತಿಯು, ಸ್ವತೇಜೋಬಲದಿಂದ

ಪ್ರಕೃತಿಗುಣಲೇಪರಹಿತನು, ಆದವನು ಶ್ರೀಹರಿಯೇ. ಇನ್ನೊಬ್ಬರಾದರೂ ಅಲ್ಲವೆಂದು ಸರ್ವಶ್ರೇಷ್ಠವಾದ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಅವನನ್ನು ಭಜಿಸಿ. ಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣಾನುಗ್ರಹದಿಂದ ಎಚ್ಚತ್ತು ಇಂದ್ರಿಯವ್ಯಾಪಾರಶರೀರದಲ್ಲಿ ನಡೆಸುವಂತೆ ಜೀವನು ಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣಪ್ರಸಾದದಿಂದ ಇಂದ್ರಿಯಜಯವನ್ನು ಮನೋಜಯವನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಿ ಸರ್ವಭ್ರಮೆಗಳನ್ನು ಕಳೆದು ಕೊಂಡು ಭಗವಂತನನ್ನು ಅಪರೋಕ್ಷದಿಂದ ನೋಡಿ ಮುಕ್ತನಾಗುವನು. ಆ ಶ್ರೀಹರಿಯು ಭಕ್ತರ ಸಂಕಲ್ಪ ವಿಕಲ್ಪಗಳನ್ನು ನಾಶಪಡಿಸುವನು. ಸಮಾನಾಧಿಕರಹಿತನು! ಪಂಚಭೇದ ತಾರತಮ್ಯಗಳನ್ನು ತಿರಸ್ಕರಿಸದಿರುವ ಸುಜನರಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಸಿಗುವನು; ಆದಿಮಧ್ಯಾಂತರ ರಹಿತನು, ನಿರಂತರಾನಂದ ಜ್ಞಾನರೂಪನು, ಈ ರೀತಿಯಾದ ಜ್ಞಾನದಿಂದ ಅವನನ್ನು ಭಜಿಸಿ. ಸರ್ವಭೂತಗಳಲ್ಲಿ ದಯೆಯನ್ನು ತೋರಿಸಿ. ದೇವನು ಕೊಟ್ಟಿದ್ದರಿಂದ ಸಂತುಷ್ಟ ರಾಗಿ. ಸರ್ವೇಂದ್ರಿಯಗಳನ್ನು ವಿಷಯಗಳಿಂದ ನಿಗ್ರಹಿಸಿ. ಜನಾರ್ದನನಾಗ ನಿಮ್ಮಲ್ಲಿ ಪ್ರೀತನಾಗುವನು. ದಾರಾಪುತ್ರಧನೇಷಣತ್ರಯವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ನಿರ್ಮಲವಾದ ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ಭಜಿಸಿ ಹೆಚ್ಚಿದ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಕರೆಯಲು ತನ್ನವರ ವಶನಾಗಿ ಓಗೊಟ್ಟು ಓಡಿಬಂದು ಸನ್ನಿಹಿತನಾಗುವನು. ಎಲ್ಲ ಕಡೆ ತುಂಬಿ ಬರುವ ಆಕಾಶದಂತೆ ಅಲ್ಲಿದ್ದು ಕದಲದೆ, ಸಜ್ಜನ ರನ್ನು ಬಿಡದಿರುವ ಅಕ್ಷರನ ಕರುಣಾಗೇನೆಂಬೆ? ಕುಬುದ್ಧಿಗಳ ದೊಡ್ಡ ಪೂಜೆಯನ್ನವನೊಲ್ಲ. ಅಧನರಾದರೂ ಶ್ರೀಹರಿಯೇ ಧನಸರ್ವಸ್ವವೆಂದರಿತವರೇ ತನ್ನವರೆಂದು ಅವರ ಭಕ್ತಿರಸ ವನ್ನು ಪ್ರೀತಿಯಿಂದ ಸ್ವೀಕರಿಸಿ ಉದ್ಧರಿಸುವನು. ವಿದ್ಯೆ, ಐಶ್ವರ್ಯ, ಕುಲ, ಕರ್ಮಾನು ಷ್ಠಾನಗಳಿಂದ ಮದವನ್ನು ಹೊಂದಿ ಅಕಿಂಚನರಾದ ಭಗವದ್ಭಕ್ತರಿಗಪರಾಧವನ್ನು ಮಾಡುವ ದುಷ್ಟಬುದ್ಧಿಗಳ ದಾಂಭಿಕ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಅಂತಹ ಕರ್ಮಾದಿಗಳಿಗೆ ಫಲವೂ ಕೊಡದಿರುವನು. ಒಂದು ವೇಳೆ ಪರಿಚರ್ಯೆಯನ್ನು ಮಾಡುವ ಜಗನ್ಮಾತೆಯನ್ನೂ ಲೆಕ್ಕಿಸನು. ಲಕ್ಷ್ಮೀಕಟಾಕ್ಷವನ್ನು ಬಯಸುವ ಮನುಜಾಧಿಪರನ್ನು ಪೂಜಿಸುವ ದೇವತೆ ಗಳನ್ನು ಕೂಡ ಅಪೇಕ್ಷಿಸದೆ ಸ್ವಸುಖಪೂರ್ಣನಾದ ಶ್ರೀಹರಿಯು ತನ್ನ ಭಕ್ತಸಮೂಹ ಸುಲಭನಾಗಿ, ಅವರಿಗೊಲಿದು ವಶನಾಗುವನು. ಇಂತಹ ಭಕ್ತವತ್ಸಲನನ್ನು ಯಾವ ರಸಜ್ಞನು ಭಜಿಸಲೊಲ್ಲನು? ಚಿತ್ರರಥನೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧನಾದ ಧ್ರುವನು ನಿಮ್ಮ ಪೂರ್ವಜನು. ಬಹುಯಶಃಪ್ರಕಾಶದಿಂದ ಮೆರೆದನು. ಸವತಿ ತಾಯಿಯ ವಾಗ್ಬಾಣಗಳಿಂದ ಮನನೊಂದು ಚಿಕ್ಕ ಬಾಲಕನಾಗಿದ್ದ ಧ್ರುವನು ಸ್ತ್ರೈಣನಾದ ತಂದೆಯನ್ನು, ತನ್ನವರನ್ನೂ ಬಿಟ್ಟು ಅರಣ್ಯ ವನ್ನು ಸೇರಿದನು. ಆಗ ನಾನವನನ್ನು ಕಂಡೆ. ಐದೇ ವರ್ಷದ ಬಾಲಕನು ನನ್ನ ಉಪದೇಶ ದಂತೆ ಹರಿಯನ್ನಾರಾಧಿಸಿ, ಹರಿನಿಲಯವಾದ ಧ್ರುವಪದವಿಯನ್ನು ಪೊಂದಿದನು. ಆ ಸರ್ವೋಚ್ಚ ಧ್ರುವಲೋಕವನ್ನು ಅದ್ಯಾಪಿ ಸಪ್ತರ್ಷಿಗಳು ಪ್ರದಕ್ಷಿಣೆಸುತ್ತಾ ಇರುವರು. ಧ್ರುವನ ಉತ್ತಮೋರ್ಧ್ವಲೋಕವನ್ನು ಪೊಂದಲು ಕೆಲವು ಮುನಿಗಳಿಗೂ ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ಅಂತಹ ಸರ್ವಭೂತಾಂತರ್ಯಾಮಿಯಾದ ಶ್ರೀಹರಿಯನ್ನು ನೀವೂ, ರುದ್ರದೇವನ ಉಪ ದೇಶವನ್ನನುಸರಿಸಿ ಭಜಿಸಿ ಪೂತರಾಗಿರಿ. ಸಂಸಾರವನ್ನೂ ದಾಟಿ ಮುಕ್ತರಾಗುವಿರಿ.

ಮೈತ್ರೇಯನು ಪೇಳಿದನು—

ವಿದುರಾ! ಇಂತು ಪ್ರಚೇತಸರಿಗೆ ಭಗವತ್ಕಥೆಯನ್ನು ಅನೇಕಗಳನ್ನು ವರ್ಣಿಸಿ ನಾರದನು ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕವನ್ನು ಕುರಿತು ಪ್ರಯಾಣಮಾಡಿದನು,

ಪ್ರಚೇತಸರು ಲೋಕಪಾಪಹರವಾದ ಶ್ರೀಹರಿಯ ಯಶೋಮಹಿಮೆಯನ್ನು ಕೇಳಿ ಶ್ರೀರಮಣಚರಣವನ್ನು ಧ್ಯಾನಿಸಿ, ವೈಕುಂಠವನ್ನು ಪೊಂದಿದನು.

ವಿದುರಾ! ನೀನು ಕೇಳಿದ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಗುತ್ತರವನ್ನು ಪೇಳಿದುದಾಯಿತು. ಪ್ರಚೇತೋ ನಾರದ ಸಂವಾದರೂಪವಾದ ಈ ಹರಿಗಾಥೆಯು ಶ್ರೀಶನ ಚರಣಾರ್ಪಿತವಾಗಲಿ!-

ಶ್ರೀಶುಕನು—ಇಂತು ರಾಜನ್! ಉತ್ತಾನಪಾದನ ವಂಶವು ವರ್ಣಿಸಿದುದಾಯಿತು. ಇನ್ನು ಪ್ರಿಯವ್ರತನ ಕಥೆಯನ್ನು ಕೇಳು. ನಾರದರಿಂದ ಬ್ರಹ್ಮವಿದ್ಯೆಯನ್ನು ಕೇಳಿ ಕೆಲಕಾಲ ಗೃಹಸ್ಥಾಶ್ರಮದಲ್ಲಿದ್ದು ಮಹೀಮಂಡಲವನ್ನಾಳಿ ಅನಂತರ ಪುತ್ರರಿಗೆ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಹಂಚಿಕೊಟ್ಟು ಪ್ರಿಯವ್ರತನು ತಪವನ್ನು ಮಾಡಿ ಮುಕ್ತನಾದನು.

ರಾಜನ್! ಅಜಿತನ ಮಹಾಮಹಿಮೆಯನ್ನಿಂತು ವರ್ಣಿಸಿದ ಮೈತ್ರೇಯನ ವಾಗಮೃತವನ್ನು ಸವಿದು, ಬಹು ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಆನಂದಬಾಷ್ಪಗಳುದುರುತ್ತಿರಲು, ವಿದುರನು ಮುನಿ ಚರಣವನ್ನು ಶಿರಬಾಗಿ ನಮಿಸಿ, ಹರಿಯನ್ನು ಹೃದಯದಿ ನೆನೆದು ಇಂತೆಂದನು—

ಮಹಾಯೋಗಿನ್! ನಿನ್ನ ಕರುಣೆಗೆಣೆಯಿಲ್ಲ. ಅಕಿಂಚನಗೋಚರನಾದ ಶ್ರೀಹರಿಯ ಚರಣವನ್ನು ತೋರಿ ಅಜ್ಞಾನವನ್ನು ಕಳೆದು ಉದ್ಧರಿಸಿದೆ.

ಹೀಗೆಂದು ವಿದುರನು ಮೈತ್ರೇಯನಿಗೆ ವಂದಿಸಿ ಸಂತೋಷಭರಿತನಾಗಿ ತನ್ನ ಬಂಧುಗಳಾದ ಪಾಂಡವಾದಿಗಳನ್ನು ನೋಡಲು ಹಸ್ತಿನಾವತಿಗೆ ಹೊರಟನು.

ಮನ್ವಾದಿ ರಾಜರ್ಷಿಗಳ ವೃತ್ತಾಂತವನ್ನು ನಾನು ನಿನಗೆ ಪೇಳಿರುವೆನು. ಪರೀಕ್ಷಿತನೇ! ಅವರೆಲ್ಲ ಹರಿಭಕ್ತರು. ಅಂತಲೇ ಅವರ ಕಥೆಯು ವರ್ಣಿತವಾಯಿತು. ಇದನ್ನು ಕೇಳಿದವನು ಆಯುಸ್ಸನ್ನು, ಧನವನ್ನು, ಯಶವನ್ನು, ಶುಭವನ್ನು, ಐಶ್ವರ್ಯವನ್ನು, ಉತ್ತಮಗತಿಯನ್ನು ಪೊಂದುವನು.

ಚತುರ್ಥಸ್ಕಂಧವು ಪೂರ್ಣವಾಯಿತು

|| ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಾರ್ಪಣಮಸ್ತು ||

ಶ್ರೀಮದ್ಭಾಗವತಮ್

ಪಂಚಮಸ್ಕಂಧವು

॥ ಹರಿಃ ಓಂ ॥

೧. ಪ್ರಿಯವ್ರತ ಚರಿತೆ

ಪರೀಕ್ಷಿತನು ಪ್ರಶ್ನಿಸಿದನು–

ಶುಕಮುನೇ! ಪ್ರಿಯವ್ರತನಂತಹ ಆತ್ಮಾರಾಮನು ಗೃಹಾಶ್ರಮಸುಖಗಳಲ್ಲಿ ಮಗ್ನನಾದನೆಂದರೆ ಆಶ್ಚರ್ಯವಾಗಿದೆ! ಗೃಹಾಶ್ರಮವು ಬಂಧಕವು; ಅಜ್ಞಾನಪ್ರದವು. ಸಕಲ ಕರ್ಮಫಲಸಂಗರಹಿತರಾದವರಿಗೂ ಗೃಹಸ್ಥಾಶ್ರಮವು ಅಭಿಮಾನವನ್ನು ಪುಟ್ಟಿಸಿ ಕೆಡಿಸುವುದು. ಉತ್ತಮಶ್ಲೋಕಪಾದಚ್ಛತ್ರದ ಛಾಯೆಯೆನಿಸಿದ ಬ್ರಹ್ಮಜ್ಞಾನವನ್ನು ಪಡೆದವರಿಗೆ ಕುಟುಂಬದಲ್ಲಿ ಆಸಕ್ತಿ ಇರುವುದುಂಟೇ? ಆದರೂ ಪ್ರಿಯವ್ರತನು ದಾರಾಗಾರಸುತಾದಿಸಕ್ತನಾಗಿದ್ದೂ, ಮೋಕ್ಷವನ್ನು ಪಡೆದುದು ಹೇಗೆ? ಶ್ರೀಹರಿಯಲ್ಲಿ ನಿರ್ಮಲಭಕ್ತಿಯಾದರೂ ಅವನಿಗೆ ದೊರಕಿದುದು ಹೇಗೆ? ಎಂಬ ಸಂಶಯವು ಪೀಡಿಸುತ್ತಿದೆ. ದಯಮಾಡಿ ಹೇಳಿ.

ಶ್ರೀಶುಕನು ಪೇಳಿದನು–

ಸಕಲಸೌಭಾಗ್ಯನಿಧಿಯು, ಸದಾ ನಿರ್ದೋಷಯಶನು ಆದ ಭಗವಂತನ ಪದಾರವಿಂದ ಮಕರಂದ ರಸಪಾನಮಗ್ನನಾಗಿ ಬಾಲ್ಯದಿಂದಲು ಭಕ್ತನಾದ ಪ್ರಿಯವ್ರತನು ಸತ್ಸಂಗದಿಂದ ಈಷಣತ್ರಯವನ್ನು ಗೆದ್ದು ಮಂಗಳಕರವಾದ ಬ್ರಹ್ಮಜ್ಞಾನವನ್ನೂ ಮೋಕ್ಷವನ್ನೂ ಪೊಂದಿದನು. ಶ್ರೀವಾಯುದೇವನಿಗೆ ವಿಷಪಾನಮಾಡಿದರೂ ಹಾನಿಯಾಗದಿದ್ದಂತೆ ಭಗವದ್ಭಕ್ತರಿಗೆ ಗೃಹಸ್ಥಾಶ್ರಮವು ಹಾನಿಕರವೆನಿಸದು. ಕೊನೆಗೆ ಆ ಮಹಾರಾಜನು ಸನ್ಯಾಸವನ್ನೂ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ನಡೆಸಿ, ತನ್ನ ಮೊದಲಿನ ಸಂಕಲ್ಪವನ್ನು ನೆರವೇರಿಸಿದನು.

ಪರಮಭಾಗವತನಾದ ಪ್ರಿಯವ್ರತನು ನಾರದನ ಚರಣಸೇವೆಯನ್ನು ಮಾಡಿ ಶ್ರೀಹರಿಯ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಪಡೆದು ಸನ್ಯಾಸದೀಕ್ಷೆಯನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಲು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿದನು. ಆಗ ತಂದೆಯಾದ ಮನುರಾಜನು ರಾಜ್ಯಪಾಲಕನಾಗಲು ಬೇಕಾದ ಗುಣಗಳಿಂದ ಭೂಷಿತನಾದ ಮಗನನ್ನು ರಾಜ್ಯಸ್ವೀಕಾರಮಾಡೆಂದನು. ಪ್ರಿಯವ್ರತನೋ ನಿತ್ಯವು ಬಿಡದೆ ಹರಿಧ್ಯಾನರತನಾಗಿ ತಾ ಮಾಡಿದ ಸಕಲಕ್ರಿಯಾಕಲಾಪವನ್ನು ಭಗವದರ್ಪಣವಾಗಿ ಮಾಡುತ್ತಾ ರಾಜ್ಯವನ್ನೊಲದಿದ್ದನು. ತಂದೆಯ ಮಾತು ಮೀರಬಾರದೆಂದು ತಿಳಿದೂ 'ರಾಜ್ಯಾಧಿಕಾರವು ಮನಸ್ಸನ್ನು ಕೆಡಿಸಿ, ಇತರ ದುರ್ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿಸಿ, ಮನುಜರನ್ನು ಸೋಲಿಸಿ, ನಾಶಮಾಡದೆ ಬಿಡದು; ತಂದೆಯು ಪ್ರೀತಿಯಿಂದ ರಾಜ್ಯವನ್ನಾಳೆಂದರೂ ಅವನಿಗೆ ಭಗವದ್ಭಜನಸಾಧನವಾದ ಸನ್ಯಾಸ ಸ್ವೀಕರಣವು ಆಕ್ಷೇಪಾರ್ಹವಲ್ಲವೆಂದು ತಿಳಿಯದೇ?' ಎಂದಾಲೋಚಿಸಿ ಗಂಧಮಾದನ ಪರ್ವತವನ್ನು ಸೇರಿ ತಪಸ್ಸನ್ನು ಮಾಡು

ತ್ತಿದ್ದನು.

ಆಗ ದೇವಶ್ರೇಷ್ಠನಾದ ಚತುರ್ಮುಖನು ತಾನು ಸೃಜಿಸಿದ ತ್ರಿಗುಣಾತ್ಮಕ ಜಗದಭಿವೃದ್ಧಿಯನ್ನು ಕಾಂಕ್ಷಿಸುತ್ತಾ, ಆಲೋಚನೆ ಮಾತ್ರದಿಂದ ಸಕಲಜೀವಹೃದಯಾಭಿಜ್ಞನಾದ ಕಾರಣ, ಪ್ರಿಯವ್ರತನ ಮನವನ್ನರಿತು, ಸಕಲ ವೇದಮೂರ್ತಿಗಳಿಂದಲು, ಮರೀಚ್ಯಾದಿ ಪ್ರಜೇಶರಿಂದಲೂ ಕೂಡಿ ಸತ್ಯಲೋಕದಿಂದಿಳಿದು ಬಂದನು. ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಬರುವಾಗ ಆಕಾಶದಿಂದ ಸಂಚರಿಸುವ ವಿಮಾನಗತರಾದ ವಿಬುಧವರರ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಕೈಕೊಂಡು, ಗುಂಪಾಗಿ ನೋಡಲು ಬಂದ ಸಿದ್ಧ ಗಂಧರ್ವ ಸಾಧ್ಯ ಚಾರಣ ಮುನಿಗಣದಿಂದ ಸ್ತುತಿಸಲ್ಪಡುತ್ತಾ ಗಂಧಮಾದನ ಕಂದರವನ್ನು ಮುಟ್ಟಿದನು.

ಪೂಜ್ಯನಾದ ಹಂಸವಾಹನನು ಬಂದುದು ನೋಡಿ ಬ್ರಹ್ಮಪುತ್ರನಾದ ನಾರದನು ದೇವಲೋಕದಿಂದ ಬಂದು, ಮನುರಾಜ ಪ್ರಿಯವ್ರತರಿಂದ ಕೂಡಿ ತಂದೆಗೆ ಕೈಮುಗಿದು ವಂದಿಸಿ ನಿಂತನು. ಪರೀಕ್ಷಿತನೇ! ಕೇಳು. ಪ್ರಿಯವ್ರತನ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿ, ದಯೆಯಿಂದ ನೋಡಿ ಹಸನ್ಮುಖನಾಗಿ ನಿರಂತರ ಸಮುದಿತ ಸುಗುಣಗಣನಿಲಯನಾದ ವಾಸುದೇವನನ್ನು ಸ್ಮರಿಸಿ, ಇಂತೆಂದನಾ ಚತುರ ಚತುರ್ಮುಖನು–

ತಾತ! ಪ್ರಿಯವ್ರತ! ಕೇಳು, ಶಾಸ್ತ್ರವಿಹಿತವಾದ ಹಿತವಚನವನ್ನು, ರಾಜರಿಗೆ ದುಷ್ಟಶಿಕ್ಷಣ ಶಿಷ್ಟರಕ್ಷಣಪೂರ್ವಕ ಧರ್ಮಜ್ಞಾನಾನುಪಾಲನವು ಶ್ರೀಹರಿಯಿಂದ ನಿಯತವಾಗಿದೆ. ಹರ್ಯಾಜ್ಞೆಯನ್ನು ಲೆಕ್ಕಿಸದೆ ಕೇವಲ ಸಂನ್ಯಾಸವು ಹರ್ಯಾಜ್ಞೋಲಂಘನವೇ ಸರಿ. ಅಪ್ರಮೇಯನಾದ ಹರೀಚ್ಛೆಗೆ ವಿರೋಧಿಯಾಗಿ ವರ್ತಿಸುವುದು ಯುಕ್ತವಲ್ಲ. ನಾನು, ಮಹಾದೇವ, ನಿಮ್ಮ ತಂದೆ ಈ ಮಹರ್ಷಿಗಳೆಲ್ಲರೂ ಆ ಪ್ರಭುವಿನಾದೇಶವಂ ದಾಟದಿರುವೆವು. ತಪಸ್ಸು, ವಿದ್ಯೆ, ಯೋಗಬಲ, ಬುದ್ಧಿಶಕ್ತಿ, ಅರ್ಥಬಾಹುಲ್ಯ, ಧರ್ಮವರ್ತನೆ ಮೊದಲಾದ ಗುಣಗಳಿವೆಯೆಂದು ಅಹಂಕಾರದಿಂದ ಶ್ರೀಹರಿಗೆ ಎದುರು ನಡೆಯಲು ಯಾರೂ ತಾವಾಗಿಯಾದರೂ ಅಥವಾ ಪರಸಹಕಾರದಿಂದಲಾದರೂ ಸಮರ್ಥರಾಗಲಾರರು. ಕ್ಷೇಮನಾಶಗಳು, ಶೋಕ ಮೋಹಗಳು, ಅಭಯ ಮೃತಿಗಳು, ಸುಖ-ದುಃಖ ಮೊದಲಾದುವನ್ನು ಶ್ರೀಹರಿಯು ರಮೆಯದ್ವಾರಾ ಕೊಟ್ಟ ಪ್ರಕೃತಿನಿರ್ಮಿತ ದೇಹದಲ್ಲಿದ್ದು ಅನುಭವಿಸುವ ಜನರು ಅದೇ ದೇಹದಿಂದ ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ ಪುಟ್ಟುತ್ತಾ ಶ್ರೀಹರಿಯ ವಶದಲ್ಲಿರುವರು. ಮುಗುದಾಣೆಯಿಂದ ನೀತವಾಗಿರುವ ಪಶುಗಳು ಮನುಜರಿಗೆ ಭಾರವನ್ನು ಹೊತ್ತು ಸೇವಿಸುವಂತೆ ವೇದವೆಂಬ ಮೂಲಸೂತ್ರದಿ ಬಿಗಿಯಲ್ಪಟ್ಟು ತಮ್ಮ ವಿವಿಧ ಗುಣ ವರ್ಣೋಚಿತ ಕರ್ಮ ವಿಪ್ರಾದಿನಾಮ, ಯೋಗ್ಯಗುಣಗಳೆಂಬ ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಕಣ್ಣುಗಳಿಂದ ಕಟ್ಟಲ್ಪಟ್ಟು ನಡೆಯುತ್ತಾ ಪರತಂತ್ರರಾಗಿ ನಾವೆಲ್ಲ ಬ್ರಹ್ಮಾರ್ಪಣಬುದ್ಧಿಯಿಂದ ವೇದವಿಹಿತಕರ್ಮವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಲಿರುವೆವು.

ಗುಣಕರ್ಮಾನುಸಾರವಾಗಿ ಸ್ವಾಮಿಯು ಕೊಟ್ಟ ಸುಖವನ್ನು ದುಃಖವನ್ನು ನಾವು ಶರೀರಾನುರೂಪವಾಗಿ, ಆಯಾ ಯೋನಿಯಲ್ಲಿ ಪುಟ್ಟಿ ಅನುಭವಿಸುತ್ತಿರುವೆವು. ಕರ್ಮಫಲವೂ ನಮ್ಮಧೀನವಲ್ಲ. ಕುರುಡರು ಕಣ್ಣುಳ್ಳವನನ್ನನರಿಸುವಂತೆ ಶ್ರೀಹರಿಕೊಟ್ಟ

ದ್ದುಂಡು ಅವನ ವಶರಾಗಿರುವೆವು. ದೇಹದಲ್ಲಿ ಅಭಿಮಾನವೇ ಇಲ್ಲದಿರುವ ಜೀವನ್ಮುಕ್ತನು ಕೂಡ ಪ್ರಾರಬ್ಧ ಕರ್ಮವು ಮುಗಿಯುವವರಿವಿಗೂ ದೇಹಧಾರಣವಂ ಮಾಡಿ ಹರಿ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದನ್ನುಣ್ಣುತ್ತಿರುವನು. ಅಜ್ಞಾನ, ಅನ್ಯಥಾಜ್ಞಾನಗಳಿಲ್ಲದೆ ಜಾಗ್ರತನಾಗಿ ಇನ್ನೊಂದು ದೇಹ ಬರಲು ಕಾರಣವಾದ ದುಷ್ಕರ್ಮವನ್ನು ಮಾಡದಿರುವನು. ಇರಲಿ! ವನವಂ ಸೇರಿದ ಮಾತ್ರದಿ, ಪಾಪಭಯವಿಲ್ಲವೆನ್ನುವಿಯಾ? ಕಾರ್ಯವೇನೆಂದು ಮರೆತವನು ಎಲ್ಲಿದ್ದರೇನು? ಮತ್ತನಾದವನಿಗೆ ಬೆನ್ನಟ್ಟಿವನದಲ್ಲಿಯೂ ಬಿಡದಿರುವರಾ ಶತ್ರುಗಳು ಆರು ಜನರು. ಮನಸ್ಸು, ಪಂಚೇಂದ್ರಿಯಗಳೆಂಬ ರಿಪುಗಳನ್ನು ಜಯಿಸಿದ ಕರ್ತವ್ಯಜ್ಞಾನಿಗೆ ಗೃಹಸ್ಥಾಶ್ರಮ ವೇನಪರಾಧವನ್ನು ಮಾಡಲು, ದೋಷವನ್ನಾಪಾದಿಸಲು, ಸಮರ್ಥವಾಗಿದೆ? ಆಶ್ರಮವಲ್ಲ, ಮನವೇ ಕಾರಣವು ಬಂಧಮೋಕ್ಷಗಳಿಗೆ. ಇಂದ್ರಿಯಶತ್ರುಗಳಂ ಗೆಲ್ಲಲು ಮೊದಲು ಗೃಹಸ್ಥಾಶ್ರಮವೆಂಬ ಕೋಟೆಯು ಅಗತ್ಯವಾಗಿದೆ. ಅದನ್ನಾಶ್ರಯಿಸಿ, ಅಲಂಬುದ್ಧಿಯನ್ನು ಪೊಂದಿ, ನಿರ್ವಿಣ್ಣರಾದ ಶತ್ರುಗಳು ಬಲಹೀನರಾದಮೇಲೆ, ಬೇಕಾದಂತೆ ಅವರನ್ನಾಡಿಸಲು ಬರುವಂತೆ, ಶ್ರೀಹರಿನಿಷ್ಠೆಯಿಂದ ಇಂದ್ರಿಯ ಜಯವು ಸಾಧ್ಯವಾಗಿದೆ. ನೀನಾದರೂ ಅರವಿಂದ ನಾಭಪದಸರೋಜ ಕೋಶ ದುರ್ಗವನ್ನಾಶ್ರಯಿಸಿ ಶತ್ರುಗಳನ್ನು ಗೆಲ್ಲು. ಗೃಹದಲ್ಲೇ ಸಕಲ ಭೋಗಗಳು ಹರಿಪ್ರಸಾದವೆಂದು ಅನುಭವಿಸುತ್ತಿದ್ದು ಪುತ್ರದಾರಾದಿ ದುರಭಿಮಾನ ದೂರ ನಾಗು. ನೀರಿನಲ್ಲಿದ್ದ ತಾವರೆಯಂತೆ ನಿರ್ಲಿಪ್ತನಾಗು. ಸಚ್ಚಿದಾನಂದ ಮೂರ್ತಿಯಂ ಭಜಿಸು.

ಶ್ರೀಶುಕನು ಪೇಳಿದನು—

ತ್ರಿಭುವನಗುರುವಾದ ಬ್ರಹ್ಮನ ವಚನವನ್ನಾಲಿಸಿ ಮಹಾಭಾಗವತನಾದ ಪ್ರಿಯ ವ್ರತನು ಪಿತಾಮಹನ ನಿದೇಶಭಾರದಿಂದೆಂಬಂತೆ ತಲೆತಗ್ಗಿಸಿ 'ಆಗಲಿ' ಎಂದು ಗೌರವದಿಂದ ಅಂಗೀಕರಿಸಿದನು. ಪೂಜ್ಯಪಿತಾಮಹನಾಗ ಮನುರಾಜನು ಮಾಡಿದ ಪೂಜೆಯಂ ಸ್ವೀಕರಿಸಿ ಪ್ರಿಯವ್ರತ ನಾರದರು ಭಕ್ತಿಭರಿತಭಾವರಾಗಿ ನೋಡುತ್ತಿರಲು ಆ ವಾಙ್ಮನೋಗೋಚರ ವಾದ ದುರ್ಜನ ದೂರವಾದ ಸತ್ಯಲೋಕವನ್ನು ಸೇರಿದನು. ಆಗ ಮನುವು ತನ್ನ ಮನೋ ರಥವು ವಿರಿಂಚಾನುಗ್ರಹದಿಂದ ಈಡೇರಿತೆಂದು ಸಂತಸದಿಂದ ನಾರದ ಋಷಿವರನ ಅನು ಮತಿಯನ್ನೂ ಪೊಂದಿ, ಮಗನನ್ನಖಿಲ ಮಹೀಮಂಡಲಪಾಲಕನನ್ನಾಗಿ ಪಟ್ಟಗಟ್ಟಿ, ಕೆಟ್ಟ ವಿಷಯ ವಿಷಜಲಧಿಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ತಪೋವನವಂ ಸೇರಿದನು.

ಶ್ರೀಹರೀಚ್ಛೆಯಿಂದ ಬಂದ ಕರ್ಮಾಧಿಕಾರವಂ ಶಿರಸಾವಹಿಸಿ ಪ್ರಿಯವ್ರತನು ಅಖಿಲ ಜಗದ್ಬಂಧಧ್ವಂಸನ ಸಮರ್ಥಮಹಾಮಹಿಮನಾದ ಪುರುಷೋತ್ತಮನ ಪಾದಾರವಿಂದ ದ್ವಂದ್ವವನ್ನನವರತಧ್ಯಾನದಿಂದ ಭಜಿಸಿ ಪಾಪ ಕಷಾಯಶೋಷಣವಂ ಮಾಡಿ ಶುದ್ಧ ಹೃದಯನಾಗಿ, ಮಹಜ್ಜನಮಾನವರ್ಧನನೆನಿಸಿ, ರಾಜ್ಯವನ್ನಾಳಿದನು. ಮದುವೆಯೂ ಆದನು.

ವಿಶ್ವಕರ್ಮನೆಂಬ ಪ್ರಜಾಪತಿಯು ಮಗಳಾದ ಬರ್ಹಿಷ್ಮತೀದೇವಿಯನ್ನು ವಿವಾಹ ವಾಗಿ ಪ್ರಿಯವ್ರತನು ತನ್ನಂತೆ ಗುಣಕರ್ಮರೂಪವೀರ್ಯಮಹಿತರಾದ ಹತ್ತುಜನ ಪುತ್ರ ರನ್ನು ಉತ್ಪಾದಿಸಿದನು. ಊರ್ಜಸ್ವತಿ ಎಂಬ ಕನ್ಯೆಯನ್ನು ಆಮೇಲೆ ಪಡೆದನು. ಆಗ್ನೀಧ್ರ ಇಧ್ಮಜಿಹ್ವ, ಯಜ್ಞಬಾಹು, ಮಹಾವೀರ, ಹಿರಣ್ಯರೇತ, ಘೃತಪೃಷ್ಠ, ಸವನ, ಮೇಧಾತಿಥಿ,

ವೀತಿಹೋತ್ರ, ಕವಿ ಎಂಬ ಅಗ್ನಿನಾಮಕರಾದ ಆ ಪುತ್ರರಲ್ಲಿ ಮಹಾವೀರ ಕವಿ ಸವನರು ಮೂವರ್ವರು ಊರ್ಧ್ವರೇತಸ್ಕರಾದರು. ಬಾಲ್ಯದಿಂದ ಆತ್ಮವಿದ್ಯಾವಿಶಾರದರಾದ ಅವರು ಸನ್ಯಾಸಿಗಳಾಗಿಹೋದರು. ಆ ಪರಮರ್ಷಿಗಳು ವೈರಾಗ್ಯಶೀಲರಾಗಿ ಸಕಲಜೀವನಿಕಾಯ ನಿವಾಸನಾದ ಶ್ರೀನಿವಾಸನ ಶ್ರೀಮಚ್ಚರಣಾರವಿಂದವೇ ಸಂಸಾರ ಭಯಭೀತಜನಶರಣ ವೆಂದು ನಂಬಿ ಎಡೆಬಿಡದೆ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಭಜಿಸಿದರು. ಮನಸ್ಸು ವಶವಾಗಿ ಶುದ್ಧವಾಯಿತು. ಭಗವಂತನೇ ಸರ್ವಭೂತಾಂತರ್ಯಾಮಿಯಾದ್ದರಿಂದ ಪ್ರಿಯತಮನೆಂದರಿತು ತಮ್ಮ ಹೃದಯದಿ ಬಿಂಬನಾದ ಹರಿಯ ಧ್ಯಾನದಿಂದ ಪೂತರಾಗಿ ಪಾರ್ಥಿವದೇಹವನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿ ಸಾರೂಪ್ಯಮೋಕ್ಷವನ್ನು ಪೊಂದಿದರು.

ಪ್ರಿಯವ್ರತನಿಗೊಬ್ಬ ಮಹಿಷಿಯಲ್ಲಿ ಉತ್ತಮ, ತಾಪಸ, ರೈವತರೆಂಬ ಮೂರುಜನ ಪುತ್ರರಿದ್ದರು. ಅವರು ಮೂರು ಜನರೂ ಮನ್ವಂತರಾಧಿಪತಿಗಳಾದರು.

ಸರ್ವಜಗತೀಪತಿಯಾದ ಪ್ರಿಯವ್ರತನು ಹನ್ನೊಂದರ್ಬುದವರ್ಷಗಳ ಕಾಲ ಅವ್ಯಾಹತೇಂದ್ರಿಯನು, ಮಹಾಮನಸ್ವಿಯು ಆಗಿ ರಾಜ್ಯವಾಳಿದನು. ಅವರ ಪರಾಕ್ರಮ ಸಾರದೋರ್ದಂಡಯುಗಳಧೃತಕೋದಂಡ ನಿರ್ಮುಕ್ತಚಂಡಾನರಾಜಗಳಿಗಖಿಲ ಧರ್ಮ ವಿರೋಧಿಗಳು ಬಲಿಯಾದರು. ಅನುದಿನ ಪ್ರವರ್ಧಮಾನ ಪ್ರೇಮಪ್ರಮೋದದಿಂದ ಬರ್ಹಿಷ್ಮತಿಯ ಹಾವಾಭಾವವಿಲಾಸ ಮಂದಹಾಸ ರುಚಿರವಚನೋಲ್ಲಾಸವಶನಾಗಿ, ವಿವೇಕವಿಲ್ಲದಿರುವ ಆಜ್ಞನಂತೆ, ಬಹುಕಾಲ ಕಳೆದನು.

'ಸೂರ್ಯಭಗವಂತನು ಮೇರುಗಿರಿಯ ಪ್ರದಕ್ಷಿಣೆಯನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾ ಭೂಮಂಡಲದಿ ಅರ್ಧಭಾಗವನ್ನು ಮಾತ್ರ ಪ್ರಕಾಶಗೊಳಿಸಿ, ಮಿಕ್ಕ ಅರ್ಧವನ್ನು ಅಂಧಕಾರ ಬಂಧುರವನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿರುವನಿದು ಸರಿಯಲ್ಲ; ಶ್ರೀಹರಿಯ ಸೇವಾಬಲದಿಂದ ಅವನು ಬೆಳಗದಿರುವ ಅರ್ಧವನ್ನು ನಾನು ಪ್ರಕಾಶಗೊಳಿಸುವೆ'ನೆಂದು ಲೋಕೋತ್ತರ ಮಹಾಮಹಿಮನಾದ ಪ್ರಿಯವ್ರತನು ಚಿಂತಿಸಿ ಸೂರ್ಯಸಮಾನವೇಗವಾದ ಜ್ಯೋತಿರ್ಮಯ ರಥದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ಎರಡನೆಯ ಸೂರ್ಯನೆಂಬಂತೆ ಬೆಳಗುತ್ತಾ, ಸೂರ್ಯನಿಲ್ಲದೆ ಕಡೆ ತಿರುಗುತ್ತಾ ಏಳು ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಏಳು ಭೂಪ್ರದಕ್ಷಿಣೆಗಳಂ ಮಾಡಿದನು. ಆ ರಥಚಕ್ರನೇಮಿಗಳ ವೇಗದಿಂದ ನಿರ್ಮಿತವಾದ ಪರಿಖೆಗಳೇ ಸಪ್ತಸಿಂಧುಗಳೆನಿಸಿ, ಸಮುದ್ರ ವಿಸ್ತರಣ ಕಾರಣನಾದ ಪ್ರಿಯವ್ರತನ ಕೀರ್ತಿಯನ್ನು ಸಾರುತ್ತಿವೆ. ಮಧ್ಯಧಿ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಬೇರ್ಪಟ್ಟು ಲವಣ, ಇಕ್ಷು, ಸುರಾ, ಸರ್ಪಿ, ದಧಿ, ಕ್ಷೀರ, ಶುದ್ಧೋದಕ ಸಮುದ್ರಗಳಿಂದಾವೃತವಾದ ಜಂಬೂ, ಪ್ಲಕ್ಷ, ಕುಶ, ಕ್ರೌಂಚ, ಶಾಕ, ಶಾಲ್ಮಲಿ, ಪುಷ್ಕರಗಳೆಂಬ ದ್ವೀಪಗಳನ್ನು ತನ್ನ ಏಳು ಜನ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಹಂಚಿ ಪ್ರಿಯವ್ರತನು, ಊರ್ಜಸ್ವತಿ ಎಂಬ ಮಗಳನ್ನು ಶುಕ್ರಾಚಾರ್ಯನಿಗೆ ಕೊಟ್ಟನು.

ಜಂಬೂದ್ವೀಪವು ಲವಣಸಮುದ್ರಾವೃತವು; ಇವು ಒಂದೊಂದು ಲಕ್ಷಯೋಜನ ವಿಸ್ತೃತವು. ಪ್ಲಕ್ಷವೆರಡುಲಕ್ಷವು; ಅದರ ಸುತ್ತು ಇಕ್ಷುರಸಸಮುದ್ರವಷ್ಟೇ ವಿಸ್ತೃತವಾಗಿದೆ. ಶಾಲ್ಮಲೀದ್ವೀಪವು ಅದರ ಸುತ್ತಲಿರುವ ಸುರಾಸಮುದ್ರದಂತೆ ನಾಲ್ಕುಲಕ್ಷ ಯೋಜನ

ವಿಸ್ತೃತವು. ಅದರ ಹೊರಗೆ ಕುಶದ್ವೀಪವು ಎಂಟುಲಕ್ಷ ಯೋಜನವಿದ್ದು ಅಷ್ಟೇ ಅಗಲವಾದ ಘೃತಸಮುದ್ರದಿಂದ ಸುತ್ತಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಅನಂತರವಿರುವುದು ಕ್ರೌಂಚದ್ವೀಪವು. ಇದು ತನ್ನ ಸುತ್ತಿರುವ ದಧಿಮಂಡೋದದಂತೆ ಹದಿನಾರು ಲಕ್ಷ ಯೋಜನವಿದೆ. ಆಮೇಲೆ ಶಾಕ ದ್ವೀಪವು ೩೨ ಲಕ್ಷ ಯೋಜನವು; ಅದರ ಸುತ್ತು ಕ್ಷೀರಸಮುದ್ರವು ೩೨ ಲಕ್ಷ ಯೋಜನ ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿ ತನ್ನಲ್ಲಿ ಶ್ವೇತದ್ವೀಪವನ್ನು ಅಳವಡಿಸಿಕೊಂಡಿದೆ. ಅನಂತರ ಪುಷ್ಕರದ್ವೀಪ ವಿದೆ. ಇದು ೬೪ ಲಕ್ಷ ಯೋಜನಾತ್ಮಕವು, ಇದರ ಸುತ್ತು ಅಷ್ಟೇ ಅಗಲವಾದ ಶುದ್ಧೋದಕ ಸಮುದ್ರವಿದೆ.

ಆಗ್ನೀಧ್ರನಿಗೆ ಜಂಬೂದ್ವೀಪವನ್ನು, ಇಧ್ಮಜಿಹ್ವನಿಗೆ ಪ್ಲಕ್ಷವನ್ನು, ಯಜ್ಞಬಾಹು ವಿಗೆ ಶಾಲ್ಮಲಿಯನ್ನು, ಹಿರಣ್ಯರೇತನಿಗೆ ಕುಶದ್ವೀಪವನ್ನು, ಘೃತಪೃಷ್ಠನಿಗೆ ಕ್ರೌಂಚದ್ವೀಪ ವನ್ನು, ಮೇಧಾತಿಥಿಗೆ ಶಾಕದ್ವೀಪವನ್ನು, ವೀತಿಹೋತ್ರನಿಗೆ ಪುಷ್ಕರದ್ವೀಪವನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಪ್ರಿಯವ್ರತನು ನಿಶ್ಚಿಂತನಾದನು.

ಊರ್ಜಸ್ವತಿಯ ಮಗಳು ದೇವಯಾನಿ. ಅವಳು ಯಯಾತಿಯ ಕೈಪಿಡಿದು ರಾಜವಂಶವರ್ಧಕಳಾದಳು. ಉರುಕ್ರಮನ ಪಾದಾರವಿಂದ ರಜವಂ ಧರಿಸಿ ಕಾಮಾದಿ ಷಡ್ವೈರಿವರ್ಗವನ್ನು ಗೆದ್ದು, ಅಶನಾಯಾ ಪಿಪಾಸಾ ಶೋಕ ಮೋಹ ರಾಗ ದ್ವೇಷಗಳೆಂಬ ಷಡ್ವಿಕಾರ ರಹಿತರಾಗಿ ಈ ಪ್ರಿಯವ್ರತನಂತಿರುವ ಸುಜನರು ಮಹಿಮೆಗಳ ತೋರುವು ದೇನಚ್ಚರಿಯು! ಶೂದ್ರನಾಗಲಿ ಚಂಡಾಲನಾಗಲಿ ಶ್ರೀಹರಿಯನ್ನು ನೆನೆಯಲು ತತ್‌ಕ್ಷಣವೇ ಸಂಸಾರಬಂಧಮುಕ್ತನಾಗುವನಲ್ಲವೇ? ಒಂದು ದಿನ ದೇವರ್ಷಿವರಚರಣಸೇವೆಯಿಂದ ವಿರಕ್ತನಾಗಿ ಪ್ರಿಯವ್ರತನು ಅತ್ಯಂತ ಬಲಪರಾಕ್ರಮ ಶೋಭಿತನಾಗಿಯೂ, ತಾನು ಯದೃಚ್ಛಾಪ್ರಾಪ್ತ ಸತ್ವಾದಿ ಗುಣವಿಕಾರಭೂತ ಸಂಸಾರಬಂಧದಲ್ಲಿ ಶಿಲುಕಿ ತೊಳಲು ತ್ತಿರುವುದು ಉಚಿತವಲ್ಲವೆಂದರಿತು ಹೀಗೆಂದನು–

'ಅಹೋ! ಎಷ್ಟು ಕೆಟ್ಟೆ. ಅವಿಧ್ಯಾಕಾಮಕರ್ಮಗಳಿಂದ ವಿಷಸಮ ವಿಷಯಾಂಧಕೂಪ ದಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದು ಇಂದ್ರಿಯಲೋಲನಾದೆ. ಸಾಕು ಸಾಕು. ಮನುಜ ವನಿತಾಕ್ರೀಡಾಮೃಗನಾಗಿ ಕಾಲಕಳೆದ ನನಗೆ ಧಿಕ್ಕಾರವಿರಲಿ!' ಎಂದು ನಿಂದಿಸಿಕೊಂಡು ಶ್ರೀನಾರಯಣ ಪ್ರಸಾದದಿಂದ ದಿವ್ಯಜ್ಞಾನವಂ ಪಡೆದ ಪ್ರಿಯವ್ರತನು ಪುತ್ರರಿಗೂ ಮಹೀಮಂಡಲವನ್ನು ಹಂಚಿಕೊಟ್ಟು, ಮಹಾಸಂಪದ್ಭರಿತ ರಾಜ್ಯವೈಭವವನ್ನು ಮಹಿಷಿಯನ್ನು, ಶವವಂ ಬಿಡುವಂತೆ ತ್ಯಜಿಸಿ, ಮನಸಾ ವೈರಾಗ್ಯವಂ ಧರಿಸಿ, ರುಚಿರ ಹರಿವಿಹಾರಗಳನ್ನು ನೆನೆದು, ಶ್ರೀನಾರದನು ಪೇಳಿದ ಸನ್ಯಾಸಪದವಿಯನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿದನು.

ಅವನ ಕೀರ್ತಿಯನ್ನಿಂತು ಗಾನಮಾಡುವರು–

ಪ್ರಿಯವ್ರತನಂತೆ ಸೂರ್ಯಾನುಕರಣವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾ ಸಪ್ತರಾತ್ರಿಕೃತಾಂಧಕಾರ ವನ್ನು ಕಳೆದು, ಸಪ್ತಸಮುದ್ರವಿಸ್ತೃತಿಯನ್ನು ಮಾಡಲು ಮತ್ತಾರು ಸಮರ್ಥರಾಗುವರು? ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಸಪ್ತದ್ವೀಪಗಳನ್ನು ದೇಶಗಳನ್ನು ನದಿಗಳಿಂದ ಸೀಮಾರೇಖೆಗಳಂ ಮಾಡಿ ವಿಂಗಡಿಸಿದ, ಮಹಾಮಹಿಮನಾದ ಪ್ರಿಯವ್ರತನ ಸಮರಿಲ್ಲ. ಭೂಮಿ,ದೇವಲೋಕ,

ಅಂತರಿಕ್ಷಾದಿ ಲೋಕಗಳ ಐಶ್ವರ್ಯವು ಸಮೃದ್ಧವಾಗಿದ್ದರೂ ಅದನ್ನೆಲ್ಲವನ್ನೂ ನರಕಸಮ ವೆಂದರಿತು, ಭೂತಹಿತ ಮಹಾಪೌರುಷನಾದ ಪ್ರಿಯವ್ರತನು ನಿಜವಾದ ಶ್ರೀಹರಿದಾಸನೆಂದು ಪ್ರಶಂಸಿಸುವರು.

೨. ಆಗ್ನೀಧ್ರಚರಿತೆ

ಪ್ರಿಯವ್ರತನು ಸನ್ಯಸ್ತನಾಗಿಪೋಗಲು, ಆಗ್ನೀಧ್ರನು ಜಂಬೂದ್ವೀಪದ ಪ್ರಜರನ್ನು ಮಕ್ಕಳಂತೆ ರಕ್ಷಿಸಿದನು. ಧರ್ಮದಲ್ಲಿ ನಡೆಸಿ ಕೀರ್ತಿಯಂ ಪಡೆದನು. ಒಂದು ಸಲ ಆ ಮಹಾರಾಜನು ಸಂತಾನಾರ್ಥಿಯಾಗಿ ಸುರವರವನಿತಾವಿಹಾರಭೂಮಿಯಾದ ಕುಲಾಚಲ ಕಂದರವನ್ನು ಸೇರಿ ಬ್ರಹ್ಮದೇವನಂ ಕುರಿತು ತಪಸ್ಸು ಮಾಡಿದನು. ಸೇವಾಪರಿಕರಗಳನ್ನು ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದ ಸಂಪಾದಿಸಿ ಏಕಾಗ್ರಮನಸ್ಕನಾಗಿ ಪೂಜಿಸುವ ರಾಜವರನ ಹೃದಯಾಭಿಲಾಷೆ ಯನ್ನು ತಿಳಿದು, ಭಗವಾನ್ ಬ್ರಹ್ಮನು ತನ್ನ ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಗಾನಮಾಡುವ ಪೂರ್ವಚಿತ್ತಿ ಎಂಬ ಅಪ್ಸರೆಯನ್ನು ಕಳಿಸಿದನು. ಅವಳು ಆಗ್ನೀಧ್ರನ ತಪೋವನದಿ ಬಂದು ಸಂಚರಿಸು ತ್ತಿದ್ದಳು. ಅತಿರಮಣೀಯ ವೃಕ್ಷಸಮೂಹಗಳನ್ನಾಶ್ರಯಿಸಿ ಬೆಳೆದ ಲತೆಗಳ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತು ತೂಗಾಡುವ ಪಕ್ಷಿಮಿಥುನಗಳು ಕಲಕಲರವವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದವು. ಕೋಗಿಲೆಗಳು ಪಾಡಿದವು; ನವಿಲುಗಳಾಡಿದವು. ಅವನ್ನು ನೋಡಿ ಜಲಕುಕ್ಕುಟ ಕಾರಂಡವ ಕಲಹಂಸಾದಿ ವಿವಿಧ ಜಲವಿಹಂಗಮಗಳು ಪ್ರತಿರಾವವನ್ನು ಮಾಡಿದವು. ಕಮಲಮನೋಹರ ಜಲಾಶಯ ಸಮೀಪದಲ್ಲಿ, ಲಲಿತಪದಗತಿಯಿಂದ ಕಾಲಿನ ಪೈಜಣಗಳು ಗಲ್ಲುಗಲ್ಲುಗಲ್ಲೆಂದ ನಿಸ್ವಾನವಂ ಮಾಡುತ್ತಿರಲು, ನಡೆದುಬಂದ ವಿಲಾಸಿನಿಯನ್ನು ರಾಜಕುಮಾರನು, ತಪಸ್ಸಮಾಧಿ ಯಿಂದೆದ್ದು ಕಮಲಮುಕುಲ ನಿಭನಯನಗಳನ್ನರೆಬಿಚ್ಚಿ ನೋಡಿದನು. ಮಧುಕರವನಿತೆ ಯಂತೆ ಸುಮಗಳನ್ನು ಮೂಸುತ್ತಾ, ದೇವಮಾನವ ಮನೋನಯನ ಹರ್ಷಪ್ರದರೂಪ ದಿಂದ ಸಮೀಪಿಸಿದ ಆ ದೇವರಮಣಿಯ ವಿನಯ, ನಯನವಿಲೋಕನ, ಗಮನವಿಲಾಸ, ಸುಸ್ವರವಚನ, ಮಧುರಸುಕುಮಾರಾಂಗಸೌಷ್ಠವಾದಿ ಗುಣಗಳು ಮನಸಿಜನ ಕುಸುಮಬಾಣ ಗಳಿಗೆ ಮನುಜಮನೋವಿವರಗಳನ್ನರ್ಪಿಸುತ್ತಿದ್ದುವು. ಅವಳು ಮುಖಪದ್ಮಮದಾಸ ವಾಮೋದಮತ್ತಮಧುಕರಗಳು ಮುತ್ತುತ್ತಿರಲು ಶೀಘ್ರಗಮನದಿಂದ ಬರುವಾಗ, ಸ್ತನ ಕಲಶಕಬರಹಾರಗಳು ಚಲಿಸುತ್ತಿದ್ದವು. ಅವಳನ್ನು ನೋಡುತ್ತಿದ್ದಂತೆ ಮಕರಧ್ವಜನ ವಶನಾಗಿ ಜಡಬುದ್ಧಿಯಂತೆ ರಾಜಕುಮಾರನಿಂತೆಂದನು–

ಮುನಿವರ! ಯಾರವಳು ನೀನು? ಈ ಶೈಲದಲ್ಲೇನು ಕೆಲಸ? ಪರದೇವತೆಯ ಮಾಯೆಯೋ ನೀನು? ಸುಹೃಜ್ಜನ ವಶೀಕರಣಕಾರಣ ಧನುಸ್ಸನ್ನು ಧರಿಸಿರುವೆ. ಆದರೆ ಅದೇಕೆ ಜ್ಯಾರಸನಾರಹಿತವಾಗಿದೆ? ಅಥವಾ ವನದಲ್ಲಿ ಪ್ರಮತ್ತವಾಗಿರುವ ಮೃಗಗಳನ್ನು ಬೇಟೆಯಾಡುವಿಯೋ? ಈ ಶತಪತ್ರಪತ್ರವಾದ ಬಾಣಯುಗಳವು ಪುಂಖರಹಿತವಾದರೂ ರುಚಿರತೀಕ್ಷ್ಣವಾಗಿದೆ. ಯಾರಮೇಲೆ ನಿನ್ನ ಬಾಣಪ್ರಯೋಗ? ನಿನ್ನ ವಿಕ್ರಮದಿಂದ ನನ್ನಂತಹ ಜಡಮತಿಗಳಿಗೆ ಕ್ಷೇಮವಾಗಲಿ! ನಿನ್ನ ಸುತ್ತು ತಿರುಗುವ ಸಾಮಗಾನಚತುರರು ನಿನ್ನ

ಶಿಷ್ಯರೇನು? ಆ ಮಧುರರಸಮತ್ತರೇನೋ ನಿನ್ನ ಕಿವಿಯಲ್ಲಿ ಹೇಳುತ್ತಿರುವರು. ಋಷಿಗಣಗಳು ವೇದಶಾಖೆಗಳನ್ನಂತೆ ಅವರು ನಿನ್ನ ಕಬರೀಭರವಿಗಲಿತ ಸುಮನೋವರ್ಷವನ್ನು ಸೇವಿಸುತ್ತಿರುವರು. ಬ್ರಾಹ್ಮಣವರ! ನಿನ್ನ ಚರಣ ಮನೋಹರನೂಪುರತಿತ್ತಿರೀ ಶಬ್ದ ಕೇಳಿಬರುತ್ತಿದೆ. ಆದರೆ ಅದರ ಅರ್ಥವು ಗೊತ್ತಾಗದಂತಿದೆ. ಕದಂಬಕುಸುಮ ಸುಂದರವಾದೀ ಕಟಿವಿಟಂಕದಿ ವಲ್ಕಲವೆಲ್ಲಿಯದು? ಅದರ ಸುತ್ತಿರುವ ಆಲಾತಪರಿವೇಷವೆಷ್ಟು ಚೆನ್ನಾಗಿದೆ! ಈ ನಿನ್ನ ಶೃಂಗಗಳೆರಡರ ಮೇಲೆ ಕುಂಕುಮರಾಗವನ್ನು ಕೆಳಗೆ ನಣ್ಣಾದಾದ ಮಧ್ಯವನ್ನು ನೋಡುವ ನನ್ನ ಕಣ್ಣುಗಳು ನಟ್ಟನಿಂತಿವೆ. ನಿನ್ನ ವಿಷಾಣಾಗ್ರ ರಕ್ತಗಂಧವೆನ್ನಾಶ್ರಮವನ್ನೆಲ್ಲ ಸುರಭಿಪೂರಿತವನ್ನಾಗಿಸಿದೆ. ಸುಹೃದ್ವರ! ನಿನ್ನ ಆ ಲೋಕವನ್ನೆನಗೆ ತೋರಬಾರದೇ? ಆ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಇಂತಹ ಸುಂದರ ವಕ್ಷೋಜಗಳಿರುವವೇನು? ನನ್ನ ಮನಸ್ಸು ಅಪೂರ್ವತುಂಗ ಶೃಂಗದ್ವಯ ದರ್ಶನದಿಂದ ಹರ್ಷಿತವಾಗಿದೆ. ಸರಸ ಮಂದಹಾಸ ಸುಧಾಮಧುರ ವಕ್ತ್ರವನ್ನೂ ನೋಡಿಸು. ಅನ್ನವನ್ನು ತಿನ್ನುವನಿಗೆ ವಲೀಪಲಿತ ದೌರ್ಗಂಧ್ಯಗಳು ದುರ್ವಾರವಾಗಿದೆ. ನನ್ನ ಜೀವನವು ಅನ್ನದಿಂದಿರಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ, ನಿನಗವಿಲ್ಲ. ವಿಷ್ಣುವಿನ ಕಲೆಯೋ ಏನು? ನಿನ್ನ ಕಿವಿಯಲ್ಲಿ ಕಣ್ಣುಮುಚ್ಚದೆ ಹೊಳೆಯುವ ಮಕರಗಳನ್ನಿಟ್ಟಿರುವೆ. ನಿನ್ನ ಮುಖಸರೋವರವು ಉದ್ವಿಗ್ನಮೀನದ್ವಯದಿಂದಲು ದ್ವಿಜಪಂಕ್ತಿಯಿಂದಲು ಅನನ್ನಮಧುಕರ ನಿಕರದಿಂದಲು ಶೋಭಿಸುತ್ತಿದೆ. ಏನಿದು ನಿನ್ನ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಪಿಡಿದಿರುವುದು? ಈ ಪತಂಗವು ತಾನು ಮೇಲೆ ಕೆಳಗಾಡುತ್ತಾ ನಿನ್ನ ಕಣ್ಣುಗಳನ್ನೂ ಆಡಿಸುತ್ತಿದೆ. ಈ ಕೃಷ್ಣಮರುತನು ಲಂಪಟನಾಗಿ ನಿನ್ನ ಕುಟಿಲ ಜಟಾಕಲಾಪವನ್ನು ಸಡಲಿಸಿರುವನು. ಆದರೆ ನಿನ್ನನೀವೀಬಂಧವಂ ಸಡಲಿಸುವುದವನಿಗೆ ಯುಕ್ತವಲ್ಲ. ತಪೋಧನ! ನಿನ್ನ ಈ ರೂಪವು ತಪಸ್ವೀಜನ ತಪೋಭಂಗಕರವಾಗಿದೆ. ಈ ರೂಪಸೌಭಾಗ್ಯವಂ ಪೊಂದಲು ನೀನಾವ ತಪವಂ ಮಾಡಿದೆ? ಮಿತ್ರ ! ನನ್ನ ಜತೆಯಾಗಿ ತಪವಂ ಮಾಡಬಾರದೆ? ಪ್ರಸನ್ನನಾಗು; ಆದರೆ ನನ್ನ ಸಂಪತ್ತು ಪೂರ್ಣವಾಗುವುದು. ಪ್ರಿಯನಾದ ನಿನ್ನನ್ನು ನಾ ಬಿಡುವುದಿಲ್ಲ. ದೇವರಾಗಿ ಕೊಟ್ಟಿರುವ ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ನನ್ನ ಮನೋನಯನಗಳು ಲಗ್ನವಾಗಿ ಇನ್ನೊಂದನ್ನೂ ನೋಡದಿವೆ. ನಿನ್ನ ಅನುಚರನಾಗಿ ಸ್ವೀಕರಿಸು. ಈ ನರಿಗಳು ಪ್ರದಕ್ಷಿಣಾಕಾರವಾಗಿ ಪೋಗಿ ಶುಭವನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತಿವೆ. ನಿನ್ನ ಸಖಿಯರ ಗಾನ ಸಾಕು. ಅವರನ್ನು ದೂರಮಾಡಿ ನನ್ನನ್ನು ಸೇರು.

ಶ್ರೀಶುಕನು ಪೇಳಿದನು—

ಇಂತು ಲಲಾನಾನುನಯವಿದಗ್ಧನಾದ ರಾಜನಾಡಿದ ಗ್ರಾಮ್ಯಪರಿಭಾಷಣವನ್ನು ಕೇಳಿ ಆ ವಿಬುಧ ವಧೂಮಣಿಯು ಆಗ್ನೀಧ್ರನ ವಶವಾದಳು. ಆ ವೀರವರನ ಬುದ್ಧಿ ಶೀಲರೂಪ ವಿದ್ಯಾವಯಃಶ್ರೀಮೋಹಿತಳಾಗಿ ಸಾವಿರಾರು ವರ್ಷವವನಂ ಕೂಡಿ ಜಂಬೂದ್ವೀಪಾಧಿಪತಿಯ ಐಶ್ವರ್ಯಾದಿ ಸುಖಭಾಗಿನಿಯಾದಳು. ಅವಳಲ್ಲಿ ರಾಜವರನು, ನಾಭಿ, ಕಿಂಪುರುಷ, ಹರಿವರ್ಷ, ಇಲಾವೃತ, ರಮ್ಯಕ, ಹಿರಣ್ಮಯ, ಕುರು, ಭದ್ರಾಶ್ವ, ಕೇತುಮಾಲರೆಂಬ ಒಂಭತ್ತು ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಪಡೆದನು. ಅನಂತರ ಪೂರ್ವಚಿತ್ತಿಯು ಪತಿಪುತ್ರರನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಮೊದಲಿನಂತೆ ಬ್ರಹ್ಮಸಭೆಯನ್ನು ಸೇರಿದಳು.

ಆಗ್ನೀಧ್ರಪುತ್ರರು ತಾಯಿಯಾದ ದೇವಾಂಗನೆಯ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದ ಸ್ವಾಭಾವಿಕ ದೇಹಪುಷ್ಟಿಬಲವೀರ್ಯಯುತರಾಗಿ, ತಂದೆಯು ಹಂಚಿಕೊಟ್ಟ ಜಂಬೂದ್ವೀಪ ನವ ಖಂಡಾಧಿಪತಿಗಳಾದರು. ಅವರ ಹೆಸರೇ ಆ ಖಂಡಗಳಿಗೆ ಬಂತು.

ಆಗ್ನೀಧ್ರನು ಅಪ್ಸರೆಯಾದ ಸತಿಯನ್ನು ಮರೆಯಲಾರದೆ ತತ್ಸಮಾನ ಲೋಕವನ್ನು ಪೊಂದಲು ಅಭಿಲಷಿಸಿ, ಶ್ರೀಹರಿಯನ್ನು ವೇದೋಕ್ತಸಾಧನಸಹಿತ ಯಜ್ಞಗಳಿಂದ ಪೂಜಿಸಿ, ಪಿತೃಗಣಾನಂದ ಸಂಧಾಯಕ ಲೋಕವನ್ನು ಪೊಂದಿ ಅವಳನ್ನೂ ಪಡೆದನು.

ಅನಂತರ ಅವನ ಪುತ್ರರು ಮೇರುಪುತ್ರಿಯರಾದ ಮೇರುದೇವಿ, ಪ್ರತಿರೂಪೆ, ಉಗ್ರದಂಷ್ಟ್ರೀ, ಲತಾ, ರಾಮಾ, ಶ್ಯಾಮಾ, ನಾರೀ, ಭದ್ರಾ, ದೇವೀ ಎಂಬುವ ಭಾರ್ಯಾ ನವಕವಂ ಮದುವೆಯಾಗಿ ಸುಖದಿಂದಿದ್ದರು.

೩. ಋಷಭಚರಿತೆ–ಅವತಾರ

ಶ್ರೀಶುಕನು ಪೇಳಿದನು–

ನಾಭಿರಾಜನು ಮೇರುದೇವಿಯಲ್ಲಿ ಸಂತಾನವಾಗದಿರಲು ಭಗವಂತನನ್ನು ಸಂತಾನಾರ್ಥಿಯಾಗಿ ವರಿಸಿ ಯಜ್ಞವನ್ನಾಚರಿಸಿದನು. ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದಲೂ ವಿಶುದ್ಧಭಕ್ತಿಯಿಂದಲೂ ಪ್ರವರ್ಗ್ಯಾದಿ ಕರ್ಮಗಳನ್ನಾಚರಿಸಿದ ನಾಭಿರಾಜನಿಗೆ ಒಲಿದು, ದ್ರವ್ಯದೇಶಕಾಲ ಮಂತ್ರ ಋತ್ವಿಗ್ದಕ್ಷಿಣಾವಿಧಾನ ಯೋಗಸಂಕಲ್ಪಾದಿಗಳಿಂದ ಸಿಗದ ಶ್ರೀಹರಿಯು, ಭಾಗವತವತ್ಸಲನಾದುದರಿಂದ ಪರಮಪ್ರೀತನಾಗಿ, ಭಕ್ತಜನಮನೋಭಿಲಷಿತಾರ್ಥವಂ ಕೊಡಲು ಮನಮಾಡಿ, ಮನೋನಯನಾಭಿರಾಮವಾದ ತನ್ನ ದಿವ್ಯಾಕೃತಿಯನ್ನು ತೋರಿಸಿದನು. ಚತುರ್ಭುಜನು, ಸುಖಪೂರ್ಣನು, ಪೀತಾಂಬರವರಧರನು, ಶ್ರೀವತ್ಸ ವಕ್ಷಸ್ಕನು, ಶಂಖಪದ್ಮ ಚಕ್ರಗದಾಹಸ್ತನು, ಧವಳಮಣಿಗಣಖಚಿತ ದಿವ್ಯ ಮುಕುಟ ಕಿರೀಟಕಟಕಕಟಿಸೂತ್ರಹಾರ ಕೇಯೂರನೂಪುರಾದಿಭೂಷಣಭೂಷಿತಸರ್ವಾವಯವ ಸುಂದರನು ಆದ ಶ್ರೀರಮಣನನ್ನು ಕಂಡು, ಋತ್ವಿಜರು ಸದಸ್ಯರು ಯಜಮಾನನು ಆದರದಿಂದ ಅಧನನಿಗೆ ಧನರಾಶಿ ದೊರಕಿದಂತಾನಂದಿಸಿ, ಬಹುಮಾನದ್ರವ್ಯಗಳನ್ನು ಶಿರಸಾವಹಿಸಿ ತಂದು, ವಂದಿಸಿ ಸಮರ್ಪಿಸಿದರು–

ಪರಮಪೂಜ್ಯ! ನಾರಾಯಣಾ! ನಿನ್ನ ದಾಸರಾದ ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ದಯತೋರು. ನಮೋ ನಮಃ ಎಂದು ಮಹಜ್ಜನರು ಹೇಳಿಕೊಟ್ಟಂತೆ ನಿನಗೆ ವಂದಿಸುವುದೇ ನಮ್ಮ ಕೈಲಾಗುವ ನಿನ್ನ ಪೂಜೆ. ವಿಷಯದೂಷಿತ ಮತಿಯು ಅಸ್ವತಂತ್ರನಾದ ಜೀವನು-ಸ್ವತಂತ್ರನು ಪ್ರಕೃತಿಪುರುಷಭಿನ್ನನು, ಸರ್ವೋತ್ತಮನು ಆದ ನಿನ್ನನ್ನು ನಾಮರೂಪಗಳಿಂದ ನಿರೂಪಿಸಿ ತಿಳಿಯಲು ಸಮರ್ಥನಾಗುವನೇ? ಸಕಲ ಜೀವಸಮೂಹದ ಪಾಪರಾಶಿಯನ್ನು ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ನಾಶಮಾಡುವ ಪರಮಮಂಗಲಮೂರ್ತಿಯಾದ ನಿನ್ನ ಅನಂತ ಕಲ್ಯಾಣಗುಣಗಣದಲ್ಲಿ ಯಥಾಶಕ್ತಿ ತಿಳಿದಷ್ಟು ಪೊಗಳುವುದೇ ನಿನಗೆ ನಾವು ಸಲ್ಲಿಸುವ ಗೌರವವಾಗಿದೆ. ಪರಿಜನರು ಪ್ರೀತಿಯಿಂದ ಮಾಡಿದ ಸ್ತುತಿಲವವಚನ, ಕೊಟ್ಟ ಜಲ, ಪಲ್ಲವ, ತುಲಸೀ ದೂರ್ವಾಂಕುರ

ಗಳಿಂದಲೆ ಸಂತೋಷಿಸುವೆ. ಪರಮಪುರುಷ! ಈಗ ನಾವು ಮಹಾಸಂಭಾರದಿಂದ ಸಂಪಾದಿಸಿ, ಸಮರ್ಪಿಸಿದ ಯಜ್ಞದಿಂದ ನಿನಗೆ ಹೊಸತಾಗಿ ಲಭಿಸುವ ಪ್ರಯೋಜನವನ್ನು ನಾವು ಕಾಣೆವು. ಏಕೆಂದರೆ ನೀನು ನಿನ್ನಿಂದ ನಿನ್ನ ಸ್ವರೂಪಭೂತವಾದ ಸಕಲ ಪುರುಷಾರ್ಥಸಾರವನ್ನು ಪೊಂದಿ ಪೂರ್ಣನಾಗಿರುವೆ. ಆದರೂ ನಿನ್ನಿಂದ ಆಶೀರ್ವಾದ ವರಗಳನ್ನು ಪಡೆಯಲು ಈ ನಮ್ಮ ಪೂಜೆಯಂ ಮಾಡಿ ಅನುಗ್ರಹಿಸೆಂದು ಬೇಡುತ್ತಿರುವೆವು. ಬಾಲಿಶರಾದ ನಮಗೆ ನಮ್ಮ ಶ್ರೇಯಸ್ಸೇನು? ಹೇಗೆ? ಎಂದು ಗೊತ್ತಿಲ್ಲ. ನಿನ್ನ ಕರುಣೆಯು ನಮಗೆ ಸ್ವರೂಪಭೂತ ಸುಖಸಂಪಾದಕವಾದ ಮುಕ್ತಿಭಾಗ್ಯವನ್ನು ಕೆಡಿಸದೆ ಕಾದಿಟ್ಟು, ನಿನ್ನನುಗ್ರಹಲಬ್ಧ ಭೂಲೋಕಸುಖಗಳನ್ನು ಕೊಡಲು ಸಮರ್ಥವಾಗಿದೆ. ಈಗ ಯಜ್ಞ ಮಾಡುತ್ತಿರುವ ಈ ರಾಜರ್ಷಿಗೆ ವರದರಾಜನಾದ ನೀನು ಭಕ್ತಜನವಾಂಛಿತವಾದೀರೂಪದಿಂದ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷನಾಗಿರುವುದರಿಂದ ನಮ್ಮ ಸೇವೆಯು ಸಫಲವಾಗಿದೆ. ಫಲಪ್ರಾಪ್ತ್ಯನಂತರವೂ ನಿನ್ನ ಸೇವೆಯೇ ಕೊಡು. ವೈರಾಗ್ಯವಿಜೃಂಭಿತವಾದ ಜ್ಞಾನಾಗ್ನಿಯಿಂದ ರಾಗಾದಿ ಮನೋಮಲಗಳನ್ನು ನಿರ್ಮೂಲಮಾಡಿ, ಸಾತ್ವಿಕರಾದ ಮುನಿವರರು ಎಡೆಬಿಡದೆ ನಿನ್ನ ಕಲ್ಯಾಣಗುಣಗಾನವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿರುವರು. ಪವಿತ್ರಚರಿತ್ರನೇ! ನಾವು ಒಂದೊಂದು ಸಲ ಜಾರಿ ಬಿದ್ದಾಗ, ಆಕಳಿಸುವಾಗ, ಕೆಮ್ಮಿದಾಗ, ಸೀತಾಗ, ಪ್ರವಾಸಶ್ರಮೆಯನ್ನು ಪೊಂದುವಾಗ, ಜ್ವರದಿಂದ ಮಲಗಿದಾಗ, ಸಾಯುವಾಗಲಾಗಲಿ ಸಕಲಪಾಪಕ್ಷಾಲನಸಮರ್ಥವಾದ ನಾರಾಯಣಾದಿ ಗುಣನಾಮಗಳು, ಕಂಸಾರಿನರಕಾಂತಕಾದಿ ಕ್ರಿಯಾನಾಮಗಳು ವಚನ ಗೋಚರವಾಗಲಿ! ನಿನ್ನ ಶ್ರೀಮಚ್ಚರಣಾರವಿಂದಸ್ಮರಣೆ ಸದಾ ಎಮಗಿರಲಿ! ಇಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ ಪ್ರಭೋ! ಈ ರಾಜರ್ಷಿಯು ಸಂತಾನವಂ ಬೇಡುತ್ತಿರುವನು. ನಿನ್ನಂತಹ ಮಗನಂ ಬೇಡಿ, ಸ್ವರ್ಗಾಪವರ್ಗ ಪ್ರದನು, ಸರ್ವಾಭೀಷ್ಟವರದನು ಆದ ನಿನ್ನ ಚರಣಾರವಿಂದವನ್ನು ಸೇವಿಸಿರುವನು. ಕುಬೇರನಿಂದ ಹೊಟ್ಟನ್ನು ಬೇಡಿದ ದರಿದ್ರನಂತೆ ಮಕ್ಕಳಂ ಬೇಡಿ, ನಿನಗೆ ಶರಣಾಗತನಾಗಿರುವನು. ಅಪರಾಜಿತ! ನಿನ್ನ ಬಂಧಕಶಕ್ತಿಯಿಂದ ನಿನ್ನ ಮಂಗಳಸ್ವರೂಪ ಧ್ಯಾನವಂ ಬಿಟ್ಟು, ಚಿತ್ತವನ್ನನ್ಯವಿಷಯಂಗಳಲ್ಲಿಟ್ಟು, ಮಹಜ್ಜನಚರಣಸೇವೆಯನ್ನು ಮಾಡದ ಮಂದಮತಿಯು ವರಗಳನ್ನು ಬೇಡುವುದೇ ನಿಜ. ಆದರೆ ಈ ನಿನ್ನ ಮೋಹನ ಶಕ್ತಿಯಂ ಜಯಿಸಲು ನಿನ್ನನುಗ್ರಹವೇ ಕಾರಣವು. ಅದರಿಂದ ನಿನ್ನನ್ನು ರಾಜನಿಗೆ ಪುತ್ರವರ ದಾನವಂ ಮಾಡಲು ಕರೆದ ಮಂದಮತಿಗಳಾದ ನಮ್ಮನ್ನು ಕ್ಷಮಿಸು. ಅಜ್ಞಾನಿಗಳಾದ ನಮ್ಮ ಅವಜ್ಞೆಯನ್ನು ಮನ್ನಿಸು.

ಇಂತು ವೇದಸಮವಚನಗಳಿಂದ ಸ್ತುತಿಸಿದ ಋಷಿವರರನ್ನು, ವಂದಿಸಿ ನಿಂತ ನಾಭಿರಾಜನನ್ನು ಕರುಣೆಯಿಂದ ಕಟಾಕ್ಷಿಸಿ, ಸರ್ವಸುರಾಧ್ಯಕ್ಷನಿಂತು ನುಡಿದನು–

ಋಷಿವರರೇ! ಎಂತಹ ದುರ್ಲಭವಾದ ವರವನ್ನು ಕೊಡೆಂದು ಬೇಡಿದಿರಿ! ನೀವೋ ಸತ್ಯವಚನರು. ನಾನೋ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಪ್ರಿಯನು. ಆದ್ದರಿಂದ ಈ ರಾಜನಿಗೆ ನಾನೇ ಮಗನಾಗಿ ಬರುವೆನೇಕೆಂದರೆ ನನಗೆ ಸಮನಿನ್ನೆಲ್ಲಿರುವನು? ನಾನೇ ನನಗೆ ಸಮನೆಂದಮೇಲೆ ಬ್ರಹ್ಮವಾದಿಗಳಾದ ನಿಮ್ಮ ವಚನವನ್ನು ಸತ್ಯವನ್ನಾಗಿಸಲು, ನಾಭಿರಾಜಪತ್ನಿಯಲ್ಲಿ ಮಗನಾಗಿ ಅವತರಿಸುವೆನು. ಬ್ರಾಹ್ಮಣರೆಂದರೆ ನನ್ನ ಮುಖ, ಅವರ ಮಾತೇ ನನ್ನ ಮಾತು–ಎಂದು ಭಗವಂತನು ಮೇರುದೇವೀ ನಾಭಿರಾಜನು ಆನಂದದಿಂದ ತನ್ನನ್ನು ನೋಡುತ್ತಿರಲು

ಅಂತರ್ಧಾನವಂ ಪೊಂದಿದನು.

ಹೇ ವಿಷ್ಣುರಾತ! ಇಂತಾಯಜ್ಞಾದಿ ಪರಮರ್ಷಿಗಳಿಂದ ಪ್ರಸಾದಿತನಾದ ಪರಮ ಪುರುಷನು, ನಾಭಿರಾಜನಲ್ಲಿ ಪ್ರೀತನಾಗಿ ಅವನ ಪತ್ನಿಯಾದ ಮೇರುದೇವಿಯಲ್ಲಿ, ಧರ್ಮ ಶಿಕ್ಷಣಕಾಮನಾಗಿ, ದಿಗಂಬರ ಸನ್ಯಾಸಿಗಳು ಊರ್ಧ್ವರೇತಸ್ಕರು ನಡೆಯಲರ್ಹವಾದ ಅವಧೂತಚರ್ಯೆಯನ್ನು ನೋಡಿಸಲು, ಸುಖಜ್ಞಾನಾತ್ಮಕದೇಹದಿಂದ ಅವತರಿಸಿದನು.

೪. ಋಷಭಚರಿತೆ–ಧರ್ಮಪರಿಪಾಲನೆ

ಶ್ರೀಶುಕನು ಪೇಳಿದನು–

ಆ ಕುಮಾರನು ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದ ಓಜೋಬಲ ಶ್ರೀಯಶೋವೀರ್ಯ ಶೌರ್ಯ ಮಾಧುರ್ಯಾದಿ ಗುಣಾತ್ಮಕ ದೇಹನೆಂದರಿತು ಜನಕನು, ಋಷಭನೆಂದು ಪೆಸರನಿಟ್ಟನು. ಸ್ವಾಭಾವಿಕವಾದ ಭಗವಲ್ಲಕ್ಷಣಗಳು ಸ್ಫುಟವಾಗುತ್ತಿರಲು, ಆ ಕುಮಾರನು, ಸಾಮ್ಯ, ಉಪಶಮ, ವೈರಾಗ್ಯ, ಐಶ್ವರ್ಯ ಮೊದಲಾದ ಮಹದ್ಗುಣಗಳಿಂದ ದಿನ ದಿನ ಪ್ರವರ್ಧ ಮಾನನಾಗುತ್ತಿರಲು ನೋಡಿ ಪ್ರಜರು, ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು, ಪ್ರಧಾನರು ತುಷ್ಟರಾಗಿ ಋಷಭನನ್ನು ರಾಜನಾಗಿ ವರಿಸಿದರು. ಋಷಭನ ವರ್ಷದಲ್ಲಿ ಯಜ್ಞನಾಮಕ ಸುರಪತಿಯು ಸ್ಪರ್ಧೆಯಿಂದ ಮಳೆಗರೆಯದಿರಲು ಯೋಗೇಶನಾದ ಋಷಭನು ಸ್ವರೂಪಸಾಮರ್ಥ್ಯದಿಂದ ಅಂಜನಾಭ ದಲ್ಲಿ ವರ್ಷವಂ ತರಿಸಿದನು. ಋಷಭಯಜ್ಞರು ಭಿನ್ನರೆಂಬ ಮೋಹವನ್ನಸುರರಿಗೆ ಪುಟ್ಟಿ ಸಿದನು.

ನಾಭಿಯು ತನ್ನ ಅಭಿಲಾಷೆಯಿಂದ ಮಗನನ್ನು ಪಡೆದು ಪ್ರಮೋದಭರಿತನಾದನು. ನರನಂತೆ ತೋರಿ ಚರಿಪ ಭಗವಂತನನ್ನು ಕುಮಾರನೆಂದು ತಿಳಿದು, ಗದ್ಗದಕಂಠನು ಪ್ರೇಮೋತ್ಕಂಠನಾಗಿ ವತ್ಸ! ತಾತ! ಎಂದು ಕರೆದು ಲಾಲಿಸಿ ಆನಂದಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. ಪೌರ ಜಾನಪದ ಜನಾನುರಾಗಭಾಜನನಾದ ಕುಮಾರನಿಗೆ ಧರ್ಮವನ್ನು ರಾಜ್ಯವನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಲು ಪಟ್ಟಗಟ್ಟಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಮಂತ್ರಿಗಳಿಗೊಪ್ಪಿಸಿದನು. ಮೇರುದೇವಿಯುತನಾಗಿ ವಿರಕ್ತಿಯನ್ನು ಪೊಂದಿ ಬದರಿಕಾಶ್ರಮವನ್ನು ಸೇರಿದನು. ತಪಸ್ಸಮಾಧಿಯಿಂದ ನರನಾರಾಯಣರನ್ನು ಭಜಿಸಿ ಜ್ಞಾನಾದಿಸಂಪನ್ನನಾಗಿ ಜರಾಮರಣದೂರ ಹರಿಚರಣವನ್ನು ಸೇರಿದನು.

ರಾಜನ್! ನಾಭಿರಾಜನ ಕೀರ್ತಿಯು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿದೆ. ನಾಭಿರಾಜನಂತೆ ಪವಿತ್ರ ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಯಜ್ಞಗಳನ್ನು ಮಾಡಲಿತರರಿಗೆ ಸಾಧ್ಯವೇ? ಅವನಂತೆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಪ್ರೀತಿಯಂ ಪೊಂದಿದವರುಂಟೇ? ಚೆನ್ನಾಗಿ ಪೂಜಿತರಾದ ವಿಪ್ರರು ಆ ರಾಜನ್ಯನಿಗೆ ಶ್ರೀಹರಿಯನ್ನು ತೋರಿದರಲ್ಲವೇ? ಶ್ರೀಹರಿಯೇ ಆ ರಾಜನಿಗೆ ಪ್ರಸನ್ನನಾಗಿ ಮಗನಾಗಿ ಜನಿಸಿದನು.

ಋಷಭನು ಅಂಜನಾಭವೆಂಬ ತನ್ನ ದೇಶವು ಕರ್ಮಕ್ಷೇತ್ರವೆಂದು ತಿಳಿದು ಗುರುಕುಲ ವಾಸವಂ ಮಾಡಿ ಗುರುದಕ್ಷಿಣೆಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟು, ಗೃಹಸ್ಥನಾದನು. ಜಯಂತಿ ಎಂಬ ಇಂದ್ರಪುತ್ರಿಯನ್ನು ಮದುವೆಯಾಗಿ ಪ್ರವೃತ್ತಿ-ನಿವೃತ್ತಿ-ರೂಪ ಕರ್ಮದ್ವಯವನ್ನು ನಡೆಸಿದನು. ಆಕೆಯಲ್ಲಿ ಪುತ್ರಶತವನ್ನೂ ಪಡೆದನು. ಜ್ಯೇಷ್ಠಪುತ್ರನಾದ ಭರತನು ಶ್ರೇಷ್ಠ ಗುಣನಾಗಿದ್ದನು. ಅವನಿಂದಲೆ ಅಂದು ಮೊದಲ್ಗೊಂಡು ಈ ವರ್ಷವು ಭಾರತವರ್ಷವೆಂದು

ಖ್ಯಾತವಾಯಿತು. ಅವನ ತಮ್ಮಂದಿರು ಕುಶಾವರ್ತ, ಇಲಾವರ್ತ, ಬ್ರಹ್ಮಾವರ್ತ, ಆರ್ಯಾವರ್ತ, ಮಲಯಕೇತು, ಭದ್ರಸೇನ, ಇಂದ್ರಸ್ಪೃಕ್, ವಿದರ್ಭ, ಕೀಟಕರೆಂಬುವರು, ತಮ್ಮ ಹೆಸರಿನ ದೇಶಖಂಡಗಳಿಗೊಡೆಯರಾದರು. ಮಹಾಭಾಗವತರಾದ ಕವಿ, ಹರಿ, ಅಂತರಿಕ್ಷ, ಪ್ರಬುದ್ಧ, ಪಿಪ್ಪಲಾಯನ, ಆವಿರ್ಹೋತ್ರ, ದ್ರುಮಿಲ, ಚಮಸ, ಕರಭಾಜನರು ಭಾಗವತಧರ್ಮಪ್ರವರ್ತಕರೆನಿಸಿ, ಅವಧೂತರಾದರು. ಭಗವನ್ಮಹಿಮಾಭರಿತವಾದ ಅವರ ಸಚ್ಚರಿತವನ್ನು ವಸುದೇವನಿಗೆ ನಾರದನು ಪೇಳಿದರು. ಆ ವೈರಾಗ್ಯಭಕ್ತಿಬೋಧಕವಾದ ಗಾಥೆಯನ್ನು ಮುಂದೆ ನಿನಗೆ ಹೇಳುತ್ತೇನೆ. ಇನ್ನುಳಿದ ಎಂಭತ್ತೊಂದು ಜನ, ಜಾಯಂತೇಯರು ತಂದೆಯ ಅನುಶಾಸನವನ್ನನುಸರಿಸಿ ಮಹಾಶಾಲೀನರು, ಶ್ರೋತ್ರಿಯರು, ಕರ್ಮಕುಶಲರು, ಯಜ್ಞಶೀಲರು ಆಗಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಂತೆ ಆಶ್ರಮಗಳಲ್ಲಿ ನಿವಾಸವನ್ನು ಮಾಡಿದರು.

ಭಗವಾನ್ ಋಷಭನು ತಾನು ಸ್ವತಂತ್ರನು, ಸರ್ವಾನರ್ಥದೂರನು, ಕೇವಲಾನಂದ ಮೂರ್ತಿಯು ಎಂದು ತಿಳಿದೂ, ಸಾಮಾನ್ಯ ಜನರಂತೆ ಕರ್ಮಗಳನ್ನು, ಕಾಲಕಾಲಕ್ಕೆ ನಡೆಸಬೇಕಾದ ಧರ್ಮಗಳನ್ನು ಆಚರಿಸಿ ಲೋಕವನ್ನು ಶಿಕ್ಷಿಸಿ ಧರ್ಮದಲ್ಲಿ ನಡೆಸಿದನು. ಅಜ್ಞಾನಿಗಳನ್ನುದ್ಧರಿಸಲು ಗೃಹಾಶ್ರಮವನ್ನು ನಡೆಸಿ ನೋಡಿದನು. ಶಾಂತಿ, ಮೈತ್ರಿ, ಕರುಣೆ, ಧರ್ಮಾರ್ಥಕಾಮಾರ್ಜನೆ, ಪ್ರಜಾನಂದಗಳನ್ನು ಮೋಕ್ಷಕ್ಕೆ ಬಾಧಕವಾಗದಂತೆ ಪ್ರವರ್ತಿಸಿದನು. ಮಹಜ್ಜನರು ಮಾಡಿದುದನ್ನು ನೋಡಿ ಅಲ್ಲವೇ ಸಾಮಾನ್ಯರು ನಡೆದುಕೊಳ್ಳುವುದು! ವೇದವಿಹಿತವು ಗೋಪ್ಯವಾದ ಧರ್ಮವನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿದವನಾದರೂ, ಋಷಭನು ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ಪೇಳಿದಂತೆ ಕೇಳುತ್ತಾ ಸಾಮಾದ್ಯುಪಾಯಗಳಿಂದ ಜನತೆಯನ್ನು ಪಾಲಿಸುತಿದ್ದನು. ದ್ರವ್ಯ ದೇಶ ಕಾಲ ವಯಃ ಶ್ರದ್ಧಾದಿಗಳಿಂದ ಸಂಪೂರ್ಣವಾದ ಯಜ್ಞಗಳನ್ನು ನೂರು ನೂರು ಸಲ ಮಾಡಿದನು. ಋಷಭನಿಂದ ರಕ್ಷಿತವಾದ ಭರತವರ್ಷದಲ್ಲಿ ಯಾವ ಮನುಜನು ಕೂಡ ತನಗಿಲ್ಲವೆಂದು ಏನನ್ನೂ ಯಾರಿಂದಲೂ ಎಂದಿರೂ ದೀನನಾಗಿ ಬೇಡುತ್ತಿದ್ದಿಲ್ಲ. ಪ್ರತಿನಿತ್ಯವೂ ಋಷಭನಾಮಕ ಹರಿಯಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿಯು ವಿಜೃಂಭಿತವಾಗುತ್ತಿರುವುದೊಂದೇ ಆಗಿನ ಪ್ರಜರು ವಾಂಛಿಸುವ ವರವಾಗಿತ್ತು. ಒಂದುಸಲ ಸಂಚಾರಮಾಡುತ್ತಾ ಋಷಭನು ಬ್ರಹ್ಮಾವರ್ತವನ್ನು ಸೇರಿದನು. ಅಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮರ್ಷಿಸಭೆ ಸೇರಿರಲು ಎಲ್ಲ ಪ್ರಜರೂ ಕೇಳುವಂತೆ ಸ್ವಯಂ ವಿನಯನಯಪ್ರಣಯ ಶೀಲರಾದ ತನ್ನ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಕುರಿತು, ಲೋಕ ಶಿಕ್ಷಣಾರ್ಥವಾಗಿ ಉಪದೇಶಿಸಿದನು.

೫. ಋಷಭ ಚರಿತೆ–ಹಿತೋಪದೇಶ

ಋಷಭನು ಪುತ್ರರನ್ನುದ್ದೇಶಿಸಿ ಲೋಕಹಿತಕರ ವಚನಗಳನ್ನಿಂತು ನುಡಿದನು–

ಈ ಮನುಜದೇಹವು ಕೇವಲ ಭೋಗಗಳಿಗೆಂದು ಬಂದುದಲ್ಲ. ಹಂದಿ ನಾಯಿಗಳಿಗೂ ಒದಗುವ ಆಹಾರ ಮೈಥುನಾದಿ ಕಾಮಗಳಿಂದ ಪ್ರಯೋಜನವೇನು? ತಪಸ್ಸನ್ನು ಮಾಡಿ ಮೋಕ್ಷವಂ ಪೊಂದಲು ಬಂದ ದೇಹವಿದೆಂದು ತಿಳಿದು ಅನಂತಸುಖಕಾರಣವಾದ ಬ್ರಹ್ಮಜ್ಞಾನವನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಿರಿ. ತಪಸ್ಸೇ ಮನಶ್ಶುದ್ಧಿಯಂ ಕೊಡುವ ಸಾಧನವು.

ಶುದ್ಧವಾದ ಮನದಿಂದ ಜ್ಞಾನಸಿದ್ಧಿಯು ಅದರಿಂದ ಶ್ರೀಹರಿ ಪ್ರಸಾದವದರಿಂದ ಮೋಕ್ಷವು ಲಭಿಸುವುದು. ಮಹಜ್ಜನ ಸಂಗವು ಸ್ವಯೋಗ್ಯಮುಕ್ತಿಗೆ ದ್ವಾರವೆನಿಸಿದೆ. ನಿಷಿದ್ಧ ಸ್ತ್ರೀಸಂಗವು, ನಿಷಿದ್ಧಸ್ತ್ರೀಸಂಗಿ ಸಂಗವು ಕೂಡ, ತಮೋದ್ವಾರವಾಗಿದೆ. ಮಹಜ್ಜನರು ಯೋಗ್ಯತಾನುಸಾರಮಾದ ಚಿತ್ತವೃತ್ತಿಯಿಂದ ಪ್ರಶಾಂತರಾಗಿರುವರು. ಜ್ಞಾನಶೀಲರು, ಅನಿಮಿತ್ತೋಪಕಾರಿಗಳು, ರಾಗಾದಿ ದೋಷರಹಿತರು ಆದ ಸಜ್ಜನರ ಸಂಗವು ವಾಂಛನೀಯ ವಾಗಿದೆ. ಅವರು ಈಶನಾದ ನನ್ನನ್ನೇ ಬಹು ಪ್ರೀತಿಯಿಂದ ಭಜಿಸಿ ಮತ್ತಿನ್ನೇನನ್ನೂ ಬೇಡದಿರುವರು. ಉದರಪೋಷಣಮಾತ್ರ ಜೀವಿಸುತ್ತಾ, ದಾರಾಪುತ್ರ ಮಿತ್ರ ಧನ ರೂಪ ವಾದ ಗೃಹಬಂಧಯುತರಾದ ಕುಜನರ ಸಂಗದಿಂದ ದೂರರಾಗಿ, ಲೋಕದ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ಮಿತರಾಗಿ, ಶರೀರಯಾತ್ರೆಯನ್ನು ನಡೆಸುವರು. ಅಂತಹ ಸುಜನರು ಸೇರದೆ, ಶಬ್ದಾದಿ ವಿಷಯಗಳಿಂದ ಇಂದ್ರಿಯ ಪ್ರೀತಿಯಾಗುವುದೆಂದು ಮೈಮರೆತು, ಇಂದ್ರಿಯದಾಸನಾಗಿ ಜೀವನು ಬಹುಪಾಪಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ, ಅನೇಕ ಶರೀರಗಳನ್ನು ಪೊಂದಿ, ಕರ್ಮಫಲ ರೂಪವಾದ ದುಃಖನ್ನನುಭವಿಸುವನು. ವಿಣ್ಮೂತ್ರಾದಿ ದೋಷಪೂರ್ಣವಾದ ದೇಹ ಪೋಷಣೆಗಾಗಿ ಪಡುವ ಕಷ್ಟವೆಷ್ಟು? ಎಂದಿನವರಿವಿಗೂ ಪರಬ್ರಹ್ಮ ವಿಚಾರವು ಪುಟ್ಟವು ದಿಲ್ಲವೋ ಅಂದಿನವರೆವಿಗೂ ಸಂಸಾರಕ್ಲೇಶವು ಬಿಡುವುದಿಲ್ಲ. ಎಲ್ಲಿಯವರಿಗೂ ಕಾಮ ಕರ್ಮವನ್ನು ಮಾಡುವನೋ, ಅಲ್ಲಿಯವರಿವಿಗೂ ಜೀವನ ಮನವು ಕರ್ಮಫಲಭೋಗ ನಿದಾನವಾದ ಶರೀರಗಳನ್ನು ಸೃಜಿಸುತ್ತಿರುವುದು. ವಿಷಯಾಸಕ್ತವಾದ ಮನವು ಪ್ರವೃತ್ತ ಕರ್ಮವನ್ನು ಮಾಡಿ ಜೀವನಿಗೆ ಅವನ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಅವನ ಅಂತರ್ಯಾಮಿಯ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಆಗದಂತೆ ಪ್ರತಿಬಂಧಿಸುವುದು. ವಾಸುದೇವನಾದ ನನ್ನಲ್ಲಿ ಪ್ರೀತಿಯಿಂದಲೇ ದೇಹಬಂಧವು ನಿವೃತ್ತವಾಗುವುದು. ಜೀವಾತ್ಮನು ಸ್ವಭಾವದಿಂದ ಜ್ಞಾನರೂಪನಾದರೂ, ವಿಪರೀತೇಂ ದ್ರಿಯವ್ಯಾಪಾರದಿಂದ ಅಜ್ಞಾನವನ್ನು ಪೊಂದಿ ಶಾಸ್ತ್ರಸ್ಮೃತಿಯನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡು, ಮೈಥುನಾದಿ ಗೃಹಸುಖಗಳಲ್ಲಿ ಲೋಭದಿಂದ ಕಷ್ಟಪಡುತ್ತಿರುವನು. ಈ ಸಂಸಾರವು ಸ್ತ್ರೀಪುರುಷಮಿಥುನೀಭಾವದಿಂದಲೇ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗಿದೆ. ಅವರೀರ್ವರ ಹೃದಯವು ಗೃಹಕ್ಷೇತ್ರಸುತಾಪ್ತವಿತ್ತಮೋಹದಿಂದ ತುಂಬಿ ಅಹಂಕಾರ ಮಮಕಾರಗಳಿಂದ ತೊಡಕಾಗಿದೆ. ಆ ಬಂಧವು ಜಡವಾದರೂ ಸತ್ಯವಾಗಿದೆ. ಸತ್ಯವಾದ ಬಂಧವು ಕೂಡ ಶ್ರೀಹರಿಕೃಪೆಯಿಂದ ನಿವೃತ್ತವಾಗುವುದು. ಅಹಂ ಮಮಕಾರಗಳನ್ನು ಬಿಡುವುದರಿಂದ ಕರ್ಮಫಲವನ್ನು ಕಳೆದು ಕೊಂಡು, ಜೀವನು ಶ್ರೀಹರಿಯನ್ನು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷೀಕರಿಸಿಕೊಂಡು, ತತ್ಪ್ರಸಾದದಿಂದ ಮುಕ್ತ ನಾಗುತ್ತಾನೆ.

ಹರಿಗುರುಭಕ್ತಿ, ಶುಶ್ರೂಷೆ, ತೃಷ್ಣಾಪರಿತ್ಯಾಗ, ದ್ವಂದ್ವಸಹನೆ, ಸರ್ವಶರೀರಗತ ವಿವಿಧ ವ್ಯಸನದರ್ಶನ, ವೇದಾಂತ ವಾಕ್ಯವಿಚಾರ, ತಪಸ್ಸು, ನಿಷಿದ್ಧ ಕರ್ಮಪರಿತ್ಯಾಗ, ಹರಿಪೂಜೆ, ಹರಿಕಥಾಶ್ರವಣ, ಹರಿಭಕ್ತಸಂಗ, ಹರಿಗುಣಕೀರ್ತನೆ, ಭೂತವೈರರಾಹಿತ್ಯ, ಯಥಾಯೋಗ್ಯವಾದ ಸೌಮ್ಯವರ್ತನೆ, ವೈರಾಗ್ಯ, ದೇಹ ಗೃಹಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ಅಹಂಕಾರ ವರ್ಜನ, ನಾಡೀ ಶೋಧನಾದಿ ಪ್ರಾಣಾಯಾಮ, ಇಂದ್ರಿಯಜಯ, ಪರಿವಿಸ್ಮೃತಿರಾಹಿತ್ಯ, ಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯ, ಪ್ರಮಾದರಹಿತ ಕರ್ತವ್ಯಕರಣ, ಮೌನ, ದುಃಶಾಸ್ತ್ರವರ್ಜನ, ಸರ್ವಸತ್ತಾ

ಪ್ರದಹರಿಮಹಿಮಾಜ್ಞಾನ, ವಿಶೇಷಜ್ಞಾನ, ಭಗವದ್ಧ್ಯಾನ, ಜಿಹ್ವೋಪಸ್ಥಜಯ, ವಿಷ್ಣು ದೀಕ್ಷೆ, ಅನಶನಾದಿ ಸಹನೆ ಎಂಬ ಈ ಗುಣಗಳನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಿ, ಕರ್ಮಜವಾದ ಶರೀರ ಮಿಥುನೀಭಾವರೂಪ ಅಜ್ಞಾನಬಂಧವನ್ನು ಕಡಿದು, ಲಿಂಗಶರೀರದಿಂದ ಜೀವನು ಮುಕ್ತ ನಾಗುವನು.

ನಾನು ಹೇಳಿದ ಸಾಧನಗಳಿಂದ ಅಹಂಕಾರರೂಪ ಬಂಧಗಳನ್ನು ಕಡಿದು, ಯೋಗ ವನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಪುನಃ ಅಭ್ಯಸಿಸಲು ನನ್ನ ಅನುಗ್ರಹವನ್ನು ಪೊಂದುವನು. ತಂದೆಯಾದವನು ಮಗನಿಗೂ, ಗುರುವಾದವನು ಶಿಷ್ಯನಿಗೂ ಈ ಗುಣಗಳನ್ನು ಉಪದೇಶಿಸಲು ನನ್ನ ಲೋಕ ವನ್ನು ಸೇರುವನು. ಜ್ಞಾನಶೀಲನು ಪಾಪರಹಿತವಾದ ನರನು ನನ್ನ ಅನುಗ್ರಹವಾಗ ಬೇಕಾದರೆ ನಾನು ಹೇಳಿದ ನಿವೃತ್ತಿಕರ್ಮವನ್ನೇ ಬೋಧಿಸಬೇಕು ಹೊರತು ಮೊದಲೇ ಕರ್ಮರತವಾದ ಸಾಮಾನ್ಯರಿಗೆ ಮತ್ತೆ ಪ್ರವೃತ್ತಿಕರ್ಮವನ್ನು ಪೇಳಿದರದರಿಂದವರಿಗೆ ಹಾನಿಯೇ ಆಗಲಿ ಪ್ರಯೋಜನವಿಲ್ಲ. ಕುರುಡನು ನಾಯಕನಾಗಿ ಮತ್ತೊಬ್ಬನನ್ನು ಹಾಳುಭಾವಿಯಲ್ಲಿ ಕೆಡವಿ ತಾನೂ ಬಿದ್ದಂತೆ. ಲೋಕದ ಜನರು ನೈಜವಾಗಿ ಕರ್ಮಫಲವನ್ನು ಬೇಡಿ, ಅಂಧರಂತೆ ತಮ್ಮ ಹಿತವನ್ನರಿಯದಿರಲು ಅವರಿಗೆ ಮತ್ತೆ ಪ್ರವೃತ್ತಿ ಕರ್ಮೋಪ ದೇಶವನ್ನು ಮಾಡಿದವನು ತಾನೂ ಅಂಧನೇ ಅವರೂ ಅಂಧರೇ ಎನಿಸಿ ನಷ್ಟನಾಗುತ್ತನು. ಕಾಮಿತ ಪದಾರ್ಥಗಳಿಂದ ಆಯಾಸ, ಕಲಹ, ಫಲವ್ಯತ್ಯಾಸ, ಅನಂತದುಃಖಗಳೇ ಹೊರತು ನಿಜವಾದ ಸುಖವಿಲ್ಲ. ಇಷ್ಟು ವಿಷಯವನ್ನು ತಿಳಿದೂ ಯಾವ ವಿವೇಕಿಯು, ಅವಿದ್ಯಾ ಲೀನರಾಗಿ ಕುಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ನಡೆಯುತ್ತಾ ನರಕದ ದಾರಿಯನ್ನು ಮುಟ್ಟುವ ಜೀವರನ್ನು ಮತ್ತೆ ಪ್ರವೃತ್ತಿಧರ್ಮದಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿಸುವಷ್ಟು ಕರುಣಾರಹಿತನಾಗುವನು. ಅಂತು ಪ್ರವೃತ್ತಿ ಧರ್ಮವನ್ನು ಉಪದೇಶಿಸಿದ ಗುರು ಗುರುವಲ್ಲ; ತಂದೆ ತಂದೆಯಲ್ಲ; ತಾಯಿ ತಾಯಿ ಯಲ್ಲ; ಅಜ್ಞಾನ ಮೂಲ ಸಂಸಾರದಿಂದ ಬಿಡಿಸುವ ಶ್ರೀಹರಿ ಭಕ್ತಸಾಧಕ, ನಿವೃತ್ತಿಧರ್ಮ ವನ್ನುಪದೇಶಿಸಿದ ದೇವತೆ ದೇವತೆಯಲ್ಲ. ರಾಜನು ರಾಜನಲ್ಲ. ಈ ನನ್ನ ಶರೀರವು ಜ್ಞಾನಾ ನಂದಾತ್ಮಕವು. ಭೌತಿಕ ವಿಕಾರರಹಿತವು ನನ್ನ ಜ್ಞಾನಬಲಾತ್ಮಕ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಧರ್ಮವು ನೆಲೆಮಾಡಿದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಜ್ಞಾನಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಅನುಷ್ಠಿತವಾದುದೇ ಧರ್ಮವು. ನನ್ನ ಬೆನ್ನಿನಿಂದ ಪುಟ್ಟಿದ ಅಧರ್ಮವನ್ನು ಅಜ್ಞಾನಮಯವೆಂದು ದೂರಮಾಡಿರುವೆನು. ಜ್ಞಾನ ರೂಪನು ಧರ್ಮಾದಿ ಸ್ಥಿತಿಹೇತುಭೂತನಾದ್ದರಿಂದ ನನ್ನನ್ನು ಜ್ಞಾನಿಗಳು ಋಷಭನೆನ್ನುವರು.

ಪುತ್ರರೇ! ನೀವೆನ್ನ ಹೃದಯದಿಂದ ಪುಟ್ಟಿರುವಿರಿ. ನೀವೆಲ್ಲರೂ ಸರ್ವಾಧಾರನು ಸರ್ವೋತ್ತಮನಾದ ಶ್ರೀಹರಿಯನ್ನು ನಿಷ್ಕಪಟಬುದ್ಧಿಯಿಂದ ಭಜಿಸಿ, ಹಾಗೂ ನಿಮ್ಮಣ್ಣ ನಾದ ಭರತನಿಗನುವ್ರತರಾಗಿ ಪ್ರಜಾಭರಣ ಪುಣ್ಯಭಾಜನರಾಗಿ ನನ್ನ ಅನುಗ್ರಹವನ್ನು ಪೊಂದುವಿರಿ. ಪ್ರಜಾರಂಜನವೇ ನನ್ನ ನಿಜವಾದ ಶುಶ್ರೂಷೆಯು.

ಸಕಲಭೂತಗಳಲ್ಲಿ ವೃಕ್ಷ, ಸರೀಸೃಪಗಳು ಉತ್ತಮಗಳು. ಅವುಗಳಿಗೂ ಜ್ಞಾನಲವ ಸಹಿತ ಪಶ್ವಾದಿಗಳು ಶ್ರೇಷ್ಠವೆನಿಸುವುವು. ಮನುಜರು ಅವರಿಗಿಂತಲೂ ಶ್ರೇಷ್ಠರು. ಗಂಧರ್ವಸಿದ್ಧವಿಬುಧರು ಇನ್ನೂ ಶ್ರೇಷ್ಠರು. ಬ್ರಹ್ಮಸುತರಾದ ಸನಕಾದಿಗಳು ದಕ್ಷಾದಿ

ಪ್ರಜೇಶರು ಅವರಲ್ಲಿ ಪ್ರಧಾನರು. ಅವರಿಗೂ ಇಂದ್ರನು ಶ್ರೇಷ್ಠನು. ಇಂದ್ರನಿಗೆ ಪ್ರಭುವು ರುದ್ರನು. ರುದ್ರನಿಗೆ ಬ್ರಹ್ಮನು ನಿಯಾಮಕನು. ಅವನಿಗೆ ನಾನೇ ಪ್ರಭುವು. ನನಗೆ ಯಾರೂ ಪ್ರಭುಗಳಿಲ್ಲ. ದ್ವಿಜರು ದೇವತೆಗಳು ನನ್ನನ್ನೇ ಸರ್ವೋತ್ತಮನೆಂದು ತಿಳಿದು ಭಜಿಸುವರು.

ಭೂತಲದಿ ನನ್ನ ಸನ್ನಿಧಾನಪಾತ್ರರೆಂದರೆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರೇ. ಅವರು ಜ್ಞಾನ ವೈರಾಗ್ಯ ಭಕ್ತಿಯುಕ್ತರಾಗಿರುವುದರಿಂದ ನನ್ನ ಪ್ರೀತಿಯನ್ನು ಪಡೆದಿರುವರು. ಅವರ ಮುಖದಲ್ಲಿ ಹುತವಾದ ಅನ್ನವನ್ನು ನಾನು ಅಗ್ನಿಹೋತ್ರದಲ್ಲಿ ಹಾಕಿದ ಅನ್ನಕ್ಕಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚಾದ ಪ್ರೀತಿಯಿಂದ ಸ್ವೀಕರಿಸುವೆನು. ನನ್ನನ್ನು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸುವ ವೇದಗಳು ಮೂರ್ತೀಭವಿಸಿ ದಂತಿರುವ ವಿಪ್ರರಷ್ಟು ಪರಮಪವಿತ್ರವಾದ ಪ್ರಾಣಿಯು ಮತ್ತೊಂದಿಲ್ಲ. ಅವರಲ್ಲಿ ಶಮದಮ ಮನಃಪ್ರಸನ್ನತೆ, ಅನುಗ್ರಹ ತಪಸ್ಸು ತಿತಿಕ್ಷಾ ಜ್ಞಾನ ಮೊದಲಾದ ಗುಣಗಳು ಸ್ಥಿರವಾಗಿ ನೆಲಿಸಿವೆ. ಅವರಿಗೆ ಸ್ವರ್ಗಾಪವರ್ಗಾಧಿಪನು, ಲಕ್ಷ್ಮೀಪತಿಯು ಆದ ನನಗಿಂತ ಉತ್ತಮವಾದ ವಸ್ತುವಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಇತರ ಪದಾರ್ಥಗಳಿಂದ ಸ್ವರ್ಗಾದಿಗಳಿಂದ ಅವರು ಆಕರ್ಷಿತರಾಗುವುದಿಲ್ಲ; ನಿರ್ಧನಿಗಳಾದರೂ ಅವರು ಭಕ್ತಿಭರಿತರಾಗುವರು. ಚರಾಚರ ಭೂತಗಳೆಲ್ಲರೂ ನನ್ನ ಸನ್ನಿಧಾನಪಾತ್ರರೇ! ಇದು ನಿಶ್ಚಯವು. ಆದರೆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು ಬ್ರಹ್ಮಜ್ಞಾನಿಯಾಗಿದ್ದರೆ ನನ್ನ ವಿಶೇಷ ಸನ್ನಿಧಾನ ಪಾತ್ರನೆನಿಸುವನು. ಭೂತಗಳಲ್ಲಿ ನಾನಿರುವೆನಾದರೆ ನಾನೇ ಭೂತಗಳಲ್ಲ. ನಾನು ಸಕಲ ಜೀವಜಡಭಿನ್ನವೆಂದು ತಿಳಿದು ತಿಳಿಸುವುದೇ ನನ್ನ ಪೂಜೆಯು. ಇಂತು ಭೇದವನ್ನು ನನ್ನ ಪೂಜೆ ಎಂದು ಮನದಿಂದ, ವಚನದಿಂದ, ಕರಣದಿಂದ ತಿಳಿದು ಪಂಚಭೇದ ಪ್ರತಿಪಾದನೆಯನ್ನು ಮಾಡುವುದರಿಂದ ಅಪರೋಕ್ಷಜ್ಞಾನವು ಸಿದ್ಧಿಸುವುದು. ಇಂತಹ ನನ್ನ ಪೂರ್ಣಾನುಗ್ರಹಕಾರಣವಾದ ಪೂಜನವಿಲ್ಲದಿರೆ ಯಾವ ಮನುಜನಿಗೂ ಅಜ್ಞಾನಪ್ರಭವ ಸಂಸಾರಪಾಶದಿಂದ ತಪ್ಪಿಸಿ ಕೊಳ್ಳಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗಲಾರದು.

ಈ ರೀತಿಯಾಗಿ ಋಷಭನಾಮಕ ಶ್ರೀಹರಿಯು ಸ್ವಯಂಬುದ್ಧಿಶಾಲಿಗಳು, ಮಹಜ್ಜನ ಶಿಕ್ಷಿತರು ಆದ ತನ್ನ ಮಕ್ಕಳನ್ನುದ್ದೇಶಿಸಿ ಉಪದೇಶಿಸುತ್ತಾ ಲೋಕವನ್ನೂ ಶಾಸಿಸಿದನು. ಪರಮ ಸುಹೃದನು ಮಹಾನುಭಾವನು ಆದ ಋಷಭನು, ಉಪಶಮಶೀಲರು, ಕರ್ಮಂದಿಗಳು, ಮಹಾಮುನಿಗಳು ಆದ ಸುಜನರಿಗೆ ಪಾರಮಹಂಸ್ಯ ಧರ್ಮವನ್ನುಪ ದೇಶಿಸುವ ಉದ್ದೇಶ್ಯದಿಂದ ಮಹಾಭಾಗವತನು, ತನ್ನ ಜ್ಯೇಷ್ಠಪುತ್ರನು ಆದ ಭರತನಿಗೆ ಪಟ್ಟಿಗಟ್ಟಿ ರಾಜ್ಯವನ್ನೊಪ್ಪಿಸಿದನು. ಸಕಲವನ್ನು ಗೃಹದಲ್ಲೇ ಬಿಟ್ಟು ಶರೀರವನ್ನು ಮಾತ್ರ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಉನ್ಮತ್ತನಂತೆ ದಿಗಂಬರನಾಗಿ, ಮುಕ್ತಕೇಶನಾಗಿ, ಅಹವನೀಯಾಗ್ನಿಯನ್ನು ತನ್ನಲ್ಲೇ ಆರೋಪಿಸಿ ಬ್ರಹ್ಮಾವರ್ತದಲ್ಲಿ ಅವಧೂತನಾಗಿ ಚರಿಸಿದನು. ಜಡನಂತೆ ಮೂಕ ನಂತೆ ಅಂಧನಂತೆ ಕಿವುಡನಂತೆ ಅವಧೂತ ವೇಷದಿಂದ ತಿರುಗುತ್ತಾ ಜನರು ಮಾತಾಡಿಸಿ ದರೂ ಮೌನದಿಂದ ಸುಮ್ಮನಿರುತ್ತಿದ್ದನು. ಪಿಶಾಚಬಡಿದವನಂತೆ ತಿರುಗುತ್ತಾ ಪುರಗ್ರಾಮ ದುರ್ಗಾಕರ ಖೇಟ ಖರ್ಪಟ ಶಿಬಿರ ವ್ರಜಘೋಷ ಸಾರ್ಥಗಿರಿ ವನಾಶ್ರಮಗಳಲ್ಲಿರುವ ನರಪಶುಗಳಿಂದ ಅವಮಾನಿತನಾದರೂ ಮಕ್ಷಿಕಾವ್ರಾತವನ್ನು ಲಕ್ಷಿಸದಿರುವ ಮದಗಜದಂತೆ

ಶಾಂತನಾಗಿದ್ದನು. ತರ್ಜನ, ತಾಡನ, ಅಮೇಧ್ಯಮೂತ್ರ ಪ್ರಕ್ಷೇಪಣ, ದುರ್ವಚನಗಳಿಂದ ಚಲಿಸದೆ ಕಲ್ಲುಮಣ್ಣು ಶೆಗಣೆಗಳನ್ನು ತೂರಿದರೆ ಲೆಕ್ಕಿಸದೆ ಉಗುಳಿಬೈದರೆ ಗಣಿಸದೆ 'ಅಮಂಗಲ ನರಶರೀರವೆಷ್ಟು ಅಸ್ವತಂತ್ರವಾಗಿದೆ ಹೇಯವಾಗಿದೆ' ಎಂಬ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ನರರಿಗೆ ತೋರಿಸಿ ಉದ್ಧರಿಸಿದನು. ತಾನು ಜ್ಞಾನಾನಂದಾನುಭವ ದಿವ್ಯ ದೇಹನಾದ್ದರಿಂದ ನಾನು ಬ್ರಹ್ಮನೇ ಆಗಿರುವನೆಂಬುದನ್ನರಿತು ತನ್ನ ಮಹಾಮಹಿಮೆಯಲ್ಲಿ ತಾನೇ ತಾನಾಗಿ ಅಪರಿಚ್ಛಿನ್ನ ಕಲ್ಯಾಣಗುಣನಾದ ಋಷಭನು ಏಕಾಕಿಯಾಗಿ ಭೂಸಂಚಾರವನ್ನು ಮಾಡಿದನು. ಅತಿಸುಕುಮಾರವಾದ ಕರಚರಣಗಳು ವಿಶಾಲವಾದ ವಕ್ಷಸ್ಥಲ, ವಿಪುಲಭುಜ ಶಂಖಸಮ ಕಂಠ ಪದ್ಮಸುಂದರವದನನು, ಸಕಲಾವಯವ ಸೌಷ್ಠವೋಪೇತನು, ಮಂದಹಾಸಪ್ರಕಾಶಿತ ಮುಖನು ನವನಲಿನದಲಾಯತ ನಯನನು, ಶೀತಲ ಕಟಾಕ್ಷನು ಚಂಪಕನಾಸನು ಸಮಾನ ಕರ್ಣಸುಭಗನು ಆದ ಋಷಭನನ್ನು ನೋಡುವ ಪುರವನಿತೆಯರು ಮನ್ಮಧಮಥಿತಹೃದಯ ರಾಗುತ್ತಿದ್ದರು. ಧರಾವರಾಗವು ಮುಚ್ಚಿದ ಕುಟಿಲಜಟಿಲಾಲಕ ವೃಂದವು ಮುಖದ ಮೇಲೆ ಮುತ್ತಿರಲು ಭೂರಿಕೇಶಭಾರನು ಮಲಿನ ಶರೀರನು ಆಗಿ ಗ್ರಹಗ್ರಸ್ತನಂತೆ ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದನು.

ಆ ಭಗವಂತನು ಈ ಲೋಕವು ಧ್ಯಾನಯೋಗಪ್ರತಿಕೂಲವಾದರೂ ತನಗೆ ಪ್ರತಿ ಕೂಲಾ ಪ್ರತಿಕೂಲಜಗತ್ತಿನಿಂದೇನಾಗಬೇಕೆಂದು ಭಕ್ಷಣ ಮೇಹನ ಪ್ರಕ್ಷಾಲನಾದಿಗಳು ಯೋಗಶಾಸ್ತ್ರ ನಿಷಿದ್ಧವೆಂದು ತೋರಿಸಲು ಅಜಗರ ವ್ರತವನ್ನವಲಂಬಿಸಿದನು. ಮಲಗಿ ಉಣ್ಣುತ್ತಾ ಕುಡಿಯುತ್ತಾ ತಿನ್ನುತ್ತಿದ್ದನು. ಮಲಗೇ ಮಲವಿಸರ್ಜನಾದಿಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ ನಗುತ್ತಿದ್ದನು. ಆ ವನಜನಾಭನ ಪುರೀಷದಿಗ್ಧ ದೇಹವನ್ನು ಸೋಂಕಿ ಸೂಸಿ, ಬೀಸುತ ಮಾರುತನು ಗಂಧವಹನಾಮವನ್ನು ಸಾರ್ಥಕಗೊಳಿಸುತ್ತಾ ಸುರಭಿಳ ಮಧುರನಾಗಿ ಸುತ್ತು ಹತ್ತು ಯೋಜನಗಳ ದೇಶವನ್ನು ಆಮೋದಭರಿತವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದನು. ಇಂತು ಮೃಗದಂತೆ ಗೋವಿನಂತೆ ಕಾಗೆಯಂತೆ ತಿರುಗಿ ತೊಯಿದು ಮೆದ್ದು ಕುಡಿದು ವಿಸರ್ಜಿಸಿ, ಕಾಲವನ್ನು ಕಳೆದನು.

ಮೋಕ್ಷಾದಿ ಸಕಲ ಪುರುಷಾರ್ಥಪ್ರದನು, ಮಹಾನಂದಾನುಭವನಿತ್ಯನು, ಸರ್ವಭೂತಾಂತರ್ಯಾಮಿಯು ಆದ ವಾಸುದೇವನೇ ಋಷಭನಾಗಿ ಬಂದನೆಂದು ಚೆನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿದು, ಅನೇಕ ಯೋಗಚರ್ಯೆಗಳನ್ನು ನಡೆಸಿದನು. ಸರ್ವಪುರುಷಾರ್ಥಪೂರ್ಣನು, ವಿಶ್ವೈಶ್ವರ್ಯಪತಿಯು ಆದ ಆ ಸ್ವಾಮಿಯು ಸ್ವೇಚ್ಛೆಯಿಂದ ಬಂದ ಆಕಾಶಗಮನ, ದೂರ ಶ್ರವಣ, ದೂರದರ್ಶನ, ಮನೋಜವ, ಪರಕಾಯಪ್ರವೇಶಾದಿ ಸಿದ್ಧಿಗಳನ್ನು ತಿರಸ್ಕರಿಸಿ ಪೂರ್ಣನಾಗಿದ್ದನು.

೬. ಋಷಭ ಚರಿತೆ—ನಿರ್ಯಾಣ

ರಾಜನು ಕೇಳಿದನು—

ಭಗವನ್! ಉಪಾಸನೆಯ ಬಲದಿಂದ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಪೊಂದಿ ರಾಗದ್ವೇಷಾದಿ ಕೃತ ಕರ್ಮಬೀಜಗಳನ್ನು ಸುಟ್ಟುಬಿಟ್ಟಿರುವ ಯೋಗೇಶ್ವರನಾದ ಭಗವದ್ಭಕ್ತರಿಗೆ ಅಣಿಮಾ

ದ್ಯೈಶ್ವರ್ಯಗಳು ಯದೃಚ್ಛೆಯಿಂದ ಬಂದರೆ ಸೇವನೀಯವಾಗುವುದಿಲ್ಲವೇ? ಅವೆಂತು ಮನೋವ್ಯಗ್ರತಾಕಾರಣವಾಗುವುವು?

ಶ್ರೀಶುಕನು ಪೇಳಿದನು–

ರಾಜನ್! ನೀನು ಪೇಳಿದ ವಿಷಯವು ನಿಜ. ಆದರೂ ಕೆಲವರು ಮಹಾತ್ಮರು ಮನಸ್ಸು ಕೆಟ್ಟದು–ಹೊಸ ಗಡಿಗೆಯಲ್ಲಿ ನೀರಿಟ್ಟರೆ ಕುಡಿದು ಮಾಯವಾದಂತೆ–ಜ್ಞಾನವನ್ನು ನಾಶಪಡಿಸುವುದು–ಅದನ್ನು ನಂಬಲಾಗದೆಂದು ಜಾಗರೂಕರಾಗಿ ಅಣಿಮಾದಿಗಳು ಬಂದರೂ ಸ್ವೀಕರಿಸದೆ, ಶ್ರೀಹರಿಯನ್ನು ಭಜಿಸುವರು. 'ಸೌಭರ್ಯಾದಿಗಳ ವಿವೇಕ, ಈಶ್ವರ ವಿಷಯಕ ಜ್ಞಾನ ತಪಸ್ಸು ಅವರು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಮಾಡಬಾರದ ವಿಶ್ವಾಸವನ್ನು ಮಾಡಿದ್ದರಿಂದ ವ್ಯಯವಾಯಿತೆಂದು ತಿಳಿದು ಮನಸ್ಸಿನ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಜಾಗರೂಕರಾಗಿರ ಬೇಕು'–ಎಂಬ ಶಾಸ್ತ್ರಾದೇಶವೂ ಇದೆ. ಮನಸ್ಸು ನಿತ್ಯವೂ ಕಾಮಕ್ಕೆ ಅವಕಾಶವನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ. ಅದರ ಹಿಂದೆ ಕ್ರೋಧಾದಿಗಳು ಪ್ರವೇಶಿಸುವುವು. ಪುಂಶ್ಚಲಿಯು ಪತಿ ವಿರೋಧಿಗಳಾದ ಉಪಪತಿಗಳಿಗೆ ಅವಕಾಶವಿತ್ತಂತೆ ಮನಸ್ಸು ಜಾಗರೂಕನಾಗದವನನ್ನು ಕಾಮಾದಿವಶವನ್ನಾಗಿಸಿ, ಆಮೇಲೆ ಕ್ರೋಧ, ಲೋಭ, ಶೋಕ, ಮೋಹ, ಭಯ, ಕರ್ಮಬಂಧಗಳನ್ನೊಡ್ಡಿ ಕೆಡಿಸುವುದಾದ್ದರಿಂದ ವಿವೇಕಿಯು ಮನೋವಶನಾಗಬಾರದು.

ಇಂಥ ಸಮಸ್ತಲೋಕಪ್ರಶಸ್ತನಾದ ಋಷಭನು ಲೋಕವಿಲಕ್ಷಣ ಭಗವತ್ಸ್ವರೂಪ ನಾದರೂ, ಜಡನಂತೆ ಅವಧೂತವೇಷಭಾಷಾಚರಿತಗಳಿಂದ ಅದನ್ನು ತೋರಗೊಡದೆ, ಹೀಗೇ ಇದ್ದು ಯೋಗಿಗಳು ಮೋಕ್ಷಸಾಧನವನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದು ನಡೆದು ತೋರಿಸಿದನು. ಕೊನೆಗೆ ಭೂಲೋಕವೆನ್ನುವ ತನ್ನ ಪ್ರತಿಮಾರೂಪ ಶರೀರವನ್ನು ಬಿಡಲು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿ ಮೂಲನಾರಾಯಣ ರೂಪದಿಂದ ಭಿನ್ನನಾಗದ ತನಗೆ ತನ್ನಲ್ಲಿ ವ್ಯವಧಾನವಿಲ್ಲ ವೆಂದು ಸದಾ ತಿಳಿದು ನಿತ್ಯಮುಕ್ತನಾದರೂ ವಿಷಯಾನುವೃತ್ತಿಯಂ ತೊರೆದು ನಿಸ್ಪೃಹ ನಾದನು.

ವರ್ಣಾಶ್ರಮಾದಿ ಚಿನ್ಹಗಳನ್ನಾರಿಗೂ ತೋರಗೊಡದಿದ್ದ ಭಗವಂತನು ತನ್ನ ಋಷಭ ಲೀಲೋತ್ಕರ್ಷವನ್ನು ಉಪಸಂಹರಿಸಲಿಚ್ಛಿಸಿದನು. ಅವನ ಜ್ಞಾನಾಪ್ರಕಾಶವೀ ಜಗದಿ ತುಂಬಿ ಬೆಳಗಿತು. ಒಂದುಸಲ ಕಾಂಕಟ ಕರ್ಣಾಟಕದಿಂದ ದಕ್ಷಿಣಕರ್ಣಾಟಕಕ್ಕೆ ಸ್ವೇಚ್ಛೆಯಿಂದ ಬಂದು ನಾಗಪುರ ಸಮೀಪದಲ್ಲಿಯ ಕುಟಚಾಚಲವನ್ನು ಸೇರಿದ ಋಷಭನು ಸಮೀಪವನದಲ್ಲಿ ಬಾಯಲ್ಲಿ ಕಲ್ಲನ್ನಿಟ್ಟು ತಿರುಗುತ್ತಾ ಕೂದಲನ್ನು ಬಿರಿಹಾಕಿ ದಿಗಂಬರ ನಾಗಿ ತಿರುಗುತ್ತಿದ್ದನು. ಆಗ ವಾಯುವೇಗದಿಂದ ಬಿದುರುಪೊಳೆಯು ತಿಕ್ಕಾಡಿ, ಅಗ್ನಿಯು ಉದ್ಭವಿಸುವಂತೆಮಾಡಿ, ಅದರಿಂದ ಆ ಆನಂದಶರೀರನು ವನವನ್ನೆಲ್ಲ ಸುಟ್ಟು ತಾನು ಅಂತರ್ಧಾನನಾದನು. ಅವನೂ ಸುಟ್ಟುಹೋದನೆಂದು ದುಷ್ಟರು ತಿಳಿದರು.

ಅಂತಹ ಪ್ರಭುವಿನ ನಡತೆಯನ್ನು ಕಂಡು ಆ ದೇಶದ ರಾಜನು ಅರ್ಹನೆಂಬುವನು ತಾನು ಹಾಗೆಯೇ ನಡೆಯಲು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿದನು. 'ಕಲಿಯುಗದಲ್ಲಿ ಅಧರ್ಮವು ಹೆಚ್ಚಾಗಲು ಕಾರಣವಾಗಲಿ' ಎಂಬ ವಿಧಿವಿಲಾಸವಮೋಹಿತನಾಗಿ, ಕ್ಷೇಮಂಕರನಾದ ಸ್ವಧರ್ಮ

ಮಾರ್ಗವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು, ಆ ಮಂದಭಾಗ್ಯನು 'ನಾನೇ ವಾಸುದೇವ' ನೆಂಬುವ ಪಾಖಂಡಮತ ವನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿ ತನಗೆ ತೋರಿದ ಅಹಿಂಸಾದಿ ಧರ್ಮಾಭಾಸಗಳನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸಿದನು. ಇದನ್ನೇ ಮುಂದೆ ಕಲಿಯುಗದಲ್ಲಿ ನೀಚಜನರನುಸರಿಸಿ ಶ್ರೀಹರಿಮಾಯೆಯಿಂದ ಅಜ್ಞಾನ ಮಗ್ನರಾಗುವರು. ಸ್ವವೇದಪಥವಂ ದೂಷಿಸಿ ಶೌಚಾಚಾರಹೀನವಾಗುವರು. ದೇವ ಹೇಲನ ವನ್ನು ಮಾಡುವರು. ವೇದವಿರುದ್ಧ ದುಷ್ಟದೇವತೆಗಳನ್ನರ್ಚಿಸುವರು. ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಬಂದಂತೆ ಕುತ್ಸಿತವ್ರತೋಪಾಸನೆಗಳನ್ನು ಮಾಡುವರು. ಸ್ನಾನಾಚಮನಶೌಚಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟು, ಕೇಶ ವಿಕಾರಗಳನ್ನು ವಹಿಸಿ, ಅಧರ್ಮಪ್ರಾಯವಾದ ಕಲಿಮಹಿಮೆಯಿಂದ ಬುದ್ಧಿಕೆಟ್ಟು, ವೇದ, ವಿಪ್ರ, ಯಜ್ಞ, ನಾರಾಯಣ, ಹರಿಭಕ್ತರನ್ನು ಬೈಯುತ್ತಾ ಇರುವರು. ತತ್ಫಲವಾಗಿ ನೀಚರಾಗಿ, ಅಂಧರನ್ನು ನಡೆಸುವ ಅಂಧರಂತೆ, ತಮ್ಮ ಪರಂಪರಾಪ್ರಾಪ್ತವಾದ ಉದರಂ ಭರಣವನ್ನು ಮಾಡಿ, ಕೊನೆಗೆ ಅಂಧಂತಮಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಬೀಳುವರು.

ಪರೀಕ್ಷಿತನೇ! ಈ ಅವತಾರವು ರಜೋಗುಣೋಪದ್ರುತರಾದ ಸಾಧುಜನ ಶಿಕ್ಷಾರ್ಥ ವಾಗಿ, ಅವರು ಕೈವಲ್ಯವನ್ನು ಪಡೆಯುವ ಸಾಧನವನ್ನು ತೋರಿಸಲು ಧರಿಸಿದ್ದಾಗಿದೆ. ಋಷಭನ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ಪಾಡುವ ಶ್ಲೋಕವನ್ನು ಕೇಳು–

ಸಪ್ತಸಮುದ್ರಮುದ್ರಿತ ಭೂವಲಯದಲ್ಲಿ ಈ ಭಾರತವರ್ಷವೇ ಪುಣ್ಯಸಾಧನ ಭೂಮಿ ಎನಿಸಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿದೆ. ಅಲ್ಲಿರುವ ಜನರು ಮುರಾರಿಯ ಮಂಗಳಕರಗುಣ ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಪೊಗಳುತ್ತಾ ಪ್ರಕಾಶಪಡಿಸುತ್ತಿರುವರು. ಅಹೋ! ಪ್ರಿಯವ್ರತನ ವಂಶವೆಷ್ಟು ಶುದ್ಧವು! ಅವನ ವಂಶದಲ್ಲಿ ಮುಕ್ತಿಪ್ರದನಾದ ಪುರಾಣಪುರುಷನವತರಿಸಿ ಕರ್ಮಜಜ್ಞಾನ ಪ್ರಾಪ್ಯವಾದ ಮೋಕ್ಷಧರ್ಮವನ್ನು ನಿರೂಪಿಸಿ, ಸುಜನೋದ್ಧಾರವನ್ನು ಗೈದಿರುವನು. ಮನಸ್ಸಿನಿಂದಲಾದರೂ ಅವನಂತೆ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ಹೊಂದಲಾಗುವುದೇ? ಆ ಮಹಿಮಾದಿ ಗಳವನ ಸ್ವರೂಪ ಭೂತಗಳಲ್ಲವೇ? ಹರಿಯಿಂದ ನಿರಾಕೃತವಾದ ಯೋಗಸಿದ್ಧಿಗಳನ್ನು ಪೊಂದಲು ಋಷಭನನ್ನುಪಾಸಿನುವರು. ಅವನ ಪ್ರಸಾದದಿಂದ ಸಿದ್ಧಿಗಳನ್ನಲ್ಲದೇ ಮೋಕ್ಷ ವನ್ನು ಪೊಂದಿ ಸುಖಿನುವರು.

ಸಕಲವೇದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಗೋ ಸುಜನರಿಗೆ ಪರಮಗುರುವಾಗಿ ಜ್ಞಾನೋಪದೇಶವನ್ನು ಮಾಡಿದ ಭಗವಂತನ ವಿಶುದ್ಧ ಚರಿತ್ರೆಯು ಸಮಸ್ತದುರಿತಾಪಹರವು, ಪರಮಮಂಗಲವು ಆಗಿದೆ. ಇದನ್ನು ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದ ಕೇಳಲು ಪೇಳಲು ಋಷಭನಾಮಕ ವಾಸುದೇವನಲ್ಲಿ ಏಕಾಂತಭಕ್ತಿಯು ಪುಟ್ಟುವುದು. ಕವಿಗಳು ಈ ಚರಿತ-ಅಮರ-ನದಿಯಲ್ಲಿ ಸಂತತ ವಿವಿಧ ಸಂಸಾರತಾಪ ನಿವಾರಣೆಗಾಗಿ ಸ್ನಾನಮಾಡಿ ಶುದ್ಧವಾದ ಮನದಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿಯು ಪುಟ್ಟಿ ವರ್ಧಿ ಸಲು ಪರಮಹರ್ಷಭರಿತರಾಗಿ, ತಾನಾಗಿ ಬಂದ ಮೋಕ್ಷವನ್ನೂ ಗಣಿಸದೆ, ಪರಮಪುರುಷನ ಪರಿಚರ್ಯೆಯೇ ಸರ್ವಪುರುಷಾರ್ಥಸಿದ್ಧಿ ಎಂದು ಸಂತೃಪ್ತರಾಗಿರುವರು.

ರಾಜನ್! ದೇವಪ್ರಿಯನಾದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ನಿಮಗೆ ಗುರುವಾಗಿ, ಕುಲಸ್ವಾಮಿಯಾಗಿ ಕೊನೆಗೆ ದೂತನೂ ಆದನೆಂದರೆ, ಅಕಲ್ಮಷವಾದ ಭಕ್ತಿಯಿಂದಲ್ಲವೇ? ಇರಲಿ ಕೇಳು. ತನ್ನ ಭಜಿಸುವ ಜನರಿಗೆ ಶ್ರೀ ಮುಕುಂದನು ಸ್ವಯೋಗ್ಯ ಮುಕ್ತಿಯನ್ನು ಕೊಡುವನಾದರೆ

ಬ್ರಹ್ಮದೇವನಿಗೆ ಕೊಟ್ಟಂತೆ ಪೂರ್ಣ ಭಕ್ತಿಯನ್ನು ಯಾರಿಗೂ ಕೊಡದಿರುವನು. ನಿತ್ಯವೂ ಲಭಿಸುವ ಸ್ವರೂಪಭೂತಾನಂದದಿಂದ ಪೂರ್ಣನಾಗಿ ಏನನ್ನೂ ಅಪೇಕ್ಷಿಸದೆ ಕರುಣೆ ಯಿಂದ, ವಿಶುದ್ಧ ಕರ್ಮರತರಾಗಿ ಶ್ರೇಯಃಸಾಧನಗಳನ್ನು ಮರೆತ ಸುಜನರಿಗೆ ತನ್ನ ಅಭಯ ಲೋಕವನ್ನು ಕೊಡುವ ದಿವ್ಯಜ್ಞಾನವನ್ನುಪದೇಶಿಸಿದ ಶ್ರೀ ಋಷಭನಿಗೆ ನಮಸ್ಕಾರವು.

೭. ಭರತಕಥಾ–ಪಾಲನ, ತಪೋವನ ಗಮನ

ಮಹಾಭಗವದ್ಭಕ್ತನಾದ ಭರತನು ಋಷಭನಿಂದ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿ, ಆ ವನಜಾಕ್ಷನಾಜ್ಞೆಯಂತೆ ಪಾಲಿಸಿದನು. ವಿಶ್ವರೂಪನ ಮಗಳಾದ ಪಂಚಜನಿಯನ್ನು ಮದುವೆ ಯಾಗಿ, ತನಗೆ ತಕ್ಕ ಐದುಜನ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ತಾಮಸಾಹಂಕಾರತತ್ತ್ವವು ಶಬ್ದಾದಿ ಪಂಚ ಭೂತ ಮಾತ್ರೆಗಳನ್ನು ಪಡೆದಂತೆ ಪೊಂದಿ, ಅವರಿಗೆ ಸುಮತಿ, ರಾಷ್ಟ್ರಭೂತ, ಸುದರ್ಶನ, ಆವರಣ, ಧೂಮ್ರಕೇತು, ಎಂದು ಪೆಸರಿಟ್ಟನು. ಅಂಜನಾಭನೆಂದು ಕರೆಯಲ್ಪಡುತ್ತಿದ್ದ ಈ ವರ್ಷವು ಭರತರಾಜನ ಕಾಲದಿಂದ ಅವನ ಪೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಭಾರತವೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಯಿತು.

ಆ ರಾಜರ್ಷಿಯು ತನ್ನ ತಂದೆತಾತಂದಿರಂತೆ ಬಹು ಪ್ರೀತಿಯಿಂದ ಪ್ರಜರನ್ನು ಪಾಲಿಸಿ ಅವರವರ ಧರ್ಮದಲ್ಲಿ ನಿಲ್ಲಿಸಿದನು. ಅನೇಕ ವಿಧ ಯಜ್ಞಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ ಶ್ರೀಹರಿಯನ್ನು ಸಂತೋಷಪಡಿಸಿದನು. ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದ ಆಹಿತಾಗ್ನಿಯಾಗಿ ಅಗ್ನಿಹೋತ್ರ, ದರ್ಶ, ಪೂರ್ಣ ವಾಸ, ಚಾತುರ್ಮಾಸ್ಯ, ಅಶ್ವಮೇಧ, ಸೋಮಯಾಗಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದನು. ಸಮಗ್ರಾಂಗವಾದ ಮತ್ತು ಏಕಾದಶಾಂಗವಾದ ಸತ್ಕರ್ಮಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ಹರಿಗರ್ಪಿಸಿದರು. ಅನೇಕ ದೇವತಾ ಧ್ಯಾನಾದಿಗಳನ್ನು ಹೋತಾ, ಉದ್ಗಾತ, ಸಾಮಗ, ಅಧ್ವರ್ಯುಗಳು ಮಾಡುವಾಗ, ಕಾರ್ಮಾಂಗಗಳನ್ನು ನಡೆಸುವಾಗ, ಬಂದ ಕ್ರಿಯಾಫಲವಾದ ಧರ್ಮವನ್ನೆಲ್ಲ ಪರಬ್ರಹ್ಮನು, ಯಜ್ಞೇಶನು, ಸರ್ವ ದೇವತಾಲಕ್ಷಣ ಮಂತ್ರಾರ್ಥ ನಿಯಾಮಕನು, ಸ್ವತಂತ್ರಕರ್ತನು, ಸರ್ವೋತ್ತಮನು ಆದ ಶ್ರೀ ವಾಸುದೇವನಲ್ಲಿ ಸಮರ್ಪಿಸಿದನು. ತನ್ನ ಪುಣ್ಯಕರ್ಮದಿಂದ ಪಾಪವನ್ನೆಲ್ಲ ತೊಳೆದನು. ಹವಿಸ್ಸನ್ನು ತೆಗೆದು ಋತ್ವಿಜರು ಕೊಡುವಾಗ ಆಯಾ ದೇವತೆಗಳಲ್ಲಿ ಅಂತರ್ಯಾಮಿಯಾದ ಶ್ರೀಹರಿಯನ್ನು ಸ್ಮರಿಸಿ, ಆ ದೇವತೆಗಳವನ ಚಕ್ಷುರಾದ್ಯವಯವ ಜಾತರೆಂದು ಧ್ಯಾನಿಸಿದನು. ಇಂತು ಶುದ್ಧಕರ್ಮಾನುಷ್ಠಾನವನ್ನು ಮಾಡಿ, ಶುದ್ಧಾಂತಃಕರಣನಾದ ರಾಜನು ತನ್ನ ಹೃದಯದಹರಾಕಾಶದಿ ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾದ ಪುರುಷಬಿಂಬ ವನ್ನು ವ್ಯಾಪ್ತನಾದ ಬ್ರಹ್ಮನಿಂದ ಅಭಿನ್ನನೆಂದು ತಿಳಿದು ಮಹಾಪುರುಷಲಕ್ಷಣಲಕ್ಷಿತನೆಂದು ಉಪಾಸಿಸಿದನು. ಶ್ರೀವತ್ಸ, ಕೌಸ್ತುಭ, ವನಮಾಲೆ, ಚಕ್ರಶಂಖಗದಾಪದ್ಮಗಳನ್ನು ಧರಿಸಿ ನಿಜಭಕ್ತಜನಹೃದಯ ಚಿತ್ರಿತನಾದ ಶ್ರೀಹರಿಯ ಪುರುಷನಾಮಕ ಶ್ರೀಭೂಸಹಿತ ರೂಪವು ಪ್ರಕಾಶಿತವಾಗುತ್ತಿರಲು, ಭಕ್ತಿಯು ದಿನ ದಿನ ಪ್ರವರ್ಧಮಾನವಾಗಿ ಜ್ಞಾನವಿರಾಗ ವಿಜೃಂ ಭಿತವಾಯಿತು.

ಭರತನು ಪ್ರಾರಬ್ಧಪ್ರಾಪ್ತವಾದ ಹತ್ತಾರುಸಾವಿರ ವರುಷಗಳ ರಾಜ್ಯಭೋಗವನ್ನನು ಭವಿಸಿ, ಕರ್ಮನಿರ್ವಾಣವು ಸಮೀಪಿಸಿದೆ ಎಂದು ತಿಳಿದು, ಪಿತೃಪೈತಾಮಹವಾದ ರಾಜ್ಯಾದಿ ಸಂಪತ್ತನ್ನು ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಸರಿಯಾಗಿ ಹಂಚಿ, ತಾನು ಸಕಲ ಸಂಪದಾಕರವಾದ ನಿಜಗೃಹದಿಂದ

ಹೊರಹೊರಟು, ಶಾಲಗ್ರಾಮ ಕ್ಷೇತ್ರವೆನಿಸಿದ ಪುಲಹಾಶ್ರಮವನ್ನು ನೇರಿದನು. ಅಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಭಗವಂತನು ಭಕ್ತಜನ ವತ್ಸಲನಾಗಿ ಇಚ್ಛಾರೂಪದಿಂದ ಶಾಲಗ್ರಾಮನಾಗಿ ಸನ್ನಿಧಿಯಂ ಮಾಡಿ ನೆಲಸಿರುವನು. ಎರಡು ಕಡೆ ಚಕ್ರಾಂಕಿತಶಿಲೆಗಳ ದಡದಿಂದ ಶೋಭಿತವಾದ ಚಕ್ರನದೀಮತಲ್ಲಿಕೆಯು ಹರಿಯುತ್ತಾ, ಆ ದೇಶವನ್ನು ಪವಿತ್ರಮಾಡುತ್ತಿದೆ. ಅಲ್ಲಿ ಭರತನು ಏಕಾಕಿಯಾಗಿ, ವಿಷಯಾಭಿಲಾಷೆಯನ್ನು ವರ್ಜಿಸಿ, ವೈರಾಗ್ಯವನ್ನು ಧರಿಸಿ, ಪುಲಹಾಶ್ರಮದ ಉಪವನದಲ್ಲಿ ಸಿಗುವ ಪುಷ್ಪಫಲಗಳಿಂದಲು, ತುಲಸೀಜಲಗಳಿಂದಲು, ಕಂದಮೂಲಫಲ ಸಮರ್ಪಣಗಳಿಂದಲೂ ಭಗವತ್ಸೇವೆಯನ್ನು ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಮಾಡುತ್ತಾ, ಆನಂದತುಂದಿಲ ನಾಗುತ್ತಿದ್ದನು. ಇಂತು ಬಿಡದೆ ನಡೆಸಿದ ಪುರುಷಪರಿಚರ್ಯೆಯಿಂದ ಭಗವದ್ಭಕ್ತಿಯು, ಸಕಲ ಹೃದಯಗತ ಸಂಶಯಗಳನ್ನು ತೊಡೆದು ಹಾಕಲು, ಹರ್ಷಪುಲಕಾಂಕಿತಗಾತ್ರನು, ಪ್ರೇಮಬಾಷ್ಪಾಕುಲಿತನೇತ್ರನು ಆಗಿ ನಿಶ್ಚಲಚಿತ್ತನಾದನು. ನಿಜರಮಣ ಚರಣಾರುಣಾರ ವಿಂದ ಧ್ಯಾನದಿಂದ ಭಕ್ತಿಪ್ರವಾಹ ವೇಗವು ಹೆಚ್ಚಿ ಹೃದಯವನ್ನು ತುಂಬಲು ಮೈಮರೆತು, ತಾನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಭಗವತ್ಪೂಜೆಯನ್ನೇ ಬಿಟ್ಟು, ಸುಮ್ಮನೆ ಹರಿಚರಣಸ್ಮರಣ ಲೀನ ನಾಗಿದ್ದನು. ಇಂತು ಭಗವತ್ಪರಿಚರ್ಯೆಯೇ ನಿತ್ಯವ್ರತವಾಗಿ ಭರತನು ಅಜಿನವಸನವನ್ನು ಧರಿಸಿ, ತ್ರಿಷವಣ ಸ್ನಾನದಿಂದ ಕಪಿಶಕುಟಿಲಜಟಾಕಲಾಪನಾಗಿ ಸೂರ್ಯನಂತೆ ಪ್ರಕಾಶಿಸು ತ್ತಿದ್ದನು. ಸೂರ್ಯಮಂಡಲಸ್ಥಿತನಾದ ಸುಖಪೂರ್ಣ ಭಗವದ್ರೂಪವನ್ನು ಅಪರೋಕ್ಷಿಸಿ ನೋಡಿ ಉಪಾಸಿಸುತ್ತಿಂತೆಂದನು–

ಪ್ರಕೃತಿಗಿಂತಲು ಉತ್ತಮನು, ಜಗಜ್ಜನ್ಮಕಾರಣನು, ಸರ್ವಜ್ಞನು, ವೇದಮುಖ್ಯ ಪ್ರತಿಪಾದ್ಯನು, ಅನಾಯಾಸ ಸ್ವತಂತ್ರಕರ್ತನು, ಜಗನ್ನಿಯಾಮಕ ವೀರ್ಯಬಲನು, ಸರ್ವಸುಜನ ದುಃಖಹರಣಶೀಲನು, ಜೀವಪಾಲನು ಆದ ನಾರಾಯಣನನ್ನು ಸ್ತುತಿಸುವೆವು. ಶ್ರೀಹರೇ! ಗಾಯತ್ರೀಶಬ್ದವಾಚ್ಯತೇ! ನಮೋ ನಮಃ!

೮. ಭರತಕಥಾ–ಹರಿಣಸಂಗ–ಹರಿಣಜನ್ಮ

ಶ್ರೀಶುಕನು ಪೇಳಿದನು–

ಒಂದುಸಲ ಭರತನು ಕಾಲಕೃತ್ಯಗಳನ್ನು ತೀರಿಸಿ ಚಕ್ರನದಿಯಲ್ಲಿ ಮಿಂದು ಅಘ ಮರ್ಷಣ ಮಂತ್ರಗಳನ್ನು ಪಠಿಸಿ, ಪ್ರಣವವನ್ನು ಗಾಯತ್ರಿಯನ್ನು ಜಪಿಸುತ್ತಾ ಎರಡು ಮುಹೂರ್ತಕಾಲ ತೀರದಲ್ಲೇ ಕುಳಿತಿದ್ದನು. ಆಗ ಒಂದು ಜಿಂಕೆಯು ನೀರು ಕುಡಿಯಲು ದಡವನ್ನು ಸಮೀಪಿಸಿತು. ಅದು ಏಕಾಕಿಯಾಗಿತ್ತು. ಪೂರ್ಣಗರ್ಭಿಣಿಯು ಆಗಿತ್ತು. ನೀರನ್ನು ಕುಡಿಯುತ್ತಿರಲು ಸ್ವಲ್ಪದೂರದಲ್ಲಿ ಒಂದು ವ್ಯಾಘ್ರವು ಗರ್ಜಿಸಿದ ಭಯಂಕರಶಬ್ದವು ಕೇಳಿಸಿತು. ಅದನ್ನು ಕೇಳುತ್ತಲೇ ಸ್ವಭಾವಭೀರುವಾದ ಹರಿಣಿಯು ದಿಕ್ಕೆಟ್ಟು ನೋಡುತ್ತಾ, ಹರಿಭಯವು ತುಂಬಿ ಹೃದಯವು ನಡುಗಲು ನೀರನ್ನೂ ಕುಡಿಯದೇ ಸಹಸಾ ಭಯಕಾತರ ವಾಗಿ ಆಚೆಯ ದಡಕ್ಕೆಂದು ಹಾರಿತು. ಹಾರುವಾಗ ಪಾಪ! ಗರ್ಭವತಿಯಾದ ಜಿಂಕೆಯ ಗರ್ಭವು ನದೀ ಪ್ರವಾಹದಲ್ಲಿ ಗಲಿತವಾಗಿ ಬಿದ್ದುಹೋಗುತ್ತಿತ್ತು. ಆ ಹಾರಿ ಎಗರುವ ವೇಗ, ಭಯ ಖೇದಗಳಿಂದ ಹರಿಣಿಯು ಒಂದು ಗರ್ತದಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದು ಮೃತವಾಯಿತು.

ಭರತನಿದೆಲ್ಲವನ್ನೂ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದನು. ಜಿಂಕೆಯ ಮರಿಯು ಪ್ರವಾಹದಲ್ಲಿ ಕೊಚ್ಚಿ ಹೋಗುತ್ತಿತ್ತು. ಬಂಧುಗಳಿಲ್ಲದ ಮರಿಯ ಅವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಕಂಡು ಕರುಣೆಯಿಂದ ಆ ರಾಜರ್ಷಿಯು, ಅದನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಿ ಆಶ್ರಮದಲ್ಲಿಟ್ಟು ಸಾಕುತ್ತಿದ್ದನು. ಬರಬರುತ್ತಾ ಆ ಹರಿಣದಲ್ಲಿ ಅಭಿಮಾನವು ಹೆಚ್ಚಾಗಲು ಅದರ ಪೋಷಣೆ, ಪಾಲನೆ, ಪ್ರೀಣನೆ, ಲಾಲನೆ, ಕ್ಷೇಮ ಚಿಂತನೆಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾ ಭರತನ ಯಮನಿಯಮಗಳು, ಪುರುಷೋತ್ತಮಪೂಜೆ, ಧ್ಯಾನಗಳು ಸಡಲಿ, ಕ್ರಮವಾಗಿ ಎಲ್ಲವೂ ನಿಂತುಹೋದವು.

ಆಗ ಭರತನಿಂತು ಚಿಂತಿಸಿದನು–

ಅಹೋ! ಈ ಹರಿಣ ಕುಣಕವು ಪಾಪ! ಈಶ್ವರನ ಕಾಲಚಕ್ರಕ್ಕೆ ಸಿಕ್ಕಿಬಿದ್ದು ತನ್ನ ಬಂಧುಮಿತ್ರರಿಂದ ದೂರವಾಗಿ ನನ್ನನ್ನೇ ತಂದೆ, ತಾಯಿ, ಬಳಗವೆಂದು ನಂಬಿ ಶರಣೆಂದು ಬಂದಿದೆ. ನನ್ನ ಬಿಟ್ಟು ರಕ್ಷಕರಾರೀ ಹರಿಣಕುಮಾರನಿಗೆ! ವಿಶ್ವಾಸದಿಂದ ನನ್ನನ್ನು ಸೇರಿದ ಇದರ ಪೋಷಣವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಮುದ್ದಾಡಿ ಲಾಲಿಸಬೇಕು. ಅಸೂಯೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು, ಶರಣ್ಯ ಜನರಕ್ಷಾ ವಿಮುಖ ದೋಷವನ್ನರಿತ ನಾನು ಇದನ್ನು ಲಾಲಿಸಿ ಪಾಲಿಸಿದರೆ ತಪ್ಪೇನು? ಆರ್ಯರು, ವೈರಾಗ್ಯ ಭರಿತರಾದ ಸಾಧುಗಳು ಕೂಡ ದೀನಜನರಕ್ಷಾದಿ ಕಾರ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿ ತಮ್ಮ ಗುರುತರ ಶ್ರೇಯಸ್ಸಾಧನಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟಿರುವರಲ್ಲವೇ? ಎಂದು ಸಮಾಧಾನವನ್ನು ಹಚ್ಚಿಕೊಂಡು, ಕೂತಾಗ, ನಿಂತಾಗ, ಮಿಂದಾಗ, ತಿಂದಾಗ, ಮಲಗಿದಾಗ, ತಿರಿಗಿದಾಗ, ಸದಾ ಬಿಡದೆ ಮೃಗಬಾಲಕನಲ್ಲಿ ಮನಸ್ಸಿಟ್ಟು ಫಲಪುಷ್ಪ ಕುಶ ಸಮಿತ್ತುಗಳನ್ನು ಉದಕಾದಿಗಳನ್ನು ತರಲು ಪೋಗುವಾಗ ತೋಳ, ಕಿರುಬ, ಮೊದಲಾದ ಕ್ರೂರಮೃಗಗಳೆಲ್ಲಿ ಬಂದು ಕೊಂದುಬಿಡುವವೋ ಎಂದು ಭಯದಿಂದ ಹರಿಣಪೋತವನ್ನು ಸಂಗಡ ಕರೆದು ಕೊಂಡೇ ವನಕ್ಕೆ ಪೋಗುತ್ತಿದ್ದನು. ಹಾದಿಯಲ್ಲಿ ಅದರ ಮುಗ್ಧ ಭಾವವಿಲಾಸಗಳನ್ನು ನೋಡಿ ಹಿಗ್ಗುತ್ತಾ, ದಯೆಯಿಂದ ಭುಜದಮೇಲಿಟ್ಟು, ಹೊತ್ತುಕೊಂಡು ಪೋಗುತ್ತಿದ್ದನು. ಅಂತೆಯೇ ತೊಡೆಯ ಮೇಲಿಟ್ಟು, ಎದೆಗೆ ಹಚ್ಚಿ ಲಾಲಿಸಿ ಪರಮಾ ನಂದಭರಿತನಾಗುತ್ತಿದ್ದನು. ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾ, ಮಧ್ಯದಲ್ಲೇ ಬಿಟ್ಟೆದ್ದು, ಜಿಂಕೆಯು ಸುಖವಾಗಿರುವುದನ್ನು ಕಂಡು, ಆಮೇಲೆ ಮನಶ್ಶಾಂತಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿ ಅದನ್ನು ಆಶೀ ರ್ವದಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. 'ವತ್ಸ! ನಿನಗೆ ಕ್ಷೇಮವಾಗಲಿ! ಎಂದು ಪುನಃ ಕರ್ಮವನ್ನು ಹೇಗೋ ಮಾಡಿಬಿಡುತ್ತಿದ್ದನು; ಕಣ್ಣಿಗೆ ಕಾಣದಾಗ ತತ್ತರಿಸುತ್ತಾ ಧನವನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡ ಲೋಭಿಯಂತೆ ಗೋಳಿಡುತ್ತಿದ್ದನು. ಜಿಂಕೆಯ ವಿರಹದಿಂದ ನೊಂದು ದುಃಖಿಸುತ್ತಾ ಮನಃಕಶ್ಮಲವನ್ನು ಪೊಂದಿ ಹೀಗೆಂದನು–

ಅಯ್ಯೋ! ಏನು ಮಾಡಲಿ! ತಾಯಿಸತ್ತ ಪರದೇಶಿಯಾಗಿ ನನ್ನನ್ನು ನಂಬಿ–ದಯಾರಹಿತನು, ಕಪಟಿಯು ಪುಣ್ಯಹೀನನಾದ ನಾನದನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಪೋಷಿಸದಿದ್ದರೂ ಪಾಪ! ಲೆಕ್ಕಿಸದೆ ಸ್ವಜನನಂತೆ ಪ್ರೇಮವನ್ನು ತೋರಿ ಸೇರುತ್ತಿತ್ತು. ಏನೋ ಕ್ಷೇಮವಾಗಿದ್ದು ಈ ಆಶ್ರಮದಲ್ಲಿ ಎಳೆಯ ಹುಲ್ಲು ತಿನ್ನುತ್ತಾ ತಿರುಗುವ ನನ್ನ ಮರಿಯು ದೇವರಕ್ಷಿತವಾಗಿ ನನ್ನ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಬೀಳಬಾರದೇ? ಒಂದುವೇಳೆ ತೋಳವೋ ಕಿರುಬವೋ ಅಷ್ಟಪದಮೃಗವೋ

ಅದನ್ನು ತಿಂದುಬಿಟ್ಟಿರುವುದೋ ಏನು? ಭಗವಾನ್ ಭಾಸ್ಕರನು ಮುಣುಗಿದನಲ್ಲ! ಆದರೂ ಇನ್ನೂ ನನ್ನ ಮೃಗಬಾಲನು ಬರಲಿಲ್ಲ. ಏನು ಮಾಡಲಿ? ಬಂದು ಸುಖಪಡಿಸುವನೋ ಇಲ್ಲವೋ! ಹರಿಣರಾಜಕುಮಾರನು ಎಷ್ಟು ಮನೋಹರನಿಜಮೃಗಜಾತಿಸಹಜಚೇಷ್ಟಾ ವಿನೋದಗಳಿಂದ ನನ್ನನ್ನು ಸಂತೋಷಪಡಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. ಸುಳ್ಳು ಸಮಾಧಿಯಲ್ಲಿ ಕಣ್ಣು ಮುಚ್ಚಿ ಕೂತ ನನ್ನನ್ನು ಕೂಗಿ ಪ್ರೇಮ ಕೋಪ ಸಂರಂಭದಿಂದ ನಾನು ನೋಡದಿರಲು, ಹಿಂದೆ ನಿಂದು ಭಯದಿಂದ ಮೆಲ್ಲನೆ ತನ್ನ ಎಳೆಯ ಕೊಂಬಿನಿಂದ ನನ್ನನ್ನು ತಿವಿದು, ಅಭಿಮುಖನನ್ನಾಗಿಸುತ್ತಿತ್ತು.

ನಾನು ಹವಿಸ್ಸನ್ನು ಇಳಿಸಿಟ್ಟಿರಲು ಬಂದು ತಿಂದು ಕೆಡಿಸಿದ ಮರಿಯನ್ನು ಬೈದು ಸರಿಸಿದಾಗ ಹೆದರುತ್ತಾ, ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಸರಿದು ಚಿಕ್ಕಬಾಲಕನಂತೆ ಕೈಕಾಲು ಮುದುಡಿಕೊಂಡು ಸುಮ್ಮನೆ ಇರುತ್ತಿತ್ತು. ಈ ಭೂಮಿಯು ಎಂತಹ ತಪಸ್ಸನ್ನು ಮಾಡಿ ಮೆಲ್ಲನೆ ಹೆಜ್ಜೆಯಿಟ್ಟು ನಡೆಯುವ ನನ್ನ ಜಿಂಕೆಯ ಪಾದಚಿಹ್ನೆಗಳನ್ನು ಮೂಡಿಸಿಕೊಂಡಿದೆ? ನಿಧಿಯನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡ ನಿರ್ಭಾಗ್ಯನಂತಿರುವ ನನಗೆ ಆ ಮಂಗಳಕರ ಪದಪಂಕ್ತಿಯು ನನ್ನ ನಿಧಿ ಯನ್ನು ತೋರುವಂತೆ ಕಾಣುತ್ತಿದೆ. ಈ ಹೆಜ್ಜೆಯ ಗುರುತಿನಿಂದಲಲ್ಲವೇ ಭೂಮಿಯು ಸಮಲಂಕೃತವಾಗಿ ವಿಪ್ರರಿಗೆ ದೇವಯಜನಾರ್ಹವೆನಿಸಿರುವುದು?

ಒಂದುವೇಳೆ ಈ ಭಗವಾನ್ ಶಶಾಂಕನು ನನ್ನ ಮರಿಯನ್ನು ಶಾರ್ದೂಲಾದಿಗಳಿಂದ ಕಾಪಾಡಲು ಮನಮಾಡಿ ತಾಯಿಯನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡ ನನ್ನ ಆಶ್ರಮದಿಂದ ತಪ್ಪಿಹೋದ ಜಿಂಕೆಯನ್ನು ದಯದಿಂದ ತನ್ನಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಕಾಪಾಡುತ್ತಿರುವನೋ ಏನು? ಇದೇ ಅಲ್ಲವೇ ನಿನ್ನ ಹರಿಣಕುಲ ನಿಧಾನವಿದನ್ನು ನಾನು ಕಾಪಾಡಿರುವೆನೆಂದು ಮಗನ ವಿರಹ ವನ್ನು ತಾಳಲಾರದೆ ಬೆಂದು ನೊಂದಿರುವ ಹೃದಯನಲಿನನಾದ ನನ್ನನ್ನು ಸಮೀಪಿಸಿ ನನ್ನ ಮೃಗಕುಮಾರನನ್ನೊಪ್ಪಿಸಿ ಹಿಮಶೀತಲ ಶಾಂತ ಕರುಣಾರಸಪೂರ್ಣ ಕರಗಳಿಂದ ನನ್ನನ್ನು ಆ ಭಗವಂತನು ಸಂತೈಸುವನೇ?

ಎಂದು ಚಿಂತಿಸಿದ ಮನೋರಥಗಳೆಲ್ಲ ವ್ಯರ್ಥವಾಗಲು ಅಕುಲಚಿತ್ತನಾಗಿ ಜಿಂಕೆಯ ರೂಪದಿಂದ ಬಂದೊದಗಿದ ಪ್ರಾರಬ್ಧಕರ್ಮವಶನಾಗಿ ಭಗವತ್ಪೂಜೆಯನ್ನು ಧ್ಯಾನವನ್ನು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಬಿಟ್ಟು, ಆ ತಪಸ್ವಿಯು ತನ್ನ ಜಾತಿಗೇ ಸೇರದ ಮೃಗಕುಮಾರನಲ್ಲಿ ಬದ್ಧ ಹೃದಯನಾಗಿದ್ದನು. ಮೋಕ್ಷಸಾಧನೆಗೆ ವಿಘ್ನವೆಂದು, ಹಿಂದೆ ದುಸ್ತ್ಯಜರಾದ ಪುತ್ರಾದಿ ಬಂಧುಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಂದ ಭರತನಿಂತು ಯೋಗಾರಂಭಣದಿಂದ ಭ್ರಂಶಿತನಾದನು. ಆ ಮೃಗದಾರಕನ ಪೋಷಣವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾ, ಮುದ್ದಾಡಿ ಲಾಲಿಸಿ ಪಾಲಿಸುವ ಅಭಿಮಾನ ಭರಮಗ್ನನಾಗಿದ್ದಾಗ, ತನ್ನ ಗತಿಯನ್ನು ಮರೆತು ಹರಿಯನ್ನೂ ನೆನೆಯದೆ ಇದ್ದ ಆ ರಾಜರ್ಷಿಯು ಮರಣಕಾಲವು, ಇಲಿಯನ್ನು ನುಂಗಲು ಬಂದ ಹಾವಿನಂತೆ, ಕರಾಳವೇಗ ದಿಂದ ದಾಟಲಾಗದಂತೆ ಬಂತು. ಆಗಲೂ ತನ್ನ ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿ ನಿಂತು ಮಗನಂತೆ ಶೋಕಿಸುವ ಆ ಮೃಗಕುಮಾರನನ್ನೇ ನೋಡುತ್ತ ಅದರಲ್ಲೇ ಮನಸ್ಸಿಟ್ಟು, ಭರತನೆನಿಸಿದ ಶರೀರವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು, ಪೂರ್ವಜನ್ಮದಿ ಭರತದೇಹದಿಂದ ಮಾಡಿದ ಜಿಂಕೆಯ ಸಂಗದಿಂದ, ತಾನೂ

ಒಂದು ಜಿಂಕೆಯಾಗಿ ಜನಿಸಿದನು. ಆ ಜಿಂಕೆಯ ಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ತನಗಂತಹ ಪಶುದೇಹವು ಬರಲು ಕಾರಣವಾದ ಮೃಗಾಭಿನಿವೇಶವನ್ನು, ಶ್ರೀಹರಿ ಚರಣಾರಾಧನೆಯ ಮಹಿಮೆಯಿಂದ ಸ್ಮರಿಸುತ್ತಾ ಬಹು ಪಶ್ಚಾತ್ತಾಪದಿಂದಿಂತೆಂದನು–

ಅಯ್ಯೋ! ಕೆಟ್ಟೆನಲ್ಲ! ಭಕ್ತಜನಮಾರ್ಗವಂ ಬಿಟ್ಟೆನಲ್ಲ! ಶ್ರೀವಾಸುದೇವನಲ್ಲಿ ಶ್ರವಣ ಮನನ ಸಂಕೀರ್ತನಾರಾಧನಗಳನ್ನು ಬಿಡದೆ ಸರ್ವದಾ ಮಾಡಿ ನಿಲ್ಲಿಸಿ, ಸಮಾಧಾನ ವನ್ನು ಪೊಂದಿದ್ದ ನನ್ನ ಮನಸ್ಸಾಜಿಂಕೆಯಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದ ಪುತ್ರಾಭಿಮಾನದಿಂದ ಕೆಟ್ಟು, ಸಕಲಚೇತನ ನಿಯಾಮಕ ಬ್ರಹ್ಮಜ್ಞಾನಿಯಾಗಿದ್ದ ನಾನೊಂದೇ ಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ಎಂತಹ ಅವಿವೇಕಿಯಾದೆ!

ಎಂದು ಒಳಗೇ ಪಶ್ಚಾತ್ತಾಪತಪ್ತನಾಗಿ ಭರತನು ತನ್ನ ತಾಯಿಯಾದ ಜಿಂಕೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಮತ್ತೆ ವೈರಾಗ್ಯ ಭಾಗ್ಯಭರಿತ ಮುನಿಜನ ಪ್ರಿಯವಾದ ಸಾಲಗ್ರಾಮ ಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ ಕಾಲಂಜರಪರ್ವತದಿಂದ ಬಂದು ಸೇರಿದನು. ಅಲ್ಲಿ ತನ್ನನ್ನು ಸೇರಲು ಬರುವ ಜಿಂಕೆಗಳ ಸಂಗದಿಂದ ಭೀತನಾಗಿ, ಏಕಾಕಿಯಾಗಿ ತಿರುಗುತ್ತಾ, ಮರಣಕಾಲವನ್ನು ನಿರೀಕ್ಷಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. ಶುಷ್ಕಪರ್ಣ ತೃಣಾದಿಗಳನ್ನು ತಿಂದು ಜೀವಿಸುತ್ತಾ, ಜಿಂಕೆಯ ಜನ್ಮ ಬರಲು ಕಾರಣವಾದ ದುಷ್ಟ ಪ್ರಾರಬ್ಧಕರ್ಮ ನಾಶಕಾಲವನ್ನೆಣಿಸುತ್ತಿದ್ದು ಕೊನೆಗೆ ಆ ಜಿಂಕೆಯ ದೇಹವನ್ನು ತೀರ್ಥದಲ್ಲೇ ಇದ್ದು ಪರಿತ್ಯಜಿಸಿದನು.

೯. ಜಡಭರತಾಖ್ಯಾನ

ಅನಂತರ ಭರತನು ಒಬ್ಬ ವಿಪ್ರವರನ ಮಗನಾಗಿ ಜನಿಸಿದನು. ಆಂಗೀರಸಗೋತ್ರಜ ನಾದ ಆ ದ್ವಿಜನು ಶಮ, ದಮ, ತಪಸ್ಸು, ವೇದಾಭ್ಯಾಸ, ದಾನ, ಸಂತೋಷ, ತಿತಿಕ್ಷಾ, ವಿನಯ, ವಿದ್ಯಾ, ಅನಸೂಯೆ, ಬ್ರಹ್ಮಜ್ಞಾನ ಮೊದಲಾದ ಗುಣಗಳಿಂದ ಆನಂದ ದಿಂದಿದ್ದನು. ಅವನಿಗೆ ಪ್ರಥಮಪತ್ನಿಯಲ್ಲಿ ಪುಟ್ಟಿದ ಒಂಭತ್ತು ಜನ ಪುತ್ರರು ತಂದೆಗೆ ತಕ್ಕ ಮಕ್ಕಳೆನಿಸಿ ಶೀಲಾಚಾರ ರೂಪೌದಾರ್ಯಾದಿಗುಣವಂತರಾಗಿದ್ದರು; ಎರಡನೆಯ ಪತ್ನಿಗಿಬ್ಬರು ಮಕ್ಕಳು. ಅವರಲ್ಲಿ ಕನಿಷ್ಠಪುತ್ರನೇ ಪರಮ ಭಾಗವತನು ರಾಜರ್ಷಿಪ್ರವರನು ಆಗಿದ್ದ ಭರತನು; ಮೃಗ ಶರೀರವನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿ ಚರಮ ಶರೀರದಿಂದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಾಗಿ ಜನಿಸಿ, ಜಡಭರತನೆನಿಸಿದನು. ಆಗಲೂ ಸ್ವಜನ ಸಂಗವನ್ನು ಹುಲಿಯನ್ನಂತೆ ಭಯದಿಂದ ಬಿಟ್ಟು, ಸಕಲಕರ್ಮ ಬಂಧ ವಿಧ್ವಂಸನಕಾರಣವಾದ ಹರಿಗುಣ ಶ್ರವಣ ಮನನ ವ್ಯಾಖ್ಯಾ ನಾದಿಗಳಿಂದ ಶ್ರೀರಮಾರಮಣ ಚರಣಾರವಿಂದವನ್ನು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ನಿಧಿಯಂತೆ ಇಟ್ಟು, ಶ್ರವಣಾದಿ ವಿಘ್ನವೆಲ್ಲಿಂದಲೆಂತು ಬರುವುದೋ ಎಂದು ಹೆದರಿ, ಭಗವದನುಗ್ರಹದಿಂದ ಹಿಂದಿನ ಜನ್ಮವೃತ್ತಾಂತಗಳ ಸ್ಮರಣೆಬರಲು ವಿವೇಕವನ್ನು ತಾಳಿ, ನೋಡುವ ಜನರಿಗೆ ಮೂಕನಂತೆ, ಬಧಿರನಂತೆ, ಉನ್ಮತ್ತನಂತೆ ತೋರಿ ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದನು.

ಆ ವಿರಕ್ತ ಭರತನ ತಂದೆಯು ಪುತ್ರಸ್ನೇಹದಿಂದ ಸಮಾವರ್ತನ ಪರ್ಯಂತವಾದ ಸಂಸ್ಕಾರಗಳನ್ನು ವಿಧಿವತ್ತಾಗಿ ಮಾಡಿ, ಆ ವಟುವಿಗೆ ಬೇಡಾಗಿದ್ದ ಶೌಚಾಚಮನಾದಿ

ಕರ್ಮಗಳನ್ನು'ತಂದೆಯಾದವನು ಮಗನನ್ನು ಶಿಕ್ಷಿಸಿ ಸರಿಯಾಗಿ ನಡೆಸಬೇಕೆ'ಂಬ ದುರಾಗ್ರಹದಿಂದ, ಬಲವಂತವಾಗಿ ಮಾಡಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. ಭರತನು ತಂದೆಯ ಸಮಕ್ಷಮದಲ್ಲಿದ್ದಾಗ ಸರಿಯಾಗಿಯೇ ನಡೆದು ಕರ್ಮಾಚರಣೆಯನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದನು. ಅಪರೋಕ್ಷಜ್ಞಾನಿಯಾದ ಭರತನಿಗೆ ಕಾಮಚಾರವು. ದೋಷಾಪಾದಕವಾಗಲಾರದಲ್ಲವೇ? ವೇದಗಳನ್ನು ಕಲಿಸುವ ತಂದೆಯು ವ್ಯಾಹೃತಿಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಪ್ರಣವಶಿರಸ್ಕವು, ತ್ರಿಪಾದವು ಆದ ಗಾಯತ್ರಿಯನ್ನೂ ವೇದವನ್ನೂ ವಸಂತ ಗ್ರೀಷ್ಮಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳಿಕೊಟ್ಟರೂ, ಸರಿಯಾಗಿ ನುಡಿಯದೆ, ಬೇಕೆಂದೇ ಅಸಮಂಜಸವಾಗಿ ಉಚ್ಚರಿಸುತ್ತಿದ್ದನು.

'ಆತ್ಮಾವೈ ಪುತ್ರನಾಮಾಸಿ' ಎಂದಂತೆ ತಾನೇ ಆದ ಮಗನ ಮೇಲಿನ ಅನುರಾಗಾಭಿಮಾನಗಳಿಂದ ತಂದೆಯು ತನ್ನ ಕರ್ತವ್ಯವೆಂಬ ದುರಾಗ್ರಹದಿಂದ, ಮಗನಿಗೆ ಅನಪೇಕ್ಷಿತವಾದ ಶೌಚಾಧ್ಯಯನ ವ್ರತನಿಯಮ ಗುರುಸೇವಾಗ್ನಿಕಾರ್ಯ ಭಿಕ್ಷಾದಿ ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಕಲಿಸುತ್ತಾ, ಗೃಹವ್ಯಸನ ಪ್ರಮತ್ತನಾಗಿ ಅಪ್ರಮತ್ತನಾದ ಕಾಲದಿಂದ ವಂಚಿತನಾಗಿ, ತನ್ನ ಮನೋರಥವು ಫಲಿಸದಿರಲು, ದುಃಖದಿಂದ ಕೊನೆಗೆ ಮೃತನಾದನು. ಆಗ ಚಿಕ್ಕಹೆಂಡತಿಯು ಮಗಳನ್ನು, ಮಗನಾದ ಭರತನನ್ನು ಸವತಿಗೊಪ್ಪಿಸಿ, ತಾನು ಸಹಗಮನವನ್ನು ಮಾಡಿ ಪತಿಯ ಲೋಕವನ್ನು ಸೇರಿದಳು.

ತಂದೆಯು ಮೃತನಾದಮೇಲೆ ಭರತನ ಅಣ್ಣಂದಿರು ಅವನ ಪ್ರಭಾವವನ್ನರಿಯದೆ, ವೇದವು ಕರ್ಮಪ್ರತಿಪಾದಕವೆಂದೇ ತಿಳಿದು, ಬ್ರಹ್ಮಜ್ಞಾನವೇ ಮೋಕ್ಷಕಾರಣವೆಂಬುದನ್ನು ನಿರ್ಲಕ್ಷಿಸಿ, ಭರತನು ಹುಚ್ಚನೆಂದು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿ, ಅವನಿಗೆ ವಿದ್ಯಾಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಕೊಡುವುದನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಿಬಿಟ್ಟರು. ಪಶುಗಳಂತೆ ವರ್ತಿಸುವ ದ್ವಿಪದತ್ವ ಮಾತ್ರ ವಿಶೇಷರಾದ ನರಪಶುಗಳವನನ್ನು ಹುಚ್ಚಾ! ಮೂಕಾ! ಜಡಾ! ಎಂದು ಕರೆದರೆ ಅದರಂತೆ ಅನುವರ್ತಿಸಿ, ಎಲ್ಲ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಹರೀಚ್ಛೆಯಿಂದ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದನು. ಬಿಟ್ಟಿಯಾಗಿಯೋ, ಕೂಲಿ ಎಂದೋ, ಭಿಕ್ಷೆಯಿಂದಲೋ ಆಗಲಿ, ಬಂದ ಅನ್ನವು ಸ್ವಲ್ಪವಾಗಲಿ, ಬಹಳವಾಗಲಿ; ಮೃಷ್ಟಾನ್ನವಾಗಲಿ, ಕದನ್ನವಾಗಲಿ ಶ್ರೀಹರಿ ಕೊಟ್ಟದ್ದೆಂದು ಆನಂದದಿಂದ ಭುಜಿಸುತ್ತಿದ್ದನು; ಇಂದ್ರಿಯಪ್ರೀತಿಗಾಗಿ ಅಲ್ಲ. ನಿತ್ಯನಿವೃತ್ತ ಸಮಸ್ತದುಃಖನಾದ ಹರಿಧ್ಯಾನದಿಂದ ಬಂದ ಆನಂದಾನುಭವದಿಂದ ಮಹಾಲಾಭದಿಂದ ಸುಖದುಃಖಾದಿ ದ್ವಂದ್ವನಿಮಿತ್ತ ಮನೋವಿಕಾರವಿಲ್ಲದೆ ಗಿಟಕದಂತೆ ನಿರ್ಲಿಪ್ತನಾಗಿ, ದೇಹಾಭಿಮಾನವನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿದ್ದನು. ಶೀತ ವಾತ ವರ್ಷಾತಪಗಳಲ್ಲಿ ಮೈಮೇಲೆ ಬಟ್ಟೆಯಿಲ್ಲದೆ ಎತ್ತಿನಂತೆ ತಿರುಗುತ್ತಿದ್ದನು; ನೆಲದ ಮೇಲೆಯೇ ಮಲಗುತ್ತಿದ್ದನು. ಸ್ನಾನವಿಲ್ಲದೇ ದೇಹವು ಮಾಸಿರಲು ತಿಕ್ಕದೆ ಮೀಯದೆ ಧೂಳಿಯಿಂದ ಮುಚ್ಚಲ್ಪಟ್ಟ ಮಹಾಮಣಿಯಂತೆ ಬ್ರಹ್ಮವರ್ಚಸ್ಸಿನಿಂದ ಅಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಹೊಳೆಯುತ್ತಾ ಹರಿದ ವಸ್ತ್ರವನ್ನು ನಡುವಿಗೆ ಸುತ್ತಿ ಕಪ್ಪಾದ ಜನಿವಾರದಿಂದಮಾತ್ರ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನೆಂದು ಗೊತ್ತಾಗುತ್ತಿರಲು ತಿರುಗುತ್ತಿದ್ದನು.

ಪರರಿಗಾಗಿ ದುಡಿದು ವೇತನಪ್ರತಿನಿಧಿಗಾಗಿ ಆಹಾರವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸುತ್ತಿದ್ದ ತಮ್ಮನನ್ನು ನೋಡಿ ಅವನ ಅಣ್ಣಂದಿರು ಹೊಲವನ್ನು ಕಾಯಲು ನಿರೂಪಿಸಲು ಅದನ್ನೇ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದನು. ಕೊಟ್ಟ ವೇತನವು ಕಡಿಮೆ ಹೆಚ್ಚು ಎಂದಾಗಲಿ, ಒಳ್ಳೆಯದು ಕೆಟ್ಟದ್ದೆಂದಾಗಲಿ

ಗಣಿಸದೆ ಕಲ್ಲು, ನುಚ್ಚು, ಚಿಗಳಿ, ಹಿಂಡಿ, ತವುಡು, ಹುಳಕ ಉದ್ದು, ಪಾತ್ರೆಯ ಹೊತ್ತು ಯಾವುದಾದರೂ ಅಮೃತವೆಂದು ತಿಳಿದು ಉಣ್ಣುತ್ತಿದ್ದನು.

ಒಂದುಸಲ ಒಬ್ಬ ಶೂದ್ರರಾಜನು ಮಗನಿಗಾಗಿ ಬೇಡಿ ಕಾಳಿಕಾದೇವಿಯಿಂದ ಮಗನನ್ನು ಪಡೆದು ಆಕೆಗೆ ನರಬಲಿಯನ್ನು ಕೊಡಲು ಒಂದು ನರಪಶುವನ್ನು ಹಿಡಿದಿಟ್ಟಿದ್ದನು. ಆ ಮನುಷ್ಯನು ಒಂದುದಿನ ರಾತ್ರಿ ಕಗ್ಗತ್ತಲಲ್ಲಿ ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಂಡು ಓಡಿಹೋದನು. ಆಗ ರಾಜನ ಪರಿಚರರವನನ್ನು ಹುಡುಕುತ್ತಾ ಬಂದು ಅವನನ್ನು ಹಿಡಿಯಲಾರದೆ, ಚಿಂತಾಕ್ರಾಂತನಾದನು. ಆಗ ಅವರಿಗೆ, ವಿಧಿಬಲದಿಂದ ಕೇದಾರವನ್ನು ಕಾಯುತ್ತಾ ವೀರಾಸನದಿಂದ ಕೂತು ಜಿಂಕೆ ಹಂದಿಗಳು ಬರದಂತೆ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದ ಆಂಗಿರಸ ಕುಲಜನು ಕಾಣಿಸಿದನು. ತತ್‌ಕ್ಷಣವೇ ಅವನ ಸುಲಕ್ಷಣಾಕೃತಿಯನ್ನು ಗಮನಿಸಿ ಆ ದುಷ್ಕೃತಿಗಳು ತಮ್ಮ ರಾಜನ ಕಾರ್ಯವಿವನ ಬಲಿಯಿಂದ ನೆರವೇರುವುದೆಂದು ಬಂದು ಕಟ್ಟಿ, ಸಂತೋಷದಿಂದ ಕೂಗುತ್ತಾ ಚಂಡಿಕಾಲಯವನ್ನು ಸೇರಿದರು. ಅಲ್ಲಿ ಚೋರರಿವನಿಗೆ ಸ್ನಾನವಂ ಮಾಡಿಸಿ, ಹೊಸಬಟ್ಟೆಯನ್ನುಡಿಸಿ, ಗಂಧವನ್ನು ಹಚ್ಚಿ, ವಸ್ತ್ರಗಳನ್ನಿಟ್ಟು, ಹಣೆಯ ತಿಲಕವನ್ನು ತೀಡಿ, ಹೂಮಾಲೆಯನ್ನು ಹಾಕಿ, ಊಟ ಮಾಡಿಸಿದರು. ಆಮೇಲೆ ಧೂಪದೀಪಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟು, ಭದ್ರಕಾಳಿಯನ್ನು ಪೂಜಿಸಿದರು. ವಸ್ತ್ರಮಾಲ್ಯಪಲ್ಲವ ಫಲಗಳನ್ನು ಲಾಜಾ ದೂರ್ವಾಂಕುರ ನೈವೇದ್ಯಗಳನ್ನು ಸಮರ್ಪಿಸಿ, ಹಿಂಸಾವಿಧಿಯಿಂದ ಮೃದಂಗ ಪಣವಗಳನ್ನು ಬಾರಿಸುತ್ತಾ ಹಾಡಿ ಕುಣಿಯುತ್ತಾ ಆ ಪುರುಷಪುಶುವಿನನ್ನು ಭದ್ರಕಾಳಿಯ ಮುಂದೆ ನಿಲ್ಲಿಸಿದರು. ಚೋರರಾಜನು ಆ ಪಶುವಿನ ಬಿಸಿನೆತ್ತರದಿಂದ ಭದ್ರಕಾಳಿಯನ್ನು ಪೂಜಿಸಲಿಚ್ಛಿಸಿ, ಆಕೆಯ ಮಂತ್ರವನ್ನು ಪಠಿಸಿ, ಮಂತ್ರಿತವಾದ ಕಾಲಕರಾಳ ಖಡ್ಗವನ್ನೆತ್ತಿ ನಿಂತನು.

ಇಂತು ರಜಸ್ತಮೋಗುಣ ಸ್ವಭಾವತೀಕ್ಷ್ಣರಾಗಿ, ಧನಮದಗರ್ವದ ವಿಶೃಂಖಲವೃತ್ತಿಯಿಂದ, ಭಗವತ್ಸನ್ನಿಧಾನಪಾತ್ರನು ಆಂಗೀರಸಕುಲ ಪವಿತ್ರನು ಆದ ಜಡಭರತನನ್ನು ತಿರಸ್ಕರಿಸಿ, ಸ್ವೇಚ್ಛಾಚಾರಿಗಳಾದ ಅವರ ದಾರುಣ ಕರ್ಮವು ದುಸ್ಸಹವಾಗಲು, ಅಪರೋಕ್ಷ ಜ್ಞಾನಿಯು, ಬ್ರಹ್ಮರ್ಷಿಸುತನು, ನಿರ್ವೈರನು, ಸರ್ವಭೂತಸಹಿತನಾದ ಭರತನ ಹಿಂಸೆಯು ತನಗಭಿಮತವಲ್ಲವೆಂದು ಗರ್ಜಿಸುತ್ತಾ, ದುರ್ವಿಷಹವಾದ ಆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣತೇಜದಿಂದ ಮೈ ಉರಿದಂತಾಗಲು, ಕೆಂಡವನ್ನು ಕಾರುತ್ತಾ ಹಠಾತ್ತಾಗಿ ಭದ್ರಕಾಳಿಯು ವಿಗ್ರಹದಿಂದೆದ್ದು ಬಂದಳು. ರೋಷಾವೇಶದಿ ಹುಬ್ಬನ್ನು ಗಂಟಿಕ್ಕಿ, ಕೋರೆಗಳಂ ತೋರಿ, ಹಲ್ಲು ಕಡಿಯುತ್ತಾ, ಕೆಂಗಣ್ಣ ಕಿಡಿಗಳುದುರಿಸುವ ಭಯಾನಕ ಮುಖದಿಂದ ಜಗವನ್ನೆಲ್ಲ ಸುಟ್ಟು ನಾಶಪಡಿಸುವಳೋ ಎಂಬಂತೆ, ಅಟ್ಟಹಾಸವನ್ನು ಮಾಡಿ, ಹಾರಿಬಿದ್ದು, ದುಷ್ಟಮನಸ್ಕರಾದ ಆ ಪಾಪಿಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಅದೇ ಖಡ್ಗದಿಂದ ತುಂಡರಿಸಿದಳು. ದೇಗುಲದ ಅಂಗಳದಲ್ಲೆಲ್ಲ ಚಲ್ಲಾಪಿಲ್ಲಿಯಾಗಿ ತಲೆಗಳನ್ನೀಡಾಡಿ, ಆ ಪಾಪಿಗಳ ಉಷ್ಣರಕ್ತಾಸವವನ್ನು ಗಣಗಳಿಂದ ಕೂಡಿ ಕುಡಿದು ಮದವಿಹ್ವಲೆಯಾಗಿ, ಪಾರ್ಷದರಿಂದ ಕೂಡಿ ಪಾಡಿ ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಗಹಗಹಿಸಿ ನಗುತ್ತ ಕುಣಿದು ತಲೆಗಳಿಂದ ಚೆಂಡಾಟವನ್ನಾಡಿ ಅಂತರ್ಧಾನವನ್ನು ಪೊಂದಿದಳು.

ವಿಷ್ಣುರಾತ! ದೊಡ್ಡವರಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದ ಅಭಿಚಾರಾದಿ ದುರತಿಕ್ರಮವು ಮಾಡಿದವ

ನನ್ನೇ ಪೀಡಿಸಿ ಕೊಲ್ಲುವುದು. ಸ್ವಶಿರಚ್ಛೇದನವು ಬಂದೊದಗಿದಾಗಲೂ ದೇಹಾದ್ಯಹಂ ಭಾವರಹಿತರು, ಹೃದಯಗ್ರಂಥಿಬಂಧ ವಿಮುಕ್ತರು, ಸರ್ವಜೀವಸಖರು ಸರ್ವಸ್ವಾಮಿ ಶ್ರೀಹರಿಚರಣನಿರತರು, ನಿರ್ವೈರರು ಆದ ಭಾಗವತರಿಗೆ ಸಂಭ್ರಮವಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಇಂತಹ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಆಶ್ಚರ್ಯಪಡಬೇಕಾಗಿಲ್ಲ. ಅಕುತೋಭಯವಾದ ನಾರಾಯಣ ಪಾದಮೂಲ ವನ್ನು ನಂಬಿರುವ ಪರಮಶುದ್ಧಾತ್ಮರನ್ನು ಸಾಕ್ಷಾತ್ ಭಗವಂತನ ಸುದರ್ಶನಚಕ್ರವು ಕಾಲ ರೂಪದಿಂದ ನಿಂತು, ಆಯಾಭದ್ರಕಾಳ್ಯಾದಿ ರೂಪಗಳಿಂದ ಅಪ್ರಮತ್ತರಾಗಿ ರಕ್ಷಿಸುತ್ತಿರುವುದು.

೧೦. ಜಡಭರತ ರಹೂಗಣ ಸಂವಾದ

ಶ್ರೀಶುಕನು ಹೇಳಿದನು–

ರಾಜನ್! ಇಕ್ಷುಮತೀ ನದೀತೀರದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಆಶ್ರಮದಲ್ಲಿ ಬಂದಿದ್ದ ಕಪಿಲಮುನಿ ಯನ್ನು ನೋಡಲು ಹೊರಟಿದ್ದ ರಹೂಗಣ ರಾಜನ ಆಂದೋಲಿಕೆಯನ್ನು ಹೊರಲು ಬೇಕಾದ ಪುರುಷರನ್ನವನ ಸೇವಕಪ್ರಧಾನನು ಹುಡುಕುವಾಗ, ದೈವವಶದಿಂದ ಆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ವರನು ಸಿಕ್ಕನು; ಇವನು ಪುಷ್ಟನು, ಯುವಕನು, ಸಂಹನನಾಂಗನು, ಕತ್ತೆಯಂತೆ ಭಾರವನ್ನು ಹೊರಬಲ್ಲವನು ಎಂದು ಹಿಂದೆ ಬಿಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಹಿಡಿದು ಹೊರಲು ನೇಮಿಸಿದ್ದ ಪುರುಷರಿಂದ ಕೂಡಿಸಿ ಪಲ್ಲಕ್ಕಿಯನ್ನು ವಹಿಸಲು ಆಜ್ಞಾಪಿಸಿದನು. ಜಡಭರತನು ಮಹಾನುಭಾವ ನಾದರೂ, ಸುಮ್ಮನೇ ಶ್ರೀಹರಿ ಇಚ್ಛೆ ಎಂದು ತಿಳಿದು, ಆ ಅವಮಾನವನ್ನು ಸಹಿಸಿ, ಪಲ್ಲಕ್ಕಿಯನ್ನು ಹೊತ್ತು ಹೊರಟನು. ಒಂದು ನೊಗೆಯಷ್ಟು ದೂರ ನೋಡಿ ನಡೆಯುವ ಭರತನಿಂದ ಕೂಡಿ ನಡೆಯಲಾರದೆ, ಇತರ ಪುರುಷರು ತಪ್ಪಿ ನಡೆಯಲು, ಶಿಬಿಕೆಯು ತೂಗಿ ರಹೂಗಣನಿಗೆ ಕಷ್ಟವಾಯಿತು. ಆಗ ರಾಜನು ವಾಹಕರನ್ನು ನೋಡಿ 'ಎಲವೋ! ವಾಹಕರೇ! ಸರಿಯಾಗಿ ನಡಿಯಿರೋ, ಏಕೋ ವಾಹನವು ವಿಷಮಗತಿಯಿಂದ ಹೋಗು ತ್ತಿದೆ?' ಎಂದನು. ಆಗ ಅವರು ತರ್ಜಿಸಿ ನುಡಿದ ರಾಜನ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ ದಂಡಿಸುವನೆಂದು ಭಯಪಟ್ಟು, ವಿಜ್ಞಾಪಿಸಿದರು–

'ನರದೇವ! ನಾವು ಜಾಗರೂಕರಾಗಿ ನಡೆಯುತ್ತಿರುವೆವು. ನಿನ್ನ ಆಜ್ಞೆಯನ್ನು ಮೀರಿಲ್ಲ. ಚೆನ್ನಾಗಿಯೇ ಹೊರುತ್ತಿರುವೆವು. ಆದರೆ ಈಗ ಹೊಸತಾಗಿ ಕರೆತಂದವನು, ಸಮಶೀಘ್ರವಾಗಿ ನಡೆಯುತ್ತಿಲ್ಲ. ಇವನ ಜತೆಕೂಡಿ ಹೊರಲು ನಮಗೆ ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ಸಾಂಸರ್ಗಿಕ ದೋಷದಿಂದ ನಾವೂ ಅವನಂತೆ ತಪ್ಪು ಹೆಜ್ಜೆಯನ್ನು ಹಾಕಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ.' ಎಂದ ಅವರ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ ರಾಜಾ ರಹೂಗಣನು ದೊಡ್ಡವರ ಸೇವೆಮಾಡಿದ್ದವನಾದರೂ ರಾಜನೆಂಬುವ ದರ್ಪದಿಂದ ಸ್ವಲ್ಪಕುಪಿತನಾಗಿ ಬ್ರಹ್ಮವರ್ಚಸ್ಸಷ್ಟು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ತೋರದೆ ಧೂಳಿಮುಚ್ಚಿದ ಮಲಿನಕಾಯನಾಗಿ ಬೂದಿಮುಚ್ಚಿದಕೆಂಡದಂತಿದ್ದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನನ್ನು ನೋಡಿ ಅಜ್ಞಾನದಿಂದ ಇಂತೆಂದನು–

ಅಯ್ಯೋ ಪಾಪ! ಸಖನೇ! ಬಹಳಹೊತ್ತು ಒಬ್ಬನೇ ಬಹುದೂರ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ಹೊತ್ತು ನಡೆದಿರುವೆ! ಬಹಳ ಶ್ರಮವಾಗಿದ್ದಂತೆ ಇದೆ ಅಲ್ಲವೇ? ಬಡವಾಗಿರುವೆ. ಗಟ್ಟಿ

ಮೈಕಟ್ಟಿಲ್ಲ. ಮುದುಕನೂ ಆಗಿರುವೆ! ಅಣ್ಣಾ ಈ ನಿನ್ನ ಜತೆಗೆ ಹೊರುವವರು ಹಾಗಿಲ್ಲ.

ಇಂತು ನಿಂದಿಸಿದರೂ ಆ ಮಹಾನುಭಾವನು 'ಪ್ರಕೃತಿಯು ಹರೀಚ್ಛೆಯಿಂದ ಕೊಟ್ಟ ಪಂಚಭೂತ ತ್ರಿಗುಣ ಪಾಪ ಪುಣ್ಯ ಕರ್ಮ ಸಮೂಹವೆನಿಸಿದ ಶರೀರವು ಅನಿತ್ಯವು, ಘಟದಂತೆ ನಾನಾವಿಧಾವಯವ ಸನ್ನಿವೇಶರೂಪವು—ಅದರಲ್ಲಿ ಈ ನನ್ನ ಭೌತಿಕಶರೀರ ವೆನಗೆ ಕೊನೆಯದಾಗಿದೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ನನಗೇಕೆ ಅಹಂಕಾರ? ನನಗೇಕೆ ಮಮಕಾರ? ಎಂದು ಮಿಥ್ಯಾಜ್ಞಾನರಹಿತನಾಗಿ, ಶ್ರೀಹರಿಯನ್ನು ಚಿಂತಿಸುತ್ತಾ, ಸುಮ್ಮನೆ ಪಲ್ಲಕ್ಕಿಯನ್ನು ಹೊರು ತ್ತಿದ್ದನು. ಸ್ವಲ್ಪದೂರ ಹೋದಮೇಲೆ ಮತ್ತೆ ಶಿಬಿಕೆಯು ವಿಷಮವಾಗಿ ಹೋಗುವುದನ್ನು ಕಂಡು, ಕಡುಕೋಪಗೊಂಡು, ರಹೂಗಣನು 'ಎಲೋ! ನೀನು ಜೀವನ್ಮೃತನಂತೆ ಕಾಣು ತ್ತಿರುವೆ! ಏತಕ್ಕೋ ನನ್ನನ್ನು ತಿರಸ್ಕರಿಸಿ, ರಾಜಾಜ್ಞೆಯನ್ನೂ ಮೀರಿ ನಡೆಯುತ್ತಿರುವೆ? ಪ್ರಮತ್ತನಾದ ನಿನಗೆ ಬುದ್ಧಿಬರುವಂತೆ ಮಾಡಲೇಬೇಕಾಗಿದೆ. ಜನರನ್ನು ಯಮರಾಜನಂತೆ, ನಾನೂ ನಿನ್ನನ್ನು ದಂಡಿಸಿ ಸರಿಯಾಗಿ ನಡೆಸುವೆನು. ನೋಡು' ಎಂದನು.

ಇಂತು ಬಹುಭಗವದ್ಭಕ್ತಜನರಲ್ಲಿ ಹರಿಗೆ ಪ್ರೀತಿಪಾತ್ರನಾದ ಭರತನನ್ನು, ಅಜ್ಞಾನ ಮಿಥ್ಯಾಜ್ಞಾನಗಳಿಂದ ಕೂಡಿ, ಕಡುಕೆಡುಕು ಮಾತನ್ನಾಡಿ, ರಾಜನೆಂಬ ದುರಭಿಮಾನದಿಂದ ತಿರಸ್ಕರಿಸಿದ ರಹೂಗಣನನ್ನು ನೋಡಿ, ಪೂಜ್ಯನಾದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು ಸರ್ವಭೂತಾಂತ ರ್ಯಾಮಿಯನ್ನು ನೆನೆದು, ಹರಿಗೆ ಮನಸಾ ವಂದಿಸಿದನು. ಪಂಡಿತಮಾನಿಯಾಗಿ, ಯೋಗೇ ಶ್ವರ ಶುಶ್ರೂಷೆಯನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಮಾಡದಿರುವ ರಾಜನನ್ನು ನೋಡಿ ನಗುತ್ತ, ಅಹಂಕಾರ ವಿಲ್ಲದೆ ಇಂತೆಂದನು—

ವೀರ! ನಾನು ಹೊರುವವನಾಗಿದ್ದರೆ ನನಗೆ ಭಾರ! ನಾನು ಹೋಗುವವನಾಗಿದ್ದರೆ ಆಗ ನನಗೆ ಹೋಗಿ ಸೇರುವ ಸ್ಥಲ—ನಡೆಯುವ ಮಾರ್ಗ. ವಿಚಾರಿಸಿ ನೋಡಲು ನಾನು ಭರ್ತನೂ ಅಲ್ಲ. ನನಗೆ ಭಾರವೆನ್ನೆಲ್ಲಿಯದು? ನಾನು ಗಂತಾನೂ ಅಲ್ಲ. ನನಗೆ ಗಮ್ಯವಿನ್ನಾವುದು? ಮಾರ್ಗವಂತೂ ಇಲ್ಲೇ ಇಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದ ನೀನು ನುಡಿದ ಮಾತುಗಳಿಗೆ ಅರ್ಥವೇ ಇಲ್ಲ. ಭೂತಮಯ ಶರೀರವನ್ನು ನೋಡಿ ದಷ್ಟಪುಷ್ಟ ಎನ್ನುವುದು ಜ್ಞಾನಿಗಳಿಗೆ ಸಮ್ಮತಲ್ಲ. ಸ್ಥೌಲ್ಯ, ಕಾರ್ಶ್ಯ, ಆಧಿವ್ಯಾಧಿಗಳು, ಹಸಿವು ನೀರಡಿಕೆಗಳು, ಭಯ, ಕಲಹ, ಇಚ್ಛೆ, ಮುಪ್ಪು, ನಿದ್ರೆ, ತಂದ್ರಿ, ಸಿಟ್ಟು, ಅಹಂಕಾರ, ಮದ ಇವು ದೇಹದಲ್ಲಿ ನಾನೆಂಬ ದುರಭಿಮಾನಿಗೇ ಹೊರತು ನನಗಿಲ್ಲ.

ಆದಿ ಮತ್ತು ಅಂತ್ಯಗಳುಳ್ಳ ಜಡವೆಲ್ಲವೂ ಜೀವನ್ಮೃತವೇ ಸರಿ! ಪ್ರಾಣಯೋಗ ದಿಂದ ಜೀವಿಸುವೆವು. ಪ್ರಾಣವಿಯೋಗದಿಂದ ಸಾಯುವೆವು. ನಾವೆಲ್ಲರೂ ದೇಹದಿಂದ ಜೀವನ್ಮೃತರೇ ಆದರೂ ಚೇತನಸ್ವರೂಪರಾದ್ದರಿಂದ ನಿತ್ಯರು. ನೀನೆನ್ನನ್ನು ದಂಡಿಸುವ ಸ್ವಾಮಿಯಾ? ಸ್ವಾಮಿಭಾವವು ಅಚ್ಯುತನಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯವಾಗಿದೆ. ಅವನೇ ನಿಜವಾದ ಪ್ರಭು ವೆಂದು ತಿಳಿ. ಮಮಸ್ವಾಮಿ ಹರಿಯು ಸರ್ವಸ್ವಾಮಿಯಾಗಿರುವನು. ಮತ್ತೊಬ್ಬನು ಸ್ವಾಮಿ ಯಾಗಲಾರನು. ಅಂತಹ ಸ್ವಾಮಿತ್ವವು ರುದ್ರಾದಿಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಸ್ವಲ್ಪವಾದರೂ ನಾನು ಕಾಣದಿರುವೆನು. ಆಜ್ಞರೂಢಿಯಿಂದ ಸ್ವಾಮಿಶಬ್ದವು ಇತರರಲ್ಲಿ ಕಂಡಮಾತ್ರದಿಂದ

ಶ್ರೀಶನಲ್ಲದವರು ಮುಖ್ಯಸ್ವಾಮಿ ಎನಿಸಲಾರರು. ಸೈಂಧವ ಪ್ರಜರು ನಿನ್ನನ್ನು ಸ್ವಾಮಿ ಎಂದ ಮಾತ್ರದಿಂದ ನೀನು ಮುಖ್ಯಸ್ವಾಮಿಯಾಗಿ ಪ್ರಪಂಚವನ್ನೆಲ್ಲಾ ನಡೆಸುವೆಯಾ? ಇಲ್ಲ. ಮನುಜರಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬ ಸ್ವಾಮಿಯೂ ಇಲ್ಲ. ಹಟಹಿಡಿದು ಅವನು ಸಾಧಿಸುವುದೂ ಇಲ್ಲ. ನೀನೂ ಅನ್ಯಜೀವರಂತೆ ಒಬ್ಬನಾದ್ದರಿಂದ ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ಏನೂ ವಿಶೇಷವಿಲ್ಲ. ಹೋಗಲಿ ಬಿಡು! ರಾಜನ್! ನಾವೇನು ಮಾಡಬೇಕು? ಹೇಳು. ಉನ್ಮತ್ತಮತ್ತ ಜಡಸ್ವರೂಪ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿನಿಂತಿರುವ ನನ್ನನ್ನು ಶಿಕ್ಷಿಸುವುದರಿಂದ ನಿನಗೇನೂ ಪ್ರಯೋಜನವಾಗಲಾರದು. ಶಿಕ್ಷಿಸಿದರೂ ದೇಹಾಭಿಮಾನರಹಿತನಾದ ನನಗೆ ವ್ಯಥೆಯೂ ಆಗಲಾರದು. ಇನ್ನು ಅಳುವುದೆಲ್ಲಿಂದ ಬರಬೇಕು? ಸ್ತಬ್ಧನಾದ ಹುಚ್ಚನಂತಿರುವ ನನ್ನ ಶಿಕ್ಷೆಯು ಪಿಷ್ಟಪೇಷಣದಂತೆ ವ್ಯರ್ಥವೇ ಆದೀತು!

ಶ್ರೀಶುಕನು ಪೇಳಿದನು–

ಜಡಭರತನಿಂತು ಪೇಳಿ, ಇನ್ನೊಂದು ದೇಹಾರಂಭವನ್ನು ತರಲಾರದೆ ವಿರಮಿಸಿದ ಪ್ರಾರಬ್ಧ ಕರ್ಮಶೇಷವನ್ನು ಭುಂಜಿಸಿ, ಕಳೆದುಬಿಡಲು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿ, ಶಾಂತನಾಗಿ, ಯಥಾಪೂರ್ವವಾಗಿ ಪಲ್ಲಕ್ಕಿಯನ್ನು ಹೊತ್ತು ನಡೆದನು.

ಪಾಂಡವೇಯ! ಆ ಸಿಂಧುಸೌವೀರ ರಾಜನು, ನಿಜವಾಗಿ ಸೇವಿತ ಮಹಚ್ಚರಣನು, ತತ್ತ್ವಜ್ಞಾನಾಧಿಕಾರಿಯು ಶ್ರದ್ಧಾವಂತನೇ ಆಗಿದ್ದನಾದ್ದರಿಂದ, ಹೃದಯಗತ ಅಹಂಕಾರಾದಿ ದೋಷನಿರಾಸಕವು, ಬಹು ಯೋಗಶಾಸ್ತ್ರ ಸಮ್ಮತವು ಆದ ಭರತನ ವಚನವನ್ನಾಲಿಸಿ, ನತ್ವರವಾಗಿ ಶಿಬಿಕೆಯಿಂದಿಳಿದು, ರಾಜನೆಂಬ ಮದವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು, ಪಾದದಲ್ಲಿ ಶಿರವನ್ನಿಟ್ಟು ನಮಿಸಿ, ಕೈಜೋಡಿಸಿ, ನಿಂತಿಂತೆಂದನು–

ಸ್ವಾಮಿ! ಯಾರು ನೀನು? ಯಾವ ಜಾತಿ? ಏಕೆ ನಿಗೂಢವಾಗಿರುವೆ? ಬ್ರಾಹ್ಮಣರ ಸೂತ್ರವಿದೆಯಲ್ಲ! ಯಾವ ಅವಧೂತನು? ಯಾರ ಪುತ್ರನು? ಎಲ್ಲಿಂದ ಬಂದೆ? ಏಕೆ ಬಂದೆ? ನಮಗೆ ಕ್ಷೇಮವನ್ನು ಕೊಡಲು ಬಂದೆಯಾ? ಅಥವಾ ಸಾಕ್ಷಾತ್ ಕಪಿಲನೋ? ಇರಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ! ಯಾರೇ ಆಗಲಿ ನನ್ನನ್ನು ಕ್ಷಮಿಸು. ಸುರರಾಜನ ವಜ್ರ, ರುದ್ರನ ಶೂಲ, ಯಮನ ದಂಡ; ಅಗ್ನಿ, ಸೂರ್ಯ, ಸೋಮ, ವಾಯು, ಕುಬೇರಾದ್ಯಸ್ತ್ರಗಳು ಮೊದಲಾದವೆನಗಷ್ಟು ಭಯಕಾರಣವಲ್ಲ. ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾಪರಾಧಕ್ಕೆ ನಾನು ಬಲು ಹೆದರುತ್ತಿರುವೆನು! ಸರ್ವಸಂಗ ದೂರನಾಗಿ, ಮೂಢನಂತೆ ಗೂಢನಾಗಿರುವ ನಿನ್ನ ವಿಜ್ಞಾನವು, ಮಹಾನುಭಾವಾ! ನನ್ನಂತಹ ಪಾಮರರಿಗೆ ಅಗಾಧವೆಂದು ತೋರುತ್ತಿದೆ. ಆಧ್ಯಾತ್ಮಯೋಗ ರಹಸ್ಯ ಪ್ರಕಾಶಕವಾದ ನಿನ್ನ ವಚನಗಳನ್ನರ್ಥಮಾಡಿ ತಿಳಿಯಲು, ಮನಸಾಪಿ ಸಾಧ್ಯವಾಗಿಲ್ಲ. ನಾನೂ ಆತ್ಮ ತತ್ತ್ವವಿದ್ಗುರುವಾದ ಕಪಿಲ ಯೋಗೀಶ್ವರನನ್ನು ಕೇಳಿ, ತಿಳಿಯಲಪೇಕ್ಷಿಸಿ, ಹೋಗುತ್ತಿರುವೆನು. ಜ್ಞಾನಾಂಶದಿಂದ ಅವತರಿಸಿ, ಸಂಸಾರಿ ಶರಣನೆನಿಸಿರುವ ಕಪಿಲ ಭಗವಂತನು, ಸಾಕ್ಷಾತ್ ಶ್ರೀಹರಿಯೇ ಅಹುದು. ಅವನೇ ಲೋಕಸಾಕ್ಷಿಯಾಗಿ ಸಾಧ್ವಸಾಧುಜನ ಪರೀಕ್ಷಣವನ್ನು ಮಾಡಲು, ನಿಜರೂಪ ತೋರಗೊಡದೆ, ಇಂತು ನೀನಾಗಿ ಸಂಚರಿಸುತ್ತಿರುವನೋ ಏನು? ಗೃಹಸ್ಥಾಶ್ರಮ ಪಾಶಬದ್ಧನು, ಅಜ್ಞಾನಿಯು ಆದ ನಾನು, ಯೋಗೇಶ್ವರ ಸ್ವರೂಪವನ್ನೆಂತು ತಿಳಿಯುವೆನು?

ನಮಗೆಲ್ಲರಿಗೂ ಆದಂತೆ ನಿನಗೂ ಹೊರುವಾಗ ಕಂಠಭುಗ್ನತೆಯು, ನಡೆಯುವಾಗ ಪಾದವೇದನೆಯು, ಆಗಿ ಶ್ರಮೆ ಎನಿಸುವುದಿದು ಸತ್ಯ. ಜಲಾಹರಣಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ತರುವ ಘಟಾದಿಗಳು ಶ್ರಮಾಪಾದಕವಾಗಿಲ್ಲವೇ? ಘಟದ ಭಾರವು ಹೊತ್ತು ತರುವ ಶ್ರಮೆಯು ವ್ಯವಹಾರದಿಂದ ಸಿದ್ಧವಾಗಿ, ಸತ್ಯವೆಂದೇ ಸಾಕ್ಷಿಯು ಪೇಳುತ್ತಿದೆ. ಸಾಕ್ಷಿಪ್ರಮಾಣಸಿದ್ಧ ವಾದುದು ಸತ್ಯವೇ ಸರಿ! ಸ್ಥಾಲಿಯನ್ನು ಅಗ್ನಿಯ ಮೇಲಿಟ್ಟಾಗ ಅದು ಕಾದು, ಆಮೇಲೆ ಒಳಗಿನ ನೀರು, ಅದರ ತಾಪದಿಂದ ಅನ್ನ ಕಾರ್ಯವು ಹುಟ್ಟಿ ಪಾಕವಾಗುತ್ತದೆ. ಅಂತೆಯೇ ದೇಹೇಂದ್ರಿಯಗಳಿಂದ ಮನಸ್ಸು, ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ಜೀವನು, ದುಃಖವನ್ನು–ಅಭಿಮಾನ ದಿಂದಲೇ ಆಗಲಿ–ಹೊಂದುವುದೂ ನಿಜವಲ್ಲವೇ? ದುಷ್ಟಶಿಕ್ಷಕನು, ಶಿಷ್ಟರಕ್ಷಕನು, ದೇವಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಕಿಂಕರನಾದ ರಾಜನು, ಪ್ರಜರನ್ನು ದಂಡಿಸುವುದು ಪಿಷ್ಟಪೇಷಣದಂತೆ ವ್ಯರ್ಥವಾಗಲಾರದು ನೋಡು. ಸ್ವಧರ್ಮವನ್ನು ಮಾಡಿ, ಅದೇ ಅಚ್ಯುತಾರಾಧನವೆಂಬ ಜ್ಞಾನಿಯು ಆಧಿವ್ಯಾಧಿಕಾರಣವಾದ ಪಾಪದಿಂದ ದೂರನಾಗಿ, ಸಂಸಾರಮುಕ್ತನಾಗುವವ ನಲ್ಲವೇ? ನಾನೇನೋ ಪಾಪಿಯು ನಿಜ! ನರದೇವನೆಂಬ ದುರಭಿಮಾನದಿಂದ ಮದಿಸಿ, ಕಣ್ಣು ಕಾಣದೆ, ನಿನ್ನಂತಹ ಸಜ್ಜನಶ್ರೇಷ್ಠನನ್ನು ತಿರಸ್ಕರಿಸಿದೆನು. ನನ್ನನ್ನು ಕ್ಷಮಿಸು. ದೀನಬಂಧೋ! ಹರಿವಿಷಯಜ್ಞಾನವನ್ನೂ ದಯಪಾಲಿಸಿ ರಕ್ಷಿಸು. ಸುಜನಾವಮಾನ ಪಾಪಪಂಕವನ್ನು ಜ್ಞಾನಜಲದಿಂದ ತೊಳೆದುಕೊಂಡು, ಶುದ್ಧನಾಗುವಂತೆ ಮಾಡು. ಹರಿಪ್ರಿಯನಾದ ನಿನಗೆ, ತಾಪ ಕೋಪಾದಿ ವಿಕಾರವೆಲ್ಲಿಯದು? ಮಾನಾವಮಾನಗಳನ್ನು ಸಮಾನವಾಗಿ ಕಾಣುವ, ದೇಹಾಭಿಮಾನರಹಿತನಾದ ನಿನಗೆ, ನನ್ನಲ್ಲಿ ದಯೆ ಬಾರದಿರು ವುದೇ? ಮಹಜ್ಜನಾವಮಾನ ಮಾಡಿದೆಡೆ, ಮಹಾರುದ್ರನು ಕೂಡ ತಪಿಸಿಬಿಡುವನೆಂದ ಮೇಲೆ ನನ್ನಂತಹ ಪಾಮರನು, ನಿನ್ನಂತಹ ಮಹಜ್ಜನಾವಮಾನ ಮಾಡಿ ಪಶ್ಚಾತ್ತಾಪದಿಂದ ಬೇಡು ವುದೇನಾಶ್ಚರ್ಯವು! ದಯಮಾಡಿ ಕ್ಷಮಿಸು.

೧೧. ಜಡಭರತಾಖ್ಯಾನ–ಉಪದೇಶ

ಆಗ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಿಂತು ನುಡಿದನು–

ರಾಜನ್! ಅಪಂಡಿತನಾದರೂ ಕೋವಿದರಂತೆ, ಕಲಿತು ಮಾತನಾಡುವ ನಿನ್ನನ್ನು ತತ್ವಜ್ಞಾನಿಗಳು ಮೆಚ್ಚಲಾರರು. ಜ್ಞಾನಿಸಭೆಯಲ್ಲಿ–'ದೃಶ್ಯವಾದ್ದರಿಂದ ಪ್ರಪಂಚವು ಮಿಥ್ಯೆ' ಎಂಬುವ ಕುತರ್ಕದಂತೆ ಕಂಡದ್ದೆಲ್ಲವೂ , ನೀನು ತಿಳಿದಂತೆ ಇದೆ, ಎಂಬುವ ನಿನ್ನ ಮಾತೂ ಸರಿ ಎನಿಸಲಾರದು. ನೀನೂ ಪಂಡಿತನೆನಿಸಲಾರೆ. 'ಭರಣ ಗಮನಗಳು ನಿನಗಿವೆ, ನಾನು ಶಾಸಕನಾದ್ದರಿಂದ ದಂಡಿಸುವೆನು–ಪಾತ್ರೆಯ ತಾಪದಿಂದ ತಂಡುಲವು ಬೆಂದಂತೆ, ಜೀವನಿಗೆ ದುಃಖವು ತಪ್ಪಿದ್ದಲ್ಲ' ಎಂದು ನೀನಾಡಿದ ಕುತರ್ಕಗಳು, ಯಥಾಸ್ಥಿತ ವಸ್ತು ಸ್ವರೂಪ ವನ್ನರಿತ ಜ್ಞಾನಿಜನರಿಗೆ ನಿಂದ್ಯವೇ ಸರಿ. ದೇಹಾಭಿಮಾನವಿಲ್ಲದವನಿಗೆ, ದುಃಖವಿಲ್ಲವೇ ಇಲ್ಲ. ಹರಿಯು ಸ್ವತಂತ್ರನು–ನಾವೆಲ್ಲರೂ ಅಸ್ವತಂತ್ರರು, ಅಂದಮೇಲೆ ಕರ್ತೃತ್ವ ಭರಣತ್ವ ಗಂತೃತ್ವಾದಿಗಳು ನಮಗಿಲ್ಲ. ನಿನ್ನಂತೆಯೇ, ವೇದಗಳ ಪ್ರತೀತಾರ್ಥವನ್ನು ಮಾತ್ರ ಗ್ರಹಿಸಿ,

ಗೃಹಪತಿಯು ಮಾಡಲು ವೇಳಿದ ಯಜ್ಞಾದಿಕರ್ಮ ವಿಸ್ತಾರವನ್ನು ವಿಜೃಂಭಣೆಯಿಂದ ಮಾಡುವ ಅಲ್ಪಬುದ್ಧಿಗಳಿಗೆ, ಶುದ್ಧವಾದ ಜ್ಞಾನಸಿದ್ಧಾಂತವೆಂತು ಗೋಚರವಾಗುವುದು? ಕರ್ಮಕಾಂಡ ಬ್ರಹ್ಮಕಾಂಡಗಳೆರಡೂ ಪರಬ್ರಹ್ಮನಿರೂಪಕವೆಂಬುದೇ ಸರಿಯಾದದ್ದು.

ವೇದವು ಅಪೌರುಷೇಯವು. ಮೋಕ್ಷಸಾಧನ ಜ್ಞಾನಜನಕವು ಆಗಿದೆ. ಆದರೂ ಸ್ವಪ್ನದೃಷ್ಟಾಂತವನ್ನು ನೋಡಿ, ಗೃಹಸ್ಥಾಶ್ರಮದ ವಿಷಯಸುಖವು ಸ್ವಪ್ನದಂತೆಯೇ ಹರೀಚ್ಛಾಧೀನವು; ಸತ್ಯವಾದರೂ ಹರಿಪ್ರಸಾದಲಬ್ಧಜ್ಞಾನದಿಂದ ನಿವೃತ್ತವಾಗುವುದು. ಅಶಾಶ್ವತವೆಂದರಿಯದವನಿಗೆ ಸಾಕ್ಷಾದ್ವೇದವು ಕೂಡ ಎಷ್ಟಧ್ಯಯನ ಮಾಡಿದರೂ ಮೋಕ್ಷವೆಂಬ ಮಹಾಪುರುಷಾರ್ಥವನ್ನು ಕೊಡಲಾರದು. ಎಲ್ಲಿಯವರೆವಿಗೂ ಮನಸ್ಸು ರಜಸ್ಸಿನಿಂದಲೋ ತಮಸ್ಸಿನಿಂದಲೋ ಅಥವಾ ಸತ್ವಗುಣದಿಂದಲೋ ತುಂಬಿರುವುದೋ ಅಲ್ಲಿಯವರೆವಿಗೂ ವಿಷಯಸುಖೇಚ್ಛೆಯನ್ನು ಹುಟ್ಟಿಸಿ ಶಾಸ್ತ್ರವಿಧಿಯನ್ನೂ ಮೀರಿ ನಡೆಯಿಸಿ, ಪುಣ್ಯವನ್ನೋ ಪಾಪವನ್ನೋ ಮಾಡಿಸೇ ಬಿಡುವುದು. ಆ ಮನಸ್ಸು ಕರ್ಮವಾಸನಾಮಯವು, ವಿಷಯಾಸಕ್ತವು, ತ್ರಿಗುಣಪ್ರವಾದ ವೇಗವಶವು ಆಗಿ ಹತ್ತಿಂದ್ರಿಯಗಳು, ಐದು ಪ್ರಾಣಗಳು, ಒಂದು ತಾನಾಗಿ ಹದಿನಾರು ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಹರಿದುಹೋಗುತ್ತಿರುವುದು. ಅದರ ಗತಿಯು ಬಹುವಿಧವಾಗಿ ಒಳಗೆ ವಾಸನಾರೂಪದಿಂದಿದ್ದು ಹೊರಗೆ ಅನೇಕ ದೇಹಗಳನ್ನು ಕರ್ಮಗಳಿಂದ ಸೃಜಿಸಿಕೊಡುತ್ತಲೇ ಇರುವುದು; ಹೊರಗೆ ವಿಷಯರೂಪದಿಂದಲೂ ಒಳಗೆ ಅಂತಃಕರಣರೂಪದಿಂದಲೂ ಮನವು ಜೀವನನ್ನು ಆಲಿಂಗಿಸಿ, ದುಃಖವನ್ನೂ, ಸುಖವನ್ನೂ, ಸುಖಮಿಶ್ರ ದುಃಖವನ್ನೂ, ದುಃಖಮಿಶ್ರ ಸುಖವನ್ನೂ ಕಾಲಕಾಲದಿ ಉಣಿಸುತ್ತಲೇ ಇರುವುದು; ಜೀವನನ್ನೂ ಸಂಸಾರಚಕ್ರದಲ್ಲಿ ತೊಳಲಿಸಿ ಬಳಲಿಸುತ್ತಿರುವುದು. ಅಹಂಕಾರ ಮಮಕಾರವೆಲ್ಲಿಯವರಿಗೂ ಬಿಡುವುದಿಲ್ಲವೋ, ಅಲ್ಲಿಯವರೆಗೂ ಶ್ರೀಹರಿ ಮುಖ್ಯ ಪ್ರಾಣರ ಪ್ರೇರಣೆಯಿಂದ, ಮನವು ಸ್ಥೂಲವಾದ ಅಥವಾ ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾದ ದೇಹಗಳನ್ನು ತರಲು ಕಾರಣವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಪೂರ್ವೋತ್ತರ ಕಾಲದಲ್ಲಿಯೂ ನಿತ್ಯನಾಗಿದ್ದ ಹರಿಯೇ ಜೀವನ ಸಂಸಾರಕ್ಕೂ ಮೋಕ್ಷಕ್ಕೂ ಮುಖ್ಯಕಾರಣನೆನಿಸಿ, ಅಮುಖ್ಯಕಾರಣವಾದ ಮನದಿಂದ ಜನ್ಮಮೋಕ್ಷಗಳನ್ನು ತಂದೊಡ್ಡುತ್ತಿರುವನು.

ತುಪ್ಪದ ಬತ್ತಿಯನ್ನೇ ನುಂಗುವಾಗ ದೀಪವು ಹೊಗೆಯಿಂದ ಕೂಡಿ ಉರಿಯುವುದು. ಬತ್ತಿಯನ್ನು ನುಂಗದೇ ಸರಿಯಾಗಿ ಉರಿಯುವಾಗ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಹೊಂದಿ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಪ್ರಕಾಶವನ್ನು ಕೊಡುವುದು. ಅಂತೆಯೇ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ಅನುರಕ್ತವಾದ ಮನವು ಜೀವನಿಗೆ ದುಃಖಕಾರಣವಾಗುವುದು; ಅದೇ ಮನವೇ ನಿರ್ಗುಣವಾಗಿ ಶ್ರೀಹರಿಯಲ್ಲಿ ರತವಾದರೆ, ಮೋಕ್ಷಕಾರಣವಾಗುವುದು. ತ್ರಿಗುಣಗಳಲ್ಲಿಯೂ, ಪೂರ್ವ ಸಂಚಿತ ಕರ್ಮಗಳಲ್ಲಿಯೂ, ರತವಾಗಿ ಮನಸ್ಸು, ನರರ ರಕ್ತವನ್ನು ಹೀರಿ ರುಚಿಕಂಡ ಹುಲಿಯಂತೆ, ಪುನಃ ಪುನಃ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲೇ ಪರಿದಾಡುತ್ತಾ ಅದೇ ಶ್ರೇಯಸ್ಸೆಂದು ಭಾವಿಸುವುದು. ಅದೇ ಮನವು ವಿಷಯದೂರವಾಗಲು, ಅನಾರೋಪಿತ ಬ್ರಹ್ಮಸ್ವರೂಪವನ್ನಾಶ್ರಯಿಸಿ ನಿರ್ಮಲವಾಗುವುದು. ಹತ್ತು ಇಂದ್ರಿಯಗಳಿಂದ ಕೂಡಿ ತಾನು ಹನ್ನೊಂದು ಎನಿಸಿ, ಹನ್ನೊಂದು ವಿಧವಾಗಿ,

ಹೊರಗಿನ ವಿಷಯಗಳತ್ತ ಧಾವಿಸುವುದು ಮನಸ್ಸಿನ ಸ್ವಭಾವವು. 'ನಾನು ಶಬ್ದವನ್ನು ಕೇಳಲಿಚ್ಛಿಸುವೆನೆ'ಂಬ ಇಚ್ಛಾಪಂಚಕವು. 'ನಾನು ಮಧುರ ಶಬ್ದವನ್ನೇ ಕೇಳಬೇಕೆ'ಂಬ ಅಭಿಮಾನ ಪಂಚಕವು ಮನಸ್ಸಿನ ವ್ಯಾಪಾರವಾಗಿದೆ. ಏಕಾದಶೇಂದ್ರಿಯ ವೃತ್ತಿಗಳಿಗಧಿಷ್ಠಾನ ಗಳು, ಶಬ್ದಸ್ಪರ್ಶರೂಪ ರಸಗಂಧಗಳೆಂಬ ಜ್ಞಾನೇಂದ್ರಿಯ ವಿಷಯಗಳು ಗತಿರತಿವಿಸರ್ಜನ ವಚನಶಿಲ್ಪಗಳೆಂಬ ಕರ್ಮೇಂದ್ರಿಯ ವ್ಯಾಪಾರಗಳು, ಮತ್ತು ಶರೀರವು. ನಾನಾಧಿಷ್ಠಾನ ಭೂತಮನೋನಾಡಿಯು, ಅಹಂ ಎಂಬ ಅಭಿಮಾನದಿಂದಲೂ, ಮಮ ಎಂಬ ನಿಶ್ಚಯ ದಿಂದಲು ಎರಡು ವಿಧವಾಗಿದೆ. ನಾನು ನೋಡುವೆನು. ನನ್ನದೀರೂಪ; ಎಂದು ಅನುಭೂತ ವಾಗುದ ವೃತ್ತಿಗಳೆರಡಕ್ಕು, ಅಹಂ ಎಂಬ ಮಾಯೆ ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ. ಇದೇ ಸಂಸಾರಕಾರಣ ವಾಗಿದೆ. ದೇಹ ಜೀವನ ಯೋಗ್ಯತೆ ಸಂಸ್ಕಾರ ಪುಣ್ಯಪಾಪಕರ್ಮ ಫಲಪಾಚಕಕಾಲ ಇವುಗಳಿಂದ ಉದ್ಬೋಧಿತವಾಗಿ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಹನ್ನೊಂದು ವಿಕಾರಗಳು ಹುಟ್ಟುತ್ತಿವೆ. ಅದೇನು ನಿಯಮವಿಲ್ಲ. ಹನ್ನೊಂದೇನು ಸಾವಿರವೇನು ಕೋಟಿಗಟ್ಟಲೆಯಾಗಿ ಶ್ರೀಹರಿಪ್ರೇರಣೆ ಯಿಂದ ಮನೋವಿಕಾರಗಳು ಸಂಭವಿಸುವುವು. ಪರಸ್ಪರವಾಗಿ ಅಗಲಿ ತಾನಾಗಿ ಹೆಂಡ ದಲ್ಲಾದಂತೆ ಆಗಲಿ ವಿಕಾರಗಳಾಗಲಾರವು. ಶ್ರೀಹರಿಯೇ ಸ್ವತಂತ್ರ ಪ್ರೇರಕನು.

ಕ್ಷೇತ್ರಜ್ಞನಾದ ಹರಿಯು ಜೀವನಭೋಗಕ್ಕಾಗಿ, ಮನಸ್ಸಿನ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಪ್ರಕೃತಿ ಯಿಂದ ರಚಿಸಿರುವನು. ವಿಷಯಗಳು ಜಾಗ್ರದ್ದಶೆಯಲ್ಲಿ–ಸ್ವಪ್ನದಲ್ಲಿ ಹೇಗೋ ಹಾಗೆಯೇ- ಸ್ವತಂತ್ರನು ನಿರ್ಲಿಪ್ತನಾದ ಶ್ರೀಹರಿಯ ಇಚ್ಛೆಯಿಂದ ಹೊಳೆದು ಕಾಣುವುವು. ನಿದ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಕಾಣುವುದಿಲ್ಲ. ಶ್ರೀಹರಿಯು ಸಾಕ್ಷಿಯಾಗಿ ಇದೆಲ್ಲವನ್ನೂ ನೋಡುತ್ತಿರುವನು ಮತ್ತು ಆಯಾ ಅವಸ್ಥಾ ವಿಶೇಷವನ್ನು, ಭೋಗವನ್ನು ಜೀವನಿಗೆ ಕೊಡುತ್ತಿರುವನು. ಶ್ರೀಹರಿಯು ಸರ್ವತ್ರವ್ಯಾಪ್ತನು; ಅಂತಃಪುರುಷರೂಪನು, ಅನಾದಿನಿತ್ಯನು, ಜಡಜೀವಭಿನ್ನನು, ಸ್ವ ಪ್ರಕಾಶನು, ದೇಹದಿಂದಲೂ ಜನನ ಮರಣರಹಿತನು, ಬ್ರಹ್ಮಾದಿ ನಿಯಾಮಕನು, ತನ್ನಲ್ಲಿ ತಾನೇ ತಿರೋಹಿತನಾಗಿ ಮೂಲರೂಪದಿಂದಿರುವನು, ಭಗವಾನ್ ವಾಸುದೇವನು ಎಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧನಾಗಿದ್ದಾನೆ. ಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣನು ಸ್ಥಾವರ ಜಂಗಮ ಜೀವರಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಣನಾಗಿದ್ದು ನಡೆಸಿದರೂ, ಸುಖ ದುಃಖಾದಿ ಜೀವಭೋಗ ಲೇಪವಿಲ್ಲದಿರುವಂತೆ, ಸರ್ವೋತ್ತಮನಾದ ಶ್ರೀವಾಸುದೇವನು ಅಂತರ್ಯಾಮಿಯಾಗಿಯೂ ಮನೋವಿಭೂತಿಗಳನ್ನು ಸಾಕ್ಷಿಯಾಗಿ ನೋಡುತ್ತಿರುತ್ತಾನೆ. ಎಲ್ಲಿಯವರೆಗೂ ಈ ನನ್ನದು, ನಾನೆಂಬ ಭ್ರಾಂತಿಯನ್ನು ಶಾಸ್ತ್ರಜನ್ಯ ಜ್ಞಾನದಿಂದ ಕಳೆದುಕೊಂಡು, ದುಷ್ಟಸಂಗವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಆರೆಂದ್ರಿಯಗಳಂ ಜಯಿಸಿ, ಶ್ರೀಹರಿ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ತಿಳಿಯುವುದಿಲ್ಲವೋ ಜೀವನು ಅಲ್ಲಿಯವರೆವಿಗೂ ಸಂಸಾರದ ಮಡುವಿ ನಲ್ಲಿ ಸುತ್ತುತ್ತಲೇ ಇರುವನು. ಇಂತು ಆತ್ಮಯೋಗ್ಯತಾ ಜ್ಞಾಪಕವಾದ ಮನವು ಸಂಸಾರ ವನ್ನು ತಂದೊಡ್ಡುತ್ತಿರುವಾಗ, ಮಮತೆಯನ್ನು ಪುಟ್ಟಿಸಿ, ಅದರಿಂದ ಶೋಕ ಮೋಹ ವ್ಯಾಧಿ ದುಸ್ಸಂಗ ಲೋಭ ವೈರ ದುರಭಿಮಾನಾದಿಗಳಿಂದ ತಾಪಪಡಿಸುತ್ತಲೇ ಇರುತ್ತದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ರಾಜನ್! ಈ ಮನಸ್ಸೇ ಶತ್ರುವೆಂದು ತಿಳಿ. ಇದರ ಪರಾಕ್ರಮವು ದುಸ್ಸಹವು. ನೀನು ಉಪೇಕ್ಷಿಸಿದರೆ ಸಾಕು, ಅದು ಅಪ್ರಮತ್ತವಾಗೇ ಇರುವುದ್ದಾದ್ದರಿಂದ ಪ್ರಮತ್ತನಾದ

ವನನ್ನು ಪಾಪಕೂಪದಲ್ಲಿ ಕೆಡುಹದೇ ಬಿಡುವುದಿಲ್ಲ. ಶ್ರೀಹರಿ ಗುರುಸೇವೆ ಎಂಬುವ ದಿವ್ಯಾಸ್ತ್ರದಿಂದ, ನೀನಾಗಿ ಎಚ್ಚತ್ತಿದ್ದು, ಅನ್ಯಥಾಜ್ಞಾನಕಾರಣವಾದ ಅದನ್ನು ಗೆದ್ದು ಸಂಹರಿಸು.

೧೨. ಜಡಭರತನ ಉಪದೇಶ

ಜಡಭರತನ ಉಪದೇಶವನ್ನಾಲಿಸಿ ರಹೂಗಣನು ಇಂತು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿದನು–

ಲೋಕಾನುಗ್ರಹಕ್ಕಾಗಿ ದಿವ್ಯದೇಹವನ್ನು ಧರಿಸಿದ ಸ್ವರೂಪಭೂತಾನಂದವನ್ನು ಮರೆಮಾಚಿ, ಬ್ರಾಹ್ಮಣಬಂಧುವೆನಿಸಿದ ಶ್ರೀಹರೇ! ನಿನಗೆ ನಮಃ. ನಮ್ಮಂತಹ ಪಾಮರರನ್ನು ಉದ್ಧರಿಸಲು ಪುಟ್ಟಿ ಪ್ರಾಕೃತ ದೇಹಾಭಿಮಾನವನ್ನು ತೊರೆದು ಅವಧೂತನಾಗಿ ನಿಜವಾದ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ತೋರಿಸದೆ ಗೂಢನಾಗಿ ಚರಿವ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಶ್ರೇಷ್ಠನೇ! ನಿನಗೂ ನಮಃ.

ಜ್ವರದಿಂದ ನೊಂದವನಿಗೆ ದಿವ್ಯೌಷಧವು ಹೇಗೋ, ಉರಿಬಿಸಿಲಲ್ಲಿ ಬೆಂದವನಿಗೆ ಶೀತಜಲವು ಹೇಗೋ, ಹಾಗೆಯೇ ಕೆಟ್ಟ ದೇಹಾಭಿಮಾನದಿಂದ ಕಣ್ಣುಕಾಣದೆ ಜ್ಞಾನಹೀನನಾದ ನಿನಗೆ ನಿನ ವಚನಾಮೃತವೇ ಔಷಧವಾಗಿದೆ. ಆದ್ದರಿಂದಲೇ ನಿನ್ನನ್ನು ನನ್ನ ಸಂಶಯವನ್ನು ಕಳೆಯಬೇಕೆಂದು ಕೇಳಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿರುವೆನು. ನೀನಿಲ್ಲದಿರೆ ಆ ವಿಷಯವು ಪರಿಹೃತವಾಗಲಾರದು. ಆಧ್ಯಾತ್ಮಯೋಗದಿಂದ ಪರಮಾತ್ಮಜ್ಞಾನವನ್ನು ನನಗೆ ತಾನೇ ಹೇಳಿರುವೆ. ಅದನ್ನು ವಿಸ್ತಾರಮಾಡಿ ಹೇಳು. ಯೋಗೇಶ್ವರ! ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷವಾದ ಭರಣ ಗಮನ ಕ್ರಿಯಾಫಲವೆನಗಿಲ್ಲ ಎಂತ ಹೇಳಿದೆ. ಸೋಮಪಾನಾದಿಕ್ರಯಾಜಾತ ಅಮೃತತ್ವವು, ವೇದದಿಂದ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟು, ವ್ಯವಹಾರದಲ್ಲಿಯೂ ಅಭಿಜ್ಞರು ಹೇಳಿ ಒಪ್ಪುತ್ತಿರುವಾಗ, ಅಂತಹ ವೇದವಚನಾರ್ಥವು ತತ್ತ್ವಜ್ಞಾನವನ್ನು ಪುಟ್ಟಿಸಲಾರದೆಂದೂ ಪೇಳಿರುವೆ. ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ನನ್ನ ಮನವು ಸಂಶಯಪಟ್ಟು ಹೊಯ್ದಾಡುತ್ತಿದೆ.

ಆಗ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಿಂತು ನುಡಿದನು–

ರಾಜನ್! ಶ್ರೀಹರಿಯೇ ಸರ್ವಮೂಲಕಾರಣನು; ಮೂಲವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಅಗ್ರವೇ ಸರ್ವಧಾರವೆಂದು ಅನ್ನಬಹುದೇ? ಮೂಲವಿದ್ದರಲ್ಲವೇ ಅಗ್ರವು? ಪೃಥಿವಿಯಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿ ಅಲ್ಲೇ ಇರುವುದರಿಂದ ಪಾರ್ಥಿವನು, ಹುಟ್ಟು ಉಳ್ಳವನಾದ್ದರಿಂದ ಜನನು ಎನಿಸಿದವನು ನಡೆಯುವಾಗ ಎಲ್ಲಿ ನಡೆಯುವನು? ಭೂಮಿಯ ಮೇಲೆ ಎಂದರೆ ಅದೇಕೆ ಹೇಳು? ಅವನು ಪಾದಾದ್ಯವಯವಗಳಿಂದ ಧರಿಸಲ್ಪಟ್ಟು ನಿಂತು ನಡೆಯುವನಲ್ಲವೇ? ಹಾಗೆಂದು ಪಾದದ ಮೇಲೆ ನಡೆಯುವೆನೆಂದು ಯಾರಾದರೂ ವ್ಯವಹರಿಸುವರೇ? ಇಲ್ಲ. ಏಕೆಂದರೆ ಪಾದ ಮೊದಲಾದವುಗಳಿಗೂ ಭೂಮಿ ಮೂಲಾಧಾರವಾಗಿದೆ. ಆದ್ದರಿಂದಲೇ ಭೂಮಿಯ ಮೇಲೆ ನಡೆಯುವೆನೆಂದು ಹೇಳುವರು. ಅಂತೆಯೇ ಶ್ರೀನಾರಾಯಣನು ಸರ್ವಾಧಾರನು, ಸರ್ವಶಕ್ತನಾದ್ದರಿಂದ ಅವನೇ ಹೊರುವವನು, ಅವನೇ ನಡೆಯುವವನೆಂದು ಜ್ಞಾನಿಜನರು ತಿಳಿದಿರುವರು. ಅವನೇ ಮೂಲಕಾರಣನು, ಅವಾಂತರ ಕಾರಣಗಳನ್ನಾರು ಎಣಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಪಾದಗಳ ಮೇಲೆ ಗುಲ್ಫಗಳು, ಅದರ ಮೇಲೆ ಜಂಘೆಗಳು, ಅದರ ಮೇಲೆ ಕ್ರಮವಾಗಿ ಜಾನುಗಳು, ತೊಡೆಗಳು, ನಡುವು, ಎದೆ, ಕುತ್ತಿಗೆ, ಭುಜಗಳು ಒಬ್ಬ ಮನುಜನ ಅವಾಂ

ತರಾಧಾರಗಳಾಗಿ ಇವೆ. ನನ್ನ ಭುಜದ ಮೇಲೆ ಪಲ್ಲಕ್ಕಿಯ ದಾರುವಿದೆ. ಅದರಾಧಾರದಿ ಪಲ್ಲಕ್ಕಿ, ಅದರಲ್ಲಿ ನೀನು ಸೌವೀರರಾಜನೆಂಬ ಹೆಸರುಳ್ಳವನಾಗಿರುವೆ. ರಾಜನೆಂಬ ಹೆಸರು, ಶಬ್ದಮಾತ್ರದಿಂದ ನಿನ್ನಲ್ಲಿದೆ. ರಂಜಕನೆಂಬ ಅರ್ಥದಿಂದಲ್ಲ! ಆ ನಿನ್ನ ಶರೀರವನ್ನು ರಾಜನೆಂದು ದುರಭಿಮಾನದಿಂದ ತಿಳಿದು, ದುಮದಾಂಧನಾಗಿರುವೆ. ಅದರ ಫಲವೀ ಬಡ ಜನರನ್ನು ಹಿಡಿದು ಬಿಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಹೊರಿಸುತ್ತಿದ್ದೂ, ದಯೆಯಿಲ್ಲದೆ ನಿಷ್ಠುರವಾಗಿ ಮಾತು ಗಳನ್ನಾಡಿ ನೋಯಿಸುತ್ತಿರುವೆ. ಮೇಲೆ ಜನರ ರಕ್ಷಕನೆಂದು ಕೊಚ್ಚಿಕೊಳ್ಳುವ ನಿನ್ನನ್ನು ಜ್ಞಾನಿಸಭೆಯು ದುಷ್ಟನೆಂದು ಜರಿಯುವುದು; ಹೊರತು ಮೆಚ್ಚಲಾರದು.

ಇನ್ನು ಪೃಥಿವಿಯ ಮೇಲೆ ನಡೆಯುವವನು ನಿಂತಿರುವನೆಂದಮಾತ್ರದಿಂದ ಅದೇ ಮೂಲಕಾರಣವಾಗಲಾರದು. ಚರಾಚರಗಳ ಉತ್ಪತ್ತಿ ಸ್ಥಿತಿಗಳಿಗೆ ಪೃಥಿವಿಯೇ ಕಾರಣ ವೆಂಬುದು ಅವಿದ್ವದ್ರೂಢಿಯಿಂದ. ಪೃಥಿವೀಶಬ್ದಾರ್ಥ ತಿಳಿಯದೆ, ಪೃಥಿವಿಯ ನಿಯಾಮಕ ನಾಗಿ ಪೃಥಿವಿಯಲ್ಲಿದ್ದು, ತನ್ನ ಪೃಥಿವೀನಾಮವನ್ನದಕ್ಕೆ ಕೊಟ್ಟ ನಾರಾಯಣನೇ ಸರ್ವಧಾರ ನೆಂಬುದನ್ನು ಮರೆತು, ಪೃಥಿವಿಯೇ ಕಾರಣವೆಂದು ವ್ಯವಹರಿಸುವವರು ಅಜ್ಞಾನಿಗಳೇ ಸರಿ! ಪೃಥಿತನು, ಪೃಥುಸ್ವರೂಪನಾದ್ದರಿಂದ ಶ್ರೀಹರಿಯು ಪೃಥಿವಿ ಎನಿಸಿ ಖ್ಯಾತನಾಗಿರು ವನು. ಕ್ಷಿತಿ ಎಂದರೆ ಜನರನ್ನು ತನ್ನ ಆಧಾರದಿಂದ ಧರಿಸಿ ನಿಲ್ಲಿಸಿ ಪೋಷಿಸುವನೆಂದು ಅರ್ಥ. ಪ್ರವೃತ್ತಿನಿಮಿತ್ತವಿಲ್ಲದ ಪರಮಾಣುಸಮುದಾಯರೂಪ ಪೃಥಿವಿಯು ಚರಾಚರಾ ಶ್ರಯವೆಂಬುವುದು ತಪ್ಪು, ಮತ್ತು ಅಂತಹ ಆಧಾರತ್ವವು ಅಜ್ಞಾನ ಕಲ್ಪಿತವಾಗಿದೆ. ಆದ್ದ ರಿಂದ ಪೃಥಿವಿಯು ಅವಾಂತರಧಾರಿಣಿಯಾಗಿ ಶ್ರೀಹರಿಯೇ ಮುಖ್ಯಾಧಾರನಾಗಿರುವನೆಂಬು ವುದೇ ಪ್ರಮಾಣಸಿದ್ಧವು, ಜ್ಞಾನಿಸಮ್ಮತವು ಆಗಿದೆ.

ಇಂತು ಕೃಶವು, ಸ್ಥೂಲವು, ಅಣುವು, ಮಹತ್ತು, ಎಂದು ನಾನಾ ವಿಧವಾದ ಚೇತನಾ ಚೇತನ ಜಗವು, ಮತ್ತು (ಅಸತ್) ಕಾರಣವೆನಿಸಿದ ಆಕಾಶವಾಯುಗಳು, (ಸತ್) ಕಾರ್ಯ ವೆನಿಸಿದ ಪೃಥಿವೀಜಲತೇಜಗಳು ಎಲ್ಲವೂ ಶ್ರೀಹರಿಭಿನ್ನವು ಮತ್ತು ಅವನ ಅಧೀನವು ಆಗಿದೆ. ದ್ರವ್ಯ, ಸ್ವಭಾವ, ಮನಸ್ಸು, ಕಾಲ, ಕರ್ಮಗಳಿಂದ ಕೂಡಿ ತತ್ ಸ್ವಾಮಿನಿಯಾದ ಪ್ರಕೃತಿಯು, ಪರಮಾತ್ಮನ ಅನಂತರ, ಸರ್ವಪ್ರಪಂಚಕ್ಕೂ ದ್ವಿತೀಯ ಧಾರಕಳೆನಿಸಿದೆ. ಇತರರಲ್ಲಿ ಕಾಣುವ ಧಾರಕತ್ವವು ಮುಖ್ಯವಲ್ಲ. ಶ್ರೀಹರಿಯೇ ಮುಖ್ಯಧಾರಕನು.

ಶ್ರೀಹರಿಯು ಜ್ಞಾನಸ್ವರೂಪನು, ಅಪ್ರಾಕೃತನು, ಸರ್ವೋತ್ತಮನು, ಅಂತಃ ಪ್ರೇರಕನು, ಸರ್ವತ್ರವ್ಯಾಪ್ತನು, ಗುಣಪೂರ್ಣನು, ನಿತ್ಯನಿರ್ದುಃಖನಿರತಿಶಯಾನಂದ ಜ್ಞಾನಾನುಭವಸ್ವರೂಪನು ಆಗಿರುವನು. ಅವನೇ ಮುಖ್ಯಬಿಂಬನು. ಅತ್ಯಂತ ಪೂಜ್ಯನು, ಜ್ಞಾನಿಗಳವನನ್ನು ವಾಸುದೇವನೆನ್ನುವರು.

ರಹೂಗಣಾ! ಅವನನ್ನು ಬರಿಯ ತಪಸ್ಸಿನಿಂದ ತಿಳಿಯಲಾಗದು, ಶಾಸ್ತ್ರಜಟಿಲ ಜ್ಞಾನದಿಂದಲಾಗಲಿ, ಸನ್ಯಾಸ ಸ್ವೀಕಾರಮಾತ್ರದಿಂದಾಗಲಿ, ಬ್ರಹ್ಮಯಜ್ಞಾದಿ ವೇದಕರ್ಮ ಗಳಿಂದಲಾಗಲಿ, ವರುಣಾಗ್ನಿ ಸೂರ್ಯಾದಿ ದೇವತೆಗಳ ಸೇವೆಯಿಂದಾಗಲಿ ತಿಳಿಯಲಾಗುವು ದಿಲ್ಲ. ಭಗವದ್ಭಕ್ತರ ಪಾದರಜಸ್ಸನ್ನು ಶಿರಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಡದವರಿಗೆ ಅವನು ಸಿಗುವವನಲ್ಲ.

ಆ ಸುಜನರು ಮಾಡುವ ಉತ್ತಮಶ್ಲೋಕನ ಗುಣಾನುವಾದವು, ಇತರ ಲೌಕಿಕ ಕಥಾ ವಿಘಾತಕವಾಗಿ, ನಿತ್ಯವು ಸೇವಿಸುವ ಮುಮುಕ್ಷು ಜನರಿಗೆ ಭಕ್ತಿಯನ್ನು, ಶ್ರೀ ವಾಸುದೇವನ ಚರಣಾರವಿಂದ ಸೇವಾನಂದವನ್ನು, ಕೊಡುತ್ತಿರುವುದು.

ನಾನು ಹಿಂದೆ ಭರತನೆಂಬುವ ರಾಜನಾಗಿದ್ದೆನು. ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿ ಇಹಲೋಕದ ದಾರಾಪುತ್ರಾದಿ ಸಂಗವನ್ನು ಸ್ವರ್ಗಸುಖಾಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು, ಪುಲಹಾಶ್ರಮದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಹರಿ ಯನ್ನಾರಾಧಿಸುತ್ತಿದ್ದು, ವಿಜಾತೀಯವಾದ ಮೃಗಸಂಗದಿಂದ ಭ್ರಷ್ಟನಾಗಿ ಪುರುಷಾರ್ಥ ದೂರನಾದೆ. ಮೃಗದೇಹದಲ್ಲಿದ್ದಾಗಲು, ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಾಂಘ್ರಿಸಮರ್ಚನ ಪ್ರಭಾವದಿಂದ ಹಿಂದಿನ ಜನ್ಮ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ನೆನೆದು, ಪಶ್ಚಾತ್ತಾಪದಿಂದ ನೊಂದು, ಈಗ ಈ ನರಜನ್ಮ ವನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಶ್ರೀಹರಿಯು ಕಳಿಸಿರುವಾಗ, ತಿಳಿದು, ಸಕಲ ದುಷ್ಟಸಂಗ ದೂರನಾಗಿ, ಜ್ಞಾನಮಾತ್ರಚಿಹ್ನನಾಗಿ, ಅವಧೂತ ಚರ್ಯೆಯಿಂದ ತಿರುಗುತ್ತಿರುವೆನು. ಆದ್ದರಿಂದ ದುಷ್ಟಸಂಗ ರಹಿತರಾದ ಸಾಧುಜನರ ಸಂಗವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಅದರಿಂದ ದೊರಕುವ ಜ್ಞಾನಖಡ್ಗವನ್ನು ಹಿಡಿದು, ಸ್ವರ್ಗಾದಿ ಸುಖಾಭಿಮಾನಪಾಶವನ್ನು ಕಡಿದು, ಶ್ರೀಹರಿಯ ಪರಮ ಮಂಗಳ ಚರಿತೆಯನ್ನು ಹೇಳಿ, ಕೇಳಿ, ತತ್ಪ್ರಸಾದ ಪಾತ್ರನಾದವನು ಸಂಸಾರ ಸಾಗರವನ್ನು ಪಾರವನ್ನು ಕಂಡು, ವೈಕುಂಠದಲ್ಲಿ ಆನಂದವನ್ನು ಹೊಂದುವನು.

೧೩. ಭವಾಟವೀ ವರ್ಣನೆ

ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು ಹೇಳಿದನು–

ಪ್ರಕೃತಿಬಂಧದಿಂದ ಜೀವನು ಪುಟ್ಟಿ ಸಾಯುತ್ತಾ ಸಂಸಾರವನದಲ್ಲಿ ದಿಕ್ಕೆಟ್ಟು ಅಲೆಯು ತ್ತಿರುವನು. ಹರಿದಯೆಯಿಂದಲ್ಲದೆ ಬೇರೊಂದು ವಿಮೋಚಕ ಮಾರ್ಗವಿಲ್ಲದ ಆ ಭವಾಟವಿಯಲ್ಲಿ ರಜಸ್ತಮಸ್ಸತ್ತ್ವರೂಪ ತ್ರಿವಿಧಕರ್ಮಗಳ ಫಲವನ್ನು ಬಯಸಿ ಬೇಡುತ್ತಾ ಸ್ವಪ್ರಯೋಜನ ನಿವಿಷ್ಟಬುದ್ಧಿಯಾಗಿ ತಿರುಗುವ ನರನಿಗೆ ಬ್ರಹ್ಮಾದಿ ಸ್ತಂಬ ಪರ್ಯಂತ ಯೋನಿಗಳಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿದಾಗ ಕಷ್ಟವೇ ಸಿಗುವದಾಗಲಿ ಸ್ವಾಭಿಪ್ರೇತ ಸುಖವು ಸಿಗಲಾರದು.

ಆ ಭವಾಟವಿಯಲ್ಲಿ ಹೋಗುವ ಜೀವವನ್ನು, ಮನಸ್ಸು ಮತ್ತು ಇಂದ್ರಿಯಗಳೆಂಬ ಶತ್ರುಷಟ್ಕವು ವಿಷಯಭೋಗದಲ್ಲಿ ಆಶೆಯನ್ನು ಪುಟ್ಟಿಸಿ, ಕೆಡಿಸುತ್ತಿರಲು, ನರಿಗಳಂತೆ ಮಾಯಿಗಳಾದ ಪುತ್ರಾದಿ ಕಪಟಬಂದುಗಳು, ಕಲರವ ಮನೋಹರ ನರ್ಮವಚನಗಳಿಂದ ಪ್ರಮತ್ತನಾಗಿ ಸೋತ ಅವನ ದನವನ್ನೂ ಅಪಹರಿಸಿ, ಮೇಕೆಯನ್ನು ತಿನ್ನು ತೋಳದಂತೆ ಕಿತ್ತಿ ತಿನ್ನುವರು. ಪ್ರಭೂತ ವೃಕ್ಷ ಲತಾ ಗುಲ್ಮ ದುರ್ಗಮವಾದ ಕರ್ಮಬೀಜನಿರ್ಮಿತ ಗಿರಿಕಂದರದಲ್ಲಿ ದಂಶಮಶಕಗಳಂತೆ ಇರುವ ಕ್ರೂರರಾಜಭಟರು ಮೇಲಿಂದಮೇಲೆ ಧನ ವನ್ನು ಪಂಚಿಸಿ ಪಡೆದು ಪೀಡಿಸುವರು ಒಂದೆಡೆ ಗಂಧರ್ವ ನಗರವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿ ಭ್ರಮಿಸು ವಂತೆ ಮನುಷ್ಯೇತರ ಶರೀರಗಳಲ್ಲಿ ತಿರಿಗಿ ಕಷ್ಟಪಡುವನು. ಮತ್ತೊಂದೆಡೆ ಪ್ರಾಣವನ್ನು ಹೀರುವ ಕೊಳ್ಳಿದೆವ್ವಗಳಂತಿರುವ ಶಬ್ದಾದಿ ವಿಷಯಗಳತ್ತ ದಾವಿಸಿ ಸಂಸಾರಾಟವಿಯಲ್ಲಿ

ತಿರುಗಿದರೂ, ಅರ್ಥಸಿದ್ಧಿಯಾಗದೆ ಅಳುತ್ತ ಕೂಡುವನು. ಬಿರುಗಾಳಿಬೀಸಲು ಕಣ್ಣು ಕಾಣದೆ ರಜೋದೂಷಿತನೇತ್ರನಾಗಿ ಕಾಮಿನೀಪಿಶಾಚಿಗಳ ಕೈಗೆ ಸಿಕ್ಕು ಅವಿವೇಕಿಯಾಗುವನು. ಕಣ್ಣಿಂದ ನೋಡಲಾಗದ ಸೂಕ್ಷ್ಮಝಿಲ್ಲಿ ಸದೃಶರಾಗಿ ಕ್ರೂರಶಬ್ದಮಾತ್ರ ಗೋಚರರಾಗುವ ರಾಜಚೋರಜನ ತರ್ಜನೆಯನ್ನೂ ಗೂಬೆಗಳ ಭಯಾದಾರವನ್ನು ಕೇಳಿ ನಡುಗುವನು. ಬಿಸಿಲಿಗೆ ತಾಳಲಾರದೆ, ಅಪುಣ್ಯವೃಕ್ಷಗಳನ್ನಾಶ್ರಯಿಸಿ ಕಂಟಕವಿದ್ಧನಾಗಿ, ಬಿಸಿಲುಗುದುರೆಯ ಬೆನ್ನಟ್ಟುವನಂತೆ ಪಾಖಂಡ ಜನವನ್ನಾಶ್ರಯಿಸುವನು. ನೀರಿಲ್ಲದ ನದಿಗಳನ್ನು ಸೇರಿದವ ನಂತೆ ದರಿದ್ರನಾಗಿ ತಂದೆ ಮಗನನ್ನು, ಮಗನು ತಂದೆಯನ್ನು ಬದುಕಿದ್ದಂತೆ ತಿಂದು ಬಹಿಶ್ಚರ ಪ್ರಾಣಗಳೆನಿಸಿದ ಧನಕ್ಕಾಗಿ ಕಚ್ಚಾಡುತ್ತಲಿರುವನು. ತಾಪತ್ರಯಗಳೆಂಬ ಅಗ್ನಿಯಲ್ಲಿ ನೊಂದು, ದಾವಾಗ್ನಿ ಸದೃಶ ಗೃಹವನ್ನು ಸೇರಿ ಬೆಂದು, ರಾಜಯಕ್ಷಾದಿಹೃತ ಧನ ಪ್ರಾಣನಾಗಿ ನಿಟ್ಟುಸಿರನ್ನು ಬಿಡುವನು.

ಪರಸ್ವಾಪಹಾರ ಪಟುಗಳಾದ ಗ್ರಾಮಾಧಿಪತಿಗಳು ಭೂಧನಗಳನ್ನು ಹರಿಸಿ, ದೇಶ ದಿಂದೋಡಿಸಲು, ನಿರ್ವಿಣ್ಣನಾಗಿ ದುಃಖಿಸುವನು. ಪುಣ್ಯಲಬ್ಧವಾದ ಗಂಧರ್ವನಗರೋ ಪಮ ಸ್ವರ್ಗವನ್ನೂ ಸೇರಿ, ಪುಣ್ಯಸಮಾಪ್ತಿಯಾಗಲು ಕೆಳಗೆ ಬೀಳುವನು. ಕಂಟಕ ಕಠಿನ ಶಿಲಾಮಯ ದುರ್ಗಮ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಕುಕರ್ಮಫಲ ಭಾರವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು, ಗಿರಿಯನ್ನೇರಿ ಪೋಗಲಶಕ್ತನಾಗಿ, ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಉರಿಯುವ ಜಠರಾಗ್ನಿಸಂದೀಪಿತ ಗಾತ್ರನಾಗಿ ಸುಮ್ಮನೆ ಕಂಡವರ ಮೇಲೆ ಕೆಂಡವನ್ನು ಕಾರಿ ಶಪಿಸುವನು. ಕಾಲಕಾಲದಿ ಅನ್ನ ನಿದ್ರಾದಿಗಳನ್ನು ಕಾಣದೆ ಕೈಕಾಲು ಸೋತು ಮಲಗುವನು. ಅಜಗರವು ನುಂಗಿದ ಮೇಕೆಯಂತೆ, ತಪಿಸಿ ನಿದ್ರಾವ್ಯಸನಗಳಲ್ಲಿ ಮಗ್ನನಾಗಿ ಸಾಯುವನು. ದಂದಶೂಕ ದುಷ್ಟಪ್ರಾಣಿಗಳು ಕಚ್ಚಲು ಮೂರ್ಛೆಹೊಂದುವನು. ಅಂಧಕೂಪದಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದವನಂತೆ ಗರ್ಭದಲ್ಲಿ ತಾನೂ ಕುರುಡನಾಗಿ ನರಳುವನು. ನರಕಕೂಪದಲ್ಲಿ ಬೀಳುವನು. ಅಲ್ಪಸುಖರಸವನ್ನು ಹುಡುಕುತ್ತಾ ಮಧು ಮಕ್ಷಿಕದಂತೆ ತಿರುಗಿ, ವಿಟರಿಂದ ವಂಚಿತನಾಗಿ ಅವರನ್ನು ತಾನೂ ವಂಚಿಸಿ ತಂದ ಧನವನ್ನು ಇತರರು ಮತ್ತು ಸ್ತ್ರೀಜನರು ಅಪಹರಿಸಲು, ಕದ್ದು ಪರಧನವನ್ನಾಶಿಸುವನು. ಪರವನಿತಾಭಿ ಲಾಷೆಯು ಮನವನ್ನು ಮೆರೆಸಲು, ಮಾನವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಹೇಯವರ್ತನನಾಗುವನು.

ಕೆಲವೆಡೆ ಪ್ರಾವರಣಾದಿಗಳಿಲ್ಲದೆ ಶೀತ ವಾತಾತಪ ವರ್ಷಗಳಿಗೆ ಸಿಕ್ಕು ನಡುಗಿ, ಒಣಗಿ, ಸುಟ್ಟು, ತೊಯ್ದು ಕಷ್ಟಪಡುತ್ತಾ, ಮಾರಿ, ಕೊಂಡು, ವ್ಯವಹಾರದಿಂದ ಧನವನ್ನು ಹೊಂದಲು ಯತ್ನಿಸುವನು. ಯುಕ್ತಾಯುಕ್ತಗಳನ್ನರಿಯದೆ ರಸಾದಿಗಳನ್ನು ವಿಕ್ರಯಿಸುವನು. ಆಗ ಧನ ನಷ್ಟವಾದಾಗ ಶಯ್ಯಾಸನ ಸ್ಥಾನ ವಿಹಾರ ಸುಖಗಳಿಗೆರವಾಗಿ ಪರರನ್ನಾಶ್ರಯಿಸಿ ಬದುಕುವನು. ಅವರ ದ್ರವ್ಯಾಪಹಾರವನ್ನು ಮಾಡಿ ಬಂಧನ ತಾಡನಾದಿಗಳಿಂದ ಅವಮಾನ ವನ್ನು ಪೊಂದುವನು. ಮಧುರಾಲಾಪ ಚತುರ ಪಕ್ಷಿಗಣಕ್ಕಾಶ್ರಯವು ಲತಾಸುಂದರವು ಆದ ಸ್ತ್ರೀಜನ ಭುಜವನ್ನಾಶ್ರಯಿಸಿ ಲತಾಪಂಜರದಲ್ಲಿ ತಗಲಿಕೊಂಡು ಬಿಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಾರದೆ, ಕೊನೆಗೆ ಕಾಲ ಚಕ್ರವು ರಭಸದಿಂದ ತಿರುಗುತ್ತಾ ನುಂಗಲು, ಮೃತನಾಗಲಿಚ್ಛಿಸದೆ, ಅಲ್ಲಿದ್ದ

ಕಂಕ ಬಕ ಗೃಧ್ರಗಳಿಗೆ ಶರಣೆನ್ನುವನು. ಬಕದಂತೆ ತಿನ್ನುವ ವಿಘ್ನೇಶ್ವರನ್ನು, ಕಂಕದಂತೆ ಮೈಥುನ ಲೋಲ ಯಕ್ಷಾದಿಗಳನ್ನು, ರುಧಿರಾಸವ ಲೋಭಗೃಧ್ರದಂತೆ ಹಿಂಸಾರತವಾದ ಭದ್ರಕಾಳ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು ಸೇವಿಸಿ, ಮೊರೆಹೊಕ್ಕು, ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಜನ್ಮವನ್ನೂ ಲೆಕ್ಕಿಸದೆ, ಹೀನ ವೃತ್ತಿಯನ್ನು, ಮಾಯಾವಿದ್ಯೆಯನ್ನು ಅವಲಂಬಿಸುವನು. ಸೇವಾವೃತ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಸುಖವನ್ನು ಕಾಣುತ್ತಾ, ಹಿಂಸೆಯಲ್ಲಿ ರತನಾಗುವನು. ಉಪನಯನಾದಿಗಳನ್ನು, ಸ್ನಾನಾಚಮನಾದಿ ಸತ್ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಕಷ್ಟಕರವೆಂದು ವರ್ಜಿಸಿ, ಶೂದ್ರಸದೃಶನಾಗಿ ಇಂದ್ರಿಯಸುಖವೇ ಪರಮಧ್ಯೇಯವಾಗಲು ಸ್ತ್ರೀಯರನ್ನು ನೋಡಿ ನಗುತ್ತಾ ಅವರು ತನ್ನನ್ನು ನೋಡಿ ನಲಿದರೆ ಸಾಕೆಂದು ಕೋರುತ್ತಾ ಜೀವನಮಾರ್ಗದ ತುದಿಯಾದ ಮೃತ್ಯುಗಿರಿಯನ್ನು ಸೇರುವನು. ವಿವಶನಾಗಿ ಐಹಿಕ ಮಾತ್ರ ಫಲವಾದ ಗೃಹವೆಂಬ ಕೋಟರದಲ್ಲಿ ಸುತದಾರವತ್ಸಲನಾಗಿ ಕಾಲಕಳೆಯುತ್ತಾ ಮೈಥುನಾಶೆಯಿಂದ ನಿದ್ದೆಗೆಟ್ಟು ಚಿಂತಿಸಿ ಪೋಗುತ್ತಿರುವನು. ಮಾರ್ಗ ದಲ್ಲಿ ಹಾಳುಭಾವಿಯಲ್ಲಿ ಕಾಲುಜಾರಿ ಬೀಳುವನು. ದೈವಾತ್ ದೊರೆತ ಬಳ್ಳಿಯನ್ನು ಪಿಡಿದು ಮೇಲಕ್ಕೇರಿಬರುವಾಗ, ಅಲ್ಲಿ ಕಾದು ನಿಂತ ಕಪ್ಪಾದ ಮದ್ದಾನೆಯ ಕಾಲ ಕೆಳಗೆ ಸಿಕ್ಕು ಮೃತಿಯನ್ನಪ್ಪುವನು.

ಅಕಸ್ಮಾತ್ತಾಗಿ ಅಲ್ಲಿಂದ ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಂಡು ತನ್ನ ಸಾರ್ಥಕುಲವನ್ನು ಸೇರಿ, ಮತ್ತೆ ಹಾದಿ ನಡೆಯುವನು. ದಾರಿಯ ಕೊನೆ ಯಾವಾಗ, ಎಂತು, ಎಂಬುದನ್ನರಿಯದೇ ಭ್ರಮಿಸು ತ್ತಿರುವನು. ಕುಟುಂಬ ಭಾರವನ್ನು ಹೊತ್ತು ಬೆನ್ನು ಬಾಗುವುದು. ದಾನಾದಾನ ಕರ್ಮ ಗಳಿಂದ ವಿತ್ತವ್ಯಯವಾಗಲು, ವೈರಾಗ್ನಿಯಲ್ಲಿ ಹೃದಯವು ಸುಟ್ಟು ಬಹುಕಷ್ಟದಿಂದ ಗೋಳಿ ಡುತ್ತಾ, ಪೋಗಲೇಬೇಕಾಗಿ ದಿಙ್ಮೂಢನಾಗುವನು. ತನ್ನ ದೇಹವೇ ತನ್ನನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಬಿದ್ದು ಹೋದಾಗ, ಬೇರೇ ದೇಹಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿ ಆಯಾ ದೇಹವಿತ್ತ ಕರ್ಮದ ಗಂಟನ್ನು ಮಾತ್ರ ಹೊತ್ತು, ಸಂಸಾರಾಟವಿಯನ್ನೇ ಪೊಕ್ಕು ಭ್ರಮಿಸುವನಲ್ಲದೆ, ಹರಿಯಂ ಭಜಿಸಿ ಭವಾಟವೀ ಭೇದನವನ್ನು ಮಾಡಿ, ಸಂಸಾರದ ಪಾರವನ್ನು ಸೇರುವವನು ಬಹುದುರ್ಲಭ ನಾಗಿರುವನು. ರಾಜೇಂದ್ರರು ಆಗಿ ಹೋದರು; ದಿಗ್ಗಜಪರ್ಯಂತವಾದ ರಾಜ್ಯವನ್ನೂ ಆಳಿದರು. ಆದರೆ ನಾನು ನನ್ನದೆಂದು ಪರಸ್ಪರ ಬದ್ಧವೈರರಾಗಿ ಯುದ್ಧರಂಗದಲ್ಲಿ ವೀರ ಶಯನವನ್ನು ಪೊಂದಿದರಾಗಲಿ, ಹಿಂದೆ ಹಿಡಿ ಹುಡಿಮಣ್ಣನ್ನೂ ಒಯ್ಯಲಾರದೆ ಹೋದರು; ಹಿಂಸಾರಹಿತ ಮುನಿವೃತ್ತಿಯಿಂದ ಭೂತಸುಹೃದರಾದ ಸುಜನರ ಪುಣ್ಯಲೋಕವೂ ಅವರಿಗೆ ಸಿಗಲಿಲ್ಲ.

ರಹೂಗುಣ! ಸಮಸ್ತ ವೈರವನ್ನು ತ್ಯಜಿಸು. ಭೂತಮಾತ್ರ ಮಿತ್ರನಾಗು. ಸಂಸಾರಾಟವೀ ಸಕ್ತನಾಗಬೇಡ! ಹರಿಯನ್ನು ಸೇವಿಸು. ಜ್ಞಾನಖಡ್ಗದಿಂದ ಭವಾಟವಿಯನ್ನು ತುಂಡರಿಸಿ, ತ್ಯಜಿಸಿ, ಜನನ ಮರಣ ನದಿಯನ್ನು ದಾಟಿ, ಶ್ರೀಹರಿಯನ್ನು ಸೇರು.

ಆಗ ರಹೂಗಣನಿಂತೆಂದನು—

ಅಹೋ! ಸ್ವರ್ಗಾದಿಲೋಕಗಳಲ್ಲಿ ಬರುವ ದೇವತಾದಿ ದೇಹಗಳಿಗಿಂತಲೂ ತಮ್ಮಂಥ ಹೃಷೀಕೇಶ ಯಶೋಗಾನ ಚತುರಾಂತಃಕರಣರಾದ ಸುಜನರ ಸದುಪದೇಶ

ಪ್ರಚುರ ಸಮಾಗಮವಾಗುವ ನರಜನ್ಮವೇ ಬಲು ಶ್ರೇಯಸ್ಸಾಧನವು!

ಸ್ವಾಮೀ! ನಿನ್ನ ಚರಣಾರವಿಂದರಜಃಸ್ನಾತನಾಗಿ ನಿಷ್ಪಾಪನಾದವನಿಗೆ ಶ್ರೀಶನಲ್ಲಿ ನಿಶ್ಚಲ ನಿರ್ದೋಷ ಭಕ್ತಿಯು ಪುಟ್ಟುವುದೆಂಬುದೇನಾಶ್ಚರ್ಯವು! ನಾನೇ ಇದಕ್ಕೆ ಸಾಕ್ಷಿಯಾಗಿರುವೆನು. ನಿನ್ನ ಒಂದೇ ಮುಹೂರ್ತಮಾತ್ರ ಸಂಗಬಲದಿಂದ ನನ್ನ ಕುತರ್ಕಜನಿತ ವಿವೇಕ ರಾಹಿತ್ಯವು ನಷ್ಟವಾಗಿಪೋಗಿ ನಾನು ಕೃತಾರ್ಥನಾದೆನಲ್ಲವೇ! ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಅವಧೂತಚರ್ಯೆಯಿಂದ ಸಂಚರಿಪ ಮಹನೀಯರಾದ ಬ್ರಹ್ಮಾದಿ ದೇವತೆಗಳಿಂದಲೂ ಸನಕಾದಿ ಕುಮಾರ ಬ್ರಹ್ಮಚಾರಿಗಳಿಂದಲೂ ಯುವಕರಾದ ವಾಯುವರುಣೇಂದ್ರಚಂದ್ರಾದಿಗಳಿಂದಲೂ ವಟುಗಳಾದ ನಾರದಾದಿ ಋಷಿಗಳಿಂದಲೂ ಸರ್ವಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ಶಿಶುಮಾತ್ರರಾದರೂ ಸರಿ, ಅವರೆಲ್ಲರಿಂದ ರಾಜಮಾತ್ರನಿಗೆ ಕ್ಷೇಮವಾಗಲಿ! ನಿನಗೆ ನಮಃ.

ಇಂತು ನುಡಿದು ರಹೂಗಣನು ವಂದಿಸಲು ಆ ಪರಮಾತ್ಮಸತ್ತತ್ತ್ವಜ್ಞಾನಿಯಾದ ಜಡಭರತನು ಕರುಣೆಯಿಂದ ಜ್ಞಾನವನ್ನಿತ್ತು ತನ್ನ ಚರಣಕಮಲಾರ್ಚನೆಗೈದ ರಾಜನನ್ನು ಬೀಳ್ಕೊಟ್ಟು, ತುಂಬಿದ ಅಂಬುಧಿಯಂತೆ ತುಳುಕದೆ ಇಂದ್ರಿಯದಮನಶೀಲ ಚಿತ್ತವೃತ್ತಿಯನ್ನು ಹರಿಯಲ್ಲರ್ಪಿಸಿ, ಭೂಮಂಡಲವನ್ನು ಸಂಚರಿಸುತ್ತಾ ಪ್ರದಕ್ಷಿಣೀಕರಿಸಿದನು.

ಆ ಸುಜನ ಲಲಾಮನಿಂದ ಜ್ಞಾನನಿಧಿಯನ್ನು ಪೊಂದಿದ ರಹೂಗುಣನು, ತಾನೇ ದೇಹವೆಂಬ ಅನ್ಯಥಾ ಮತಿಯನ್ನೂ ತನ್ನ ಅಂತರ್ಯಾಮಿ ಶ್ರೀಹರಿ ವಿಷಯಕ ಅನ್ಯಥಾ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಕೂಡ ತ್ಯಜಿಸಿ, ನಿರ್ಮಲ ಭಗವದ್ಗುಣ ಚಿಂತನಾದ್ಯಸ್ತ ಸಮಸ್ತಚಿತ್ತನಾದನು. ಭಗವದ್ಭಕ್ತರ ಚರಣಸೇವೆಯ ಮಹಿಮೆಯೇ ಇಂತಹದಲ್ಲವೇ!

ಆ ಭರತನನ್ನು ಕುರಿತು ಇಂತು ಪಾಡುವರು—

ಶ್ರೀ ಋಷಭಪುತ್ರನಾದ ಭರತನಂತೆ ವರ್ತಿಸಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸುವುದೆಂದರೆ ಗರುಡನಂತೆ ಹಾರಲು ಮಕ್ಷಿಕವು ಯತ್ನಿಸಿದಂತೆಯೇ ಸರಿ! ಲೋಕಮಾರ್ಗವನ್ನು ಶಾಸ್ತ್ರಮಾರ್ಗವನ್ನೂ ಬಿಡದೆ, ನಡೆಸಿ ರಾಜನ್ಯನಾದ ಭರತನು ಕೊನೆಗೆ ದುಸ್ತ್ಯಜರಾದ ದಾರಾಪುತ್ರರನ್ನು ಮಿತ್ರರನ್ನು ಸಮೃದ್ಧ ರಾಜ್ಯವನ್ನು, ಯೌವನದಲ್ಲಿಯೇ ಮಲವನ್ನಂತೆ ಬಿಟ್ಟು ಹೊರಟನು! ಇಂತಹ ಸಂಪತ್ತನ್ನು ದೇವತೆಗಳೂ ಬೇಡುತ್ತಿದ್ದರಾದರೂ ಭರತನು ಒಂದನ್ನೂ ಲೆಕ್ಕಿಸದೆ ಪೊರಮಟ್ಟು, ತಪೋವನವನ್ನು ಸೇರಿದನು.

ಮಧುವೈರಿಪದಸೇವಾನುರಕ್ತ ಮನಸ್ಕರಾದ ಸುಜನರದನ್ನು ಮೋಕ್ಷಕ್ಕಾಗಿಯೂ ಬಿಟ್ಟುಕೊಡದಿರುವರೆಂಬುವುದು ನಿಜ!

ಯಜ್ಞೇಶ! ದರ್ಮಪಾಲಕ! ಕರ್ಮಫಲದಾನನಿಪುಣ! ಸರ್ವಜ್ಞಶಿಖಾಮಣೇ! ನಾರಾಯಣ! ಹರೇ! ರಮಾಪತೇ! ಎಂದು ಪೊಗಳುತ್ತಾ ಮೃಗದೇಹವನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿ ಜಡಭರತನೆನಿಸಿದ ಮಹಾನುಭಾವನಿಗೆ ನಮಸ್ಕಾರವು!

ಇಂತು ಭಾಗವತಜನಬಹುಮತವಾದ ಭರತಚರಿತೆಯನ್ನು ನಿನಗೆ ಪೇಳಿದೆನು ರಾಜನ್! ಇದು ಮಂಗಳಕರವು! ಆಯುರ್ವೃದ್ಧಿಪ್ರದವು, ಧನ್ಯವು, ಯಶಸ್ಕರವು, ಸ್ವರ್ಗಾಪವರ್ಗ- ಸಾಧನವಾಗಿದೆ, ಹೇಳಿ ಕೇಳಿದವನ ಸರ್ವಾಭೀಷ್ಟಗಳನ್ನು ಪೂರೈಸಿಕೊಟ್ಟು

ಶ್ರೀಹರಿಯೇ ರಕ್ಷಿಸುವನು. ಅವನಿಂದ ಮತ್ತೊಬ್ಬನಿಂದ ಬೇಡಲರ್ಹವಾದ ಕಾಮಿತವು ಉಳಿದಿರುವುದಿಲ್ಲ.

೧೪. ಭವಾಟವೀ ವಿವರಣೆ

ರಹೂಗಣನು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿದನು–

ಭಾಗವತಸತ್ತಮ! ಜೀವಲೋಕದ ಸಂಸಾರವನಮಾರ್ಗವನ್ನು ವ್ಯಂಗ್ಯಭಂಗಿಯಿಂದ ವರ್ಣಿಸಿದೆ. ಅದು ಕೇವಲ ಪಂಡಿತ್ಯೈಕಗಮ್ಯವಾಗಿದೆ. ನನ್ನಂತಹ ಪಾಮರರದರ ಅರ್ಥ ವನ್ನೆಂತು ತಿಳಿಯುವರು? ಆದ್ದರಿಂದ ನನಗೆ ತಿಳಿಯುವಂತೆ, ಶಬ್ದಾರ್ಥಜ್ಞಾನವೆನಗೆ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಆಗುವಂತೆ, ದಯಮಾಡಿ ವಿಸ್ತರಿಸಿ ಪೇಳು!

ಸೂತನು 'ಶೌನಕಾ! ಆಗ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಿಂತು ಕೇಳೆಂ'ದನು.

ರಾಜನ್! ಅನಾದ್ಯವಿದ್ಯಾಕಾಮಕರ್ಮಗಳಿಂದ ಜೀವನು ಸಂಸಾರವನದಲ್ಲಿ ಹಾದಿ ತಪ್ಪಿದವನಂತೆ ಅಲೆಯುತ್ತಿರುವನು. ಸತ್ತ್ವಾದಿಗುಣನಿರ್ಮಿತ ದೇಹಬಂಧದಿಂದ ಅಜ್ಞಾನಾ ವೃತನಾಗಿ, ನಾನು ನನ್ನದೆಂಬ ಭ್ರಾಂತಿಯಿಂದ, ಪುಣ್ಯಪಾಪ ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ, ತತ್ಫಲ ವಾದ ಸುಖ-ದುಃಖಗಳನ್ನು ಪೊಂದುತ್ತಿರುವನು. ಅವನ ಸಂಸಾರಮಾರ್ಗವು ದುರ್ಗಮಾ ರಣ್ಯದಂತೆ ಗಹನವಾಗಿ, ವಿವಿಧ ಕಷ್ಟದಾಯಕವಾಗಿರುವುದು. ಶ್ರೀಹರೀಚ್ಛೆಯಿಂದ ಬಂದ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ವರ್ತಕನಂತೆ ಕರ್ಮದ ಗಂಟುಗಳನ್ನು ಪೊತ್ತು ಹೋಗುತ್ತಾ ತಾನಾಗಿ ಮಾಡಿ ಕೊಂಡದ್ದನ್ನು ಉಣ್ಣುತ್ತಾ, ಶ್ಮಶಾನದಂತೆ ಅಮಂಗಲವು, ನರಕದಂತೆ ದುಃಖಪೂರ್ಣವ, ಇಂದ್ರಜಾಲದಂತೆ ಕಾಪಟ್ಯಜಟಿಲವು ಆದ ಭವಾಟವಿಯಲ್ಲಿ ನರಳುವನಾಗಲಿ ನರಸಖನ ಸಕಲಹೃತ್ತಾಪಹರಚರಣಸರಸಿಜಯುಗಳವನ್ನು ತನ್ಮಕರಂದರಸಮತ್ತಚಿತ್ತ ಗುರು ಮಧು ಕರಸುಗೀತವನ್ನೂ ಸೇವಿಸದೇ ಕೆಟ್ಟು ಕಷ್ಟಪಡುತ್ತಿರುವನು.

ದುಸ್ಯಜನರಂತೆ ಮನಸ್ಸು ಪಂಚೇಂದ್ರಿಯಗಳು ಪುರುಷನ ಧರ್ಮವೆಂಬ ಧನವನ್ನು ದೋಚಿಕೊಳ್ಳಲು, ಶ್ರೀಪರಮಪುರುಷನ ಚರಣಾರಾಧನೆಯು ಮೋಕ್ಷಸಾಧನವೆಂದು ತಿಳಿದೂ ಜೀವನು ದರ್ಶನ ಸ್ಪರ್ಶನ ಶ್ರವಣ ಭೋಜನ ಘ್ರಾಣಗಳೆಂಬ ವೃತ್ತಿಗಳಲ್ಲಿ ಮನದಿಂದ ತೊಡಗಿ ಕೆಡುವನು. ಇವನ ಮಕ್ಕಳು ಮಡದಿಯರು ತೋಳ ನರಿಗಳಂತೆ ಕಾದಿದ್ದು ಕುಟುಂಬಭರಣ ದಕ್ಷನೆನಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ತೊಳಲುವ ಜೀವನ ಧನವನ್ನು ಕಣ್ಣೆದುರಿ ನಲ್ಲೇ ಕದ್ದು ತಿಂದು ಮೇಲೆ ಕಾದುವರು. ಎಷ್ಟು ಕಷ್ಟಪಟ್ಟು ಕಳೆ ಕೀಳಿಸಿದರೂ ಮತ್ತೆ ಹೊಲದಲ್ಲಿ ಹುಲ್ಲು ಮುಳ್ಳು ಬೆಳೆವಂತೆ, ಗೃಹಸ್ಥಾಶ್ರಮವೆಷ್ಟು ಚೊಕ್ಕಟವಾಗಿಸಲು ಯತ್ನಿಸಿ ದರೂ ಕೊಳಕಾಗಿಬಿಡುವುದು. ಕಾಮವು ಸಾಕೆನಿಸಿದೆ ಕೊಟ್ಟಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಕಟ್ಟಿಟ್ಟ ಪಶುವಿನಂತೆ ಮನೆಯಲ್ಲಿರುವವನನ್ನು ಶಲಭಮಶಕ ಸದೃಶ ನೀಚಜನರು ಕಿತ್ತಿ ತಿನ್ನುವರು. ಶಕುಂತ ತಸ್ಕರಮೂಷಕಗಳು ಧಾನ್ಯವನ್ನು ಅಪಹರಿಸುವುವು. ಅವಿದ್ಯಾ ಕಾಮ ಕರ್ಮಗಳೆಂಬ ಕೆಸರು ಮನವೆಂಬ ಮಣಿಯನ್ನು ಮುತ್ತಿ ಕಣ್ಣು ಕಾಣದೆ, ಗಂಧರ್ವನಗರದಂತೆ ತೋರುವ ಮನೋ ರಥಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ ವ್ಯರ್ಥ ಪ್ರಯತ್ನನಾಗಿ ಪ್ರಯಾಸಪಡುವನು. ದೇಹದ ಕಾಂತಿಯನ

ಕಂಡು ಭ್ರಮೆಗೊಂಡು, ಬಂಗಾರವೆಂದು ಅಂಗಾರಖಂಡುವನ್ನು ಪಿಡಿದು ನೊಂದು, ಕೊಳ್ಳಿದೆವ್ವಗಳಂತಿರುವ ಕಾಂತೆಯರ ಬೆನ್ನಟ್ಟಿ ತಿರುಗುವನು. ಪಾನೀಯಾದಿ ಜೀವನೋಪಾಯ ಸಂಪಾದನ ಶ್ರಮವನ್ನು ಲೆಕ್ಕಿಸದೆ, ರಾಮಾಮಣಿಯ ವರಾರೋಹ ಸುಖಾಸೆಯಿಂದ ಕಾಮಕಶ್ಮಲ ಚಿತ್ತನಾಗಿ, ಮಾನ-ಮರ್ಯಾದೆಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟು, ಸಾಕ್ಷಿಯಾಗಿ ವೀಕ್ಷಿಸುತ್ತಿರುವ ದಿಗ್ದೇವರನ್ನೂ ಅವಮಾನಿಸಿ, ಅಧರ್ಮವನ್ನು ಮಾಡುವನು. ವಿಷಯ ಧ್ಯಾನದಿಂದ ಶಾಸ್ತ್ರಜನಿತ ಸ್ಮೃತಿ ನಶಿಸಲು, ಬಿಸಿಲುಗುದುರೆಯಂತಿರುವ ಶ್ರಮಾಪಾದಕ ವಿಷಯಸುಖವನ್ನು ಹುಡುಕುತ್ತಾ, ಸಂರಂಭದಿಂದ ಸಂಚರಿಸುವನು. ರಾಜಪುರುಷನ ನಿಷ್ಠುರ ಭರ್ತ್ಸನದಿಂದ ನೊಂದು ಅಪುಣ್ಯವೃಕ್ಷಗಳಂತೆ, ಉಭಯಲೋಕ ಶೋಕದಾಯಕ ರಾಜ ಕುಜನರನ್ನು ಸೇರಿ, ಅವರನ್ನು ಕಾಡಿ ಬೇಡುವನು; ಪಾಷಂಡರನ್ನೂ ಸೇರಿ ದೈವದ್ರೋಹವನ್ನು ಬಗೆವನು. ಎಲ್ಲಿಂದಲೂ ಧನವು ಬಾರದಾದಾಗ, ಮಕ್ಕಳನ್ನೂ ಬಾಲಕ ರನ್ನೂ ಬಿಡದೆ ಬಿಕ್ಕೆಬೇಡಿ, ಮನೆಯಲ್ಲಿದ್ದವರೆಲ್ಲರೂ ತಿರಸ್ಕರಿಸಲು, ಸುಮ್ಮನೆ ಕುದಿಯು ವನು. ಧನವಿಲ್ಲದಿರೆ ಹೆಣದಂತೆ ನಿರುತ್ಸಾಹನು, ನಿಸ್ತೇಜನೂ ಆಗಿ ಗೃಹಾಶ್ರಮ ಕರ್ಮ ಗಹನ ಗಿರಿಯನೇರಲಾರದೆ, ತಾಪತ್ರಯಗಳೆಂಬ ಕಲ್ಲು ಮುಳ್ಳಿನಲ್ಲಿ ನಡೆಯುತ್ತಾ ರೋದಿಸುವನು.

ಹಸಿವೆಯಿಂದ ಹೊಟ್ಟೆಸುಟ್ಟಾಗ, ಆಹಾರವನ್ನು ಬೇಡಿ, ಕೊಡದ ಸ್ವಜನರನ್ನು ಕೋಪಿಸಿ ಬೈದು, ಕದ್ದುತಿಂಬುವನು. ನಿದ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಶವದಂತೆ ಮಲಗುವನು. ದುರ್ಜನ ವೃಶ್ಚಿಕಗಳು ಕಡಿಯಲು ನಿದ್ರೆಬಾರದೆ, ಹೊರಳಾಡಿ ಗೋಳಿಡುವನು. ಕುರುಡನಂತೆ ಜ್ಞಾನ ಶೂನ್ಯನಾಗಿ ಕಾಮಕೂಪದಲ್ಲಿ ಬೀಳುವನು. ಪರದ್ರವ್ಯವನ್ನು ಪರದಾರೆಯರನ್ನು ಪಡೆಯಲು ಪೋಗಿ, ರಾಜನಿಂದಲೂ ತದ್ಭರ್ತ್ರಾದಿಗಳಿಂದಲೂ ಶಿಕ್ಷೆಯನ್ನು ಅನುಭವಿಸಿ, ಕೊನೆಗೆ ನರಕವನ್ನು ಸೇರುವನು. ಶೀತ ವಾತ ವರ್ಷ ವಹ್ನಿಗಳಿಂದ ತನ್ನನ್ನು ತನ್ನವರನ್ನು ರಕ್ಷಿಸ ಲಾಗದೆ ವಿಷಣ್ಣನಾಗುವನು. ವಿತ್ತಶಾಠ್ಯದಿಂದ ಕವಡೆಗಾಗಿ ಕೋಟೆಯನ್ನೂ ವೆಚ್ಚಿಸಿ, ದುರಂತ ಚಿಂತಾವಶನಾಗುವನು. ಯಾವ ಶ್ರೀಹರೀಚ್ಛೆಯಿಂದ ಬಂದಿದೆಯೋ ಈ ಸಂಸಾರ ಮಾರ್ಗಗಮನವು ಆಶ್ರೀಹರೀಚ್ಛೆಯೇ ತನ್ಮೋಚಕವೆಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿದೂ, ಅನುಸರಿಸಿ ಗುರುಚರಣವಂ ಸೇವಿಸದಿರುವನು. ಪರಮ ಮಂಗಲಕರವಾದ ಆ ಹರಿಸೇವೆ ಉಪಶಮ ಶೀಲರಾದ ಸುಜನರಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಲಭ್ಯವಾಗಿದೆ ಅಲ್ಲವೇ? ಸ್ತ್ರೀಯರ ಭುಜ ಲತಾವಿಷ್ಟ ನಿಜಶಿರಸ್ಕನು ಶಿಶುಕಲಭಾಷಣಾನುರಕ್ತಮನಸ್ಕನು ಆಗಿ ತನ್ನ ಗತಿಯೇನೆಂದಾ ಲೋಚಿಸದೆ ಅಂಧಂತಮಸ್ಸನ್ನು ಪೊಂದುವನು. ಅಬ್ರಹ್ಮಸ್ತಂಬಪರ್ಯಂತ ಜೀವರಾಶಿ ನಾಶಕವಾದ ಶ್ರೀಹರಿಯ ಕಾಲಚಕ್ರ ವೇಗದಿಂದ ನಿಜಾಯುಃಖಂಡಗಳು ಉದುರಿ ಚದುರುತ್ತಿರಲು ನೋಡಿ ಬೆದರಿ ಇತರ ಕ್ಷುದ್ರ ದೇವತೆಗಳನ್ನು ಶರಣೆಂದು ಬೇಡಿ, ಅವರೂ ಆತ್ಮ ವಂಚಕ ರಾದ್ದರಿಂದ, ಸರ್ವೋತ್ತಮ ಶ್ರೀಹರಿಯ ಇಚ್ಛೆಗೆ ವಿರುದ್ಧ ನಡೆಯಲಾಗದಿದ್ದರೂ ಇಷ್ಟಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟಂತೆ ನಟಿಸಿದಾಗ, ಅವರೇ ಗತಿಯೆಂದು ನಂಬಿ, ದ್ವಿಜಕುಲೋಚಿತ ಧರ್ಮಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಪಾಖಂಡನಂತೆ ವೇದದೂಷಕನು, ಶೂದ್ರಸದೃಶಾಚಾರನು

ಆಗಿಬಿಡುವನು. ವಾನರರಂತೆ ಮಿಥುನೀಭವನವೇ ಕುಟುಂಬ ಭರಣವೆಂದು, ಸ್ವೈರವೃತ್ತಿಯಿಂದ ವರ್ತಿಸಿ, ಕಾಲಾವಯವ ವಿಚ್ಛಿತ್ತಿಯನ್ನೂ ಲೆಕ್ಕಿಸದೆ ವ್ಯರ್ಥಜೀವನನಾಗುವನು. ಇಂತನೇಕ ಕಷ್ಟಗಳನ್ನನುಭವಿಸಿ, ಒಂದುದಿನ ಮದಗಜದಂತೆ ನುಗ್ಗಿಬಂದ ಮೃತ್ಯುವಿನ ತುತ್ತಾಗುವನು. ಪುಣ್ಯಕರ್ಮವಶನಾಗಿ ನರಕದಿಂದ ವಿಮುಕ್ತನಾಗಿ, ಮತ್ತೆ ನರಲೋಕವನ್ನು ಸೇರಿ, ಸಂಸಾರವನದಿ ಸುತ್ತುತ್ತಾ, ಸಾಯತ್ತಾ, ಹುಟ್ಟುತ್ತಾ ಕರ್ಮಭಾರವಂ ಪೊತ್ತು ತಿರುಗುತ್ತಿರುವನು.

ರಾಜನ್! ಈ ಸಂಸಾರಮಾರ್ಗವಿಂತು ನಾನಾ ಕ್ಲೇಶವಿಸ್ತಾರವು, ಇದರಲ್ಲಿ ವಿಪನ್ನರನ್ನು ಬಿಡುತ್ತಾ, ಜಾತರನ್ನು ಕರೆದೊಯ್ಯುತ್ತಾ ನರನು ಶೋಕಿಸುವನು, ಮೋಹಿತನಾಗುವನು; ನಗುವನು, ಅಳುವನು, ಪಾಡುವನು, ಆರ್ತಸ್ವರದಿಂದ ರೋದಿಸುವನು. ಇಷ್ಟಾದರೂ ಸಾಧು ಜನರನ್ನು ಸೇರನು. ದಿಗ್ಜಯಿಗಳಾದ ರಾಜರ್ಷಿಗಳು ಕೂಡ ಈ ದುಷ್ಟಕಷ್ಟವನದಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಿ ಬಿದ್ದು ನನ್ನದೆಂಬ ದುರಭಿಮಾನದಿಂದ, ಭೂಖಂಡಗೋಸುಗ ಕಾದಾಡಿ ಅದನ್ನಿಲ್ಲೇ ಬಿಟ್ಟು, ತಾವು ಮಹಾಸಂಗ್ರಾಮ ರಂಗದಿ ಶಯಿತರಾಗಿಹೋದರು. ಈ ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ರಾಗದ್ವೇಷಗಳು, ಭಯಾಭಿಮಾನಗಳು, ಪ್ರಮಾದ ಮದಗಳು, ಶೋಕ ಮೋಹಗಳು, ಈರ್ಷ್ಯಾಮಾತ್ಸರ್ಯಗಳು, ಮಾನಾಪಮಾನಗಳು, ಕ್ಷುತ್ಪಿಪಾಸೆಗಳು, ಆಧಿವ್ಯಾಧಿಗಳು, ಜನನ ಮರಣಗಳು ಎಂಬ ನಾನಾವಿಧ ಸಂಕಟಗಳು ವಿಕಟ ತಾಂಡವವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತ, ಜೀವನವನ್ನು ಮುತ್ತಿ ವ್ಯಥಾಕುಲನನ್ನಾಗಿ ಮಾಡುವುವು.

೧೫. ಭರತವಂಶ–ಗಯಚರಿತೆ

ಶ್ರೀಶುಕನು ಪೇಳಿದನು–

ಭರತನ ಮಗನಾದ ಸುಮತಿಯು ವಿರಕ್ತನಾಗಿ ತನ್ನ ತಾತನಿಂದ ಋಷಭನಂತೆ ಅವಧೂತ ಪದವಿಯನ್ನೈದಿ ಸಂಚರಿಸುತ್ತಿರಲು ನೋಡಿ ಕೆಲ ಕುಜನರು ವೇಷಮಾತ್ರದಿಂದ ಅವನನ್ನನುಕರಿಸಿ, ವೈಭಾಷಿಕಾದಿ ಚತುರ್ಧಾಭನ್ನ ಪಾಖಂಡಮತ ಕಾರಣರಾಗಿ ಪ್ರವರ್ತಿಸುವರು.

ಸುಮತಿಗೆ ಗೃಧ್ರುಶೈನಾದೇವಿಯಲ್ಲಿ ದೇವಪಾದಿ ಎಂಬ ಪುತ್ರನುದಿಸಿದನು. ಅವನಿಗಾಸುರಿಯಲ್ಲಿ ದೇವದ್ಯುಮ್ನನು, ಅವನಿಗೆ ಧೇನುಮತಿಯಲ್ಲಿ ಪರಮೇಷ್ಠಿಯು, ಪರಮೇಷ್ಠಿಗೆ ಸುವರ್ಚಲೆ, ಸುವರ್ಚಲೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರತೀಹನು ಪುಟ್ಟಿದರು. ಆ ಪ್ರತೀಹನು ಆತ್ಮವಿದ್ಯಾ ವಿಶಾರದನಾಗಿ ಶ್ರೀಹರಿಯನ್ನು ಸೇರಿದನು. ಪ್ರತೀಹನಿಗೆ ಸುವಾಲೆಯು, ಪ್ರತಿಹರ್ತಮುಂತಾದ ಮೂವರು ಸುತರನ್ನು ಕೊಟ್ಟಳು. ಪ್ರತಿಹರ್ತನಿಗೆ ಸ್ತುತೀದೇವಿಯಲ್ಲಿ ವ್ಯೋಮ, ಭೂಮರು ಪುಟ್ಟಿದರು. ವ್ಯೋಮನಿಗೆ ಋಷಿಕುಲ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಉದ್ಗೀಥನು ಮತ್ತು ಪ್ರಸ್ತೋತನು ಪುಟ್ಟಿದರು. ಪ್ರಸ್ತೋತನಿಗೆ ವಿರುರುತ್ಸೆಯಲ್ಲಿ ವಿಭುವು ಜನಿಸಿದನು. ವಿಭುವಿಗೆ ರಥ್ಯಾದೇವಿಯಲ್ಲಿ ಪೃಥುಷೇಣನು, ಪೃಥುಶೇಣನಿಗೆ ಆಕೂತಿಯಲ್ಲಿ ನಕ್ತನು, ಅವನಿಗೆ ಋತಿಯಲ್ಲಿ ಗಯನು ಪುಟ್ಟಿದರು.

ಗಯನು ರಾಜರ್ಷಿ ಪ್ರವರನೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧನಾದನು. ಶ್ರೀನಾರಾಯಣನ ಜಗದ್ರಕ್ಷಕ

ಸತ್ತ್ವಕಲಾಂಶದಿಂದ ಜನಿಸಿ, ಕರಚರಣಾದಿ ಚಿಹ್ನಿತ ಶುಬ ಚಕ್ರಾದಿ ಲಕ್ಷಣ ಲಕ್ಷಿತನಾಗಿ, ಗೇಗೀಯಮಾನವಾಗಿ ಗಯನೆನಿಸಿದನು. ಸ್ವಧರ್ಮದಲ್ಲಿಟ್ಟು ಪ್ರಜರನ್ನು ಶಾಸಿಸಿದನು, ತಂದೆಯಂತೆ ಪೋಷಿಸಿ, ತಾಯಿಯಂತೆ ಲಾಲಿಸಿದನು. ಪರಮಪುರುಷನಾದ ಶ್ರೀಹರಿ ಚರಣಾರವಿಂದದಲ್ಲಿ ಸರ್ವವನ್ನರ್ಪಿಸಿ, ಬ್ರಹ್ಮಜ್ಞಾನಿಜನ ಸೇವೆಯನ್ನು ಗೈದು, ಹೆಚ್ಚಾದ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಹರಿಯನ್ನು ಭಜಿಸಿದನು. ಇಂದ್ರಿಯಗಳ ಗೆದ್ದು, ಶೂನ್ಯವಾದ ಮನದಿಂದ ದೇಹಭಿನ್ನ ಜೀವನನ್ನು, ಜೀವಾಂತರ್ಯಾಮಿ ಶ್ರೀಹರಿಯನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿದು ರಾಜ್ಯವನ್ನು ನಿರಬಿಮಾನಿಯಾಗಿ ಪಾಲಿಸಿದನು.

ಪೂರ್ವಜರವನ ಮಹಿಮೆಯನ್ನಿಂತು ಪಾಡಿರುವರು—

ಯಜ್ಞಗಳನ್ನು ಶ್ರೀಹರಿಪ್ರೀತಿಗಾಗಿ ಮಾಡಿ, ಧರ್ಮವನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಿ, ಸರ್ವಸ್ವವನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿ, ಸಜ್ಜನ ಸದಸಸ್ಪತಿಗಳನ್ನು ಭಜಿಸಿ, ಸುಪ್ರಸಿದ್ಧನಾದ ಗಯನಲ್ಲಿ ಶ್ರೀ ಭಗವಂತನ ಕಲೆಯಿತ್ತು ಇಲ್ಲದಿರೆ ಅಂತಹ ಶ್ರೇಯಃಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಸಾದಿಸಲು ಇತರರಿಗೆ ಸಾಧ್ಯವೇ? ಪ್ರಿಯವ್ರತನಂತೆ ಗಯನು ಕರ್ಮದೇವ ಸಮನೆನಿಸಿದನು. ಕೀರ್ತಿ, ಶ್ರೀ, ವಾಕ್, ಸ್ಮೃತಿ, ಮೇಧಾ, ದೃತಿ, ಕ್ಷಮಾ ಎಂಬ ದಕ್ಷಸುತೆಯರು ಮೂರ್ತಿಮತಿಯರಾಗಿ ಬಂದು, ನದೀ ಜಲಗಳಿಂದ ಗಯನನ್ನಭಿಷೇಕಿಸಿದರು. ಧರಾದೇವಿಯು ಗಯನ ಗುಣಗಳಿಗೆ ಮನಸೋತು, ತುಂಬಿದ ಸ್ತನಭಾರದಿಂದ ಹಾಲುಗರೆವ ಕಾಮಧೇನುವಿನಂತೆ ಬೇಕಾದ ಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಪ್ರಜರಿಗೆ ಸಮೃದ್ಧವಾಗಿ ಉತ್ಪಾದಿಸಿ ಕೊಟ್ಟಳು ವೇದಾಬಿಮಾನಿಗಳು ನಿಷ್ಕಾಮನಾದ ಗಯನಿಗೆ ಬೇಕಾದ ವಸ್ತುಜಾತವು ದೊರಕುವಂತೆ ಹರಸಿದರು. ದಿಗ್ದೇಶದ ರಾಜರವನಿಗೆ ಕಪ್ಪಕಾಣಿಕೆಗಳನ್ನರ್ಪಿಸಿದರು. ದರ್ಮರತನಾದ ಗಯನಿಗೆ ವಿಪ್ರರಾಶೀರ್ವಾದಗಳನ್ನು, ಪ್ರಜರು ಷಷ್ಠಾಂಶ ಕಾಣಿಕೆಯನ್ನು, ಪ್ರೀತಿಯಿಂದ ಸಮರ್ಪಿಸಿದರು. ಇಂದ್ರಾದಿ ದೇವತೆಗಳಾಗ ಗಯನ ಯಜ್ಞದ ಹವಿರ್ಭಾಗಗಳಿಂದ ಮತ್ತರಾಗಿ ತೃಪ್ತರಾದರು. ಶ್ರೀಹರಿಯು ತಾನಾಗಿ ಬಂದು ಯಜ್ಞ ಫಲವನ್ನು ತನ್ನ ಅನುಗ್ರಾಹಕ ಕರುಣಾಕಟಾಕ್ಷದಿಂದ ದಯ ಪಾಲಿಸಿದನು. ಯಾವ ಸ್ವಾಮಿಯು ಪ್ರೀತನಾಗಲು ಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯಂತ ಸಕಲ ಜೀವ ದೇವ ಮಾನವ ದಾನವರು ತಾವಾಗಿ ಪ್ರೀತರಾಗುವರೋ ಅಂತಹ ಶ್ರೀಶನು ಗಯನ ಯಜ್ಞಗಳಿಂದ ಪ್ರೀತನಾಗಿ ವರವನ್ನು ಪಾಲಿಸಿ ರಕ್ಷಿಸಿದನು. ಇವೆಲ್ಲವೂ ಗಯನು ಪಡೆದ ಶ್ರೀ ಪುರುಷೋತ್ತಮ ಮಂತ್ರಸಿದ್ಧಿಯ ಬಲವೆಂದು ಜ್ಞಾನಿಜನರು ಪೇಳುವರು.

ಗಯನಿಗೆ ಜಯಂತಿಯಲ್ಲಿ ಚಿತ್ರರಥ, ಖ್ಯಾತಿ, ಅವರೋಧ ಎಂಬ ಮೂವರು ಪುತ್ರರು ಜನಿಸಿದರು. ಚಿತ್ರರಥನಿಗೆ ಊರ್ಜಳಲ್ಲಿ ಸಾಮ್ರಾಟ್ ಮಗನಾದನು. ಅವನಿಗೆ ಉತ್ಕಲೆಯಲ್ಲಿ ಮರೀಚಿಯು, ಅವನಿಗೆ ಬಿಂದುಮತಿಯಲ್ಲಿ ಬಿಂದುಮಂತನು ಪುಟ್ಟಿದರು. ಬಿಂದುಮಂತನಿಗೆ ಸುಷೇಣೆಯಲ್ಲಿ ಮಧುವು, ಮಧುವಿಗೆ ಸುಮನಳಲ್ಲಿ ವೀರವ್ರತನು, ಅವನಿಗೆ ಪ್ರಜಳಲ್ಲಿ ಮನ್ಯು ಪ್ರಮನ್ಯುರೆಂಬೀರ್ವರು ಸುತರಾದರು. ಮನ್ಯುವಿಗೆ ಸತ್ಯಳಲ್ಲಿ ಭುವನನು, ಅವನಿಗೆ ದೋಷಾದೇವಿಯಲ್ಲಿ ತ್ವಷ್ಟನು ಅವನಿಗೆ ವಿರೋಚನಳಲ್ಲಿ ವಿರಜನು, ಅವನಿಗೆ ವಿಷೂಚಿಯಲ್ಲಿ ಶತಜಿತ್ ಪ್ರಮುಖ ಪುತ್ರಶತವು, ಓರ್ವಳು ಮಗಳು ಆದರು.

ಪ್ರಿಯವ್ರತನ ವಂಶವಿಂತು ವಿರಜನವರಿವಿಗೂ ವೃದ್ಧಿಪೊಂದಿ, ಶ್ರೀಹರಿಯು ದೇವತಾಗಣವನ್ನಂತೆ ಕೀರ್ತಿಯಿಂದ ಭೂಲೋಕವನ್ನು ಅಲಂಕರಿಸು.

೧೬. ಭೂಗೋಲ ವಿಚಾರವು—ಜಂಬೂದ್ವೀಪ

ಪರೀಕ್ಷಿತನು ಪ್ರಶ್ನಿಸಿದನು—

ಋಷಿವರಾ! ಈ ವಿಶ್ವವೆಲ್ಲವೂ ಶ್ರೀಹರಿಯ ಪ್ರತಿಮೆ ಎನಿಸಿದೆ. ಈಶಾವಾಸ್ಯವಾದ ಈ ಜಗವು ತದ್ಗದ ಸಮಸ್ತ ಪ್ರಶಸ್ತಸಂಪತ್ತು ಅವನದಾಗಿದೆ. ಸೂರ್ಯಚಂದ್ರ ನಕ್ಷತ್ರ ಗಳವನ ಮನೆಯ ದೀಪವಾಗಿ ಪ್ರಕಾಶಿಸುತ್ತಿರುವರು. ಪ್ರಿಯವ್ರತ ರಥಚರಣ ನಿರ್ಮಿತ ಪರಿಖಾಸಪ್ತಕವೇ ಸಪ್ತಸಮುದ್ರಗಳೆಂದು, ಅವುಗಳ ನಡುವೆ ಇರುವವೇ ಸಪ್ತದ್ವೀಪ ಗಳೆಂದು ನೀನು ಹೇಳಿದೆ. ಆ ದ್ವೀಪ ನದಿಗಳ ಪರಿಮಾಣಗಳನ್ನು ಲಕ್ಷಣಗಳನ್ನೂ ಚೆನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿಯಲಿಚ್ಛಿಸುವೆನು. ಸ್ಥೂಲರೂಪ ಚಿಂತನಾನಂತರವಲ್ಲವೇ ಶ್ರೀಹರಿಯ ಸೂಕ್ಷ್ಮರೂಪ ಚಿಂತನೆಯು. ಹೃದ್ಗತನು, ಗುಣಪೂರ್ಣನು, ನಿಖಿಲೈಶ್ವರ್ಯಾದಿ ಗುಣನಿಧಿಯು ಆದ ವಾಸುದೇವನೇ ಸೂಕ್ಷ್ಮನು. ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡವೇ ಅವನ ಸ್ಥೂಲರೂಪವು. ಆದ್ದರಿಂದ ದಯ ಮಾಡಿ ಅದನ್ನು ವರ್ಣಿಸು.

ಶ್ರೀಶುಕನು ಹೇಳಿದನು—

ಮಹಾರಾಜ! ಪ್ರಕೃತಿಯ ಗುಣ ವ್ಯಾಪಾರವನ್ನು ಮಾಡಿಸಲು ನಾನಾರೂಪದಿಂದ ಸರ್ವಾಂತರ್ಯಾಮಿಯು ಸರ್ವಭಿನ್ನನು ಸರ್ವೇಶ್ವರನು ಆದ ಶ್ರೀಹರಿಯ ಸಂಸ್ಥಾನ ವಿಶೇಷಗಳನ್ನು ಬ್ರಹ್ಮಾಯುವಾದ ಪುರುಷನು ಪೂರ್ತಿಯಾಗಿ ತಿಳಿಯಲಾರನಿನ್ನು ನಮ್ಮ ಪಾಡೇನು? ಆದರೂ ಮುಖ್ಯವಾದ ಭೂಗೋಲ ಖಗೋಲ ವಿಶೇಷಗಳನ್ನು ವೇದಾಂತ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ನಾಮರೂಪ ಲಕ್ಷಣಗಳ ಸಮೇತವಾಗಿ ಸಂಗ್ರಹಿಸಿ ಹೇಳುವೆನು.

ಈ ನಾವಿರುವುದೇ ಜಂಬೂದ್ವೀಪವು. ಅನೇಕ ದಳ ವಿಶಿಷ್ಟ ಕುವಲಯ ಕಮಲ ಕೋಶದ ಒಳಗಿರುವ ವರ್ತುಲಾಕಾರ ಭೂಭಾಗವು ಜಂಬೂದ್ವೀಪವೆನಿಸಿ ಒಂದು ಲಕ್ಷ ಯೋಜನ ವಿಶಾಲವಾಗಿದೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ಒಂದೊಂದು ಒಂಭತ್ತುಸಾವಿರ ಯೋಜನ ಸಮ ವಿಸ್ತಾರವಾದ ಒಂಭತ್ತು ಖಂಡಗಳಿವೆ. ಇವುಗಳ ಮಧ್ಯೆ ಎಂಟು ಮರ್ಯಾದಾಚಲಗಳು ವಿಭಜಿಸಿ ನಿಂತಿವೆ.

ಎಲ್ಲ ಖಂಡಗಳಿಗೂ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿರುವುದು ಇಲಾವೃತವು. ಅದರ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಬಂಗಾರದ ಬೆಟ್ಟವೆನಿಸಿದ ಮೇರುಪರ್ವತವಿದೆ. ಅದರ ಎತ್ತರವು ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ 16 ಸಾವಿರ ಯೋಜನ ಬೇರು-ಮೇಲೆ 84 ಸಾವಿರ ಯೋಜನ ಕಲೆತು ಒಂದು ಲಕ್ಷ ಯೋಜನವಿದೆ. ಅದರ ಅಗಲವು ಮೂಲದಲ್ಲಿ 16 ಸಾವಿರ ಯೋಜನ ಮತ್ತು ಶಿಖರಸಮೀಪದಿ 32 ಸಾವಿರ ಯೋಜನವಿದೆ. ಅದರ ಉತ್ತರದಲ್ಲಿ ನೀಲ, ಶ್ವೇತ ಶೃಂಗವಾನ್ ಎಂಬ ಮರ್ಯಾದಾ ಗಿರಿಗಳು ಕ್ರಮವಾಗಿ ರಮ್ಯಕ, ಹಿರಣ್ಮಯ ಕುರುಖಂಡಗಳನ್ನು ಇಲಾವೃತದಿಂದ ಬೇರ್ಪ ಡಿಸುತ್ತಾ ಪೂರ್ವ ಪಶ್ಚಿಮವಾಗಿ ಲವಣಸಮುದ್ರಪರ್ಯಂತವೂ ವ್ಯಾಪಿಸಿದೆ. ಅವುಗಳ

ಎತ್ತರವು 10 ಸಾವಿರ ಯೋಜನವಾಗಿದೆ. ಅಗಲವು 2 ಸಾವಿರ ಯೋಜನ. ಆದರೂ ಒಂದಕ್ಕಿಂತ ಒಂದು ಉತ್ತರಕ್ಕೆ ಪೋದಂತೆ ಹತ್ತನೇ ಒಂದಂಶದಷ್ಟು ದೀರ್ಘದಲ್ಲಿ ಕಡಿಮೆಯಾಗುತ್ತಾ ಹೋಗುವುವು.

ಇದೇ ವಿಧವಾಗಿ ಇಲಾವೃತದ ದಕ್ಷಿಣದಲ್ಲಿ ನಿಷಧ, ಹೇಮಕೂಟ, ಹಿಮಾಲಯ ಎಂಬ ಮರ್ಯಾದಾ ಗಿರಿಗಳು ಪ್ರಾಗಾಯತವಾಗಿ 10 ಸಾವಿರ ಯೋಜನೋನ್ನತವಾಗಿ ಕ್ರಮವಾಗಿ ಹರಿವರ್ಷ, ಕಿಂಪುರುಷ, ಭಾರತಖಂಡಗಳನ್ನು ವಿಂಗಡಿಸುತ್ತಿವೆ. ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಗಂಧಮಾದನವು, ಪಶ್ಚಿಮದಲ್ಲಿ ಮಾಲ್ಯವಂತವೂ ಮರ್ಯಾದಾ ಗಿರಿಗಳಾಗಿ ನೀಲನಿಷಧ ಗಿರಿಗಳನ್ನು ಮುಟ್ಟಿ ವ್ಯಾಪಿಸಿ, ಭದ್ರಾಶ್ವಕೇತುಮಾಲಖಂಡಗಳನ್ನು ವಿಂಗಡಿಸುತ್ತಿವೆ. ಮೇರುವಿನ ನಾಲ್ಕು ದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿಯು ಮಂದರ, ಮೇರುಮಂದರ ಸುಪಾರ್ಶ್ವ, ಕುಮುದವೆಂಬ ಗಿರಿಗಳು 10 ಸಾವಿರ ಯೋಜನ ವಿಸ್ತೃತವಾಗಿ ಅವಷ್ಟಂಭ ಗಿರಿಗಳೆನಿಸಿ ನಿಂತಿವೆ. ಈ ಪರ್ವತಗಳ ಕೋಡುಗಳಲ್ಲಿ ಚೂತ, ಜಂಬೂ, ಕದಂಬ, ನ್ಯಗ್ರೋಧತರುಗಳು ಧ್ವಜಗಳಂತೆ 1100 ಯೋಜನೋನ್ನತವಾಗಿ ಶತಯೋಜನಾಯತ ಶಾಖಾಸಹಿತವಾಗಿ ರಾಜಿಸುತ್ತಿವೆ. ಅಲ್ಲಿ ಪಯಸ್ಸರ, ಮಧುಸರ, ಇಕ್ಷುರಸಸರ, ಮೃಷ್ಟಜಲಸರಗಳು ಇವೆ. ಸ್ನಾನ ಮಾಡುವ ದೇವಗಣವು ಸ್ವಾಭಾವಿಕ ಯೋಗೈಶ್ವರ್ಯವನ್ನು ಪೊಂದಿ, ಅಮರಲಲನಾಲಲಾಮ ರಮಾ ರಮಣರಾಗಿ ವಿಹರಿಸುತ್ತಿರುವರು.

ಮಂದರಗಿರಿಯ ಮೇಲಿರುವ ಮಾವಿನ ಮರದಿಂದ 1100 ಯೋಜನದ ಎತ್ತರ ದಿಂದ ಗಿರಿಶಿಖರ ಸ್ಥೂಲಫಲಗಳು ಮಂದರಸಾನುವಿನಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದು ಒಡೆದು, ಅದರ ಮಧುರ ಸುರಭಿಳಾರುಣರಸವು ನದಿಯಾಗಿ ಹರಿದು ಅರುಣೋದಾ ಎಂಬ ಪೆಸರಿನಿಂದ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಇಲಾವೃತಖಂಡ ದೇಶದಿ ಪ್ರವಹಿಸಿ ಪೋಗುವುದು. ಅಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನಮಾಡಿ ಚರಿಸುವ ಭವಾನೀ ದೇವಿಯ ಅನುಚರಿ ಸುಂದರಿಯರನ್ನು ಮುಟ್ಟಿ ಸೂಸಿ ಬರುವ ಸುಗಂಧಮಾರುತವು, ಸುತ್ತಲು ಹತ್ತು ಯೋಜನದ ದೇಶವನ್ನು ಆಮೋದಭರಿತವನ್ನಾಗಿಸುತ್ತಿದೆ.

ಜಂಬೂವೃಕ್ಷದಿಂದಲೂ ಬೀಜಾಲ್ಪವು ಹಸ್ತಿಕಾಯ ಸದೃಶರಾದ ಫಲಗಳು ಮೇರು ಮಂದರಸಾನುಗಳನ್ನು ಬಿದ್ದೊಡೆದು, ಹರಿವ ರಸವು, ಜಾಂಬೂನದವಾಗಿ ದಕ್ಷಿಣೇಲಾವೃತ ಖಂಡದಲ್ಲಿ ಹರಿಯುತ್ತಿದೆ. ಅದರ ಎರಡು ದಡದ ಮೃತ್ತಿಕೆಯು ಆ ರಸದಿ ತೊಯ್ದು, ವಾಯು ಸೂರ್ಯಸಂಯೋಗದಿಂದ ಬಂಗಾರವೆನಿಸಿ, ಸಕಲ ಸುರರಮಣೀರಮಣೀಯ ಭೂಷಣವಾಗಿ ಕಟಕಮುಕುಟ ಕಟಿಸೂತ್ರಹಾರಾದ್ಯಾಭರಣರೂಪದಿಂದ ಧಾರಣಯೋಗ್ಯ ವೆನಿಸಿದೆ.

ಕದಂಬವೃಕ್ಷವು ಸುಪಾರ್ಶ್ವದ ಕೋಡಿನಲ್ಲಿದೆ. ಅದರ ಕೋಟರಗಳಿಂದ ಐದು ಮಾರು ಅಗಲವಾದ ಐದು ಮಧುಧಾರಾರೂಪ ನದಿಗಳು ಇಲಾವೃತ ಪಶ್ಚಿಮದೇಶದಲ್ಲಿ ಹರಿಯುತ್ತಿವೆ. ಅದರ ಸುಗಂಧವು ನೂರುಯೋಜನ ದೂರ ವ್ಯಾಪ್ತವಾಗಿ, ಆ ರಸವು ಅವನ ನರನಾರೀ ಸೇವ್ಯವಾಗಿದೆ.

ಶತವಲಶವೆಂಬ ವಟವು ಕುಮುದಪರ್ವತಾಗ್ರದಲ್ಲಿದೆ. ಅದರ ಬುಡಗಳಿಂದ ಹಾಲು ಮೊಸರು ತುಪ್ಪ ಜೇನು ಪಾಯಸಗಳು ಅಂಬರಶಯ್ಯಾಸನಾಭರಣಗಳು ಕಾಮಪ್ರದ

ನದಿಗಳು ಕುಮುದ ಗಿರ್ಯಗ್ರದಿಂದ ಬಂದು ಬೀಳುವುವು. ಇದರ ನದಿಗಳು ಇಲಾವೃತದ ಉತ್ತರದಲ್ಲಿ ಹರಿಯುವುವು. ಇವನ್ನು ಸೇವಿಸುವರಿಗೆ ವಲೀಪಲಿತಾದಿಗಳು ಕ್ಲಮ ಸ್ವೇದ ದೌರ್ಗಂಧ್ಯಗಳು ಜರಾಮರಣಗಳು ಶೀತೋಷ್ಣಮುಖೋಪದ್ರವಗಳು ಇರುವುದಿಲ್ಲ. ಜೀವಮಾನವೆಲ್ಲವೂ ನಿರತಿಶಯ ಸುಖವೇ ಲಭಿಸುವುದು.

ಕುರಂಗ ಕುರರ ಕುಸುಂಭವ ಕಂಕತ ತ್ರಿಕೂಟ ಶಿಶಿರ ಪತಂಗ ರುಚಕ ನಿಷಧ ಶಿತಿವಾಸ ಕಪಿಲ ಶಂಖ ವೈಡೂರ್ಯ ಜಾರುಧಿ ಹಂಸ ಋಷಭ ಸೌನೀರ ನಾಗ ಕಾಲಂಜರನಾರದಾದಿ ಗಿರಿಗಳು ಮೇರುವಿನ ಸುತ್ತಲು ಪುಷ್ಪಕೇಸರಗಳಂತೆ ನಿಂತಿವೆ. ಮೇರುವಿಗೆ ಸುತ್ತಲೂ ಅಷ್ಟಾದಶ ಸಹಸ್ರಯೋಜನ ದೂರದೇಶದಲ್ಲಿ ಜಠರ ದೇವಕೂಟಗಳು ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿಯು ಪವನ ಪಾರಿಯಾತ್ರಗಳು ಪಶ್ಚಿಮದಲ್ಲಿಯು ಕೈಲಾಸಕರವೀರ ಗಿರಿಗಳು ದಕ್ಷಿಣದಲ್ಲಿಯು ಶೃಂಗ ಮಕರಗಿರಿಗಳು ಉತ್ತರದಲ್ಲಿಯೂ ಅಗ್ನಿಯ ಸುತ್ತಲೂ ಪರಿಸ್ತರಣವಿದ್ದಂತೆ ನಿಂತಿವೆ.

ಇಂತಹ ಕನಕಗಿರಿಶೃಂಗದಲ್ಲಿ ಭಗವಂತನಾದ ಚತುರ್ಮುಖನ ಮಂದಿರವಿದೆ. ಅದರ ದೀರ್ಘವು ಹತ್ತು ಸಾವಿರ ಯೋಜನವು. ಅಗಲವೂ ಅಷ್ಟೇ. ಬಂಗಾರದ ಆ ಮನೆಗೆ ಶತ ಕೋಟಿ ಎಂಬ ಪೆಸರು ಪ್ರಖ್ಯಾತವಾಗಿದೆ. ಅಲ್ಲೆ ಸುತ್ತಮುತ್ತಲೂ ತತ್ತದ್ದಿಕ್ಪಾಲಕ ಮಂದಿರ ಗಳೂ ತತ್ತದ್ದಿಗ್ಭಾಗಗಳಲ್ಲಿ ರಚಿತವಾಗಿ 2½ ಸಾವಿರ ಯೋಜನ ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿ ವಿರಾ ಜಿಸುತ್ತಿವೆ.

೧೭. ಭೂಗೋಲ ವಿಚಾರ–ಗಂಗಾವತಾರ–ಇಲಾವೃತ

ಆ ಶತಕೋಟಿ ಮಂದಿರಾಂಗಣದಲ್ಲಿ ಬರಲೆಣಿಸಿ ಸಾಕ್ಷಾದ್ಭಗವಂತನಾದ ತ್ರಿವಿಕ್ರಮನ ವಾಮಪಾದಾಂಗುಷ್ಠನಖನಿರ್ಭಿನ್ನವಾದ ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡಕಟಾಹದ ಬಿರುಕಿನಿಂದ ಬಾಹ್ಯಜಲ ಧಾರೆಯು ತೂರಿಬಂದು ಗೋವಿಂದಸುಂದರ ಚರಣಾರವಿಂದಾವನೇಜನವನ್ನು ಮಾಡಿ ತದ್ಗತಾರುಣಕಿಂಜಲ್ಕ ರಂಜಿತವಾದುದರಿಂದ ಸಕಲಜಗತ್ಕಾಲುಷ್ಯಕ್ಷಾಲನ ಸಮರ್ಥವೆನಿಸಿ ಭಗವತ್ಪದಿ ಎಂಬ ಸಾರ್ಥಕನಾಮದಿಂದ ಪ್ರಶಂಸಿತವಾಗಿ ಒಂದುಸಾವಿರಯುಗದ ಕಾಲ ದಲ್ಲಿಳಿದು ದ್ಯುಲೋಕಮಣಿಯಾದ ಧ್ರುವಮಂಡಲದಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಾಶಿತ ಸ್ವರೂಪವಾಗಲು ಗಂಗೆ ಎಂಬುವರು. ನಾಮಕೀರ್ತನಮಾತ್ರದಿಂದ ಪಾಪಹರಳು ಪರಮಪುರುಷಪಾದ ಸಂಭೂತಳೆಂದಮೇಲೆ ಮತ್ತು ಆಚಮನಮಾತ್ರದಿಂದ ದುರಿತದೂರೀಕರಣ ಸಮರ್ಥಳೆಂದ ಮೇಲೆ ಸ್ನಾನಾದಿಗಳಿಂದ ಪಾಪನಾಶಕಳೆಂದು ಹೇಳಬೇಕೇ? ಶಿಂಶುಮಾರ ಭಗವತ್ಪದಪಂಕಜ ಪಾವನವಾದಾ ಧ್ರುವಮಂಡಲದಲ್ಲಿ ಪರಮಭಾಗವತನು ವೀರವ್ರತನಾದ ಧ್ರುವನಾಜಲವಂ ಕಂಡು 'ಓಹೋ! ಎಂತಹ ಧನ್ಯನಾದೆ! ನಮ್ಮ ಕುಲದೇವತಾ ಚರಣಾರವಿಂದೋದಕ ವಲ್ಲವೇ' ಎಂದು ಪರಮಭಕ್ತಿರಸಾರ್ದ್ರಹೃದಯನು, ಔತ್ಕಂಠ್ಯದಿಂದಾಮೀಲಿತ ನಯನನು, ಆನಂದಾಶ್ರುಕಲಾಭಿರಂಜಿತ ಮುಖಪಂಕಜನು, ಹರ್ಷಪುಲಕಾಂಕುರಿತಗಾತ್ರನಾಗಿ ಇಂದಿನ ವರಿವಿಗೂ ಬಿಡದೆ, ತ್ರಿಕಾಲಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಸ್ನಾನಾದಿಗಳಿಂದ, ಸೇವಿಸಿ ಶಿರಸಾ ಧರಿಸಿರುವನು.

ಅಲ್ಲಿಂದಿಳಿದು ಮಂದಾಕಿನಿಯು, ಋಷಿಲೋಕದಿ ಹರಿಯಲು ನೋಡಿ 'ನಮ್ಮ ತಪಸ್ಸಿಂದು ಫಲಿಸಿತು. ಸರ್ವಾತ್ಮಕನಾದ ವಾಸುದೇವನಲ್ಲಿ ಅನವರತ ಭಕ್ತಿಯೋಗ ಲಾಭ ವನ್ನು ಹೊರತನ್ಯವೇನೂ ಬೇಡೆಂಬ ಮುಮುಕ್ಷುಗಳಾದೆಮಗೆ ಶ್ರೀಹರಿ ದಯಪಾಲಿಸಿದ ಮುಕ್ತಿಯೋ ಏನು?' ಎಂದು ಪರಮಾದರದಿಂದ ತಮ್ಮ ಜಟಾಜೂಟಗಳಲ್ಲಿ ಧರಿಸಿರು ವರು. ಆಗ ದೇವನದಿಯು ಆ ಋಷಿಲೋಕದಿಂದ ಇಂದ್ರಾದಿ ಪುರಸಂಬಂಧದಿಂದ ಸಂಚರಿಪ ಬೃಂದಾರಕ ವಿಮಾನಸಂಕುಲವಾದ ಅಂತರಿಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಬಂದು, ಚಂದ್ರಮಂಡವನ್ನು ತೊಯಿಸಿ ಪ್ರವಹಿಸಿ, ಮೇರುಶಿಖರಸ್ಥಿತ ಬ್ರಹ್ಮಪುರವಾದ ಶತಕೋಟಿ ಮಂದಿರಾಂಗಣದಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದು ಹರಿಯುವುದು. ಅಲ್ಲಿಂದ ನಾಲ್ಕು ಭಾಗವಾಗಿ ನಾಲ್ಕು ದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿಯೂ, ನಾಲ್ಕು ಪೆಸರಿನಿಂದ ಹರಿದು ಸಮುದ್ರವನ್ನು ಸೇರುವುದು. ಸೀತಾ, ಅಲಕನಂದಾ, ಚಕ್ಷುಃ, ಭದ್ರಾ ಎಂದು ಆ ನದಿಗಳ ನಾಮಗಳು.

ಸೀತಾನದಿಯು ಮೇರು ಶಿಖರದಿಂದ, ಕೇಸರ ಪರ್ವತಗಳ ತುದಿಯಿಂದ, ಗಂಧ ಮಾದನ ಶಿಖರಕ್ಕೆ ಹಾರಿ, ಭದ್ರಾಶ್ವ ಖಂಡವನ್ನು ವ್ಯಾಪಿಸಿ ಹರಿದು, ಪೂರ್ವದಿಕ್ಕಿನ ಲವಣ ಸಮುದ್ರವನ್ನು ಸೇರುವಳು. ಮಾಲ್ಯವಚ್ಛಿಖರದಿ ಬಿದ್ದು ಕೇತುಮಾಲಖಂಡದಲ್ಲಿ ಹರಿದು, ಚಕ್ಷು ನದಿಯು ಪಶ್ಚಿಮಾಂಬುಧಿಯನ್ನು ಕಲಿಯುವಳು. ಭದ್ರಾನದಿಯು ಉತ್ತರಕ್ಕೆ ಹಾರಿ, ಶೃಂಗವತ್ಪರ್ವತದ ಕೋಡಿನಿಂದ ಧುಮುಕಿ, ಉತ್ತರ ಕುರು ಖಂಡವನ್ನು ಹರಿದು ದಾಟಿ, ಲವಣೋದಧಿಯನ್ನು ಸೇರುವಳು. ಅಲಕನಂದಾನದಿಯು ಕೂಡ ಬಹು ಗಿರಿಕೂಟಗಳಲ್ಲಿ ಹಾರಿ ಬಂದು, ಹೇಮಕೂಟ ಹಿಮಾಲಯ ಶಿಖರದಿಂದ, ಬಹು ರಭಸಾರ್ಭಟಿಯಾಗಿ ದಕ್ಷಿಣಕ್ಕೆ ಹರಿದು, ಭಾರತ ವರ್ಷದಲ್ಲಿ ಜಲನಿಧಿಯನ್ನು ಕಾಣುವಳು. ಎಷ್ಟೋ ನದನದಿ ಗಳು ಮೇರ್ವಾದಿ ಗಿರಿಗಳಿಂದ ಪುಟ್ಟಿ ಹರಿಯುವವಿನ್ನೂ ಇವೆ. ಆದರೆ ಜಂಬೂದ್ವೀಪದಲ್ಲಿ ಭಾರತವರ್ಷವೇ ಕರ್ಮಭೂಮಿ ಎನಿಸಿದೆ. ಇನ್ನು ಮಿಕ್ಕ ಎಂಟು ವರ್ಷಗಳು ಸ್ವರ್ಗಿಜನರ ಪುಣ್ಯಶೇಷವನ್ನನುಭವಿಸಲು ಪುಟ್ಟಿದ ಭೋಗಭೂಮಿಗಳಾಗಿವೆ. ಅಂತೆಯೇ ಅವು ಭೌಮ ಸ್ವರ್ಗವೆನಿಸಿದೆ. ಅಲ್ಲಿಯ ಪುರುಷರು ಆಯುತಾಯುಷ್ಕರು. ದೇವಕಲ್ಪರು. ಗಜಾಯುತ ಬಲರು. ವಜ್ರಸಂಹನನಾಂಗರು. ಮೋದಮಾನರಮಣೀಸುರತನಿರತರು. ಸ್ತ್ರೀಯರೋ ಏಕಪ್ರಸವರು. ಕಾಲವು ತ್ರೇತಾಯುಗ ಸಮಧರ್ಮಕವಾಗಿರುವುದು. ದೇವಶ್ರೇಷ್ಠರು ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ನಾಯಕರನ್ನು ಪೂಜಿಸುತ್ತಾ ಅವರಿಂದ ಸಕಲಸುಖಗಳನ್ನು ಪೊಂದುವರು. ಸರ್ವತು ಕುಸುಮಫಲಪಲ್ಲವಭರಿತವಾದ ಉದ್ಯಾನಗಳು ಉದ್ಯಾನದಲ್ಲಿ ಫಲಭಾರನತವೃಕ್ಷಗಳು ವೃಕ್ಷಗಳ ಛಾಯಾನಿಬಿಡ ರುಚಿರಕಾನನ ಗಿರಿಕಂದರಾಶ್ರಮಗಳು, ಆಶ್ರಮಗಳಲ್ಲಿ ಅಮಲ ಜಲಾಶಯಗಳು, ಜಲಾಶಯಗಳಲ್ಲಿ ವಿಕಸಿತ ಕಮಲಕಲ್ಹಾರಾಮೋದಭರಿತ ಕಲಹಂಸ ಕಾರಂಡವಸಾರಸಾದಿ ಜಲಪಕ್ಷಿಗಳು ಪಕ್ಷಿ ಕಲಕಲವಿರುತದಿ ಶ್ರುತಿಗೂಡಿಸುವಂತೆ ಝುಂಕಾರ ಮಾಡುವ ಮಧುಕರಗಳು, ಮಧುಕರಗಳನ್ನು ಧಿಕ್ಕರಿಸುವ ಕುಂತಲಗಳಿಂದ ವಿಭ್ರಾಜಿತವಾದ ವದನಪಂಕಜದಿಂದ ಶೋಭಿಪ ಸುರಸುಂದರಿಯರು, ಸುಂದರಿಯರಿಂದ ಜಲಕ್ರೀಡಾಪರ ಮನಸ್ಕರಾದ ಅಮರಪರಿವೃಢರು ಆ ಖಂಡಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ವೈರವಿಹಾರಧೀರರಾಗಿ ಮೆರೆಯುವರು.

ನವವರ್ಷಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಭಗವಾನ್ ನಾರಾಯಣನು ಭಕ್ತಜನಾನುಗ್ರಹಕರಣಶೀಲನಾಗಿ ನಾನಾರೂಪದಿಂದ ವಿರಾಜಿಸಿ ತತ್ತದ್ವರ್ಷಪತಿಗಳಿಂದ ಪೂಜೆಗೊಳ್ಳುತ್ತಿರುವನು.

ಇಲಾವೃತದಲ್ಲಿ ಭಗವಾನ್ ಮಹಾದೇವನೊಬ್ಬನೇ ಪುರುಷನು. ಇನ್ನೊಬ್ಬನಲ್ಲಿಲ್ಲ. ಭವಾನಿಯ ಶಾಪವನ್ನರಿತ ಪುರುಷರಾರೂ ಅಲ್ಲಿ ಪ್ರವೇಶಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ತಿಳಿಯದೇ ಪ್ರವೇಶಿಸಿದವನು ಸ್ತ್ರೀಯಾಗುವನು. ಇದರ ವಿವರವನ್ನು ಮುಂದೆ ನವಮಸ್ಕಂಧದಲ್ಲಿ ಪೇಳುವೆನು. ಭವನು ಕೋಟಿಸುಂದರೀ ಸೇವಿತಳಾದ ನಿಜಸತಿಯಿಂದ ಕೂಡಿ ಅಲ್ಲಿ ನೆಲಸಿರುವನು. ಭಗವಂತನ ಸಂಹಾರಕಾರಣ ಸಂಕರ್ಷಣರೂಪವನ್ನು ತನಗೆ ಕಾರಣವಾಗಿರುವುದರಿಂದ, ಸಮಾಧಿಯಲ್ಲಿ ಧ್ಯಾನಿಸಿ, ಇಂತು ನುತಿಸಿ ಪೂಜಿಸುತ್ತಿರುವನು–

ಶೇಷಸ್ಥಿತಹರೇ! ನಿನ್ನ ಸರ್ವಗುಣಗಳು ಪೂರ್ಣಗಳು–ಸರ್ವಗುಣಗಳು ನಿರ್ದೋಷಗಳು. ಭಕ್ತಜನದೋಷಕರ್ಷಣ! ಸಂಕರ್ಷಣ! ನಿನಗೆ ನಮಃ. ಲಕ್ಷ್ಮೀಪೂಜಿತವಾದ ನಿನ್ನ ಪಾದಪಂಕಜವು ಗುಣಪೂರ್ಣವಾಗಿದೆ. ಸಕಲ ಜಗಜ್ಜನಕನೇ! ನಿತ್ಯತೃಪ್ತನಾದ ಬ್ರಹ್ಮಾದಿಗಳಿಗೂ ವಂದ್ಯನಾದ, ಐಶ್ವರ್ಯಪೂರ್ಣನಾದ ನಿನ್ನ ಭವಮೋಚಕ ಪಾದಪಂಕಜವನ್ನು ಭಜಿಸುವೆನು. ಸರ್ವ ಸಮರ್ಥನಾದ ನಿನಗೆ ಪ್ರಕೃತಿಯು ಸತ್ವಾದಿ ಗುಣನಿರ್ಮಿತ ಶಬ್ದಾದಿ ವಿಷಯ ವಿಷಲೇಪವಿಲ್ಲ. ಸರ್ವಸಾಕ್ಷಿಯಾದ ನಿನಗೆ ಕರ್ಮಲೇಪವಿಲ್ಲ. ನಾವು ನಿನ್ನನ್ನು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ತಿಳಿಯಲಾರೆವು. ಮನಸ್ಸನ್ನು ಜಯಿಸಲಿಚ್ಛಿಸಿದ ಯಾವ ವಿವೇಕಿಯು, ನಿನ್ನನ್ನು ಭಜಿಸದಿರುವನು? ಶ್ರೋತ್ರಾದೀಂದ್ರಿಯಗಳಲ್ಲಿದ್ದು, ಶಬ್ದಾದಿ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ನಡೆಸಿ, ಜ್ಞಾನವನ್ನೂ ಪುಟ್ಟಿಸಿ, ಸುಖವನ್ನು ಕೊಡುವ ಅತ್ಯಂತೋಪಕಾರಕನಾದ ನಿನ್ನನ್ನೆಂತು ಮರೆಯುವೆವು? ಮಧುರ ಮಧು ಸೇವನದಿಂದ ಮತ್ತನಾದವನಿಗೆ ಇತರರೂ ಮಧುಮತ್ತರಾಗಿ ತೋರುವಂತೆ, ದುಶ್ಯಾಸ್ತ್ರಜನಿತಾನ್ಯಥಾಜ್ಞಾನವೆಂಬ ಸುರೆಯನ್ನು ಕುಡಿದವನಿಗೆ ನೀನೂ ಕಾಣದಿರುವೆ. ಅದು ನಿನ್ನ ಆಚ್ಛಾದಕಶಕ್ತಿಯ ಪ್ರಭಾವವೇ ಸರಿ!

ಹೇ ಶೇಷಾಂತರ್ಯಾಮಿನ್! ಹರೇ! ನಿನ್ನನ್ನು ಪೂಜಿಸಲು ಬಂದ ನಾಗಸುಂದರಿಯರು, ವಂದಿಸುವಾಗ, ಪಾದಸ್ಪರ್ಶದಿಂದ ಧರ್ಷಿತೇಂದ್ರಿಯರಾಗಿ, ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡುವುದನ್ನೂ ಮರೆತು ನಿಲ್ಲುವರು. ನಿನ್ನಿಂದ ಈ ಜಗಕ್ಕೆ ಸೃಷ್ಟಿ ಸ್ಥಿತಿ ಲಯಗಳು. ನಿನ್ನಿಂದ ಜಾಗ್ರತ್ ಸ್ವಪ್ನ ಸುಷುಪ್ತಿಗಳು. ನಿನಗೆ ಸೃಷ್ಟ್ಯಾದಿ ಕರ್ತನು ಬೇರಿಲ್ಲ. ನೀನು ಸದಾ ಜಾಗ್ರತನು. ಕಾಲತ್ರಯದಲ್ಲಿಯು ನಿನ್ನ ಅಗಾಧ ಮಹಿಮೆಯು ಅಪರಿಚ್ಛಿನ್ನವು ಶಶ್ವದೇಕಪ್ರಕಾರವೂ ಆಗಿದೆ. ಈ ಭೂಮಂಡಲವು ನಿನ್ನ ಒಂದು ಹೆಡೆಯ ಮೇಲೆ ನಿಂತಿದ್ದರೂ ಅದರ ಭಾರವು ನಿನಗೆ ಲಕ್ಷ್ಯವಿಲ್ಲವಾದ್ದರಿಂದ ಒಂದು ಸಾಸಿವೆ ಕಾಳಿನಂತೆ ಅನಾಯಾಸದಿಂದ ಅದನ್ನು ಧರಿಸಿರುವೆ. ನಿನ್ನಿಂದ ಮೊದಲು ರಜಃಪ್ರಧಾನ ಸೃಷ್ಟಿಕರ್ತನಾದ ಬ್ರಹ್ಮನು ಪುಟ್ಟಿ, ಮಹತ್ತತ್ವಾಭಿಮಾನಿ ಎನಿಸಿದನು; ನಿನ್ನ ವಿಜ್ಞಾನದಿಂದ ಸರ್ವಜ್ಞನೆಂದು ಖ್ಯಾತ ನಾದನು. ಅವನಿಂದ ನಾನು ಜನಿಸಿ, ವೈಕಾರಿಕ ತೈಜಸ ತಾಮಸಾಹಂಕಾರ ಸ್ವಾಮಿ ಎನಿಸಿ, ಮಿಕ್ಕೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಸೃಜಿಸಿದನು. ಸೂತ್ರಯಂತ್ರಿತವಾಗಿ ಪಕ್ಷಿಗಳು ಹಾರಾಡುವಂತೆ ನಿನ್ನ ಮಹಾ ಮಹಿಮೆಯ ದಾಸರಾಗಿ, ನಿನ್ನ ವಶರಾಗಿ, ಬ್ರಹ್ಮನು, ನಾನು, ಇಂದ್ರಿಯ ದೇವತೆಗಳು

ನಡೆಯುತ್ತಾ ನಿನ್ನಾಜ್ಞೆಯಂತೆ ಸೃಜಿಸಿ, ನಿನ್ನನುಗ್ರಹವನ್ನು ಬೇಡುವೆವು. ಶಬ್ದಾದಿ ವಿಷಯ ಮೋಹಿತನಾಗಿ, ಜೀವನು ನಿನ್ನ ಬಂಧಕಶಕ್ತಿಗೆ ಸಿಲುಕುವನಾಗಿ ವಿಹಿತ ನಿಷೇಧ ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾ ತತ್ಫಲವನ್ನು ಭುಜಿಸಲು ಪುಟ್ಟಿ, ಸಾಯುತ್ತಿರುವನು. ಸಂಸಾರ ತರಣೋಪಾಯ ವನ್ನೂ ನೀನೇ ತಿಳಿಸಿ, ನಿನ್ನ ಬಂಧಕ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಉಪಸಂಹರಿಸಿ, ಜ್ಞಾನಪ್ರದನಾಗು! ನೀನೇ ಸ್ವತಂತ್ರಕರ್ತನೆಂಬ ಜ್ಞಾನವನ್ನಿತ್ತು ಅನುಗ್ರಹಿಸು—ಎಂದು ನುತಿಸುತ್ತಿರುವನು.

೧೮. ಭದ್ರಾಶ್ವ-ಹರಿವರ್ಷ-ಕೇತುಮಾಲ-ರಮ್ಯಕ-ಕುರು-ಹಿರಣ್ಮಯ ಖಂಡಗಳು

ಭದ್ರಾಶ್ವ ವರ್ಷದಲ್ಲಿ ಭದ್ರಶ್ರವನೆಂಬುವ ಧರ್ಮಪ್ರಜೇಶಪುತ್ರನು, ತನ್ನ ಕುಲಜನ ರಿಂದ ಕೂಡಿ, ವಾಸುದೇವನ ಸರ್ವಪ್ರಿಯರೂಪವಾದ ಹಯಗ್ರೀವದೇವನನ್ನು ಸ್ತುತಿಸಿ ಉಪಾಸಿಸುತ್ತಿರುವನು—

ಜಗದ್ಧಾರಣ ಪ್ರಧಾನರೇ! ಮನಸ್ಸನ್ನು ರಾಗದ್ವೇಷಾದಿ ಮಲದಿಂದ ದೂರಮಾಡಿ ಶುದ್ಧೀಕರಿಸು. ನಿನಗೆ ನಮಃ!

ಭಗವಂತನ ಚರಿತ್ರವು ಅತಿವಿಚಿತ್ರವು! ಸಂಹಾರಕನಾಗಿ ಬರುವ ಶ್ರೀಹರಿಯನ್ನು ಕಣ್ಣಿದ್ದೂ ನೋಡದ ಜನರಿರುವರಲ್ಲವೇ? ಶಾಸ್ತ್ರದಿಂದ ಶಬ್ದಾದಿಗಳು ಅಮಂಗಳವೆಂ ದರಿತೂ ಬಿಡದೆ, ವಿಷಯಲೋಲುಪನಾಗುವನಲ್ಲವೇ? ಜ್ಞಾನಿಗಳು ಪ್ರಪಂಚವೆಲ್ಲವೂ ಪ್ರವಾಹತಃ ನಿತ್ಯವಾದರೂ, ಶಾಶ್ವತವಲ್ಲವೆಂದೂ ಹೇಳಿದರೂ, ಅಧ್ಯಾತ್ಮವಿಜ್ಞನರು ಹಾಗೆಂದು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷೀಕರಿಸಿ ಅನುಭವವನ್ನು ತಿಳಿಸಿದರೂ, ಸಾಮಾನ್ಯರು ನಿನ್ನ ಬಂಧಕಶಕ್ತಿ ಯಿಂದ ಅಜ್ಞಾನವನ್ನು ಪೊಂದಿ, ತಿಳಿಯದೇ ಸಂಸರಿಸುವರು. ಜ್ಞಾನಿಗಳೂ ಒಂದೊಂದು ಸಲ ನಿನ್ನ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ತಿಳಿಯಲಾರದೆ ಮೋಹಿತರಾಗುವರಿದು ಚಿತ್ರವೇ ಸರಿ! ವಿಶ್ವ ವನ್ನು ಸೃಜಿಸಿ, ಪಾಲಿಸಿ, ಸಂಹರಿಸುವ ನಿನಗೆ ಕರ್ಮಲೇಪವಿಲ್ಲವೆಂದೇ, ವೇದಾದಿ ಸಚ್ಛಾಸ್ತ್ರ ಗಳು ಪೇಳುತ್ತಿರುವುವು. ಕಾರ್ಯಕಾರಣ ವಸ್ತುಗಳಲ್ಲಿ ನಿಯಾಮಕನಾದ ನಿನಗೆ, ನಿಮಿತ್ತ ಕಾರಣನಾದುದರಿಂದ, ಸ್ವತಂತ್ರನಾದುದರಿಂದ, ತತ್ಕೃತ ಲೇಪ ಲೋಪಗಳಿಲ್ಲ. ಮಧು ನಾಮಕ ದೈತ್ಯನು ಅಪಹರಿಸಿದ ವೇದಗಳನ್ನುದ್ಧರಿಸಿ, ಪ್ರಳಯಾಂತ್ಯದಲ್ಲಿ ಆ ದೈತ್ಯನನ್ನು ಸಂಹರಿಸಿ, ರಸಾತಲದಿಂದ ವೇದವನ್ನು ತಂದು, ಬ್ರಹ್ಮನಿಗೆ ಪೇಳಿದ ಸತ್ಯಸಂಕಲ್ಪನೇ! ನಿನಗೆ ನಮಸ್ಕಾರವು—ಎಂದು ಭದ್ರಾಶ್ವ ಪುರುಷರು ಹಯಗ್ರೀವಪ್ರಭುವನ್ನು ನುತಿಸು ತ್ತಿರುವರು.

ಹರಿವರ್ಷದಲ್ಲಿ ಭಗವಂತನು ನರಹರಿರೂಪದಿಂದ ಪೂಜೆಗೊಂಬುವನು. ಆ ರೂಪ ಗ್ರಹಣ ಕಾರಣವನ್ನು ಮುಂದೆ ಸಪ್ತಮಸ್ಕಂಧದಲ್ಲಿ ಪೇಳುವೆನು. ಆ ಪ್ರಿಯತಮರೂಪವನ್ನು ಭಕ್ತಿಜ್ಞಾನವಿರಕ್ತಿಮುಖ ಮಹಾಪುರುಷಲಕ್ಷಣ ಸಮನ್ವಿತನು, ಮಹಾಭಾಗವತನು, ದೈತ್ಯ ದಾನವಕುಲಪವಿತ್ರೀಕರಣಶೀಲನು, ಬಾಲ್ಯಾರಭ್ಯಾಭ್ಯಾಸ್ತ ಕಮನೀಯಗುಣಜಾಲನು ಆದ ಪ್ರಹ್ಲಾದನು ಫಲಕಾಮನೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು, ನಿರಂತರ ಭಕ್ತಿಯೋಗದಿಂದ ಆ ವರ್ಷಪುರುಷ

ರಿಂದ ಕೂಡಿ, ಉಪಾಸಿಸುವವನು, ಮತ್ತು ಇಂತು ನುತಿಸುವನು–

ನಿತ್ಯತೇಜಸ್ಸ್ವರೂಪನೇ! ನಿತ್ಯಾವಿರ್ಭೂತನೇ! ವಜ್ರದಂಷ್ಟ್ರನೇ! ವಜ್ರನಖನೇ! ನಿನ್ನ ರೂಪವನ್ನು ತೋರು! ಅಜ್ಞಾನವನ್ನೂ ದೈತ್ಯರನ್ನೂ ನಾಶಮಾಡು! ನನಗೆ ಅಭಯವನ್ನು ನೀಡು! ಪುನಃ ಪುನಃ ನಿನಗೆ ನಮಸ್ಕಾರವು.

ನೃಸಿಂಹನು ಪ್ರಸನ್ನನಾಗಲಿ! ವಿಶ್ವಕ್ಕೆ ಮಂಗಲವಾಗಲಿ! ಜನರೇ! ಮನಃಪೂರ್ವಕ ವಾಗಿ ಶ್ರೀಹರಿಯನ್ನು ಧ್ಯಾನಿಸಿರಿ! ನಿಮಗೆ ಶುಭವಾಗುವುದು. ಅಧೋಕ್ಷಜನಲ್ಲಿ ಚಲಿಸದೆ ಮನವಿಟ್ಟು, ಫಲಾಕಾಂಕ್ಷೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಸೇವಿಸಿರಿ!

ಧನ-ದಾರಾ-ಆಗಾರ-ಪುತ್ರ-ಮಿತ್ರಾದಿ ದುಸ್ಸಂಗವಿನ್ನು ಸಾಕು. ಭಗವತ್ಪ್ರಿಯರ ಸಂಗ ಬೇಕು. ಜೀವನಮಾತ್ರದಿಂದ ತೃಪ್ತನಾದವನಿಗೇ ಇಂದ್ರಿಯಜಯಶಾಲಿಯಾದವನಿಗೇ ಜ್ಞಾನವು ಸಿದ್ಧಿಸಿ ಮೋಕ್ಷವನ್ನು ಕೊಡುವುದು. ಇಂದ್ರಿಯದಾಸನಿಗೆ ಜ್ಞಾನವೇ ಆಗಲಾರದು. ತನ್ನನ್ನು ಸೇವಿಪರಿಗೆ, ಸೂರ್ಯನಂತೆ ಪ್ರಕಾಶವನ್ನು, ಗಂಗೆಯಂತೆ ಪಾವಿತ್ರ್ಯವನ್ನೂ ಕೊಟ್ಟು ಮನಶ್ಶುದ್ಧಿಯನ್ನು ನೀಡಿ ಪಾಪವನ್ನು ದೂರಮಾಡಿ, ಬಹುವಾರ ಕೃತ ವೇದಾಂತ ಶಾಸ್ತ್ರ ವಿಚಾರಲಬ್ಧ ಸುಖಸುಧಾಸಾಗರದಲ್ಲೋಲಾಡಿಸುವ ಮುಕುಂದ ವಿಕ್ರಮ ವೈಭವವನ್ನು ಯಾವ ರಸಜ್ಞನು ಸೇವಿಸದಿರುವನು? ಯಾವ ನರನು ಹರಿಭಕ್ತನೋ ಅವನಲ್ಲಿ ದೇವತೆ ಗಳೆಲ್ಲರೂ ಗುಣಮಣಿಕಾರಣರಾಗಿ, ನೆಲಸಿ, ಮೆರಸುವರು. ಹರಿಭಕ್ತನಾಗದವನಿಗೆ ಗುಣ ಗಳು ಬರಲು ಅವಕಾಶವೆಲ್ಲಿಯದು? ಮನೋರಥಗಳಿಂದ ವಿಷಯ ವಿಷಮ ದೇಶದಲ್ಲಿ ಓಡುವವನು ಎಡವದೇ ಇರುವನೇ? ಮೀನಿಗೆ ಜಲವೇ ಜೀವನವು, ಅದರಂತೆ ಶ್ರೀಹರಿಯೇ ಶರೀರಧಾರಿ ಮಾತ್ರ ಜೀವರ ಜೀವನಕಾರಣನು, ಪ್ರಿಯತಮನು ಆಗಿರುವನು. ಅಂತಹ ಸರ್ವಸ್ವಾಮಿಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು, ಗೃಹಸುಖಗಳಲ್ಲೇ ಮಗ್ನರಾಗಿ ಮುದುಕರಾದರೆ ಅವರೂ ದೊಡ್ಡವರೇ! ವಯಸ್ಸಿನಿಂದ–ಜ್ಞಾನದಿಂದಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದಲೇ ಪಾಪಗಳು, ರಾಗದ್ವೇಷ ಗಳು, ಶೋಕರೋಷಗಳು, ಆಶಾಭಯಗಳು, ದೈನ್ಯಚಿಂತೆಗಳಿಗೆ ಮೂಲಕವೆಂದೆನಿಸಿದ ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿ ಸಾಯುತ್ತಾ ತಿರುಗುವುದನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಶ್ರೀನೃಸಿಂಹದೇವನ ಪಾದಾರ ವಿಂದ ಭಜನೆಯನ್ನು ಮಾಡಲು ಸರ್ವಭಯವು ಪರಿಹೃತರಾಗಿ ಮೋಕ್ಷಸಾಮ್ರಾಜ್ಯವು ಸಿಗುವುದೆಂದು ನಂಬಿ ವರ್ತಿಸಲು ಒಳಿತಾಗುವುದು.

ಕೇತುಮಾಲದಲ್ಲಿ ರತೀ-ಕಾಮರು ತಮ್ಮಂತರ್ಯಾಮಿಯಾದ ಪ್ರದ್ಯುಮ್ನನನ್ನು ಭಜಿಸುತ್ತಿರುವರು. ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿಗೂ ತದ್ವರ್ಷಪತಿಗಳ 36000 ಮಂದಿ ಕುಮಾರಿಯರಿಗೂ ಪ್ರಿಯವನ್ನು ಮಡಲು, ಪ್ರದ್ಯುಮ್ನರೂಪದಿಂದ ಅಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಹರಿಯು ನೆಲಸಿರುವನು. ಅವನ ಮಹಾಸ್ತ್ರವಾದ ಸುದರ್ಶನ ಚಕ್ರದ ತೇಜದಿಂದ ಉದ್ವೇಜಿತರಾದ ತರುಣಿಯರ ಗರ್ಭವು ಗತಪ್ರಾಣವಾಗಿ ಸಂವತ್ಸರಾಂತ್ಯದಲ್ಲಿ ನಿಪತಿತವಾಗುವುದು. ಪ್ರದ್ಯುಮ್ನನು ಸುಲಲಿತ ಗತಿ ವಿಲಾಸದಿಂದ ಮಧುರ ಮಂದಹಾಸದಿಂದ ಕಟಾಕ್ಷಾವಲೋಕಲೀಲೆಯಿಂದ ಸುಂದರ ಭ್ರೂ ಮಂಡಲ ಸುಭಗವದನಾರವಿಂದಕಾಂತಿಯಿಂದ ರಮಾದೇವಿಯನ್ನು ಸಂತೋಷಪಡಿಸಿ ರಮಿಸುವನು. ರಮಾದೇವಿಯು ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಆ ವರ್ಷಪತಿ ದುಹಿತೃಗಣಸಹಿತಗಳಾಗಿಯು,

ಹಗಲಿನಲ್ಲಿ ಅವರ ಭರ್ತೃಸಹಿತಳಾಗಿಯು ಶ್ರೀಹರಿಯನ್ನು ಸೇವಿಸುವಳು–

ಶ್ರೀ ಹೃಷೀಕೇಶ! ಬ್ರಹ್ಮಾದಿ ಸಕಲ ದೇವಾಶ್ರಯದೇಹನಾದ ನಿನಗೆ ನಮಃ! ಮನಸ್ಸಿನ ಸಂಕಲ್ಪವು, ಚಿತ್ತದ ಸ್ಮರಣೆ, ಬುದ್ಧಿಯ ನಿಶ್ಚಯ, ನಿನ್ನಿಂದಲೇ ಆಹುದು. ಶೋಡಶಕಲಾದೇವಪ್ರೇರಕನಾದ ನಿನ್ನನ್ನು ವೇದಗಳು ಸರ್ವೋತ್ತಮನೆಂದು ಸಾರುತ್ತಿವೆ. ಅನ್ನವು ಜೀವಧಾರಕವಾಗಿರುವುದು, ಅಮೃತವು ಮರಣನಿವಾರಕವಾಗಿರುವುದು ನಿನ್ನಿಂದ. ಸರ್ವೋತ್ತಮನೇ! ಸಹನೆ, ಓಜ, ಬಲ, ಸೌಂದರ್ಯ, ಕಾಮನಾ, ಮುಂತಾದ ಸರ್ವಶಕ್ತಿಗಳು ನಿನ್ನಿಂದ. ಒಳಗೆ ಹೊರಗೆ ಇದ್ದು ರಕ್ಷಿಸುವ ನಿನಗೆ ನಮಸ್ಕಾರವು! ಹೃಷೀಕೇಶ! ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಸ್ತ್ರೀಯರು ಪುಣ್ಯವ್ರತಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ, ಇಂದ್ರಿಯಸ್ವಾಮಿಯಾದ ನಿನ್ನನ್ನಾರಾಧಿಸುವರು. ನಿನ್ನ ದಯದಿಂದ ಒಬ್ಬ ಪತಿಯನ್ನು ಪೊಂದುವರು. ಅವರು ಅವರ ಪತಿಗಳು ಅಸ್ವತಂತ್ರರಾದ್ದರಿಂದ, ಸ್ವತಃ ರಕ್ಷಕತ್ವ ಪತಿತ್ವಗಳು ಅವರಲ್ಲಿಲ್ಲ. ನಿಜವಾದ ರಕ್ಷಕನು ನೀನಾಗಿ ಅವರನ್ನು ಅವರ ಪ್ರಿಯಭಕ್ತರನ್ನು ಅವರ ಮಕ್ಕಳನ್ನು, ಭೋಗಸಾಧನವಾದ ಧನಾದಿಗಳನ್ನು, ಅಹೋರಾತ್ರ ರೂಪ ಆಯುಸ್ಸನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ರಕ್ಷಿಸುವೆ. ಇನ್ನೊಬ್ಬರಿಂದ ಭಯವಿಲ್ಲದ ಪತಿ ಎಂದರೆ ನೀನೇ. ಭಯಾತುರರಾದ ಸ್ತ್ರೀ ಪುರುಷರನ್ನು ಸರ್ವತಃ ರಕ್ಷಿಸುವೆ. ಜನರೋ, ಪರಸ್ಪರ ಭಯಶಂಕಿತರಾಗಿಯೇ ಇರುವರು. ನಿನ್ನನ್ನು ರಕ್ಷಕನಾಗಿ ಪೊಂದುವನು, ಮತ್ತನ್ಯರನ್ನು ಶರಣೆಂದು ಸೇರಲಾರನು. ನೀನೇ ಪತಿಯು, ಲೋಕಪತಿಗಳು ಬಹುಸಂಖ್ಯರಾದೆಡೆ ಅನ್ಯೋನ್ಯಭಯಪೀಡಿತರಾಗಿರಬೇಕಾದೀತು! ನಿನಗೆ ಸಮರಿಲ್ಲ. ಅಧಿಕರಿನ್ನೆಲ್ಲಿ? ನಿನ್ನ ಪಾದಾರವಿಂದ ಪೂಜಕನು, ಸಕಲ ಕಾಮಿತಾರ್ಥಫಲಗಳನ್ನು ಪೊಂದುವನು. ಇತರ ಪೂಜಕನು ತಾ ಬೇಡಿದ್ದನ್ನು ಪೊಂದಲಾರದೆ, ಸುಮ್ಮನೆ ತಪಿಸುವನು. ಇಂದ್ರಿಯಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಬೇಡುತ್ತಾ ಉಗ್ರತಪವನ್ನು ಗೈದು, ಸುರಾಸುರ ಮನುಜರು, ನನ್ನನ್ನು ಮೆಚ್ಚಿಸಲು ಯತ್ನಿಸುವರು. ಶ್ರೀಶ! ನಾನು ನಿನ್ನ ಪ್ರೀತಿವಿಷಯಳಾದ್ದರಿಂದ ನಿನ್ನ ಪಾದಾರವಿಂದ ಸೇವಾರಹಿತರಿಗೆ, ಸಂಪದಾದಿಗಳನ್ನು ಕೊಡದಿರುವೆನು. ನನ್ನ ಶಿರಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಗೋಕುಲ ತರುಣೀಶಿರೋಭೂಷಣನೆನಿಸಿದ ನಿನ್ನ ಕರಾಂಬುಜವನ್ನಿಡು! ಸುಂದರ! ನನ್ನಲ್ಲಿ ನಿನ್ನ ಪ್ರೀತಿಯು ನಿರವಧಿಕವೆಂದೇ, ನನ್ನನ್ನು ಲಕ್ಷಣವಾದ ಶ್ರೀವತ್ಸರೂಪದಿಂದ ವಕ್ಷದಿ ಧರಿಸಿರುವೆ. ಇಂತಹ ನಿನ್ನ ಲೀಲಾವಿಲಾಸವನ್ನಾರು ತಿಳಿಯಲರ್ಹರಾಗುವರು? ಎಂದು ಶ್ರೀದೇವಿಯು ನುತಿಸಿ ನತಿಸುತ್ತಿರುವಳು.

ರಮ್ಯಕದಲ್ಲಿ ಪ್ರಿಯತಮನಾದ ಭಗವಂತನ ಮತ್ಸ್ಯರೂಪವನ್ನು ವೈವಸ್ವತ ಮನುರಾಜನು, ತಾನು ಹಿಂದೆ ಪ್ರಳಯಸಮುದ್ರದಿ ನೋಡಿದುದನ್ನು ನೆನೆದು, ಮಹಾಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಆರಾಧಿಸುತ್ತಾ, ಇಂತು ನುತಿಪನು–

ಸರ್ವೋತ್ತಮನಾದ ಮತ್ಸ್ಯನೇ! ನಿನಗೆ ನಮಃ. ಬಲ ಜ್ಞಾನಾನಂದ ಸ್ವರೂಪನೇ! ನಿನಗೆ ನಮಃ. ಸರ್ವಲೋಕಪಾಲಕರಿಗೂ ಗೋಚರನಾಗದೆ, ಒಳಹೊರಗೆ ಸರ್ವತ್ರ ಸರ್ವಪ್ರೇರಕನಾಗಿರುವ ನಿನ್ನ ವಶದಲ್ಲಿದೆ ಈ ಲೋಕವು. ನರನು ದಾರುನಾರಿಯನ್ನಂತೆ, ನೀನವರನ್ನು ಪ್ರವರ್ತಿಸಿ, ಪ್ರಭುವಾಗಿರುವೆ. ನಿನ್ನಾಜ್ಞೆಯಿಂದಲು, ಅಥವಾ ಅಸುರಾವೇಶದಿಂದಲು, ಲೋಕಪಾಲಕರು, ನಿನ್ನನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ನಾನು ನಾನೆಂದು ಸ್ಥಾವರ ಜಂಗಮಾತ್ಮಕವಾದ ಈ

ಜಗದಲ್ಲಿರುವ ಮನುಜರನ್ನು ಪಶ್ವಾದಿಗಳನ್ನೂ ಸಂರಕ್ಷಿಸಲು ಪೋಗಿ, ಒಟ್ಟಾಗಿಯಾಗಲಿ, ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿಯಾಗಲಿ ರಕ್ಷಿಸಲಾಕದೆ, ನಿಶ್ಯಕ್ತರಂತೆ, ಸುಮ್ಮನಾಗುವರು. ಪ್ರಳಯಕಾಲೀನ ಮಹೋರ್ಮಿಮಾಲಾಭೀಲವಾದ ಸಮುದ್ರಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ, ಔಷಧೀಸಮೂಹ ನಿಧಿಯಾದ ಭೂಮಯ ನೌಕೆಯನ್ನು ಮುಣುಗದೆ ರಕ್ಷಿಸಿ, ಅದರಲ್ಲಿದ್ದ ನನಗೆ ತತ್ತ್ವೋಪದೇಶವನ್ನು ಮಾಡಿದ ಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣಪತಿಯೇ! ನಿನಗೆ ನಮಃ.

ಹಿರಣ್ಮಯ ವರ್ಷದಲ್ಲಿ ಭಗವಂತನಾದ ಕೂರ್ಮನ ಪ್ರಿಯತಮ ಮೂರ್ತಿಯನ್ನು ಆರ್ಯಮನೆಂಬ ಪಿತೃಗಣಾಧಿಪತಿಯು, ತದ್ವರ್ಷ ಪುರುಷರಿಂದ ಕೂಡಿ, ಆರಾಧಿಸಿ ನುತಿಪನು–

ಭಗವನ್! ಸಮುದ್ರಗಮನ! ಸರ್ವಕಲ್ಯಾಣಗುಣಪೂರ್ಣನಾಗಿ, ಸರ್ವತ್ರ ನಿವಸಿಸಿ ಸರ್ವೋತ್ತಮನೆನಿಸಿರುವೆ. ಶಾಸ್ತ್ರಗಳೆಲ್ಲವೂ ನಿನ್ನಿಂದ ಉಪದೇಶಿಸಲ್ಪಟ್ಟು ಬ್ರಹ್ಮಾದಿಗಳಿಂದ ಸ್ವೀಕೃತವಾಗಿದೆ. ಪ್ರಪಂಚವು ಸ್ಥಿರವಾಗಿ ನಿನ್ನಾಧಾರದಿಂದ ನಿಂತಿದೆ. ಈ ಜಗತ್ತೆಲ್ಲವು ನಿನ್ನ ಪ್ರತಿಮೆಯಂತೆ ನಿನ್ನಧೀನವಾಗಿದೆ. ಅರ್ಥಕ್ರಿಯಾಕಾರಿಯಾದ ಜಗವು ಜೀವಜಡರೆಂಬ ದ್ವಿರೂಪವಾಗಿ ಸತ್ಯವೂ, ನಿನ್ನಿಂದ ಭಿನ್ನವೂ, ಆಗಿದೆ. ಜರಾಯುಜ ಸ್ವೇದಜಾಂಡಜೋದ್ಭಿಜ ರೆಂಬ ಚತುರ್ವಿಧ ಪ್ರಾಣಿಗಳಿಗೂ ವಾಙ್ಮನಸಾಪಿ ಅಗೋಚರನಾಗಿ, ಅನಂತ ಕಲ್ಯಾಣಗುಣ ಪೂರ್ಣನಾದ ನಿನಗೆ ನಮಸ್ಕಾರವು. ದೇವರ್ಷಿ ಪಿತೃ ಭೂತಗಳು, ಸ್ವರ್ಗ ಭೂಶೈಲ ಸರಿತ್ಸಮುದ್ರ ದ್ವೀಪ ಗ್ರಹ ತಾರಾದಿಗಳೆಲ್ಲ ನಿನ್ನ ಹೆಸರಿನಿಂದ ಕರೆಯಲ್ಪಟ್ಟು, ನೀ ಕೊಟ್ಟ ಗುಣಗಳಿಂದ ಖ್ಯಾತವಾಗಿ, ನಿನ್ನಿಂದ ಪ್ರೇರಿತವಾಗಿ, ಪ್ರವರ್ತಿಸುತ್ತವೆ ಈ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಜೀವ ಜಡರಿಗಿಲ್ಲದ ಅಪ್ರಾಕೃತ ನಾಮರೂಪಾದಿಗಳಿಂದ ಜಗದ್ರಕ್ಷಣೆಗಾಗಿ ಪ್ರಕಟನಾಗುವ ನಿನ್ನ ದಶಾವತಾರಾದಿ ವೈಭವವನ್ನು, ಜ್ಞಾನಿಗಳುಪದೇಶಿಸಲು ಮಾತ್ರ, ಯಥಾರ್ಥಜ್ಞಾನ ಜನಕನಾಗಿ ಅವರನ್ನು ರಕ್ಷಿಸುವೆ. ನಿನಗೆ ನಮಃ.

ಉತ್ತರ ಕುರು ಖಂಡದಲ್ಲಿ ಭಗವಾನ್ ಯಜ್ಞಪುರುಷನಾದ ಶ್ರೀ ವರಾಹನನ್ನು ಧರಾಭಿಮಾನಿನೀ ಭೂದೇವಿಯು ಕುರು ಖಂಡವಾಸಿಗಳಿಂದ ಕೂಡಿ ದೃಢಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಪೂಜಿಸಿ ನುತಿಸುವಳು; ರಹಸ್ಯವಾದ ಮಂತ್ರದಿಂದುಪಾಸಿಸುವಳು.

ಭಗವನ್! ಸಕಲ ಮಂತ್ರಗತ ದಿವ್ಯ ತತ್ತ್ವಜ್ಞಾನವು ನಿನ್ನಿಂದ. ಯಜ್ಞಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಕಲ್ಪ ಸಮರ್ಪಣ ಕರ್ಮಗಳು ನಿನ್ನ ಪ್ರೀತಿಗಾಗಿ ಧರಾಧರನೇ! ಮಹಾಪುರುಷನೇ! ತ್ರಿಯುಗದಲ್ಲಿ ಅವತರಿಸಿ, ಪರಿಶುದ್ಧ ಮಂಗಳ ಕರ್ಮವನ್ನಾಚರಿಸಿ, ಸುಜನರ ಪೊರೆವ ನಿನಗೆ ನಮಸ್ಕಾರವು. ದಾರುವಿನಲ್ಲಿದ್ದು ತದ್ಭಿನ್ನನಾಗಿ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತನಾಗುವ ಅಗ್ನಿಯಂತೆ, ಸತ್ತ್ವಾದಿ ಗುಣಕಾರ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ನಿಯಾಮಕನಾಗಿ ಅಡಗಿದ್ದು, ನೋಡಲಿಚ್ಛಿಸಿದ ಜ್ಞಾನಿಜನರು ವಿಚಾರ ಮಂಥನವನ್ನು ಮಾಡಲು, ಅಭಿವ್ಯಕ್ತನಾಗಿ ಪೊರೆವ ವರಾಹನೇ! ನಿನಗೆ ನಮಃ. ಯಜ್ಞದಲ್ಲಿ ಇಂದ್ರಾದಿನಾಮಗಳಿಂದ ಕರೆಯಲ್ಪಟ್ಟು, ಮುಖ್ಯ ಹವಿರ್ಭೋಕ್ತನಾಗಿರುವ ಇಂದ್ರಾದಿ ದೇವರಕ್ಷಕನೇ! ನಿನಗೆ ನಮಃ.

ದ್ರವ್ಯ, ಕ್ರಿಯಾ, ಕಾರಣ, ಆಧಾರಗಳಿಗೆ ಒಡೆಯರಾದ ಶಂಕರ, ಗರುಡ, ಬ್ರಹ್ಮ,

ವಾಯುಗಳು ನಿನ್ನ ಇಚ್ಛಾರೂಪಾನುಗ್ರಹದಿಂದ, ತತ್ತದ್ವಸ್ತು ಪ್ರೇರಕನಾಗಿ, ನಿನ್ನ ಅಖಿಲ ವಿಶೇಷಗುಣ ದರ್ಶನ ಪಟುತರ ಬುದ್ಧಿಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಪಡೆದು, ನಿನ್ನನ್ನು ಯಥಾಯೋಗ್ಯವಾಗಿ ಪೂಜಿಸುವರು. ಇಂದ್ರಜಾಲದಂತೆ ಮಾಯಾಮಯವಲ್ಲವೀ ಜಗವೆಲ್ಲ ಸತ್ಪರಾಕ್ರಮನಾದ ನಿನ್ನ ಸತ್ಯದೃಷ್ಟಿ ಎಂದೇ ಆ ಯಥಾರ್ಥಜ್ಞಾನಿಗಳು ತಿಳಿದಿರುವರು. ಬ್ರಹ್ಮಾದಿಗಳಿಂತು ಅಮೋಘಮಹಿಮರಾದರು. ನೀನು ಗುಣಗಳಿಂದಾಡುತ್ತಾ ರಮೆಯಿಂದ ನಲಿಯುತ್ತಾ ಜಗದುತ್ಪತ್ತಿಸ್ಥಿತಿ ಸಂಹೃತಿಗಳನ್ನೆಂತು ಮಾಡುವೆ, ಎಂಬುದನ್ನರಿಯಲಾರದೆ ನಿನ್ನ ಕಲ್ಯಾಣ ಗುಣಗಳಿಂದ ಅಯಃಖಂಡವು ಅಯಸ್ಕಾಂತದಿಂದ ಹೇಗೋ ಹಾಗೆಯೇ ಆಕರ್ಷಿತರಾಗಿ ಭಜಿಸುತ್ತಿರುವರು. ಇಂತಹ ಕರ್ಮಸಾಕ್ಷಿಯು ಸ್ವತಂತ್ರಕರ್ತನಾದ ನಿನಗೆ ನಮಸ್ಕಾರವು. ಪ್ರತಿ ಗಜದಂತೆ ಎದುರಾಳಾದ ದೈತ್ಯನನ್ನು ಕೊಂದು ರಸಾತಲದಿಂದ ನನ್ನನ್ನು ತಂದ ಆದಿವರಾಹನೇ! ಕಮಲದಳವನ್ನು ಪಿಡಿದ ಗಜರಾಜನಂತೆ ಭೂಮಂಡಲವನ್ನು ದಂಷ್ಟ್ರಾಗ್ರದಿ ನಿಲ್ಲಿಸಿ ವಿರಾಜಿಸುವ ಪ್ರಭುವೇ! ನಮಸ್ಕಾರ!

೧೯. ಭೂಗೋಲ ವಿಚಾರ–ಕಿಂಪುರುಷ ಭರತವರ್ಷಗಳು

ಕಿಂಪುರುಷ ವರ್ಷದಲ್ಲಿ ಭಗವಾನ್ ಲಕ್ಷ್ಮಣಾಗ್ರಜನನ್ನು, ಸೀತಾಭಿರಾಮನಾದ ಶ್ರೀರಾಮನನ್ನು ತಚ್ಚರಣ ಸೇವಾತತ್ಪರನಾದ ಹನುಮಂತನು ಕಿಂಪುರುಷರಿಂದ ಕೂಡಿ ನಿರವಧಿಕ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಸೇವಿಸುತ್ತಿರುವನು. ಗಂಧರ್ವರಿಂದ ಕೂಡಿ ಆರ್ಷ್ಟಿಷೇಣನು ಪಾಡುವ ಪರಮ ಕಲ್ಯಾಣ ರಾಮನ ಕಥೆಯನ್ನು ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದ ಕೇಳುವನು; ಮತ್ತು ತಾನು ಕೂಡ 'ಉತ್ತಮ ಶ್ಲೋಕ ಶಿಖಾಮಣೇ! ನಿತ್ಯನಿರ್ದೋಷ! ಸತ್ಯಜಗತ್ಸೃಷ್ಟಿ ಕಾರಣ! ಜೀವ ಪರಮಾಶ್ರಯ! ಲೋಕಪೂಜ್ಯತಮ! ಪರಮಪ್ರಸಿದ್ಧ! ಪಾಪ ಪರಿಹಾರಕ! ಬ್ರಹ್ಮಣ್ಯದೇವ! ಮಹಾರಾಜ! ನಾರಾಯಣ! ಶ್ರೀರಾಮ!' ಎಂದು ನುತಿಸಿ ಪಾಡುತ್ತಿರುವನು.

ನಿತ್ಯ ನಿರವಧಿಕ ಜ್ಞಾನಾನಂದಾನುಭವ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಸರ್ವಪ್ರಧಾನನು, ಜಾಗ್ರದಾದಿ ಜೀವವಸ್ಥಾಪ್ರೇರಕನು, ಜೀವಾಭಿಮುಖ ಬಿಂಬರೂಪನು, ಸುಖಪೂರ್ಣನು, ಸುಜನೈಕ ಪ್ರಾಪ್ಯನು, ಪ್ರಾಕೃತ ನಾಮರೂಪರಹಿತನಾದ ಶ್ರೀರಾಮನೇ ನಮಗೆ ಗತಿಯು.

ವ್ಯಾಪ್ತನು ವಿಶುದ್ಧಾನಂದಾನುಭವನು ಆದ ಶ್ರೀರಾಮನು ಮನುಷ್ಯನಂತೆ ಆಕಾರವಂ ಧರಿಸಿ, ಅವತರಿಸಿದುದು ಕೇವಲ ರಾಕ್ಷಸವಧವನ್ನು ಮಾಡಲೆಂದಲ್ಲ; ಮನುಜರಿಗೆ ಪಿತ್ರಾಜ್ಞಾಪಾಲನ, ಶರಣಾಗತರಕ್ಷಣ, ಭ್ರಾತೃಜನಲಾಲನ, ಏಕಪತ್ನೀ ವ್ರತಕರಣ ಮೊದಲಾದ ಧರ್ಮವನ್ನು ತಾನಾಗಿ ನಡೆಸಿ ತೋರಿಸಲು ಕೂಡ ಅಹುದು. ಇಲ್ಲದೆಡೆ, ಸ್ವರಮಣನಿಗೆ ಸೀತಾವಿಯೋಗ ವ್ಯಸನವು, ಪ್ರಭುವಿಗೆ ಇತರ ಸಹಾಯಾಭ್ಯರ್ಥನವು ಎಂತು? ಭಗವಾನ್ ವಾಸುದೇವನು ಮನೋಜಯಶಾಲಿಗಳಾದ ಬ್ರಹ್ಮಾದಿಗಳಿಗೊಡೆಯ ನೆಂದಮೇಲೆ ಸ್ತ್ರೀ ನಿಮಿತ್ತಕ ಕಾಮಸಾರತಾದಿ ಕಶ್ಮಲವೆಲ್ಲಿಯದು. ಸೀತಾದಿಗಳ ವಿಯೋಗ ವೆಲ್ಲಿಯದು?

ಕೇವಲ ಭಕ್ತಾನುಕಂಪಾವಶನಾಗಿ ಈಶನವತರಿಸಿದನಲ್ಲದೆ, ಆ ನಮ್ಮಪ್ಪನಿಗೆ ದೊಡ್ಡ

ಕುಲ, ಸುಂದರರೂಪ, ಬುದ್ಧಿಬಲ, ಪಾಂಡಿತ್ಯ ಮುಂತಾದುವು, ತೋಷಕಾರಣವಾಗಲಾರವು. ಆರ್ಷ್ಟಿಷೇಣಾ! ನೋಡು! ಆ ಲಕ್ಷ್ಮಣಾಗ್ರಜನು ಯಾವ ಗುಣವೂ ಇಲ್ಲದ ನಮ್ಮಂತಹ ವಾನರರಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟು ಸಖ್ಯವನ್ನು ಬೆಳೆಸಿ ಪ್ರೀತಿಸಿದನು! ನಮ್ಮಿಂದ ಅವನಿಗೇನೂ ಪ್ರಯೋಜನವಿರದಿದ್ದರೂ ಕೇವಲ ಕೃಪೆಯಿಂದಲಲ್ಲವೇ ನಮ್ಮನ್ನು ಸೇವಕರನ್ನಾಗಿ ಸ್ವೀಕರಿಸಿದನು? ಆದ್ದರಿಂದ ಪುರುಷಾರ್ಥಕಾಮನು, ಸುರನಾಗಲಿ ಅಸುರನಾಗಲಿ, ವಾನರನಾಗಲಿ, ಮನುಜಾಕಾರನಾದ ವಾಸುದೇವ-ರಾಮನನ್ನು ಜ್ಞಾನ ಭಕ್ತಿಗಳಿಂದ ಸೇವಿಸಲು ಬೇಕಾದ್ದನ್ನೆಲ್ಲ ಕೊಡುವನೆಂಬುದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವೇ ಇಲ್ಲ. ತಾನು ಪರಂಧಾಮವನ್ನೈದುವಾಗ ಕರಕರೆದು, ನಂಬಿದ ಕೋಸಲರನ್ನು ಸ್ವರ್ಗವನ್ನು ಮೋಕ್ಷವನ್ನೂ ಸೇವಿಸಿ ಪೊರೆದ, ಶ್ರೀರಾಮನಂತಹ ಕೃತಜ್ಞನಿನ್ನಾರು? ಎಂದು ಹನುಮಂತನು ಸ್ತುತಿಸಿ ನರ್ತಿಸುತ್ತಿರುವನು.

ಭಾರತವರ್ಷದಲ್ಲಿಯು ಭಗವಾನ್ ನರನಾರಾಯಣರೂಪಿ ಹರಿಯು, ನಿತ್ಯಪ್ರವರ್ಧಮಾನ ಧರ್ಮಜ್ಞಾನ ವೈರಾಗ್ಯೈಶ್ವರ್ಯಭಗವನ್ನಿಷ್ಠಾ ಮನೋನಿಗ್ರಹಾದಿಗುಣ ಸ್ವರೂಪನಾಗಿ, ಲೋಕಾನುಗ್ರಹವನ್ನು ಮಾಡಿ, ಜ್ಞಾನಿಜನ ಕರುಣಾವಾರಿಧಿಯಾಗಿ, ಲೋಕಸಾಮಾನ್ಯ ಗೋಚರನಾಗಿ, ಬದರಿಕಾಶ್ರಮದಿ ತಪವನ್ನಾಚರಿಸುತ್ತಿರುವನು. ವರ್ಣಾಶ್ರಮವಂತರಾದ ಭಾರತವರ್ಷ ಪ್ರಜರಿಂದ ಕೂಡಿ ನಾರದನು, ಯಥಾರ್ಥಜ್ಞಾನ ತತ್ಸಾಧನ ನಿಷ್ಕಾಮ ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ತಿಳಿಸುವ, ಮಹಿದಾಸಪ್ರೋಕ್ತಪಾಂಚರಾತ್ರಾಗಮವನ್ನು ಸಾವರ್ಣಿ ಮನುವಿಗೆ ಉಪದೇಶಿಸುತ್ತಾ ನರ ನಾರಾಯಣರನ್ನಿಂತು ನುತಿಸಿ ಭಜಿಸುತ್ತಿರುವನು—

ಪರಮಾನಂದ ನಿಧೇ! ಜನನ ಮರಣಾದಿ ದೇಹಧರ್ಮವಿಲ್ಲದ, ನಿಷ್ಕಿಂಚನ, ಜನಧನರಾಶಿಯಾದ ನರನಾರಾಯಣನೇ! ಪರಮಹಂಸ ಗುರುವರ! ಆತ್ಮಾರಾಮಾಧಿಪತೇ! ನಿನಗೆ ನಮಸ್ಕಾರವು.

ಜಗವನ್ನು ಸೃಜಿಸುವೆ, ಜನನಮರಣ ದೂರನಾಗಿರುವೆ. ದೇಹದಲ್ಲಿ ನೆಲಸಿರುವೆ, ಕರ್ಮಫಲಲೇಪವಿಲ್ಲದಿರುವೆ. ಸಕಲವನ್ನೂ ವೀಕ್ಷಿಸುವೆ; ನೋಡಿದ ದುಷ್ಟರೂಪ ಸಂಬಂಧವಿಲ್ಲದಿರುವೆ. ಇಂತಹ ಲೋಕವಿಲಕ್ಷಣನು ಅಸಂಗನು ಸಾಕ್ಷಿಯು ಆದ ಅಧೋಕ್ಷಜನಿಗೆ ನಮಸ್ಕಾರವು. ಬಹುಜನ್ಮಾರ್ಜಿತ ಪುಣ್ಯಲಭ್ಯ ಸಂಸ್ಕಾರದಿಂದ ಸಿಗುವ ಮಹೋಯೋಗವೆಂದರೆ, ಅಂತ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸತ್ವಾದಿ ಗುಣದೂರನು ರಮಾದರನಾದ ನಿನ್ನನ್ನು ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಸ್ಮರಿಸುವುದೇ, ಎಂದು ಪೂಜ್ಯ ಚತುರ್ಮುಖನು ಪೇಳಿರುವನು. ಆದ್ದರಿಂದ ವಿವೇಕಿಯು ಸರ್ವವೂ ಅನಿತ್ಯವೆಂದರಿತು, ಐಹಿಕಾಮುಷ್ಮಿಕ ಕಾಮಲಂಪಟನಾಗದೆ, ಸುತದಾರ ಧನಚಿಂತೆಯಿಂದ ಕೊರಗದೆ, 'ನಾನು ಮೃತನಾದರೆ ಅವರ ಗತಿ ಏನೆಂದು ಮರುಗದೆ ಇರುತ್ತಾ ಕೆಟ್ಟ ಮಣ್ಣಿನ ದೇಹವನ್ನು ಸಾಯದೆ ಉಳಿಸಲು, ಯತ್ನಿಸದಿರುವನು. ಮರಣರಹಿತವಾಗಿ ಮಾಡಲು, ಮಾಡುವ ಯತ್ನವು ಶ್ರಮಾಪಾದಕವು ನಿಷ್ಫಲವೇ ಸರಿ! ಶಾಸ್ತ್ರಶ್ರವಣಾದಿಗಳನ್ನು ಮಾಡಿಯು ದೇಹ ಮೋಹವನ್ನು ಬಿಡಲಾರದವನ ಶಾಸ್ತ್ರಾಭ್ಯಾಸವು ನಿಷ್ಫಲವೇ ಸರಿ! ಪ್ರಭೋ! ಅದೋಕ್ಷಜ1 ಈ ಹಾಳು ದೇಹದಲ್ಲಿ ನಾವು ಮಾಡುವ ಅಹಂ ಮಮತೆಗಳನ್ನು ಬಿಡಿಸು. ನಿನ್ನನುಗ್ರಹವಿಲ್ಲದಿರೆ ಈ ನಾನು ನನ್ನದೆಂಬ ರೋಗವು

ಪೋಗದು. ನಿನ್ನನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿಯುವ ಜ್ಞಾನದ ಉಪಾಯವನ್ನು ಹೇಳಿಕೊಡು.

ಈ ಭಾರತ ವರ್ಷದಲ್ಲಿ ನದೀ ಪರ್ವತಗಳು ಬಹುಸಂಖ್ಯಾಕವಾಗಿವೆ.

ಮಲಯ, ಮಂಗಲಪ್ರಸ್ಥ, ಮೈನಾಕ, ತ್ರಿಕೂಟ, ಋಷಭ, ಕನಕ, ಕೊಲ್ಲ, ಸಹ್ಯ ವೇದಗಿರಿ, ಋಷ್ಯಮೂಕ, ಶ್ರೀಶೈಲ, ವೆಂಕಟ, ಮಹೇಂದ್ರ, ವಾರಿಧಾರ, ವಿಂಧ್ಯ, ಶುಕ್ತಿಮಂತ, ದಕ್ಷಗಿರಿ, ವಾರಿಯಾತ್ರ, ದ್ರೋಣ, ಚಿತ್ರಕೂಟ, ಗೋವರ್ಧನ, ರೈವತಕ, ಕಕುಭ, ನೀಲ, ಕೋಕಾಮುಖ, ಇಂದ್ರಕೀಲ, ಕಾಮಗಿರಿ, ಮುಂತಾದ ಸಾವಿರಾರು ಭೂಧರ ಗಳಿರುವುವು. ಅವುಗಳ ನಿತಂಬದಿಂದ ಹರಿದು ಬರುವ ನದನದಿಗಳೂ ಅಸಂಖ್ಯಾಕವಾಗಿವೆ. ಅವುಗಳ ನೀರನ್ನು ಆಚಮನ ಸ್ನಾಗಳು ಮಾಡುವ ಭಾರತೀ ಪ್ರಜರು ಅಂತಃಪವಿತ್ರರೂ ಆಗುವರು. ನದೀ ನಾಮಸ್ಮರಣೆಯು ಸಾಕು ಸರ್ವಾಘ ನಿವಾರಣೆಗೆ!

ಚಂದ್ರವಟಾ, ತಾಮ್ರಪರ್ಣಿ, ಅವಟೋದಾ, ಕೃತಮಾಲಾ, ವೈಹಾಯಸೀ, ಕಾವೇರಿ, ವೇಣೀ, ಪಯೋದಾ, ಶರ್ಕರಾವರ್ತಾ, ತುಂಗಭದ್ರಾ, ಕೃಷ್ಣಾ, ಭೀಮರಥೀ, ಗೋದಾವರೀ, ನಿರ್ವಿಂಧ್ಯಾ, ಪಯೋಷ್ಣೀ, ತಾಪೀ, ಸುರಸಾ, ನರ್ಮದಾ, ಚರ್ಮಣ್ವತೀ, ಸಿಂಧು, ಅಂಧಃ ಶೋಣನದಗಳು, ವೇದಸ್ಮೃತಿ, ಋಷಿಕುಲ್ಯಾ, ವಿಸೋಮಾ, ಕೌಶಿಕೀ, ಮಂದಾಕಿನೀ, ಯಮುನಾ, ಸರಸ್ವತೀ, ದೃಷದ್ವತೀ, ಗೋಮತೀ, ಸರಯೂ, ರೋಘವತೀ, ಸಪ್ತವತೀ, ಘೋಷಣಾ, ಸುಷೋಮಾ, ಶತಮಾಲಾ, ಚಂದ್ರಭಾಗಾ, ಶುತುದ್ರೀ, ಮರುದ್ವೃಧಾ, ವಿತಸ್ತಾ, ಅಸಿಕ್ನೀ, ವಿಶ್ವಾ ಮುಂತಾದ ಪುಣ್ಯನದಿಗಳು ಶ್ರೀಹರಿಯ ನಾಮವನ್ನುಚ್ಚರಿಸುತ್ತಾ ಹರಿಯುತ್ತಿವೆ.

ಭಾರತ ವರ್ಷದಲ್ಲಿ ಪುಟ್ಟಿದ ಜನರು ಸಾತ್ವಿಕ ರಾಜಸ ತಾಮಸ ಭೇದ ಭಿನ್ನವಾದ ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಕರ್ಮದಿಂದ ದಿವ್ಯಲೋಕವನ್ನೋ ಭೂಲೋಕವನ್ನೋ ನರಕವನ್ನೋ ಶ್ರೀಹರಿಯಾಜ್ಞೆಯಿಂದ ಪೊಂದುವರು. ವರ್ಣಾಶ್ರಮ ವಿಹಿತ ಸತ್ಕರ್ಮಾನುಷ್ಠಾನದಿಂದ ಇಲ್ಲಿ ಜನರು ಸಾಧನ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಮೋಕ್ಷಪರ್ಯಂತ ಯಥಾಯೋಗ್ಯ ಫಲಗಳನ್ನು ಪೊಂದುವರು.

ಜೀವ ಧರ್ಮರಹಿತನು, ಸಾಕಲ್ಯೇನ ಅಜ್ಞಾತನು, ಅನಿತರಾಧೀನನು. ಮುಕ್ತಾ ನಂದದನು ಆದ ಶ್ರೀ ವಾಸುದೇವನನ್ನು ಅನಿಮಿತ್ತವಾದ ಭಕ್ತಿಭಾವದಿಂದ ಭಜಿಸುವ ಭಾಗ್ಯವು ಭಾರತೀಯರದೇ ಆಗಿದೆ. ಅನೇಕ ಜನ್ಮಗಳನ್ನು ತಂದೊಡ್ಡುವ ಅವಿದ್ಯಾ ಬಂಧನ ವನ್ನು ಛೇದಿಸಲು ಕಾರಣವಾದ ಭಗವದ್ಭಕ್ತಪಾದರಜೋಧಾರಣ ಭಾಗ್ಯವು ಭಾರತೀಯ ರದೇ ಆಗಿದೆ. ಎಂದೇ ಸ್ವರ್ಗದಲ್ಲಿ ಪುಣ್ಯನಿಧಿಯನ್ನುಣ್ಣುತ್ತಲಿರುವ ದೇವತೆಗಳು ಕೂಡ ಭಾರತವನ್ನು ಪ್ರಶಂಸಿಸಿ, ಅಲ್ಲಿ ಜನಿಸಬೇಕೆಂದು ಶ್ರೀಹರಿಯನ್ನು ಬೇಡುತ್ತಿರುವರು.

ಆಹಾ! ಏನೀ ಭಾರತೀಯರ ಭಾಗ್ಯ ವೈಭವ! ಇವರೇನು ಪುಣ್ಯಗಳನ್ನು ಮಾಡಿರು ವರೋ! ಸಾಕ್ಷಾತ್ ಶ್ರೀಹರಿಯು ಇವರಿಗೆ ತಾನಾಗಿ ಒಲಿದಿರುವನು. ಮುಕುಂದಚರಣಾರ ವಿಂದ ಸೇವೆಗೆ ಉಪಯೋಗಿಸುವ ಜೀವನವಿಲ್ಲಿ ಪುಟ್ಟಿದ ಈ ಪುಣ್ಯವಂತರಿಗೆ ಸಿಕ್ಕಿದೆ! ನಾವೂ ಮಾಡಿದೆವು ತಪವನ್ನು; ನೀಡಿದೆವು ದಾನಗಳನ್ನು, ಯಜ್ಞಗಳನ್ನೂ ನಡೆಸಿದೆವು,

ಜಯಸಿದೆವು ಸ್ವರ್ಗವನ್ನು. ಆದರೇನು? ಇಲ್ಲಿ ಸಮಗಾಗುವ ಪುಣ್ಯನಾಶಕರವಾದ ಅತಿ ಶಯೇಂದ್ರಿಯೋತ್ಸವದಲ್ಲಿ, ನಾರಾಯಣಪಾದಪಂಕಜ ಪವಿತ್ರ ಸ್ಮರಣದೂರರಾಗುತ್ತಿರುವೆ ಯಲ್ಲವೇ? ಮಹಾರಾದಿ ಲೋಕಗಳಲ್ಲಿ ಕಲ್ಪಾಯುಷರಾಗುವುದು ನಿಜ; ಆದರೆ ಅಲ್ಲಿಂದ ಪುಣ್ಯನಾಶವಾದಮೇಲೆ ಹಿಂದಿರುಗಿ ಬರುವುದೂ ನಿಜ. ಅಂತಹ ಸ್ಥಾನಲಾಭಕ್ಕಿಂತ ಭಾರತ ಪುಣ್ಯಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಪುಟ್ಟುವುದೇ ಲೇಸು. ನಶ್ವರವಾದೀ ಮರ್ತ್ಯಶರೀರದಿಂದ ಒಂದೇ ಕ್ಷಣದಿ ಮಾಡಿದ ಸುಕರ್ಮವು ಶ್ರೀಹರಿಗೆ ಸಮರ್ಪಿತವಾಗಲು, ಅಭಯವೆಂಬ ಅವನ ಲೋಕವನ್ನು ಸೇರಿಸಿ ಪುನರ್ಜನ್ಮವಿಲ್ಲದಂತೆ ಮಾಡಲು ಸಮರ್ಥವಾಗಿದೆ. ಮಹರಾದಿ ಲೋಕಗಳೇ ಆಗಲಿ—ಎಲ್ಲಿ ರಾಗಾದಿ ದೋಷದೂರರಾದ ಸಾಧುಜನರು ಸುಲಭವಾಗಿ ಸಿಗಲಾರರೋ ಆದ್ದರಿಂದ ಅವರ ಮುಖಕಮಲದಿಂದ ಬರುವ ವೈಕುಂಠ ಕಥಾ ಸುಧಾ ಸ್ರವಂತಿಯೂ ದುರ್ಲಭವೋ ಮತ್ತು, ಯಜ್ಞೇಶನಾದ ನಾರಾಯಣನ ಮಹಾಯಜ್ಞೋ ತ್ಸವಗಳೂ ದುರ್ಲಭವಾಗಿವೆಯೋ ಅಂತಹ ಸುರೇಂದ್ರಾದಿ ಲೋಕಗಳೂ ನಮಗೆ ಸೇವ್ಯವೆನಿಸುವುದಿಲ್ಲ.

ಈ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಮನುಜರಾಗಿ ಪುಟ್ಟಿದವರೇ ಧನ್ಯರು. ಶ್ರೀಹರಿಯು ಅವರಿಗೆ ಪಾರಲೌಕಿಕ ಸಾಧನವನ್ನೂ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಮತ್ತೆ ಪುಟ್ಟದಿರುವ ಮೋಕ್ಷವನ್ನೂ ಪೊಂದ ಲೆಂದು, ಜ್ಞಾನೇಂದ್ರಿಯ ಕರ್ಮೇಂದ್ರಿಯ ಮನಶ್ಶರೀರಾದಿಗಳನ್ನೂ ಕೊಟ್ಟಿರುವನು. ಹೀಗಿದ್ದೂ ಶ್ರೀಹರಿಯನ್ನು ಭಜಿಸದವನು, ವನದಲ್ಲಿ ಬಲೆಗೆ ಬಿದ್ದ ಪಕ್ಷಿಯಂತೆ, ಸಂಸಾರ ಬಂಧದಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕು ನರಳುವನು. ಇಲ್ಲಿ ವಿಪ್ರಾದಿ ಪವಿತ್ರಜನ್ಮರು ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದ ವಿಧಿವಿಧಾನ ವಾಗಿ, ಮಂತ್ರಗಳನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಉಚ್ಚರಿಸುತ್ತಾ, ಇಂದ್ರಾದಿ ನಾಮಗಳಿಂದ ತದಂತರ್ಯಾಮಿ ಶ್ರೀಹರಿಯು ಪ್ರೀತನಾಗಲೆಂದು ಹವಿಸ್ಸನ್ನು ಕೊಡುವರು. ಆಗ ಸ್ವಯಂಪೂರ್ಣನಾಗಿದ್ದೂ, ಶ್ರೀಶನು ಅವರ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಪ್ರೀತಿಯಿಂದ ಸ್ವೀಕರಿಸುವನು.

ಶ್ರೀಶನು ಹವಿರಾದಿ ತೃಪ್ತನಾಗಿ ಸ್ವರ್ಗಾದಿಗಳನ್ನು ಕೊಡುವನು, ಇದು ನಿಜ. ಪ್ರಾಪ್ತ ಸ್ವರ್ಗರಿಂದ, ಬೇಡಲ್ಪಟ್ಟು ಕೂಡ ಪುನಃ ಫಲವನ್ನು ಕೊಡದಿರುವನು; ಇದೂ ನಿಜವೇ! ಬೇಡಿದ್ದನ್ನೆಲ್ಲಾ ಕೊಡುವುದರಿಂದ ಭಕ್ತನು ಮದವೇರಿ ಕೆಡುವನು—ತನ್ನನ್ನು ಮರೆವನು— ಹೀಗಾಗಬಾರದೆಂದು ಕೊಡದೆ ಕಾಪಾಡುವನು. ಏನನ್ನೂ ಬೇಡದೆ, ತನ್ನ ಪಾದಪಲ್ಲವವನ್ನು ಭಜಿಪರಿಗೆ ತನ್ನನ್ನೇ ತಾನು ಕೊಟ್ಟುಕೊಂಡು ರಕ್ಷಕನಾಗಿ ಸರ್ವ ಶ್ರೇಯಃಪ್ರದನಾಗಿ ನಿಲ್ಲು ವನು. ಶ್ರೀಹರೇ! ನಾವು ಮಾಡಿದ ಯಜ್ಞ ದಾನ ತಪಃ ಕರ್ಮಗಳು ಸ್ವರ್ಗದಿಂದಿಳಿವ ನಮ್ಮ ಪಾಲಿಗೆ ಉಳಿದಿದ್ದರೆ, ಅನುಗ್ರಹಿಸಿ ನಿನ್ನ ಭಜನೆಯಿಂದ ಮೋಕ್ಷವನ್ನು ಪೊಂದಲನು ವಾದ ಭಾರತವರ್ಷದಲ್ಲಿ ನಮ್ಮನ್ನು ವಿಪ್ರರನ್ನಾಗಿ ಪುಟ್ಟಿಸು. ನಿನ್ನ ಭಜಿಸುವಂತೆ ಮಾಡು.

ಶ್ರೀಶುಕನು ಪೇಳಿದನು—

ರಾಜನ್! ಸಗರಾತ್ಮಜರು ಯಜ್ಞಾಶ್ವವನ್ನು ಹುಡುಕಿಕೊಂಡು ಪೋಗುವಾಗ ತೋಡಲು ಉಪಕಲ್ಪಿತವಾದ ಎಂಟು ಉಪದ್ವೀಪಗಳು ಈ ಜಂಬೂದ್ವೀಪದಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಸಮುದ್ರ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿವೆ ಎಂದು ಪೇಳುವರು.

ಸ್ವರ್ಣಪ್ರಸ್ಥ, ಚಂದ್ರಶುಕ್ಲ, ಆವರ್ತನ, ರಮಣಕ, ಮುದಾಹರಣ, ಪಾಂಚಜನ್ಯ,

ಸಿಂಹಲ, ಲಂಕಾ, ಎಂದು ಅವು ಕರೆಯಲ್ಪಟ್ಟಿವೆ.

ಭಾರತೋತ್ತಮ! ಇಂತು ನಿನಗೆ ಜಂಬೂದ್ವೀಪಗಳ ವಿಶೇಷಗಳನ್ನು ವರ್ಣಿಸಿದುದಾಯಿತು.

೨೦. ಪ್ಲಕ್ಷಾದಿ ದ್ವೀಪಗಳು—ಮಾನಸೋತ್ತರಲೋಕಾಲೋಕ ಪರ್ವತಗಳು

ಶ್ರೀ ಶುಕನು ಪೇಳಿದನು—

ಇನು ಪ್ಲಕ್ಷಾದಿ ದ್ವೀಪಗಳ ಲಕ್ಷಣ ವಿಸ್ತಾರಾದಿಗಳನ್ನು ವರ್ಣಿಸುವೆನು ಕೇಳು.

ಜಂಬೂದ್ವೀಪವು ತನ್ನಷ್ಟೇ ಅಗಲವಾದ ಲವಣಸಮುದ್ರಪರಿವೇಷ್ಟಿತವಾಗಿದೆ. ಅದರ ಸುತ್ತಲೂ ಎರಡು ಲಕ್ಷ ಯೋಜನ ವಿಸ್ತರವಾದ ಪ್ಲಕ್ಷದ್ವೀಪವಿದೆ. ಜಂಬೂವೃಕ್ಷದಂತೆ ಏಕಾದಶ ಶತಯೋಜನೋನ್ನತವಾದ ಹಿರಣ್ಮಯ ಪ್ಲಕ್ಷತರುವು ಅಲ್ಲಿದೆ. ಅದರಲ್ಲಿ ಸಪ್ತಜಿಹ್ವನಾದ ಅಗ್ನಿದೇವನು ಸನ್ನಿಹಿತನಾಗಿದ್ದು ಮೆರೆಯುತ್ತಾ ಶ್ರೀಹರಿಯನ್ನು ಉಪಾಸಿಸುತ್ತಿರುವನು.

ಆ ದ್ವೀಪಾಧಿಪತಿಯು ಇಧ್ಮಜಿಹ್ವನೆಂಬ ಪ್ರಿಯವ್ರತ ಪುತ್ರನು. ತನ್ನ ರಾಜ್ಯವಾದ ಪ್ಲಕ್ಷದ್ವೀಪವನ್ನು ಏಳು ಭಾಗಗಳಾಗಿ ಮಾಡಿ, ಶಿವ, ಯಶಸ್ಯ, ಸುಭದ್ರ, ಶಾಂತ, ಕ್ಷೇಮ, ಅಮೃತ, ಅಭಯರೆಂಬ ತನ್ನ ಏಳು ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಅವರ ಹೆಸರನ್ನಿಟ್ಟು ಕೊಟ್ಟು, ತಾನು ವಿರಕ್ತನಾಗಿ ತಪವನ್ನು ಗೈದು ಮುಕ್ತನಾದನು.

ಮಣಿಕೂಟ, ವಜ್ರಕೂಟ, ಇಂದ್ರಸೇನ, ಜ್ಯೋತಿಷ್ಮಾನ್, ಧೂಮ್ರವರ್ಣ, ಹಿರಣ್ಯಗ್ರೀವ, ಮೇಘಮಾಲ ಎಂಬುವು ಅಲ್ಲಿರುವ ಏಳು ಪರ್ವತ ಪಂಕ್ತಿಗಳು. ಅರುಣಾ, ಅನುಗುಣಾ, ಆಂಗೀರಸೀ, ಸಾವಿತ್ರೀ, ಸುಪ್ರಭಾತಾ, ಋತಂಭರಾ, ಸತ್ಯಂಭರಾ ಎಂಬ ಏಳೇ ನದಿಗಳಲ್ಲಿ ವರ್ಷಗಳನ್ನು ವಿಂಗಡಿಸಿ ಹರಿಯುತ್ತಾ ಸ್ನಾನ ಪಾನ ಮಾಡಿದವರ ಪಾಪ ಪಟಲ ವಿನಾಶಕವಾಗಿರುವುವು. ಹಂಸ, ಪತಂಗ, ಗೋಧ್ಯಾಯನ, ಸತ್ಯಾಂಗರೆಂದಲ್ಲಿ ವರ್ಣಚತುಷ್ಟಯ ಯುಕ್ತರು ಪೆಸರಾಗಿ, ಸಾವಿರ ವರುಷದ ಆಯುರ್ಮಾನದಿಂದ ದೇವತಾ ಸದೃಶರಾಗಿ, ವೇದವಿದ್ಯೆಯಿಂದ ಸೂರ್ಯಾಂತರ್ಗತ ಶ್ರೀಹರಿಯನ್ನು ಉಪಾಸಿಸುವರು.

'ಅತ್ಯಂತ ಪುರಾತನನು, ಸುಕೃತ ಪ್ರೇರಕನು, ಚತುರ್ಮುಖ ನಿಯಾಮಕನು, ದೇವಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ಅಮರತ್ವವನ್ನು ಕೊಟ್ಟು, ರುದ್ರಾದಿಗಳಿಂದ ದುಷ್ಟಸಂಹಾರ ಮಾಡಿಸುವ ಜ್ಞಾನಿಜನಗಮ್ಯ ನಾರಾಯಣಾ! ನಿನಗೆ ನಮಃ' ಎಂದವರು ಸೂರ್ಯನನ್ನು ಪೂಜಿಸುವರು.

ಪ್ಲಕ್ಷಾದಿ ದ್ವೀಪಗತ ಪುರುಷರು ಪೂರ್ಣವಾಯು ಆಯುಸ್ಸು, ಇಂದ್ರಿಯಬಲ, ಓಜಸ್ಸು, ಸಹನೆ, ಬಲ, ಬುದ್ಧಿ, ವಿಕ್ರಮ ಮುಂತಾದ ಸ್ವಭಾವಸಿದ್ಧ ಗುಣಗಳಿಂದ ವಿರಾಜಿಸುತ್ತಿರುವರು.

ಪ್ಲಕ್ಷದ್ವೀಪದ ಸುತ್ತಲು ಎರಡು ಲಕ್ಷ ಯೋಜನಾತ್ಮಕವಾದ ಇಕ್ಷುರಸ ಸಮುದ್ರವಿರುವುದು. ಅದರ ಸುತ್ತು ಶಾಲ್ಮಲೀ ದ್ವೀಪವು 4 ಲಕ್ಷ ಯೋಜನ ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿದ್ದು 4 ಲಕ್ಷ ಯೋಜನ ವಿಸ್ತೃತವಾದ ಸುರಾಸಮುದ್ರದಿಂದಾವೃತವಾಗಿದೆ.

ಶಾಲ್ಮಲಿಯು 1500 ಯೋಜನ ಎತ್ತರವಾಗಿ, ಆ ವೇದಸ್ತುತನಾದ ಗರುಡನ ನಿಲಯವಾಗಿದೆ. ಆ ದ್ವೀಪಾಧಿಪತಿಯು ಪ್ರಿಯವ್ರತಪುತ್ರನಾದ ಯಜ್ಞಬಾಹುವು. ತನ್ನ ಏಳು ಜನ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ತನ್ನ ರಾಜ್ಯದ ಏಳು ವರ್ಷಗಳನ್ನು ತನ್ನಾಮಕಗಳನ್ನಾಗಿ ಕೊಟ್ಟು ತಾನು ವಿರಕ್ತನಾದನು.

ಸುರೋಚನ, ಸಾಮನಸ್ಯ, ರಮಣ, ದೇವವರ್ಷ, ಪಾರಿಭದ್ರ, ಆಪ್ಯಾಯನ, ಅಭಿಜಾತವೆಂಬ ವರ್ಷಗಳಿಗೆ ಅವರೇ ರಾಜರು. ಸುರಸ, ಶತಶೃಂಗ, ವಾಮದೇವ, ಕುಂದ, ಮುಕುಂದ, ಪುಷ್ಪವರ್ಷ, ಸಹಶ್ರುತಿ ಎಂಬುವು ಏಳು ಗಿರಿಗಳು. ಅನುಮತಿ, ಸಿನೀವಾಲೀ, ಸರಸ್ವತೀ, ಕುಹೂ, ರಜನೀ, ನಂದಾ, ರಾಕಾ ಎಂಬವೇ ಏಳು ನದಿಗಳು. ಶ್ರುತಧರ, ವೀರ್ಯಧರ, ವಸುಂಧರ, ಊರ್ಧ್ವಧರರೆಂಬ ವರ್ಣಚತುಷ್ಟಯಯುಕ್ತರಾದ ಪ್ರಜರು ವೇದವೇದ್ಯನಾದ ಚಂದ್ರಾಂತರ್ಯಾಮಿ ಶ್ರೀಹರಿಯನ್ನು ಉಪಾಸಿಸುವರು.

'ತನ್ನ ಅಮೃತ ಕಿರಣಗಳಿಂದ ದೇವ ಪಿತೃಗಳಿಗೆ ಕ್ರಮವಾಗಿ ಶುಕ್ಲ ಕೃಷ್ಣಪಕ್ಷಗಳಲ್ಲಿ ಅನ್ನರಸವನ್ನು, ಪ್ರಜರಿಗೆ ಓಷಧೀಶವಾಗಿ ಅನ್ನವನ್ನೂ ಕೊಡುವ ಚಂದ್ರನಲ್ಲಿ ಅಂತ ರ್ಯಾಮಿಯಾದ ಶ್ರೀಹರಿಯೇ! ನೀನೇ ನಮಗೆ ಪಾಲಕನು' ಎಂದು ಪೂಜಿಸುತ್ತಿರುವರು.

ಸುರಾ ಜಲಧಿಯ ಸುತ್ತು 8 ಲಕ್ಷ ಯೋಜನ ವಿಸ್ತಾರವಾದ ಕುಶದ್ವೀಪವು 8 ಲಕ್ಷ ಯೋಜನ ವಿಸ್ತಾರವಾದ ಘೃತಸಮುದ್ರದಿಂದಾವೃತವಾಗಿದೆ. ಶ್ರೀಹರಿಕೃತ ಕುಶಸ್ತಂಭವು ಅಲ್ಲಿ ಎರಡನೆಯ ಅಗ್ನಿಯಂತೆ ಪ್ರಕಾಶಿಸುತ್ತಿರುವುದು. ಅದರ ಹಸಿರುಕುಶ ಕಾಶಗಳು ದಿಕ್ಕುಗಳನ್ನು ಬೆಳಗುತ್ತಿರುವುದು. ಆ ದ್ವೀಪ ಪತಿಯು ಪ್ರಿಯವ್ರತಪುತ್ರನಾದ ಹಿರಣ್ಯರೇತನನು. ವಸುದಾನ, ದೃಢರುಚಿ, ನಾಭಿ, ಗುಪ್ತ, ಸತ್ಯವ್ರತ, ವಿಪ್ರ, ವಾಮ ದೇವರೆಂಬ ತನ್ನ ಸುತರಿಗೆ ತನ್ನಾಮಕ ವರ್ಷಗಳನ್ನು ವಿಭಜಿಸಿ ಕೊಟ್ಟು ತಾನು ತಪೋ ವನವಂ ಸೇರಿದನು. ಚಕ್ರ, ಚತುಃಶೃಂಗ, ಕಪಿಲ, ಛಿನ್ನಕೂಟ, ದೇವಾನೀಕ, ಊರ್ಧ್ವ ರೋಮಾ, ದ್ರವಿಣವೆಂಬ ಏಳು ಪರ್ವತಗಳು, ರಸಕುಲ್ಯಾ, ಮಧುಕುಲ್ಯಾ, ಶ್ರುತವಿಂದಾ, ಮಿತ್ರವಿಂದಾ, ದೇವಗರ್ಭಾ, ಘೃತಚ್ಯುತಾ, ಮಂತ್ರಮಾಲಾ ಎಂಬ ಏಳು ನದಿಗಳು ಅಲ್ಲಿವೆ. ಕುಶಲ, ಕೋವಿದ, ಅಭಿಯುಕ್ತ, ಕುಲಕರೆಂಬ ಚತುರ್ವರ್ಣದ ಜನರು ಅಗ್ನಿಯ ಅಂತ ರ್ಯಾಮಿಯಾದ ಶ್ರೀ ಹರಿಯನ್ನು ಕುಸಲಕರ್ಮವನ್ನರ್ಪಿಸಿ ಪೂಜಿಸುವರು.

'ಸರ್ವೋತ್ತಮನು, ಗುಣಪೂರ್ಣನಾದ ನಾರಾಯಣನಿಗಾಗಿ ಹವ್ಯವನ್ನು ವಹಿಸಿ ಪೋಗುವೆ. ಸರ್ವಜ್ಞನು, ಶ್ರೀ ನಾರಾಯಣಾಂಗಜರಾದ ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಹವಿಃಪ್ರದಾತನು ಆದ ನಿನಗೆ ವಂದನವು. ನಾವು ಶ್ರೀ ಹರಿಯನ್ನು ಯಜ್ಞಾದಿಗಳಿಂದ ಪೂಜಿಸುವಂತೆ ಮಾಡು' ಎಂದು ಅಗ್ನಿಯನ್ನು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುವರು.

ಕ್ರೌಂಚದ್ವೀಪವು ಆಮೇಲೆ ತನ್ನಂತೆ ಹದಿನಾರು ಲಕ್ಷ ಯೋಜನ ವಿಸ್ತೃತವಾದ ದಧಿ ಮಂಡೋದದಿಂದಾವೃತವಾಗಿದೆ. ಕ್ರೌಂಚವೆಂಬ ಪರ್ವತದಲ್ಲಿ ವಿರಾಜಿಸುವುದು. ಕುಮಾರಸ್ವಾಮಿಯಿಂದ ರಂಧ್ರಿತವಾದ ನಿತಂಬದಿಂದ ನೊಂದರೂ, ದದಿ ಮಂಡೋದಜಲ ದಿಂದ ನೆಂದು, ಕ್ರೌಂಚಪರ್ವತವು ವರುಣರಕ್ಷಿತವಾಗಿ ನಿರ್ಭಯವಾಗಿ ನಿಂತಿದೆ. ಆ

ದ್ವೀಪವನ್ನು ಪ್ರಿಯವ್ರತಪುತ್ರನಾದ ಘೃತಪೃಷ್ಠನು ಪರಿಪಾಲಿಸಿ ತನ್ನ ಏಳು ಜನ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಸಪ್ತವರ್ಷಾತ್ಮಕ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಹಂಚಿಕೊಟ್ಟು, ಪರಮಕಲ್ಯಾಣಗುಣನಿಧಿಯಾದ ಶ್ರೀಹರಿಯ ಚರಣಾರವಿಂದವನ್ನು ಸೇರಿದನು. ಆಮ, ಮಧ್ಯ, ಮೇಘಪೃಷ್ಠ, ಸುಧಾಮ, ಋಷಿಜ್ಯಾಲ, ಹಿತಾವರ್ಣ, ವನಸ್ಪತಿ ಎಂಬುವರು ಅವನ ಸುತರು. ಶುಕ್ಲ, ವರ್ಧಮಾನ, ಉಪಬರ್ಹಣ, ಉಪಭೋಜನ, ನಂದ, ನಂದನ, ಸರ್ವತೋಭದ್ರವೆಂಬುವು ಏಳು ವಿಭಾಜಕ ಗಿರಿಗಳು. ಅಭಯಾ, ಅಮೃತೌಘಾ, ಆರ್ಯಕಾ, ತೀರ್ಥವತೀ, ರೂಪವತೀ, ಪವಿತ್ರಾ, ಶುಕ್ಲಾ, ಎಂಬ ಪವಿತ್ರ ನದಿಗಳು ಏಳು ಅಲ್ಲಿ ಹರಿಯುವುವು. ಗುರು, ಋಷಭ, ದ್ರವಣ, ದೇವರೆಂಬ ಚತುರ್ವರ್ಣ ಪುರುಷರಲ್ಲಿ ಜಲಾಂತರ್ಯಾಮಿಯಾದ ವರುಣಸ್ವಾಮಿ ಹರಿಯನ್ನು ಪೂರ್ಣ ಜಲಾಂಜಲಿಗಳಾಗಿ ಪೂಜಿಸುವರು.

'ಜಲಗಳೇ ಶ್ರೀಹರಿಯ ವೀರ್ಯವ. ಅವು ಭೂಃ ಭುವಃ ಸ್ವಃ ಎಂಬ ಮಂತ್ರಪೂತ ವಾಗಿ ತ್ರಿಲೋಕದ ಜನರನ್ನು ಪಾವನರನ್ನಾಗಿ ಮಾಡುವುವು. ನಮ್ಮ ಪಾಪವನ್ನು ಕಳೆದು ನಮ್ಮನ್ನು ಪವಿತ್ರೀಕರಿಸಿ ಸ್ಪರ್ಶಮಾತ್ರದಿಂದ ಸುಖವನ್ನು ಕೊಡುವ ಜಲಾಂತರ್ಗತ ಶ್ರೀಹರಿಗೆ ನಮಸ್ಕಾರವು' ಎಂದವರು ಸ್ತುತಿಸುವರು.

ದದಿ ಮಂಡೋದದ ಸುತ್ತು ವ್ಯಾಪಿಸಿದ ಶಾಕದ್ವೀಪವು ತನ್ನಂತೆ 32 ಲಕ್ಷ ಯೋಜನ ವಿಸ್ತೃತವಾದ ಕ್ಷೀರಸಮುದ್ರದಿಂದಾವೃತವಾಗಿ ಶಾಕವೆಂಬ ದೊಡ್ಡ ವೃಕ್ಷದಿಂದ ಕೂಡಿದೆ. ಆ ತರುವಿನ ಸುಗಂಧವು ದ್ವೀಪವನ್ನು ಸುರಭೀಕರಿಸಿ ವ್ಯಾಪಿಸಿದೆ. ಅದರಲ್ಲಿ ಪ್ರಿಯ ವ್ರತಪುತ್ರನಾದ ಮೇಧಾತಿಥಿಯು ಆಳಿ, ತನ್ನ ಮಕ್ಕಳಾದ ಪುರೋಜವ, ಮನೋಜವ, ವೇಪಮಾನನ ಧೂಮ್ರಾನೀಕ, ವಿಚಿತ್ರರೇಫ, ಬಹುರೂಪ, ವಿಶ್ವಾಧಾರರೆಂಬವರಿಗೆ ತನ್ನಾಮಕ ಸಪ್ತವರ್ಷಗಳನ್ನು ಹಂಚಿಕೊಟ್ಟು, ತಾನು ಅನಂತವನ್ನು ಚಿಂತಿಸಿ ತಪವಂ ಗೈಯಲುಲ ಹೊರಟು ಹೋದನು.

ಈಶಾನ, ಉರುಶೃಂಗ, ಬಲಭದ್ರ, ಶತಕೇಸರ, ಸಹಸ್ರಸ್ರೋತ, ದೇವಪಾಲ, ಮಹಾನಸವೆಂಬ ಏಳು ಮರ್ಯಾದಾಗಿರಿಗಳು, ಅನಘಾ, ಆಯುರ್ದಾ, ಉಭಯಸೃಷ್ಟ, ಅಪರಾಜಿತಾ, ಪಂಚಪದೀ, ಸಹಸ್ರಸ್ರುತಿ, ನಿಜಧೃತಿ ಎಂಬ ಏಳು ನದಿಗಳು ಅಲ್ಲಿವೆ. ಅಲ್ಲಿಯ ಜನರು ಧೃತವ್ರತ, ಸತ್ಯವ್ರತ, ದಾಸವ್ರತ, ಅನುವ್ರತರೆಂದು ಚತುರ್ವರ್ಣ ವಿಭಕ್ತರಾಗಿ ವಾಯ್ವಂತರ್ಯಾಮಿ ಶ್ರೀಹರಿಯನ್ನು ಪ್ರಾಣಾಯಾಮಗಳಿಂದ ಪೂಜಿಸಿ ನುತಿಸುವರು.

'ದೇಹದಲ್ಲಿ ತತ್ತ್ವದೇವತಾಂತರ್ಯಾಮಿಯಾಗಿದ್ದು ಅನೇಕ ರೂಪನಾಗಿ ಸರ್ವ ಭೂತಾಧಾರಕನಾದ ಶ್ರೀಹರಿಯ ವಶದಲ್ಲಿ ಜಗವೆಲ್ಲವೂ ನಿಂತಿದೆ. ಅಂತಹ ಅಂತರ್ಯಾಮಿ ಯಾದ ಶ್ರೀ ಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣವಲ್ಲಭನಿಗೆ ನಮಸ್ಕಾರವು' ಎಂದು ನುತಿಪರು.

ಕ್ಷೀರಸಾಗರವು 32 ಲಕ್ಷ ಯೋಜನವು. ಅದರಲ್ಲಿ 6 ಲಕ್ಷ ಯೋಜನವು ಎರಡು ಕಡೆ ಬಿಟ್ಟರೆ ಮಧ್ಯೆ ಇರುವ 20 ಲಕ್ಷ ಯೋಜನ ವಿಸ್ತೃತವಾದುದೇ ಶ್ವೇತದ್ವೀಪವು. ಇದರಲ್ಲಿ ಶಾಕದ್ವೀಪದ ಕಡೆ ಇರುವ ಆರು ಲಕ್ಷ ಯೋಜನ ವಿಸ್ತೃತವು ಭೂಭಾಗವು. ಪುಷ್ಕರ ದ್ವೀಪದ ಕಡೆ ಇರುವ ಆರು ಲಕ್ಷ ಯೋಜನ ವಿಸ್ತೃತವು ದುರ್ಗಾಭಾಗವು. ಮಧ್ಯೆ

ಇರುವ 8 ಲಕ್ಷ ಯೋಜನ ವಿಸ್ತೃತವಾದ ಶ್ರೀಭಾಗವು ಮುಕ್ತಸ್ಥಾನವೆನಿಸಿದೆ. ಇದರ ಎರಡು ಕಡೆ ಸುಧಾ ಸಮುದ್ರಗಳಿವೆ. ಭೂಭಾಗವು ದುರ್ಗಾಭಾಗದಂತೆ ಪುನರಾವೃತ್ತಿಸಹಿತವು, ಪ್ರಳಯ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ನಷ್ಟವಾಗುವುದು. ಶ್ರೀ ಭಾಗವು ಅಪ್ರಾಕೃತವು–ಮುಕ್ತರಲ್ಲಿದ್ದು ಪುನರಾವೃತ್ತಿರಹಿತರಾಗುವರು. ಶ್ರೀವಾಸುದೇವನು ಅಲ್ಲಿ ದಿವ್ಯರೂಪದಿಂದ ಮುಕ್ತಸೇವ್ಯನಾಗಿರುವನು.

ಕ್ಷೀರಸಾಗರದಾಚೆಗೆ ಪುಷ್ಕರದ್ವೀಪವಿದೆ. ಅದರ ಅಗಲವು 64 ಲಕ್ಷ ಯೋಜನವು. 64 ಲಕ್ಷ ಯೋಜನವಗಲವಾದ ಶುದ್ಧೋದಕ ಸಮುದ್ರವು ಅದರ ಸುತ್ತಲಿದೆ. ನಿರ್ಮಲ ಕನಕ ಸಹಸ್ರಪತ್ರವಾದ ದಿವ್ಯ ಕಮಲದಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಾಶಮಾನರಾಗಿ ಬೆಳಗುತ್ತಾ, ಭಗವಂತನಾದ ಚತುರ್ಮುಖನ ಅಧ್ಯಾಸನವೆನಿಸಿದೆ. ಈ ದ್ವೀಪವು ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಪಿಸಿರುವ ಮಾನಸೋತ್ತರ ಪರ್ವತದಿಂದ ಎರಡೇ ಭಾಗವಾಗಿದೆ. ಆ ಪರ್ವತದ ಎತ್ತರವು ಹತ್ತು ಸಾವಿರ ಯೋಜನವು. ಆ ಗಿರಿಯ ಮೇಲೆ ನಾಲ್ಕು ದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿಯು ಇಂದ್ರಾದಿ ದಿಕ್ಪಾಲಕರ ಭೂಮಿಗತ ಪುರಗಳಿವೆ. ಸೂರ್ಯರಥದ ಚಕ್ರವು ಈ ಗಿರಿಯ ಮೇಲೆ ಹಾದುಹೋಗುತ್ತಾ, ಮೇರುವಿಗೆ ಒಂದಕ್ಷದಿಂದ ಬದ್ಧವಾಗಿದೆ. ಹಗಲು ರಾತ್ರಿಗಳವಯವವಾಗಿ ಉಳ್ಳ ಸಂವತ್ಸರವೆಂಬ ಚಕ್ರವು ಈ ಸೂರ್ಯ ರಥಗಮನಾನುಸಾರವಾಗಿ ತಿರುಗುತ್ತಿರುವುದು. ಈ ಅಕ್ಷ ಚಕ್ರಾದಿಗಳೆಲ್ಲವೂ ತೇಜೋಮಯವು. ವಿದ್ಯುಚ್ಛಕ್ತಿಯಂತೆ ಅಗೋಚರವಾಗಿರುವ ಮಹಾಶಕ್ತಿಯು ಶ್ರೀಹರಿ ಪ್ರೇರಣೆಯಿಂದಲೂ ಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣ ಬಲದಿಂದಲೂ ನಡೆಯುತ್ತಿರುವುದು.

ಪುಷ್ಕರ ದ್ವೀಪವನ್ನು ಪ್ರಿಯವ್ರತಪುತ್ರನಾದ ವೀತಿಹೋತ್ರನು ಪಾಲಿಸಿ, ತನ್ನ ರಮಣ ಧಾತಕಿ ಎಂಬ ಮಕ್ಕಳೀರ್ವರಿಗೆ ಎರಡು ವರ್ಷಗಳನ್ನು ಹಂಚಿಕೊಟ್ಟು, ಪೂರ್ವಜರಂತೆ ತಾನೂ ತಪವನ್ನು ಮಾಡಿ ಮುಕ್ತನಾದನು.

ಆ ವರ್ಷಪುರುಷನು ಗುಣಪೂರ್ಣನಾದ ಬ್ರಹ್ಮಾಂತರ್ಯಾಮಿ ನಾರಾಯಣನನ್ನು ಕರ್ಮಫಲವನ್ನು ಬೇಡದೆ ಸುಕರ್ಮಗಳಿಂದ ಆರಾಧಿಸಿ ನುತಿಪರು.

'ಶ್ರೀರಮಣ! ಸತ್ಕರ್ಮಗಳೇ ನಿನ್ನ ಜ್ಞಾನಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾಗಿವೆ. ಚತುರ್ಮುಖ ಬ್ರಹ್ಮನು ನಿನ್ನ ಮುಖ್ಯಪ್ರತಿಮೆಯಂತಿದ್ದು ನಿನ್ನ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಸುಜನರಿಗೆ ಉಪದೇಶಿಸುವ ಗುರುವಾಗಿರುವನು. ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ನಿನಗೆ ಸ್ವಗತಭೇದವಿಲ್ಲವಾದರೂ ಬ್ರಹ್ಮಾದಿಗಳಿಂದ ನೀನು ಭಿನ್ನನಾದ ಪ್ರಭುವಾಗಿರುವೆ. ಭಗವನ್! ನಿನಗೆ ನಮಸ್ಕಾರವು' ಎಂದು ನುತಿಪರು.

ಅಲ್ಲಿಂದ ಹೊರಗೆ ಲೋಕಾಲೋಕ ಪರ್ವತವು ಸುತ್ತಲೂ ವ್ಯಾಪಿಸಿದೆ. ಅದರ ಆಚೆಗೆ ಸೂರ್ಯಕಿರಣಗಳು ವ್ಯಾಪಿಸಿ ಪ್ರಕಾಶಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಮಾನಸೋತ್ತರ ಮೇರುಮಧ್ಯ ದೂರವೆಂದರೆ 10 ಕೋಟಿ 16 ಲಕ್ಷ ಯೋಜನಗಳಷ್ಟೇ ವಿಸ್ತೃತವಾದ ಕಾಂಚನಮಯ ಭೂಮಿಯು ಅದರ ಮೇಲೆ ಬರುವುದು; ಅದು ದರ್ಪಣತಲದಂತೆ ನುಣುಪಾಗಿದ್ದು ತನ್ನಲ್ಲಿ ಪತಿತವಾದ ಯಾವ ಪದಾರ್ಥವನ್ನು ತೆಗೆಯಲು ಬಾರದಂತೆ ಇರುವುದು. ಆದ್ದರಿಂದ ಅಲ್ಲಿ ಯಾವ ಜೀವರಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಲೋಕಾಲೋಕದ ಈಚೆಗೇ ಸೂರ್ಯ ಚಂದ್ರ ಕಾಂತಿಯಿದ್ದು ತ್ರಿಲೋಕಗಳಿಗೆ ಪ್ರಕಾಶಕವಾಗಿರುವುದು. ಆಚೆಗ ಸೂರ್ಯದಿಗಳ ಪ್ರಕಾಶವು

ಪೊಕ್ಕು ಹೋಗಲಾರದೇಕೆಂದರೆ ಆ ಲೋಕಾಲೋಕಾಚಲವು ಲೋಕವಿಸ್ತಾರ ಸಮವಿಸ್ತೃತವು ಐವತ್ತುವರೆಲಕ್ಷ ಯೋಜನೋನ್ನತವು ಆಗಿ ಸೂರ್ಯಾದಿ ಕಿರಣ ಪ್ರತಿ ಬಂಧಕವಾಗಿದೆ.

ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡವು ಐವತ್ತುಕೋಟಿ ಯೋಜನಾತ್ಮಕವಾಗಿದೆ. ಅದರಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕನೆ ಒಂದಂಶ ಘನೋದಕವು, ಎರಡನೇ ಅಂಶ ಒಳಗಿರುವ ಅಂಧಂತವನು, ಮೂರನೇ ಕಾಲುಭಾಗವೇ ಲೋಕಾಲೋಕಾಚಲವು. ಇದರ ಒಳಗೆ ಇರುವುದೇ ಲೋಕವು. ಇದು ಮೂರುವರೆ ಕೋಟಿ ಯೋಜನಾತ್ಮಕವೆಂದು ಜ್ಞಾನಿಗಳು ಪೇಳುವರು. ಚತುರ್ಥಭಾಗದ ತುರೀಯಾಂಶವಾದ ಇದೇ ಲೋಕವಿಲ್ಲಿ ಮನುಷ್ಯಾದಿ ವ್ಯವಹಾರವಿದೆ. ಆ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಸೂರ್ಯಾದಿ ಕಾಂತಿಯಿಲ್ಲ. ಈ ಲೋಕದ ಜನರಲ್ಲಿಗೆ ಪೋಗಲಾರದು. ಆ ಲೋಕಾಲೋಕಾಚಲದ ನಾಲ್ಕು ದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿಯು ನಿಖಿಲ ಲೋಕ ಗುರುವಾದ ಬ್ರಹ್ಮನು ನಿಲ್ಲಿಸಿದ ಋಷಭ, ಪುಷ್ಕರಚೂಡ, ವಾಮನ, ಅಪರಾಜಿತ ಎಂಬ ನಾಲ್ಕು ಭದ್ರಗಜಗಳು ಲೋಕಸ್ಥಿತಿ ಹೇತುಗಳಾಗಿವೆ. ತನ್ನ ಭಿನ್ನಾಂಶರಾಗಿ ತನ್ನಿಂದ ನಿಜಪದವಿಯಂ ಪಡೆದ ಮಹೇಂದ್ರಾದಿ ಲೋಕಪಾಲಕರ ಶ್ರೇಯೋವೃದ್ಧಿ ಮಾಡಲು ಪರಮಪುರುಷನು ನಿಜಾಯುಧವರಶೋಭಿತ ಭುಜದಂಡಮಂಡಿತನು ವಿಷ್ವಕ್ಸೇನಾದಿ ಪಾರ್ಷದಪ್ರವರಸೇವಿತನು, ನಿತ್ಯ ಸಿದ್ಧ ಶುದ್ಧ ಸತ್ತ್ವಧರ್ಮಜ್ಞಾನವೈರಾಗ್ಯಾದ್ಯಷ್ಟೈಶ್ವರ್ಯಮಹಿತನು ಆಗಿ ಶೋಭಿಸುತ್ತಿರುವನು. ಸರ್ವಾಂತರ್ಯಾಮಿಯು ಸಕಲ ಲೋಕ ಸ್ವಸ್ತಿಕಾರಣನಾದ ಈ ಶ್ರೀಹರಿಯು ವಿವಿಧ ಲೋಕಯಾತ್ರೆಯನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ನಡೆಸುತ್ತಾ ಪ್ರಳಯಕಾಲದವರಿವಿಗೂ ಈ ಗಿರಿಯಲ್ಲಿ ಆ ರೂಪದಿಂದ ನೆಲಸಿರುವನು. ಅನಂತರ ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡ ಪ್ರಳಯವಾದಾಗ ನಿಜಮೂಲರೂಪದಿ ಐಕ್ಯವನ್ನು ಪೊಂದುವನು.

ಲೋಕಾಲೋಕ ಪರ್ವತದ ಆಚೆಗೆ ಪೋಗಬೇಕೆಂದರೆ ಕೇವಲ ಅಣಿಮಾದಿಯೋಗ ಸಿದ್ಧರಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಸಾಧ್ಯವಾಗಿದೆ.

ಸೂರ್ಯನು ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡ ಮಧ್ಯಗತನಾಗಿರುವನು. ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡವು ಐವತ್ತುಕೋಟಿ ಯೋಜನವಿಸ್ತೃತವೆನ್ನುವರು. ಅದಕ್ಕೆ ಕೇಂದ್ರಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಅಂತರಿಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಸೂರ್ಯ ಮಂಡಲ ಸಂಚಾರವಿರುವುದು; ಅದು ದಶದಿಗಪೇಕ್ಷಯಾ ಪಂಚವಿಂಶತಿಕೋಟಿಯೋಜನ ದೂರವೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು.

ಜಡವಾದ್ದರಿಂದ ಮೃತವಾದ ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿರುವುದರಿಂದ, ಸೂರ್ಯನಿಗೆ ಮಾರ್ತಾಂಡವೆಂದು ಹೆಸರಿದೆ. ಹಿರಣ್ಯಾಂಡ ಸಂಭೂತನಾದ ಸ್ವಯಂಭುವನಿಗೆ ಹಿರಣ್ಯಗರ್ಭನೆನ್ನುವರಲ್ಲವೇ?

ಸೂರ್ಯನಿಂದಲೇ ನಾವು ಪೂರ್ವಾದಿ ದಿಕ್ಕುಗಳನ್ನು ಆಕಾಶ ದ್ಯುಭೂಮ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು ಸ್ವರ್ಗ ನರಕ ರಸಾತಲಾದಿಲೋಕ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ತಿಳಿಯುತ್ತಲಿರುವೆವು.

ದೇವ ಪಶು ನರ ನಾಗ ನಗ ತರು ಕೀಟಾದಿ ಸರ್ವಜೀವಸಮೂಹಗಳಿಗೂ ಸೂರ್ಯನೇ ತನ್ನ ಅಂತರ್ಯಾಮಿಯಾದ ಶ್ರೀಹರಿಪ್ರೇರಿತನಾಗಿ ಚಕ್ಷುರಿಂದ್ರಿಯಸ್ಥಿತನಾಗಿ ರೂಪಜ್ಞಾನವನ್ನು ಕೊಡುವನು.

೨೧. ಖಗೋಲಃ–ಸೂರ್ಯರಥ ಕುಟುಂಬವು

ಶ್ರೀಶುಕನು ಪೇಳಿದನು–

ರಾಜನ್! ಇಂತು ಭೂವಲಯ ಪ್ರಮಾಣ ಲಕ್ಷಣಗಳನ್ನು ಪೇಳಿದೆನು. ಇದರಂತೆ ಖಗೋಲ ಪ್ರಮಾಣ ಲಕ್ಷಣಗಳನ್ನೂ ಕೇಳು. ಅವರೇಕಾಳಿನಲ್ಲಿ ಎರಡು ದಲವಿರುವುವು; ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಲವಿದ್ದಂತೆ ಖಗೋಲ ಭೂಗೋಲ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಅಂತರಿಕ್ಷಲೋಕವಿದೆ. ಅಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಾಶಕಶ್ರೇಷ್ಠನಾದ ಶ್ರೀಹರಿಯು ಸೂರ್ಯನಲ್ಲಿದ್ದು ತನ್ನ ದಿವ್ಯಕಾಂತಿಯಿಂದ ಮೂರು ಲೋಕಗಳಿಗೆ ತಾಪವನ್ನೂ, ಅಂತರಿಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಾಶವನ್ನೂ ಕೊಡುತ್ತಿರುವನು.

ದೀರ್ಘ ಹ್ರಸ್ವ ಸಮಾನಗತಿ ಭೇದದಿಂದ ಸೂರ್ಯನು ಮಾನಸೋತ್ತರದ ಆರೋಹಣ, ಅವರೋಹಣ ಸಮಾನಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಪೋಗುವನು. ಅಲ್ಲಿ ಮಕರಾದಿ ರಾಶಿಗಳಲ್ಲಿ ದೀರ್ಘಹ್ರಸ್ವ ಸಮಾನವಾದ ಅಹೋರಾತ್ರಗಳನ್ನುಂಟುಮಾಡಿ, ಉತ್ತರಾಯಣ, ದಕ್ಷಿಣಾಯನ, ವೈಷುವಕಾಲ, ಕರ್ತನಾಗಿದ್ದಾನೆ, ಮೇಷತುಲಾಮಾಸಗಳಲ್ಲಿ ಅಹೋರಾತ್ರಗಳು ಸಮಾನವಾಗಿರುವುವು. ವೃಷಭಾದಿ ಪಂಚರಾಶಿಗಳಲ್ಲಿ ಸೂರ್ಯನಿರುವಾಗ ಹಗಲು ಹೆಚ್ಚುತ್ತಾ ರಾತ್ರಿಯು ಒಂದು ಘಟಿಯಷ್ಟೇ ಅಥವಾ ಇನ್ನೂ ಸ್ವಲ್ಪ ಹೆಚ್ಚೇ ತಗ್ಗುತ್ತಾ ಇರುವುದು. ವೃಶ್ಚಿಕಾದಿ ಪಂಚಮಾಸಗಳಲ್ಲಿ ಹಗಲು ಕಡಿಮ ಆದಂತೆ, ರಾತ್ರಿಯು ಹೆಚ್ಚುವುದು; ಉದಗಯನದಲ್ಲಿ ಹಗಲು ದಕ್ಷಿಣಾಯುನದಲ್ಲಿ ರಾತ್ರಿ ಹೆಚ್ಚುವುದು. ಆದರೆ ದಿನವೆಲ್ಲಾ ಕಲೆತು 60 ಘಳಿಗೆಯೇ ಆಗಲಿ ಹೆಚ್ಚುವುದೆಂಬುದಿಲ್ಲ.

ಸೂರ್ಯನ ರಥವು ಒಂದು ದಿನದಲ್ಲಿ ಮಾನಸೋತ್ತರ ಪೂರ್ವದಿಶೆಯಿಂದ, ಒಂದು ಸಲ ಸುತ್ತಿಬರಲು 9 ಕೋಟಿ 51 ಲಕ್ಷ ಯೋಜನ ದೂರವಾಗುವುದು. ಆ ಗಿರಿಯ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಅಮರಾವತಿಯು, ದಕ್ಷಿಣದಿ ಸಂಯಮನಿಯು, ಪಶ್ಚಿಮದಿ ನಿಮ್ಲೋಚನೀ, ಉತ್ತರದಿ ವಿಭಾವರೀ ಎಂಬ ಇಂದ್ರ, ಯಮ, ವರುಣ ಸೋಮರ ನಗರಗಳಿವೆ. ಪೂರ್ವದಿಗಪೇಕ್ಷಯಾ ಆ ನಗರಗಳಲ್ಲಿ ಸೂರ್ಯ ಉದಯ, ಮಧ್ಯಂದಿನ, ಸಾಯಾಹ್ನ, ರಾತ್ರಿಗಳಾಗುವುವು. ಮೇರುವಿನ ನಾಲ್ಕು ದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿರುವವರಿಗೆ, ಹೀಗೆಯೇ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಅಹೋರಾತ್ರಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾ, ಸೂರ್ಯನು ಮೇರುವಿನನ್ನು ಪ್ರದಕ್ಷಿಣೀಕರಿಸುತ್ತಿರುವನು. ಸೂರ್ಯನ ಉದಯಾಸ್ತಮಾನಗಳು ಸಮಾನ ಸೂತ್ರನಿಪಾತದಲ್ಲಿರುವುವು ಮತ್ತು ಉದಿತವಾದ ದೇಶದಿ, ಹಗಲು ತತ್ಸಮಾನಸೂತ್ರ ನಿಪಾತ (180°) ದೇಶದಲ್ಲಿ ತತ್ಸಮ ಕಾಲ ರಾತ್ರಿಯು, ಆಗುವುದರಿಂದ, ಸೂರ್ಯನ ದರ್ಶನವು ಸದಾ ಆಗದಿರುವುದು. ಸೂರ್ಯನು ಇಂದ್ರಪುರಿಯಿಂದ ಯಮಪುರಿಯನ್ನು ಸೇರುವಾಗ 2¼ ಕೋಟಿ 1½ ಲಕ್ಷ ಯೋಜನದೂರ ದಾಟಿರುವನು. ಅಂತೆಯೇ ಕ್ರಮವಾಗಿ ವರುಣ ಸೋಮಪುರಗಳನ್ನೂ ಸುತ್ತಿ ಪುನಃ ಇಂದ್ರಪುರಿಯನ್ನು ಸೇರಲು ಒಂದು ದಿನವಾಗಿ ಬಿಡುವುದು. ಚಂದ್ರಶುಕ್ರಾದಿ ಗ್ರಹಗಳೂ ನಕ್ಷತ್ರಾದಿಗಳು ಕೂಡ ತಿರುಗುತ್ತಾ ಜ್ಯೋತಿಶ್ಚಕ್ರದಿಂದ ಉದಯಾಸ್ತಮಾನಗಳನ್ನು ಪೊಂದುತ್ತಿರುವುವು. ಒಂದು ಮುಹೂರ್ತದಲ್ಲಿ ಸೂರ್ಯರಥವು 30 ಲಕ್ಷ 8 ಸಾವಿರ ಯೋಜನವನ್ನು ಕ್ರಮಿಸುತ್ತಾ ನಾಲ್ಕು ಪುರಗಳನ್ನು ಸುತ್ತಿ ಒಟ್ಟು 9 ಕೋಟಿ 51

ಲಕ್ಷ ಯೋಜನದೂರವನ್ನು ನಡೆದಿರುವರು.

ಸೂರ್ಯರಥಕ್ಕೆ ಒಂದೇ ಚಕ್ರವು. ಹನ್ನೆರಡುಮಾಸಗಳೇ ಆರಾಸಮೂಹವು. ಆರು ಋತುಗಳೇ ನೇಮಿದಳಗಳು. ಮೂರು ಚಾತುರ್ಮಾಸ್ಯಗಳೇ ತ್ರಿನಾಭಿಗಳು. ಆ ಚಕ್ರಕ್ಕೇ ಸಂವತ್ಸರವೆಂದು ಹೆಸರು. ಅದರ ಅಕ್ಷದ ಒಂದು ಕೊನೆ ಮೇರುಶಿರದಲ್ಲಿದೆ. ಇನ್ನೊಂದು ಕೊನೆ ಮಾನಸೋತ್ತರ ಶಿಖರದಲ್ಲಿ ಅಂಟಿಸಿದೆ. ಇಂತು ತೈಲಯಂತ್ರದಂತೆ ತೋರುವ ಈ ಸೂರ್ಯ ರಥವು ಧ್ರುವವನ್ನು, ಕೆಳಗೆ ಮೇರುವನ್ನು ಪ್ರದಕ್ಷಿಣವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾ ಮಾನಸೋತ್ತರ ಗಿರಿಯ ಮೇಲೆ ತಿರುಗುತ್ತಿರುವುದು. ಇನ್ನೊಂದಕ್ಷವು ಅಲ್ಲಿಂದ ದೀರ್ಘಾಕ್ಷ ಚತುರ್ಭಾಗ ಸಮವಾದದ್ದು, ಧ್ರುವಮಂಡಲದಿ ಆಧಾರಿತವಾಗಿದೆ.ಲ ಇದೆಲ್ಲವೂ ತೇಜೋಮಯವು. ಮನುಷ್ಯಮಾಂಸಚಕ್ಷುರಾದ್ಯಗೋಚರವಾಗಿದೆ, ಆ ರಥಕ್ಕೆ ಮಾಯುಪಾಶದಿಂದ ಬದ್ಧವಾಗಿದೆ. ಸಪ್ತವೆಂಬ ಅಶ್ವಗಳೇಳು, ಸಪ್ತಂಚ್ಛಂದೋನಾಮಗಳು ದೇವನಾದ ಆದಿತ್ಯನ ರಥವನ್ನು ವಹಿಸಿ ಪೋಗುವುವು. ಒಂದಕ್ಕೇ ಏಳುಮುಖ ಅದರ ಹೆಸರೇ ಸಪ್ತವೆಂದು ಕೆಲವರು ಪೇಳುವರು

ಸೂರ್ಯನ ಮುಂದೆಯು ಕುದುರೆಗಳ ಹಿಂದೆಯು ಅರುಣನೆಂಬ ಸೂತನು ರಥ ವನ್ನು ನಡೆಸುತ್ತಿರುವನು. ಅಂಗುಷ್ಠಪರ್ವಮಾತ್ರ ಗಾತ್ರರಾದ ವಾಲಖಿಲ್ಯರೆಂಬ ಅರವತ್ತು ಸಾವಿರ ಋಷಿಗಣವು ಹಿಂದುಮುಂದಾಗಿ ಸೂರ್ಯಾಭಿಮುಖವಾಗಿ ಭಗವತ್ ಸ್ತುತಿಯನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾ ನಡೆದುಪೋಗುತ್ತಿರುವರು. ಇನ್ನೂ ಅನ್ಯ ಋಷಿವರರು ಗಂಧರ್ವರಪ್ಸರೆಯರು ನಾಗರು, ತಕ್ಷರು, ರಾಕ್ಷಸರು, ದೇವತೆಗಳು, ಒಂದೊಂದು ಗುಂಪು ಒಂದೊಂದು ಮಾಸ ದಲ್ಲಿ ದ್ವಾದಶಾದಿತ್ಯರನ್ನು ದ್ವಾದಶ ಭಿನ್ನನಾಮರು ಉಪಾಸಿಸಿ ಸೇವಿಸುತ್ತಿರುವರು. 9 ಕೋಟಿ 51 ಲಕ್ಷ ಯೋಜನ ಪರಿಮಂಡಲ ಭೂಮಂಡಲದ ದೂರದಲ್ಲಿ ಎರಡುಸಾವಿರ ಒಂದು ಗವ್ಯೂತಿ (2 ಕೋಶ) ದೂರವನ್ನು ಸೂರ್ಯಕುಟುಂಬವು ಒಂದೇಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ದಾಟಿಪೋಗುತ್ತಿರುವುದು.

೨೨. ಖಗೋಲ–ನವಗ್ರಹಗಳು–ಶಿಂಶುಮಾರ

ರಾಜನು ಪ್ರಶ್ನಿಸಿದನು–

ಭಗವಾನ್ ಆದಿತ್ಯನು ಮೇರು ಧ್ರುವಗಳನ್ನು ಪ್ರದಕ್ಷಿಣೀಕರಿಸುತ್ತಾ ರಾಶಿಗಳಿಗೂ ಅಭಿಮುಖವಾಗಿ ಪೋಗುವನೆಂಬುದು ನನಗೆ ಚೆನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿದಿಲ್ಲ. ಸ್ವಾಮೀ! ತಿಳಿಸಿಕೊಡಿ.

ಶ್ರೀಶುಕನು ಪೇಳಿದನು–

ರಾಜನ್! ಕುಲಾಲ ಚಕ್ರವು ಗಿರಗಿರನೆ ತಿರುಗುವುದು, ಅದರ ಮೇಲಿರುವ ಪಿಪೀಲಿ ಕಾದಿಗಳದರ ಜೊತೆಗೆ ತಿರುಗುತ್ತಿದ್ದರೂ ತಮ್ಮ ಪ್ರತ್ಯೇಕಚಲನ ಪ್ರಕಾಶವನ್ನೂ ಬಿಡದಿರು ವುವು. ಅಂತೆಯೇ ನಕ್ಷತ್ರರಾಶಿಗಳಿಂದ ಉಪಲಕ್ಷಿತವಾದ ಕಾಲಚಕ್ರದಿ ಓಡುತ್ತಿರುವಾಗ ಧ್ರುವ ಮೇರು ಪ್ರದಕ್ಷಿಣವನ್ನೂ ಮಾಡುವ ಸೂರ್ಯಾದಿ ಗ್ರಹಗಳ ಗತಿಯು ತಮ್ಮ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಗತಿಯನ್ನು ಪ್ರತಿರೋಧಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಗ್ರಹಗಳು ನಕ್ಷತ್ರಗಳಲ್ಲಿಯೂ, ರಾಶಿಗಳಲ್ಲಿಯೂ, ಸಂಚರಿಸುವುದು ಜ್ಯೋತಿಶ್ಶಾಸ್ತ್ರದಿಂದಲೂ, ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷದಿಂದಲೂ ತಿಳಿಯುತ್ತಿದೆಯಲ್ಲವೆ?

ಭಗವಾನ್ ಆದಿಪುರುಷನಾದ ಸಾಕ್ಷಾನ್ನಾರಾಯಣನು ಲೋಕಮಂಗಲವನ್ನು

ಬಯಸಿ, ವೇದವೇದ್ಯನಾದ ತನ್ನನ್ನು ಹನ್ನೆರಡು ರೂಪದಿಂದ ವಿಭಜಿಸಿ, ಸರ್ವರೂಪ ಪೂರ್ಣನೂ ಆಗಿ ಆರು ಋತುಗಳ ಹನ್ನೆರಡು ಸೂರ್ಯಾಂತರ್ಗತ ರೂಪ ವಿಶೇಷಗಳಿಂದ ವಸಂತಾದಿ ಋತುಧರ್ಮಗಳನ್ನು ಪ್ರವರ್ತಿಸುವತ್ತಿರುವನು. ಅವನನ್ನು ಈ ವರ್ಷದ ಪುರುಷರು ವರ್ಣಾಶ್ರಮಾಚಾರ ವಿಶೇಷಯುತರಾಗಿ, ವೇದಲಬ್ಧ ಜ್ಞಾನದಿಂದಲೂ, ವೇದಿವಿಹಿತ ನಿಷ್ಕಾಮ ಕರ್ಮಾನುಷ್ಠಾನದಿಂದಲೂ, ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದ ಸೇವಿಸಿ ಮುಖ್ಯಶ್ರೇಯ ವೆನಿಸಿದ ಮೋಕ್ಷವನ್ನು ಪೊಂದಿ ಸುಖಿಸುವರು.

ಈ ಲೋಕಬಂಧವು ನಭೋವಲಯದಿ ನೆಲಸಿರುವ ಕಾಲಚಕ್ರ ಗಮನಾನುಗಮನ ನಾಗಿ ದ್ವಾದಶಮಾಸಗಳನ್ನು ಒಂದೊಂದು ಮಾಸದಿ ಎರಡು ಪಕ್ಷಗಳನ್ನು ಎರಡೂಕಾಲು ನಕ್ಷತ್ರಗಳನ್ನೂ ಭುಂಜಿಸಿ ನಡೆಸುತ್ತಿರುವನು. ಎರಡು ತಿಂಗಳಿಗೆ ಒಂದು ಋತುವೂ, ಆರು ತಿಂಗಳಿಗೆ ಒಂದು ಅಯನವೂ ಆಗುವುದು. ಸಂಪೂರ್ಣ ರಾಶಿಚಕ್ರವನ್ನು ಒಂದು ಸಲ ಸೂರ್ಯನು ಸುತ್ತಿದರೆ ಒಂದು ಸಂವತ್ಸರವೆನಿಸುವುದು. ಇದೇ ಪರಿವತ್ಸರ, ಇಡಾ ವತ್ಸರ, ಅನುವತ್ಸರ, ವತ್ಸರ, ಸಂವತ್ಸರವೆಂದು, ಗುರು, ಚಂದ್ರ, ದಿನ, ನಕ್ಷತ್ರ ಸೂರ್ಯಗತಿಗಳಿಂದ ಪ್ರಭಿನ್ನವಾಗಿರುವ ವತ್ಸರ ಪಂಚಕವು.

ಒಂದು ಲಕ್ಷ ಯೋಜನೋನ್ನತವಾದ ಸೂರ್ಯಮಂಡಲದಿಂದ ಲಕ್ಷಯೋಜನದ ಮೇಲೆ ಚಂದ್ರಮಂಡಲವಿದೆ. ಸೂರ್ಯನ ಸಂವತ್ಸರ ಸಂಚಾರದೇಶವನ್ನು ತಿಂಗಳಲ್ಲಿಯು, ಮಾಸ ದೇಶವನ್ನು ಎರಡೂಕಾಲು ದಿನಗಳಲ್ಲಿಯು, ಪಕ್ಷ ಭುಕ್ತಿಯನ್ನೊಂದೇ ದಿನ ದಲ್ಲಿಯು ಕ್ರಮಿಸುವ ಚಂದ್ರನು ನಕ್ಷತ್ರರಾಜನೆನಿಸಿ ಶೀಘ್ರಗಮನನಾಗಿರುವನು. ಕಲಾ ಗಳಿಂದ ತುಂಬುತ್ತಾ ಶುಕ್ಲ ಪಕ್ಷವನ್ನು, ತಗ್ಗುತ್ತಾ ಕೃಷ್ಣಪಕ್ಷವನ್ನು ನಡೆಸುವ ಚಂದ್ರನು, ಪಿತೃಲೋಕದ ಅಹೋರಾತ್ರಗಳಾದ ಪಕ್ಷಗಳಲ್ಲಿ ಸರ್ವ ಜೀವನಿಕಾಯಚೇಷ್ಟಾಪ್ರದನು, ಜೀವನಪ್ರದನು ಆಗಿರುವನು. ಒಂದು ನಕ್ಷತ್ರದಲ್ಲಿ 30 ಮುಹೂರ್ತ ಕಾಲವಿರುವ ಚಂದ್ರನು ಷೋಡಶ ಕಲಾಯುಕ್ತನು ಮನೋನಿಯಾಮಕನಾಗಿರುವನು. ದೇವ ಪಿತೃ ಮನುಷ್ಯ ಭೂತ ಪಶು ಪಕ್ಷಿ ಸರೀಸೃಪ ತೃಣ ತರುಗಳಿಗೆ ಪ್ರಾಣಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟು, ಆನಂದಪಡಿಸಿ ಸರ್ವೋಪಜೀವ್ಯನಾಗಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧಿಯನ್ನು ಪೊಂದಿರುವನು.

ಚಂದ್ರನ ಮೇಲೆ ಲಕ್ಷ ಯೋಜನ ದೂರದಲ್ಲಿ ನಕ್ಷತ್ರ ಚಕ್ರವು ಅಭಿಜಿತದಿಂದ ಕೂಡಿ ಇಪ್ಪತ್ತೆಂಟು ಗುಂಪುಗಳಾಗಿ, ಮೇರುವನ್ನು ಪ್ರದಕ್ಷಿಣವಾಗಿ ಸುತ್ತುತ್ತಿರುವುದು. ಇದು ಕಾಲದ ಅವಯವವಾಗಿದೆ.

ನಕ್ಷತ್ರ ಚಕ್ರದಿಂದ 2 ಲಕ್ಷ ಯೋಜನದ ಮೇಲೆ ಶುಕ್ರನು ಸೂರ್ಯನಂತೆಯೇ ಶೀಘ್ರಮಾಂದ್ಯ ಸಮಗತಿಗಳಿಂದ ತಿರುಗುತ್ತಿರುವನು. ಶುಕ್ರನು ಪ್ರಾಯಃ ಲೋಕಾನು ಕೂಲನು; ಅವನಿಂದ ವೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ತಿಳಿಯಲನುವಾಗಿದೆ. ಅವನು ವೃಷ್ಟಿಪ್ರತಿಬಂಧ ನಿವರ್ತಕನಾಗಿರುವನು.

ಅಲ್ಲಿಂದ ಮೇಲೆ ಎರಡುಲಕ್ಷ ಯೋಜನದೂರದಲ್ಲಿ ಬುಧನಿರುವನು. ಸೋಮ ಸುತನು ಪ್ರಾಯಃ ಶುಭಕಾರಿಯು. ಆದರೆ ಸೂರ್ಯನನ್ನು ದಾಟಿ ಪೋಗುವಾಗ ಮೇಘಾ

ಡಂಬರ ಅನಾವೃಷ್ಟಿಗಳನ್ನು ಸೂಚಿಸುವನು.

ಬುಧನ ಮೇಲೆ ಎರಡು ಲಕ್ಷ ಯೋಜನದಲ್ಲಿ ಅಂಗಾರಕನು ಮೂರು ಪಕ್ಷಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು ರಾಶಿಯನ್ನು ಸಂಚರಿಸಿ ಮೇರುವನ್ನು ಪ್ರದಕ್ಷಿಣಿಸುವನು. ವಕ್ರನಾದರೆ ಶುಭನು. ಪ್ರಾಯಃ ಅಶುಭಕಾರಣನು.

ಭಗವಾನ್ ಗುರುವು ಅಲ್ಲಿಂದ ಎರಡು ಲಕ್ಷ ಯೋಜನದ ಮೇಲಿರುವನು. ಒಂದು ರಾಶಿಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ವರ್ಷವಿರುವನು. ಪ್ರಾಯಃ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾನುಕೂಲನು.

ಅಲ್ಲಿಂದ ಎರಡು ಲಕ್ಷ ಯೋಜನದ ಮೇಲೆ ಭಗವಾನ್ ಶನಿಯು ಇರುವನು. ಒಂದು ರಾಶಿ ದಾಟಲು ಮೂವತ್ತು ಮಾನಗಳಾಗುವಂತೆ ಮಂದಗತಿಯಿಂದ ಮೇರು ಪ್ರದಕ್ಷಿಣವನ್ನು ಮಾಡುವನು, ಪ್ರಾಯೇಣ ಅಶಾಂತಿಕರನಾಗಿರುವನು.

ಅಲ್ಲಿಂದ ಮೇಲೆ ಹನ್ನೊಂದು ಲಕ್ಷ ಯೋಜನ ದೂರದಲ್ಲಿ ಸಪ್ತರ್ಷಿಗಳಿರುವರು. ಲೋಕಶ್ರೇಯಃಕಾರಣರಾಗಿ ವಿಷ್ಣುವಿನ ಪರಮಪದವೆನಿಸಿದ ಧ್ರುವನನ್ನು ಪ್ರದಕ್ಷಿಣಿಸುತ್ತಿರುವರು.

ಆಮೇಲೆ ಹದಿಮೂರು ಲಕ್ಷ ಯೋಜನ ದೂರದಲ್ಲಿ ಧ್ರುವಮಂಡಲವು ವಿಷ್ಣುಪದವೆನಿಸಿ ಮೆರೆಯುತ್ತಿರುವುದು. ಅಲ್ಲಿ ಮಹಾಭಾಗವತನಾದ ಧ್ರುವನು ಅಗ್ನೀಂದ್ರ ಪ್ರಜಾಪತಿ ಕಶ್ಯಪ ಧರ್ಮರು ಸಮಸಾಯುಜ್ಯಕಾಲರಾದವರು, ಬಹು ಮಾನದಿಂದ ಧ್ರುವಮಂಡಲಸ್ಥಿತ ಶಿಂಶುಮಾರ ಹರಿಗೆ ವಂದಿಗೆ ಪ್ರದಕ್ಷಿಣವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿರಲು, ಕಲ್ಪಜೀವರಿಗೆ ಆಶ್ರಯನೆನಿಸಿ, ಶ್ರೀಹರಿಯನ್ನು ಉಪಾಸಿಸುತ್ತಿರುವನು. ಅವನ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ನಿನಗೆ ಚತುರ್ಥಸ್ಕಂದದಿ ಹೇಳಿರುವೆನು. ಆ ಧ್ರುವಮಂಡಲವು, ಶ್ರೀಹರಿಯ ಆಜ್ಞೆಯಿಂದ ಜ್ಯೋತಿರ್ಗಣ ಗ್ರಹ ನಕ್ಷತ್ರಾದಿಗಳು ಎವೆಯಿಕ್ಕದೆ ಕಾಲಚಕ್ರವನ್ನು ನಡೆಸುವ ಶ್ರೀಶನಿಂದ ಪ್ರೇರಿತನಾಗಿ ತನಗೆ ಸುತ್ತಿಬರುತ್ತಿರಲು, ತಾನು ಚಲಿಸದೆ ಧ್ರುವನಾಗಿ ಶಾಶ್ವತಪ್ರಕಾಶನಾಗಿರುವನು. ಮೇಢೀಸ್ತಂಭದ ಸುತ್ತು ತಿರುಗುವ ಪಶುಗಳಂತೆ ಕಾಲಚಕ್ರದಿ ಬದ್ಧರಾದ ಗ್ರಹ ತಾರಾದಿಗಳೆಲ್ಲ ಕಲ್ಪಾಂತ ಕಾಲದವರಿವಿಗೂ ಧ್ರುವನನ್ನು ಸುತ್ತಿ ತಿರುಗುವುವು. ಕರ್ಮನಿರ್ಮಿತ ಶಕ್ತಿಯಿಂದ ನಿರಾಧಾರವಾದ ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ ಹಾರುತ್ತ ನಿಂತಿರುವ ಮೇಘಗಳು ಶ್ಯೆನಾದಿ ವಿಹಗಗಳು ವಾಯುವಶರಾಗಿ ಬೀಳದಿರುವಂತೆಯೇ ಗ್ರಹತಾರಾದಿ ಜ್ಯೋತಿರ್ಮಂಡಲವು ಶ್ರೀಹರೀಚ್ಛೆಯಿಂದ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ನಿಂತು ಸಂಚರಿಸುತ್ತಿರುವುದು. ಅವು ಬೀಳದಿರಲು, ತತ್ತತ್ಕರ್ಮಪ್ರೇರಕರಾದ ಶ್ರೀಶ ಶ್ರೀದೇವಿಯರೇ ಕಾರಣರಾಗಿರುವರು.

ಕೆಲವರು ಜ್ಞಾನಿಗಳು ಜ್ಯೋತಿರನೀಕವೆಲ್ಲವು ಭಗವಾನ್ ವಾಸುದೇವನು ಶಿಂಶುಮಾರ ರೂಪದಿಂದ ಧರಿಸಿರಲು ನಿಂತಿದೆ ಎಂದು ವರ್ಣಿಸುವರು.

ಶ್ರೀ ಶಿಂಶುಮಾರನು ಕುಂಡಲೀಭೂತ ದೇಹನಾಗಿ ತನ್ನ ಕೊಂಡಿಗಳಿಂದ ಮೇರು ಶಿಖರವನ್ನು ಬಾಲಾಗ್ರದಿಂದ ಧ್ರುವಮಂಡಲವನ್ನು ಧರಿಸಿ ತನ್ನ ಸುತ್ತು ತಾನು ದಿನಕ್ಕೊಂದು ಸಲ ತಿರುಗುತ್ತಿರುವನು. ಬಾಲದಲ್ಲಿ ಪ್ರಜಾಪತಿ ಧರ್ಮ ಕಶ್ಯಪೇಂದ್ರರು, ಮೂಲದಲ್ಲಿ ಧಾತೃ ವಿಧಾತೃಗಳು, ಕಟಿಯಲ್ಲಿ ಸಪ್ತರ್ಷಿಮಂಡಲವು, ನೆಲಸಿರುವರು.

ದಕ್ಷಿಣಾವರ್ತ ಕುಂಡಲಾಕಾರನಾದ ಶಿಂಶುಮಾರನು ಬಲಪಕ್ಕೆಯಲ್ಲಿ ಉತ್ತರಾಯಣ ನಕ್ಷತ್ರಗಳು ಎಡಪಾರ್ಶ್ವದಲ್ಲಿ ದಕ್ಷಿಣಾಯನ ನಕ್ಷತ್ರಗಳು ಸಮಸಂಖ್ಯಾಕವಾಗಿದ್ದು ಶಿಂಶುಮಾರನು ತಿರುಗಿದಂತೆ ತಾವೂ ತಿರುಗುತ್ತಿದೆ. ಬೆನ್ನಿನಲ್ಲಿ ಅಜವೀಥಿ ಆಕಾಶಗಂಗೆ ನೆಲಸಿವೆ. ಪುನರ್ವಸು ಪುಷ್ಯಗಳು ದಕ್ಷಿಣ ವಾಮಶ್ರೋಣಿಗಳಲ್ಲಿಯು, ಆರ್ದ್ರಾಶ್ಲೇಷಗಳು ಬಲ, ಎಡಪಾದಗಳಲ್ಲಿಯು, ಅಭಿಜಿತ್, ಉತ್ತರಾಷಾಢಗಳು ಬಲ ಎಡನಾಸಿಕಗಳ ಲ್ಲಿಯೂ, ಶ್ರವಣಾಪೂರ್ವಾಷಾಢಗಳು ಬಲ, ಎಡಕಣ್ಣುಗಳಲ್ಲಿಯು, ಧನಿಷ್ಟ ಮೂಲಗಳು ಬಲ ಎಡ ಕಿವಿಗಳಲ್ಲಿಯು, ಮಘಾದಿ ಎಂಟು ನಕ್ಷತ್ರಗಳು ದಕ್ಷಿಣಾಯನ ಸಂಬದ್ಧವಾದವು ಎಡಪಾರ್ಶ್ವದಲ್ಲಿ ವಿರಾಜಿಸುತ್ತಿವೆ. ಅಂತೆಯೇ ಶತಭಿಷಾದಿ ಉದಗಯನ ಸಂಬದ್ಧವಾದ ನಕ್ಷತ್ರಗಳು ಬಲಪಾರ್ಶ್ವದಲ್ಲಿ ನೆಲಸಿವೆ. ಶತಭಿಷ ಜ್ಯೇಷ್ಠಗಳೆರಡು ಭುಜಗಳಲ್ಲಿ ನಿಂತಿವೆ. ಮೇಲಿನ ಹನುವಿನಲ್ಲಿ ಅಗಸ್ತ್ಯನು, ಕೆಳ ಹನುವಿನಲ್ಲಿ ಯಮನು, ಮುಖದಿ ಅಂಗಾರಕನು, ಉಪಸ್ಥದಿ ಶನೈಶ್ಚರನು, ಬೆನ್ನಿನಡುಬ್ಬದಿ ಬೃಹಸ್ಪತಿಯು, ಎದೆ ಯಲ್ಲಾದಿತ್ಯನು, ಹೃದಯದಿ ತಾನೇ ನಾರಾಯಣನು, ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಚಂದ್ರನು, ನಾಭಿಯಲ್ಲಿ ಶುಕ್ರನು, ಸ್ತನಗಳಲ್ಲಿ ಅಶ್ವಿನೀದೇವದ್ವಯವು, ಪ್ರಾಣಾಪಾನಗಳಲ್ಲಿ ಬುಧನು, ಗಲ್ಲದಲ್ಲಿ ರಾಹುವು, ಸರ್ವಾಂಗದಲ್ಲಿ ಕೇತುಗಳು, ಮಿಕ್ಕ ತಾರಾಗಣವೆಲ್ಲವೂ ರೋಮಗಳಲ್ಲಿ ಆಧಾರ ಮಾಡಿ ಕೊಂಡು ನೆಲಸಿರುವರು.

ಇಂತಹ ಭಗವಂತನ ಸರ್ವದೇವಮಯ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಸಂಧ್ಯಾಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮೌನ ದಿಂದ ನಿಂತು ನೋಡುತ್ತಾ ಧ್ಯಾನಿಪ ಜನರೇ ಧನ್ಯರು.

ಜ್ಯೋತಿರ್ಲೋಕಾಧಿಪತೇ! ಕಾಲಾಶ್ರಯ! ದೇವವಲ್ಲಭ ! ಮಹಾಪುರುಷ! ಶಿಂಶುಮಾರ! ನಿನಗೆ ನಮಃ. ನಿನ್ನನ್ನೇ ಧ್ಯಾನಿಸುವೆವು.

ಗ್ರಹ ನಕ್ಷತ್ರ ತಾರಾಮಯನಾದ ದೇವನ ಪಾಪಪರಿಹಾರಕ ದಿವ್ಯರೂಪವನ್ನು ತ್ರಿಕಾಲವು ಚಿಂತಿಸುವವನು, ನಮಿಸುವವನು, ಸ್ತುತಿಸುವವನು ಕೂಡ ತ್ರಿಕಾಲದಿ ಮಾಡಿದ ಪಾಪದಿಂದ ಪರಿಮುಕ್ತನಾಗುವನು.

ಶ್ರೀ ಶಿಂಶುಮಾರಹರಯೇ ನಮಃ

೨೩. ಅಧೋಲೋಕಗಳು

ಶ್ರೀ ನಾರಾಯಣ ಪರಮೈಶ್ವರ್ಯವ್ಯಂಜಕವಾದ ಅತಲಾದಿ ಅಧೋಲೋಕವರ್ಣನ ವನ್ನು ಕೇಳು.

ಸೂರ್ಯನಿಗೆ ಕೆಳಗೆ ನಭೋಮಂಡಲದಲ್ಲಿ ಹತ್ತುಸಾವಿರ ಯೋಜನದೂರದಲ್ಲಿ ಮಾನಸೋತ್ತರ ಪಶ್ಚಿಮಗಿರಿಯಲ್ಲಿ ಪುಟ್ಟುತ್ತಾ ಪೂರ್ವಗಿರಿಯಲ್ಲಿ ಮುಣುಗುವ ರಾಹುವು ಛಾಯಾಗ್ರಹವೆನಿಸಿ ಮೇರುವಿಗೆ ಅಪ್ರದಕ್ಷಿಣವಾಗಿ ಸುತ್ತುತ್ತಿರುವನು. ಭಗವದನುಕಂಪಾ ವಶದಿಂದ ಅಮರತ್ವವನ್ನು ಪೊಂದಿರುವ ಈ ಸಿಂಹಿಕಾಪುತ್ರನು ಅಯೋಗ್ಯನೇ ಸರಿ! ಅವನ ಜನ್ಮ ಕರ್ಮಾದಿಗಳನ್ನು ಮುಂದೆ ವರ್ಣಿಸುವೆನು. ಸೂರ್ಯಮಂಡಲದ ವಿಸ್ತಾರವು ಹತ್ತು ಸಾವಿರ ಯೋಜನ, ಚಂದ್ರಮಂಡಲವು ಇಪ್ಪತ್ತು ಸಾವಿರ ಯೋಜನ. ಅಂತೆಯೇ ರಾಹು

ಮಂಡಲವು ನಲವತ್ತು ಸಾವಿರ ಯೋಜನ ವಿಸ್ತೃತವೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು. ಪರ್ವದಿನದಿ ಪೂರ್ವವೈರವನ್ನು ಸ್ಮರಿಸಿ, ಸೂರ್ಯ-ಚಂದ್ರರನ್ನು ನುಂಗಿದಂತೆ ಅಡ್ಡವಾಗಿ ಬಂದು ನಿಲ್ಲು ವನು. ಆಗ ಸರ್ವಸುಜನಚಕ್ರಭಯ ನಿವರ್ತಕ ಹರಿಚಕ್ರವು ದುಃಸಹವಾಗಿ ಉರಿಯುತ್ತಾ ಬಂದು ನಿಲ್ಲಲು, ಒಂದೆರಡು ಮುಹೂರ್ತಕಾಲವಿದ್ದು ರಾಹುವು ಭಯಚಕಿತನಾಗಿ ತಿರುಗಿ ಪೋಗುವನು. ಇದೇ ಗ್ರಹಣವೆಂದು ಜನರು ತಿಳಿದು, ಜಪತಪಾದಿಗಳಿಂದ ಸೂರ್ಯಾದಿ ಸುಜನಕ್ಷೇಮವನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಲು ಯತ್ನಿಸುವರು. ಅಲ್ಲಿಂದ ಹತ್ತುಸಾವಿರ ಯೋಜನದ ಕೆಳಗೆ ಸಿದ್ಧಚಾರಣ ವಿದ್ಯಾಧರ ಲೋಕಗಳಿವೆ. ಇನ್ನು ಕೆಳಗಿನ ಅಂತರಿಕ್ಷ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಯಕ್ಷರಕ್ಷ ಪಿಶಾಚಿ ಭೂತಪ್ರೇತಗಣವಿಹಾರಾಂಗಣವು, ವಾಯುಸಂಚಾರ ಪರ್ಯಂತ ಮಾಗಿಯು ಮೇಘಗಳವರಿವಿಗೂ ವ್ಯಾಪಿಸಿದೆ. ಅಲ್ಲಿಂದ ನೂರು ಯೋಜನ ಕೆಳಗಿಳಿಯಲು ಭೂಲೋಕವು ಸಿಗುವುದು. ಇದರಲ್ಲಿ ಹಂಸ ಶ್ಯೇನ ಗೃದ್ರ ಸುಪರ್ಣಾದಿ ಪಕ್ಷಿಗಣ ಹಾರಾಡು ತ್ತಿರುವುವು. ಭೂಮಿಯ ಸಂಸ್ಥಾನ ಲಕ್ಷಣಾದಿಗಳನ್ನು ವರ್ಣಿಸಿದುದಾಗಿದೆ.

ಭೂಮಿಯ ಕೆಳಗೆ ಭೂವಿವರಗಳೇಳು ಇವೆ. ಒಂದೊಂದು ಹತ್ತು ಸಾವಿರ ಯೋಜನ ವಿಸ್ತಾರ ಸಮದೀರ್ಘಗಳಾಗಿ ಅತಲ, ವಿತಲ, ಸುತಲ, ತಲಾತಲ, ಮಹಾತಲ, ರಸಾತಲ, ಪಾತಾಳವೆಂದು ಪೆಸರಾಗಿವೆ.

ಈ ಬಿಲ್ವಸ್ವರ್ಗಗಳು ಸ್ವರ್ಗಾಧಿಕ ಸಂಪತ್ಸಮೃದ್ಧವಾಗಿವೆ. ಕಾಮಭೋಗಾನಂದೈ ಶ್ವರ್ಯಭರಿತನಾಗಿ ಸಮೃದ್ಧಭವನೋದ್ಯಾನವನ, ವಿಹಾರಸ್ಥಾನಕಲಿತವಾಗಿದೆ. ಇಲ್ಲಿ ದೈತ್ಯ ದಾನವ ಕಾದ್ರವೇಯರು ನಿತ್ಯಪ್ರಮುದಿತರಾಗಿ ಕಲತ್ರಪುತ್ರಮಿತ್ರಾದಿ ಸ್ವಪರಿವಾರದಿಂದ ಕ್ರೀಡಿಸುತ್ತಾ ನಲಿಯುತ್ತಿರುವರು. ಅವರು ಪ್ರಮೋದ ಕಾಮರತ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು ಶಿವವರದಿಂದ ಪೊಂದಿ, ಆಮೇಲೆ ಶಿವನನ್ನೂ ಲೆಕ್ಕಿಸದೆ ಮದಿಸಿ ರಮಿಸುತ್ತಿರುವರು. ಮಯನು ನಿರ್ಮಿಸಿದ ಭವನಗಳು, ನಾನಾ ಮಣಿಗಣನಿರ್ಮಿತ ಗೋಪುರಚೈತ್ಯ ಸಭಾಚತ್ವರಾಯತನಗಳು, ಪಾರಾ ವತಹಂಸ, ಶುಕಸಾರಿಕಾದಿ ಪಕ್ಷಿಮಿಥುನ ಕಲಕಲನಾದ ಸಂಕುಲವಾಗಿ ವಿರಾಜಿಸುತ್ತಿವೆ. ಕುಸುಮಫಲಸ್ತಬರಭಾರದಿಂದ ಬಾಗಿದ ತರುಶಾಖಾಪ್ರವರವನ್ನಾಲಿಂಗಿಸಲು ಬೆಳೆದ ಲತಾ ಕುಂಜರದಲ್ಲಿ ತೂಗಾಡುವ ವಿಹಂಗಮಿಥುಲ ಕೋಲಾಹಲವನ್ನು ಕೇಳಿ, ಜಲಾಶಯ ತರಂಗ ಡೋಲಿಕಾಸುಖಾಸಕ್ತಜಲಪಕ್ಷಿಗಳು ಮಂದ್ರಮಧುರ ಕೂಜಿತದಿಂದ ಮೇಳವಿಸಿ ಪಾಡುತ್ತಿರುವುವು. ಒಳಗಿನ ಮೀನಕುಲ ಸಂಚರಣದಿಂದ ಕ್ಷುಭಿತವಾದ ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಪುಟ್ಟಿ ನೋಗಿನಿಂದ ತಲೆಯಾಡಿಸುವ ಕಮಲ ಕಲ್ಹಾರ ಕುಮುದ ನೀಲೋತ್ಪಲಾದಿ ಪುಷ್ಪಗಳ ರಸವನ್ನು ಹೀರಿ ಸುಖಿಸಲು ಝುಂಕಾರವಂ ಮಾಡುತ್ತಾ ಮಧುಕರ ಪ್ರಕರವು ಕಾತರವಾಗಿ ಬರುವುದನ್ನು ರಮಣೀ ಜನರಿಗೆ ತೋರಿಸುತ್ತಾ, ನಲಿವ ರಮಣರ ಸುಖವು ಸ್ವರ್ಗಸುಖ ವನ್ನೂ ಮೀರಿ ಮೆರೆವುದಾಗಿದೆ.

ಅಲ್ಲಿ ಅಹೋರಾತ್ರಕೃತ ಕಾಲಭಯವಿಲ್ಲ. ಮಹಾನಾಗರಾಜ ಶಿರೋಮಣಿ ಕಾಂತಿ ಗಳಿಂದ ರಾತ್ರಿಯೇ ಹಗಲಾಗಿಬಿಡುವುದು. ವಸಂತಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ವೇದ ದೌರ್ಗಂಧ್ಯಗಳು, ಶಿಶಿರಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ಶೀತವಾತಾದಿಗಳೂ ಇರುವುದಿಲ್ಲ. ದೇಹದಲ್ಲಿ ಜರಾ ಪಲಿತ ವೈಕ್ಲವ್ಯ,

ಶ್ರಮ, ಗ್ಲಾನಿಗಳೂ ಕಾಲಕೃತವಾಗಿ ಇಲ್ಲವೇ ಇಲ್ಲ. ಆದರೆ ಭಗವತ್ತೇಜಸ್ಸಮೂಹವಾದ ಸುದರ್ಶನಚಕ್ರದಿಂದೊಂದರಿಂದಲೇ ಅವರಿಗೆ ಮೃತ್ಯುಭಯವು. ಅವರ ಸ್ತ್ರೀಯರಿಗೆ ಭಯ ಕೃತಗರ್ಭಪಾತವೂ ತಪ್ಪದೆ ಆಗುವುದು.

ಅತಲದಿ ಮಯಪುತ್ರನಾದ ಬಲಾಸುರನಿರುವರು. ಅವರು ತೊಂಭತ್ತಾರು ಮಾಯಾ ವಿದ್ಯೆಗಳನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿರುವನು. ಕೆಲವನ್ನು ಕಲಿತ ಕುಜನರು ಅವನ್ನು ಪ್ರದರ್ಶಿಸುತ್ತಾ ಅದ್ಯಾಪಿ ಕಾಣಬರುವರು. ಅವನು ಆಕಳಿಸಲು ಪುಟ್ಟಿದ ಸ್ವೈರಿಣೀ, ಕಾಮಿನೀ, ಪುಂಶ್ಚಲೀ ಎಂಬ ಮೂರು ಗಣಸ್ತ್ರೀಯರು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದ ಪುರುಷರಿಗೆ ಹಾಟಕವೆಂಬ ರಸವನ್ನು ಕುಡಿಸಿ, ತಮ್ಮ ವಿಲಾಸ ಹಾವಭಾವಯುತ ಸಲ್ಲಾಪಾವಲೋಕನಾದಿಗಳಿಂದ ರಮಿಸುವರು. ಆ ರಸ ಕುಡಿದ ಮಾತ್ರದಿಂದಲೇ ಪುರುಷನು ಗಜಬಲನಾಗಿ ನಾನೇ ಸಿದ್ಧನು ನಾನು ಈಶ್ವರನೆಂದು ಮದಾಂಧನಾಗಿ ವಿಹರಿಸುವನು.

ವಿತಲದಲ್ಲಿ ಹಾಟಕೇಶ್ವರನೆಂದು ಖ್ಯಾತನಾದ ಭಗವಾನ್ ಮಹಾದೇವನು ಭೂತಗಣಾವೃತನಾಗಿ ಪಾರ್ವತೀದೇವಿಯಿಂದ ಕ್ರೀಡಿಸುತ್ತಾ ಪ್ರಜಾಸರ್ಗವನ್ನು ಮಾಡಲು ಬ್ರಹ್ಮಾಜ್ಞೆಯಂತೆ ವಿಹರಿಸುವನು. ಅಲ್ಲಿ ಹಾಟಕವೆಂಬ ನದಿಯು ಹರಿಯುವುದು; ಅದು ಭವಭವಾನೀ ವೀರ್ಯಸಂಭೂತವು. ಸೂರ್ಯವಾಯು ತಪ್ತಶುಷ್ಕವಾಗಿ ಭಂಗಾರವೆನಿಸುವ ಹಾಟಕವನ್ನು ಸುರೇಂದ್ರಾವರೋಧಕಾಂತೆಯರು, ಸುರಾಧಿಪರು ಭೂಷಣರಾಜಿಯನ್ನಾಗಿಸಿ ಧರಿಸಿ ವಿರಾಜಿಪರು.

ಅಲ್ಲಿಂದ ಸುತಲವಿನ್ನೂ ಕೆಳಗಿದೆ. ಅಲ್ಲಿ ಪುಣ್ಯಶ್ಲೋಕನಾದ ಬಲಿಚಕ್ರವರ್ತಿಯು ಇರುವನು. ಮಹೇಂದ್ರನಿಗೆ ಪ್ರೀತಿಯನ್ನು ಗಳಿಸಲು, ವಾಮನನಾಗಿ ಅದಿತಿಯಿಂದ ಅವತರಿಸಿ ಬಲಿಯಿಂದ ತ್ರಿಪಾದ ಧರಣಿಯನ್ನು ಯಾಚಿಸಿ, ತ್ರಿವಿಕ್ರಮನಾಗಿ ತ್ರಿಲೋಕವನ್ನಾ ಕ್ರಮಿಸಿದ ಶ್ರೀಹರಿಯು ಭಕ್ತಾನುಕಂಪಾವಶನಾಗಿ ಇಂದ್ರಾದಿ ಲೋಕಗಳಲ್ಲಿಲ್ಲದ ಸಮೃದ್ಧ ಸಂಪದ್ಭರಿತವಾದ ಸುತಲ ಲೋಕಾಧಿಪತ್ಯದಿ ಸ್ಥಾಪಿಸಿ ಗದಾಪಾಣಿಯಾಗಿ ದ್ವಾರದೇಶದಿ ನಿಂತು ದರ್ಶನವನ್ನು ಕೊಡುತ್ತಿರಲು, ಬಲಿರಾಜನು ನಿರ್ಭಯನಾಗಿ ಬಿಲನಿಲಯೈಶ್ವರ್ಯ ವತಿಯಾಗಿರುವನು.

ಸರ್ವೋತ್ತಮನು, ಸರ್ವಜೀವ ನಿಕಾಯಕಾಯ ಹೃದಯ ಗುಹಾಧಾಮನು, ಪರಮಾತ್ಮನಾದ್ದರಿಂದ ಪಾತ್ರತಮನಾದ ಶ್ರೀಹರಿಯು ಬರಲು, ಅರಿತು, ಪರಮಶ್ರದ್ಧೆ ಯಿಂದ, ರಾಜ್ಯನಾಶ ವರುಣಪಾಶ ಗುರುಜನಾಕ್ರೋಶಗಳನ್ನು ಲೆಕ್ಕಿಸದೆ ಸಮರ್ಪಿಸಿದ ಸರ್ವಸ್ವ ದಾನದ ಪ್ರತಿಫಲವು ಈ ಬಿಲಸ್ವರ್ಗ ಭಾಗ್ಯವಲ್ಲವೇ ಅಲ್ಲ. ಮೋಕ್ಷಪ್ರದನಾದ ಶ್ರೀಶನ ಗುಣಕರ್ಮನಾಮಗಳನ್ನು ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಕ್ಷುತ್ಪತನ ಪ್ರಸ್ಖಲನಾದಿಗಳಲ್ಲಿಯೂ ವಿವಶನಾಗಿ ಉಚ್ಚರಿಸಲು ಕರ್ಮಬಂಧ ವಿಧ್ವಂಸವಾಗುವುದು; ಮುಮುಕ್ಷು ಜನರು ಮುಕ್ತಿಕಾರಣವಾದ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಪಡೆಯುವರು; ಸರ್ವಚೇತನರು ಸ್ಮರಣೆಯಿಂದ ಪಾಪ ದೂರರಾಗುವರು; ಅಂತಹ ಶ್ರೀಶನಿಗರ್ಪಿತವಾದ ಸರ್ವಸ್ವವು ಬಿಲಸ್ವರ್ಗ ಸ್ವರ್ಗಾಧಿಪತ್ಯ ಗಳನ್ನೇ ಅಲ್ಲದೆ ಮೋಕ್ಷವನ್ನೂ ಸಂಪಾದಿಸಿಕೊಡಲು ಸಮರ್ಥವಾಗಿದೆ. ಆದರೂ

ಶ್ರೀಹರಿಯು ನಿತ್ಯಸಂಸಾರಿಗಳಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಧಿಕ ಪ್ರಸಾದವನ್ನೂ ತೋರುವುದಿಲ್ಲ. ಅವರ ಸೇವೆಗೆ ಪ್ರತಿಫಲವಾಗಿ ನಶ್ವರವಾದ ಭೋಗೈಶ್ವರ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು ಕೊಡುವವನಾದರೂ ಮೋಕ್ಷವನ್ನೆಂದಿಗೂ ದಯಪಾಲಿಸನು.

ಭಿಕ್ಷಾಚಾರಣವನ್ನು ಬಿಟ್ಟನ್ಯೋಪಾಯವನ್ನು ಕಾಣದೆ ಬಂದು ಸುರೇಂದ್ರನಿಗಾಗಿ ಬೇಡಲು, ಕೊಟ್ಟ ತ್ರಿಪಾದ ಪರಿಮಿತ ಧರಣೀದಾನವನ್ನು ಕೊಡಲಾರದಾದಾಗ ವರುಣಪಾಶದಿಂದ ಕಟ್ಟಲ್ಪಟ್ಟು, ಸುತಲಕ್ಕೆ ಕಳಿಸಲ್ಪಟ್ಟರೂ ಧರ್ಮವನ್ನು ಬಿಡದೆ, ಭಕ್ತಿಯು ಕೆಡದೆ ಬಲಿರಾಜನಿಂತು ಚಿಂತಿಸಿದನು—

ಆಹಾ! ಏನು ಭಗವಂತನ ಕಾರ್ಯಕರಣ ನಿಪುಣತೆ! ಇಂದ್ರನ ಸಚಿವನು, ಗುರುವು, ಏಕಾಂತ ಮಂತ್ರಚತುರನಾದ ಬೃಹಸ್ಪತಿಯು ಸಂಧಾನಾರ್ಥವಾಗಿ ನನ್ನಲ್ಲಿ ಬರುವವನಿರಲು—ಝುಂಬಿತವಾಗಿಯೇ ವಟು ವಾಮನನಾಗಿ ಬಂದು, ಯಾಚಿಸಲು ಯೋಗ್ಯನಲ್ಲದ ನನ್ನನ್ನು ಬೇಡಿ, ಮೂರು ಪಾದದ ಭೂಮಿಯ ನೆವದಿಂದ ಮೂರು ಲೋಕವನ್ನಪಹರಿಸಿದ ಭಗವಂತನ ಕಾರುಣ್ಯಕೇನೆಂಬೆ! 'ಈ ಬಲಿಯು ನನ್ನ ಪಾದಸೇವನೋತ್ಸುಕನು; ಇವನಿಗೆ ಮನ್ವಂತರಕಾಲ ಮಾತ್ರವಿದ್ದು ಪೋಗುವ ತ್ರಿಲೋಕಾಧಿಪತ್ಯವು ಮದಕಾರಿಯಾಗಬಾರದು—ಇವನಿಗೆ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಕಸಿದು ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಕೊಡುವೆನು; ಅದರಿಂದ ಶಾಶ್ವತವಾದ ಮೋಕ್ಷಸಾಮ್ರಾಜ್ಯವನ್ನೂ ನನ್ನ ಚರಣಾರವಿಂದ ಸೇವೆಯನ್ನೂ ಸಂಪಾದಿಸಲಿ' ಎಂದು ಪರಮಾನುಗ್ರಹವನ್ನು ತೋರಿರುವನು! ನಮ್ಮ ತಾತನಾದರೂ ಶ್ರೀಹರಿಯ ದಾಸ್ಯವನ್ನೇ ಬೇಡಿದನು—ನಿಷ್ಕಂಟಕವಾಗಿದ್ದ ಪಿತೃರಾಜ್ಯವನ್ನಲ್ಲ. ತಂದೆಯನ್ನು ಕೊಂದ ಗೋವಿಂದನ ಚರಣಾರವಿಂದ ಸೇವೆಯೊಂದೇ ಸಾಕೆಂದನು. ಆಹಾ! ಆ ಮಹಾನುಭಾವನೆಲ್ಲಿ! ನನ್ನಂತಹ ಪಾಮರನೆಲ್ಲಿ! ಪಾಪಕಷಾಯವಿನ್ನೂ ಇಂಗದ ನನ್ನಂತಹವನಿಗೆ ಅಂತಹ ಭಗವದನುಗ್ರಹವು ಹೇಗೆ ಸಿಗುವುದು! ಎಂದು ಚಿಂತಿಸಿ ಭಕ್ತಿಭರನಾಗಿ ನಮಿಸುತ್ತಿರುವನು.

ಆ ಪ್ರಹ್ಲಾದ ಬಲಿರಾಜರ ಚರಿತವನ್ನು ಮುಂದೆ ನಿನಗೆ ಪೇಳುವೆನು. ಅಖಿಲ ಜಗದ್ಗುರುವಾದ ನಾರಾಯಣನೊಬ್ಬನಿಗಾಗಿ ಕಂಬದಿಂದ ಬಂದು ಪೊರೆದ ನಿನ್ನೊಬ್ಬನಿಗಾಗಿ ದ್ವಾರದಿ ಗದಾಪಾಣಿಯಾಗಿ ನಿಂದು ನಿಜಭಕ್ತಜನರಕ್ಷಾಧುರೀಣನಾಗಿ, ಬಂದ ರಾವಣಾದಿ ರಾಕ್ಷಸರ ಗರ್ವವನ್ನು ಮುರಿದನು. ಶ್ರೀ ತ್ರಿವಿಕ್ರಮನ ಪಾದಾಂಗುಷ್ಠಸ್ಪರ್ಶಮಾತ್ರದಿಂದ ದಿಗ್ವಿಜಯಾರ್ಥಿಯಾಗಿ ಬಂದ ರಾವಣನು ಹತ್ತುಸಾವಿರ ಯೋಜನ ದೂರವೆಸೆಯಲ್ಪಟ್ಟು ಓಡಿಹೋದನಲ್ಲವೇ? 'ಇಂತು ದೇವನು ಇಂದ್ರನಿಗಾಗಿ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಕೊಡುವ ಕಾರಣದಿಂದ ನನ್ನ ಬೇಡಲಿಲ್ಲ—ನನ್ನನ್ನು ತನ್ನವನನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಕಾಪಾಡಲು ಬೇಡಿದ ನಮ್ಮಪ್ಪನ ದಾಸದಾಸ್ಯವು ಎನಗೆ ಸದಾ ಇರಲಿ!' ಎಂದ ಬಲಿಯೇ ಧನ್ಯನು.

ತಲಾತಲದಿ ಮಯನೆಂಬ ದಾನವೇಂದ್ರನಿರುವನು. ತ್ರಿಪುರಾರಿಯಿಂದ ಸ್ವನಿರ್ಮಿತ ಪುರತ್ರಯವು ದಗ್ಧವಾಗಲು ಮಹೇಶನ ಪ್ರಸಾದದಿಂದ ತಲಾತಲದೊಡೆಯನಾಗಿ, ಮಯಾವಿಗಳಿಗೆ ಪರಮಾಚಾರ್ಯನೆನಿಸಿ, ಸುದರ್ಶನ ಭಯದಿಂದ ರಕ್ಷಿತನಾಗಿ, ಸ್ವಭೃತ್ಯ ಸೇವಿತನಾಗಿರುವನು.

ಮಹಾತಲದಿ ಕ್ರೋಧವಶರೆಂಬ ಕಾದ್ರವೇಯರಿರುವರು. ಅನೇಕ ಶಿರಸ್ಕರಾದ ಆ ಸರ್ಪರಾಜನಲ್ಲಿ ಕುಹಕ, ತಕ್ಷಕ, ಕಾಲಿಯ, ಸುಷೇಣ ಮೊದಲಾದವರು ಬಹು ಸ್ಥೂಲ ದೇಹರಾಗಿ ನಿಜಕಳತ್ರಪುತ್ರಮಿತ್ರಾದಿ ಪರಿವಾರಯುತರಾಗಿ ಪ್ರಮತ್ತರಾಗಿ ವಿಹರಿಸುವರು. ಅವರಿಗೆ ಇರುವ ಭಯವೆಂದರೆ ಭಗವಾನ್ ಪುರುಷೋತ್ತಮನ ವಾಹನವಾದ ಗರುಡನಿಂದ ಮಾತ್ರವೇ!

ಇನ್ನೂ ಕೆಳಗಿರುವ ರಸಾತಲದಲ್ಲಿ ನಿವಾತಕವಚರೆಂಬ ದೈತ್ಯದಾನವರು ಕಾಲಕನ್ಯಾ ಪುತ್ರರಾದ ಕಾಲಕೇಯರಿಂದಲು, ಹಿರಣ್ಯಪುರವಾಸಿಗಳಾದ ಇತರ ದೈತ್ಯರಿಂದಲು ಕೂಡಿ ಸ್ವಭಾವದಿಂದಲೇ ಬಲ ಸಾಹಸ ಗರ್ವಿತರಾಗಿ ಸರ್ವಲೋಕೇಶನಾದ ಶ್ರೀಶನಿಂದಲ್ಲದೆ ಬೇರೆ ಭಯವಿಲ್ಲದೆ ನಿವಸಿಸುವರು. ಮಂತ್ರವರ್ಣಗಳಿಂದ ಇಂದ್ರನ ದೂತಿಯಾದ ಸರಮೆ ಎಂಬ ಶುನಿಯು ಪಾಡುವ ಇಂದ್ರಸ್ತುತಿಯನ್ನು ಕೇಳಿ ಭೀತರಾಗಿ ಸರ್ಪಾಕಾರವನ್ನು ತಾಳಿರುವ ಈ ಚೋರರಾಕ್ಷಸರು ನಡುಗುತ್ತಿರುವರು.

ಇನ್ನು ಕೆಳಗೆ ಪಾತಾಳವಿದೆ. ಅಲ್ಲಿ ವಾಸುಕಿ, ಶಂಖ, ಕುಲಿಕ, ಮಹಾಶಂಖ, ಶ್ವೇತ, ಧನಂಜಯ, ಧೃತರಾಷ್ಟ್ರ, ಶಂಖಚೂಡ, ಕಂಬಲ, ಅಶ್ವತರ, ದೇವದತ್ತಾದಿ ನಾಗರಾಜರು ಮಣಿಭೂಷಿತಾನೇಕಫಣರಾಗಿ ಪಾತಾಳ ವಿವರವನ್ನು ಬೆಳಗುತ್ತಲಿರುವರು.

ಆ ಪಾತಾಳದ ಮೂಲದಲ್ಲಿ ಮೂವತ್ತು ಯೋಜನ ದೂರದಲ್ಲಿ ಭಗವಂತನ ತಮೋಗುಣ ಪ್ರವರ್ತಕ ರೂಪನಾದ ಅನಂತನಿರುವನು. ಜೀವಶರೀರಗಳಿಗೆ ಅತ್ಯಂತ ಸಾಮೀಪ್ಯವನ್ನು ಅಹಂದೇಹಃ ನಾನೇ ಈ ದೇಹವೆಂಬ ಭ್ರಾಂತಿಯನ್ನು ಪುಟ್ಟಿಸುವ ಈ ರೂಪವನ್ನು ಸಂರಕ್ಷಣನೆಂದೂ ಕರೆವರು.

ಆ ಸಂರಕ್ಷಣನು ನಿಜ ಸಹಸ್ರ ಫಣಾಮಧ್ಯಗತ ಫಣಾಗ್ರಭಾಗದಿ ಭೂಮಂಡಲವನ್ನು ಒಂದು ಸಾಸುವೆಯ ಕಾಳಿನಂತೆ ಅನಾಯಾಸವಾಗಿ ಧರಿಸಿರುವನು. ಪ್ರಳಯವು ಬರಲು ಈ ಸಂಕರ್ಷಣನ ರುಚಿರಭ್ರೂಮಧ್ಯದಿಂದ ಸಾಂಕರ್ಷಣವೆಂಬ ಏಕಾದಶ ರುದ್ರಗಣವು ತ್ರಿಶೂಲವನ್ನು ಪಿಡಿದು, ಲೋಕಭಯಂಕರವಾಗಿ ಪುಟ್ಟಿಬರುವುದು. ಸಾತ್ವತರಿಂದ ಕೂಡಿದ ನಾಗಪತಿಗಳು ಶ್ರೀಸಂಕರ್ಷಣನ ಚರಣಕಮಲಾರುಣನಖಮಂಡಲಗಳಿಗೆ ನಮಿಸುವಾಗ, ನಿಜಕುಂಡಲಮಂಡಿತಗಂಡಮನೋಹರವದನಗಳಿಂದ ನೋಡಿ ನೀರಾಜಿಸುತ್ತಾ ವಿರಾಜಿಸು ವರು. ನಾಗಕನ್ಯೆಯರು ಅವನ ಆಶೀರ್ವಾದಗಳನ್ನು ಬೇಡಿ, ಚಾರುಶರೀರ ವಿಲಾಸವನ್ನು ತೋರಿ, ಅವರ ರಜತಧವಳ ಭುಜಗಳಿಗೆ ಅಗರುಚಂದನ ಕುಂಕುಮಗಂಧವನ್ನು ಪೂಸು ವಾಗ, ಮನಸಿಜನ ಕುಸುಮಬಾಣ ಪಂಚಕದಿಂದೇಕದಾವಂಚಿತ ಚಿತ್ತೆಯರಾಗಿ, ಪ್ರಮತ್ತ ಘೂರ್ಣಿತಾವಲೋಕನಪ್ರಾಪ್ತಮಹೋತ್ಸವೆಯರಾಗಿ ಲಜ್ಜೆಯಿಂದ ತಲೆಬಾಗಿ ನಿಂತು ನೋಡಿ ಸಂತಸಿಸುವರು. ಅಂತು ಭಗವಂತನಾದ ಅನಂತನು ಅನಂತಗುಣಗಣ ರತ್ನಾಕರ ನಾಗಿಯು ಲೋಕಕ್ಷೇಮವನ್ನು ಬಯಸಿ, ರೋಷಾಮರ್ಷ ವೇಗವನ್ನು ನುಂಗಿಕೊಂಡು ಶಾಂತನಾಗಿರುವನು. ಸಿದ್ಧ ಗಂಧರ್ವ ಸುರಾಸುರೋರಗ ವಿದ್ಯಾಧರ ಮಹರ್ಷಿಗಣರು ಸ್ತುತಿಸುತ್ತಿರಲು, ಮದ ಮುದಿತ ಲೋಚನ ನಿರ್ಗತ ಕೃಪಾವಲೋಕನದಿಂದಲು,

ಮಧುರವಚನದಿಂದಲು ಅವರನ್ನು ಸಂತೈಸುವನು. ನವತುಲಸೀಪಲ್ಲವ ಸಮ್ಮಿಲಿತ ವೈಜಯಂತೀಮಾಲೆಯನ್ನು ಧರಿಸಿ, ಅದರ ಮಕರಂದವನ್ನು ಪಾನಮಾಡಲು ಗುಂಪಾಗಿ ಬಂದ ದುಂಬಿಗಳ ಮಧುರ ರುತವನ್ನಾಲಿಸಿ ನಗುತ್ತಾ, ನೀಲವಸನನು ಏಕಕುಂಡಲನು ಆಗಿ ಭುಜದಿ ಧರಿಸಿದ ಹಲಾಯುಧದಿಂದ ಐರಾವತದಂತೆ ಮೆರೆಯುತ್ತಾ ಕಾಂಚನ ಕಾಂಚೀಕಲಾಪವನ್ನಿಟ್ಟು ಶೋಭಿಸುತ್ತಿರುವನು. ಇಂತು ತನ್ನನ್ನು ಧ್ಯಾನಿಪ ಮುಮುಕ್ಷುಜನರ ಅನಾದ್ಯವಿದ್ಯಾಕಾಮಕರ್ಮರೂಪವಾದ ಹೃದಯದ ಪ್ರಕೃತಿಗುಣಮಯ ಗ್ರಂಥಿಯನ್ನು ನುಚ್ಚುನೂರಾಗಿ ಒಡೆದು ಅವರ ಮನದಲ್ಲಿ ನಿಂತು ಪವಿತ್ರಗೊಳಿಸುವನು.

ಆ ಅನಂತನ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ಬ್ರಹ್ಮಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಪೂಜ್ಯನಾದ ನಾರದನು ತುಂಬುರು ನಿಂದ ಕೂಡಿ ಪಾಡುವನು.

ಪ್ರಕೃತಿಯ ಸತ್ವರಜಸ್ತಮೋಗುಣಗಳು ಯಾವ ಶ್ರೀಶನ ಕಟಾಕ್ಷಬಲದಿಂದ ಸ್ಥಿತ್ಯುದ್ಭವ ಪ್ರಳಯಗಳನ್ನು ಮಾಡಲು ಶಕ್ತವಾಗಿವೆಯೋ ಯಾವ ಶ್ರೀಹರಿಯು ತಾನು ಅವಿಕಾರಿಯು, ಶಶ್ವದೇಕಪ್ರಕಾರನಾಗಿದ್ದೂ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿರುವ ನಾನಾವಿಧ ಜಡಜೀವವಸ್ತು ಗಳನ್ನು ಧರಿಸಿರುವನೋ ಅಂತಹ ಅನಂತಮಹಿಮೆಯನ್ನು ಸಾಕಲ್ಯೇನ ತಿಳಿಯಲು ಯಾರು ಸಮರ್ಥರು? ಯಾವನು ಮತ್ಸ್ಯಾದಿರೂಪಗಳಿಂದ ಪರಿಮಿತನಾಗಿ ತೋರಿದರೂ, ಕಾರ್ಯ ಕಾರಣಾತ್ಮಕ ಜಗದಾಧಾರನೆನಿಸಿರುವನೋ, ಯಾವನ ವಿಕ್ರಮಲೀಲೆಯನ್ನು ನೋಡಿ ಮೃಗರಾಜನು ಅನುಕರಿಸಿದನೋ, ಆರ್ತನಾಗಿ ಅಥವಾ ಪತನಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಆಶೆ ಯಿಂದಲಾಗಲಿ ಯಾವನ ಪವಿತ್ರನಾಮವನ್ನುಚ್ಚರಿಸಿದ ಮಾತ್ರದಿಂದ ಸಮಸ್ತಪಾಪವು ಅಸ್ತಮಿತವಾಗುವುದೋ ಅಂತಹ ಶೇಷಾಂತರ್ಗತ ಸಂಕರ್ಷಣನೆಂಬ ದೊರೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು, ನಮಗೆ ಶರಣ್ಯರಿರುವರೇ? ಸಾವಿರ ತಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಮಧ್ಯದ ತಲೆಯ ಮೇಲೆ ಅಖಂಡ ಭೂ ಮಂಡಲವನ್ನು, ಗಿರಿ ಸಪ್ತಸಮುದ್ರ ಸಮೇತರಾಗಿ ಸಾಸಿವೆಯ ಕಾಳಿನಂತೆ ಅನಾಯಾಸವಾಗಿ, ಧರಿಸಿರುವ ಸಂಕರ್ಷಣನ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ವರ್ಣಿಸಲು ಸಹಸ್ರ ಜಿಹ್ವನಾದ ಶೇಷನಿಗೂ ಸಾಧ್ಯವಲ್ಲವೆಂದಮೇಲೆ ಇತರರ ಪಾಡೇನು?

ಇಂತು ಅನಂತ ಪ್ರಭಾವನು ದುರಂತ ವೀರ್ಯನು ನಿತ್ಯಾನುಭೂತ ಜ್ಞಾನಾನಂದ ಸ್ವರೂಪನಾದ ಶ್ರೀ ಸಂಕರ್ಷಣನು ಶೇಷನಲ್ಲಿದ್ದು ರಸಾತಲದಿ ಭೂಲೋಕಾಧರಕನೆನಿಸಿರು ವನು. ಶೇಷನಾದರೂ ಶ್ರೀಹರಿ ಸನ್ನಿಧಾನದಿಂದೀ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಪೊತ್ತು ಸಕಲ ಸುಜನ ಲೋಕವಂದ್ಯನಾಗಿರುವನು.

ರಾಜನ್! ಸ್ವರ್ಗ ಭೂ ನರಕಗಳೆಂಬ ವಿವಿಧ ಲೋಕವನ್ನು ಕರ್ಮಾನುಸಾರವಾಗಿ ಜನರು ಪೊಂದುತ್ತಿರುವರು. ಪ್ರವೃತ್ತಿಧರ್ಮವನ್ನು ಮಾಡಿ ಫಲವನ್ನು ಬೇಡಿ ಸ್ವರ್ಗಸುಖ ವನ್ನುಂಡು, ಹಿಂತಿರುಗಿ ನಾನಾವಿಧ ಕರ್ಮಫಲ ಶೇಷವನ್ನು ಭುಂಜಿಸಲು, ನಾನಾ ಯೋನಿಗಳಲ್ಲಿ ಪುಟ್ಟುವ ಜೀವರ ಲಕ್ಷಣವನ್ನು, ಅವರಿಗಾಗುವ ಲೋಕಗಳನ್ನೂ ನಿನಗೆ ನಾನು ವಿವರಿಸುವೆನು. ಇನ್ನೇನು ಕೇಳಬೇಕೆಂದಿರುವೆ–ಕೇಳು, ಎಂದು ಶುಕನು ವೇಳಿದನು.

೨೬. ನರಕವರ್ಣನೆ

ರಾಜನು ಪ್ರಶ್ನಿಸಿದನು–

ಮಹರ್ಷೇ! ಸ್ವರ್ಗಾದಿ ಪಾತಾಳಾಂತ ಲೋಕಗಳಲ್ಲಿರುವ ಜನರಲ್ಲಿ ಕಾಣಬರುವ ವೈಚಿತ್ರ್ಯಕ್ಕೆ ಕಾರಣವೇನು!

ಆಗ ಶ್ರೀ ಶುಕನು ಪೇಳಿದನು–

ರಾಜನ್! ಕರ್ಮವೈಚಿತ್ರ್ಯದಿಂದ, ಜೀವನು ತಾನು ಇಂತು ಮಾಡಿದ ಕರ್ಮದ ಫಲ ವನ್ನು ಬೇಡಿ, ಇಲ್ಲಿ ಪುಟ್ಟಿ ಅನುಭವಿಸುವೆನೆಂಬ ಶ್ರದ್ಧಾವೈಚಿತ್ರ್ಯದಿಂದ, ಸಾತ್ವಿಕ ರಾಜಸ ತಾಮಸ ಜೀವಸ್ವಭಾವ ವೈಚಿತ್ರ್ಯದಿಂದಲು, ಲೋಕಪ್ರಾಪ್ತಿಯಲ್ಲಿ ವೈಚಿತ್ರ್ಯವಿದೆ. ಅನಾದ್ಯ ವಿದ್ಯೆಯಿಂದ ಕಣ್ಣುಕಾಣದೆ ಮಾಡಿದ ಕಾಮ್ಯಕರ್ಮಗಳ ಫಲವನ್ನು ಉಣ್ಣಲೇ ಬೇಕಲ್ಲವೆ? ಇರಲಿ. ಈಗ ನಿನಗೆ ನಿಷಿದ್ಧಕರ್ಮವನ್ನು ಮಾಡಿದ ಜೀವನು ಪೊಂದುವ ವಿವಿಧ ಫಲರೂಪ ನರಕಗಳನ್ನು ವರ್ಣಿಸುವೆನು ಕೇಳು. ನರಕಗಳೆಂದರೆ ದುಃಖ ಫಲಾನುಭವಸ್ಥಾನಗಳು. ಅವು ಸಾವಿರಗಟ್ಟಲೆಯಾಗಿವೆ. ಮುಖ್ಯವಾದುದನ್ನು ನಿನಗೆ ತಿಳಿಸಿ ಕೊಡುವೆನು.

ರಾಜನ್ 'ಸ್ವಾಮಿನ್! ನರಕಗಳೆಂದರೆ ಸ್ಥಾನವಿಶೇಷಗಳೆಂದು ಪೇಳಿದೆ. ಅವೆಲ್ಲಿ ಇವೆ? ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡದಲ್ಲಿ ತ್ರಿಲೋಕಗಳ ಒಳಗೋ ಹೊರಗೋ? ಅಥವಾ ಅಂತರಾಳ ದಲ್ಲಿಯೋ? ವಿವಿಧ ನರಕವನ್ನು ಜೀವನು ಪೊಂದಲು ಮಾಡಿದ್ದ ಪಾಪಗಳಾವುವು? ಎಂದು ಕೇಳಲು ಶ್ರೀ ಶುಕನು ಪೇಳಿದನು.

ಮೂರು ಲೋಕಗಳ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಅಂತರಾಳದಲ್ಲಿ ನರಕಗಳು ದಕ್ಷಿಣ ದಿಶೆಯಲ್ಲಿ, ಕೆಳಗೆ ಪಾತಾಳವನ್ನಂಟಿಕೊಂಡಿವೆ. ಮೇರು ದಕ್ಷಿಣದಲ್ಲಿರುವ ಪಿತೃ ಪತಿ ಪುರದಲ್ಲಿ ಅಗ್ನಿಷ್ವಾತ್ತರು ಮೊದಲಾದ ಪಿತೃಗಣಗಳು ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಗೋತ್ರಜರ ಕ್ಷೇಮ ವಂಶವೃದ್ಧಿ ಸಂಪದ್ರೂಪ ಶ್ರೇಯವನ್ನು ಬಯಸಿ ಆಶೀರ್ವದಿಸುತ್ತಿರುವರು. ಅಲ್ಲಿ ಪಿತೃರಾಜನಾದ ಪೂಜ್ಯ ಯಮರಾಜನು ತನ್ನ ಊರಿಗೆ, ಸತ್ತು ಬಂದ ಜೀವರ ಪಾಪವನ್ನನುಸರಿಸಿ ತಕ್ಕ ಶಿಕ್ಷೆ ಯನ್ನು ವಿಧಿಸುತ್ತಾ ಶ್ರೀಹರಿಶಾಸನಧಾರಕನಾಗಿ ದಂಡಪಾಣಿ, ಸಮವರ್ತಿ ಎನಿಸಿರುವನು.

ಕೆಲವರು ಮುಖ್ಯವೆಂದು ಪೇಳುವ ನರಕಗಳಿಪ್ಪತ್ತೊಂದು. ಅವುಗಳಾವುವೆಂದರೆ ತಾಮಿಸ್ರ, ಅಂಧತಾಮಿಸ್ರ, ರೌರವ, ಮಹಾರೌರವ, ಕುಂಭೀಪಾಕ, ಕಾಲಸೂತ್ರ, ಅಸಿಪತ್ರ ವನ, ಸೂಕರಮುಖ, ಅಂಧಕೂಪ, ಕೃಮಿಭೋಜನ, ಸಂದಂಶ, ತಪ್ತಭೂಮಿ, ವಜ್ರಕಂಟಕ ಶಾಲ್ಮಲಿ, ವೈತರಿಣೀ, ಪೂಯೋದ, ಪ್ರಾಣರೋಧ, ವಿಶಸನ, ಲಾಲಾಭಕ್ಷ, ಸಾರಮೇಯಾ ದನ, ಅವೀಚಿ, ಅಯಃಪಾನವೆಂದು ಪೆಸರಾಗಿರುವುವು.

ಕೆಲವರಿನ್ನೂ ಏಳು ನರಕಗಳನ್ನು ಸೇರಿಸಿ ಇಪ್ಪತ್ತೆಂಟು ಎಂಬುವರು. ಕ್ಷಾರಕರ್ದಮ, ರಕ್ಷೋಗಣಭೋಜನ, ಶೂಲಪ್ರೋತ, ದಂದಶೂಕ, ಅವಟನಿರೋಧ, ಪರ್ಯಾವರ್ತನ, ಸೂಚೀಮುಖವೆಂಬವು ಆ ಏಳು ನರಕಗಳು.

ಪರವಿತ್ತಾಪತ್ಯ ಕಳತ್ರಗಳನ್ನಪಹರಿಸಿದವನು ಕಾಲಪಾಶಬದ್ಧನಾಗಿ ತಾಮಿಸ್ರದಲ್ಲಿ ಬೀಳುವನು. ಅಲ್ಲಿ ಅವನಿಗೆ ಆಹಾರವನ್ನು ಕೊಡದೆ ನೀರನ್ನು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಕುಡಿಸುವರು,

ಬಡಿದು ಬೆದರಿಸಿ ದುಃಖಪಡಿಸುತ್ತಲೇ ಇರುವರು.

ಅಂಧತಮಿಸ್ರದಲ್ಲಿ ಅನ್ಯ ಧನದಾರಾದಿಗಳನ್ನು ಅಪಹರಿಸಿದ ವಂಚಕನನ ಕೆಡಹುವರು. ವೇದನಾಭರದಿಂದ ಕಣ್ಣು ಕತ್ತಲೆ ಕವಿಯುವುದು, ಬುದ್ಧಿಭ್ರಂಶಿತವಾ ಬುಡವಂ ಕಡಿದ ಗಿಡದಂತೆ ಬಿದ್ದಿರುವನು.

ಅಹಂ ಮಮಕಾರಗಳಿಂದ ಭೂತದ್ರೋಹವನ್ನು ಮಾಡಿ ಕೇವಲ ಕುಟುಂಬಪೋಷ ತತ್ಪರನಾಗಿದ್ದವನನ್ನು ರೌರವದಲ್ಲಿ ಕೆಡಹುವರು. ಅಲ್ಲಿ ಅವನಿಂದ ಹಿಂಸಿತರಾಗಿ ಜೀವರು ರುರುಗಳೆಂಬ ಸರ್ಪಕ್ರೂರಜಂತುರೂಪದಿಂದ ಬಂದು ಪೀಡಿಸುವರು.

ಅಂತೆಯೇ ಮಹಾರೌರವದಲ್ಲಿಯು ದೇಹಂಭರನು ತನ್ನದೆಂದು ತಿಳಿದಿದ್ದ ದೇ ವನ್ನಿಲ್ಲೇ ಬಿಟ್ಟು ಹೋಗಿ, ಮಾಂಸಭಕ್ಷಕ ರುರುಜಂತುಗಳಿಗೆ ತುತ್ತಾಗಿ ನಾಯ ದುಃಖವನ್ನು ಮಾತ್ರ ಪೊಂದುತ್ತಿರುವನು. ಕ್ರೂರನಾಗಿ ಪಶುಪಕ್ಷ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು ದಯೆಯಿಲ್ಲ ಬಂಧಿಸಿ ಪೀಡಿಸಿದವನನ್ನು ಯಮಭಟರು ಕುಂಭೀಪಾಕದಲ್ಲಿಟ್ಟು, ತಪ್ತತೈಲದಲ್ಲಿ ಹಾಕುವರು.

ಪಿತೃ ಭ್ರಾತೃ ಬ್ರಾಹ್ಮಣದ್ರೋಹಿಯು ಕಾಲಸೂತ್ರದಲ್ಲಿ ಬೀಳುವನು. ಅದ ಅಯುತಯೋಜನ ವಿಸ್ತರವಾದ ತಾಮ್ರಮಯ ಭೂಮಿಯಾಗಿ, ಚೆನ್ನಾಗಿ ಕೆಂಡದಂ ಕಾದಿರುವುದು. ಅದರ ಮೇಲೆ ಓಡಿ, ಬಿದ್ದು, ಮಲಗಿ, ಪಾಪಜೀವನು ಸಹಿಸಲಾರ ಯಮಭಟರನ್ನು ಕರುಣಿಸಿರೆಂದು ಬೇಡುವನು. ಈ ಕಾಲಸೂತ್ರವು ಪಶುರೋಮ ಸಮ ಸಂಖ್ಯ ವರ್ಷ ಕಾಲ ಪರಿಮಿತನಾಗಿ ದುಃಖಪಡಿಸುತ್ತಿರುವುದು.

ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಾಗಿ ಪುಟ್ಟಿಯು ವೇದಮಾರ್ಗವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಪಾಖಂಡ ಮತವನ್ನ ಲಂಬಿಸಿದವನನ್ನು ಅಸಿಪತ್ರವನದಲ್ಲಿ ಖಡ್ಗತೀಕ್ಷ್ಣ ಪತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಎಳೆದಾಡಿಸಿ-ದೂಡಿ-ಪೀಡಿ ಕಶಾಪ್ರಹಾರಗಳನ್ನು ನೀಡುವರು.

ರಾಜನಾಗಿದ್ದು ಅಥವಾ ರಾಜಾಧಿಕಾರಿಯಾಗಿದ್ದು ಅದಂಡ್ಯರನ್ನು ದಂಡಿಸಿದ ಪಾ ಯನ್ನು ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಿಗೆ ಶರೀರ ದಂಡವನ್ನು ವಿಧಿಸಿದ ದುಷ್ಟನೂ, ಸೂಕರ ಮುಖದಲ್ಲಿ ಪತಿತರಾಗಿ ಮಹಾಬಲ ಮೃಗ ಭಕ್ಷಿತಗಾತ್ರರಾಗಿ ಚಿತ್ರಹಿಂಸೆಯನ್ನು ಪೊಂದುವರು. ಇಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದ ದೋಷದ ಫಲವು ಉಣ್ಣದಿರಲು ಪೋಗುವುದೇ?

ಭೂತಗಳಿಗೆ ಸರ್ವೇಶನು ಕೊಟ್ಟ ವೃತ್ತಿಯನ್ನು ಜೀವನ ರೀತಿಯನ್ನು ಲಕ್ಷಿಸದ ಮತ್ಕುಣಾದಿಗಳಂತೆ ಪರವೇದನೆಯನ್ನು ತಿಳಿಯದವನಾಗಿರದಿದ್ದರೂ, ಅವರಿಗೆ ವೃತ್ತಿಯನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಿಕೊಡಲು ಕೈಲಾಗದವನಾಗಿದ್ದರೂ, ಪೀಡಿಸಿ ಕೊಲ್ಲುವವನು ಅಂಧ ಕೂಪದಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದು, ತಾ ಕೊಂದ ಜಂತು ಜಾಲ ಪೀಡಿತನಾಗಿ, ನಿದ್ರಾ ವಿಶ್ರಾಂತಿ ಸುಖ ದೂರನಾಗಿ, ಕುಷ್ಠಗ್ರಸ್ತ ಶರೀರದಲ್ಲಿರುವವನಂತೆ ದುಃಖಪಡುತ್ತಿರುವನು.

ಪುರುಷಬಲಿಯನ್ನು ಕೊಡುವವನು ಮತ್ತು ಅಶಾಸ್ತ್ರೀಯ ಪಶುಮಾಂಸ ಭಕ್ಷಕನು ನತ್ತು ಅಲ್ಲಿ ವಿಶಸನನರಕದಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದು, ತತ್ತಜ್ಜಂತುಹಿಂಸಿತನಾಗಿ ದುಃಖಪಡುತ್ತಿರಲು ಆ ಜಂತುಗಳವರ ರಕ್ತವನ್ನು ಕುಡಿದು, ಕುಣಿದು, ತಣಿಯುವುವು.

ಅರಣ್ಯಮೃಗಗಳನ್ನು ಬಲೆ ಪಂಜರಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ಪಿಡಿದಾಡಿಸುತ್ತಾ ನಲಿಯುವ

ಪಾಪಿಯು, ಶೂಲಸೂತ್ರದಿ ಬಿದ್ದು, ಹಸಿವೆ ನೀರಡಿಕೆಗಳಿಂದ ವ್ಯಥಿತನಾಗಿರುವಾಗ, ಕಂಕ ಗೃಧ್ರಾದಿಗಳವನನ್ನು ಕಿತ್ತಿ ತಿನ್ನುವುವು.

ಇತರ ಭಯಾಪಾದಕರಾಗಿರುವ ಪಾಪಿಗಳು ದಂದಶೂಕದಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದು ಅನೇಕ ಫಣ ಫಣೆಗಳಿಂದ ಕಚ್ಚಲ್ಪಡುವರು.

ಉಸಿರಾಡದ ಬಿಲದಲ್ಲಿ, ಧಾನ್ಯ ಕಣಜದಲ್ಲಿ, ದಾರುಬಂಧನದಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಕಾರಾ ಗಾರದಲ್ಲಿಯಾದರೂ ಜೀವರನ್ನು ನಿರೋಧಿಸುವ ಕ್ರೂರನು, ಅವಟನಿರೋಧ ನರಕದಲ್ಲಿ ತತ್ಸದೃಶಾನಂತ ವೇದನೆಯನ್ನನುಭವಿಸುವನು.

ಬಂದ ಅತಿಥಿಗಳನ್ನೂ ಅಭ್ಯಾಗತರನ್ನು ಕೆಂಗಣ್ಣಿನಿಂದ ಸುಡುವಂತೆ ನೋಡುವ ಕಡುಪಾಪಿಯು, ಪರ್ಯಾವರ್ತನ ನರಕದಿ ಬಿದ್ದಾಗ, ವಕ್ರತುಂಡಗಳಾದ ಕಾಕ ಗೃಧ್ರ ಬಲಾಕಾದಿ ಪಕ್ಷಿಗಳವನ ಕಣ್ಣುಗಳನ್ನು ಕುಕ್ಕಿ ತೆಗೆಯುವುವು. ಅರ್ಥಾಭಿಲಾಷಾಂಧನಾಗಿ ಸರ್ವರನ್ನು ಶಂಕಿಸುವ ಕಲಂಕಿಯು ದ್ರವ್ಯವನ್ನಿಲ್ಲೇ ಬಿಟ್ಟು ಸೂಚೀಮುಖದಲ್ಲಿ ಬೀಳು ವನು. ಅಲ್ಲಿ ಅವನ ಮೈಯಲ್ಲಿ, ವಾಯಕರು ನೇದಂತೆ, ಸೂತ್ರಗಳನ್ನು ಪೋಣಿಸಿ ಪೀಡಿಸುವರು.

ಮಿಷ್ಟಾನ್ನವನ್ನು ತಾನುಂಡು ಪರಿವಾರ ವಿಪ್ರರಿಗೆ ಕದನ್ನವಂ ಕೊಡುವ ದುಷ್ಟನು ಕೃಮಿ ಭೋಜನ ನರಕದಲ್ಲಿ ಪತಿತನಾಗಿ ಕೃಮಿಗಳನ್ನು ತಿಂದು ಕೃಮಿಗಳಿಂದ ತಿನ್ನಲ್ಪಡು ತ್ತಿರುವನು. ನಿವೇದಿತವಲ್ಲದ ಅನ್ನವನ್ನು ಅಸಂಸ್ಕೃತಾನ್ನವನ್ನು ತಿನ್ನುವ ದಾರಾಚಾರಿಯು ಇದೇ ಗತಿಯನ್ನು ಹೊಂದುವನು.

ಅನ್ಯರ ಹಿರಣ್ಯ ರತ್ನಾದಿಗಳನ್ನೂ ಬಲಾತ್ಕರಿಸಿ ಅಪಹರಿಸುವವನು ಸಂದಂಶದಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದು, ಅಗ್ನಿವರ್ಣಸೂಚೀ ವಿಶೇಷಗಳಿಂದ ಚರ್ಮವನ್ನು ಹೊಲಿಯಲಾಗ ವೇದನಾದೋ ದೂಯಮಾನನಾಗುವನು.

ಸ್ತ್ರೀಪುರುಷರು ಅಗಮ್ಯ ಗಮನವನ್ನು ಮಾಡಿದೆಡೆ ಅವರನ್ನು ತಪ್ತಸೂರ್ಮಿ ಎಂಬ ನರಕದಲ್ಲಿ, ಕಶಾತಾಡನವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತ ಯಮಭಟರು, ಕಾದ ಲೋಹದ ಗೊಂಬೆಯನ್ನಾ ಲಂಗಿಸುವಂತೆ ಮಾಡುವರು.

ಸರ್ವಾಭಿಗಮನಾದ ವ್ಯಭಿಚಾರಿಯು ವಜ್ರಕಂಟಕ ಶಾಲ್ಮಲಿಯಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದು ಕಂಟಕ ವಿದ್ಧಗಾತ್ರನಾಗುವನು. ಧರ್ಮಸೇತುವನ್ನು ಮುರಿದ ರಾಜಪುರುಷರು ವೈತರಿಣಿಯಲ್ಲಿ ಬೀಳುವರು. ಆ ನಿರಯಪರಿಖೆಯಲ್ಲಿ ಜಲಜಂತು ಭಕ್ಷಿತರಾಗಿ ವಿಣ್ಮೂತ್ರಪೂಯ ಶೋಣಿತ ಕೇಶ ನಖಾಸ್ಥಿಮೇದೋಮಾಂಸ ವಸಾವಾಹಿನಿಯಲ್ಲಿ ಮಗ್ನರಾಗಿರುವರು.

ವೃಷಲೀ ಪತಿಗಳಾಗಿ ಲಜ್ಜೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಪಶುಗಳಂತೆ ತಿರುಗುವವರೂ, ವೈತರಣಿ ಯಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದು ವಿಣ್ಮೂತ್ರಪೂಯಗಳನ್ನು ತಿನ್ನುವರು. ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾದಿಗಳಾಗಿದ್ದು ತೀರ್ಥ ಗಳಲ್ಲಿ ಬೇಟೆಯಾಡಿ ಮೃಗಗಳನ್ನು ಹಿಂಸಿಸಲು, ಯಮಪುರುಷರು ಅವನನ್ನು ಬಾಣಭಿನ್ನ ಗಾತ್ರರನ್ನು ಮಾಡಿ ಪೀಡಿಸುವರು. ದಾಂಭಿಕನಾಗಿ ಪಶುಹಿಂಸೆಯನ್ನು ಮಾಡಿದವನು, ವೈಶಸ ನರಕದಲ್ಲಿ ಸದೃಶ ಹಿಂಸೆಯನ್ನು ಪೊಂದುವನು. ರೇತಃಪಾನವೆಂಬ ನರಕದಲ್ಲಿ ಸವರ್ಣಳಾದ ಪತ್ನಿಯಿಂದ ರೇತಃಪಾನ ಮಾಡಿಸಿದ ಪಾಪಿಯು ಬೀಳುವನು.

ಮನೆಗೆ ಬೆಂಕಿಯನ್ನಿಟ್ಟು, ಅನ್ನದಿ ವಿಷವನ್ನಿಟ್ಟು, ಹಾದಿ ಹೊಡೆದು ಬದುಕುವ ಪಾಪಿಗಳು ಸಾರಮೇಯಾದನದಲ್ಲಿ ಸಾವಿರಾರು ನಾಯಿಗಳಿಗೆ ತುತ್ತಾಗಿ ದುಃಖಿಸುವರು. ಸಾಕ್ಷ್ಯದಲ್ಲಿ, ದಾನದಲ್ಲಿ, ವ್ಯವಹಾರದಲ್ಲಾಗಲಿ ಸುಳ್ಳನ್ನು ಪೇಳಿದವನು ಅವೀಚಿಯಲ್ಲಿ ಬೀಳುವನು. ಶತಯೋಜನೋನ್ನತ ಗಿರಿ ಶಿಖರದಿಂದ ಕೆಳಗೆ ನೀರಿನಂತೆ ಕಾಣುವ ಶಿಲಾಮಯ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದು ಚೂರು ಚೂರಾಗುವನು. ದ್ವಿಜನಾಗಿದ್ದು ಸುರಾಪಾನವನ್ನು ಮಾಡಿದವನು, ಆಯಃಪಾನವೆಂಬ ನರಕದಲ್ಲಿ ಕಾದ ಕಬ್ಬಿಣದ ರಸವನ್ನು ಯಮಭಟರು ಮುಖದಲ್ಲಿ ಹಾಕಲು ರೋದಿಸುವನು.

ಅಧಮನಾಗಿದ್ದು ಜನ್ಮ ಆಚಾರ ವಿದ್ಯಾ ಆಶ್ರಮ ವೃದ್ಧರನ್ನು ಗಣಿಸದೆ ಅವಮಾನಿಸುವ ಜೀವನ್ಮೃತನು , ಮೃತನಾಗಿ ಕ್ಷಾರಕರ್ದಮದಲ್ಲಿ ಕಾದ ಕೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದು ಕುದಿಯುವನು.

ಇಂತನೇಕ ನರಕಗಳು ಅಧರ್ಮವರ್ತನರಿಗೆ ದುಃಖದಾಯಕವಾಗಿದೆ ಧರ್ಮಾನುವರ್ತಿಗಳು ಸ್ವರ್ಗದಿಂದ ಬರುವಾಗ ಪುಣ್ಯಶೇಷದಿಂದ ಕೂಡಿ ಬಂದಂತೆ, ನರಕಾಗತರು ಪಾಪಶೇಷದಿಂದ ಬಂದು, ತತ್ತದ್ಯೋಗ್ಯಯೋನಿಯಲ್ಲಿ ಪುಟ್ಟುವರು. ಮೋಕ್ಷಮಾರ್ಗ ನಿವೃತ್ತಿ ಕರ್ಮಾನುಷ್ಠಾನ ಕ್ರಮವನ್ನು ಮೊದಲೇ ಪೇಳಿರುವೆನು.

ಮಹಾರಾಜಾ! ಈಗ ನಾನು ನಿನಗೆ ಚತುರ್ದಶಭುವನ ಕೋಶವನ್ನು ವರ್ಣಿಸಿರುವೆನು. ಇದು ಪರಮಾತ್ಮನ ಸ್ಥೂಲರೂಪವಲ್ಲವೇ? ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದ ಭೂಗೋಳ ವಿಚಾರವನ್ನು ಹೇಳಿ ಕೇಳಿದ ಜನರು, ಶ್ರೀಹರಿಯ ಸ್ಥೂಲರೂಪ ಚಿಂತನೆಯನ್ನು ಮಾಡಲರ್ಹರಾಗಿ, ಅನಂತರ ಸೂಕ್ಷ್ಮರೂಪವನ್ನೂ ಚಿಂತಿಸಿ ಮುಕ್ತರಾಗುವರು. ಸ್ಥೂಲದಲ್ಲಿ ಚಿಂತಿತ ಮನವು ಸ್ಥಿರವಾದಮೇಲಲ್ಲವೇ ಸೂಕ್ಷ್ಮರೂಪದ ಚಿಂತೆ!

ಭೂಮಿ, ದ್ವೀಪ, ನದೀ, ನದ, ಸಮುದ್ರ, ಆಕಾಶ, ಪಾತಾಳ, ದಿಕ್, ನರಕ, ತಾರಾಗಣಗಳೇ ಮೊದಲಾದ ಈ ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡವೆಲ್ಲವೂ ಸಕಲಜೀವ ಹೃದಯ ನಿಲಯನಾದ ಶ್ರೀಹರಿಯ ಸ್ಥೂಲಪ್ರತಿಮೆ ಎಂದೇ ನಿನಗೆ ವರ್ಣಿತವಾಯಿತು. ಅಂತಹ ಶ್ರೀಕಾಂತನಿಗೆ ನಮಸ್ಕಾರವು!

ಪಂಚಮಸ್ಕಂಧವು ಪೂರ್ಣವಾಯಿತು.

॥ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಾರ್ಪಣಮಸ್ತು ॥

ಶ್ರೀಮದ್ಭಾಗವತಮ್

ಷಷ್ಠಸ್ಕಂಧವು

|| ಹರಿಃ ಓಂ ||

೧. ಅಜಾಮಿಲ ಕಥಾ—ಯಮದೂತ ವಚನಂ

ರಾಜನು ಪ್ರಶ್ನಿಸಿದನು—

ಸ್ವಾಮಿನ್! ನಿವೃತ್ತಿಮಾರ್ಗವನ್ನು ಪೇಳಿರುವೆ. ಆ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ನಡೆಯುವ ನರನು ಭಕ್ತಿಜ್ಞಾನವೈರಾಗ್ಯಗಳನ್ನು ಕ್ರಮವಾಗಿ ಪೊಂದಿ ಸಂಸಾರದಿಂದ ಮುಕ್ತನಾಗುವನು. ಶ್ರೀಹರಿಯು ಅವನಲ್ಲಿ ಪರಮಾನುಗ್ರಹವನ್ನು ಮಾಡುವನೆಂದೂ ಕೇಳಿದೆನು. ಪ್ರವೃತ್ತಿ ಮಾರ್ಗವು ಸ್ವರ್ಗಾದಿ ನಶ್ವರಲೋಕಪ್ರಾಪಕನಾಗಿ ಪ್ರಕೃತಿಯ ಬಂಧವನ್ನು ಬಿಡಿಸಿಕೊಳ್ಳ ಲಾರದ ಮನುಜನಿಗೆ ಪುನಃ ಪುನಃ ದೇಹಾದಿಗಳನ್ನು ತಂದುಕೊಡುವುದು. ಶ್ರೀಶನು ಪರಮಾನುಗ್ರಹವನ್ನು ಮಾಡದಹೊರತು ಈ ಸಂಸಾರವು ನಿವೃತ್ತವಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಚತು ರ್ಮುಖನಿಂದ ಕೂಡಿ ಶ್ರೀಹರಿಚರಣವನ್ನವಲೋಕಿಸದ ಹೊರತು ಸ್ವರೂಪಾನಂದಾಭಿ ವ್ಯಕ್ತಿಯೂ ಇಲ್ಲ. ಧರ್ಮರಾಜನನ್ನಲ್ಲದೆ ಯಮರಾಜನನ್ನು ಸೇರಿಸುವ ಪಾಪಗಳ ಫಲ ವೆನಿಸಿದ ನರಕಗಳನ್ನೂ ವಿವರಿಸಿದಿರಿ. ಸ್ವಾಯಂಭುವ ಮನ್ವಂತರವು ಪ್ರಾಯಃ ವರ್ಣಿತ ವಾಯಿತು. ಪ್ರಿಯವ್ರತೋತ್ತಾನಪದರಚರಿತೆಯನ್ನಾಕರ್ಣಿಸಿದೆನು. ದ್ವೀಪವರ್ಷ ಜಲಧಿ ನದೀನದ ಗಿರಿ ಸಂಯುತ ಧರಾಮಂಡಲ ಮಾನಲಕ್ಷಣಗಳನ್ನು ತಿಳಿದೆನು. ಈಗ ಜ್ಞಾನ ಪ್ರಕಾಶ! ಯಮದೂತರಿಂದ ಉಗ್ರಯಾತನೆಯನ್ನು ಪೊಂದದಿರಲು ಸಮೀಚೀನವಾದ ಉಪಾಯವಾವುದೋ ದಯಮಾಡಿ ಪೇಳು—ಎನ್ನಲು ಶ್ರೀ ಶುಕನು ಪೇಳಿದನು—

ಮನೋವಚಃಕಾಯಗಳಿಂದ ಇಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದ ಪಾಪಕ್ಕೆ ತಕ್ಕ ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತವನ್ನಿಲ್ಲೇ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳದಿರೆ ತಪ್ಪದೇ ಯಮಲೋಕವನ್ನು ಸೇರಿ ನಿನಗೆ ನಾನು ವರ್ಣಿಸಿದ ತೀವ್ರ ವೇದನಾಮಯ ನರಕಗಳನ್ನನುಭವಿಸಬೇಕಾಗುವುದು; ಇದು ದಿಟ. ನಶ್ವರವಾದೀ ಶರೀರವು ಶಶ್ವದೀಶ ವಶವಾಗಿದೆ. ಆಯುಸ್ಸಿನ ಅವಸಾನಸಮಯವೆಲ್ಲರಿಗೂ ತಿಳಿಯಲಾಗದು. ಆದ್ದರಿಂದ ಮೊದಲೇ ಮರಣವು ಒದಗಿ ಬರುವುದಕ್ಕಿಂತ ಪೂರ್ವದಲ್ಲೇ ಮಾಡಿದ ಪಾಪ ವನ್ನರಿತು, ಆಚಾರ್ಯಾದಿಗಳಿಂದ ಪೇಳಲ್ಪಟ್ಟ ತದುಚಿತ ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತವನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಂಡು ನಿಪುಣ ವೈದ್ಯನಿಂದ ತಕ್ಕ ಔಷಧವನ್ನು ಪಡೆದ ರೋಗಿಯಂತೆ—ಶುದ್ಧ ಶರೀರನಾಗುವುದು ಲೇಸು. ಶರೀರವು ಜರಾಮಯ ದೂಷಿತವಾದ ಮೇಲೆ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಕಾಸಿಲ್ಲದಾದಾಗ, ಮಾಡುವುದಾದರೂ ಏನಿದೆ? ಎಂದ ಶ್ರೀಶುಕನ ವಾಕ್ಯವನ್ನು ಕೇಳಿ ಪರೀಕ್ಷಿತನು ಕೇಳಿದನು—

ಚೌರ್ಯಾದಿಗಳಿಂದ ರಾಜದಂಡಿತನಾಗುವುದನ್ನು ನೋಡಿಯು ಪಾಪದಿಂದ ನರಕವು ತಪ್ಪದೆಂಬ ಆಗಮ ವಚನಗಳನ್ನು ಕೇಳಿಯೂ, ನರನು ಪಾಪವು ಆಪದಾಪಾದಕವೆಂದರಿತೂ,

ಪುನಃ ಕರ್ಮವಶನಾಗಿ ದೇವನು ಮಾಡಿಸಿದಂತೆ ಪಾಪಗಳನ್ನೇ ಮಾಡುವನಲ್ಲ? ಅವನಿಗೆ ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತದಿಂದೇನು ಫಲ? ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತನಂತರದಲ್ಲಿಯು ಪಾಪವನ್ನು ಮಾಡಿದವನಿಗೆ ಕುಂಜರಸ್ನಾನದಂತೆ ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತವು ವ್ಯರ್ಥವೇ ಸರಿ! ಎನ್ನಲು ಶ್ರೀಶುಕನು ಹೇಳಿದನು.

ಬರಿಯ ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತಕರ್ಮದಿಂದ ಪಾಪಕರ್ಮವು ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ನಶಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಆದರೂ ವಿದ್ವದ್ವಿಮರ್ಶಿತವಾದ ಜ್ಞಾನಪೂರ್ವಕವಾದ ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತವು ವ್ಯರ್ಥವಾಗುವು ದಿಲ್ಲ. ವಿಷ್ಣುಪ್ರೀತಿಕರವಾದ ಜ್ಞಾನಯುತ ಕರ್ಮವು ಸ್ವಲ್ಪವಾದರೂ ಮಹತ್ಫಲ ಸಂಪಾದಕವು, ಮಹಾಪಾಪನಾಶಕವೂ ಆಗುವುದು. ಪಥ್ಯಪದಾರ್ಥವನ್ನು ಉಣ್ಣುವನಿಗೆ ರೋಗವಿಲ್ಲ. ಭಗವದರ್ಪಿತವನ್ನುಣ್ಣುವನಿಗೆ ಭವರೋಗವೂ ಇಲ್ಲ. ಇಂತು ನಿಯಮ ವನ್ನು ಪಾಲಿಸಿ, ದೇವ ದ್ವಿಜ ಗುರು ಸೇವೆಯನ್ನು ಗೈಯುತ್ತಾ, ಕಾರ್ಯಕ್ಲೇಶಾದಿ ತಪ ಗಳನ್ನನುಷ್ಠಿಸಿ, ಏಕಪತ್ನೀರತನಾಗಿರುವ ಶಮದಮಾನ್ವಿತನು, ಸತ್ಯ ಶೌಚ ಯಮ ನಿಯಮಾದಿಗಳಿಂದ ತ್ರಿಕರಣಕೃತ ಪಾಪವನ್ನು–ಬಿದುರಿನ ಪೊಳೆಯನ್ನಗ್ನಿಯಂತೆ–ನಾಶ ಪಡಿಸುವನು. ಮುಖ್ಯ ಪ್ರಾಣವಲ್ಲಭನಾದ ವಾಸುದೇವನ ಭಕ್ತಿಯಿಂದಲೇ ಕೆಲವ ರುತ್ತಮರು–ಸೂರ್ಯನು ಮಂಜಿನನ್ನು ಹರಿಸುವಂತೆ–ಸಮಸ್ತ ಪಾಪಗಳನ್ನು ದೂರೀಕರಿಸಿ ನಿರ್ಮಲರಾಗುವರು. ರಾಜನ್! ತಪಸ್ಸು ಮೊದಲಾದವು ಪಾಪನಿವಾರಕವಾಗಿವೆ, ಆದರೂ ಕೃಷ್ಣನಿಗೆ ಸರ್ವಸ್ವವನ್ನರ್ಪಿಸಿದ ಭಕ್ತನು ಹರಿಭಕ್ತರ ಸೇವೆಯಿಂದ ತನ್ನ ಪಾಪರಾಶಿಯನ್ನೆಲ್ಲ ವನ್ನು ಸುಟ್ಟಂತೆ, ತಪೋನಿಯಮಾದಿಗಳು ಪಾಪಿಯ ಪಾಪವನ್ನು ನಾಶಪಡಿಸಲಾರವು. ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತಗಳಲ್ಲಿ ಅಕುತೋಭಯವು ಸುಕ್ಷೇಮವು ನಿಷ್ಕಂಟಕವಾದುದೀ ಭಕ್ತಿ ಮಾರ್ಗವೇ. ಅಂತೆಯೇ ನಾರಾಯಣ ಪರಾಯಣರಾದ ಸಾಧುಜನರಿದನ್ನಾಶ್ರಯಿಸಿ ಸುಖಿಸು ವರು. ನಾರಾಯಣ ಪರಾಙ್ಮುಖರೇನು ಮಾಡಿದೊಡೇನು? ಹೆಂಡದ ಗಡಿಗೆಯನ್ನು ಗಂಗೆ ಯಲ್ಲಿ ತೊಳೆದರೂ ದುರ್ವಾಸನೆಯು ಪೋಗದಿರುವಂತೆ, ಅವರ ಪಾಪಗಳಳಿಸಿ ಪೋಗ ದಿರುವುವು. ಬ್ರಹ್ಮಾದಿ ಪರಿವಾರ ಸಮನ್ವಿತನಾದ ಶ್ರೀಪತಿಯ ಸುಂದರ ಚರಣಾರವಿಂದದಿ ಮಧುಕರದಂತೆ ಮಗ್ನರಾಗಿ, ಭಕ್ತಿಮಧುರ ಮಧುಪಾನವನ್ನೊಮ್ಮೆ ಮಾಡಿದವರು ಕೂಡ ಯಮನನ್ನು ಯಮಭಟರನ್ನು ಸ್ವಪ್ನದಲ್ಲಿಯೂ ನೋಡದೆ, ಲಕ್ಷ್ಮೀವಂದ್ಯನ ಪಾರ್ಷದ ಪ್ರವರರ ಕುಂಡಲಾದಿಮಂಡಿತ ಮುಖಚಂದ್ರ ಮಂಡಲವನ್ನೇ ನೋಡುತ್ತಿರುವರು. ಅವರಿಂದ ಸರ್ವ ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತವು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಅನುಷ್ಠಿತವಾದಂತೆಯೇ ಸರಿ! ಸು=ಅಂದರೆ ಆನಂದ; ಪಃ-ಅಂದರೆ ಜ್ಞಾನವಾದ್ದರಿಂದ ಆನಂದಜ್ಞಾನರೂಪ ಹರಿಯನ್ನಾರಾಧಿಸುವ, ಈ ಅರ್ಥವನ್ನು ಪೇಳಿಕೊಟ್ಟು ಮುಖ್ಯ ಪ್ರಾಣನನ್ನು ನಂಬಿದ ಭಕ್ತರಿಗೆ ಇನ್ನು ಪಾಪ ವೆಲ್ಲಿಯದು?

ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಪುರಾತನವಾದೊಂದು ಕಥೆಯನ್ನು ವಿಷ್ಣುಯಮದೂತರ ಸಂವಾದ ರೂಪವಾದುದನ್ನು ಲೋಕಹಿತವಾಗಲೆಂದು ವಿವರಿಸುವೆನು ಕೇಳು.

ಕಾನ್ಯಕುಬ್ಜನಗರದಲ್ಲಿ ದ್ವಿಜನೊಬ್ಬನಿದ್ದನು. ಅಜಾಮಿಲನೆಂಬಾ ಬಾಲಿಶನು ದಾಸೀ ಪತಿಯಾಗಿ ಸದಾಚಾರದೂರನಾಗಿ ವಾಸಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. ಜೂಜಾಡಿ, ಕದ್ದು, ಹಾದಿಕಾದು ನಿಂದ್ಯವೃತ್ತಿಯಿಂದ ಸಂದನಾದಿ ಕುಟುಂಬವನ್ನು ಪೋಷಿಸಿದನು. ಅಗ್ನಿಯಂ ಬಿಟ್ಟನು.

ದಾಸಿಯಲ್ಲಿಯು ತತ್ಸುತರಲ್ಲಿಯು ಮನವನ್ನಿಟ್ಟನು. ಇಂತು ಕೆಟ್ಟು ಸುತರ ಲಾಲನೆಯಂಗೈದು ವಸಿಸುವ ಆ ದ್ವಿಜನಿಗೆ ಅರಿಯದಂತೆ ಆಯುವಿನ ಎಂಭತ್ತೆಂಟು ವರ್ಷಗಳ ಕಾಲವು ಉರುಳಿಹೋಯಿತು. ಮುದುಕನಾದರೂ ಹತ್ತನೆಯ ಮಗನಲ್ಲಿ ಮಮತೆಯು ಮಿತಿ ಮೀರಿತ್ತು. ಕೊನೆಯ ಮಗನಾದ ನಾರಾಯಣನು ತನ್ನ ತಂದೆ ತಾಯಂದಿರ ಮುದ್ದುಮರಿಯಾಗಿದ್ದನು. ಮುದ್ದುಮಾತನ್ನಾಡುವ ಆ ಬಾಲನ ಲೀಲೆಯನ್ನು ನೋಡಿ ಜರಠನಾದ ಅಜಾಮಿಲನು ಅವನಲ್ಲಿ ಮನಸ್ಸಿನನ್ನಿಟ್ಟು ಬಲುಸಂತಸದಿ ಅವನಿಂದ ಕೂಡಿ ಉಂಡು, ಕುಡಿದು, ನಲಿಯುತ್ತಾ, ತನ್ನನ್ನು ಸಮೀಪಿಸಿದ ಕಾಲಪಾಶವನ್ನು ಕಾಣದಾಗಿದ್ದನು.

ಇಂತು ಅಜ್ಞಾನಿಯಾಗಿದ್ದ ದ್ವಿಜನಿಗೂ ಒಂದು ದಿನ ಮರಣಕಾಲವು ಒದಗಿ ಬಂತು. ಪಾಶಹಸ್ತರು, ದಾರುಣರೂಪರು, ಉರ್ಧ್ವರೋಮರು, ವಕ್ರಮುಖರಾದ ಮೂರುಜನ ಯಮಭಟರವನಿಗೆ ದೃಷ್ಟಿಗೋಚರರಾದರು. ಆದೊಡನೆ ಮಗನ ನೆನವು ಮನದಿ ಮೂಡಿ ದೂರದಲ್ಲಿ, ಅತಿದೂರದಲ್ಲಿ ಆಡುತ್ತಿದ್ದ, ಕ್ರೀಡಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಮಗ ನಾರಾಯಣನನ್ನು, ಸರ್ವ ನರಕ ಸಂರಕ್ಷಕ ನಾರಾಯಣನನ್ನೂ ಒಂದೇ ಸಲ ನೆನೆಸಿ ಆಕುಲೇಂದ್ರಿಯನಾಗಿಯೂ, ಕೆಂಗೆಡದೆ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಪೂರ್ವಜನ್ಮ ಸುಕೃತಫಲವು ಪರಿಪಕ್ವವಾಗಿ ಬಂದ ಗೋವಿಂದನ ಸ್ಮರಣೆಯ ಬಲದಿಂದ ಮಗನನ್ನು ಮರೆತು 'ನಾರಾಯಣ' ಎಂದು ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಶ್ರೀಶನಿಗೆ ಸರ್ವಪಾಪನಾಶನಿಗೆ ಮೊರೆಯಿಟ್ಟು ಕೂಗಿದನು.

ಮರಣಕಾಲದಲ್ಲಿ ನಾರಾಯಣನ ಸ್ಮರಣೆಯನ್ನು ಮಾಡಿದ ಆ ವಿಪ್ರನ ಆರ್ತನಾದವನ್ನು ಕೇಳಿ ವಿಷ್ಣುಪಾರ್ಷದರು ಶೀಘ್ರವಾಗಿ ಬಂದು ದಾಸೀಪತಿಯನ್ನು ಪಾಶದಿಂದ ಕಟ್ಟಿ ಸೆಳೆಯುವ ಯಮದೂತರನ್ನು ನಿವಾರಿಸಿದರು. ಆಗ ಯಮಭಟರವರನ್ನು ನೋಡಿ 'ಯಾರು ನೀವು? ಧರ್ಮರಾಜನ ಶಾಸನವನ್ನು ನಡೆಯಗೊಡದಿರುವುದೇತಕೆ? ಯಾರು ನಿಮ್ಮ ಪ್ರಭುವು? ಎಲ್ಲಿಂದ ಬಂದಿರಿ? ಏಕೆಮ್ಮನ್ನು ನಿಷೇಧಿಸುವಿರಿ? ದೇವತೆಗಳೋ? ಗಂಧರ್ವರೋ? ಸಿದ್ಧರೋ? ಪದ್ಮಪಲಾಶ ಸುದಂರ ಲೋಚನರು, ಪೀತಾಂಬರಧಾರಗಳು, ಕಿರೀಟಕುಂಡಲ ವನಜಮಾಲಿಗಳು, ಚಾರುನವಯೌವನಗಾತ್ರರು, ಸುರುಚಿರ ಚತುರ್ಭುಜರಾಗಿರುವಿರಿ. ಧನು ತೂಣೀರ ಖಡ್ಗ ಗದಾ ಶಂಖ ಚಕ್ರ ಪದ್ಮ ಧರರಾದ ನಿಮ್ಮಕಾಂತಿಗೆ ಸೋತು ದಿಕ್ಕುಗಳಲ್ಲಿರುವ ಅನ್ಯಪ್ರಕಾಶಗಳು ಕಳೆಗುಂದಿವೆ. ಹೇಳಿ, ಧರ್ಮಪಾಲನ ಕಿಂಕರರನ್ನೇಕೆ ತಡೆದಿರಿ' ಎಂದು ಕೇಳಿದರು.

ಆಗ ವಿಷ್ಣುದೂತರಿಂತು ನುಡಿದರು–'ಏನು? ನೀವು ಧರ್ಮರಾಜನ ಆಜ್ಞಾಧಾರಕರೇ? ಅಂದಮೇಲೆ ನಿಮಗೆ ಧರ್ಮಾಧರ್ಮಗಳ ಲಕ್ಷಣಗಳು ಚೆನ್ನಾಗಿಯೇ ತಿಳಿದಿರಬೇಕಲ್ಲವೇ? ಏನು ಅಪರಾಧ ಸಮದಂಡವೆನಿಸುವುದು? ಯಾರು ದಂಡ್ಯರು? ಕರ್ಮಗಳ ಮಾಡಿದ ಮಾನವ ಮಾತ್ರನು ನಿಮಗೆ ಶಿಕ್ಷಾರ್ಹನೇನು? ಅಥವಾ ಕೆಲರನ್ನು ಮಾತ್ರ ದಂಡಿಸುವಿರಾ? ಅಂತಹವರಾರು?' ಎನಲು ಯಮದೂತರಿಂತೆಂದರು–

ವೇದವಿಹಿತವಾದುದೇ ಧರ್ಮವು. ತದ್ವಿರುದ್ಧವೆಲ್ಲವು ಅಧರ್ಮವೇ ಸರಿ. ವೇದವು ನಾರಾಯಣನಿಂದ ಉಚ್ಚರಿತವು, ಉಪದಿಷ್ಟವು ಆಗಿದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಅದು ಪರಮಪ್ರಮಾಣ

ವಾಗಿದೆ. ಆ ಸ್ವತಂತ್ರನಾದ ಶ್ರೀಹರಿಯು ರಜಸ್ಸತ್ವ ತಮೋಗುಣಗಳಿಂದ ಶುಕ್ಲಾದಿ ರೂಪಗಳನ್ನು ಅಶ್ವ ನರ ದೇವದತ್ತಾದಿ ನಾಮಗಳನ್ನು, ಪಚನ ಪಠನಾದಿ ಕ್ರಿಯೆಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟು, ದ್ವಿಪಾದಪಾಚ್ಚತುಷ್ಪದಾದಿ ಜೀವಶರೀರವನ್ನು ಪರಸ್ಪರ ಸಂಕರವಿಲ್ಲದೆ ಸೃಜಿಸಿ ವನು. ಧರ್ಮಾಧರ್ಮಮರ್ಮಜ್ಞಾನವು ಸುಕರವಲ್ಲವೆಂದು ಸಕಲಾನುಭೂತಸಾಕ್ಷಿಗಳನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿರುವನು. ಸೂರ್ಯ, ಚಂದ್ರ, ಅಗ್ನಿ, ಜಲ, ಆಕಾಶ, ವಾಯು, ಸಂಧ್ಯಾ, ಹಗಲು ರಾತ್ರಿ, ದಿಕ್, ಧರ್ಮದೇವತೆಗಳನ್ನು, ಧರ್ಮಾಧರ್ಮ ವೀಕ್ಷಕರನ್ನಾಗಿ ನಿಲ್ಲಿಸಿ, ಸ್ವಯಂ ಶ್ರೀಹರಿಯು ಕಾಲರೂಪದಿಂದೀಕ್ಷಿಸುತ್ತಿರುವನು. ಜೀವನು, ಜೀವನ ಮನವು ಕೂಡ ಸಾಕ್ಷಿಯಾಗಿದೆ. ಇವರಿಂದ ಪಾಪವನ್ನು ತಿಳಿದು ತಕ್ಕ ದಂಡವನ್ನೂ ಕೊಡಲು ಬರುವುದ ರಿಂದ, ಎಲ್ಲ ಪಾಪಿಗಳು ಯಮಶಿಕ್ಷೆಗೆ ಗುರಿಯಾಗುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ದೇಹವಿರುವತನಕ ಕರ್ಮ ವನ್ನು ಮಾಡದಿರಲು ಶಕ್ಯವಲ್ಲ—ಕರ್ಮವು, ಪಾಪ ಪುಣ್ಯ ಕರ್ಮ ಭೇದದಿಂದ ದುಃಖ ಸುಖಗಳೆಂಬ ಫಲವನ್ನೂ ಕೊಡದಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಯಾವ ಮನುಜನು ಎಂತಹ ಅಧರ್ಮ ವನ್ನು ಎಲ್ಲಿಯವರಿವಿಗೂ ಮಾಡುವನೋ, ಅಷ್ಟೇ ಕಾಲ ಪರಲೋಕದಲ್ಲಿ ಅಂತಹ ಶಿಕ್ಷೆಯನ್ನು ತಪ್ಪದೇ ಅನುಭವಿಸಲೇ ಬೇಕಾಗುವುದು. ಒಂದು ಸಲ ಶ್ರೀಹರಿಯ ಭಕ್ತಿ ಯಿಂದ ದುಃಖಕಾರಣವಾದ ಪಾಪಕರ್ಮವು ಕೂಡ ದುಃಖವನ್ನು ಕೊಡಲಾರದೆ ನಶಿಸು ವುದೂ ನಿಜ. ಸತ್ವಾದಿಗುಣ ವೈಚಿತ್ರ್ಯದಿಂದ ಭೂತಗಳಲ್ಲಿ ಉತ್ತಮ ಮಧ್ಯಮಾಧಮರೆಂಬ ವೈಚಿತ್ರ್ಯವು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷಸಿದ್ಧವಾದಂತೆ, ಮಾಡಿದ ಕರ್ಮವೈಚಿತ್ರ್ಯದಿಂದ ಊರ್ಧ್ವ ಮಧ್ಯ ಮಾಧೋಲೋಕಪ್ರಾಪ್ತಿಯು ಕೂಡ ಆಗಮಿಸಿದ್ಧವಾಗಿದೆ. ಈಗಿನ ವಸಂತಾದಿಕಾಲವನ್ನು ನೋಡಿ ಹಿಂದಿನ ಮತ್ತು ಮುಂದೆ ಬರುವ ವಸಂತಾದಿಗಳಲ್ಲಿಯು ಫಲಪುಷ್ಪಾದಿಗಳನ್ನು ತಿಳಿಯುವಂತೆ, ಈ ಜನ್ಮದ ಸುಖದುಃಖಾದಿ ಭೋಗದಿಂದ ಹಿಂದಿನ ಪುಣ್ಯಪಾಪಕರ್ಮ ವನ್ನು ಮುಂದಿನ ಕರ್ಮಫಲ ರೀತಿಯನ್ನೂ ತಿಳಿಯಬಹುದಾಗಿದೆ. ಶ್ರೀಹರಿಯು ಜೀವ ಮನಃ ಸಂಸ್ಕಾರವನ್ನನುಸರಿಸಿ ದೇಹಗಳನ್ನು ಕೊಡುವನು. ಆ ಶ್ರೀಶನ ಕರ್ಮಫಲ ದಾನೇಚ್ಛೆ ಯನ್ನನುಸರಿಸಿ ಚತುರ್ಮುಖನು, ದೇಹಗಳನ್ನು ಮೊದಲೇ ಸಂಕಲ್ಪಿಸಿಟ್ಟಿರುವನು. ಯಮರಾಜನಾದರೂ ಶ್ರೀಶೇಚ್ಛೆಯಿಂದಲೇ ಜೀವರನ್ನು ಶಿಕ್ಷಿಸುವನು. ಅಜ್ಞಾನಿಯು ದೇಹವೇ ನಾನೆಂಬನು, ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷನಾಗಿ ಎದುರು ನಿಂತಿದ್ದನ್ನೇ ತಿಳಿಯುವನು. ಶ್ರೀಹರಿಯನ್ನು ಹಿಂದು ಮುಂದಿನ ಜನ್ಮಗಳಲ್ಲೂ ಕಾಣದಿರುವನು. ಇಂತಹ ಚಾರ್ವಾಕಮತವು ಪ್ರಮಾಣ ರಹಿತವು, ಸ್ವಯಂ ಅನರ್ಥಾಪಾದಕವು. ಅಂತೆಯೇ ಹಿಂದಿನ ಜನ್ಮಗಳನ್ನು ಮರೆತು, ಇದೇ ಸರ್ವವೆಂಬ ಪುರುಷನು, ಅಜ್ಞಾನಿಯೋ, ಅನ್ಯಥಾ ಜ್ಞಾನಿಯೋ ಆಗಿರಬಹುದಾಗಲಿ ಸಾತ್ವಿಕನಲ್ಲ. ವಾಕ್, ಶಿಲ್ಪ, ಗಮನ, ವಿಸರ್ಜನಾನಂದಗಳೆಂಬ ಕರ್ಮೇಂದ್ರಿಯ ವ್ಯಾಪಾರ ಗಳೈದು. ಶಬ್ದ ಸ್ಪರ್ಶ ರೂಪ ರಸ ಗಂಧ ಗ್ರಹಣವೆಂಬ ಜ್ಞಾನೇಂದ್ರಿಯ ವ್ಯಾಪಾರಗಳೈದು. ಇವುಗಳಿಂದು ಕೂಡಿ ಹದಿನಾರನೆಯದಾದ ಮನಸ್ಸು ಹದಿನೇಳನೆಯವನಾದ ಜೀವನಿಗೆ ಸುಖ ದುಃಖಪ್ರದವಾಗಿದೆ. ಹತ್ತಿಂದ್ರಿಯಗಳು, ಐದೂ ಭೂತಗಳು, ಒಂದು ಮನಸ್ಸು, ಈ ಷೋಡಶ ಕಲಾತ್ಮಕ ಲಿಂಗಶರೀರವು ಜೀವನಿಗೆ ಹರ್ಷಶೋಕಭಯ ಕಾರಣವಾದ

ಅಹಂಕಾರವನ್ನು ಪುಟ್ಟಿಸಿ, ಅನಂತಶರೀರ ಕಾರಣವಾಗಿರುವುದು. ಅಜ್ಞಾನಿ ಜೀವನು, ಇಂದ್ರಿಯದಾಸನಾಗಿ ಅನೇಕ ಪಾಪಕರ್ಮವನ್ನು ಮಾಡಿ ಅದರ ಫಲವನ್ನನುಭವಿಸುವನು; ಕೋಶಕಾರಕ್ರಿಮಿಯು ಮಣ್ಣಿನ ಗೂಡನ್ನು ಕಟ್ಟಿ ಒಳಗಿದ್ದು, ಆ ಗೂಡಿನ ನಾಶ ಕ್ಷೇಮ ಗಳನ್ನರಿಯಲಾರದಿರುವಂತೆ, ಗುಣನಿರ್ಮಿತ ಶರೀರದಲ್ಲಿ ಸದಾ ಬಿಡದೆ ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ, ತತ್ತದುಚಿತಯೋನಿಯಲ್ಲಿ ಪುಟ್ಟಿ, ಯೋಗ್ಯತಾನುಸಾರವಾದ ಸುಖ ದುಃಖ ಫಲವನ್ನು ಭುಂಜಿಸುವನು. ಇಂತು ಜೀವನಿಗೆ ಪ್ರಕೃತಿಸಂಗದಿಂದ ಸಂಸಾರವು ಬಂದಿದೆ. ಅಂತಹ ಬಂಧವು ಸತ್ಯವಾದರೇನು! ಸ್ತೋತ್ತಮರ ಸೇವೆಯಿಂದಲು ಶ್ರೀಹರಿ ಕರುಣೆ ಯಿಂದಲು ಸಂಸಾರವು, ಸಮೂಲವಾಗಿ ನಾಶವಾಗವುದು.

ಈ ಅಜಾಮಿಲನು ಶ್ರುತಸಂಪನ್ನನು, ಶೀಲವ್ರತ ಗುಣಾಲಯನು, ಧೃತವ್ರತನು, ದಾಂತನು, ಸತ್ಯವಚನನು,; ಮಂತ್ರನಿರತನು, ಶುಚಿಯು ಅಹುದು. ಗುರು ವಿಪ್ರ ಅತಿಥಿ ವೃದ್ಧಾಗ್ನಿಗಳನ್ನು ನಿರಂಹಕಾರಿಯಾಗಿ ಸೇವಿಸಿರುವುದೂ ನಿಜ. ಸರ್ವಭೂತಹಿತವಾಗಿ ಮಿತಭಾಷಿಯಾಗಿ, ಅಸೂಯಾದಿ ದೋಷಗಳ ದೂಡಿ, ಸಾಧುವೆನಿಸಿದುದೂ ದಿಟ. ಆದೊಡೇನು ಫಲ? ಕೇಳಿ. ಒಂದು ದಿನ ಇವನು, ತಂದೆಯ ಆಜ್ಞೆಯಂತೆ ವನವನ್ನು ಸೇರಿ ಫಲಪುಷ್ಪ ಸಮಿತ್ಕುಶಗಳನ್ನು ತರುತ್ತಾ, ಮನೆಗೆ ಬರುವಾಗ ದಾಸೀ ಭೋಗರತನಾದ ವಿಟನೊಬ್ಬನನ್ನು ನೋಡಿದನು. ಮೈರೇಯಮಧುಪಾನಮತ್ತರಾಗಿ ಮೈಮರೆತು, ಲಜ್ಜೆ ಯನ್ನು ತೊರೆದು, ಕ್ರೀಡಿಪ ಕಾಮುಕರ ದರ್ಶನದಿಂದ ಅಜಾಮಿಲನು ಅನಂಗವಶನಾದನು. ಅವನಂತೆ ಅವಳನ್ನು ಬಾಹುಪರಿರಂಭಿತಳನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಲೆಣಿಸಿದನು. ವಿದ್ಯಾಬಲದಿಂದ ಕೈಲಾದಷ್ಟು ಮನೋನಿಗ್ರಹವನ್ನು ಮಾಡಿ ನೋಡಿದನು. ನೋಡಿದಷ್ಟೂ ನಯನಗಳು ಹಿಂದಿರುಗದೆ ಮನವನ್ನು ಕಂಗೆಡಿಸಲು ಸ್ಮರಪಿಶಾಚಿಗ್ರಸ್ತನಾಗಿ ಅವಳನ್ನೇ ನೆನೆನೆನೆದು, ಸೇರಿ ರಮಿಸಿ, ಸ್ವಧರ್ಮದಿಂದ ದೂರನಾದನು. ಪಿತೃಧನವು ನಿಶ್ಶೇಷವಾಗಿ ನಾಶವಾದರೂ ಲೆಕ್ಕಿಸದೆ ಗ್ರಾಮ್ಯಮನೋರಥಗಳನ್ನೀಡೇರಿಸಿ, ದಾಸಿಯನ್ನು ಸಂತೈಸಿದನು. ಅಪ್ರೌಢೆಯಾದ ಧರ್ಮಪತ್ನಿಯನ್ನು, ಮಹತ್ಕುಲ ಪ್ರಸೂತಳು ಸಾಧ್ವಿ ಎಂದೆಣಿಸದೇ, ಜಾರಣೀಹೃತಬುದ್ಧಿ ಯಾಗಿ ತ್ಯಜಿಸಿದನು. ಮಾತಾಪಿತೃಗಳನ್ನು ಕೈಬಿಟ್ಟನು. ನ್ಯಾಯಾನ್ಯಾಯಗಳನ್ನು ವಿಚಾರಿಸದೆ ಧನವನ್ನು ಗಳಿಸಿ ಹತ್ತುಮಕ್ಕಳ ತಾಯಿಯಾದ ದಾಸಿಯ ಕುಟುಂಬವನ್ನು ಪೋಷಿಸು ತ್ತಿದ್ದನು. ಶಾಸ್ತ್ರವನ್ನರಿತೂ ಮೀರಿ ನಡೆದ ಈ ಸ್ವೇಚ್ಛಾಚಾರನನ್ನು ಅಗ್ನಿಹೋತ್ರಾದಿ ನಿತ್ಯ ಸದಾಚಾರ ದೂರನನ್ನು, ದಂಡಪಾಣಿಯ ಸಭೆಗೆ ಸೇರಿಸುವೆವು. ಪಾಪಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತವನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳದಿರುವ ಈ ವಿಪ್ರನು ಪಾಪಿಯೇ ಆಗಿರುವನು. ದಂಡದಿಂದ ಇವನು ಶುದ್ಧ ನಾಗಲಿ!

೨. ಅಜಾಮಿಲ ಕಥಾ—ವಿಷ್ಣುದೂತ ವಚನ

ಶ್ರೀಶುಕನು ಹೇಳಿದನು—

ಆಗ ಭಗವದ್ದೂತರು ಯಮದೂತರ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತ ಶಾಸ್ತ್ರದ ಸೂಕ್ಷ್ಮವನ್ನರಿತವರಾದ್ದರಿಂದ ನೊಂದು ಇಂತೆಂದರು—

ಆಹಾ! ಎಂತಹ ಅನ್ಯಾಯವಿದು! ಧರ್ಮದರ್ಶನರಿಗೂ ಅಧರ್ಮಸ್ಪರ್ಶವಾದೊಡೆ ಇನ್ನೇನು ಗತಿ? ಪಾಪವಿಲ್ಲದವರನ್ನೂ ದಂಡನಾರ್ಹರೆಂದು ನಿರ್ಣಯಿಸಿ, ಶಿಕ್ಷಿಸುವ ಸಭೆ ಇನ್ನೆಂತಹದು? ಪ್ರಜರಿಗೆ ಶಾಸಕರು ತಂದೆಯಂತೆ ನಿಷ್ಪಕ್ಷಪಾತಿಗಳಿರಬೇಕು. ಆದರೆ ಶಾಸಕರೇ ಪಕ್ಷಪಾತವನ್ನು ಮಾಡಿದೊಡೆ, ಪ್ರಜರನ್ನು ರಕ್ಷಿಪರಿನ್ನಾರು? ಜನನಿಯೇ ವಿಷವನ್ನು ಕೊಡಲು ತನಯನಿಗೆ ರಕ್ಷಕರುಂಟೇ? ಶ್ರೇಷ್ಠರು ನಡೆದಂತಲ್ಲವೆ ಸಾಮಾನ್ಯರು ನಡೆಯುವುದು? ನಂಬಿ ತೊಡೆಗೆ ತಲೆಕೊಟ್ಟು ಮಲಗಿರಲು ತಲೆ ಕಡಿಯುವುದುಚಿತವೇ? ಜನರು ಪಶುಗಳಂತೆ–ಹಿರಿಯರೇ ಬೋಧಿಸಿದರೇ–ಧರ್ಮಾಧರ್ಮವಿವೇಚನಾರಹಿತರಾಗುವರು. ಅಜ್ಞಾನಿಗಳಿಂತು ವಿಶ್ವಾಸದಿಂದ ಸರ್ವಾತ್ಮನಾ ವರ್ತಿಸುವಾಗ ಯಾವ ಕರುಣಾನ್ವಿತನವರಿಗೆ ದ್ರೋಹವನ್ನು ಬಗೆಯಲೆಣಿಸುವನು? ನೋಡಿ. ಈ ಅಜಾಮಿಲನು ಕೋಟಿ ಜನ್ಮಗಳ ಪಾಪಗಳಿಗೀಗಲೇ–ಶ್ರೀಹರಿಯ ಪರಮಮಂಗಲ ನಾಮೋಚ್ಚಾರಣವನ್ನು ವಿವಶನಾಗಿ ಮಾಡಿದ ಮಾತ್ರದಿಂದಲೇ ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತವನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಂಡಿರುವನು. 'ನಾರಾಯಣ' ಎಂಬ ನಾಲ್ಕಕ್ಷರದ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ಕೇಳಿ ಇವನು ಮಾಡಿದ ಸರ್ವ ಪಾಪಗಳದರಿಂದ ಸುಟ್ಟು ನಷ್ಟವಾಗಿದೆ.

ಪಾತಕ ಸರ್ವಸ್ವಗರ್ವ ನಿರ್ವಾಪಣವೀ ಹರಿನಾಮಸ್ಮರಣೆಯು. ಭಕ್ತಿಯೊಂದಿರಲು ಸಾಕು–ಕಳ್ಳನಾಗಲಿ, ಸುಳ್ಳನಾಗಲಿ, ಸುರಾಪಾಯಿ, ಮಿತ್ರದ್ರೋಹಿ, ಬ್ರಹ್ಮಹಂತಾ, ಗುರುತಲ್ಪಗನಾಗಲಿ, ಸ್ತ್ರೀರಾಜ ಪಿತೃ ಗೋವಧಕನಾಗಲಿ, ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ನಾರಾಯಣನ ಯಾವುದೇ ಗುಣಕರ್ಮನಾಮವನ್ನುಚ್ಚರಿಸಿದ ಮಾತ್ರದಿಂದ ಶುದ್ಧನಾಗುವನು. ಆನಂದಾದಿ ಗುಣಪೂರ್ಣನನ್ನು ವರ್ಣಿಸುವ ಪವಿತ್ರ ನಾಮಸಂಕೀರ್ತನದಿಂದ ಆಗುವ ಪಾಪಶುದ್ಧಿಯು, ವೇದವಿಚ್ಚತುರರು ಪೇಳಿದ ತಪೋವ್ರತಾದಿ ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತ ಮಾತ್ರದಿಂದ ಎಂದಿಗೂ ಆಗಲಾರದು. ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತವನ್ನು ಮಾಡಿದಮೇಲೂ ಮನವು ಅಶುದ್ಧವಾಗಿ ಕೆಡುಕನ್ನು ಮಾಡಿದೊಡೆ, ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತದ ಪ್ರಯೋಜನವೇನು? ಮನಶ್ಶುದ್ಧಿಯನ್ನು ತಂದುಕೊಟ್ಟು, ಪಾಪದ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ಬಿಡಿಸುವ ಗೋವಿಂದನ ಗುಣಾನುವಾದವೇ ನಿಜವಾದ ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತವು. ಆದ್ದರಿಂದ ಸಕಲಪಾಪ ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತವನ್ನು ಮಾಡಿರುವ ಅಜಾಮಿಲನನ್ನು ನೀವು ನರಕವನ್ನು ಸೇರಿಸಲೆಣಿಸುವುದನ್ಯಾಯವಲ್ಲವೇ? ಸ್ಮರಣವು ಪುನಃ ಪುನಃ ಬಂದಿರಲು ಸಾಕು–ಸ್ಮರಣೆಗಾಗಿ ಪರಿಣಮಿಸುವ ನಾರಾಯಣಾದಿ ಸಾಂಕೇತಿಕ ಶಬ್ದಗಳು–ಮಧುಸೂದನಾದಿ ಪರಿಹಾಸಕ ಶಬ್ದಗಳು ಕ್ಷೀರ ಸಾಗರಶಯನಾದಿಸ್ತೋಭಜನಕ ಶಬ್ದಗಳು ಕೂಡ ಪಾಪಪರಿಹಾರಕವಾಗಿವೆ. ಹರಿದ್ವೇಷ ದಿಂದ ನಾಮೋಚ್ಚಾರಣವನ್ನು ಮಾಡಿದರೂ, ಸ್ಮರಣ ಬಾಹುಲ್ಯವಿದೆ; ಆದರೂ ಪಾಪ ನಾಶವಿಲ್ಲ. ಸದ್ಗತಿಯಂತೂ ಇಲ್ಲವೇ ಇಲ್ಲ. ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಭಕ್ತನುಚ್ಚರಿಸಿದ ಶ್ರೀಹರಿನಾಮ ಗಳು ಪಾಪ ವಿರಾಮಗಳು ಜಿತವೈಕುಂಠಾದಿ ಸುಖ ಧಾಮಗಳು ಎಂಬುವುದಕ್ಕೆ ಸಂಶಯವಿಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದ ಸದಾ ಹರಿನಾಮಸ್ಮರಣೆಯು ಕರ್ತವ್ಯವಾಗಿದೆ. ಬಿದ್ದರೆ, ಜಾರಿದರೆ, ಸರ್ಪವು ಕಚ್ಚಿದರೆ, ಲಗುಡಾಹತನಾದರೆ, ಬಿಡದೆ ಯಾರೂ ಹೇಳಿಕೊಡದೆ, ಪ್ರದ್ಯುಮ್ನ, ನಾರಾಯಣ, ಸರ್ಪಶಯನ, ಗುಡಾಕೇಶಮಿತ್ರ, ಪರಮಪವಿತ್ರ, ಹರೇ! ಎಂದು ಜ್ಞಾನ

ಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ನುಡಿದ ನರನು, ನರಕದುಃಖದಿಂದ ದೂರನಾಗುವನು.

ಋಷಿಗಳು ಪಾಪಗಳಿಗೆ ತಕ್ಕಂತೆ ವಿವಿಧ ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತಗಳನ್ನು ಪೇಳಿರುವರು; ನಿಜ. ತಪೋದಾನ ವ್ರತಾದಿಗಳಿಂದಲೇ ಅಲ್ಲದೆ, ಹರಿಸ್ಮರಣೆಯಿಂದ ಅಚಿನ್ಮನವು ಶುದ್ಧವಾಗಿ ಜೀವನನ್ನು ಪಾಪದಿಂದ ದೂರೀಕರಿಸಿ ಶ್ರೀಹರಿಯನ್ನು ಸೇರಿಸುವುದು. ಇಂತಹ ಪರಮ ಭಾಗವತ ಧರ್ಮವು ವೇದವಿಹಿತವಾಗಿದೆ. ಬಟ್ಟೆಯು ಒಗೆದಾಗ ಶುಭ್ರವಾಗುವಂತೆ, ನಿತ್ಯ ಸ್ಮರಣೆಯಿಂದ ಮನವೂ ಶುದ್ಧವಾಗುವುದು. ಜೀವನು ಅಸ್ವತಂತ್ರನು. ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತ ಕರ್ಮಫಲವಾದರೂ ಜೀವಾಧೀನವಿಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದ ಶ್ರೀಹರಿಗೆ ಶರಣಾಗತನಾಗಿ ಅಜ್ಞಾನ ದಿಂದಲೋ, ಅರ್ಥಜ್ಞಾನ ಪುರಸ್ಸರವಾಗಿಯೋ, ಶ್ರೀಶನ ಗುಣನಾಮವನ್ನು ನುಡಿದು ಪಾಡಲು, ಪಾಪರಾಶಿಯೆಲ್ಲವು ಬೆಂದು ಬೂದಿಯಾಗುವುದು. ತಿಳಿಯದಿದ್ದರೂ ವೀರ್ಯ ಯುತವಾದೌಷಧವು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಉಪಯೋಗಿಸಲು, ರೋಗವನ್ನು ನಿರ್ಮೂಲಿಸುವಂತೆ, ಸಾಮಾನ್ಯ ಜ್ಞಾನಿಯಾದರೂ ಸರ್ವೋತ್ತಮನೆಂದರಿತು ಸಂಕೀರ್ತನ ಮಾಡಲು ಸರ್ವ ಪಾಪ ನಾಶವಾಗುವುದು. ಗರುಡಮಂತ್ರದಿಂದ ಸರ್ಪವಿಷನಾಶವು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷಸಿದ್ಧವಾಗಿದೆ. ಈ ವಿಷಯದಿ ಸಂಶಯವಿದ್ದರೆ ನಿಮ್ಮೊಡೆಯನನ್ನು ಕೇಳಿ, ಹೋಗಿ. ಪೂಜ್ಯನಾದ ಆ ಯಮಧರ್ಮನು ಧರ್ಮರಹಸ್ಯವನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿದಿರುವನು.

ಶ್ರೀಶುಕನು ಪೇಳಿದನು–

ಇಂತು ಭಾಗವತಧರ್ಮ ನಿರ್ಣಯವನ್ನು ನಿರೂಪಿಸಿ, ವಿಷ್ಣುದೂತರು ಯಮ ಪಾಶದಿಂದ ವಿಪ್ರನನ್ನು ಬಿಡಿಸಲು, ಯಮದೂತರು ವಿಸ್ಮಿತರಾಗಿ ಸಂಯಮನಿಯನ್ನು ಸೇರಿ ಯಮರಾಜನಿಗೆ ನಡೆದ ವೃತ್ತಾಂತವನ್ನೆಲ್ಲವನ್ನೂ ನಿವೇದಿಸಿದರು.

ಅಜಾಮಿಲನು ಕಾಲಪಾಶಮುಕ್ತನಾಗಿ ಸಾತ್ವಿಕಸ್ವಭಾವಯುಕ್ತನೂ ಆದನು ಪಾಪವು ಬಿಟ್ಟು ಪೋದಂತೆ ಭಯವೂ ದೂರವಾಯಿತು. ವಿಷ್ಣುಕಿಂಕರರಿಗೆ ವಂದಿಸಿ ದಿಟ್ಟಿಸಿ ನೋಡಿ ಕೌತುಕದಿಂದ ಮಾತಾಡಲುದ್ಯುಕ್ತನಾದ ವಿಪ್ರನಿಗೆ ಕಾಣಬರದಂತೆ ವಿಷ್ಣುದೂತರು ಅಂತರ್ಧಾನವನ್ನು ಪೊಂದಿದರು. ಯಮ-ವಿಷ್ಣುದೂತ ಸಂವಾದವನ್ನಾಲಿಸಿ ಅಜಾಮಿಲನ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯು ಜಾಗೃತವಾಯಿತು. ವೇದವಿಹಿತವು, ನಾರಾಯಣ ಗುಣಾಶ್ರಯವು ಆದ ಸಂಕೀರ್ತನವೆಂಬ ಭಾಗವತಧರ್ಮದ ಪ್ರಭಾವವನ್ನು ಕಣ್ಣಾರ ಕಂಡು, ಕಿವಿಯಾರ ಕೇಳಿ, ಕಾಲಪಾಶಮುಕ್ತನಾದ ಅಜಾಮಿಲನು ಭಕ್ತಿರಸವು ಹೃದಯಸರದಿ ತುಂಬಿ ತುಳುಕಿಬರಲು ಪಶ್ಚಾತ್ತಾಪ ತಪ್ತನಾಗಿ ತನ್ನ ಪಾಪ ಕರ್ಮವನ್ನು ನೆನೆದು, ನಿಟ್ಟುಸಿರಿಟ್ಟು ಇಂತೆಂದನು–

ಅಯ್ಯೋ! ಎಷ್ಟು ಕೆಟ್ಟೆ! ಮನಸ್ಸನ್ನು ಸ್ವೇಚ್ಛೆಯಾಗಿ ಬಿಟ್ಟೆ. ವೃಷಲಿಗೆ ಸರ್ವಸ್ವವನ್ನು ಕೊಟ್ಟೆ. ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಕುಲಾಚಾರವನ್ನು ಬಿಟ್ಟೆ. ಛೀ! ನನಗೆ ಧಿಕ್ಕಾರವಿರಲಿ! ಕುಲವೆಂಬ ಚಿತ್ರಕ್ಕೆ ಕಾಡಿಗೆಯನ್ನು ಬಡಿದೆ. ಬಾಲೆ, ಸುಗುಣಶೀಲೆಯಾದ ಸತಿಯನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿ ಸುರಾ ಮಾಂಸಲೋಲುಪಳಾದ ಜಾರಿಣಿಯನ್ನು ಭಜಿಸಿದೆ! ಅಯ್ಯೋ ತಾಯಿತಂದೆಯರು ವೃದ್ಧರು, ಅನಾಥರು. ನನ್ನ ಬಿಟ್ಟನ್ಯರವರಿಗಾಧಾರವಿರಲಿಲ್ಲ. ಪಾಪ! ಕೃತಘ್ನನಾಗಿ ನೀಚನಂತೆ ಅವರನ್ನು ಕೈಬಿಟ್ಟೆ. ನಿಜ! ನನಗೇಕೆ ಘೋರ ದಾರುಣ ನರಕವಾಗಬಾರದು? ಧರ್ಮ

ದೂಷಕನು, ಕಾಮೋಪಾಸಕನು, ಅರ್ಥನಾಶಕನಾದ ನನಗಲ್ಲದೆ ಮತ್ತಾರಿಗಾಯಮ ಯಾತನೆಗಳು? ಓಹೋ! ಏನು ನೋಡಿದೆನಿದು ಸ್ವಪ್ನವೋ? ತಥ್ಯವೋ? ಎಂತಹ ಆಶ್ಚರ್ಯವು! ನನ್ನನ್ನು ಪಾಶದಿಂದ ಸೆಳೆದ ಆ ಮೂವರೆಲ್ಲಿ ಪೋದರು? ನನ್ನನ್ನವರಿಂದ ಅಲ್ಲ–ಪಾಪ ಫಲವಾದ ನರಕದಿಂದ–ಬಿಡಿಸಿದ ಆ ನಾಲ್ವರಾದರೂ ಎಲ್ಲಿ? ಎಂತಹ ಮನೋಹರ ರೂಪವವರದು! ನಿಜವಾಗಿಯು ದೇವತಾ ಶ್ರೇಷ್ಠರೇ ಇರಬೇಕು. ಇಲ್ಲದಿರೆ ನನ್ನ ಮನಸ್ಸಿಂತು ಶಾಂತ ಪ್ರಸನ್ನವಾಗಲು ಸಾಧ್ಯವೇ? ಯಾವ ಜನುಮದ ಪುಣ್ಯವು ಒದಗಿ ಬಂತೋ ಕಾಣೆ! ದುರ್ಭಗನು, ಅಶುಚಿಯು ವೃಷಲೀಪತಿಯು ಆದ ನನ್ನ ಪಾಳು ನಾಲಿಗೆಗೆ ವೈಕುಂಠನಾಮ ಗ್ರಹಣವೆಂತು ಬಂತು? ಕಪಟಿಯು, ಪಾಪಿಯು, ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾಧಮನು, ಲಜ್ಜಾಹೀನನು ಆದ ನನ್ನಂತಹ ನೀಚನೆಲ್ಲಿ? ಪರಮಮಂಗಲನು, ಸರ್ವೋತ್ತಮನು, ಲಕ್ಷ್ಮೀಪತಿಯು ಆದ ಶ್ರೀಹರಿಯ ಶುಭ ನಾರಾಯಣ ನಾಮವೆಲ್ಲಿ? ಶ್ರೀಹರೇ! ದಯಾನಿಧೇ! ಇನ್ನಾದರೂ ಮನವನ್ನು ಇಂದ್ರಿಯಗಳನ್ನು, ಪ್ರಾಣಾದಿ ವಾಯುವ್ಯಾಪಾರವನ್ನೂ ನಿಗ್ರಹಿಸಿ, ಅಂಧಂತಮಃ ಪ್ರಾಯವಾದ ಸಂಸಾರಕೂಪದಲ್ಲಿ ಪುನಃ ಬೀಳದಿರಲು ಯತ್ನಿಸುವೆನು. ನನ್ನಲ್ಲಿ ಅನುಗ್ರಹಿಸು. ಅವಿದ್ಯಾಕಾಮಕರ್ಮಬಂಧದಿಂದ ಬಿಡಿಸಿಕೊಂಡು ಸರ್ವಭೂತ ಸುಹೃದನಾಗುವೆನು. ದಾಂತನಾಗುವೆನು. ಮನಸ್ಸನ್ನು ನಿನ್ನಲ್ಲೇ ಇಡುವೆನು. ನಿನ್ನ ಬಂಧಕಶಕ್ತಿಯಾದ ಸ್ತ್ರೀಮಾಯೆಯನ್ನು ಜಯಿಸುವೆನು. ಅಧಮನಾಗಿ ಕ್ರೀಡಾಶುನಕನಂತೆ ಅವಳನ್ನನುವರ್ತಿಸಿ ನಡೆದ ನನ್ನ ಕಣ್ಣು ತೆರೆ. ನಾನು ನನ್ನದೆಂಬ ಮೋಹವನ್ನು ಬಿಡಿಸು. ಸ್ವಾಮೀ! ನಿನ್ನ ಕೀರ್ತನವನ್ನು ಮಾಡಿಸು–ಎಂದು ಚಿಂತಿಸಿ ವೈರಾಗ್ಯಪೂರ್ಣನಾಗಿ ಸರ್ವವನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿ ಅಜಾಮಿಲನು ಹರಿದ್ವಾರವನ್ನು ಸೇರಿದನು. ರಾಜನ್! ವಿಷ್ಣುಭಕ್ತರ ಕ್ಷಣಸಂಗವೇ ಸಾಕು ದುಸ್ಸಂಗ ದುಃಖ ನಿರ್ಮೂಲನಕ್ಕೆ!

ಅಜಾಮಿಲನು ಆ ದೇವಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಯೋಗಾರೂಢನಾಗಿ ಇಂದ್ರಿಯಗಳಂ ಜಯಿಸಿ ಮನವನ್ನು ಶ್ರೀಹರಿಗರ್ಪಿಸಿ ತಪವಂ ಗೈದನು. ಜ್ಞಾನಾನಂದಪೂರ್ಣನಾದ ಸ್ವಾಂತರ್ಯಾಮಿಯ ಪ್ರತಿಬಿಂಬನಾದ ತಾನು ಶರೀರಭಿನ್ನನಾದಂತೆ ಹರಿಭಿನ್ನರೂ ಅಹುದೆಂದು ಚಿಂತಿಸಿ ಹರಿಯ ವ್ಯಾಪ್ತವಾದ ಕಾಲರೂಪಕ್ಕೆ ತನ್ನ ಬಿಂಬನಾದ ಪುರುಷನಾಮಕ ಹರಿಯಿಂದ ಭೇದವಿಲ್ಲವೆಂದೂ ತಿಳಿದು ದೇಹವನ್ನು ಬಿಟ್ಟನು. ಹಿಂದೆ ಬಂದಿದ್ದ ವಿಷ್ಣು ಪಾರ್ಷದರನ್ನಾಗಲೂ, ಕಂಡು, ಶಿರಸಾ ವಂದಿಸಿ ನಿಂತನು. ಗಂಗೆಯಲ್ಲಿ ಪರಿತ್ಯಕ್ತದೇಹನಾಗಿ ಪವಿತ್ರನಾದ ಅಜಾಮಿಲನು ನಿರ್ದೋಷ ದಿವ್ಯರೂಪವನ್ನು ಧರಿಸಿ, ಮುಕ್ತರಂತೆ ಶೋಭಿಸಿದನು. ವಿಷ್ಣುಪಾರ್ಷದರಿಂದ ವಿಮಾನವನ್ನೇರಿ ಶ್ರೀಯಃಪತಿಯ ಲೋಕವನ್ನೈದಿ ಮುಕ್ತನಾದನು.

ಸರ್ವಧರ್ಮದೂರನು ವಿಗತವಿಚಾರನು ಹತವ್ರತನು ದಾಸೀರತನು ಪತಿತನಾದ ಅಜಾಮಿಲನು ನರಕವನ್ನುಣ್ಣಿಸುವ ಮರಣವು ಬಂದಾಗ ಭಗವನ್ನಾಮವನ್ನು ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ನುಡಿದು ಮುಕ್ತನಾದನು. ತೀರ್ಥಪದನ ನಾಮಕೀರ್ತನೆಗಿಂತಲೂ ಪವಿತ್ರವಾದ ಪಾಪ ಪರಿಹರಣೋಪಾಯವಿನ್ನೊಂದಿಲ್ಲ. ಮನವು ರಜಸ್ತಮೋ ರಹಿತವಾಗಿ ಪಾಪಕರ್ಮವನ್ನು

ಬಿಟ್ಟು ಶುದ್ಧವಾಗಲು ಕೀರ್ತನವೇ ಕಾರಣವಾಗಿದೆ. ಇಂತು ಪಾಪಪರಿಹಾರಕವು ಪರಮ ರಹಸ್ಯವೂ ಆದ ಈ ಕಥೆಯನ್ನು ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಹೇಳಿ ಕೇಳಿದವರು ನರಕವನ್ನು ಪೊಂದುವುದಿಲ್ಲ. ಯಮಭಟರು ಅವರನ್ನು ಕಣ್ಣೆತ್ತಿ ನೋಡುವುದೂ ಇಲ್ಲ. ಎಷ್ಟೇ ಪಾಪಿಯಾದರೂ ನಾರಾಯಣನನ್ನು ನಂಬಿ ಪಶ್ಚಾತ್ತಾಪದಿಂದ ಸಂಕೀರ್ತನವನ್ನು ಮಾಡಿದರೆ ವಿಷ್ಣುಲೋಕವನ್ನು ಸೇರಿ ಸುಖಿಸುವನು.

'ಪುತ್ರನೆಂದರೆ ನಾರಾಯಣನೇ—ಮಗನಾದ ನಾರಾಯಣನು ನರಕತ್ರಾತನೇ? ಎಂದಿಗೂ ಅಲ್ಲ'ವೆಂದು ತಿಳಿದು ಮಗನ ನೆವದಿ ಶ್ರೀಧವನ ನೆನೆದು, ಅಜಾಮಿಲನು ಗೋವಿಂದ ಮಂದಿರವನ್ನು ಪೊಂದಿದನೆಂದ ಮೇಲೆ ಭಕ್ತಿಜ್ಞಾನಪುರಸ್ಸರವಾದ ಹರಿನಾಮ ಕೀರ್ತನೆಯಿಂದ ಮುಕ್ತನಾಗುವನೆಂದು ಹೇಳಬೇಕೆ?

೩. ಅಜಾಮಿಲ ಕಥಾ—ಯಮ—ಯಮಭಟ ಸಂವಾದ

ರಾಜನು ಕೇಳಿಕೊಂಡನು—

ಸ್ವಭಟರ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ ಧರ್ಮರಾಜನು ಏನೆಂದನು? ಮುರಾರಿಯ ಪರಿಚರರಿಂದ ತನ್ನ ಆಜ್ಞೆಯು ತಿರಸ್ಕೃತವಾಯಿತೆಂದು-ಎಂದೂ ಭಂಗವಿಲ್ಲದ ಯಮದಂಡವಂದು ನಿರರ್ಥಕ ವಾದುದನ್ನು ಕಂಡು ದಂಡಧರನು ಮಾಡಿದುದೇನು? ಇಂತು ಲೋಕಜನರ ಸಂಶಯವು ನಿಮ್ಮಿಂದಲ್ಲದೆ ಯಾರಿಂದ ನಿವಾರಿತವಾಗುವುದು?

ಶ್ರೀಶುಕನು ಪೇಳಿದನು—

ರಾಜನ್! ಭಗವದ್ಭಟರಿಂದ ವಾರಿತರಾಗಿ ಯಮಭಟರು ಸಂಯಮನೀಪತಿಯನ್ನು ಕಂಡು ವಿಜ್ಞಾಪಿಸಿದರು—

'ಪ್ರಭೋ! ಮರಣವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಲೋಕವನ್ನು ಶಾಸಿಸುವರೆಷ್ಟು ಜನ ಒಡೆಯರಾಗಿರುವರು? ತ್ರಿವಿಧ ಕರ್ಮಗಳಿಗೆ ತಕ್ಕಫಲವನ್ನಾರು ಕೊಡುವರು? ನಿನ್ನಂತೆ ದಂಡಧಾರಿಗಳನೇಕರಿದ್ದರೆ ಯಾರ ಆಜ್ಞೆಯನ್ನು ನಾವು ಪಾಲಿಸಲಾದೀತು? ಯಾರಿಗೆ ಮೃತ್ಯುವು? ಯಾರಿಗೆ ಮೋಕ್ಷ? ಶಾಸಕರು ಪರಸ್ಪರ ವಿರೋಧದಿಂದ ವರ್ತಿಸಲು ಮಂಡಲಾಧಿಪತಿಗಳಂತೆ ಅನ್ಯಾಧೀನರೆನಿಸುವರಾಗಲಿ ಸ್ವತಂತ್ರರಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದ ಲೋಕೇಶ! ನೀನೊಬ್ಬನೇ ಶಾಸಕನು; ಅಧಿಪತಿಯು; ಶುಭಾಶುಭಫಲಪ್ರದಾತನು ನೀನೇ! ಅಂತಹ ನಿನ್ನಯ ಶಾಸನವಿಂದು ತಿರಸ್ಕೃತವಾಯಿತು. ಮನುಜಲೋಕದಿಂದ ಯಾತನಾಗೃಹವನ್ನು ಸೇರಿಸಲು ನಿನ್ನಾಜ್ಞೆಯಂತೆ ಪಾಶದಿಂದ ಕಟ್ಟಿ ತರುತ್ತಿದ್ದ ಪಾಪಿಯನ್ನು ನಾಲ್ವರು ಸಿದ್ಧರು ಬಂದು ನಮ್ಮನ್ನು ತಡೆದು, ಬಿಡಿಸಿ ಪಾಶಗಳನ್ನು ಛೇದಿಸಿದರು. ಅವನು 'ನಾರಾಯಣಾ' ಎಂದೊದರಲು 'ಭಯಪಡಬೇಡ'ವೆನ್ನುತ್ತ ಓಡಿಬಂದ ಆ ಸುಂದರ ಪುರುಷರಾರು? ದಯಮಾಡಿ ನಮಗೆ ತಿಳಿಸಿಕೊಡು' ಎಂದು ಬೇಡಿದ ಭಟರನ್ನು ನೋಡಿ, ನಿಂದು ಗೋವಿಂದನಿಗೆ ವಂದಿಸಿ ವೈವಸ್ವತನು ಶ್ರೀ ಭಗವನ್ಮಂಗಲ ಮಹಿಮಾಕಥನೋತ್ಸುಕತೆಯಿಂದ ಇಂತು ನುಡಿದನು—

ಜಂಗಮಸ್ಥಾವರಾತ್ಮಕವಾದೀ ಜಗವೆಲ್ಲ ಶ್ರೀಶನಲ್ಲಿ ತಂತುಗಳು ಕಂಥಾಪಟಲದಿ ಓತಪ್ರೋತವಾಗಿ ನಿಂತಿರುವಂತೆ ನಿಂತಿದೆ. ಅವನ ಒಂದಂಶದಿಂದ ಜಗಜ್ಜನನ ಸ್ಥಿತಿ

ನಾಸಗಳಾಗುತ್ತಿವೆ. ಬ್ರಹ್ಮರುದ್ರಾದಿಗಳವನ ಭಿನ್ನಾಂಶರು. ಅವರೆಲ್ಲರೂ ಮುಗುದಾಣಿಯಿಂದ ಕಟ್ಟಲ್ಪಟ್ಟು ಕೃಷಿಕನ ಗೋಣಿಯನ್ನು ಹೊತ್ತು ತಿರುಗುವ ಪಶುಗಳಂತೆ ಶ್ರೀಶಾಧೀನರಾಗಿರುವರು. ವಿವಿಧ ರಜ್ಜುಗಳಿಂದ ಕಟ್ಟಲ್ಪಟ್ಟು ವಿವಿಧ ಪಶುಗಳು ಯಜಮಾನನ ಭಾರ ವಹನಾದಿ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ತದಧೀನನಾಗಿ ನಡೆಯುವಂತೆ, ಶ್ರೀರಮಣನಿಂದ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತವಾದ ವಾಕ್ಯಗಳಿಗೆ ವಿಧೇಯರಾಗಿ, ವಿವಿಧನಾಮಗಳನ್ನವನಿಂದ ಪಡೆದ ಬ್ರಹ್ಮಾದಿ ಜೀವರು ವಿವಿಧ ಕರ್ಮಗಳನ್ನವನಾಜ್ಞೆಯಂತೆ ಹರಿಸೇವೆ ಎಂದು ತಿಳಿದು ಮಾಡುತ್ತಿರುವರು. ನಾನು, ಮಹೇಂದ್ರನು, ನಿರ್ಋತಿವರುಣರು, ಸೋಮಸೂರ್ಯವಹ್ನಿಗಳು, ರುದ್ರ ವಾಯುಗಳು, ಬ್ರಹ್ಮದೇವನು, ವಸುರುದ್ರಾದಿತ್ಯರು, ಸಿದ್ಧಸಾಧ್ಯರು, ವಿಶ್ವೇದೇವತೆಗಳು, ಮನ್ವಾದಿಗಳು ಇತರರೆಲ್ಲರು, ಶುದ್ಧಸಾತ್ವಿಕರೆನಿಸುವರು. ಮರೀಚ್ಯಾದಿ ಪ್ರಜೇಶರು, ಭೃಗ್ವಾದಿ ತಪಸ್ವಿಗಳೂ ಸಾತ್ವಿಕರೇ. ಅಂತಹವರೂ ಶ್ರೀಹರಿಯ ಬಂಧಕಶಕ್ತಿಗೆ ಶಿಲುಕಿ, ಅವನ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ಸಾಕಲ್ಯೇನ ತಿಳಿಯಲಾರದೆ ಇರುವರೆಂದ ಮೇಲೆ, ಇತರರ ಪಾಡೇನು? ಜೀವರಾರೇ ಆಗಲಿ ತಮ್ಮ ಹೃದಯದಲ್ಲೇ ಇರುವ ಅಂತರ್ಯಾಮಿಯನ್ನು ವಚನಾ ತುತಿಸಲು, ಮನಸಾ ಚಿಂತಿಸಲು, ಇಂದ್ರಿಯಂಗಳಿಂದ ತಿಳಿಯಲು, ಅಶಕ್ತರಾಗಿರುವರು. ಕಣ್ಣು ರೂಪವನ್ನು ನೋಡುವುದಾಗಲಿ ತನ್ನನ್ನು ತಾನೇ ನೋಡಲು ಶಕ್ತವಾಗದಿರುವಂತೆ, ಸರ್ವವಿಲಕ್ಷಣನಾದ ಶ್ರೀಶನನ್ನು ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಯಾರೂ ತಿಳಿಯಲಾರರು. ಶ್ರೀಶನು ಸರ್ವೇಂದ್ರಿಯ ಪ್ರೇರಕನು, ಆದರೆ ಇಂದ್ರಿಯಗೋಚರನಾಗದಿರುವ ಮಹಾಮಹಿಮನು.

ಸರ್ವತಂತ್ರ ಸ್ವತಂತ್ರನು, ಪಾಪಪರಿಹಾರಕನು ಆದ ಲಕ್ಷ್ಮೀನಾಥನು ಜೀವೇಶನು; ಸರ್ವಪ್ರಭುವಾದ ಆ ಶ್ರೀಹರಿಯ ದೂತರು ಅವನಂತೆ ದಿವ್ಯರೂಪವಾಗಿ, ಭವ್ಯಕರುಣರಾಗಿ ಸಂಚರಿಸುತ್ತಿರುವರು. ಆ ವಿಷ್ಣುಪಾರ್ಷದರು ದೇವಪೂಜ್ಯರಾಗಿರುವರು. ಆಶ್ಚರ್ಯಕರ ಚರಿತರಾದ ಆ ಮಹನೀಯರನ್ನೆಲ್ಲರೂ ತಿಳಿಯಲಾಗದು. ವಿಷ್ಣುಭಕ್ತರನ್ನು ಪರರಿಂದ ರಕ್ಷಿಸುತ್ತಾ ಶ್ರೀಹರಿದೂತರು ನರಕಾದ್ಯನರ್ಥಗಳಿಂದ ಅವರನ್ನು ಪಾರುಮಾಡುವರು. ಈ ಧರ್ಮಸೂಕ್ಷ್ಮವನ್ನು ಶ್ರೀಹರಿಯೊಬ್ಬನೇ ಚೆನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿದಿರುವನು. ಅವನೇ ಧರ್ಮ ನಿರೂಪಕನಲ್ಲವೇ? ಋಷಿಗಳು, ದೇವತೆಗಳು, ಸಿದ್ಧರು, ವಿದ್ಯಾಧರಚಾರುಣರು, ಅಸುರರು ಕೂಡ ಅದನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿಯಲಾರರೆಂದಮೇಲೆ ಮನುಜರೆಂತು ತಿಳಿಯುವರು?

ಶ್ರೀದೇವಿ, ಬ್ರಹ್ಮದೇವ, ನಾರದ, ಶಂಭುವು, ಸನತ್ಕುಮಾರ, ಕಪಿಲಮುನಿ, ಪ್ರಹ್ಲಾದ, ಜನಕ, ಭೀಷ್ಮ, ಬಲಿ, ಶುಕರ್ಷಿ, ನಾನು ಎಂಬ ಹನ್ನೆರಡು ಜನರು ಭಾಗವತ ಧರ್ಮಸೂಕ್ಷ್ಮವನ್ನು ಅವನ ದಯೆಯಿಂದ ಯಥಾಯೋಗ್ಯವಾಗಿ ಅರಿತಿರುವೆವು. ಭಾಗವತ ಧರ್ಮವು ಪರಮ ರಹಸ್ಯವಾಗಿದೆ ಮತ್ತು ದುರ್ಬೋಧವೂ ಆಗಿದೆ. ಶುದ್ಧ ಭಾಗವತ ಧರ್ಮವು ಮೋಕ್ಷಸಾಧನವೆಂದು ಜ್ಞಾನಿಗಳು ಪೇಳುವರು. ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಭಗವನ್ನಾಮ ಸಂಕೀರ್ತನವೇ ಮೊದಲಾದ ಭಾಗವತ ಧರ್ಮದಂತೆ ಶ್ರೇಷ್ಠನಾದ ಮೋಕ್ಷಸಾಧನ ವಿನ್ನೊಂದಿಲ್ಲ.

ಪುತ್ರರೇ! ನೀವೇ ನೋಡಿದಂತೆ ಮಗನ ನೆವದಿ ನಾರಾಯಣನ ನಾಮವನ್ನುಚ್ಚರಿಸಿದ

ಅಜಾಮಿಲನು ಮೃತ್ಯುಪಾಶಮುಕ್ತನಾದನಲ್ಲವೆ? ಆದ್ದರಿಂದ ಸರ್ವಪಾಪ ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತವೆಂದರೆ ಭಕ್ತಿಪೂರ್ವಕ ಭಗವನ್ನಾಮಗ್ರಹಣವೇ ಸರಿ. ನಾರಾಯಣಾದಿ ಗುಣನಾಮಗಳನ್ನು ಮಧುಸೂದನಾದಿ ಕರ್ಮನಾಮಗಳನ್ನು ಮೀರಿದ ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತವಿನ್ನೊಂದಿಲ್ಲ. ಪಾಪಿಯಾದ ಅಜಾಮಿಲನು ನಾರಾಯಣನೆಂದು ಮಗನನ್ನು ನೆನೆದು ಒರಲಿದ ಮಾತ್ರದಿಂದ ಮುಕ್ತಿಯನ್ನು ಪೊಂದಲಿಲ್ಲವೇ? ಆದರೂ ಈ ಧರ್ಮಸೂಕ್ಷ್ಮವನ್ನು ಜನರು ಅರಿತಿಲ್ಲ. ಮಾಯೆ ಕವಿದು ಕಣ್ಣು ಕಾಣದೆ ವೇದರಹಸ್ಯಗಳನ್ನು ತಿಳಿಯಲಾರದ ಜಡಮತಿಗಳು ಸ್ವರ್ಗಾದಿ ಕಾಮಿತಗಳಂ ಬೇಡಿ ಯಜ್ಞಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದ ಶ್ರೀಹರಿದೂರರಾಗಿರುವರು. ಪುಷ್ಪದಂತೆ ನಶ್ವರವಾದ ವೈಷಯಿಕ ಸುಖವನ್ನೇ ಬೇಡುವ ಮೂಢರಿಗೆ ಮೋಕ್ಷಾನಂದವು ರುಚಿಸುವದೇ? ಇದೆಲ್ಲವನ್ನೂ ವಿಚಾರಮಾಡಿ ಬುದ್ಧಿವಂತರು ಸರ್ವಪ್ರಕಾರದಿಂದ ಶ್ರೀಹರಿಯನ್ನು ನಂಬಿ ಭಕ್ತಿಯೋಗವನ್ನವಲಂಬಿಸಿರುವರು. ಅಂತಹ ಸುಜನರನ್ನು ದಂಡಿಸುವ ಅಧಿಕಾರವೆನಗಿಲ್ಲ. ಒಂದು ವೇಳೆ ಅವರು ಪಾಪಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದ್ದರೂ ಶ್ರೀಶನ ಪರಮ ಪವಿತ್ರ ಕೀರ್ತನವು ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತವಾಗಿ ಅದರ ಪಾಪರಾಶಿಯನ್ನು ನಾಶಮಾಡಿರುವುದು ನಿಜ. ವೇದಗೀತ ಪವಿತ್ರಾಚಾರವಂತರು, ರಾಗದ್ವೇಷಾದಿ ದೋಷರಹಿತನು, ಸರ್ವದರ್ಶನರು ಆದ ಭಗವದ್ಭಕ್ತರ ಗೊಡವೆಗೆ ಪೋಗಬೇಡಿ. ಅವರನ್ನು ಶ್ರೀರಮಣನ ಕೌಮೋದಕೀ ಗದೆಯು ರಕ್ಷಿಸುತ್ತಿರುವುದು. ಅವರಿಗೆ ಯಾರಿಂದಲೂ ಭಯವಿಲ್ಲ. ನಾನು ಕೂಡ ಅವರನ್ನು ಶಿಕ್ಷಿಸಲು ಅರ್ಹನಾಗದಿರುವೆನು.

ಮುಕುಂದಪಾದಾರವಿಂದ ಮಕರಂದ ಪಾನದಿಂದ ವಿಮುಖರಾದ ದುರ್ಜನರು ನಿಮಗೆ ಶಿಕ್ಷಾಯೋಗ್ಯರಾಗಿರುವರು. ಪರಮ ಶುದ್ಧಾಂತಃಕರಣರು, ಸಾರಗ್ರಾಹಿಗಳಾದ ಭಗವದ್ಭಕ್ತ ಜನರೇ ಸೇವಿಸುವ ಶ್ರೀಹರಿಚರಿತೆಯನ್ನು ಪರಿತ್ಯಜಿಸಿ, ದುಷ್ಟ ಸಾಂಸಾರಿಕ ಜೀವನವನ್ನೇ ವರಿಸಿ, ನರಕಸದೃಶ ಪಶುಯೋನಿಯಲ್ಲಿಯಾದರೂ ಸಿಗುವ ವೈಷಯಿಕಸುಖವನ್ನು ಸಾಕೆನ್ನದೆ ಭಜಿಸುವ ಕುಜನರನ್ನು ಕಟ್ಟಿ ತನ್ನಿ! ನಾಲಿಗೆಯಿಂದ ಭಗವದ್ಗುಣನಾಮವನ್ನುಚ್ಚರಿಸದೆ, ಮನದಿಂದ ಹರಿಚರಣಾರವಿಂದವನ್ನು ಸ್ಮರಿಸದೆ, ಒಮ್ಮೆಯಾದರೂ ತಮ್ಮ ಶಿರದಿಂದ ಶ್ರೀಹರಿಗೆ ಬಾಗಿ ವಂದಿಸದೆ, ಲೋಕನಿಂದಿತ ಕುಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಮಾಡುವ ವಿಷ್ಣುಚರಣಸೇವಾವಿಮುಖರನ್ನು ಬಿಡದೆ ತನ್ನಿ!

ಒಂದು ಸಲ ಗೋವಿಂದ ಪಾದಾರವಿಂದ ಮಕರಂದಪಾನವನ್ನು ಮಾಡಿದವನು ಮತ್ತೆ ಮತ್ತನಾಗಿ ಪಾಪಕಾರಣವೆನಿಸುವ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ಎಂದಿಗಾದರೂ ಮಗ್ನನಾಗಿ ಮೈಮರೆವನೇ? ಕಾಮಹತನಾದ ಕುಜನನಂತೆ ಒಂದು ಪಾಪವನ್ನು ಕಳೆಯಲು ಮತ್ತೊಂದು ಹಿಂಸಾದಿರೂಪ ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾ, ಸಂಸಾರಕೂಪದಿ ಬೀಳುವನೇ? ಎಂದಿಗೂ ಇಲ್ಲ.

ಪುರಾಣ ಪುರುಷಾ! ನಾರಾಯಣಾ! ನನ್ನ ದೂತರು ನಿನ್ನ ಭಕ್ತನಿಗೆ ಮಾಡಿದ ಅಪಚಾರವನ್ನು ಕ್ಷಮಿಸು! ನಿನ್ನ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ತಿಳಿಯದೆ, ಅಪರಾಧವೆಸಗಿದ ನಮ್ಮನ್ನು, ಕೈಜೋಡಿಸಿ ವಂದಿಸುವ ಮಾತ್ರದಿಂದ ಕ್ಷಮಿಸುವ ಸರ್ವಜ್ಞನು ಕರುಣಾಮಯನು ನೀನೇ

ದಿಟ. ಶ್ರೀಹರೇ! ನಿನಗೆ ನಮಸ್ಕಾರವು!

ಶ್ರೀಶುಕನು ಪೇಳಿದನು–

ರಾಜನ್! ಆಗ ಯಮಕಿಂಕರರು ತಮ್ಮ ಪ್ರಭುವಾಡಿದ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ ಭಗವನ್ಮಹಿಮೆಯನ್ನರಿತು ಆಶ್ಚರ್ಯಚಕಿತರಾದರು. ಅಂದಿನಿಂದ ಅಚ್ಯುತನ ನೆಚ್ಚಿದ ಭಕ್ತಜನರನ್ನು ಭಯದಿಂದ ಸಮೀಪಿಸದೆ, ದೂರದಿಂದಲೇ ನೋಡಿ, ವಂದಿಸಿ, ಸರಿದುಪೋಗುತ್ತಿರುವರು. ಆದ್ದರಿಂದ ಸಮಸ್ತಪಾಪಗಳಿಗೆ ಸರಿಯಾದ ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತವು ಭಗವನ್ನಾಮಸಂಕೀರ್ತನವೇ ಹೊರತನ್ಯವಿಲ್ಲ. ಜಗನ್ಮಂಗಲ ಮಂಗಲನಾದ ಹರಿಯ ನಾಮದಿಂದ ನರಿ ಯಾದ ಪಾಪವೂ ಇಲ್ಲ. ಶ್ರೀಹರಿಯ ಪವಿತ್ರಚರಿತ್ರೆಯನ್ನು ಕೇಳಿ, ಪೇಳುವಾಗ ಪುಟ್ಟಿದ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಮನವು ಶುದ್ಧವಾಗುವುದಾಗಲಿ ಭಕ್ತಿರಹಿತವಾದ ತಪೋವ್ರತಾದಿಗಳಿಂದಲ್ಲ.

ಈ ಇತಿಹಾಸವನ್ನು ಪೂಜ್ಯ ಅಗಸ್ತ್ಯನು ಮಲಯಾಚಲದಿ ತನ್ನ ಆಶ್ರಮದಿ, ಶ್ರೀಹರಿಯನ್ನು ಪೂಜಿಸುತ್ತಾ ಹೇಳಿದನು. ನಾನು ಈ ಪವಿತ್ರ ಕಥಾರಹಸ್ಯವನ್ನು ಅವರಿಂದ ಕೇಳಿ ನಿನಗೆ ಪೇಳಿರುವೆನು.

೪. ದಕ್ಷತಪಸ್ಸು–ಹಂಸಗುಹ್ಯಸ್ತುತಿ

ರಾಜನು ಕೇಳಿದನು–

ಸ್ವಾಯಂಭುವ ಮನ್ವಂತರದಿ ನಡೆದ ದೇವಾಸುರ ನರ ಮೃಗ ಪಕ್ಷಿನಾಗಾದಿ ಸೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ಸಂಗ್ರಹವಾಗಿ ಕೇಳಿದೆನು. ಈಗ ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿ ಅವಾಂತರ ಸರ್ಗವನ್ನೂ ಪೇಳು.

ಶ್ರೀಸೂತನು ಪೇಳುವನು.

ಇಂತು ರಾಜನ ಪ್ರಶ್ನೆಯನ್ನಾಕರ್ಣಿಸಿ ಶ್ರೀ ಶುಕನು ಸಂತಸದಿ ಇಂತೆಂದನು–

ರಾಜನ್! ಪ್ರಚೇತಸರು ತಪವನ್ನು ಮುಗಿಸಿ ಸಮುದ್ರದಿಂದ ಎದ್ದು ಬಂದಾಗ ತೀರದೇಶವೆಲ್ಲವೂ ಬಿಡುವಿಲ್ಲದೆ ಬೆಳೆದ ಗಿಡಗಳಿಂದ ತುಂಬಿದ್ದನ್ನು ಕಂಡು ಕುಪಿತರಾದರು. ತಮ್ಮ ಮುಖದಿಂದ ವಾಯುವನ್ನು ವಹ್ನಿಯನ್ನು ಹೊರಗೆಡಹಿ, ಗಿಡಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಸುಡಲು ಉಪಕ್ರಮಿಸಿದರು. ಆಗ ಅವರನ್ನು ಶಾಂತಿಗೊಳಿಸುತ್ತಾ ಓಷಧೀಶನಾದ ಚಂದ್ರನಿಂತೆಂದನು.

ಮಹಾಭಾಗರೇ! ಬಡಗಿಡಗಳಮೇಲೇಕೆ ಕೆಂಡವನ್ನು ಕಾರುವಿರಿ? ಪ್ರಜಾವೃದ್ಧಿಯನ್ನು ಬೇಡಿ ತಪವನ್ನು ಮಾಡಿದ ನಿಮಗೆ ಪ್ರಜಾಜೀವನ ಕಾರಣರಾದ ವನಸ್ಪತಿ ತರುಗಳು ಮಾಡಿದ ದ್ರೋಹವಾದರೂ ಏನು! ಪ್ರಜಾಪಾಲಕರಾದ ನಿಮಗೆ ವೃಕ್ಷ ತರು ಲತಾ ದ್ರೋಹವು ಸಲ್ಲದು. ಪ್ರಜಾಪತಿಗಳೊಡೆಯನಾದ ಶ್ರೀಹರಿಯು ಹವ್ಯಕವ್ಯಗಳಿಗುಪಕರಿಸುವಂತೆ ಓಷಧಿಗಳನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿದನು. ಚರಜೀವರಿಗಚರರು, ಪಾದಚಾರಿಗಳಿಗವಾದರು, ಸಹಸ್ತರಿಗೆ ವಿಹಸ್ತರೂ ಆಹಾರವಾಗಿ ಇರುವರು. ಪ್ರಜಾಸರ್ಗವನ್ನು ಮಾಡಲು ಆಜ್ಞಾಪಿಸಿದ ತಂದೆಯ ಮಾತನ್ನು ಶಿರಸಾ ವಹಿಸಿದ ನೀವು ವೃಕ್ಷಗಳನ್ನು ಸುಡುವುದು ಉಚಿತವಲ್ಲ. ಸಜ್ಜನರ

ಮಾರ್ಗದಿ ನಡೆಯಿರಿ; ಕೋಪವನ್ನು ನಿಗ್ರಹಿಸಿರಿ. ನಿಮ್ಮ ಪಿತೃಪಿತಾಮಹರು ನಡೆದ ಶಾಂತಿಮಾರ್ಗವನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿರಿ.

ಬಾಲಕರಿಗೆ ತಂದೆತಾಯಿಗಳು; ಕಣ್ಣಿಗೆ ರೆಪ್ಪೆಯು; ಸ್ತ್ರೀಯರಿಗೆ ಪತಿಯು; ಪ್ರಜರಿಗೆ ರಾಜನು; ಸನ್ಯಾಸಿಗಳಿಗೆ ಗೃಹಸ್ಥನು, ಅಜ್ಞಾನಿಗಳಿಗೆ ಪಂಡಿತನು ಬಂಧುಗಳೆನಿಸುವರು. ಎಲ್ಲರ ದೇಹದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಹರಿಯೇ ಅಂತರ್ಯಾಮಿಯಾಗಿರುವನೆಂದು ತಿಳಿಯುವುದೇ ಹರಿಪೂಜೆ. ಅಂತಹ ಪೂಜೆಯಿಂದಲೇ ಸ್ವಾಮಿಯು ಪ್ರೀತನಾಗುವನು. ಈ ದೇಹದಲ್ಲಿ ಅಭಿಮಾನದಿಂದ ಪುಟ್ಟಿ ಬಂದ ಕೋಪವನ್ನು ಹರಿಜ್ಞಾನಬಲದಿಂದ ನಿಗ್ರಹಿಸಿದವನು ಸಂಸಾರ ಕಾರಣವಾದ ಅವಿದ್ಯಾಕಾಮಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಮುಕ್ತನಾಗುವನು.

ಸಾಕಿನ್ನು ಈ ವೃಕ್ಷಗಳ ದ್ರೋಹ! ಉಳಿದವಾದರೂ ಕ್ಷೇಮದಿಂದಿರಲಿ! ನಿಮಗೂ ಮಂಗಳವಾಗಲಿ! ಈ ವನದೇವತೆಗಳು ಸಾಕಿದ ವಾರ್ಕ್ಷೀ ಎಂಬ ಈ ಕನ್ಯೆಯನ್ನು ಪತ್ನಿಯನ್ನಾಗಿ ಸ್ವೀಕರಿಸಿರಿ—ಎಂದು ನುಡಿದ ಚಂದ್ರನು ಆ ಕನ್ಯೆಯನ್ನು ಪ್ರಚೇತಸರಿಗೆ ಧಾರೆಯೆರೆದುಕೊಟ್ಟು ಹೊರಟುಹೋದನು.

ಆ ಮಾರಿಷಳ ಮಗನೇ ದಕ್ಷನು. ಈ ಪ್ರಾಚೇತಸನ ಪ್ರಜಾವಿಸ್ತಾರವು ಎಲ್ಲ ಲೋಕಗಳನ್ನು ತುಂಬಿ ವ್ಯಾಪಿಸಿತು. ದುಹಿತೃವತ್ಸಲನಾದ ದಕ್ಷನು ಮೊದಲು ಮನಸಾ ಬ್ರಹ್ಮನಿಂದ ಸೃಷ್ಟರಾದ ದೇವ ಅಸುರ ಮನುಜರನ್ನು ಪುನಃ ರೇತಸ್ಸಿನಿಂದಲೂ ಸೃಷ್ಟಿಸಿದನು. ಜಲ ಭೂಮ್ಯಾಕಾಶಚಾರಿಗಳಾದ ಆ ಜೀವರಿಂದ ಲೋಕಗಳು ಸಾಕಷ್ಟು ತುಂಬಲಿಲ್ಲವೆಂದು ತಿಳಿದು, ದಕ್ಷನು ವಿಂಧ್ಯಪರ್ವತಪ್ರಾಂತವನ್ನು ಸೇರಿ ತಪವನ್ನು ಮಾಡಿದನು. ಭಗವಂತನನ್ನು ಹಂಸಗುಹ್ಯ ಮಂತ್ರದಿಂದ ಸ್ತುತಿಸಿ ಪ್ರಸನ್ನೀಕರಿಸಿಕೊಂಡನು. ಆ ಮಂತ್ರವನ್ನು ಪೇಳುವೆನು ಕೇಳು.

ಸತ್ಯಸಂಕಲ್ಪನು, ಸತ್ಯಜ್ಞಾನಾನಂದ ರೂಪನು, ಸತ್ತ್ವರಜಸ್ತಮೋಗುಣಪ್ರವರ್ತಕನು, ಪ್ರಕೃತಿ ಪುರುಷ ಭಿನ್ನನು ಚಕ್ಷುರಾದೀಂದ್ರಿಯಾಗೋಚರನು, ವಿಷಯಲೋಲುಪ ಜನ ದೂರನು, ಅನಂತ ಮಹಿಮನು, ಸ್ವಪ್ರಕಾಶನು ಆದ ಶ್ರೀಹಂಸನೇ! ನಿನಗೆ ನಮಃ. ದೇಹದಲ್ಲಿದ್ದು, ಎಡೆಬಿಡದೆ, ಸುಖನಾಗಿ ಪೊರೆಯುವ ನಿನ್ನನ್ನು ಅಜ್ಞಾನಮಗ್ನನಾದ ಜೀವನು ನೆನೆಯದೆ, ನಿತ್ಯೋಪಕಾರಿಯಾದ ರಾಜನನ್ನು ಮರೆತ ಸೇವಕನಂತೆ, ಕೃತಘ್ನನಾಗಿರುವನು. ದೇಹಮಾನಿಯಾದ ಕುಬೇರನು, ಪ್ರಾಣಮಾನೀ ವಾಯುವು, ಇಂದ್ರಿಯ ದೇವರಾದ ಇಂದ್ರಾದಿಗಳು, ಪೃಥಿವ್ಯಾದಿ ಭೂತಮಾನಿಗಳು, ಶಬ್ದಾದಿ ಮಾತ್ರಾ ನಿಯಾಮಕರಾದ ಗರುಡಾದಿಗಳು, ಮನೋನಿಯಾಮಕರಾದ ರುದ್ರಾದಿಗಳು, ಶ್ರೀಹರಿಯನ್ನಾಗಲಿ, ಅವನಿಂದ ಸೃಷ್ಟವಾದ ಜಗವನ್ನಾಗಲಿ ಸಾಕಲ್ಯೇನ ತಿಳಿದವರಾಗಿಲ್ಲ. ಅವನ ಪ್ರಸಾದದಿಂದ ಬ್ರಹ್ಮನು ಮಾತ್ರ ಆಲೋಚನಯಾ ಜಗವನ್ನೆಲ್ಲ ತಿಳಿದು, ಸರ್ವಜ್ಞನೆನಿಸಿರುವನಾದರೂ, ಆ ಸರ್ವಜ್ಞನನ್ನು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ತಿಳಿಯಲಾರದೆ ಇರುವನು. ಇಂತು ಅನಂತಮಹಿಮನಾದ ಶ್ರೀಹರಿಯನ್ನಿತರರೇನು ತಿಳಿಯಲರ್ಹರು? ಗಾಢನಿದ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಮನಸ್ಸೇ ಮೊದಲಾದ ಎಲ್ಲ ಇಂದ್ರಿಯಗಳು ಉಪರತವಾಗಲು ಪ್ರಪಂಚದ ನಾಮರೂಪಜ್ಞಾನಾದಿ ವ್ಯಾಪಾರಗಳೆಲ್ಲವು ನಿಲ್ಲುವುವು. ಆದರೂ ಶ್ರೀಹರಿಯು ಮಾತ್ರ ಶರೀರವ್ಯಾಪಾರವನ್ನು ನಡೆಸುವ ಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣ

ನಿಂದ ಸೇವಿತ ಚರಣನಾಗಿ, ಜೀವನಿಗೆ ಜೀವನಪ್ರದನಾಗಿರುವನು. ಹೃದಯಗುಹೆಯಲ್ಲಿ ವಿಮಲಾ, ಉತ್ಕರ್ಷಿಣೀ, ಜ್ಞಾನಾ, ಕ್ರಿಯಾ, ಯೋಗಾ, ಪ್ರಹ್ವೀ, ಸತ್ಯಾ, ಈಶಾನಾ, ಅನುಗ್ರಹಾ ಎಂಬ ನವಸ್ವರೂಪ ಶಕ್ತಿಗಳಿಂದಲೂ, ಇಚ್ಛಾಜ್ಞಾನ ಕ್ರಿಯಾಶಕ್ತಿತ್ರಯದಿಂದಲೂ, ಕೂಡಿ ಸಕಲೇಂದ್ರಿಯಪ್ರೇರಕನಾಗಿರುವ ಶ್ರೀಹರಿಯನ್ನು ಜ್ಞಾನಿಗಳು. ಅರಣಿಯ ಮಥನದಿಂದ ಅಗ್ನಿಯನ್ನಂತೆ–ಜಿಜ್ಞಾಸೋತ್ಥಜ್ಞಾನಜನ್ಯ ಪ್ರಸಾದದಿಂದ ಕಾಣುವರು. ಅಪರಿಮಿತಾನಂದವನ್ನು ಅಪ್ರಾಕೃತ ಶರೀರಿಯಾಗಿ ಸದಾ ಅನುಭವಿಸುವ ಶ್ರೀಹರಿಯು, ಪ್ರಜಾಪತಿರುದ್ರಚಂದ್ರಾದಿ ಸರ್ವಶಬ್ದಮುಖ್ಯಾರ್ಥನೆನಿಸಿರುವನು. ಬಹುರೂಪನಾಗಿ ವಿಶ್ವವೆಲ್ಲ ವ್ಯಾಪಿಸಿ ನಿಂತಿರುವನು. ಇಂತಹ ಸ್ವಾಮಿಯು ನಮಗೆ ಪ್ರಸನ್ನನಾಗಲಿ! ವಾಗಾದೀಂದ್ರಿಯಗಳವನನ್ನು ಪೇಳಿ ತಿಳಿಯಲಾರವು. ಮನವು ಅವನನ್ನು ಸಾಕಲ್ಯೇನ ತಿಳಿಯಲಾರದು. ಇಂದ್ರಿಯಗೋಚರವಾಗದಿರುವ ಆನಂದಾದಿ ಗುಣಪೂರ್ಣದೇಹನಾದ ಶ್ರೀಹರಿಯು ಸ್ವಭಾವದಿಂದಲೇ ನಿರ್ಗುಣನೆನಿಸಿರುವನು. ಅವನು ಕಾಲಾದಿಗಳಿಗೂ ಕಾರಣನಾಗಿ ನಡೆಸುತ್ತಿರುವನು. ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಕಾಲರೂಪಿಯಾಗಿ ಕಾಲವನ್ನು ನಿರೀಕ್ಷಿಸಿ, ಕಾಲದಿಂದ ಪುಟ್ಟಿಸಿ, ಕಾಲಕ್ಕಾಗಿ ಕಾದು ನಿಲ್ಲಿಸಿ, ಕಾಲದ ದೆಶೆಯಿಂದ ನಡೆಸಿ, ಕಾಲಕ್ಕೆ ಅಧೀನವಾಗಿಟ್ಟು ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅಡಗಿಸಿಟ್ಟು, ಸರ್ವಸ್ವಾಮಿಯಾಗಿ ತಾನು ಕಾಲಕ್ಕೆ ಮೀರಿರುವನು. ಇಂತಹ ಸ್ವಗತಭೇದವಿವರ್ಜಿತನು ಸಮಾನಾಧಿಕರಹಿತನು ಆದ ಶ್ರೀಶನಿಗೆ ವಂದಿಸುವೆನು. ಅವನ ಪರಾಕ್ರಮವನ್ನು ತಿಳಿಯಲು, ವಾದಪ್ರತಿವಾದಗಳಿಂದ ವಿಚಾರಿಸಿ, ಕೊನೆಗೆ ಅವನ ಅನಂತ ಮಹಿಮೆಗೆ ಮಾರುಹೋಗಿ ಜ್ಞಾನಿಗಳೂ ಮುಗ್ಧರಾಗಿ ನಿಲ್ಲುವರು. ಅಂತಹ ಶ್ರೀಕಾಂತನಿಗೆ ನಮಸ್ಕಾರವು. ನನ್ನಿಂದ ಭಿನ್ನವಾದ ಈಶನಿಲ್ಲವೆಂದು ಕೆಲವರು ತಿಳಿದಿರಲು, ತದ್ವಿರುದ್ಧವಾಗಿ ನನ್ನಿಂದ ಭಿನ್ನವಾಗಿ ಈಶನಿರುವನೆಂದು ಕೆಲವರು ತಿಳಿದು ಪೇಳುವರು. ಅಂತಹವರಿಗೆ ಪ್ರಿಯತಮಸ್ವಾಮಿ ಎನಿಸಿ ತತ್ತದ್ಯೋಗ್ಯಫಲವನ್ನು ಕೊಡುವ ಪ್ರಭುವಿಗೆ ನಮಸ್ಕಾರವು! ವೇದಾಂತ ವಿಚಾರದಿಂದ ಶ್ರೀಶನು ಜೀವಸ್ವಾಮಿಯು ತದ್ಭಿನ್ನನೆಂದು ಚೆನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿದುಬರುವುದು. ಅವನಿಗೆ ಪ್ರಾಕೃತನಾಮರೂಪಗಳಿಲ್ಲ; ಆದರೂ ಭಕ್ತರನ್ನು ಅನುಗ್ರಹಿಸಿ ಪೊರೆಯಲು ಅವತರಿಸಿ, ನಾಮರೂಪವಂತನೆನಿಸಿರುವ ಆನಂದಮಯನು ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಪ್ರಸನ್ನನಾಗಲಿ! ಅಧಮಜೀವರವನನ್ನು ದೇಹಗತ ಜೀವನೆಂಬುವರು; ಮಧ್ಯಮರು ಜೀವನೋ, ತದ್ಭಿನ್ನನೋ ಎಂದು ಸಂದೇಹದಿಂದಿರುವರು; ಉತ್ತಮರು ಜೀವಭಿನ್ನನಾದ ಶ್ರೀಹರಿಯು ದೇಹಗತನಾದರೂ ಜೀವನಂತೆ ಸುಖ ದುಃಖಗಳನ್ನು ಪೊಂದದೆ ನಿರ್ಲಿಪ್ತನಾಗಿರುವನೆಂದೇ ತಿಳಿವರು. ಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣನನ್ನು ಶ್ವಾಸರೂಪನೆಂದಧಮರು, ಶಾರೀರ ಪ್ರಾಣನೆಂದು ಮಧ್ಯಮರು, ಸರ್ವಜೀವೋತ್ತಮ ಸೂತ್ರನೆಂದು ಉತ್ತಮರೂ ತಿಳಿಯುವಂತೆ, ಶ್ರೀಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣವಲ್ಲಭನನ್ನೂ ತ್ರಿವಿಧ ಜೀವರು ತಿಳಿದು, ಉಪಾಸಿಸಿ, ತತ್ತದ್ಯೋಗ್ಯಗತಿಯನ್ನು ಪೊಂದುವರು. ಅಂತಹ ಶ್ರೀ ಹಂಸನಿಗೆ ನಮಸ್ಕಾರವು!

ಎಂದು ದಕ್ಷನು ನುತಿಸುವಾಗ ಆ ಪವಿತ್ರವಾದ ಅಘಮರ್ಷಣ ತೀರ್ಥ ಸಮೀಪದಲ್ಲಿ ಭಕ್ತವತ್ಸಲನವನಿಗೆ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷನಾದನು.

ಗರುಡವಾಹನನು, ದೀರ್ಘಭುಜಾದಂಡಮಂಡಿತನು, ಶಂಕಚಕ್ರಖಡ್ಗಚರ್ಮ ಧನುರ್ಬಾಣಾಪಾಶ ಗದಾಧರನು ಪೀತಾಂಬರನು ಘನಶ್ಯಾಮನು ಪ್ರಸನ್ನಮುಖನು ಕರುಣಾ ರಸಪೂರ್ಣಕಟಾಕ್ಷನು ವನಮಾಲಿಯು ಕೌಸ್ತುಭ ಕಂಧರನು ಶ್ರೀವತ್ಸವಿರಾಜಿತನು ಮಹಾ ಕಿರೀಟಕಟಕ ಕುಂಡಲಾದ್ಯಲಂಕೃತನು ಕಾಂಚೀಮುದ್ರಿಕಾವಲಯ ನೂಪುರಾಂಗದ ಭೂಷಣನು ತ್ರೈಲೋಕ್ಯ ಮೋಹನವೇಷನು ಆದ ಶ್ರೀನಾರಾಯಣನು ನಾರದನಿಂದಲೂ ಸುರಪಾರ್ಷದರಿಂದಲೂ ಕೂಡಿ ಬಂದನು. ಸಿದ್ಧಗಂಧರ್ವಚಾರಣರು ಅವನನ್ನು ಪಾಡಿ ಪೊಗಳುತ್ತಿದ್ದರು.

ಅಂತಹ ಪರಮಾಶ್ಚರ್ಯಕರರೂಪವನ್ನು ಧರಿಸಿ ಬಂದ ಗೋವಿಂದನಿಗೆ ವಂದಿಸಿ, ದಕ್ಷನು ಪರಮಾನಂದದಿಂದ ಮಾತನಾಡಲು ಬರದೆ ನಿರ್ಝರಗಳಿಂದ ತುಂಬಿ ಸೂಸುವ ಸರೋವರದಂತೆ ಮನವು ಭಕ್ತಿರಸದಿಂದ ತುಂಬಿ ತುಳುಕಲು ತಲೆಬಾಗಿ ನಿಂತನು. ಆನಂದ ಬಿಂದು ಪೂರ್ಣನಯನನಾದ ಭಕ್ತನ ಚಿತ್ತವನ್ನರಿತ ಸರ್ವೇಶನಿಂತೆಂದನು–

ಪ್ರಾಚೇತಸ! ಧನ್ಯನಾದೆ! ನಿನ್ನ ತಪವಿಂದು ಫಲಿಸಿತು. ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದ ಪೂತವಾದ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ನನ್ನ ಪ್ರೀತಿಯನ್ನು ಗಳಿಸಿದೆ. ಸಂತುಷ್ಟನಾಗಿರುವೆನು. ಪ್ರಜಾವೃದ್ಧಿಯನ್ನು ಮಾಡು. ನನ್ನ ಅಧಿಷ್ಠಾನಭೂತರಾದ ಪ್ರಜರ ಸಂಖ್ಯೆಯು ಹೆಚ್ಚಲೆಂದೇ ನಾನು ಕೋರು ವೆನು. ಬ್ರಹ್ಮನು ಶಿವನು ನೀನೇ ಮೊದಲಾದ ದೇವತೆಗಳೆಲ್ಲರೂ ನನ್ನ ವಿವಿಧಾಧಿಷ್ಠಾನ ರೆನಿಸಿ, ಪ್ರಜರಿಗೆ ಕ್ಷೇಮೈಶ್ವರ್ಯಗಳನ್ನು ಕೊಡುತ್ತಿರುವರು. ತಪೋರೂಪರುದ್ರನು ನಿನ್ನ ಹೃದಯದಿಂದ ಜನಿಸಿರುವನಾದ್ದರಿಂದ ತಪಸ್ಸೆಂದರೆ ನನಗೆ ಬಲು ಪ್ರೀತಿ. ಪೂರ್ಣ ಗುಣನಾದ ನನ್ನ ವಿದ್ಯೆ ಎಂಬ ಗುಣದಿಂದ ಉಮೆಯು ಜನಿಸಿ ಅದನ್ನೇ ಆಶ್ರಯಿಸಿರುವಳು. ಶೃಂಗಾರಾದ್ಯಾಕಾರದಿಂದ ಜನಿಸಿದ ಇಂದ್ರನು ಕ್ರಿಯಾಭಿಮಾನಿ ಎನಿಸಿರುವನು. ನನ್ನ ಮಧ್ಯ ದೇಹದಿಂದ ಧರ್ಮನು ಇತರಾವಯವಗಳಿಂದ ಸರ್ವವ್ಯಾಪಿಯು ಸರ್ವದೇವತೆಗಳು ಪುಟ್ಟಿರುವರು. ಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣನು ನನ್ನ ಪ್ರಾಣಶಕ್ತಿಯಿಂದ ಪುಟ್ಟಿರುವನು. ನಾನೇ ಪ್ರಳಯದಲ್ಲಿ ಸರ್ವವ್ಯಾಪಿಯು ಸ್ವತಂತ್ರನಾಗಿದ್ದೆನು. ನನಗೆ ಸದೃಶವಾದುದಾವುದೂ ಎಂದಿಗೂ ಇಲ್ಲ. ಜ್ಞಾನಸ್ವರೂಪನಾಗಿ ಸೃಷ್ಟಿ ವ್ಯಾಪಾರವನ್ನು ಉಪರಮಿಸಿ ನಿದ್ರಾಮುದ್ರಿತ ನಯನನಂತೆ ಇದ್ದೆನು. ಜಗದ್ಭಿನ್ನನಾದ ನಾನು ಅನಂತಗುಣನು. ಒಂದೊಂದು ನನ್ನ ಗುಣವೂ ಅನಂತವು, ಅಪ್ರಾಕೃತವು, ದೋಷರಹಿತವೂ ಆಗಿದೆ. ಅನಂತರೂಪದಿಂದ ಪ್ರಾದುರ್ಭವಿಸಿ, ಸೃಷ್ಟಿ ಮಾಡಲೆಣಿಸಿದಾಗ ನನ್ನ ನಾಭಿಕಮಲದಿಂದ ಬ್ರಹ್ಮನು ಹುಟ್ಟಿದನು. ಆ ಜೀವೋತ್ತಮನು ಜೀವೇಶನಾದ ನನ್ನಿಂದ ವಿಜ್ಞಾನಾದಿ ಶಕ್ತಿಗಳನ್ನು ಪಡೆದು ಸೃಷ್ಟಿ ಮಾಡಲು ಸಮರ್ಥನಾದನು. ನನ್ನ ಉಪದೇಶದಂತೆ ತಪಸ್ಸನ್ನು ಮಾಡಿ ನನ್ನ ಅನುಗ್ರಹ ವನ್ನು ಪೊಂದಿ ನೀನೇ ಮೊದಲಾದ ನವಪ್ರಜೇಶರನ್ನು ಸೃಜಿಸಿದನು.

ಈಗ ನೀನು ಪಂಚಜನನ ಮಗಳಾದ ಅಸಿಕ್ನೀದೇವಿಯನ್ನು ಮದುವೆಯಾಗಿ ಸೃಷ್ಟಿ ಯನ್ನು ಬೆಳೆಸು. ಇನ್ನು ಮುಂದೆ ಮಿಥುನವ್ಯವಾಯ ಧರ್ಮದಿಂದ ಪ್ರಜಾವೃದ್ಧಿಯು ಆಗಲಿ! ನಾನು ಸೃಜಿಸಿರುವ ಸ್ತ್ರೀರೂಪ ಮಾಯೆಯಿಂದ ಮೋಹಿತರಾಗಿ ಪ್ರಜರನ್ನು ಪಡೆದು ಜನರು ನನ್ನ ಸೇವೆಯನ್ನು ಸಲ್ಲಿಸಿ ಕೃತಾರ್ಥರಾಗಲಿ!

ಎಂದು ನುಡಿದು ವಿಶ್ವಮಂಗಲನಾದ ಶ್ರೀಹರಿಯು ಸ್ವಪ್ನದಲ್ಲಿ ಕಂಡಂತೆ ಕಂಡುಬಂದು ದಕ್ಷನು ನೋಡುತ್ತಿರಲು ಅಂತರ್ಹಿತನಾದನು.

೫. ಹರ್ಯಶ್ವ ಶಬಲಾಶ್ವರು

ಶ್ರೀಶುಕನು ಪೇಳಿದನು–

ಶ್ರೀಹರಿಯ ಮಹಿಮೆಯಿಂದ ದಕ್ಷನಾದ ದಕ್ಷಪ್ರಚೇಶನು ಪಂಚಜನಪ್ರಜಾಪತಿಯ ಪುತ್ರಿಯಾದ ಆಸಿಕ್ನಿಯಲ್ಲಿ ಹತ್ತುಸಾವಿರ ಪುತ್ರರನ್ನು ಪಡೆದು ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಹರ್ಯಶ್ವರೆಂದು ಹೆಸರಿಟ್ಟನು. ಆ ದಕ್ಷಸುತರು ಸಮಾನಶೀಲರಾಗಿ ಬೆಳೆದರು. ತಂದೆಯ ಮಾತಿನಂತೆ ಪ್ರಜಾವೃದ್ಧಿಯನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಲು ತಪವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಪಶ್ಚಿಮ ಸಮುದ್ರದಲ್ಲಿ ಸಿಂಧು ನದವು ಸೇರುವಲ್ಲಿ ನಾರಾಯಣ ಸರೋವರವನ್ನು ಸೇರಿದರು. ಮುನಿಸಿದ್ಧ ಸೇವಿತ ವಾದ ಆ ತೀರ್ಥಸ್ನಾನಮಾತ್ರದಿಂದ ಶುದ್ಧಮನಸ್ಕನಾಗಿ ಸ್ವಭಾವದಿಂದ ಸನ್ಯಾಸ ಸ್ವೀಕಾರ ಕುತುಕರಾದರೂ ತಂದೆಯ ಆಜ್ಞಾಪಾಶದಿಂದ ಬದ್ಧರಾಗಿ ಪ್ರಜಾವಿವರ್ಧನವನ್ನು ಬೇಡಿ ತಪಸ್ಸನ್ನು ಮಾಡಲುದ್ಯುಕ್ತರಾಗಿದ್ದರು. ಆಗ ನಾರದನು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದು ಇಂತು ನುಡಿದನು–

ಎಲೌ ಹರ್ಯಶ್ವರೇ! ಪ್ರಜಾಸೃಜನಕ್ಕಾಗಿ ತಪವನ್ನು ಮಾಡುವಿರಾ? ಅದರಿಂದ ನಿಮಗಾಗುವ ಪ್ರಯೋಜನವಾದರೂ ಏನು? ಆತ್ಮಾನಾತ್ಮ ವಿವೇಕವನ್ನು ಪಡೆಯಲು ಮಾಡಬೇಕಲ್ಲವೇ ತಪವನ್ನು?

ಮೂರ್ಖರಂತೆ ವರ್ತಿಸುವ ನಿಮ್ಮನ್ನು ಕೆಲಪ್ರಶ್ನೆಗಳನ್ನು ಕೇಳುವೆನು–

ಭೂಮಿಯ ಕೊನೆಯನ್ನು ಕಂಡಿರುವಿರಾ? ಒಂದು ರಾಜ್ಯವಿದೆ, ಅದರಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬನೇ ಪುರುಷನಿರುವನು. ಆ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಆ ಪುರುಷನನ್ನು ತಿಳಿದಿರುವಿರಾ? ಒಳಗೆ ಹೋದಮೇಲೆ ಹೊರಗೆ ಬರಲು ಬಾರದ ಬಿಲವಾವುದು? ಬಹುರೂಪಳಾದ ಸ್ತ್ರೀಯನ್ನು ಪುಂಶ್ಚೂಪತಿ ಯಾದ ಪುರುಷನನ್ನು ಕಂಡಿಲ್ಲವೇ? ಎರಡು ಕಡೆಗೂ ಹರಿಯುವ ನದಿಯು ಯಾವುದು? ಇಪ್ಪತ್ತೈದು ಪದಾರ್ಥಗಳಿಂದ ನಿರ್ಮಿತವಾದ ಅದ್ಭುತವಾದ ಗೃಹವಾವುದು? ಒಂದು ಹಂಸವಿದೆ; ಅದರ ಚಿತ್ರವಚನವನ್ನು ಕೇಳಿರುವಿರಾ? ತಾನಾಗಿ ತಿರುಗುವ ತೀಕ್ಷ್ಣಧಾರವಾದ ಚಕ್ರವೊಂದಿದೆ; ಅದನ್ನು ನೋಡಿದಿರಾ ? ತಂದೆಯ ಆಜ್ಞೆ ಎಂದಮಾತ್ರದಿಂದ ಸಂಸಾರ ಕೂಪದಿ ನರಳಿಸುವ ಪ್ರಜಾಸೃಜನೇಚ್ಛೆಯನ್ನು ಪೊಂದಿ ಆತ್ಮಾನಾತ್ಮವಿವೇಕದೂರರಾಗುವು ದುಚಿತವೇ? ಎಂದು ಪೇಳಿ ನಾರದನು ಸುಮ್ಮನಾದನು. ಆಗ ಸ್ವಾಭಾವಿಕ ಬುದ್ಧಿಶಕ್ತಿಯಿಂದ ಕುಶಲರಾದ ಹರ್ಯಶ್ವರು ನಾರದರ ಒಗಟುಗಳನ್ನು ವಿಚಾರಮಾಡಿ ತಿಳಿದು ಇಂತು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿದರು.

ಭೂಮಿ ಎಂದರೆ ಲಿಂಗ ಶರೀರವು. ಬೀಜವೇ ಜೀವನು. ಬೀಜವನ್ನು ಕ್ಷೇತ್ರದಿ ನಾಟಿದೊಡೆ ಅನಂತಬೀಜವಾಗುವುದು. ಅದರಂತೆ ಲಿಂಗಶರೀರವು ಜೀವನಿಗೆ ಅನಂತ ಶರೀರಾಪಾದಕವಾಗಿದೆ. ಅದನ್ನು ಸರ್ವಾತ್ಮನಾ ಕೊನೆಗಾಣಿಸಬೇಕು; ಆಗಲೇ ಮೋಕ್ಷ ಸುಖವು. ಸರ್ಜನಾದಿ ದುಷ್ಕರ್ಮಗಳಲ್ಲಿ ನಾವು ತೊಡಗಬಾರದು.

ಒಬ್ಬನೇ ಪುರುಷನೆಂದರೆ ಶ್ರೀಹರಿಯೇ. ಅವನೇ ಸ್ವತಂತ್ರನು. ಮಿಕ್ಕ ಜೀವಜಡಜಾತ

ವೆಲ್ಲವೂ ಸ್ತ್ರೀಯಳಂತೆ ಅಸ್ವತಂತ್ರವು. ನಿತ್ಯಮುಕ್ತನು ಮೋಕ್ಷದಾತನು ತ್ರಿವಿಧಾವಸ್ಥಾ ರಹಿತನಾದ ಪುರುಷೋತ್ತಮನನ್ನು ತಿಳಿಯುವುದೂ ಅವಶ್ಯಕವು. ಇಂತಿರಲು ಪಶುಹಿಂಸಾದಿ ಕುಕರ್ಮಗಳಿಂದ ನಮಗೇನು ಪ್ರಯೋಜನವು?

ಮೋಕ್ಷವೆಂಬುದೆ ಬಿಲವು. ಅದು ಪುನರಾವೃತ್ತಿರಹಿತವಲ್ಲವೇ? ಅದನ್ನು ದಯ ಪಾಲಿಸುವ ರಮಾರಮಣನ ಪ್ರೀತಿಯನ್ನು ಪಡೆಯದೆ ನಿತ್ಯನೈಮಿತ್ತಿಕಕರ್ಮಗಳನ್ನೆಷ್ಟು ಮಾಡಿದರೇನು?

ಬಹುರೂಪಳಾದ ತರುಣಿಯೇ ಜೀವನ ಬುದ್ಧಿಯು. ಅದು ಸ್ವೈರಿಣಿಯಂತೆ ವಿಷಯ ಗಳ ಕಡೆಗೆ ಓಡುತ್ತಿರುವುದು. ಸತ್ವಾದಿಗುಣಗಳ ವಿಕಾರದಿಂದ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಬಿಡಿಸಿ ಭಗವ ತ್ಪರನಾಗಬೇಕಾಗಲಿ ಹರಿಗಲ್ಲದ ದಾನಾದಿ ದಾಂಭಿಕ ಕೃತ್ಯಗಳಿಂದೇನು ಪ್ರಯೋಜನವು? ಅಂತಹ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ವಶನಾದವನು ಕೆಟ್ಟ ಹೆಂಡತಿಯ ಕೈಗೊಂಬೆಯಂತಾಡುವ ಪುಂಶ್ಚಲೀ ಪತಿಯಂತೆ ನಿಂದ್ಯನೇ ಸರಿ! ಮನವನ್ನು ಗೆಲ್ಲದವನು ತೀರ್ಥಸ್ನಾನಾದಿಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ ದರೇನು?

ಒಂದೆಡೆ ಸೃಷ್ಟಿಯು ಪ್ರವಾಹದಂತೆ ಕೆಳಗಿಳಿಯುವಾಗ ಮತ್ತೊಂದೆಡೆ ಸಂಹಾರ ಪ್ರವಾಹವು ಮೇಲೇರಿ ಪೋಗುತ್ತಿರುವದಿದೇ ಉಭಯವಾಹಿನೀ ನದಿಯು. ವಿಷಯ ರಾಗದಿಂದ ಮತ್ತನಾಗಿ ಹುಟ್ಟುತ್ತಾ ಸಾಯುತ್ತಾ ಸಂಸಾರನದಿಯಲ್ಲಿ ಮಗ್ನನಾಗದೆ ಶ್ರೀಹರಿ ಚರಣವನ್ನು ಉಪಾಸಿಸುವುದೇ ಲೇಸು. ಉಕ್ಕೇರಿ ಬಂದು ಸಸ್ಯಜೀವರನ್ನು ಕೊಂದು ಹಿಂದಿರುಗುವ ಭವನದಿಯಲ್ಲಿ ಕೆಡಹುವ ಕಾಮ್ಯತಪಸ್ಸಿನಿಂದೇನು ಉಪಯೋಗ?

ಈ ದೇಹವು ಇಪ್ಪತ್ತೈದು ತತ್ತ್ವಗಳಿಂದ ರಚಿತವಾಗಿದೆ. ಆ ತತ್ತ್ವೇಶರಾದ ದೇವರನ್ನು ತತ್ಪ್ರೇರಕನಾದ ರಮೇಶನನ್ನೂ ತಿಳಿಯದೆ ಅವಿಹಿತ ಯೋಗಾಭ್ಯಾಸಾದಿಗಳಿಂದೇನು ಫಲ? ಒಂದು ಹಂಸವು ಚಿತ್ರಕಥೆಯನ್ನು ಪೇಳುವುದೆಂದರೆ ಭಾರತಾದಿ ಸಚ್ಛಾಸ್ತ್ರವು ತದುಪದೇಶಕ ಗುರುಗಳು. ಹಂಸವು ನೀರನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಕ್ಷೀರವನ್ನು ಮಾತ್ರ ಸ್ವೀಕರಿಸುವಂತೆ ಸರ್ವತಸ್ಸಾರ ಭೂತವಾದ ಹರಿಮಹಿಮೆಯನ್ನು ಹಂಸದಂತೆ ಶುದ್ಧಮನಸ್ಕರಾದ ಶ್ರೀಮದಾಚಾರ್ಯ ಪರಂಪರೆಯಿಂದ ಬಂದ ಸದ್ಗುರುಗಳು ಪೇಳುವರು. ಬಂಧವನ್ನು ಬಿಡಿಸಿ ಮೋಕ್ಷವನ್ನು ಕೊಡುವ ಸಚ್ಛಾಸ್ತ್ರವನ್ನೋದಬೇಕು. ಗೋವಿಂದರಹಿತವಾದ ಕುಶಾಸ್ತ್ರದಿಂದ ಜ್ಞಾನ ವಾಗುವುದೇ? ಅದು ನಿಷ್ಕಂಟಕ ಮಾರ್ಗವೆನಿಸುವುದೇ?

ಕಾಲಚಕ್ರವು ತೀವ್ರವೇಗದಿಂದ ಸರ್ವಜಗದಾಯುಃಖಂಡಗಳನ್ನು ತುಂಡರಿಸುತ್ತ ತಿರುಗುತ್ತಿದೆ. ಸ್ವತಂತ್ರನಾದ ಹರಿಯು ತತ್ಪ್ರೇರಕನಾಗಿರಲು ಅವನ ಮಹಿಮೆಯಂ ತಿಳಿದು, ತತ್ತತ್ಕಾಲೋಚಿತ ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಪ್ರಮಾದಾಲಸ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಮಾಡಿ ಅವನಿಗರ್ಪಿಸ ಬೇಕಾಗಲಿ ಕುಕರ್ಮಗಳಿಂದೇನು ಪ್ರಯೋಜನವು.

ಮಾತೆಯಂತೆ ರಕ್ಷಿಸಿ, ಪಿತನಂತೆ ಹಿತವನ್ನು ಪೇಳುವ ಸಚ್ಛಾಸ್ತ್ರವನ್ನು ತಿಳಿದು, ನಿವೃತ್ತಿರಹಿತವಾದ ಮೋಕ್ಷವನ್ನು ಪೊಂದಬೇಕಾಗಲಿ ತಂದೆಯ ಮಾತೆಂದು ಅಜ್ಞಾನಮಯ ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ಬೀಳಲಾಗುವುದೇ?

ಎಂದು ಹರ್ಯಶ್ವರು ಒಂದೇ ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ನಿಶ್ಚಯಿಸಿ ನಾರದರಿಗೆ ವಂದಿಸಿ ಸನ್ಯಾಸಿ

ಗಳಾಗಿ ಹಿಂದಿರುಗದೆ ಮುಕ್ತಿಯನ್ನೈದಿದರು.

ನಾರದನಾದರೂ ಷಡ್ಜಾದಿ ಸ್ವರಗಳನ್ನು ನುಡಿಸುವಾಗ ವೀಣಾತಂತಿಗಳಂತೆ ಮಧುರ ವಾಗಿ ಮೀಟುವ ಮನದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಶನ ಪದಾರವಿಂದವನ್ನು ಕಂಡು ಭಕ್ತಿರಸ ತರಂಗಗಳನ್ನು ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಬೀರುತ್ತಾ ನಡೆದುಹೋದನು.

ಮಕ್ಕಳಿಂತು ಮರಳಿ ಬಾರದುದನ್ನು ಕಂಡು ನಾರದನಿಷ್ಟು ಮಾಡಿದುದನ್ನು ಕೇಳಿ ದಕ್ಷನು ಬಹುಚಿಂತಿಸಿದನು.

ಒಳ್ಳೆಯ ಮಕ್ಕಳೂ ಚಿಂತೆಗೆ ಕಾರಣರಾಗುವರಲ್ಲವೇ?

ಬ್ರಹ್ಮನಿಂದ ಸಾಂತ್ವನವನ್ನು ಪಡೆದು ದಕ್ಷನು ಪುನಃ ಅಸಿಕ್ನಿಯಲ್ಲಿ ಸಾವಿರಜನ ಪುತ್ರರನ್ನು ಪಡೆದನು. ಸಮಾನಶೀಲರಾದ ಅವರಿಗೆ ಶಬಲಾಶ್ವರೆಂದು ಹೆಸರಿಟ್ಟನು. ಅವರೂ ತಂದೆಯ ಮಾತಿನಂತೆ ಧೃತವ್ರತರಾಗಿ ನಾರಾಯಣ ಸರಸ್ತೀರದಲ್ಲಿ ತಪವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ತೀರ್ಥಸ್ನಾನದಿಂದ ಪವಿತ್ರರಾಗಿ 'ಓಂ' ಎಂದು ಗುಣಪೂರ್ಣನಾದ ನಾರಾಯಣನನ್ನು ಧ್ಯಾನಿಸುವಾಗ ಕೆಲತಿಂಗಳು ಜಲಮಾತ್ರಾಹಾರಿಗಳಾಗಿ ಕಳೆದರು; ವಾಯು ಭಕ್ಷಕರಾಗಿ ಕೆಲಮಾಸಗಳು ಕಳೆದರು. 'ಓಂ ನಮೋ ನಾರಾಯಣಾಯ' ಬಲಜ್ಞಾನ ಸ್ವರೂಪನೇ! ಪರಮಪಾವನನೇ! ನಾರಗ್ರಾಹಿವರನೇ! ನಿನಗೆ ನಮಃ' ಎಂಬೀ ಮಂತ್ರವನ್ನು ಜಪಿಸುತ್ತಾ ಪ್ರಜಾಕಾಮರಾಗಿ ತಪವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿರುವ ಶಬಲಾಶ್ವರನ್ನು ಸಮೀಪಿಸಿ ನಾರದನು ಅವೇ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ಮತ್ತೆ ಇಂತೆಂದನು–

ದಕ್ಷಸುತರೇ! ಕೇಳಿ. ನಿಜವಾದುದನ್ನು ನಿಮಗೆ ಹೇಳುತ್ತಿರುವೆನು. ನಿಮ್ಮ ಅಣ್ಣಂದಿರು ಪೋಗಿರುವ ಮೋಕ್ಷಮಾರ್ಗವು ನಿಮಗೆ ಅನುಸರಣೀಯವಲ್ಲವೇ? ಅವರಂತೆ ನೀವೂ ಸನ್ಯಾಸವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸುವುದೇ ನ್ಯಾಯವಾಗಿದೆ. ನಾವು ಮಾಡಿದ ಪುಣ್ಯವೇ ನಮಗೆ ಬಂಧುವಾಗಲಿ, ಪಿತ್ರಾದಿಗಳಲ್ಲ. ಪುಣ್ಯವಂತನು ದೇವತೆಗಳಿಂದ ಕೂಡಿ ಸಂತಸದಿಂದಿರು ವನು–ಎಂದು ಹೇಳಿ ಅಮೋಘದರ್ಶನನಾದ ನಾರದನು ಹೊರಟುಹೋದನು.

ಆಗ ಶಬಲಾಶ್ವರು ಅಣ್ಣಂದಿರಂತೆ ನಿಶ್ಚಯಜ್ಞಾನವನ್ನು ಪೊಂದಿ ಶ್ರೀಹರಿಗಭಿಮುಖ ರಾದರು. ಸಂಸಾರವಿಮುಖರಾಗಿ ಸನ್ಯಾಸಿಗಳಾಗಿ ಮುಕ್ತರಾದರು. ಕಳೆದುಹೋದ ರಾತ್ರಿ ಗಳಂತೆ ತಿರುಗಿ ಬರದ ಮಕ್ಕಳ ವೃತ್ತಾಂತವನ್ನು ಕೇಳಿ ನಿತಾಂತಚಿಂತಾಕ್ರಾಂತನಾಗಿ ದಕ್ಷನು ಕೋಪದಿಂದ ಹಲ್ಲು ಕಡಿಯುತ್ತಾ ನಾರದನನ್ನು ಕುರಿತು ಇಂತೆಂದನು–

ಆಹಾ! ಎಂತಹ ದುಷ್ಟನು ನೀನು! ಸಾಧುವಿನಂತೆ ಜಟಾಸೂತ್ರಾದಿಗಳನ್ನು ಧರಿಸಿ ಶಮದಮಾದಿಗಳನ್ನು ಅನುಷ್ಠಿಸಿದೆಯಾದರೂ ನೀ ಮಾಡಿದ ಕಾರ್ಯವು ಅಸಾಧುವೇ ಸರಿ! ಚಿಕ್ಕಮಕ್ಕಳನ್ನು ಭಿಕ್ಷುಗಳನ್ನು ಮಾಡಿಬಿಟ್ಟೆ. ಪಿತೃದೇವರ್ಷಿಋಣದಿಂದ ಮುಕ್ತರಾಗದ ಕರ್ಮಾಕರ್ಮ ವಿಚಾರವರಿಯದ ಬಾಲಕರಿಗೆ ಉಭಯಲೋಕ ಸುಖವಾಗದಂತೆ ಕೆಡಿಸಿದೆ. ನಿನ್ನಂತಹ ದಯಾಹೀನನಿನ್ನಿಲ್ಲ. ಶ್ರೀಹರಿಭಕ್ತರ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಅವರ ಕೀರ್ತಿಯನ್ನು ಕೆಡಿ ಸುತ್ತಾ, ಲಜ್ಜೆಯಿಲ್ಲದೆ ತಿರುಗುವೆ! ಅಲ್ಲವೋ! ಭಾಗವತರೆಂದರೆ ಭೂತಾನುಗ್ರಹಕಾತರ ರಾಗಿರಬೇಕು. ನೀನು ಮಾತ್ರ ಕ್ರೂರನಾಗಿ ನಿಷ್ಕಾರಣ ವೈರಿಯಾಗಿರುವೆ. ಯಾವ ಕರ್ಮವೂ

ಮಗನು. ಅವನ ಸುತನು ಕಾಮನು. ವಸುದೇವಿಗೆ ಎಂಟು ಜನ ಮಕ್ಕಳಾದರು. ಅವರಿಗೆ ವಸುಗಳೆಂಬುವರು. ದ್ರೋಣ, ಪ್ರಾಣ, ಧ್ರುವ, ಅರ್ಕ, ಅಗ್ನಿ, ದೋಷ, ವಸ್ತು, ವಿಭಾವಸು ಎಂಬ ಪೆಸರಿನಿಂದ ವಸುಗಳು ಖ್ಯಾತರಾಗಿರುವರು. ದ್ರೋಣನಿಗೆ ಅಭಿಮತಿಯಲ್ಲಿ ಹರ್ಷ, ಶೋಕ, ಭಯಾಭಿಮಾನಿ ದೇವರು ಪುಟ್ಟಿದರು. ಪ್ರಾಣನಿಗೆ ಊರ್ಜಸ್ವತಿ ಎಂಬ ಪತ್ನಿಯಲ್ಲಿ ಸಹ, ಆಯು, ಪರ, ಜವರೆಂಬುವರು ಜನಿಸಿದರು; ಧ್ರುವನಿಗೆ ಧರಣಿಯಲ್ಲಿ ಪುರಾಭಿಮಾನಿ ದೇವತೆಗಳು ಪುಟ್ಟಿದರು. ಅರ್ಕನಿಗೆ ವಾಸನೆಯಲ್ಲಿ ತರ್ಷಾದಿ ಸುತರಾದರು. ಅಗ್ನಿ ಎಂಬ ವಸುದೇವಿ ಪುತ್ರನಿಗೆ ಧಾರಾ ಎಂಬ ಪತ್ನಿಯು. ಇವಳೇ ಸ್ವಾಹಾ ಎನಿಸಿದಳು. ದ್ರವಿಣಕಾದಿ ಗಳು ಅವಳ ಮಕ್ಕಳು. ಕೃತ್ತಿಕೆಯ ಮಗಳು ಸ್ಕಂಧನು. ಅವನ ಮಕ್ಕಳು ವಿಶಾಖ ಮೊದಲಾದವರು. ದೋಷನಿಗೆ ಶರ್ವರೀದೇವಿಯಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಹರಿಯು ಶಿಂಶುಮಾರರೂಪ ದಿಂದ ಪ್ರಾದುರ್ಭವಿಸಿದನು. ವಸ್ತುವಿಗೆ ಅಂಗೀರಸಿಯಲ್ಲಿ ವಿಶ್ವಕರ್ಮನೆಂಬ ಶಿಲ್ಪಕಲಾಧೀ ಪತಿಯು ಪುಟ್ಟಿದನು. ಈ ದೇವಶಿಲ್ಪಿಯ ಮಗನೇ ಚಾಕ್ಷುಷನೆಂಬ ಮನುವು. ಆ ಮನುವಿಗೆ ವಿಶ್ವೇಶಾದಿಗಳು ಸುತರಾದರು. ವಿಭಾವಸುವಿಗೆ ಉಷಾದೇವಿಯಲ್ಲಿ ವ್ಯುಷ್ಟ, ರೋಚಿಷ, ಆತಪರೆಂಬರು ಜನಿಸಿದರು. ಆತಪನ ಮಗನು ಪಂಚಯಾಮನು. ಅವನಿಂದ ಜನರು ಜಾಗ್ರತರಾಗಿ ಕರ್ಮತತ್ಪರರಾಗಿರುವರು. ಭೂತನಿಗೆ ಭೂತಾದೇವಿಯಲ್ಲಿ ಏಕಾದಶರುದ್ರರು ಪುಟ್ಟಿದರು. ಭೂತನ ಮತ್ತೊಬ್ಬ ಪತ್ನಿಯಾದ ಸುರೂಪೆಯಲ್ಲಿ ಕೋಟಿಗಟ್ಟಲೆ ರುದ್ರರು ಪುಟ್ಟಿದರು. ರೈವತ, ಅಜ, ಭವ, ಭೀಮ, ವಾಮ, ಉದ್ರ, ವೃಷಾಕಪಿ, ಅಜ, ಏಕಪಾತ್, ಅಹಿರ್ಬುಧ್ನ್ಯ, ಮಹಾನ್ ಎಂಬವರೇ ಏಕಾದಶ ರುದ್ರರು. ರುದ್ರರಲ್ಲದೇ ಪಾರ್ಷದರು, ಘೋರರಾದ ಪ್ರೇತರು ವಿನಾಯಕರನ್ನು ಕೂಡ ಸುರೂಪೆಯು ಪಡೆದಳು.

ಅಂಗಿರಸನೆಂಬುವ ಪ್ರಜಾಪತಿಯು ಸ್ವಧಾ ಎನ್ನುವ ಪತ್ನಿಯಲ್ಲಿ ಪಿತೃದೇವತೆಗಳನ್ನೂ ಪಡೆದು ಇನ್ನೊಬ್ಬ ಸತಿಗಾಗಿ ಅಥರ್ವಾಂಗಿರಸವೇದನೆಂಬವನನ್ನು ಪುತ್ರನನ್ನಾಗಿ ಸ್ವೀಕರಿಸಿ ದನು. ಕೃಶಾಶ್ವನು ಅರ್ಚಿಯಲ್ಲಿ ಧೂಮಕೇತುನನ್ನು ಮತ್ತು ಧಿಷಣೆಯಲ್ಲಿ ದೇವಲನನ್ನು ಪಡೆದನು. ತಾರ್ಕ್ಷ್ಯನ ಪತ್ನಿಯರು ವಿನತೆ, ಕದ್ರು, ಪತಂಗಿ ಮತ್ತು ಯಾಮಿನಿ ಎಂಬುವರು. ಪತಂಗಿಯು ಪಕ್ಷಿಗಳನ್ನು, ಯಾಮಿನಿಯು ಶಲಭಗಳನ್ನು, ವಿನತೆಯು ವಿಷ್ಣುವಾಹನನಾದ ಗರುಡನನ್ನು ಸೂರ್ಯಸುತನಾದ ಅರುಣನನ್ನೂ ಕದ್ರುವು ಅನೇಕ ನಾಗರನ್ನೂ ಪಡೆದರು. ದಕ್ಷಶಾಪದಿಂದ ಕ್ಷಯಗ್ರಸ್ತನಾಗಿ ಚಂದ್ರನು ತನ್ನ ಇಪ್ಪತ್ತೇಳು ಪತ್ನಿಯರಲ್ಲಿ ಪುತ್ರರನ್ನು ಪಡೆಯಲಿಲ್ಲ. ಪುನಃ ಅವನ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದ ವೃದ್ಧಿಹ್ರಾಸವನ್ನು ಪೊಂದುವ ಕಲಾವಂತ ನಾದನು. ಲೋಕಸುಖಕಾರಣರಾದ ಕಶ್ಯಪ ಪತ್ನಿಯರ ಸಂತಾನವನ್ನು ಕೇಳು. ಕಶ್ಯಪನಿಗೆ ಅದಿತಿ, ದಿತಿ, ದನು, ಕಾಷ್ಠಾ, ಅರಿಷ್ಟಾ, ಸುರಸಾ, ಇಲಾ, ಮುನಿ, ಕ್ರೋಧವಶಾ, ತಾಮ್ರಾ, ಸುರಭಿ, ಸರಮಾ, ತಿಮಿ ಎಂಬ ಹದಿಮೂರು ಪತ್ನಿಯರು.

ತಿಮಿಯಲ್ಲಿ ಜಲಜಂತುಗಳು, ಸರಮೆಯಲ್ಲಿ ಶ್ವಾಪದಗಳು, ಸುರಭಿಯಲ್ಲಿ ಗೋ ಮಹಿಷಗಳು, ತಾಮ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಶ್ಯೇನ ಗೃಧ್ರಾದಿಗಳು, ಮುನಿಯಲ್ಲಿ ಅಪ್ಸರೆಯರು, ಕ್ರೋಧ ವಶಗಳಲ್ಲಿ ಸರ್ಪಗಳು, ಇಲೆಯಲ್ಲಿ ಗಿಡಗಳು, ಸುರಸೆಯಲ್ಲಿ ಯಾತುಧಾನರು, ಅರಿಷ್ಟೆ

ಇಲ್ಲದ ನಿನಗೊಬ್ಬನಿಗೇ ಸರಿಯಾಗಲಿ ಕೇವಲ ಬೋಧನದಿಂದ ವೈರಾಗ್ಯವು ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಜನಿಸುವುದೇ? ಸನ್ಯಾಸವೇ ಸ್ನೇಹಪಾಶಚ್ಛೇದಕವೆನ್ನುವುದು ಸರಿಯೇ? ಪುರುಷನು ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಭುಂಜಿಸದೆ ವಿಷಯತೀಕ್ಷ್ಣತೆಯನ್ನರಿಯದೆ, ವಿರಕ್ತನಾಗಲು ಬರುವುದಿಲ್ಲ. ನಿನ್ನ ಮಾತಿನಿಂದ ಮಕ್ಕಳು ಬುದ್ಧಿಗೆಟ್ಟು ಹಾಳಾಗಿಹೋದರು. ನಾವು ಗೃಹಸ್ಥರು, ಕರ್ಮಬದ್ಧರು, ಇನ್ನೊಬ್ಬರಿಗೆ ಕೇಡನು ಬಗೆಯೆವು. ಇಂತಹ ನಮಗೆ ವಿರೋಧವನ್ನು ಮಾಡಿದ ನಿನ್ನನ್ನು ಎಷ್ಟೋ ಸಹಿಸಿ ಕ್ಷಮಿಸಿದೆನು. ಇನ್ನು ಕ್ಷಮಿಸಲಾರೆ. ವಂಶವರ್ಧನರಾಗುವ ಸುತರನ್ನು ಐಹಿಕಸುಖದೂರರನ್ನು ಮಾಡಿದ ನೀನು ಒಂದೆಡೆ ನಿಲ್ಲದೆ ಲೋಕಗಳಲ್ಲಿ ಸುಮ್ಮನೆ ಸುತ್ತುತ್ತಿರು!

ಎಂದು ನುಡಿದ ದಕ್ಷನ ಶಾಪವನ್ನು ನಾರದನು ಕೈಯೊಡ್ಡಿ ಸ್ವೀಕರಿಸಿದನು. ಸಾಧು ಜನರ ಸ್ವಭಾವವೇ ಇಂತಹದಲ್ಲವೇ? ಪ್ರತಿಶಾಪವನ್ನು ಕೊಡಲು ಸಮರ್ಥನಾದರೂ ನಾರದನು ಸಹಿಸ ಸುಮ್ಮನೆ ಪೊರಮಟ್ಟನು.

೬. ದಕ್ಷಕನ್ಯಾ–ಸೃಷ್ಟಿ–ವಿಸ್ತಾರ

ಶ್ರೀಶುಕನು ಪೇಳಿದನು–

ಅನಂತರ ದಕ್ಷನು ಬ್ರಹ್ಮನ ಮಾತಿನಿಂದ ಸಮಾಧಾನವನ್ನು ಪೊಂದಿ ಅಸಿಕ್ನಿದೇವಿಯಲ್ಲಿ ಅರವತ್ತೆ ಕನ್ಯೆಯರನ್ನು ಪಡೆದನು. ಧರ್ಮನಿಗೆ ಹತ್ತು ತರುಣಿಯರನ್ನು, ಕಶ್ಯಪನಿಗೆ ಹದಿಮೂರು ಕುವರಿಯರನ್ನು, ಚಂದ್ರನಿಗೆ ಕಾಲಜ್ಞಾಪಕರೆನಿಸುವ ಇಪ್ಪತ್ತೇಳು ಮಂದಿ ತಾರೆಯರನ್ನು, ಭೂತನಿಗಿಬ್ಬರನ್ನು, ಅಂಗಿರಸನಿಗಿಬ್ಬರನ್ನು, ಕೃಶಾಶ್ವನಿಗೆ ಇಬ್ಬರನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಮಿಕ್ಕ ನಾಲ್ವರನ್ನು ತಾರ್ಕ್ಷ್ಯನಿಗೆ ಕೊಟ್ಟನು. ಅವರ ಸಂತಾನದಿಂದ ಮೂರು ಲೋಕಗಳು ತುಂಬಿದವು. ಅವರ ಹೆಸರನ್ನು ಕೇಳು–

ಭಾನು, ಲಂಬಾ, ಕಕುಪ್, ಜಾಮಿ, ವಿಶ್ವಾ, ಸಾಧ್ಯಾ, ಮರುತ್ವತೀ, ವಸು, ಮುಹೂರ್ತಾ, ಸಂಕಲ್ಪಾ, ಎಂಬೀ ಧರ್ಮಪತ್ನಿಗಳು ಹತ್ತು ಜನ.

ಭಾನುಪುತ್ರನೇ ವೇದಋಷಭನು. ಅವನ ಮಗನು ಇಂದ್ರಸೇನನೆನಿಸಿದನು. ಲಂಬೆಯ ಮಗನು ವಿದ್ಯೋತನು. ಅವನಿಂದ ಮಿಂಚುಗಳು ಪುಟ್ಟಿದವು. ಕಕುಪ್ ಎನ್ನುವವಳ ಮಗನು ಸಂಕಟನು. ಅವನಿಗೆ ಕೀಕಟನೆ ತನಯನಾದನು. ಜಾಮಿಯ ಮಕ್ಕಳು ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಅಗಮ್ಯವಾದ ದುರ್ಗಸ್ಥಾನಮಾನಿಗಳಾದರು. ಸ್ವರ್ಗನೂ ಮತ್ತು ನಂದಿಯೂ ಜಾಮಿಯ ಮಕ್ಕಳೇ. ವಿಶ್ವಳ ಮಕ್ಕಳು ವಿಶ್ವೇದೇವತೆಗಳು. ಅವರು ಅಪ್ರಜರೆಂದು ಪೇಳುವರು. ಸಾಧ್ಯಳ ಪುತ್ರರು ಸಾಧ್ಯರು. ಅವರ ಮಗನು ಅರ್ಥಸಿದ್ಧಿಯು. ಮರುತ್ವತಿಯಲ್ಲಿ ಮರುತ್ವಂತನು ಜಯಂತನೆಂಬ ಈರ್ವರು ಸುತರು ಜನಿಸಿದರು. ಧರ್ಮಸುತನಾದ ಜಯಂತನನ್ನು ಉಪೇಂದ್ರನೆನ್ನುವರು. ಇವನು ಶ್ರೀಹರಿಯೇ ಆಗಿರುವನು. ಭೂತಗಳಿಗೆ ಆಯಾ ಕಾಲಕ್ಕೆ ತಕ್ಕಂತೆ ಕರ್ಮಫಲವನ್ನು ಕೊಡುವ ಮೌಹೂರ್ತಿಕರೆಂಬ ದೇವತೆಗಳು ಮುಹೂರ್ತಳಿಗೆ ಧರ್ಮನಿಂದ ಜನಿಸಿದರು. ಸಂಕಲ್ಪಳಿಗೆ ಸಂಕಲ್ಪನೆಂಬ

ಯಲ್ಲಿ ಗಂಧರ್ವರು, ಕಾಷ್ಠೆಯಲ್ಲಿ ದ್ವಿಶಫೇತರ ಪಶುಗಳು ಪುಟ್ಟಿದರು.

ದನುವಿನ ಮಕ್ಕಳಾದ ದಾನವರಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯರಾದವರು ದ್ವಿಮೂರ್ಧಾ, ಶಂಬರ, ಅರಿಷ್ಟ, ಹಯಗ್ರೀವ, ವಿಭಾವಸು, ಅಯೋಮುಖ, ಶಂಕುಶಿರ, ಸ್ವರ್ಭಾನು, ಕಪಿಲ, ಅರುಣ, ಪುಲೋಮ, ವೃಷಪರ್ವ, ಏಕಚಕ್ರ, ಅನಾತಾಪನ, ಧೂಮ್ರಕೇಶ, ವಿರೂಪಾಕ್ಷ, ವಿಪ್ರಚಿತ್ತಿ, ದುರ್ಜಯರೆಂಬುವರು.

ಸ್ವರ್ಭಾನುವಿನ ಮಗಳು ಸುಪ್ರಭಾ. ಅವಳನ್ನು ನಮುಚಿ ಮದುವೆಯಾದನು. ವೃಷಪರ್ವನ ಮಗಳಾದ ಶರ್ಮಿಷ್ಠೆಯನ್ನು ನಹುಷ ಪುತ್ರನಾದ ಯಯಾತಿಯು ಕೂಡಿದನು. ವೈಶ್ವಾನರ ಕನ್ಯೆಯರು ಉಪದಾನದಿ, ಹಯಶಿರಾ, ಪುಲೋಮಾ, ಕಾಲಿಕಾ ಎಂಬ ಸುಂದರಿಯರು. ಹಿರಣ್ಯಾಕ್ಷನ ಪತ್ನಿಯು ಉಪದಾನದಿ. ಖುತುನೆಂಬುವನು ಹಯಶಿರಳನ್ನು ಕೂಡಿದನು. ಪುಲೋಮ ಕಾಲಿಕೇಯರನ್ನು ಕಶ್ಯಪನು ಬ್ರಹ್ಮವಚನವನ್ನು ಶಿರಸಾವಹಿಸಿ ಮದುವೆಯಾದನು. ಆ ರಕ್ಕಸಿಯರ ಮಕ್ಕಳಾದ ಪೌಲೋಮ ಕಾಲಕೇಯರು ಅರವತ್ತು ಸಾವಿರ ಜನರು. ಆ ದುಷ್ಟದೈತ್ಯರನ್ನು ನಿಮ್ಮ ತಾತನಾದ ಅರ್ಜುನನು ಸಂಹರಿಸಿ ಇಂದ್ರನಿಗೆ ಸಂತಸವನ್ನುಂಟುಮಾಡಿದನು. ವಿಪ್ರಚಿತ್ತಿಯು ಸಿಂಹಿಕೆಯಲ್ಲಿ ನೂರೊಂದು ಪುತ್ರರನ್ನು ಪಡೆದನು. ರಾಹುವು ಅವರಲ್ಲಿ ಜ್ಯೇಷ್ಠನು. ಅವರು ವಿಧಿಬಲದಿಂದ ಗ್ರಹವಾದನು.

ಈಗ ಅದಿತಿಯ ವಂಶವನ್ನು ಕೇಳು. ಶ್ರೀನಾರಾಯಣನು ಅದಿತಿಯಲ್ಲಿ ಪುತ್ರನಾಗಿ ಜನಿಸಿದನು. ವಿವಸ್ವಾನ್, ಅರ್ಯಮಾ, ಪೂಷಾ, ತ್ವಷ್ಟಾ, ಸವಿತಾ, ಭಗ, ಧಾತಾ, ವಿಧಾತಾ, ವರುಣ, ಮಿತ್ರ, ಶಕ್ರ, ಉರುಕ್ರಮರೆಂಬುವರೇ ದ್ವಾದಶಾದಿತ್ಯರು. ವಿವಸ್ವಂತನು ಸಂಜ್ಞಾ ದೇವಿಯಲ್ಲಿ ಶ್ರಾದ್ಧದೇವ ಯಮರನ್ನು ಯಮುನೆಯಲ್ಲಿ ಪಡೆದನು. ಶ್ರಾದ್ಧದೇವನೇ ವೈವಸ್ವತಮನು ಎನಿಸಿದನು. ಸಂಜ್ಞಾದೇವಿಯೇ ವಡವಾರೂಪಳಾಗಿ ನಾಸತ್ಯದಸ್ರರೆಂಬುವ ಅಶ್ವಿನೀದೇವದ್ವಂದ್ವವನ್ನು ಪಡೆದಳು. ಛಾಯಾದೇವಿಗೆ ವಿವಸ್ವತನಿಂದ ಶನೈಶ್ಚರನು, ಸಾವರ್ಣಿಮನುವು ತಪತಿಯು, ಪುಟ್ಟಿದರು. ತಪತಿಯು ಸಂವರಣನನ್ನು ವರಿಸಿದಳು.

ಅರ್ಯಮನಿಗೆ ಮಾತೃಕೆಯಲ್ಲಿ ಚರ್ಷಣಿಗಳೆಂಬ ಮಕ್ಕಳಾದರು. ಅವರಿಂದ ಮಾನುಷೀ ಜಾತಿಯು ವೃದ್ಧಿಯನ್ನು ಪೊಂದಿತು. ಪೂಷನು ದಕ್ಷಯಜ್ಞದಲ್ಲಿ ಹಲ್ಲನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡು ಪಿಷ್ಟಾದನಾಗಿದ್ದನು. ಹರನನ್ನು ನೋಡಿ ಹಲ್ಲುಕಿರಿದು ನಕ್ಕ ಫಲವದು. ಅವನಿಗೆ ಮಕ್ಕಳಾಗಲಿಲ್ಲ. ತ್ವಷ್ಟನ ಪತ್ನಿಯು ದೈತ್ಯರ ತಂಗಿಯಾದ ರಚನೆಯು. ಅವಳಲ್ಲಿ ಸನ್ನಿವೇಶ ವಿಶ್ವರೂಪರೆಂಬ ಪುತ್ರರು ಜನಿಸಿದರು. ಆ ವಿಶ್ವರೂಪನನ್ನು ತಂಗಿಯ ಮಗನು ಆಪ್ತನೆಂಬ ಕಾರಣದಿಂದ, ದೇವತೆಗಳು ಗುರುಪರಿತ್ಯಕ್ತರಾದಾಗ ಗುರುವಾಗಿ ವರಿಸಿದರು.

೭. ವಿಶ್ವರೂಪ ಚರಿತೆ

ರಾಜನು ಕೇಳಿದನು–

ಪೂಜ್ಯನೇ! ಸುರಾಚಾರ್ಯನು ಸುರರನ್ನು ಬಿಡಲು ಕಾರಣವೇನು? ಶಿಷ್ಯರು ಮಾಡಿದ ಗುರುದ್ರೋಹವೇನು? ಪೇಳಿ.

ಎನ್ನಲು ಶ್ರೀಶುಕನು ಪೇಳಿದನು-

ತ್ರಿಭುವನೈಶ್ವರ್ಯಮದದಿಂದ ಇಂದ್ರನೊಂದು ನಲ ಸದಾಚಾರವನ್ನತಿಕ್ರಮಿಸಿ ಆಚಾರ್ಯರಿಗೆ ಅಪರಾಧವನ್ನು ಮಾಡಿದನು. ಒಂದುದಿನ ಇಂದ್ರನು ಸುಧರ್ಮಸಭೆಯಲ್ಲಿ ದಿವ್ಯಸಿಂಹಾಸನವನ್ನಲಂಕರಿಸಿದ್ದನು. ವಸುರುದ್ರಾದಿತ್ಯರು, ವಿಶ್ವೇದೇವರು, ಸಿದ್ಧಚಾರಣ ಗಂಧರ್ವರು, ಬ್ರಹ್ಮವಾದಿ ಮುನಿಜನರು, ವಿದ್ಯಾಧರಾಪ್ಸರೆಯರು ಅವನನ್ನು ಸೇವಿಸು ತ್ತಿದ್ದರು. ಶ್ವೇತಛತ್ರದ ಮುತ್ತಿನ ಗೊಂಚಲದ ಅಮೃತ ಕಿರಣಧಾರೆಯಲ್ಲಿ ಶಚೀದೇವಿ ಯಿಂದ ಕೂತು ವಿರಾಜಮಾನನಾದ ಸುರರಾಜನನ್ನು ಸುರನಾರಿಯರು ಪಾಡಿ ಪೊಗಳು ತ್ತಿದ್ದರು. ಚಾಮರ ವ್ಯಜನಗಳನ್ನು ಬೀಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಆಗ ಬಂದ ಸುರಗುರುವನ್ನು ನೋಡಿ ಪ್ರತ್ಯುತ್ಥಾನ ಅಸನಾದಿಗಳಿಂದ ಸತ್ಕರಿಸದೆ, ಅಸನದಿಂದೇಳದೆ, ಮದಮತ್ತನಾದ ಇಂದ್ರನು ಕೂತಿರಲು, ನೋಡಿ ಸಿಟ್ಟಿನಿಂದ ಆಂಗಿರಸನು ಸಭೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಮನೆಯನ್ನು ಸೇರಿದನು.

ತತ್‌ಕ್ಷಣವೇ ಎಚ್ಚತ್ತ ಸುರರಾಜನು ಪಶ್ಚಾತ್ತಾಪಪಟ್ಟು ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಇಂತು ನುಡಿದನು–

ಅಯ್ಯೋ! ಎಷ್ಟು ಕೆಟ್ಟ ಕೆಲಸವನ್ನು ಮಾಡಿದೆ! ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಗುರುವನ್ನು ಅವಮಾನಿ ಸುವ ಅಲ್ಪಬುದ್ಧಿಯು ನನಗೇಕೆ ಪುಟ್ಟಿತು? ಐಶ್ವರ್ಯದ ಮದದಿಂದ ಕಣ್ಣಿದ್ದೂ ಕಾಣ ದಾದೆ. ಅಸುರಭಾವವನ್ನು ಪೊಂದಿಸುವ ತ್ರಿಲೋಕದ ಸಂಪತ್ತಿನಿಂದ ಏನು ಲಾಭವು? ಅದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಪಂಡಿತರು ಐಶ್ವರ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು ಬೇಡದಿರುವರು. ರಾಜಸಿಂಹಾಸನಾ ಸೀನನು ಯಾರು ಬಂದರೂ ಏಳಕೂಡದೆಂಬುವರು ಪಂಡಿತಮ್ಮನ್ಯರೇ ಆಗಲಿ ಮಾನ್ಯರಲ್ಲ. ಅಂತಹ ದುರ್ಮಾರ್ಗರ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ ಅದರಂತೆ ನಡೆದವನು ಕೂಡ ಕಲ್ಲಿನ ನಾವೆಯು ಸಮುದ್ರದಿ ಮುಣುಗಿಸುವಂತೆ ನಾಶವನ್ನು ಪೊಂದುವನು. ಈಗಲೇ ಪೋಗಿ ಜ್ಞಾನಿವರನಾದ ಆಚಾರ್ಯನಿಗೆ ಶರಣಾಗತನಾಗುವೆನು. ಶಿರಬಾಗಿ ಕ್ಷಮಿಸೆಂದು ಬೇಡುವೆನು.

ಇಂತು ಚಿಂತಿಸಿ ಶಚೀಕಾಂತನು ಗುರುವಿನ ಮನೆಗೆ ಬರುವಾಗ ಅವನನ್ನು ನೋಡಿ ಬೃಹಸ್ಪತಿಯು ಅಂತರ್ಧಾನವನ್ನು ಪೊಂದಿದನು. ಇಂದ್ರನು ಗುರುವಿನನ್ನು ಕಾಣದೆ ತಲ್ಲಣಿಸಿ ಸುರರಿಂದ ಕೂಡಿ ಆಲೋಚಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. ಇದನ್ನರಿತು ದೈತ್ಯರು ಶುಕ್ರರ ಆಜ್ಞೆಯನ್ನು ಪಡೆದು ದೇವತೆಗಳನ್ನು ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಸೋಲಿಸಿದರು. ಇಂದ್ರಾದಿಗಳು ದೀನರಾಗಿ ಬ್ರಹ್ಮ ನಿಗೆ ಮೊರೆಯಿಟ್ಟರು. ದೈತ್ಯಪೀಡಿತರಾದ ಸುರರನ್ನು ಕಂಡು, ಕೃಪೆಗೊಂಡು ಬ್ರಹ್ಮದೇವನು ಸಂತೈಸುತ್ತಾ ಇಂತು ನುಡಿದನು–

ದೇವತೆಗಳಿರಾ–ವೇದವೇದಾಂಗ ಚತುರನು, ಶಮದಮಾದಿ ಗುಣಾಕರನು, ಬ್ರಾಹ್ಮಣಶ್ರೇಷ್ಠನು ಆದ ಗುರುವಿನನ್ನು ಧನಮದದಿಂದ ಧಿಕ್ಕರಿಸಿದುದು ಅನುಚಿತವಲ್ಲವೇ? ಆ ಗುರು ದ್ರೋಹದ ಫಲವೇ ಈ ಪರಾಭವವು. ಚೆನ್ನಾಗಿದ್ದ ನೀವು ಕ್ಷೀಣರಾಗಿದ್ದ ದೈತ್ಯ ರಿಂದ ಪರಾಜಯವನ್ನು ಪೊಂದಿ ಕಷ್ಟಪಡುವುದು ಸ್ವಯಂಕೃತಾಪರಾಧದಿಂದಲೇ ಆಗಲಿ ಅನ್ಯಥಾ ಅಲ್ಲ. ಇಂದ್ರಾ! ಹಿಂದೆ ಗುರುವನ್ನು ಅತಿಕ್ರಮಿಸಿ ಕಷ್ಟಪಟ್ಟು ದೈತ್ಯರು ಇಂದು ಅದೇ ಗುರುಗಳನ್ನು ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಭಜಿಸುವುದರಿಂದ ಭಾಗ್ಯಶಾಲಿಗಳಾಗಿರುವರು.

ಗುರುವಿನನ್ನು ದೇವನಂತೆ ಪೂಜಿಪರು, ಸ್ವರ್ಗವನ್ನೇಕೆ ಸತ್ಯಲೋಕವನ್ನೂ ಜಯಿಸಿ ಸುಖಿಸುವರು. ಅಂತಹ ಶಕ್ತಿವಂತರು ಆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋತ್ತಮರಾದ ಭೃಗುವರರು! ಗೋ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಗೋವಿಂದರು ಆ ಭಜಕರಿಗೆ ಎಂದಿಗೂ ಅಮಂಗಲವಾಗದು. ಇರಲಿ! ವಿಶ್ವ ರೂಪನೆಂಬ ಬ್ರಾಹ್ಮಣವರನಿರುವನು. ಅವನು ಬ್ರಹ್ಮಜ್ಞಾನಿಯು, ತಪಸ್ಸಂಪನ್ನನಾಗಿರು ವನು. ತ್ವಷ್ಟನ ಮಗನಾದ ಆ ವಿಶ್ವರೂಪವನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಪೂಜಿಸಿ ಪ್ರಸನ್ನೀಕರಿಸಿಕೊಳ್ಳಿ. ನಿಮ್ಮೆಲ್ಲಾ ಅಭೀಷ್ಟಗಳವನಿಂದಲೇ ಈಡೇರುವುವು. ಅವನೇನೇ ಮಾಡಲಿ ನೀವು ಮಾತ್ರ ಸುಮ್ಮನಿರಿ, ಪೋಗಿ.

ಆಗ ಬ್ರಹ್ಮನ ವಚನದಿಂದ ನಿಶ್ಚಿಂತರಾದ ಇಂದ್ರಾದಿ ದೇವತೆಗಳು ವಿಶ್ವರೂಪವನ್ನು ಕಂಡು, ಅವನನ್ನಾಲಿಂಗಿಸಿ ಸತ್ಕರಿಸಿ ಇಂತು ನುಡಿದರು–

ವತ್ಸಾ! ನಿನ್ನ ಆಶ್ರಮಕ್ಕೆ ನಾವು ಅತಿಥಿಗಳಾಗಿ ಬಂದಿರುವೆವು. ನಿನಗೆ ಮಂಗಳ ವಾಗಲಿ! ಕಷ್ಟಪಡುತ್ತಿರುವ ನಿನ್ನ ಹಿರಿಯರಾದ ನಮ್ಮ ಇಷ್ಟವನ್ನು ನೆರವೇರಿಸು. ಪಿತೃ ಶುಶ್ರೂಷೆಗೆ ಸಮನಾದ ಧರ್ಮವು ಉಂಟೇ? ಮಗನು ತಂದೆಯ ಸೇವೆಯನ್ನಂತೆ, ಪುತ್ರ ರಹಿತರಾದ ಹಿರಿಯರ ಸೇವೆಯನ್ನೂ ಮಾಡುವುದು ವಿಹಿತವೆನಿಸಿದೆ. ಆಚಾರ್ಯನಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮನು, ತಂದೆಯಲ್ಲಿ ರುದ್ರನು, ಅಣ್ಣನಲ್ಲಿ ಇಂದ್ರನು, ತಾಯಿಯಲ್ಲಿ ಪೃಥ್ವಿದೇವಿಯು, ತಂಗಿಯಲ್ಲಿ ದಯಾದೇವಿಯು, ಅತಿಥಿಯಲ್ಲಿ ಧರ್ಮನು, ಅಭ್ಯಾಗತನಲ್ಲಿ ಅಗ್ನಿಯು, ಸರ್ವಭೂತಗಳಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಹರಿಯು ನೆಲೆಸಿ, ಅವರ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡುವ ಜನರಿಗೆ ಒಲಿದು ಮಹಾ ಫಲಪ್ರದರಾಗಿರುವರು. ನಾವು ಹಿರಿಯರಲ್ಲವೇ? ನಮ್ಮ ಕಷ್ಟವನ್ನು ಕಂಡು ಕರುಣೆಯಿಂದ ನೀನು ಕಾಪಾಡುವುದು ಉಚಿತವಲ್ಲವೇ? ಶತ್ರುಗಳಿಂದ ನಮಗಾದ ಪರಾಭವ ದುಃಖವನ್ನು ನಿನ್ನ ತಪೋಬಲದಿಂದ ದೂರಗೊಳಿಸಿ ನಮಗೆ ಜಯವಾಗುವಂತೆ ಮಾಡು. ನಮಗೆ ಗುರುವಾಗು. ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋತ್ತಮನು ವೇದವಿದ್ವರನು ಆದ ನಿನ್ನ ತೇಜೋಬಲ ದಿಂದ ಪ್ರಬಲರಾದ ದೈತ್ಯರನ್ನೆಲ್ಲ ಗೆದ್ದು ನಮ್ಮ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ನಾವು ಪೊಂದುವಂತೆ ಅನುಗ್ರಹಿಸು. ಚಿಕ್ಕವನಾದರೂ ಚಿಂತೆಯಿಲ್ಲ. ನಿನ್ನ ಕಾಲಿಗೆ ಬಿದ್ದು ಕೈಜೋಡಿಸಿ ಬೇಡು ತ್ತಿರುವ ನಮ್ಮನ್ನು ಉದ್ಧರಿಸು! ವೇದವಿಜ್ಞಾನಿಗಳಿಗೆ ವಯಸ್ಸು ಕಾರಣವಲ್ಲ. ಅವರ ಜ್ಞಾನವೇ ಪೂಜಾಸ್ಥಾನವಾಗಿದೆ–ಅವರ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ ಪ್ರಸನ್ನನಾದ ವಿಶ್ವರೂಪನಿಂತು ನುಡಿದನು–

ಬ್ರಹ್ಮವರ್ಚಸ್ಸನ್ನು ಕೆಡಿಸುವ ಪೌರೋಹಿತ್ಯವು ನಿಂದ್ಯವಾಗಿದೆ. ಧರ್ಮಶೀಲರಾದ ನನ್ನಂತಹ ತಪಸ್ವಿಗಳಿಗಿದು ಉಚಿತವಾಗದು. ಆದರೂ ಲೋಕೇಶರಾದ ನೀವು ಯಾಚಿಸಿ ದಾಗ ನಿಮಗೆ ಕಿರಿಯನು ವಿಧೇಯನು ಆದ ನಾನು 'ಇಲ್ಲ' ವೆನ್ನಲು ಬರುವುದೇ? ಹಾಗೆಂ ದವನು ಸ್ವಾರ್ಥಪರನೆನಿಸುವನು. ನಾನೋ ಶಿಲೋಂಛನದಿಂದ ಜೀವನವನ್ನು ನಡೆಸುತ್ತಾ, ಸತ್ಕರ್ಮಪರನಾಗಿರುವನು. ಶ್ರೀಹರಿಯನ್ನುಳಿದು ಮತ್ತಾವ ಧನವೂ ನನಗೆ ಬೇಕಿಲ್ಲ. ಇಂತಹವನಿಗೆ ವಿಗರ್ಹಿತವಾದ ಪೌರೋಹಿತ್ಯವು ಸಮ್ಮತವಲ್ಲ. ಏನು ಮಾಡಲಿ? ಹಿರಿಯರು ಕೈಯೊಡ್ಡಿ ಬೇಡುತ್ತಿರಲು ತಿರಸ್ಕರಿಸಲಾರೆನು. ನಿಮ್ಮ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ನನ್ನ ಅರ್ಥಪ್ರಾಣಗಳನ್ನೂ ಲೆಕ್ಕಿಸದೆ ಸಾಧಿಸಿಕೊಡುವೆನು.

ಅಂದಿನಿಂದ ವಿಶ್ವರೂಪನು ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಪುರೋಹಿತನಾಗಿ ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದ ಅವರಿಗೆ ಶ್ರೇಯಸ್ಸನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಿದನು. ಶುಕ್ರವಿದ್ಯೆಯಿಂದ ಸಂಪಾದಿತವಾಗಿದ್ದ ದೈತ್ಯರ ಭಾಗ್ಯವನ್ನು ವೈಷ್ಣವೀವಿದ್ಯೆಯ ಬಲದಿಂದ ಕಸಿದು, ಹಯಗ್ರೀವ ಬ್ರಹ್ಮವಿದ್ಯಾವಿಶಾರದನಾದ ವಿಶ್ವ ರೂಪನು ಆ ವಿದ್ಯೆಯೊಡನೆ ಇಂದ್ರನಿಗೆ ಕೊಟ್ಟು, ಅನುಗ್ರಹಿಸಿದನು.

ಉದಾರಗುಣನಾದ ಆಚಾರ್ಯನಿಂದ ಸ್ವೀಕರಿಸಿದ ನಾರಾಯಣ ಕವಚವನ್ನು ತೊಟ್ಟು, ಇಂದ್ರನು ದೈತ್ಯಸೈನ್ಯವನ್ನು ಅನಾಯಾಸವಾಗಿ ಸಿಂಹವು ನೀಚಮೃಗಗಳನ್ನಂತೆ, ಜಯಿಸಿದನು.

೮. ನಾರಾಯಣವರ್ಮವು

ರಾಜನು ಕೇಳಿದನು–

ಸಹಸ್ರಾಕ್ಷನು ಕುದುರೆಗಳನ್ನೇರಿ ಬಂದ ಶತ್ರುಸೈನಿಕರನ್ನೆಲ್ಲ ಲೀಲೆಯಿಂದ ಗೆದ್ದು ತ್ರಿಲೋಕದ ಸಂಪತ್ತನ್ನು ಪೊಂದಲು ಕಾರಣವಾದ ನಾರಾಯಣವರ್ಮವನ್ನು ನನಗೆ ಪೇಳಿ. ದುರ್ಮಾರ್ಗರಾದ ಅಸುರರನ್ನು ನಿರಾಯಾಸವಾಗಿ ಜಯಿಸಿ ಇಂದ್ರನು ಸುಖಪಡಲು ಅದೇ ಕಾರಣವಲ್ಲವೇ?

ಶ್ರೀಶುಕನು ಪೇಳಿದನು–

ತ್ವಷ್ಟನ ಮಗನಾದ ವಿಶ್ವರೂಪನು ಇಂದ್ರನಿಗೆ ಪುರೋಹಿತನಾಗಿ ಪೇಳಿದ ನಾರಾಯಣವರ್ಮವನ್ನು ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದ ಕೇಳು.

ವಿಶ್ವರೂಪನೆಂದನು–

ನಾರಾಯಣವರ್ಮ ಮಂತ್ರವನ್ನು ಅಭ್ಯಸಿಸುವವನು ಸ್ನಾತನಾಗಿ ಶುಚಿಯಾಗಬೇಕು. ಉತ್ತರದಿಗಭಿಮುಖನಾಗಿ ಆಚಮಿಸಿ, ಕರನ್ಯಾಸ ಅಂಗನ್ಯಾಸಗಳನ್ನು 'ಓಂ ನಮೋ ನಾರಾಯಣಾಯ ಓಂ, ಓಂ ವಿಷ್ಣವೇ ನಮಃ ಓಂ' ಎಂಬ ಮಂತ್ರಗಳಿಂದ ಮಾಡಿ ಮೌನವನ್ನು ಧರಿಸಬೇಕು. ಅನಾವೃಷ್ಟ್ಯಾದಿ ದೈವಿಕವು, ಉನ್ಮಾದಾದಿ ಆದಿಭೌತಿಕವು, ಕುಷ್ಠಾದಿ ರೋಗಲಕ್ಷಣವಾದ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕವು ಆದ ತ್ರಿವಿಧ ಭಯದಿಂದ ಪೀಡಿತನಾದಾಗ, ಜಪಿಸಲು ನಾರಾಯಣವರ್ಮವು ಅವನ ಸರ್ವಭಯವನ್ನು ಪರಿಹರಿಸಿ ಕಾಪಾಡುವುದು.

ಪಾದಗಳಲ್ಲಿ ಓಂ, ಜಾನಗಳಲ್ಲಿ ನ, ಊರುಗಳಲ್ಲಿ ಮೋ, ಉದರದಲ್ಲಿ ನಾ, ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ರಾ, ಉದರದಲ್ಲಿ ಯ, ಮುಖದಲ್ಲಿ ಣಾ, ಶಿರಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಯ ಎಂಬ ಅಕ್ಷರ ದೇವತಾ ರೂಪಗಳನ್ನು ಧ್ಯಾನಿಸಬೇಕು. 'ಓಂ ವಿಷ್ಣವೇ ನಮಃ' ಎಂಬ ಆರಕ್ಷರದ ಮಂತ್ರ ದಿಂದಾಗಲಿ, 'ಓಂ ನಮೋ ಭಗವತೇ ವಾಸುದೇವಾಯ' ಎಂಬ ದ್ವಾದಶಾಕ್ಷರ ಮಂತ್ರ ದಿಂದಾಗಲಿ ಕರನ್ಯಾಸಾಂಗನ್ಯಾಸಗಳನ್ನು ಮಾಡಬಹುದು. ಆಗ 'ಓಂ' ಕಾರವನ್ನು ಹೃದಯ ದಲ್ಲಿ, 'ವಿ' ಕಾರವನ್ನು ಶಿರಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ 'ಷ' ಕಾರವನ್ನು ಭ್ರೂಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ 'ಣ' ಕಾರವನ್ನು ಶಿಖೆಯಲ್ಲಿ 'ವೇ' ಕಾರವನ್ನು ನೇತ್ರ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ, 'ನ'ಕಾರವನ್ನು ಸರ್ವಸಂಧಿಗಳಲ್ಲಿಯೂ 'ಮ' ಕಾರವನ್ನು ಅಸ್ತ್ರವೆಂದೂ ಚಿಂತಿಸಿ ಅಧಿಕಾರಿಯು ದೇವಸನ್ನಿಧಾನಯುಕ್ತನಾಗುವನು. ವಿದ್ಯಾತೇಜಸ್ತಪೋಯುಕ್ತನೂ ಆಗುವನು. ಓಂ ವಿಷ್ಣವೇ ನಮಃ ಓಂ ಅಣಿಮಾದ್ಯ

ಷೈಶ್ವರ್ಯಸಮನ್ವಿತನು, ಸೃಷ್ಟ್ಯಾದ್ಯಷ್ಟಕರ್ತನು, ಶಂಖ ಚಕ್ರ ಚರ್ಮ ಖಡ್ಗ ಗದಾ ಬಾಣ ಧನುಃ ಪಾಶ ಧರನು, ಅಷ್ಟಬಾಹು ವಿಲಸಿತನು, ಗರುಡಾರೂಢನು ಆದ ಶ್ರೀಹರಿಯು ನನ್ನನ್ನು ಸರ್ವ ವಿಪತ್ತಿನಿಂದ ರಕ್ಷಿಸಲು! ಜಲಗಂಡಗಳಿಂದಲೂ ತಿಮಿ ನಕ್ಷತ್ರಗಳಿಂದಲೂ ವರುಣಪಾಶದಿಂದಲೂ ಮತ್ಸ್ಯನು ರಕ್ಷಿಸಲಿ! ವಿಶ್ವರೂಪನು ಸ್ಥಲದಲ್ಲಿಯೂ , ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ ತ್ರಿವಿಕ್ರಮನು ಆದ ವಾಮನನು ರಕ್ಷಿಸಲಿ! ದುರ್ಗಗಳಲ್ಲಿಯೂ, ಯಜ್ಞಗಳಲ್ಲಿಯೂ, ಯುದ್ಧರಂಗದಲ್ಲಿಯೂ ರಾಕ್ಷಸ ವೈರಿಯಾದ ಶ್ರೀ ಲಕ್ಷ್ಮೀನೃಸಿಂಹನು ರಕ್ಷಿಸಲಿ! ಅವನ ಅಟ್ಟಹಾಸವನ್ನು ಕೇಳಿದೊಡನೆ ಅಸುರ ಸ್ತ್ರೀಯರಿಗೆ ಗರ್ಭಪಾತವಾಗುವುದಲ್ಲವೇ? ಮಾರ್ಗಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಯಜ್ಞಕಾರಣ ಪವಿತ್ರದೇಹನು, ದಂಷ್ಟ್ರಾಗ್ರಧೃತ ಭೂಮಂಡಲನು ಆದ ವರಾಹನು ರಕ್ಷಿಸಲಿ! ಪರಶುರಾಮನು ಆದ್ರಿಕೂಟಗಳಲ್ಲಿಯೂ, ಲಕ್ಷ್ಮಣಸಹಿತನಾದ ಶ್ರೀರಾಮನು ಪ್ರವಾಸದಲ್ಲಿಯೂ, ನನ್ನನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಲಿ! ನಿಖಿಲಪ್ರಮಾದಗಳಿಂದ ನಾರಾಯಣನು, ಉನ್ಮಾದದ ನಗುವಿನಿಂದ ನರನು, ಹರಿಸ್ಮೃತಿವೈಕಲ್ಯವು ಬರದಂತೆ ದತ್ತನು, ಕರ್ಮಬಂಧದಿಂದ ಕಪಿಲನು ಸಂರಕ್ಷಿಸಲಿ! ಸನತ್ಕುಮಾರರೂಪ ಹರಿಯು ಅಯೋಗ್ಯ ವಿಷಯಗಳಿಂದಲೂ, ಹಯಗ್ರೀವನು ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ತಿಳಿಯದೆ ನಡೆಯುವ ದೇವಹೇಲನಾದಿಗಳಿಂದಲೂ, ಮಹಿದಾಸನು ಹರಿಸರ್ವೋತ್ತಮತ್ವ ಜ್ಞಾನ ವಿಸ್ಮರಣೆದಿಂದಲೂ, ಕೂರ್ಮನು ನರಕದಿಂದಲೂ, ಧನ್ವಂತರಿಯು ಅಪಥ್ಯದಿಂದಲೂ, ಋಷಭನು ಶೀತೋಷ್ಣಾದಿ ದ್ವಂದ್ವಗಳಿಂದಲೂ, ಯಜ್ಞನು ಕ್ಷುದ್ರ ಸ್ವರ್ಗಾದಿ ಸುಖಾಶೆಯಿಂದಲೂ, ಶುಕ್ಲಕೇಶ ಯುಕ್ತ ಬಲರಾಮನಾದ ಶೇಷನು ಕ್ರೋಧವಶದಿಂದಲೂ, ವೇದವ್ಯಾಸನು ಅಜ್ಞಾನ ದಿಂದಲೂ, ಬುದ್ಧನು ಪಾಖಂಡಮತದಿಂದಲೂ, ಧರ್ಮರಕ್ಷಣಾವತಾರನಾದ ಕಲ್ಕಿಯು ಕಲಿಕಾಲ ಮಲದಿಂದಲೂ ನನ್ನನ್ನು ಸಂರಕ್ಷಿಸಲಿ!

ಪ್ರಾತಃಕಾಲದಿ ಕೇಶವನು, ಆ ಸಂಗವದಲ್ಲಿ ವೇಣುಪಾಣಿಗೋವಿಂದನು, ಮಧ್ಯಂದಿನದಿ ಶಕ್ತಿಧರನಾರಾಯಣನು, ಅಪರಾಹ್ನದಲ್ಲಿ ಚಕ್ರಪಾಣಿ ವಿಷ್ಣುವು, ಸಾಯಂಕಾಲದಿ ಮಾಧವನು, ರಾತ್ರಿ ಪ್ರಥಮಯಾಮದಿ ಹೃಷಿಕೇಶನು, ಅರ್ಧರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಪದ್ಮನಾಭನು ನನ್ನನ್ನು ಪೊರೆಯಲಿ! ಶ್ರೀವತ್ಸವಕ್ಷಸ್ಕನಾದ ಈಶನು ಅಪರರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿಯೂ ಖಡ್ಗಧಾರಿ ಜನಾರ್ದನನು ಅರುಣೋದಯದಲ್ಲಿಯು ಸಂಧ್ಯಾಕಾಲಗಳಲ್ಲಿ ದಾಮೋದರನು ಸೂರ್ಯೋದಯಸನ್ನ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಕಾಲಮೂರ್ತಿಯಾದ ವಿಷ್ಣುವು ನನ್ನನ್ನು ಸಂರಕ್ಷಿಸಲಿ!

ಹೇ ಸುದರ್ಶನಚಕ್ರವೇ! ಪ್ರಳಯಕಾಲಾಭೀಲವಹ್ನಿಜ್ವಾಲೆಯಂತೆ ಉರಿಯುತ್ತಾ ಶ್ರೀಶನಿಂದ ಪ್ರೇರಿತವಾಗಿ ನೀನು ಕಾಡುಗಿಚ್ಚು ಹುಲ್ಲಿನನ್ನಂತೆ ದೈತ್ಯ-ಸೈನ್ಯವನ್ನು ದಹಿಸಿ ನಾಶಪಡಿಸುವೆ. ಶ್ರೀಹರಿಯ ದಿವ್ಯಜ್ಞಾನವನ್ನು ಕೊಡು. ಹೇ ಕೌಮೋದಕಿ! ವಜ್ರಾಯುಧದಂತೆ ಕಿಡಿಗಳನ್ನು ಕಾರುತ್ತಾ ಕೂಷ್ಮಾಂಡ ವೈನಾಯಕ ಯಕ್ಷರಕ್ಷೋ ಭೂತ ಗ್ರಹಗಳನ್ನು ಸದೆಬಡಿದು ಪುಡಿಮಾಡು! ಎಲೌ ಪಾಂಚಜನ್ಯವೇ! ಯಾತುಧಾನ ಪ್ರಮಥ ಪ್ರೇತಮಾತೃಪಿಶಾಚ ಬ್ರಹ್ಮರಾಕ್ಷಸರೂ ದೃಷ್ಟಿದುಷ್ಟವಾದ ಗ್ರಹಗಳೂ ನಿನ್ನ ಭಯಂಕರ ಧ್ವಾನವನ್ನು ಕೇಳಿ ಎದೆಯೊಡೆದು ಓಡಿಹೋಗುವರು. ಸಂಸಾರಾರ್ಣವದಲ್ಲಿ ಪತಿತನಾದ ನನ್ನನ್ನು ಉದ್ಧರಿಸಿ ಕಾಪಾಡು! ಹೇ ನಂದಕ! ನಿನ್ನ ತೀಕ್ಷ್ಣಧಾರೆಯಿಂದ ನನ್ನ ಶತ್ರುಗಣವನ್ನು

ಖಂಡಿಸು. ಶತಚಂದ್ರ ನನ್ನ ಶತ್ರುಗಳ ಕಣ್ಣು ಕೆಡಿಸಿ ನನ್ನ ಪಾಪಗಳನ್ನು ನಾಶಮಾಡು.

ಗ್ರಹಗಳಿಂದಲೂ, ಕೇತುಗಳಿಂದಲೂ, ನರರಿಂದಲೂ, ಸರ್ಪವೃಶ್ಚಿಕಗಳಿಂದಲೂ, ಭೂತ ಪಿಶಾಚಿಗಳಿಂದಲೂ, ವ್ಯಸನಗಳಿಂದಲೂ ನಮಗೆ ಒದಗಬಹುದಾದ ವಿಪತ್ತೆಲ್ಲಾ ಭಗವಂತನ ನಾಮರೂಪಾಯುಧಗಳ ಸಂಕೀರ್ತನದಿಂದ ತತ್‌ಕ್ಷಣವೇ ನಷ್ಟವಾಗಲಿ! ನನ್ನ ಮಂಗಳಕಾರ್ಯ ವಿರೋಧಿಜನರೆಲ್ಲ ನಷ್ಟರಾಗಲಿ!

ಪೂಜ್ಯನಾದ ಗರುಡನು ಸಾಮವೇದದಲ್ಲಿ ಪ್ರಥಿತನಾಗಿರುವನು. ಹರಿನಿವೇದಿತಾಶನನಾದ ವಿಷ್ವಕ್ಸೇನನು ವಿಷ್ಣುಪಾರ್ಷದಮುಖ್ಯನಾಗಿರುವನು. ಅವರೀರ್ವರು ನನ್ನನ್ನು ರಕ್ಷಿಸುತ್ತಿರಲಿ!

ಶ್ರೀಹರಿಯ ನಾಮ, ಅವನ ದಿವ್ಯರೂಪ, ವಾಹನ ಪಾರ್ಷದ ಭೂಷಣಾಯುಧಗಳು ನಮ್ಮ ಬುದ್ಧೀಂದ್ರಿಯ ಪ್ರಾಣಗಳನ್ನು ಕಾಪಾಡಲಿ! ನಮ್ಮ ವಿಪತ್ತೆಲ್ಲವೂ ದೂರವಾಗಲಿ!

ಸದಸದ್ರೂಪನಾದ ಜಗವನ್ನು ಸೃಜಿಸಿ, ಅದರಲ್ಲಿ ಪ್ರವೇಶಿಸಿ, ಪ್ರೇರಕನಾಗಿ ಸರ್ವಸ್ವಾಮಿಯಾದ ಶ್ರೀಹರಿಯ ವಿರಾಜಿಸುವನು ಎಂಬ ಈ ಸತ್ಯವನ್ನು ಹಿಡಿದು ಶಪಥ ಮಾಡುವೆನು 'ಇದರಿಂದ ನನ್ನ ಉಪದ್ರವಗಳೆಲ್ಲವೂ ನಾಶವಾಗಲಿ!' ಸರ್ವಬಿಂಬನು, ಸರ್ವತ್ರವ್ಯಾಪ್ತನು ಆದ ಶ್ರೀಹರಿಯು ಸ್ವಗತಭೇದ ವಿವರ್ಜಿತನಾಗಿ ತನ್ನ ಆಯುಧ ಭೂಷಣಾದಿಗಳಿಗೆ ನಿಯಾಮಕನು, ಶಕ್ತಿಪ್ರದನು ಆಗಿರುವನು. ಶ್ರೀಹರಿಯೇ ಸರ್ವೋತ್ತಮನು, ಸರ್ವಜ್ಞನು ಎಂಬ ಸತ್ಯವಚನದ ಬಲದಿಂದ ಶ್ರೀಶನು ಸರ್ವದೇಶಕಾಲಾವಸ್ಥೆಗಳಲ್ಲಿಯೂ ನನ್ನನ್ನು ಸಲಹುತ್ತಿರಲಿ!

ದಿಕ್ಕುವಿದಿಕ್ಕುಗಳಿಂದ, ಮೇಲಿಂದ ಕೆಳಗಿಂದ, ಒಳಗಿಂದ ಹೊರಗಿಂದ ಬರಬಹುದಾದ ಭಯವನ್ನು ನಿವಾರಿಸಿ, ತನ್ನ ದಿವ್ಯ ತೇಜೋರಾಶಿಯಲ್ಲಿ ಸೂರ್ಯಾದಿಗಳು ನಿಸ್ತೇಜಸ್ಕರಾಗುವಂತೆ ಬೆಳಗುವ ಲಕ್ಷ್ಮೀನೃಸಿಂಹನು ನನ್ನನ್ನು ಸಂರಕ್ಷಿಸಲಿ!

ಇಂದ್ರನೇ ಈ ನಾರಾಯಣವರ್ಮನನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸು. ಇದನ್ನು ಕವಚದಂತೆ ಧರಿಸು. ಅಸುರ ಸೇನಾಪತಿಗಳನ್ನು ಅನಾಯಾಸವಾಗಿ ಜಯಿಸು.

ಈ ನಾರಾಯಣ ಕವಚವನ್ನು ಜಪಿಸಿ ಸಿದ್ಧಿಯನ್ನು ಪೊಂದಿದವನು ನೋಡಿದರೆ ಸಾಕು, ಪದದಿಂದ ಮುಟ್ಟಿದರೆ ಸಾಕು, ಸರ್ವಭಯದಿಂದಲೂ ಮುಕ್ತರಾಗಿ ಜನರು ಸುಖಿಸುವರು. ಈ ವಿದ್ಯೆಯನ್ನು ಧರಿಸಿದವನಿಗೆ ರಾಜ ಚೋರಗ್ರಹಾದಿಗಳಿಂದ ಭಯವಿಲ್ಲ. ಈ ವಿದ್ಯೆಯನ್ನು ಧರಿಸಿದ ಕೌಶಿಕನೆಂಬ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನೂ ಮರುಧನ್ವದಲ್ಲಿ ಪ್ರಯಾಣಿಸುತ್ತಿದ್ದು, ಯೋಗದಿಂದ ಶರೀರವನ್ನು ಬಿಟ್ಟನು. ಚಿತ್ರರಥನೆಂಬುವ ಗಂಧರ್ವ ರಾಜನು ಸ್ತ್ರೀಯರಿಂದ ಕೂಡಿ ವಿಮಾನದಲ್ಲಿ ಸಂಚರಿಸುತ್ತಾ ಆ ವಿಪ್ರನ ಶರೀರವಿದ್ದ ಮರುಭೂಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಬರುತ್ತಲೇ ವಿಮಾನವು ಕೆಳಗೆ ಪತಿತವಾಯಿತು. ಅಲ್ಲೇ ಸಮೀಪದಲ್ಲಿ ವಾಲಖಿಲ್ಯರೆಂಬ ಋಷಿಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ಅವರ ವಚನದಂತೆ ಚಿತ್ರರಥನು ಸರಸ್ವತೀ ನದಿಯಲ್ಲಿ ಆ ವಿಪ್ರನ ಅಸ್ಥಿಗಳನ್ನು ಹಾಕಿ, ಸ್ನಾನವನ್ನು ಮಾಡಿ ಬರಲು ಅವನ ವಿಮಾನವು ಮತ್ತೆ ಹಾರತೊಡಗಿತು. ಆಗ ಚಿತ್ರರಥನು ತನ್ನ ನಿಲಯವನ್ನು ಕುರಿತು ಹೊರಟು ಹೋದನು.

ರಾಜನ್! ಗುರುಗಳು ಪ್ರಸಾದ ಪುರಸ್ಸರವಾಗಿ ಉಪದೇಶಿಸಿದ ವಿದ್ಯೆಯೇ ಫಲಪ್ರದವಾಗುವುದು, ಗುರುಶಿಷ್ಯರು ಯೋಗ್ಯರಾಗಿರುವುದು. ಗುರುಕುಲವಾಸ ಸಂಪ್ರಾಪ್ತಿಯು ಕೂಡ ವಿದ್ಯೆಯು ಫಲಿಸಲು ಕಾರಣಗಳೆನಿಸಿವೆ.

ಇಂತು ಇಂದ್ರನು ವಿಶ್ವರೂಪಾಚಾರ್ಯನಿಂದ ಕಲಿತ ಹಯಗ್ರೀವ ಬ್ರಹ್ಮವಿದ್ಯೆಯ ಸಹಾಯದಿಂದ ರಕ್ಕಸರನ್ನು ಗೆದ್ದು ತ್ರಿಲೋಕರಾಜ್ಯವನ್ನು ಪಾಲಿಸಿ ಸುಖಿಸಿದನು.

ಪ್ರಾತಃಕಾಲದಲ್ಲಿ ಈ ಮಂತ್ರರಾಜವನ್ನು ಪಠಿಸುವವನು ಮತ್ತು ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದ ಧರಿಸಿದವನು ಸಮಸ್ತ ಭೂತಗಳಿಂದ ಪೂಜಿತನಾಗುವನು. ಅವನಿಗೆ ಯಾವ ಭಯವೂ ಇರುವುದಿಲ್ಲ.

೯. ವೃತ್ರಪೀಡೆ–ದೇವಕೃತ ನಾರಾಯಣ ಸ್ತುತಿ

ಶ್ರೀಶುಕನು ಹೇಳಿದನು–

ಆ ವಿಶ್ವರೂಪನಿಗೆ ಸೋಮಪೀಥ, ಸುರಾಪೀಥ, ಅನ್ನಾದವೆಂಬ ಮೂರು ತಲೆಗಳಿದ್ದವು. ಅವನು ರೋಚನಿ ಪುತ್ರನಾದ್ದರಿಂದ ಅಸುರ ಪಕ್ಷಪಾತಿಯಾಗಿದ್ದನು. ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಸ್ವಾಹಾಕಾರದಿಂದ ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಹವಿರ್ಭಾಗವನ್ನು ನೀಡುವ ಮಂತ್ರವನ್ನುಚ್ಚರಿಸಿದರೂ, ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ಆ ಭಾಗಗಳೆಲ್ಲವನ್ನು ರಾಕ್ಷಸರಿಗೆಂದು ಸಂಕಲ್ಪಿಸಿ ಹೋಮಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. ಅವನ ಧರ್ಮ ಕಾಪಟ್ಯವನ್ನರಿತು ಅವನು ಮಾಡಿದ ದೇವಹೇಲನವನ್ನು ಸಹಿಸಲಾರದೆ ಇಂದ್ರನು ಎಂದಿಗಾದರೂ ಇವನಿಂದ ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಪ್ರಾಣಭಯವು ಉಂಟಾಗುವುದೆಂದು ಹೆದರಿ, ವಿಶ್ವರೂಪನ ತಲೆಗಳನ್ನು ಖಂಡಿಸಿದನು. ಆಗ ಅವನ ಸೋಮಪೀಥ, ಶಿರವು ಕಪಿಂಜಲವೆಂಬ ಪಕ್ಷಿ ಆಯಿತು. ಸುರಾಪೀಥವು ಕಲವಿಂಕವಾಯಿತು. ಅನ್ನಾದವು ತಿತ್ತಿರಿಪಕ್ಷಿ ಆಯಿತು. ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯೆಯು ಇಂದ್ರನನ್ನು ಕಾಡಲಾರಂಭಿಸಿತು. ದೋಷನಿವಾರಣಾ ಸಮರ್ಥನಾದರೂ ಇಂದ್ರನು ಲೋಕಾಪವಾದ ಭೀತಿಯಿಂದ ಒಂದು ವರ್ಷ ಆ ಪೀಡೆಯನ್ನನುಭವಿಸಿ ಕೊನೆಗೆ ಅದನ್ನು ನಾಲ್ಕು ಭಾಗವನ್ನಾಗಿ ವಿಭಜಿಸಿ ಭೂಮಿ, ಜಲ, ವೃಕ್ಷ, ನಾರಿಯರಿಗೆ ಹಂಚಿಕೊಟ್ಟು, ಶ್ರೀಹರಿದಯದಿಂದ ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯಾಪಾಪನಿರ್ಮುಕ್ತನಾದನು.

ಖಾತಪೂರವರನ್ನು ಪಡೆದ ಭೂಮಿಯು ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯೆಯು ಚತುರ್ಥಾಂಸವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿತು. ಅದರಲ್ಲಿ ಆ ದೋಷವು ಸೌಳಿನ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತಿದೆ. ಛೇದರೋಹವರವನ್ನು ಪೊಂದಿದ ವೃಕ್ಷಗಳಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯೆಯು ಗೋಂದಿನ ರೂಪದಿಂದ ಕಾಣಬರುವುದು. ಪಂಚಭೂತಗಳಲ್ಲಿ ತಾನೇ ಬಹುಲವಾಗಿರುವ ವರವನ್ನು ಪಡೆದ ಜಲದಲ್ಲಿ ಆ ಪಾಪವು ಬುದ್ಬುದಫೇನರೂಪದಿಂದ ಕಾಣಿಸುವುದು. ಸ್ತ್ರೀಯರು ಶಶ್ವದ್ವಿಷಯಸೇವಾವರವನ್ನು ಪೊಂದಿ ತೆಗೆದುಕೊಂಡ ಪಾಪಭಾಗವು ಮಾಸಮಾಸದಲ್ಲಿ ರಜೋರೂಪವಾಗಿ ಕಾಣುವುದು.

ಅನಂತರದಲ್ಲಿ ವಿಶ್ವರೂಪನ ಜನಕನಾದ ತ್ವಷ್ಟನು ಇಂದ್ರನಲ್ಲಿ ಕುಪಿತನಾಗಿ 'ಇಂದ್ರಶತ್ರೋ ವರ್ಧಸು. ಅಲಸ್ಯವನ್ನು ತ್ಯಜಿಸು! ಶತ್ರುವನ್ನು ಸಂಹರಿಸು!' ಎಂಬ ಮಂತ್ರದಿಂದ ದಕ್ಷಿಣಾಗ್ನಿಯಲ್ಲಿ ಹೋಮಿಸಿದನು. ಮಂತ್ರವನ್ನುಚ್ಚರಿಸುವಾಗ ನಡೆದ ಸ್ವರವ್ಯತ್ಯಾಸದಿಂದ

ತ್ವಷ್ಟನಿಗೆ ಅಭಿಮತಸಿದ್ಧಿಯಾಗದೆ ವಿಪರೀತವೇ ಆಯಿತು 'ಇಂದ್ರನಿಗೆ' ಎಂದಾಗದೆ 'ಇಂದ್ರ ಶತ್ರುವೇ!' ಎಂದಾದ್ದರಿಂದ ಇಂದ್ರ ಸಂಹೃತನಾಗಲು ಅರ್ಹನಾದ ವೃತ್ರನು ಅಗ್ನಿಕುಂಡ ದಿಂದೆದ್ದು ಬಂದನು. ಪ್ರಳಯಕಾಲದ ಕೃತಾಂತನಂತೆ ಲೋಕಭಯಂಕರರೂಪನಾದ ಆ ಪುತ್ರನು ದಿನದಿನ ವರ್ಧಮಾನನಾಗಿ ಲೋಕನಾಶಕನೆನಿಸಿದನು. ಸಂಧ್ಯಾಕಾಲದ ಅರುಣ ಮೇಘಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಸುಟ್ಟ ಬೆಟ್ಟದಂತೆ ಕಾಣುವ ವೃತ್ರಾಸುರನು ಕಾದ ತಾಮ್ರದ ತಂತಿಗಳಂತೆ ಕೆಂಪಾದ ಕೇಶಶ್ಮಶ್ರುಗಳಿಂದಲು, ಮಧ್ಯಾಹ್ನ ಸೂರ್ಯನಂತೆ ತೀಕ್ಷ್ಣಕಾಂತಿ ಯನ್ನು ಕಾರುವ ಕಣ್ಣುಗಳಿಂದಲು ಲೋಕಭೀಕರನಾಗಿ ವ್ಯಾಪಿಸಿ ನಿಂತನು. ಉರಿಯುವ ತ್ರಿಶೂಲವನ್ನೆತ್ತಿ ಪಿಡಿದು ಗರ್ಜಿಸುತ್ತಾ, ಕುಣಿಯುತ್ತಾ, ಬರುವ ವೃತ್ರನ ಪದಾಘಾತದಿಂದ ಭೂಮಿ ಕಂಪಿಸಿತು. 'ಆ' ಎಂದು ಗುಹೆಯಂತೆ ತೆರೆದ ಬಾಯಿಯಿಂದ ಆಕಾಶವನ್ನು ನುಂಗು ವನೋ ಚಾಚಿದ ನಾಲಿಗೆಯಿಂದ ನಕ್ಷತ್ರಗಳನ್ನು ನೆಕ್ಕುವನೋ ಮೂರು ಲೋಕಗಳನ್ನು ಕೈಗಳಿಂದ ಹಿಡಿದು ಹಿಂಡುವನೋ ಎಂಬಂತೆ ಕರಾಳದಂಷ್ಟ್ರಾ ಕುಟಿಲವಾದ ಮುಖವನ್ನು ತೆರೆದು, ಆಕಳಿಸಿ, ವೇಗದಿಂದ ಬರುತ್ತಿರುವ ವೃತ್ರನನ್ನು ನೋಡಿ ಜನರು ಹಾಹಾಕಾರವನ್ನು ಮಾಡಿ ದಿಕ್ಕೆಟ್ಟು ಓಡಿದರು. ಲೋಕವನ್ನೆಲ್ಲ ಆವರಿಸಿ ನಿಂತ ಆ ದುಷ್ಟನು ವೃತ್ರನೆಂಬ ಹೆಸರನ್ನು ಸಾರ್ಥಕಗೊಳಿಸಿದನು. ಆ ಪಾಪಿಯನ್ನು ಕೊಲ್ಲಲು ಬಂದ ದೇವಯೋಧರ ವಿವಿಧಾಯುಧಗಳನ್ನು ಅವನು ನುಂಗಿಬಿಟ್ಟನು. ಅದನ್ನು ನೋಡಿ ಆಶ್ಚರ್ಯಶೋಕ ಮಗ್ನರಾದ ದೇವತೆಗಳು ಆದಿಪುರುಷನನ್ನು ಶರಣು ಪೊಂದಿ ಹೋಗಿ ಇಂತು ನುತಿಸಿದರು—

ವಾಯುಗಗನಾಗ್ನಿಜಲಭೂಧೇವತೆಗಳು, ಬ್ರಹ್ಮಾದಿಗಳು ಮೊದಲಾದ ನಮಗೆಲ್ಲ ಪ್ರಳಯಪ್ರದಳಾದ ದುರ್ಗಾದೇವಿಯು ಅಂತಕಳೆನಿಸಿರುವಳು. ಮೂಲಪ್ರಕೃತಿನಿಯಾಮಕ ಳಾದ ದುರ್ಗೆಯು ಕೂಡ ಶ್ರೀಹರಿಯ ವಶದಲ್ಲಿರುವಳು ಮತ್ತು ಅವನಿಗಂಜುವಳು. ಇಂತಹ ದುರ್ಗಾರಮಣನಾದ ಶ್ರೀಹರಿಯು ನಮಗೆ ರಕ್ಷಕನಾಗಲಿ! ಪರಿಪೂರ್ಣಕಾಮ ನಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಕುತೂಹಲರಹಿತನು, ಸ್ವರೂಪಾನಂದಮಯನಾದ್ದರಿಂದ ನಿಷ್ಪಕ್ಷ ಪಾತಿಯು ಆದ ಶ್ರೀಹರಿಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಅನ್ಯರನ್ನು ಬೇಡುವವನು, ನಾಯಿಯ ಬಾಲವನ್ನು ಪಿಡಿದು ನದಿಯನ್ನು ದಾಟಪೋದವನಂತೆ ಮೂರ್ಖನೇ ಸರಿ! ವೈವಸ್ವತಮನುರಾಜನು ಪ್ರಳಯೋದಧಿಯಲ್ಲಿ ಮುಳುಗದಂತೆ ಭೂಮಯನೌಕೆಯನ್ನು ಯಾವ ಸ್ವಾಮಿಯು ಕೋಡಿಗೆ ಕಟ್ಟಿ, ಕಷ್ಟಸಮುದ್ರದಿಂದ ಪಾರಾದನೋ ಅಂತಹ ಸ್ವಚ್ಛನಾದ ಮತ್ಸ್ಯರೂಪೀ ಹರಿಯು ಈಗ ವೃತ್ರನ ದುರಂತ ಚಿಂತಾಸಾಗರದಿಂದ ನಮ್ಮನ್ನು ಪಾರುಮಾಡಿ ರಕ್ಷಿಸಲಿ! ಆದಿಸೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಕೃತ್ಯಾತ್ಮಕ ವಾಯುವೇಗದಿಂದ ಭಯಂಕರ ತರಂಗಸಂಘಾತ ಸಂಕುಲವಾದ ಪ್ರಳಯ ಜಲಧಿಯಂತೆ ಪುಟ್ಟಿದ ಕಮಲದಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮನು ಜನಿಸಿ ಶ್ರೀಹರಿ ಯನ್ನು ನುತಿಸಿ ಜೀವಸಹಜ ಗುಣವೆನಿಸಿದ ಭಯವನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿದನು. ಅಂತಹ ಬ್ರಹ್ಮನಿಗೂ ಅಭಯಪ್ರದನಾದ ಶ್ರೀಹರಿಯು ಈಗ ನಮ್ಮನ್ನು ವೃತ್ರಭಯದಿಂದ ರಕ್ಷಿಸಲಿ! ಸರ್ವೇಶನಾದ ಶ್ರೀರಮಣನು ಪ್ರಕೃತಿಯಿಂದ ಕೂಡಿ ಸೃಜಿಸಿದುದನ್ನೇ ನಾವು ಅವನ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದ ಸೃಜಿಸುತ್ತಿರುವೆವು. ಅವನನ್ನು ನೋಡಿಯು, ಅವನ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು

ಸಾಕಲ್ಯೇನ ತಿಳಿಯಲಾರದೆ, ಕೇವಲ ಕೆಲವು ಲಕ್ಷಣಗಳನ್ನು ತಾರತಮ್ಯದಿಂದ ಅರಿತು ಯಥಾಯೋಗ್ಯವಾಗಿ ನುತಿಸುವೆವು. ತನ್ನ ಇಚ್ಛೆಯಿಂದ ದೇವ ಮನುಜ ಮೃಗ ಮೀನರೂಪ ನಾದರೂ ನಿರ್ವಿಕಾರನಾಗಿರುವ ಶ್ರೀಹರಿಯು ಶತ್ರುಕೃತಪೀಡೆಯಿಂದ ನೊಂದು ಬಂದ ನಮ್ಮನ್ನು ತನ್ನ ದಾಸರೆಂದು ಸ್ವೀಕರಿಸಿ ರಕ್ಷಿಸಲಿ! ಅವನಿಂದ ಭಿನ್ನರಾಗಿ, ಅವನೇ ಕುಲದೈವ ವೆಂದು ನಂಬಿ, ಅವನಿಗೇ ಶರಣಾಗತರಾದ ನಮ್ಮನ್ನು ಆ ಪರಮಪುರುಷನು ಮಹಾ ಮಹಿಮನು ಜಗದಾದಿಕಾರಣನಾದ ನಾರಾಯಣನು ಸಂರಕ್ಷಿಸಲಿ!–ಎಂದು ದೇವತೆಗಳು ಸ್ತುತಿಸಲು ಕೇಳಿ ಶ್ರೀಹರಿಯು ಪಶ್ಚಿಮದಿಕ್ಕನ್ನು ಬೆಳಗುತ್ತಾ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷನಾದನು. ಶಂಖಚಕ್ರ ಗದಾಧರನು, ವಾಸುದೇವಾದಿ ಷೋಡಶ ಶಕ್ತಿಯುಕ್ತನು, ಪ್ರಕೃತಿ ಪುರುಷರೂಪ ಶ್ರೀವತ್ಸ ಕೌಸ್ತುಭಭೂಷಣನು, ವಿಕಸಿತ ಕಮಲೇಕ್ಷಣನು ಆದ ಶ್ರೀಹರಿಯನ್ನು ನೋಡಿ ಪರಮಾ ನಂದಭರಿತರಾಗಿ, ದೇವತೆಗಳೆಲ್ಲರೂ ಸಾಷ್ಟಾಂಗವಾಗಿ ಬಾಗಿ, ನಿಂತು, ಇಂತು ಪೊಗಳಿದರು–

'ಹೇ ಶ್ರೀಶ! ಯಜ್ಞಫಲಪ್ರದನು, ಯಜ್ಞದ್ರವ್ಯನಿಯಾಮಕನು ಯಜ್ಞಮುಖ್ಯ ಭೋಕ್ತನಾದ ನಿನಗೆ ನಮಸ್ಕಾರವು. ಅಜ್ಞಾನದಿಂದ ಜೀವರನ್ನು ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ಬಂಧಿಸು ವವನು, ಜ್ಞಾನವನ್ನು ದಯಪಾಲಿಸಿ ಬಿಡಿಸುವವನು ನೀನೇ. ನೀನೇ ಸ್ವತಂತ್ರ ಕರ್ತನು. ಶುದ್ಧಜ್ಞಾನಾನಂದಾತ್ಮಕನು. ಎಲ್ಲ ನಾಮಗಳು ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ನಿನ್ನನ್ನೇ ಪೇಳುವುವು. ದೇವ ಪಿತೃನರಕಲೋಕಗಳಿಗಿಂತಲು ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದ ನಿನ್ನ ಪರಮಪದವನ್ನು ನಿನ್ನ ಮಗನಾದ ಬ್ರಹ್ಮನಿಂದ ಸೃಷ್ಟವಾಗಿ ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ನರಳುವ ನರನೆಂತು ತಿಳಿಯುವನು? ಜ್ಞಾನಿಗಳೇ ಆ ವೈಕುಂಠಾದಿ ಲೋಕವನ್ನು ಸೇರಲರ್ಹರಾಗಿರುವರು. 'ಓಂ ನಮೋ ಭಗವನ್! ನಾರಾ ಯಣ! ವಾಸುದೇವ! ಪರಮಪುರುಷ! ಮಹಾನುಭಾವ! ಪರಮಮಂಗಲ! ಪರಮ ಕಾರುಣಿಕ! ಪರಮಹಂಸ! ಪಾಹಿ! ಪಾಹಿ!' ಎಂದು ಪರಿವ್ರಾಜಕರು ಪರಮಯೋಗ ಸಮಾಧಿ ಯಲ್ಲಿ, ಪರಿಪರಿ, ಪರಿಭಾವಿಸಲು, ಅವರಿಗೆ ಪರಮಾನುಗ್ರಹವನ್ನು ಮಾಡಿ, ಪರಮ ಪ್ರಮೇಯವನ್ನು ತಿಳಿಸಿ, ಅಜ್ಞಾನ ಕಪಾಟವನ್ನು ತೆಗೆದು, ಸ್ವರೂಪಜ್ಞಾನ ಸುಖವನ್ನು ತೋರಿ, ಪೊರೆಯುವ ನಿನ್ನ ಲೀಲೆಯು ಪರಮಾಶ್ಚರ್ಯಕರವಾಗಿದೆ. ಯಾರ ಸಹಾಯ ವಿಲ್ಲದೆ, ಎಲ್ಲಿಯೂ ಆಧಾರವಾಗಿ ಪಡೆದು ನಿಲ್ಲದೆ, ಪ್ರಾಕೃತ ಶರೀರಾದಿಗಳಿಲ್ಲದೆ ನೀನು ಸೃಜಿಸಿ ಪಾಲಿಸಿ ಸಂಹರಿಸುವೆ. ಆದರೂ ನಮ್ಮ ಸಹಾಯವನ್ನು ಪೊಂದಿ, ಪ್ರಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ನಿಂತು ಶರೀರಗುಹಾಗತನಾಗಿ ತೋರುವ ನಿನ್ನ ಮಹಾಮಹಿಮೆಯು ಅಚಿಂತ್ಯವೇ ಸರಿ! ಈ ಸಂಸಾರಕೂಪದಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದು ನರಳುವ ಮನುಜನು ಅಸ್ವತಂತ್ರನಾಗಿರವಾಗ ತಾನು ಮಾಡಿದ ಪುಣ್ಯಪಾಪಗಳ ಫಲವನ್ನು ತನಗೆ ಬೇಕಾದಂತೆ ಬೇಡಿ ಪಡೆಯಲು ಅಥವಾ ಬಿಡಲು ಸಮರ್ಥನಾಗುವನೇ? ಎಂದಿಗೂ ಇಲ್ಲ. ನೀನಾದರೋ ಪೂರ್ಣಾನಂದನು, ಸ್ವರಮಣನು, ಶುದ್ಧಜ್ಞಾನಸ್ವರೂಪನು. ಆದ್ದರಿಂದಲೇ ನಿನಗೆ ಕರ್ಮಫಲ ಲೇಪವು ಇರುವುದಿಲ್ಲ. ಜೀವ ವಿಲಕ್ಷಣನು ಸ್ವತಂತ್ರನು ಆದ ನಿನಗೆ ಕುಶಲ ಸ್ವೀಕಾರವು, ಅಕುಶಲ ಪರಿತ್ಯಾಗವು, ಸಹಜವಾಗಿದೆ. ಜೀವನಿಗೆ ಹಾಗೆ ಮಾಡಲು ಬರಲಾರದು. ನೀನು ಅಪ್ರಮೇಯ ಮಹಿಮನು, ಕುತರ್ಕ ದೂಷಿತ ಮತಿ ವಿಚಾರದೂರನು, ನಿಷ್ಕಪಟನು,

ಅಪರಿಚ್ಛಿನ್ನ ಅನಂತಕಲ್ಯಾಣಗುಣಪೂರ್ಣನು, ಅಘಟ್ಯ ಘಟನಾ ಸಮರ್ಥನು ಆದ್ದರಿಂದ ದೇವದತ್ತಾದಿ ಜೀವರಂತೆ, ದೇಹದಲ್ಲಿದ್ದರೂ ನಿನಗೆ ಪ್ರಾಕೃತಗುಣ ಲೇಪವಾಗಲಿ, ಕರ್ಮ ಫಲರೂಪ ಸುಖದುಃಖಾದಿಗಳಾಗಲಿ, ಸ್ವರೂಪದ್ವಯಗತ ಭೇದವಾಗಲಿ ಇಲ್ಲ. ಹಗ್ಗವನ್ನು ನೋಡಿ ಹಾವೆಂದು ಕೆಲವರು, ಹಾರವೆಂದು ಕೆಲವರು ತಿಳಿಯುವರು. ಅವರು ಅನ್ಯಥಾ ಜ್ಞಾನಿಗಳೇ ಸರಿ. ಯಥಾರ್ಥ ಜ್ಞಾನಿಗಳು ನಿನ್ನನ್ನು ಸರ್ವವಸ್ತುಗತನೆಂದು, ಸರ್ವವಸ್ತುವಿಲ ಕ್ಷಣನೆಂದು, ಸರ್ವವಸ್ತು ನಿಯಾಮಕನೆಂದು, ಸರ್ವಕಾರಣ ಕಾರಣನೆಂದು ಸರ್ವೇಶನೆಂದು ತಿಳಿಯುವರು, ನೀನೇ ಸರ್ವಗುಣ ಪ್ರಕಾಶಕನು, ನಿರ್ದೋಷನು ಹಾಗೂ ಸಂಸಾರ ನಿವ ರ್ತಕನು. ನಿನ್ನ ಮಹಿಮೆಯು ಅಮೃತ ಸಮುದ್ರದಂತೆ ಗಂಭೀರವು ಮಧುರವು ಅನಂತ ವಾಗಿದೆ. ಅಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನಮಾಡಿ ಪೂತಚಿತ್ತರಾದ ಸುಜನರು ವಿಷಯಸುಖವು ವಿಷಸಮವೆಂದ ರಿತು ಅದನ್ನು ಮರೆತು, ನಿನ್ನ ಸ್ಮರಣೆಯಿಂದ ಆನಂದಕಂದಲಿತ ಹೃದಯಾರವಿಂದರಾಗಿರು ವರು. ಮಧುಸೂಧನ! ತಮ್ಮ ಹಿತವನ್ನರಿತು ನಿನ್ನ ದಿವ್ಯ ಚರಣಾಂಬುಜಚಿಂತನಾಮೃತ ಪಾನ ವಿಶೇಷಮತ್ತಚಿತ್ತರಾದ ನಿನ್ನ ಏಕಾಂತ ಭಕ್ತರು ಮತ್ತೆ ಜನನ ಮರಣರೂಪ ಸಂಸಾರ ಗರ್ತದಲ್ಲಿ ಬೀಳಲಿಚ್ಛಿಸುವರೇ? ತ್ರಿಲೋಕನಾಥ! ತ್ರಿವಿಕ್ರಮ! ತ್ರಿನಯನೃಸಿಂಹ! ತ್ರಿಲೋಕ ಜನ ಮನೋಹರ! ಹರಚಿಂತಿತಪದಕಂಜ! ಕಂಜಜ ವಂದಿತ! ದಿತಿಸುರರೂ ನಿನ್ನ ಪರಾ ಕ್ರಮದ ಭಿನ್ನಾಂಶರೆನಿಸಿಹರು. ಅವರು ದುರ್ವಾರರಾಗಿರುವಾಗ ನಾನು ಸ್ವೇಚ್ಛೆಯಿಂದ ಶುಕ್ರಶೋಣಿತ ಸಂಪರ್ಕವಿಲ್ಲದೆ ವಿವಿಧ ರೂಪದಿಂದ ಅವತರಿಸಿ ದೈತ್ಯಧ್ವಂಸಿ ಎಂದು ಖ್ಯಾತನಾಗಿರುವೆ. ಅಂತೆಯೇ ಈ ವೃತ್ರಾಸುರನನ್ನೂ—ನಿನಗಿಷ್ಟನಾದೊಡೆ—ಸಂಹರಿಸು. ದೀನ ಬಂಧು! ನಿನ್ನವರಲ್ಲವೇ ನಾವು? ನಿನ್ನ ಚರಣ ನಲಿನ ಯುಗಲವನ್ನು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಯು, ನಿನ್ನ ಶಂಖಚಕ್ರ ಗದಾ ಪದ್ಮಗಳ ಚಿನ್ಹವನ್ನು ಶರೀರದಲ್ಲಿಯು, ನಿನ್ನ ಮಂಗಲ ನಾಮೋ ಚ್ಚಾರಣೆಯನ್ನು ವಚಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಯು ಧರಿಸಿ, ನಿನ್ನ ಕಿಂಕರರಾದ ನಮ್ಮನ್ನು ದಯಾರಸ ರಂಜಿತ ಕಟಾಕ್ಷದಿಂದ ವೀಕ್ಷಿಸು! ಅಮೃತ ಮಧುರ ಮಂದ್ರ ವಚನಗಳಿಂದ ಮಾತಾಡಿಸು! ನಮ್ಮ ಮನಸ್ತಾಪವನ್ನು ಹರಿಸು! ಆಪದ್ಧರಣ ಶೀಲ! ಸಕಲ ಜಗಜ್ಜನ್ಮಾದಿ ನಿಮಿತ್ತಕಾರಣನು, ಇಚ್ಛಾವಿನೋದನು, ಸಕಲ ಜೀವ ಹೃದಯ ಗುಹಾವಾಸಿಯು, ವಿಶ್ವವ್ಯಾಪಿಯು, ದೇಶಕಾಲ ದೇಹಾದಿ ಸರ್ವಪ್ರೇರಕನು, ಸರ್ವಜ್ಞನು, ಸಾಕ್ಷಾತ್ ಸರ್ವಸಾಕ್ಷಿಯು, ಆದ ಪರಮಾತ್ಮನೇ! ನಿನಗೆ ನಾವು ವಿಜ್ಞಾಪಿಸಿ ಹೇಳಬೇಕೇ? ಎಲ್ಲವೂ ನಿನಗೆ ಗೊತ್ತೇ ಇದೆ. ರವಿಗೆ ದೀಪ ಹಚ್ಚಿಟ್ಟಂತೆ, ಅಗ್ನಿಯ ಮುಂದೆ ಖದ್ಯೋತವು ಮೆರೆದಂತೆ ನಿನಗೆ ಹೇಳಿಕೊಡುವುದೇನೂ ಇಲ್ಲ. ನಿನ್ನ ಪಾದಕಮಲಚ್ಛಾಯೆಯನ್ನಾಶ್ರಯಿಸಿ ನಿಂತ ನಮ್ಮ ಸರ್ವತಾಪವನ್ನು ದೂರಮಾಡುವೆ—ಎಂದು ತಿಳಿದು, ವೃತ್ರಾಸುರನಿಂದ ರಕ್ಷಿಸೆಂದು, ಮೊರೆಯಿಡುತ್ತಿರುವೆವು. ಘೋರಸಂಸಾರ ಪರಿಶ್ರಮನಾಶಕನಿಗೆ ವೃತ್ರಪೀಡಾ ನಿವಾರಣೆಯು ಅತ್ಯಂತ ಸುಕರವೇ ಸರಿ! ಆ ಭುವನತ್ರಯ ದ್ರೋಹಿಯನ್ನು ನಿಗ್ರಹಿಸು. ಅವನು ನಮ್ಮ ಅಸ್ತ್ರಗಳನ್ನು ಹಾಗೂ ತೇಜಶಕ್ತಿಗಳನ್ನೂ ನುಂಗಿ ಬಿಟ್ಟಿರುವನು. ಪರಮ ಶುದ್ಧನು, ಭಕ್ತಿಪಾಶಬದ್ಧನು, ಪೂರ್ಣಾ ನಂದನು, ವಿಮಲ ಯಶಸ್ಸಾಂದ್ರನು, ಸರ್ವಸಾಕ್ಷೀಭೂತನು, ಪಕ್ಷಪಾತಾದಿ ದೋಷಾ

ಪೇತನು, ಸಜ್ಜನರಕ್ಷಕನು, ದುರ್ಜನಶಿಕ್ಷಕನು, ಲೀಲಾಜಾಲನಿರ್ಮಿತ ಜಗದ್ವ್ಯಾಪಾರನು, ಕಲ್ಯಾಣಗುಣಾಕೂಪಾರನು, ಭವಮಾರ್ಗಶ್ರಮ ನಿವಾರಕನು, ಮುಕ್ತಿಪ್ರದಾಯಕನು ಆದ ಶ್ರೀಹರೇ! ನಿನಗೆ ನಮಸ್ಕಾರವು!

ಎಂದು ನುತಿಸಿದ ದೇವತೆಗಳನ್ನು ನೋಡಿ ಶ್ರೀ ಭಗವಂತನು ಇಂತು ನುಡಿದನು–

ಎಲೌ! ದೇವತೆಗಳಿರಾ! ಈ ನನ್ನ ಸ್ತೋತ್ರವನ್ನು ಮಾಡಿದ ನಿಮ್ಮಲ್ಲಿ ಪ್ರೀತನಾಗಿರುವೆನು. ಈ ಸ್ತುತಿಯನ್ನು ಪಠಿಸುವವನಿಗೆ ಐಶ್ವರ್ಯವು, ವಿದ್ಯೆಯು, ಹಾಗೂ ಭಕ್ತಿಯು ಲಭಿಸುವುವು. ನನ್ನನ್ನು ನೋಡಿದವನಿಗೆ ದುರ್ಲಭವೆಂಬುದೊಂದಿಲ್ಲ. ಆದರೂ ಏಕಾಂತ ಭಕ್ತನು ನನ್ನಿಂದ ಭಕ್ತಿ ಜ್ಞಾನಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಇತರ ವಿಷಗಳನ್ನೆಂದಿಗೂ ಬೇಡುವುದಿಲ್ಲ. ಕಾಮಭಿಲಾಷೆಯು ನನ್ನನ್ನು ಪೊಂದಿಯೂ ತನ್ನ ಶ್ರೇಯವಾವುದೆಂಬುದನ್ನು ಮರೆತು ಸ್ವರ್ಗಾದಿ ವಿಷಯಸುಖವನ್ನೇ ಬೇಡುವನು. ನನ್ನನ್ನವನು ಬೇಡದಿರುವುದರಿಂದ ಅವನಿಗೆ ನಾನು ನಶ್ವರ ಫಲಗಳನ್ನೇ ಕೊಟ್ಟು ಕಳಹುವೆನು. ಆದ್ದರಿಂದಲೇ ಜ್ಞಾನಿಯು ತತ್ತದ್ಯೋಗ್ಯತೆಯನ್ನರಿತು ಜನರಿಗೆ ಜ್ಞಾನೋಪದೇಶವನ್ನು ಮಾಡಿ, ಅವರನ್ನು ಕರ್ಮಫಲ ವಿಮುಖರನ್ನಾಗಿರಿಸಿ ಕಾಪಾಡುವನು. ಶೀತಜ್ವರಾರ್ತನು ನೀರನ್ನು ಬೇಡಿದರೂ ಕೊಡದೆ ಪಥ್ಯವಾದ ಔಷಧಾದಿಗಳನ್ನೇ ಕೊಟ್ಟು ಕಾಪಾಡುವ ವೈದ್ಯನಂತೆ–ಜ್ಞಾನಿಯು ಕರ್ಮಗಳಿಂದ, ಮನಶ್ಶುದ್ಧಿಯಾಗವುದೆಂದು ತಿಳಿಯ ಹೇಳಿ, ಸುಜನರನ್ನು ನಿವೃತ್ತಿಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿಟ್ಟು ಕಾಪಾಡುವನು. ವೃತ್ರವಧೆಯು ನನ್ನ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಬಂದಿದೆ–ಅದೇ ನೀವು ಕೇಳಿರುವುದೂ ಆಗಿದೆ. ಒಳ್ಳೆಯದು. ಇಂದ್ರ! ನೀವೆಲ್ಲರೂ ದಧ್ಯಂಚ ಋಷಿಯನ್ನು ನೇರಿ ಅವನಿಂದ ವರವಾಗಿ ಅವರ ಶರೀರವನ್ನು ಬೇಡಿ; ವಿದ್ಯಾವ್ರತ ತಪಸ್ಸಾರವಾಗಿರುವ ಅವನ ಗಾತ್ರವು ವೃತ್ರವಧ ಕಾರಣವಾಗುವುದು. ದಧೀಚಿಯು ಪ್ರವರ್ಗ್ಯಾಖ್ಯವಿದ್ಯೆಯನ್ನೂ ಬ್ರಹ್ಮವಿದ್ಯೆಯನ್ನೂ ಧರಿಸಿ ದಕ್ಷನೆನಿಸಿದನು. ಅವನಿಂದ ಅಶ್ವಿನೀ ದೇವತೆಗಳು ಆ ವಿದ್ಯೆಗಳನ್ನು ಕಲಿತು ಅಮರರಾದರು. ಇಂದ್ರ ಭಯದಿಂದ ಅಶ್ವಶಿರನಾಗಿ ದಧೀಚಿಯು ತಾನು ಅಥರ್ವಣನಿಂದ ಕಲಿತ ನಾರಾಯಣ ಕವಚವನ್ನು ನಾಸತ್ಯದಸ್ರರಿಗೂ ಮತ್ತು ವಿಶ್ವರೂಪನಿಗೂ ಉಪದೇಶಿಸಿದ್ದನು. ಆ ವಿಶ್ವರೂಪನಿಂದಲಲ್ಲವೇ ನೀನೂ ನಾರಾಯಣವರ್ಮವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿದೆ? ಇರಲಿ; ಬೇಗ ಪೋಗಿ ದಧೀಚಿಯ ಗಾತ್ರವನ್ನು ಬೇಡಿ. ಆ ಧರ್ಮಜ್ಞನು ಇಲ್ಲ ಎನ್ನದೆ ಶರೀರವನ್ನು ಕೊಡುವನು. ಅವನ ಎಲುವಿನಿಂದ ಅಸ್ತ್ರಗಳನ್ನು, ಬೆನ್ನೆಲುಬಿನಿಂದ ವಜ್ರವನ್ನು ವಿಶ್ವಕರ್ಮನು ನಿರ್ಮಿಸಲಿ! ನೀನು ವಜ್ರವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿ ವೃತ್ರನನ್ನು ಅದರಿಂದ ಸಂಹರಿಸು. ನಾನೂ ವಜ್ರದಲ್ಲಿದ್ದು ನಿನಗೆ ಸಹಾಯ ಮಾಡುವೆನು. ಆಗ ವೃತ್ರನು ಸಾಯುವನು. ನಿಮ್ಮ ಅಸ್ತ್ರಗ್ರಾಮವನ್ನು ಹೊಂದಿ ನೀವೂ ಸುಖಿಸುವಿರಿ. ನನ್ನ ಭಕ್ತರಾದ ನಿಮಗಿನ್ನಾರಿಂದಲೂ ಭಯವಿಲ್ಲ– ಎಂದು ಹೇಳಿ ಶ್ರೀಹರಿಯು ಅಂತರ್ಹಿತನಾದನು.

೧೦. ದಧೀಚಿ ಚರಿತೆ–ದೇವಾಸುರ ಯುದ್ಧವು

ಶ್ರೀಶುಕನು ಹೇಳಿದನು–

ಶ್ರೀಶನ ವಚನದಂತೆ ದೇವತೆಗಳು ದಧೀಚಿಯನ್ನು ನೋಡಿ ಶರೀರವನ್ನು ಕೊಡೆಂದು ಬೇಡಿದರು. ಆಗ ಋಷಿಯು ನಗುತ್ತಾ ಇಂತೆಂದನು.

ಆಹಾ! ದೇವತೆಗಳಲ್ಲವೆ ನೀವು! ಮರಣ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಶರೀರಧಾರಿಗಳಿಗೆ ಆಗುವ ಬುದ್ಧಿಭ್ರಂಶಕರ ಯಾತನೆಯು ಅಮರರಾದ ನಿಮಗೆಂತು ತಿಳಿಯುವುದು? ಜೀವರಿಗೆ ದೇಹಕ್ಕಿಂತಲೂ ಪ್ರೀತಿಪಾತ್ರವೆನಿಸಿದ ಪದಾರ್ಥವಾವುದೂ ಇಲ್ಲ. ಅಂತಹ ದೇಹವನ್ನು ಸಾಕ್ಷಾದ್ವಿಷ್ಣುವು ತಾನಾಗಿ ಬಂದು ಬೇಡಿದರೂ ಕೊಡಲಾಗುವುದೇ?

ಆಗ ದೇವತೆಗಳು ನಿರುತ್ಸಾಹರಾಗಿ ಹೀಗೆಂದರು–

ಬ್ರಾಹ್ಮಣಶ್ರೇಷ್ಠನೇ! ಭೂತದಯಾಶೀಲರಿಗೆ ದುಸ್ತ್ಯಜವಾದುದೇನಿದೆ? ಅದರಲ್ಲಿ ನಿನ್ನಂತಹ ಪುಣ್ಯಕೀರ್ತಿಯಾದ ಮಹಾನುಭಾವನು 'ನಾಸ್ತಿ' ಎನ್ನಬಹುದೇ? ನಾವೇನೋ ಸ್ವಾರ್ಥಪರರು ನಿಜ. ಸ್ವಾರ್ಥಪರನಿಗೆ ಪರಸಂಕಟದ ವಿಚಾರವಿಲ್ಲ. ಇದ್ದರೆ ಬೇಡುತ್ತಿದ್ದನೇ? ಸಮರ್ಥನಾದವನು ಇತರರು ಬೇಡಿದ ವಸ್ತುವನ್ನು ಪ್ರಾಣವನ್ನು ಕೂಡ ಕೊಟ್ಟು ಬಿಡಲು ಹಿಂಜರಿಯುವುದೂ ಇಲ್ಲ.

ಆ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ ನಸುನಕ್ಕು ದಧೀಚಿಯು ನುಡಿದನು–

ದೇವತೆಗಳೇ! ಈ ಧರ್ಮವನ್ನು ನಿಮ್ಮ ಮುಖದಿಂದ ಕೇಳಬೇಕೆಂದು ನಾನು 'ಕೊಡಲಾಗುವುದಿಲ್ಲ' ವೆಂದುದು ನಿಜವು. ಈ ಶರೀರವು ಪ್ರಿಯತಮವು ಆದರೂ ಎಂದೋ ಒಂದು ದಿನ ನನ್ನನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಹೋಗುವುದು. ಅದನ್ನು ಲೆಕ್ಕಿಸದೆ ನಾನೇ ಬಿಡುವೆನು. ಧರ್ಮವಿಲ್ಲ, ಯಶವಿಲ್ಲ, ಅಂತಹ ಶರೀರದಿಂದೇನು ಪ್ರಯೋಜನವು? ಅಶಾಶ್ವತವಾದ ಶರೀರದಿಂದ ಶಾಶ್ವತ ಕೀರ್ತಿಯನ್ನು ಪಡೆಯು ಭೂತದಯವನ್ನು ತೋರುವವನೇ ಧನ್ಯನು. ದಯಾಧರ್ಮಶೂನ್ಯನು ಸಾವಿರ ವರ್ಷ ಬಾಳಿದರೂ ಫಲವಿಲ್ಲ. ವೃಕ್ಷಾದಿ ಸ್ಥಾವರ ಜೀವರ ಕಿಂತಲೂ ಅವನ ಜೀವನವು ಕೀಳೆನಿಸಿದೆ. ಭೂತಗಳು ಸುಖಿಸಲು ನೋಡಿ ಮುದವನ್ನೂ ದುಃಖಿಸಲು ನೋಡಿ ಖೇದವನ್ನೂ ಹೊಂದಿ ನಡೆಯುವವನೇ ಸುಜೀವನು. ಪುಣ್ಯವಂತರು ನಡೆಯುವ ಧರ್ಮಮಾರ್ಗವ ದಯಾ ದಾಕ್ಷಿಣ್ಯ, ಛಾಯಾ ಭರಿತವಲ್ಲವೇ? ತನ್ನ ದೇಹ ದಿಂದಲೂ, ತನ್ನವರಿಂದಲೂ ಪರಪ್ರಯೋಜನವನ್ನು ಸಾಧಿಸದಿರುವ ನರನ ಶರೀರವು ಕೊನೆಗೆ ನರಿ ನಾಯಿಗಳಿಗೆ ಆಹಾರವಾಗಿ ನಶಿಸಿಹೋಗುವುದು. ಇಂತಹ ದೇಹಕ್ಕಾಗಿ ನಾವು ಪಡುವ ದೈನ್ಯವೆಷ್ಟು? ಕಷ್ಟವೆಷ್ಟು?

ಇಂತು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿ ದಧೀಚಿಯು ಶ್ರೀಹರಿಯಲ್ಲಿ ಮನವಿಟ್ಟು ದೇಹವನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿದನು. ಇಂದ್ರಿಯಗಳನ್ನು ಮನವನ್ನು ಬುದ್ಧಿಯನ್ನು ನಿಗ್ರಹಿಸಿ, ಸಕಲ ಸಂಸಾರಬಂಧವನ್ನು ಕಡಿದೆ ಯೋಗಾರೂಢನಾಗಿ ದಧೀಚಿಯು ಶರೀರಪತನವನ್ನು ಲೆಕ್ಕಿಸದೆ ಶ್ರೀಹರಿಪಾದ ಮೂಲವನ್ನು ಸೇರಿದನು. ಆಗ ಇಂದ್ರನು ದಧೀಚಿಯ ಅಸ್ಥಿಯಿಂದ ನಿರ್ಮಿತವಾದ ವಜ್ರವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿ ಸಮುನ್ನದ್ಧ ಪರಾಕ್ರಮನಾದನು. ವಜ್ರಗತನಾದ ಶ್ರೀಹರಿಯು ಅಸುರ

ಭಯಪ್ರದನು, ಇಂದ್ರರಕ್ಷಕನು ಆಗಿರಲು ಇಂದ್ರನು ದೇವಸೈನ್ಯದೊಡನೆ ಹೊರಟು ಅಸುರಸೈನ್ಯಪರಿವೃತನಾದ ವೃತ್ರನನ್ನು ಕದನಕ್ಕೆ ಕರೆದನು. ಮುನಿಜನರು ಆ ಇಂದ್ರನನ್ನು ಸ್ತುತಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಐರಾವತವನ್ನೇರಿ ಮೆರೆಯುವ ಸುರರಾಜನನ್ನು ನೋಡಿ ತ್ರಿಲೋಕದ ಜನರು ಹರ್ಷದಿಂದ ಹಾಡಿ ಹರಸಿದರು. ಮೃತ್ಯುದೇವನನ್ನೆದಿರಿಸುವ ರುದ್ರನಂತೆ ಭಯಂಕರನಾಗಿ, ಇಂದ್ರನು ವೃತ್ರನೊಡನೆ ವೈವಸ್ವತ ಮನ್ವಂತರದ ಪ್ರಥಮ ತ್ರೇತಾಯುಗದ ಪ್ರಾರಂಭ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ನರ್ಮದಾನದೀತೀರದಲ್ಲಿ ಯುದ್ಧವನ್ನು ಮಾಡಿದನು. ವಸು ರುದ್ರ ಆದಿತ್ಯರು, ಅಶ್ವಿನೀ ದೇವರು, ಪಿತೃ ಮರುತ್ ವಿಶ್ವೇದೇವರು, ಋಭು ವಹ್ನಿಗಳು, ಉದ್ಯತಾಯುಧ ಪಾಣಿಗಳಾಗಿ ಹಿಂಬಾಲಿಸಲು ಬರುವ ವಜ್ರಧರನ ದಿವ್ಯತೇಜವನ್ನು ಕಂಡು ಅಸುರರು ರಣರಂಗದಲ್ಲಿ ವೃತ್ರನ ಹಿಂದೆ ನಿಂತು ಭೀತಿಗೊಂಡರು. ನಮುಚಿ, ಶಂಬರ, ಅನರ್ವ, ದ್ವಿಮೂರ್ಧ, ವೃಷಭ, ಅಂಬರ, ಹಯಗ್ರೀವ, ಶಂಕುಶಿರ, ವಿಪ್ರಚಿತ್ತಿ, ಅಯೋಮುಖ, ಪುಲೋಮಾ, ವೃಷಪರ್ವ, ಪ್ರಹೇತಿ, ಹೇತಿ, ಉತ್ಕಚ, ವ್ಯೋಮಕೇಶ, ವಿರೂಪಾಕ್ಷ, ಕಪಿಲ, ವಿಭಾವಸು, ಇಲ್ವಲ, ಬಲ್ವಲ, ದಂತಶೂಕ, ವೃಷಧ್ವಜ, ಕಾಲನಾಭ, ಮಹಾನಾಭ, ಭೂತಸಂತಾಪನ, ವೃಕ, ಸುಮಾಲಿ, ಮಾಲಿ ಮೊದಲಾದ ದೈತ್ಯದಾನವರು ಸುವರ್ಣಾಲಂಕಾರಭೂಷಿತರಾಗಿ ಭೀಷಣ ಸಿಂಹಘೋಷಣವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾ, ದೇವಸೈನ್ಯವನ್ನು ಮುತ್ತಿದರು. ಪರಿಘಪಾಶ ಮುದ್ಗರ ತೋಮರ ಶೂಲ ಖಡ್ಗಾದಿ ವಿವಿಧಾಯುಧಗಳನ್ನು ನಾನಾಸ್ತ್ರಗಳನ್ನು ಪ್ರಯೋಗಿಸಿ, ಸುರರನ್ನು ಹಿಂಸಿಸಿದರು. ಮಳೆಗಾಲದಿ ಕವಿದ ಮೋಡಗಳಿಂದ ಕಾಣಬರದ ಆಗಸದಂತೆ, ದೇವ ಸೈನ್ಯವು ದೈತ್ಯನಿರ್ಮುಕ್ತ ಬಾಣವರ್ಷದಲ್ಲಿ ಅಡಗಿತು. ಆಗ ದೇವತೆಗಳು ಆ ಬಾಣವರ್ಗವನ್ನು ಮಧ್ಯದಲ್ಲೇ ತುಂಡರಿಸಿ ಅಸುರರ ಮೇಲೆ ಬಾಣಗಳನ್ನು ಪುಂಖಾನುಪುಂಖವಾಗಿ ಬಿಟ್ಟರು. ಶಸ್ತ್ರಾಸ್ತ್ರಗಳು ಇಲ್ಲವಾಗಲು ದೈತ್ಯರು ಸಿಟ್ಟಿನಿಂದ ಗಿರಿಶೃಂಗಗಳಿಂದಲು, ವೃಕ್ಷಗಳಿಂದಲು, ಕಲ್ಲಿನಿಂದಲು, ಯುದ್ಧಮಾಡಿ ದೇವತೆಗಳನ್ನು ಜಯಿಸಲಾರದೆ ನಿರ್ವಿಣ್ಣರಾದರು. ಸುರರು ದೈತ್ಯರು ಪ್ರಯೋಗಿಸಿದ ಗಿರಿ ಪಾಷಾಣ ತರುಗಳನ್ನು ನುಚ್ಚುನೂರಾಗಿ ಕಡಿದು ಸಿಂಹನಾದವನ್ನು ಮಾಡಿ ವಿಜೃಂಭಿಸಿದರು. ಹರಿವಿಮುಖರಾದ್ದರಿಂದ ಪರಾಜಯವನ್ನು ಪೊಂದಿ ದರ್ಪವನ್ನು ಆಯುಧಗಳೊಡನೆ ದಿಕ್ಕುಗಳಿಗೆ ತೂರಿ, ರಣರಂಗದಿಂದ ಓಡಿಪೋಗುತ್ತಿರುವ ದೈತ್ಯನಾಯಕರನ್ನು ನೋಡಿ, ಹೀಯಾಳಿಸುತ್ತಾ, ವೃತ್ರಾಸುರನಿಂತು ನುಡಿದನು–

ಎಲೌ ವಿಪ್ರಚಿತ್ತೇ! ನಮುಚೇ! ಪುಲೋಮನ್! ಶಂಬರ! ಕೇಳಿರೋ! ಹುಟ್ಟಿದವನೆಂದಿಗಾದರೂ ಸಾಯುವನು. ಮೃತಿಗೆ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆಯು ಉಂಟೇ! ಪರತ್ರ ಪುಣ್ಯಲೋಕವನ್ನು ಇಹದಲ್ಲಿ ಕೀರ್ತಿಯನ್ನು ತಂದುಕೊಡುವ ಮರಣವು ವಾಂಛನೀಯವಲ್ಲವೇ? ಪರಬ್ರಹ್ಮಧ್ಯಾನದಿಂದ ಯೋಗಾರೂಢನಾಗಿ ದೇಹತ್ಯಾಗವನ್ನು ಮಾಡುವುದೊಂದು. ರಣದಲ್ಲಿ ಹಿಂದಿರುಗದೆ ಕಾದು ಮಡಿಯುವುದಿನ್ನೊಂದು. ಈ ಎರಡು ವಿಧದ ಮರಣವು ಬಹು ದುರ್ಲಭವು ಹಾಗೂ ಧೀರಜನಸಮ್ಮತವಾಗಿದೆ.

೧೧. ಇಂದ್ರ ವೃತ್ರರ ಯುದ್ಧ–ವೃತ್ರಾಸುರಕೃತ ಹರಿಸ್ತುತಿ

ವೃತ್ರನ ಧರ್ಮಸಮ್ಮತವಾದ ವಚನವನ್ನು ಬುದ್ಧಿಹೀನರಾದ ದೈತ್ಯರು ಕೇಲಿಯೂ ಕೇಳದೆ ದೇವತೆಗಳಿಗಂಜಿ ಓಡಿಹೋದರು. ದೇವತೆಗಳಿಗನುಕೂಲವಾಗಿ ಜಯವನ್ನು ಗಳಿಸಿ ಕೊಟ್ಟ ಕಾಲದ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ತಿಳಿದು, ವೃತ್ರನು ದುಃಖಿಸಿ, ಓಡುವ ತನ್ನವರನ್ನು ಕಾಡಿ ಕೊಲ್ಲುವ ಸುರ ಸೈನಿಕರನ್ನು ಕೋಪದಿಂದ ನಿಂದಿಸಿ ಇಂತೆಂದನು–

ಎಂತಹ ನೀಚರೋ ನೀವು! ರಣದಿಂದೋಡಿ ಪೋಗುವ ಭೀತರನ್ನು ಕೊಲ್ಲುವುದು ನ್ಯಾಯವೇ? ಶೂರರಿಗೆ ಭೀತರನ್ನು ಕೊಲ್ಲುವುದು ಉಚಿತವಲ್ಲ. ಅದಿತಿಯಿಂದ ಮಲ ಮೂತ್ರಗಳಂತೆ ಹೊರಬಂದ ದುರಾತ್ಮಕರನ್ನು ಶಿಕ್ಷಿಸಲು ನಾನಿಲ್ಲಿರುವಾಗ ಆ ದೀನರ ್ ೀಲೇರಿ ಹೋಗುವುದು ಶೌರ್ಯವೇ? ಬನ್ನಿ. ನನ್ನೆದುರಿಗೆ ಕ್ಷಣಮಾತ್ರ ಇಲ್ಲಿ. ವಿಷಯ ಸುಖಗಳಿಗೆ ನಿಮ್ಮಿಂದಲೂ, ನಿಮಗೆ ನಿಮ್ಮ ಪುತ್ರಾದಿಗಳಿಂದಲೂ, ತಿಲಾಂಜಲಿಯನ್ನು ಕೊಡಿಸುವೆನು–ಎಂದು ನುಡಿದು ಕಡು ಕೋಪದಿಂದ, ಭೀಕರಕಾಯನಾದ ವೃತ್ರನು ಗರ್ಜಿಸಲು ಕೇಳಿ ದೇವತೆಗಳು ಸಿಡಿಲು ಬಡಿದವರಂತೆ ಮೂರ್ಛೆಹೊಂದಿ ಬಿದ್ದರು. ಅವರನ್ನು ಕಾಲಿನಿಂದ ತುಳಿದು ಒದೆಯುತ್ತಾ ದುರ್ಮದನಾಗಿ ಭೂಮಿಯು ಅವರ ಪಾದಕ್ಷೇಪದಿಂದ ನಡುಗುತ್ತಿರಲು ನಿರಾತಂಕವಾಗಿ ವೀರ ವಿಹಾರವನ್ನು ಮಾಡುವ ವೃತ್ರನು ಜಂಬಿ (ಆಪಿ)ನ ಗುಂಪನ್ನು ಕಿತ್ತಿ ತುಳಿಯುವ ಆನೆಯಂತೆ ಬರುತ್ತಾ ಇಂದ್ರನನ್ನು ನೋಡಿದನು. ವೃತ್ರನನ್ನು ತಡೆಯಬೇಕೆಂದು ಸುರಪತಿಯು ಗದೆಯನ್ನು ಪ್ರಯೋಗಿಸಿದನು. ವೃತ್ರಾಸುರನು ಆ ಗದೆಯನ್ನು ಎಡಗೈಯಿಂದ ಪಿಡಿದು ಬಿಸುಟು ಸಿಂಹನಾದವನ್ನು ಮಾಡಿ, ತನ್ನ ಗದೆಯಿಂದ ಐರಾವತದ ಕುಂಭಸ್ಥಲದಿ ಗುರಿಯಿಟ್ಟು ಹೊಡೆದನು. ಆಗ ಆ ದೇವ ಗಜವು ವಜ್ರಾಯುಧದಿಂದ ಹೊಡೆಯಲ್ಪಟ್ಟ ಗಿರಿಕೂಟದಂತೆ ನಡುಗಿ ಮುಖದಿಂದ ರಕ್ತ ವನ್ನು ಕಾರುತ್ತಾ ಘೀಂಕರಿಸಿ ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಸರಿಯಿತು. ಇದನ್ನು ಕಂಡು ವೃತ್ರನು ವಿರಥ ವಾಹನ ನಾದ ಶತ್ರುವನ್ನು ಹೊಡೆಯಬಾರದೆಂದು ಮತ್ತೆ ಗದೆಯನ್ನು ಪ್ರಯೋಗಿಸದೆ ಸುಮ್ಮ ನಿದ್ದನು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಇಂದ್ರನು ತನ್ನ ಸುಧಾರಸ ಶೀತಲ ಕರದಿಂದ ಕರಿಯ ವ್ಯಥೆಯನ್ನು ಕಳೆದು ಯುದ್ಧಸಿದ್ಧನಾದನು. ತನ್ನ ಅಣ್ಣನಾದ ವಿಶ್ವರೂಪನನ್ನು ಕೊಂದ ಸುರರಾಜನನ್ನು ನೋಡಿ ವೃತ್ರನು ಅವನ ನೀಚಕರ್ಮವನ್ನು ನೆನೆದು ಶೋಕ ರೋಷ ಪರೀತನಾಗಿ ಗಹಗಹಿಸಿ ನಗುತ್ತಾ ಇಂತೆಂದನು–

ಇಂದ್ರಾ! ವಿಧಿಬಲವು ನಿನ್ನನ್ನು ತಂದು ನನ್ನ ಮುಂದೇ ನಿಲ್ಲಿಸಿದೆ, ಒಳ್ಳೆಯ ದಾಯಿತು. ಬ್ರಹ್ಮಹಂತಕನು, ಗುರುಹಂತಕನು, ಭ್ರಾತೃಹಂತಕನು ಆದ ನಿನ್ನನ್ನು ಶೂಲ ದಿಂದ ತಿವಿದು ನಿನ್ನ ಪಾಷಾಣ ಕರ್ಕಶ ಹೃದಯವನ್ನು ಬಗೆದು, ನಮ್ಮಣ್ಣನಿಗೆ ಪ್ರೀತಿಯಾಗು ವಂತೆ ರಕ್ತತರ್ಪಣವನ್ನು ಕೊಡುವ ಅದೃಷ್ಟವು ಇಂದೆನಗೊದಗಿಬಂತು! ನಮ್ಮ ಅಣ್ಣನಾದ ವಿಶ್ವರೂಪನು ಮಾಡಿದ ಪಾಪವೇನು ಹೇಳು! ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು , ನಿನಗೆ ಗುರುವು, ದೀಕ್ಷಿತನು, ಬ್ರಹ್ಮವೇತ್ತನು ಆದ ಅವನನ್ನು ಯಜಮಾನ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿದ್ದ ನೀನು ಪಶುವಿನನ್ನಂತೆ ಕೊಂದೆ. ನಿನಗೆ ನಾಚಿಕೆಯಾಗುವುದಿಲ್ಲವೇ! ದಯಾ ಕೀರ್ತಿ ವರ್ಜಿತನು, ದುಷ್ಟಕರ್ಮ ದೂಷಿತನು ಆದ ನಿನ್ನನ್ನು ನನ್ನ ಈ ಶೂಲದಿಂದ ಕೊಂದು ರಣರಂಗದಲ್ಲಿ ಕೆಡಹುವೆನು.

ಹದ್ದು ಕಾಗೆಗಳು ನಿನ್ನನ್ನು ಕಿತ್ತಿ ತಿನ್ನಲಿ! ನಿನ್ನಂತಹ ನೀಚನನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿ ಬಂದು ನನ್ನನ್ನು ಅಸ್ತ್ರಶಸ್ತ್ರಗಳಿಂದ ಹೊಡೆಯುವ ದೇವತೆಗಳನ್ನೂ ಕೊಂದು ಕತ್ತರಿಸಿದ ಅವರ ತಲೆಗಳನ್ನು ಭೂತನಾಥನಿಗೆ ಆಹುತಿಯನ್ನಾಗಿ ಕೊಡುವೆನು. ಎಲವೋ! ಇಂದ್ರ! ಕೇಳು. ನಿನ್ನ ವಜ್ರದಿಂದ ನನ್ನನ್ನು ಹೊಡೆದು ಕೊಂದುವೆಯಾದರೂ ನನಗೆ ಭಯವಿಲ್ಲ. ಹಿಂದೆ ವೀರಸ್ವರ್ಗವನ್ನೈದಿದವರ ಪಾದರಜೋಧಾರಣ ಭಾಗ್ಯವು ನನಗೆ ಸಿದ್ಧವೇ ಆಗಿ‌ ಅಹಲ್ಯಾಜಾರ! ಬಿಡು ನಿನ್ನ ವಜ್ರವನ್ನು! ಸಂಶಯಪಡಬೇಡ! ನಿನ್ನ ಮುಂದೆ ನಿರ್ಭಯವಾಗಿ ನಿಂತಿರುವೆನು. ಕೃಪಣನ ಧನವು ಯಾಚಕನಿಗೆ ಸಿಗದಿರುವಂತೆ ನೀನು ಸಂಪಾದಿಸಿರುವ ವಜ್ರಾಯುಧವು ವ್ಯರ್ಥವಾಗಬಾರದು. ಶ್ರೀಹರಿಯ ತೇಜವು ದಧೀಚಿಯ ತಪಸ್ಸು ಕಲೆತು ನಿನ್ನ ವಜ್ರವನ್ನು ಅತ್ಯಂತ ತೀಕ್ಷ್ಣವನ್ನಾಗಿಸಿವೆ. ಹರಿವಶನಾದ ನೀನೂ ಅದನ್ನು ಪಿಡಿದು ನನ್ನನ್ನು ಸಂಹರಿಸಲು ಬಂದಿರುವೆ. ಶ್ರೀಹರಿಯ ಇರುವಲ್ಲಿ ವಿಜಯ ಶ್ರೀ ಭೂತಿ ನೀತಿಗಳು ನೆಲಸಿರುವುವು. ನನಗೆ ಆ ಜ್ಞಾನವಿದೆ. ಮನಸ್ಸನ್ನು ಸಮಾಧಾನದಿಂದ ವಿಷಯಿಗಳಿಂದ ಬಿಡಿಸಿ ಶ್ರೀಸಂಕರ್ಷಣನ ಚರಣಾರವಿಂದವನ್ನು ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ನೆನೆಯುತ್ತಾ ವಜ್ರಾಹತಾಗಿ ವಿಷಯ ಭೋಗ ಕಲುಷವಾದ ದೇಹವನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿ ಋಷಿಶರಣ್ಯನಾದ ನಾರಾಯಣನ ಲೋಕವನ್ನು ಸೇರುವೆನು. ಸ್ವರ್ಗ ಭೂ ಪಾತಾಲ ಗತ ಸಂಪತ್ತನ್ನು ಶ್ರೀನಾರಾಯಣನು ತನ್ನವರಾದ ಏಕಾಂತ ಭಕ್ತರಿಗೆ ಕೊಡದಿರುವನು. ಸಂಪತ್ತಿನಿಂದ ಮದ, ಆಧಿ, ಚಿಂತೆ, ಕಲಹ, ದುರ್ವ್ಯಸನ, ಆಯಾಸ ಹಾಗೂ ವೈರವೆಂಬ ದೋಷಗಳು ತಲೆದೋರುವುವೆಂದೇ ತ್ರಿವರ್ಗಾಯಾಸ ನಿರಾಸಕವಾದ ತನ್ನ ಚರಣಾರವಿಂದ ಸೇವೆಯನ್ನೇ ಕೊಡುವನು. ಅಂತಹ ಅಕಿಂಚನ ಗೋಚರನಾದ ಅಚ್ಯುತನು ನನ್ನಲ್ಲಿ ಪರಮಾನುಗ್ರಹದಿಂದ ದುರ್ಲಭವಾದ ತನ್ನ ಸ್ಮರಣೆಯನ್ನು ನನಗೆ ಈಗ ಮರಣಕಾಲದಲ್ಲಿ ಕೊಟ್ಟಿರುವನು.

ಹರೇ! ನಾರಾಯಣಾ! ನಿನ್ನ ಪಾದಮೂಲವನ್ನು ಸಂಬಿದ ದಾಸರ ದಾಸರ ದಾಸಾನುದಾಸನೆಂದೆನಿಸೋ ನನ್ನನ್ನು! ಪುನಃ ಪುನಃ ನಿನ್ನ ಸೇವೆಯನ್ನು ಕೊಡಿಸೋ! ನನ್ನ ಮನವೆಂಬ ದುಂಬಿಯು ಅಂಬುಜನಾಭ! ನಿನ್ನ ಚರಣಾರವಿಂದರತವಾಗಿ ನಿನ್ನ ಕಲ್ಯಾಣಗುಣಗಳ ಗಾನವನ್ನು ಮಾಡಲಿ! ನನ್ನ ವಚನವು ನಿನ್ನನ್ನು ಪೊಗಳಲಿ! ನನ್ನ ಕಾಯವು ನಿನ್ನ ಸೇವೆಗೆ ಮೀಸಲಾಗಿರಲಿ! ನಾಕವನ್ನು ಬೇಡೆನು. ಪರಮೇಷ್ಠಿ ಪದದ ಗೊಡವೆ ಎನಗೇಕೆ? ಚಕ್ರವರ್ತಿತ್ವದಿಂದಿನ್ನೇನು? ರಸಾತಲಾಧಿಪತ್ಯವು ಯೋಗಸಿದ್ಧಿಗಳು ಕೊನೆಗೆ ಪುನರಾವೃತ್ತಿ ರಾಹಿತ್ಯ ಮಾತ್ರ ಮೋಕ್ಷವೂ ಕೂಡ ನೀನಿಲ್ಲದಿರೆ, ನಿನ್ನ ಭಕ್ತಿರಸವಿಲ್ಲದಿರೆ ನನಗೆ ಬೇಡ. ನಿನ್ನ ದಾಸ್ಯವೇ ಸಾಕು! ಸ್ವಾಮೀ! ಪುಕ್ಕಗಳು ಪುಟ್ಟಿರದ ಹಕ್ಕಿಗಳು ತಮ್ಮ ತಾಯಿಯನ್ನು, ಹಸಿವುಗೊಂಡ ಸ್ತನಂಧಯರು ಮಾತೆಯ ಮೊಲೆಯನ್ನು, ಪ್ರಿಯಪತ್ನಿಯು ಪ್ರವಾಸದಲ್ಲಿರುವ ಪತಿಯನ್ನು, ಕರುವು ಆಕಳವನ್ನು ಬಯಸುವಂತೆ ನನ್ನ ಮನವು ಅತ್ಯಂತ ವಿಷಣ್ಣವಾಗಿ ನಿನ್ನ ವಿರಹವನ್ನು ತಾಳಲಾರದೆ, ನಿನ್ನನ್ನು ನೋಡಲಿಚ್ಛಿಸುತ್ತಿದೆ. ಉತ್ತಮಶ್ಲೋಕ! ಸಂಸಾರಕೂಪದ ತಳದಿ ನರಳಾಡುವ ಕರ್ಮಫಲವನ್ನುಣ್ಣುತ್ತಾ ಕೃಪಣರಾಗಿರುವ ಹಾಗೂ ತಾನು ತನ್ನದೆಂದು ಗೃಹಾಪತ್ಯ ಕಳತ್ರ ದೇಹಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ಅಭಿಮಾನದಿಂದ ಸಿಲುಕಿರುವ ಕುಜನರ ಸಂಗವಾಗದಂತೆ ನನ್ನನ್ನು ಉದ್ಧರಿಸು.

೧೨. ವೃತ್ರವಧೆ

ವೃತ್ರನಿಂತು ದೇಹವನ್ನು ಬಿಡಲು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿ ರಣಮರಣವೇ ಮುಖ್ಯ ವಿಜಯ ವೆಂದು ತಿಳಿದು ಕೈಟಭನು ವಿಷ್ಣುವಿನನ್ನಂತೆ ಇಂದ್ರನನ್ನೆದುರಿಸಿ ನಿಂತನು. ಪ್ರಳಯಾಗ್ನಿಯಂತೆ ಉರಿಯುವ ತ್ರಿಶೂಲವನ್ನೆತ್ತಿ ಮಹೇಂದ್ರನ ಮೇಲೊಗೆದು 'ಪಾಪೀ! ಆಯಿತು ನಿನ್ನ ಜೀವಿತದಾಶೆಯನ್ನು ಬಿಡು' ಎಂದು ಸಿಂಹನಾದವನ್ನು ಮಾಡಿದನು. ಕಿಡಿಗಳನ್ನು ಕಾರುತ್ತ ಬರುವ ತ್ರಿಶೂಲವನ್ನು ನೋಡಿ ಹೆದರದೆ ಇಂದ್ರನು ವಜ್ರದಿಂದ ಅದನ್ನು ಕಡಿದು ಕೆಡಹಿ ವೃತ್ರನ ಬಲಗೈಯನ್ನು ಕತ್ತರಿಸಿದನು. ಎಡಗೈಯಿಂದ ಪರಿಘವನ್ನು ತಿರುಗಿಸುತ್ತಾ, ಓಡಿ ಬಂದು ವೃತ್ರನು ಇಂದ್ರನನ್ನು ಕಪೋಲದಲ್ಲಿ ಹೊಡೆಯಲು ವಜ್ರಾಯುಧವು ಅವನ ಕೈಯಿಂದ ಜಾರಿಬಿದ್ದಿತು. ವೃತ್ರನ ಮಹಾಪರಾಕ್ರಮವನ್ನು ನೋಡಿ ಸುರಾಸುರರು ವಿದ್ಯಾಧರ ಚಾರಣರು ಆಶ್ಚರ್ಯಚಕಿತರಾಗಿ 'ಸಾಧು! ಬಾಪು' ಎಂದು ಪೊಗಳಿದರು. ಮತ್ತು ಪುರುಹೂತನಿಗೊದಗಿದ ಸಂಕಟವನ್ನು ಕಂಡು ಮರುಗಿದರು. ವಜ್ರವನ್ನು ಮತ್ತೆ ಪಿಡಿಯದೆ ಲಜ್ಜೆಯಿಂದ ಸುಮ್ಮನೆ ನಿಂತ ಸುರಕಾಂತನನ್ನು ನೋಡಿ, ವೃತ್ರನು 'ಇಂದ್ರಾ! ಏಕೆ ಸುಮ್ಮ ನಿರುವೆ? ಇದು ವಿಷಾದಕಾಲವಲ್ಲ. ಪಿಡಿ ವಜ್ರಾಯುಧವನ್ನು. ಕಡಿ ನಿನ್ನ ಶತ್ರುವನ್ನು! ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಜಯಾಪಜಯಗಳು ದೈವಾಧೀನವಾಗಿದೆ. ಒಂದು ಸಲ ದುರ್ಮಾರ್ಗರು ಜಯಿಸುವುದೂ ಮತ್ತೊಂದು ಸಲ ಸಜ್ಜನರು ಗೆಲ್ಲುವುದೂ ಹರಿಯು ಅನುಗ್ರಹದಿಂದಲೇ! ಅವನೊಬ್ಬನೇ ಸದಾ ಜಯಶೀಲನು. ಪ್ರತಿಕ್ಷಣದಲ್ಲಿಯು ಸೃಷ್ಟಿಸ್ಥಿತಿ ಲಯಗಳನ್ನು ಮಾಡುವ ಸರ್ವಜ್ಞನಾದ ಆ ಪುರಮಪುರುಷನ ವಶರಾಗಿ ಜೀವರಿರುವರು. ಅವನ ದಯೆ ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಯಾರಿಗೂ ಉಸಿರಾಡಲು ಕೂಡ ಆಗದು. ಜಾಲಬದ್ಧವಾದ ವಿಹಗ ಗಳಂತೆ ಆ ಕಾಲರೂಪಿಯಾದ ಹರಿಯ ವಶದಲ್ಲಿ ಸರ್ವಜೀವರಿರುವರು. ಅವನಿಂದ ಓಜಸ್ಸು, ಅವನಿಂದ ಬಲ, ಪ್ರಾಣ, ಮುಕ್ತಿ, ಮತ್ತು ಸಂಸಾರತಾಪಗಳು. ಮುಖ್ಯಕಾರಣ ನಾದ ಅವನನ್ನು ಮರೆತು ಅಜ್ಞಾನಿಗಳು ತಾವೇ ವೃದ್ಧಿ ಹಾನಿ ಕಾರಣರೆಂದು ಮೆರೆವರು. ಕಟ್ಟಿಗೆಯ ಗೊಂಬಿಯಂತೆ ಯಂತ್ರಮಯ ಮೃಗದಂತೆ ಸರ್ವಭೂತಗಳು ಈಶಾಧೀನರು. ಪುರುಷ ನೆನಿಸುವ ಬ್ರಹ್ಮನು, ಪ್ರಕೃತಿನಿಯಾಮಕಳಾದ ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿಯು, ಅಹಂತತ್ವಮಾನೀ ಶೇಷನು, ಪ್ರಾಣಮಾನೀ ವಾಯುವು, ಮನೋನಿಯಾಮಕ ರುದ್ರನು, ಇಂದ್ರಿಯ ಪ್ರೇರಕರಾದ ಇಂದ್ರಾದಿಗಳು ಶ್ರೀಹರಿಯು ಅನುಗ್ರಹವಿಲ್ಲದೆ ಸೃಜನಾದಿ ಸ್ವಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಮಾಡ ಲಾರರು. ಇಂತು ಆದಾನಾದಿಕರ್ತನು, ಸರ್ವೇಶ್ವರನು ಆದ ಶ್ರೀಹರಿಯನ್ನು ಜೀವನೆಂದು ತಿಳಿಯುವವನು ಮೂಢನಲ್ಲವೇ? ಪರಸ್ಪರವಾಗಿ ಜೀವರಿಂದ ಜೀವನನ್ನು ಸೃಜಿಸಿ, ಸಂಹರಿಸಿ ಸರ್ವಕರ್ತನಾಗಿರುವ ಶ್ರೀಹರಿಯು ಜೀವಭಿನ್ನನಾಗಿ ಜೀವರಿಗೆ ಜೀವನ ಮರಣಗಳನ್ನು, ಶ್ರೀಕೀರ್ತಿಗಳನ್ನು ಸಂಪದ್ವಿಪತ್ತುಗಳನ್ನು ಕೊಡುತ್ತಿರುವನು. ನಮಗೆ ಬೇಡೆನಿಸುವ ದುಃಖವೂ ಶ್ರೀಹರೀಚ್ಛೆಯಿಂದಲೇ ಬರುವುದು. ಆದ್ದರಿಂದ ಜಯಾಪಜಯಗಳನ್ನು ಸುಖ–ದುಃಖ ಗಳನ್ನು, ಜೀವನ ಮರಣಗಳನ್ನು ಶ್ರೀಹರಿದತ್ತವೆಂದು ತಿಳಿದು ಹಿಗ್ಗದೆ ಕುಗ್ಗದೆ ಸ್ವೀಕರಿಸು ವವನೇ ಧೀರನು. ಸತ್ವರಜಸ್ತಮೋಗುಣಗಳು ಜಡ ಪ್ರಕೃತಿಯ ಭಾಗಗಳು, ಅವು ಜೀವ

ಗುಣಗಳಲ್ಲ. ಜೀವನು ಜಡಭಿನ್ನನಾದಂತೆಯೇ, ಸ್ವಾಂತರ್ಯಾಮಿಯಾದ ಶ್ರೀಹರಿಯಿಂದಲು ಭಿನ್ನನಾಗಿರುವನು. ಆ ಸಾಕ್ಷಿಯನ್ನರಿತು ಅವನ ಇಚ್ಛೆಗೆ ಬಂದಂತೆ ನಡೆಯುವವನಿಗೆ ಸಂಸಾರವೂ ಬಂಧಕವಲ್ಲ. ನನ್ನನ್ನು ನೋಡು! ನಿನಗೆ ಸೋತಿರುವೆನು. ನನ್ನ ಭುಜವು ಕಡಿದು ಬಿದ್ದಿದೆ. ಆದರೂ ಅಂಜದೆ ನಿನ್ನನ್ನು ಕೊಲ್ಲಲು ಬರುತ್ತಿರುವೆನು. ಯುದ್ಧವೂ ಜೂಜಿನಂತೆಯೇ ಸರಿ. ಇಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಣಗಳೇ ಪಣ. ಬಾಣಗಳೇ ಪಗಡೆ, ವಾಹನಗಳೇ ಹಲಿಗೆ. ಇಲ್ಲಿಯೂ ಇವನಿಗೇ ಜಯ; ಇವನಿಗೆ ಅಪಜಯವೆಂಬುದಿಲ್ಲ—ಎಂದನು.

ಆಗ ಇಂದ್ರನು ಅವನ ನಿಷ್ಕಪಟ ವಚನವನ್ನಾಲಿಸಿ ಮೆಚ್ಚಿ ವಜ್ರವನ್ನು ಕೈಲಿ ಪಿಡಿದು ನಗುತ್ತಾ ನುಡಿದನು—

ಅಹೋ! ದಾನವ! ಜೀವನ್ಮುಕ್ತನಾಗಿರುವೆ! ನಿನ್ನಯ ಬುದ್ಧಿವೈಶದ್ಯವನ್ನು, ಜಗದೀಶನಾದ ಶ್ರೀಹರಿಯಲ್ಲಿ ನಿನಗಿರುವ ಭಕ್ತಿಯನ್ನು, ಕಂಡು ಸಂತಸವಾಗಿದೆ. ವಿಷ್ಣು ಮಾಯೆಯನ್ನು ತಿಳಿದು ದಾಟಿ, ಅಸುರೀಭಾವನನ್ನು ಪರಿತ್ಯಜಿಸಿ ಮಹಾಪುರುಷೋತ್ತಮನ ದಾಸನಾದೆ. ರಾಕ್ಷಸನಾದ ನಿನಗೆ ಸರ್ವಸ್ವಾಮಿಯಾದ ವಾಸುದೇವನಲ್ಲಿ ನಿಶ್ಚಲಭಕ್ತಿಯು ಪುಟ್ಟಿದುದನ್ನು ನೋಡಿ ಆಶ್ಚರ್ಯವಾಗಿದೆ. ಮೋಕ್ಷಪ್ರದನು ಪಾಪಹರನು ಅವ್ಯಾಹತ ಷಡ್ಗುಣೈಶ್ವರ್ಯನು ಆನಂದಮಯನು ಆದ ಗೋವಿಂದನ ಚರಣಾರವಿಂದ ಭಕ್ತಿಸುಧಾ ಸಮುದ್ರದಲ್ಲಿ ಸ್ನಾತನಾದವನು ಕ್ಷುದ್ರಕೂಪಸದೃಶನಾದ ಸ್ವರ್ಗಾದಿ ಸುಖಗಳನ್ನು ಬೇಡುವನೇ?

ಹೀಗೆ ಅನ್ಯೋನ್ಯವಾಗಿ ಧರ್ಮವಿಚಾರವನ್ನು ತಿಳಿಸಿ ವೃತ್ರೇಂದ್ರರು ಯುದ್ಧ ಮದದಿಂದ ಕಾದಾಡಲು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದರು. ವೃತ್ರನು ತನ್ನ ಎಡಗೈಯಲ್ಲಿ ಪಿಡಿದೆತ್ತಿದ ಪರಿಘದಿಂದ ಇಂದ್ರನನ್ನು ಹೊಡೆದನು. ಉಕ್ಕಿನ ಪರಿಘವನ್ನು ಅದನ್ನು ಪಿಡಿದಿದ್ದ ಕೈಯನ್ನೂ ಕಡಿದು ಇಂದ್ರನು ಆರ್ಭಟಿಸಿದನು. ರೆಕ್ಕೆಗಳನ್ನು ಕಡಿಯಲು ಬೀಳುವ ಬೆಟ್ಟದಂತೆ ವೃತ್ರನು, ಕೈಗಳು ಬೀಳಲು ರಕ್ತವನ್ನು ಕಾರುತ್ತಾ ನೆಲದ ಮೇಲುರುಳಿದನು.

ಮತ್ತೆ ದೈತ್ಯನು ಬಿಡದೆ ಬಾಯಿಯನ್ನು ತೆರೆದು ಕೆಳತುಟಿಯನ್ನು ಭೂಮಿಗೂ, ಮೇಲ್ತುಟಿಯನ್ನು ಆಕಾಶಕ್ಕೂ, ಹಚ್ಚಿ ಹಿಡಿದು ಕೋರೆಗಳಂ ತೋರಿ ಬೆಳದು ಮೂರ್ಲೋಕಗಳನ್ನು ನುಂಗುವವನಂತೆ ವಿಜೃಂಭಿಸಿದನು. ನಡೆದು ಬರುವ ಗಿರಿರಾಜನೋ ಎಂಬಂತೆ ತೋರಿ ಗುಡುಗಿ ಗರ್ಜಿಸಿ ಭೂಮಿಯು ನಡುಗುವಂತೆ ಓಡಿಬಂದು, ಇಂದ್ರನನ್ನು ಐರಾವತವನ್ನು ಕೂಡ ನುಂಗಿಬಿಟ್ಟನು. ಬಲವೀರ್ಯದರ್ಪಿತವಾದ ಸರ್ಪವು ಆನೆಯನ್ನಂತೆ, ನುಂಗಿನಿಂತ ವೃತ್ರನನ್ನು ಕಂಡು, ಸುರರು ಪ್ರಜೇಶರು ಹಾಹಾಕಾರವನ್ನು ಮಾಡಿ ನಿರ್ವಿಣ್ಣರಾದರು. ಋಷಿಗಳು ನಿಶ್ಚೇಷ್ಟರಾದರು. ಇಂದ್ರನು ವೃತ್ತಕುಕ್ಷಿಗತನಾದರೂ ನಾರಾಯಣಕವಚದ ಮಹಿಮೆಯಿಂದ ಸಾಯದೆ ಅಣಿಮಾದಿ ಯೋಗಬಲದಿಂದ ಉಳಿದು, ವಜ್ರದಿಂದ ಅವನ ಹೊಟ್ಟೆಯನ್ನು ಸೀಳಿ ಹೊರಬಂದು ವೃತ್ರನ ಶಿರವನ್ನು ಕತ್ತರಿಸಿ ಅವನನ್ನು ಕೊಂದನು.

ಇಂತು ನರ್ಮದೆಯ ತೀರದಲ್ಲಿ ಆರಂಭವಾದ ಯುದ್ಧವು ಸಮುದ್ರ ತೀರದಲ್ಲಿ ಪರಿಸಮಾಪ್ತವಾಗಲು ಒಂದು ವರ್ಷವು ಹಿಡಿಯಿತು. ವಜ್ರವನ್ನು ಫೇನದಲ್ಲಿ ಅದ್ದಿ ತೆಗೆದು

ನಾರಾಯಣ ತೇಜೋವರ್ಧಿತನಾದ ಇಂದ್ರನು ಕೊನೆಗೆ ರಕ್ಕಸನನ್ನು ಕೊಂದು ಲೋಕ ಮಂಗಲವನ್ನುಂಟುಮಾಡಿದನು.

ಆಗ ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ ದೇವದುಂದುಭಿಗಳು ಮೊರೆದವು. ಗಂಧರ್ವ ವಿದ್ಯಾಧರನು ಹಾಡಿ ಪೊಗಳಿದರು. ಋಷಿಗಳು ಇಂದ್ರನನ್ನು ವಾರ್ತಹಣ ಸೂಕ್ತಗಳಿಂದ ನುತಿಸಿದರು. ಸುರರು ಪೂಮಳೆಗರೆದರು. ವೃತ್ರದೇಹದಿಂದ ಅವನ ಜೀವವು ಮುಕ್ತವಾಗಿ ಎಲ್ಲರೂ ನೋಡುತ್ತಿರಲು ವಿದ್ಯಾಧರ ಲೋಕವನ್ನು ಸೇರಪೋಯಿತು. ಶ್ರೀರಸ್ತು.

೧೩. ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯಾ ನಿವೃತ್ತಿ

ಶ್ರೀಶುಕನು–'ವೃತ್ರನು ಮೃತನಾಗಲು ಸರ್ವಲೋಕದ ಜನರು ಲೋಕೇಶರೂ ಹಿರಿಹಿರಿ ಹಿಗ್ಗಿದರು. ಆದರೂ ಇಂದ್ರನಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಸಮಾಧಾನವಾಗಲಿಲ್ಲ. ಬ್ರಹ್ಮೇಶಾನರೇ ಮೊದಲಾದವರೆಲ್ಲ ಸಮುದ್ರತೀರ ಪ್ರದೇಶವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ತಂತಮ್ಮ ಲೋಕಗಳಿಗೆ ಹೊರಟು ಹೋದರು–ಎನ್ನಲು ರಾಜನು ಪ್ರಶ್ನಿಸಿದನು–

ಮುನೇ! ಇಂದ್ರನಿಗೇಕೆ ಸುಖವಾಗಲಿಲ್ಲ! ದೇವತೆಗಳೆಲ್ಲರು ನಿಶ್ಚಿಂತರಾದರೂ ಇಂದ್ರನು ಮಾತ್ರ ದುಃಖದಿಂದಿರಲು ಕಾರಣವೇನು?

ಆಗ ಶುಕನಿಂತು ನುಡಿದನು–

ವೃತ್ರವಿಕ್ರಮದಿಂದ ಭೀತರಾಗಿ, ಅವನನ್ನು ಸಂಹರಿಸೆಂದು ತನ್ನನ್ನು ಬೇಡಿದ ದೇವತೆಗಳನ್ನು ನೋಡಿ ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯಾಭೀತನಾಗಿ ಹೀಗೆಂದನು–

ವಿಶ್ವರೂಪನನ್ನು ಕೊಂದಾಗ ಬಂದ ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯೆಯನ್ನು ಸ್ತ್ರೀ ಭೂ ಜಲ ವೃಕ್ಷಗಳಿಗೆ ಕೊಟ್ಟು, ಹೇಗೋ ಕಷ್ಟದಿಂದ ಮುಕ್ತನಾದೆ. ಈಗ ವೃತ್ರನನ್ನು ಕೊಂದರೆ ಮತ್ತೆ ಬ್ರಹ್ಮ ಹತ್ಯೆಯು ಬರುವುದು. ಅದನ್ನು ಕಳೆಯುವ ಉಪಾಯವೇನು–ಎಂದ ಇಂದ್ರನಿಗೆ ಧೈರ್ಯ ವನ್ನು ಕೊಟ್ಟು, ಋಷಿಗಳು ಮಾತನಾಡಿದರು–

ಇಂದ್ರಾ! ನಿನಗೆ ಮಂಗಳವಾಗಲಿ. ನಿನಗೆ ಬರುವ ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯೆಯನ್ನು ಅಶ್ವಮೇಧ ಯಾಗವನ್ನು ಮಾಡಿಸಿ ಕಳೆಯುವೆವು. ಭಯಪಡಬೇಡ. ಸ್ಥಾವರ ಜಗದ್ವಧದಿಂದಲೂ ಬಿಡಿಸಲು ಸಮರ್ಥವಾಗಿದೆ ಶ್ರೀ ನಾರಾಯಣ ಪ್ರೀತಿಕರವಾದ ಅಶ್ವಮೇಧವು. ಬ್ರಹ್ಮ ಹತ್ಯೆಯೇ ಏಕೆ, ಗೋಮಾತೃಪಿತೃಗುರ್ವಾದಿ ಜನಹತಾಪಾಪವು ಕೂಡ ಶ್ರೀಹರಿನಾಮ ಕೀರ್ತನಮಾತ್ರದಿಂದ ನಾಶವಾಗುವುದು. ಶ್ವಪಚಾದಿಗಳೂ ಅವನ ನಾಮವನ್ನು ನುಡಿದು ಪಾವನರಾಗುವರು. ಶ್ರದ್ಧಾನ್ವಿತನಾಗಿ ಅಶ್ವಮೇಧವನ್ನು ಮಾಡು. ನಾವೂ ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದ ಮಾಡಿಸುವೆವು. ಸಾವಿರ ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯೆಗಳು ಅದರಿಂದ ನಶಿಸುವವೆಂದಮೇಲೆ ಈ ದುರಾತ್ಮ ನನ್ನು ಕೊಂದ ಪಾಪವು ನಶಿಸದಿರುವುದೇ?

ಈ ರೀತಿಯಾಗಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ಭರವಸೆಯನ್ನು ಕೊಡಲು ಕೇಳಿ ಇಂದ್ರನು ವೃತ್ರನನ್ನು ಸಂಹರಿಸಿದನು. ತತ್‌ಕ್ಷಣವೇ ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯೆಯು ಅವನನ್ನು ಬೆನ್ನಟ್ಟಿ ಬಂದು ಪೀಡಿಸಲು ಇಂದ್ರನು ಭೀತನಾಗಿ–ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯೆಯು ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಜುಗುಪ್ಸಿತವೆಂದರಿತು–ಸ್ವರ್ಗವನ್ನು

ಬಿಟ್ಟು ಓಡಿಹೋದನು.

ಆಗ ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯೆಯು ಮುದುಕಿಯ ರೂಪದಿಂದ ಸುರಾಧೀಶನನ್ನು ಬಿಡದೆ ಹಿಂಬಾಲಿಸಿತು. ಕ್ಷಯರೋಗ ಪೀಡಿತಳಂತೆ ಕೃಶಳಾಗಿ, ರಕ್ತದಲ್ಲಿ ತೊಯ್ದ ಬಟ್ಟೆಯನ್ನುಟ್ಟು ಚಂಡಾಲಿಕೆಯ ರೂಪವನ್ನು ಧರಿಸಿ ನಡುಗುತ್ತಾ ನಡೆದುಬರುವ ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯೆಯನ್ನು ನೋಡಿ 'ನಿಲ್ಲು ನಿಲ್ಲು' ಎಂಬುವ ಅವಳ ಮಾತಿಗೆ ಹೆದರಿ, ಅವಳ ಮೈಯಿಂದ ಹೊಮ್ಮಿಬರುವ ದುರ್ಗಂಧವನ್ನು ಸಹಿಸಲಾರದೆ ಇಂದ್ರನು ದಿಕ್ಕುಗಳಿಗೆ ಓಡಿದನು. ಕೊನೆಗೆ ಮಾನಸ ಸರೋವರದಲ್ಲಿ ಕಮಲನಾಳದಲ್ಲಿ ಅಡಗಿ ಕುಳಿತನು. ಸ್ವರ್ಗಸುಖ ದೂರನಾಗಿ ಕಷ್ಟಪಡುವ ಇಂದ್ರನಿಗೆ ದೂತನಾಗಿ ಅಗ್ನಿಯು ವಾರ್ತೆಯನ್ನು ಮುಟ್ಟಿಸುತ್ತಿದ್ದನು.

ಇಂತು ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯಾ ನಿವಾರಣೋಪಾಯವನ್ನು ಚಿಂತಿಸುತ್ತಾ ಇಂದ್ರನು ಒಂದು ಸಾವಿರ ವರ್ಷ ಕಾಲವು ಆ ನಾಳದಲ್ಲಿದ್ದನು. ಅಷ್ಟು ಕಾಲವು ಸ್ವರ್ಗವನ್ನು ವಿದ್ಯಾತಪೋ ಯೋಗ ಬಲದಿಂದ ನಹುಷನಾಳಿದನು. ಸ್ವರ್ಗೀಯ ಸಮೃದ್ಧ ಸಂಪದ್ಗರ್ವಿತನಾದ ನಹುಷನು ಇಂದ್ರಪತ್ನಿಯನ್ನು ಕಾಮಿಸಿ ಅಜಗರನಾಗಿ ಬಿದ್ದನು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಸುರಪತಿಯು ಸತ್ಯಪಾಲಕ ಶ್ರೀಲಕ್ಷ್ಮೀನೃಸಿಂಹನ ಧ್ಯಾನದಿಂದ ಪೂತನಾದನು. ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯಾಲಕ್ಷಣ ಜೀವನು ಕೂಡ ಗಂಗಾಜಲಪಾವಿತ ಮಾನಸ ಸರೋವರದಲ್ಲಡಗಿದ್ದ ಇಂದ್ರನನ್ನು ದಿಗ್ದೇವತಾ ತೇಜೋರಕ್ಷಿತನಾಗಿದ್ದುದರಿಂದ ಕಾಣಲಾರದೆ ಹಿಂದಿರುಗಿದನು. 'ಋತಂಭರನನ್ನು ಭಜಿಸೆ'ಂದು ಬ್ರಹ್ಮನು ಅಗ್ನಿದೂತ ಮುಖದಿಂದ ಹೇಳಿ ಕಳುಹಿದುದರಿಂದ ಇಂದ್ರನು ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯಾ ಮುಕ್ತನಾಗಿ ಪೂರ್ವದಂತೆ ಶೋಭಿಸಿದನು.

ಆಗ ಋಷಿಗಳು ಇಂದ್ರನಿಂದ ಅಶ್ವಮೇಧ ಯಾಗವನ್ನು ಮಾಡಿಸಿದರು. ಸರ್ವಭೂತ ನಿಲಯನಾದ ಶ್ರೀವಾಸುದೇವನೇ ಪ್ರಧಾನದೇವತೆಯಾಗಿರಲು ಬ್ರಹ್ಮವಾದಿಗಳು ನಡೆಸಿದ ಆ ಮಹಾಯಜ್ಞದಿಂದ ಇಂದ್ರನು ಪೂತನಾಗುವುದಲ್ಲದೆ ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯೆಯು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ನಷ್ಟವಾಯಿತು. ಮರೀಚ್ಯಾದಿ ಋತ್ವಿಜರಿಂದ ಕೂಡಿ ಯಜ್ಞಪುರುಷನ ಪ್ರೀತಿಗಾಗಿ ಯಜ್ಞವನ್ನು ಮಾಡಿದ ಇಂದ್ರನು ಶ್ರೀಹರಿಜ್ಞಾನ ಮಹಿಮೆಯಿಂದ ನಿಷ್ಪಾಪನಾದನು. ಹಾಗೂ ವೃತ್ರಹಣನೆಂದು ಕೀರ್ತಿಯನ್ನೂ ಗಳಿಸಿದನು.

ರಾಜನ್! ಈ ತೀರ್ಥಪದನ ಪಾವನಚರಿತೆಯು ಸಕಲ ಪಾಪನಾಶಕವು, ಭಕ್ತಿ ವರ್ಧಕವು ಆಗಿದೆ. ವೃತ್ರಸಂಹಾರಕನಾದ ಮಹೇಂದ್ರನ ವಿಜಯಗಾಥೆಯನ್ನು ಓದಿದವರು, ಕೇಳಿದವರು ಕೀರ್ತಿಯನ್ನು ಪಾಪಮುಕ್ತಿಯನ್ನು ಶತ್ರುಜಯವನ್ನು ಆಯುರ್ವೃದ್ಧಿಯನ್ನು ಪೊಂದಿ ಧನ್ಯರಾಗುವರು. ಶ್ರೀಹರಿಯಲ್ಲಿ ಅವರಿಗೆ ಅಚಂಚಲವಾದ ಭಕ್ತಿಯು ಪುಟ್ಟುವುದು.

೧೪. ಚಿತ್ರಕೇತು ಕಥೆ–ಸಾಂಸಾರಿಕ ಸುಖ ದುಃಖ ವರ್ಣನೆ

ರಾಜನು ಕೇಳಿದನು–

ಸ್ವಾಮೀ! ದುಷ್ಟಸ್ವಭಾವನಾದ ವೃತ್ರನಿಗೆ ನಾರಾಯಣ ಸ್ಮರಣೆಯು ದೃಢವಾದ ಭಕ್ತಿಯು ಹೇಗೆ ಪುಟ್ಟಿತು? ಶುದ್ಧಮನಸ್ಕರಾದ ಕೆಲ ದೇವತೆಗಳಿಗೂ ಹಾಗೂ ಕೆಲ ಋಷಿಗಳಿಗೂ ಅಂತ್ಯಕಾಲದಲ್ಲಿ ಹರಿಸ್ಮರಣೆಯು ದುರ್ಲಭವಲ್ಲವೇ? ಭೂಮಿ ಕಣಗಳಂತೆ ಅಸಂಖ್ಯಾತ ಪ್ರಾಣಿಗಳಲ್ಲಿ ಮನುಜರು ಶ್ರೇಯಸ್ಸಿಗಾಗಿ ಯತ್ನಿಸುವವರು. ಅವರಲ್ಲಿ ಮೋಕ್ಷೇಚ್ಛುಗಳು ಬಹು ವಿರಳ, ಪ್ರಯತ್ನಿಸುವ ಸುಜನರಲ್ಲಿಯೂ ಸಿದ್ಧಿಯನ್ನು ಪೊಂದುವವನು ಅತ್ಯಂತ ದುರ್ಲಭನು. ಮುಕ್ತರಲ್ಲಿಯೂ ನಾರಾಯಣೈಕನಿಷ್ಠನು ಬ್ರಹ್ಮನೊಬ್ಬನೇ–ಅಷ್ಟು ಭಕ್ತಿಯು ಇತರರಿಗೆ ಸಿಗಲಾರದೆಂದು ಕೇಳಿರುವನು. ಇರಲಿ. ವೃತ್ರನು ಮಹಾಪಾಪಿಯು. ಸರ್ವಜನ ದ್ರೋಹಿಯಾದ ಅವನಿಗೆ ರಣರಂಗದಲ್ಲಿ ಮರಣಕಾಲದಲ್ಲಿ ನಾರಾಯಣ ಸ್ಮರಣವು ಬಂದುದು ಹೇಗೆ? ಅವನೂ ಭಕ್ತನೇನು? ಈ ನಮ್ಮ ಸಂಶಯವನ್ನು ನಿವಾರಿಸಿ ಅವನ ಹರಿಭಕ್ತಿಯನ್ನು ನೋಡಿ ಸಹಸ್ರಾಕ್ಷನೇ ಮೆಚ್ಚಿದನಲ್ಲವೇ?

ಇಂತು ರಾಜನಾಡಿದ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ ಶ್ರೀಶುಕನು ಸಂತೋಷದಿಂದ ಶ್ರೀಹರಿ ಮಹಿಮಾಭರಿತವೆನಿಸಿದ ಚಿತ್ರಕೇತು ಚರಿತವನ್ನು ಹೇಳಲು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದನು–

ರಾಜನ್! ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದ ಕೇಳು. ಈ ಕಥೆಯನ್ನು ನಾನು ವ್ಯಾಸರ ಮುಖದಿಂದ ಕೇಳಿರುವೆನು. ನಾರದ ದೇವಲರೂ ಇದನ್ನು ವೇಳಿರುವರು.

ಶೂರಶೇನ ದೇಶದಲ್ಲಿ ಚಿತ್ರಕೇತುವೆಂಬ ರಾಜನಿದ್ದನು. ಅವನಿಗೆ ಮಹೀಮಂಡಲವು ಸಂಪತ್ಸಮೃದ್ಧವಾಗಿತ್ತು. ಸಾವಿರಾರು ಪತ್ನಿಯರಿದ್ದರು, ಆದರೂ ಸಂತಾನವಿಲ್ಲದೆ ಚಿಂತೆಪಡುತ್ತಿದ್ದನು. ರೂಪೌದಾರ್ಯವಯೋಜನ್ಮ ವಿದ್ಯೈಶ್ವರ್ಯ ಕಾಂತಿಸಂಪನ್ನನಾದರೂ ವಂಧ್ಯಾಪತಿಯಾದೆನೆಂಬ ಕುಂದಿನಿಂದ ಕೊರಗುವ ರಾಜನಿಗೆ, ಸುಂದರ ತರುಣ ಪತ್ನಿಯರು, ಸಕಲ ಸಂಪತ್ತು, ಸಾರ್ವಭೌಮ ವೈಭವವಿದ್ದೂ ವ್ಯರ್ಥವೆನಿಸಿದವು.

ಒಂದುದಿನ ಬ್ರಹ್ಮಪುತ್ರನಾದ ಆಂಗಿರಸ ಋಷಿಯು ಲೋಕಸಂಚಾರವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾ ಯಾದೃಚ್ಛಿಕವಾಗಿ ಚಿತ್ರಕೇತುವಿನ ಮನೆಗೆ ಬಂದನು. ವಂದಿಸಿ ಅತಿಥಿ ಪೂಜೆಯನ್ನರ್ಪಿಸಿ, ವಿನಯಾನತಕಂಧರನಾಗಿ ನಿಂತ ರಾಜನನ್ನು ನೋಡಿ ಆಂಗಿರಸನಿಂತೆಂದನು–

ರಾಜನ್! ಆರೋಗ್ಯವಾಗಿರುವೆಯಾ? ಪ್ರಜರಿಗೆ ಕ್ಷೇಮವೇ? ಮಹದಹಂಕಾರ ಭೂತಗಳೆಂಬ ಸಪ್ತ ಪ್ರಕೃತಿಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಜೀವನಂತೆ ರಾಜನು–ಸ್ವಾಮಿ, ಅಮಾತ್ಯ, ಜನಪದ, ದುರ್ಗ, ದ್ರವಿಣ, ದಂಡ, ಮಂತ್ರಿಗಳೆಂಬ ಸಪ್ತ ಪ್ರಕೃತಿಯುಕ್ತನಾಗಿ ಸುಖಿಸುವನು. ರಾಜನಾಗಲಿ ಜೀವನಾಗಲಿ ಪ್ರಕೃತಿಯನ್ನು ತನ್ನ ವಶದಲ್ಲಿಡದಿರೆ ದುಃಖಪಡುವನು. ದಾರ ಸುತಾದಿಗಳು, ಭೃತ್ಯಾಮಾತ್ಯರು ಪೌರಜಾನಪದರು ನಿನಗೆ ವಿಧೇಯರಾಗಿರುವರೇ? ನಿನ್ನ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಸಮಾಧಾನದಿಂದಿಟ್ಟಿರುವೆಯೇ? ಮನವನ್ನು ಗೆದ್ದವನು ಮಹಿಯನ್ನು ಗೆದ್ದಾನು! ಕೋಪ ದೂರನಾದವನಿಗೆ ಎಲ್ಲರೂ ಪ್ರಸನ್ನರಾಗುವರು. ಪ್ರಪಂಚವೇ ನಿನಗೆ ಸುಖಮಯವೆನಿಸುವುದು. ಅಂತಹ ನಿನ್ನ ಮನವು ಚಿಂತಾಕ್ರಾಂತವಾದಂತೆ ತೋರುತ್ತಿದೆ.

ನಿನ್ನ ಮುಖವು ಬಾಡಿದೆ. ಕಾರಣವೇನು?

ಎಂದು ಕೇಳಿದ ಋಷಿಯನ್ನು ನೋಡಿ ಪ್ರಜಾಕಾಮನೆಯನ್ನು ಮನಸಾ ಬೇಡಿ ರಾಜನಿಂತೆಂದನು–

ಪೂಜ್ಯನೇ! ನಿನಗೆ ತಿಳಿಯದ್ದೇನಿದೆ? ತಪೋಜ್ಞಾನನಿಧಿಯಾದ ನೀನು ಸರ್ವ ಮನುಜರ ವಿಷಯವನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಅರಿತಿರುವೆ. ಆದರೂ ನಿನ್ನ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ಉತ್ತರವೀಯ ಬೇಕಲ್ಲವೇ? ನೀನಾಡಿದಂತೆ ನನ್ನ ರಾಜ್ಯವು ಸಕಲ ಸಂಪದ್ಭರಿತವಾಗಿದೆ; ದೇವತೆಗಳೂ ಬೇಡಲು ಯೋಗ್ಯವಾಗಿದೆ ನಿಜ. ಆದರೆ ಹಸಿವಾದವನಿಗೆ ಸ್ರಕ್ಚಂದನ ವನಿತೆಯರಂತೆ, ನನಗದು ಬೇಡವೆನಿಸಿದೆ. ಮಹಾಭಾಗ! ಮಕ್ಕಳಿಲ್ಲದೆ ನರಕೋನ್ಮುಖನಾದ ನನ್ನನ್ನು ಉದ್ಧರಿಸು. ನನಗೆ ಮಗನಾಗುವ ಮಾರ್ಗವಾವುದು ಪೇಳು.

ಇಂತು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿದ ಪಾರ್ಥಿವನಲ್ಲಿ ದಯದಿಂದ ಆಂಗಿರಸನು ತ್ವಷ್ಟೃಯಾಗವನ್ನು ಮಾಡಿಸಿ ರಾಜನನ್ನು ಹರಸಿ, ಯಜ್ಞಹುತ ಶೇಷವನ್ನು ಜ್ಯೇಷ್ಠಮಹಿಷಿಯಾದ ಕೃತದ್ಯುತಿಗೆ ಕೊಟ್ಟನು ಹಾಗೂ ರಾಜನನ್ನು ನೋಡಿ–

ರಾಜನ್! ಮಗನಾಗುವನು ನಿಮಗೆ–ಆ ಮಗನಿಗೆ ಹರ್ಷ ಶೋಕಗಳನ್ನು ಪೊಂದುವಿರಿ–ಎಂದು ಹೇಳಿ ಹೊರಟುಹೋದನು. ಪಾಯಸ ಪ್ರಾಶನ ಮಾಡಿದ ಕೃತದ್ಯುತಿಯು ಚಿತ್ರಕೇತುವಿನಿಂದ ಗರ್ಭವನ್ನು ಧರಿಸಿದಳು. ಶುಕ್ಲಪಕ್ಷ ಚಂದ್ರನಂತೆ ಗರ್ಭವೂ, ಶೂರಸೇನ ದೇಶಪ್ರಜರ ಹರ್ಷವೂ ಬೆಳೆಯತೊಡಗಿತು. ಯೋಗ್ಯಕಾಲದಲ್ಲಿ ಪುತ್ರನು ಜನಿಸಲು ಕೇಳಿ ಪ್ರಜರು ರಾಜನಂತೆ ಪರಮಾನಂದಭರಿತರಾದರು. ರಾಜನು ಮಂಗಲಸ್ನಾನವನ್ನು ಮಾಡಿ ಕುಮಾರನಿಗೆ ಜಾತಕರ್ಮವನ್ನೆಸಗಿದನು. ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೆ ಹಿರಣ್ಯ ರಜತವಸ್ತ್ರ ಗೋಗ್ರಾಮಾದಿಗಳನ್ನು ದಾನವಿತ್ತನು. ಇತರರಿಗೂ ತಕ್ಕಂತೆ ಬೇಡಿದ ವಸ್ತುಗಳನ್ನಿತ್ತು ಸಂತೈಸಿದನು. 'ಮಗನಿಗೆ ಆಯುರ್ವೃದ್ಧಿಯಾಗಲಿ' ಎಂದು ಚಿತ್ರಕೇತು ಕೃತದ್ಯುತಿಯರು ಹರಕೆ ಹೊತ್ತರು.

ದರಿದ್ರನಿಗೆ ನಿಧಿ ಸಿಕ್ಕಂತಾಗಲು ರಾಜನು ದಿನದಿನ ಪ್ರವರ್ಧಮಾನ ಪುತ್ರಸ್ನೇಹದಿಂದ ಪುತ್ರವತಿಯಾಗದ ಕೃತದ್ಯುತಿಯ ಮನೆಯಲ್ಲೇ ಇರುತ್ತಿದ್ದನು. ಇತರ ಪತ್ನಿಯರಿದರಿಂದ ಕುಪಿತರಾಗಿ ಚಿಂತಿಸತೊಡಗಿದರು. ಅಯ್ಯೋ! ನಮ್ಮ ಜೀವನಕ್ಕೆ ಧಿಕ್ಕಾರವಿರಲಿ! ಮಕ್ಕಳಿಲ್ಲದ ದುಃಖ ರಾಜನು ತೋರುವ ಅನಾದರವೆಂಬ ಅಗ್ನಿಯು ಎರಡು ಕಡೆಯಿಂದ ಉರಿಯುತ್ತ ಬರುವ ಕಟ್ಟಿಗೆಯ ಮೇಲೋಡಾಡುವ ಕ್ರಿಮಿಗಳಂತಿರುವ ನಮ್ಮನ್ನು ದಹಿಸುತ್ತದೆ. ಮಕ್ಕಳಿಲ್ಲದ ಮಡದಿಯು ಮಡಿಯುವುದೇ ಲೇಸು! ನಮ್ಮ ಘೋರ ಪಾಪವಿನ್ನು ಎಂತಹದೋ! ಮಕ್ಕಳಿಲ್ಲದಿರುವ ಚಿಂತೆಯಿರಲಿ. ಗಂಡನೂ ಒಲ್ಲದ ಹೆಂಡತಿಯರಾದೆವು. ಆ ನಮ್ಮ ಸವತಿಯು ನಮ್ಮನ್ನು ದಾಸಿಯರಂತೆ ನೋಡುತ್ತಿರುವಳು. ದಾಸಿಯರಿಗೆ ದುಃಖವಿಲ್ಲ. ಪರಿಚರ್ಯಾಪರಾಭವಗಳನ್ನು ಸಹಜವೆಂದು ತಿಳಿದು ಅವರು ಲೆಕ್ಕಿಸರು. ನಾವು ರಾಣಿಯರಾಗಿದ್ದರೂ ದಾಸಿಯರಕಿಂತಲೂ ನೀಚರಾದೆವೇ?–ಎಂದು ಆ ರಾಣಿಯರು ಅಸೂಯೆಯಿಂದ ಬೆಂದು ರಾಜನನ್ನು ದ್ವೇಷಿಸಲು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದರು. ದಾರುಣಮನಸ್ಕರಾದ ಆ ದುಷ್ಟ ವನಿತೆಯರೊಂದು ದಿನ ದ್ವೇಷಾವೇಶವಶರಾಗಿ ಕಣ್ಣುಕಾಣದೆ ಕುಮಾರನಿಗೆ

ವಿಷವನ್ನು ಕುಡಿಸಿದರು. ಕುಮಾರನು ತತ್‌ಕ್ಷಣವೇ ಮೃತನಾದನು. ಕೃತದ್ಯುತಿಯು ಮಗನು ಮಲಗಿರುವನೆಂದೇ ತಿಳಿದು ಬಹುವೇಳೆಯಾದರು ಏಳದ, ಅಳದ ಮಗುವಿನನ್ನು ತಾರೆಂದು ದಾದಿಗೆ ಹೇಳಿದಳು. ಅವಳು, ಮೈಯೆಲ್ಲವೂ ಹಸುರಾಗಿ, ಕಣ್ಣುಗುಡ್ಡು ಮೇಲಕ್ಕೆ ಉಬ್ಬಿ, ಪ್ರಾಣರಹಿತನಾದ ಶಿಶುವನ್ನು ನೋಡಿ 'ಹಾ!' ಎಂದೊದರಿ ಮೂರ್ಛೆ ಬಿದ್ದಳು. ಅದನ್ನು ಕೇಳಿ ರಾಣಿಯು 'ಅಯ್ಯೋ! ಏನಾಯಿತೇ ಎನ್ನ ಕಂದನಿಗೆ? ಎಂದು ಚೀರಿ, ನೆಲದ ಮೇಲೆ ಮೂರ್ಛಿತಳಾಗಿ ಬಿದ್ದಳು. ಈ ದುಃಖವಾರ್ತೆಯು ಕಾಡುಕಿಚ್ಚಂತೆ ಅಂತಃಪುರವನ್ನು, ಪುರವನ್ನು ಮುಟ್ಟಿ ಸರ್ವರನ್ನು ದುಃಖಾರ್ಣವದಲ್ಲಿ ಮುಣುಗಿಸಿತು. ಆ ದುಷ್ಟ ನಾರಿಯರು ಕೂಡ ಏನನ್ನೂ ಅರಿಯದವರಂತೆ ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ರೋದಿಸಿದರು.

ಈ ಸುದ್ದಿಯನ್ನು ಕೇಳಿದ ರಾಜನು ಜಾರುತ್ತಾ ಎಡವುತ್ತಾ ಓಡಿಬಂದು ಬಾಲಕನ ಕಾಲಿನ ಸಮೀಪದಲ್ಲಿ 'ಹೋ!' ಎಂದು ಕೂಗಿ, ಮೈಮರೆತು ಬಿದ್ದನು, ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತಾದ ಮೇಲೆ ಎಚ್ಚತ್ತು ಕೃತದ್ಯುತಿಯು ಪತಿಯ ದುಃಖವನ್ನು ಕಂಡು, ಮುಮ್ಮಲವಾದ ಶೋಕವನ್ನು ತಡೆಯಲಾರದೆ, ಎದೆಯನ್ನು ಬಡಿದುಕೊಂಡು ಚಿತ್ರವಿಚಿತ್ರವಾಗಿ ಪ್ರಲಾಪಿಸಿ ಅತ್ತಳು. ಅವಳ ಕಣ್ಣೀರು ಬಿಸಿಯಾಗಿ ಹರಿದು ವದನಕಮಲವನ್ನು ಬಾಡಿಸಿ, ಸ್ತನ ಕುಂಕುಮ ಪಂಕವನ್ನು ಕರಗಿಸಿತು. ಕೇಶಗಳು ಚದರಿ, ಭೂಷಣಗಳ ಮುತ್ತುಗಳುದುರಿ, ಮೈ ಅದುರುತ್ತಾ ಇರಲು ಏಕಮಾತ್ರ ಪುತ್ರನ ಮರಣ ದುಃಖಭಾರದಿಂದ ಕುಗ್ಗಿ ಕುರರಿಯಂತೆ ರೋದಿಸುವ ಕೃತದ್ಯುತಿಯು ಇಂತು ಪ್ರಲಪಿಸಿದಳು—

ಎಲೌ ಬ್ರಹ್ಮನೇ! ಎಷ್ಟು ಮೂರ್ಖನಿರುವೆ? ನಿನ್ನ ಸೃಷ್ಟಿಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ವಿರುದ್ಧವಾದ ಬಾಲಸಂಹಾರವನ್ನು ಮಾಡುವುದು ನಿನಗೆ ಉಚಿತವೇ? ತಾಯಿ ಬದುಕಿರಲು ಕಂದನನ್ನು ಕರೆದೊಯ್ಯುವ ಕಟುಕತನಕ್ಕೇನೆಂಬೆ! ಚಿಕ್ಕವರನ್ನುಳಿಸಿ ವೃದ್ಧರನ್ನು ಮಾತ್ರ ಸಂಹರಿಸುವೆ ಯಾದೊಡೆ, ನೀನು ನಿಜವಾದ ಬುದ್ಧಿವಂತನು. 'ಮೃತಿ ಜನನಗಳಿಗೆ ಕ್ರಮವು ಅಗತ್ಯವಲ್ಲ. ಕರ್ಮವೇ ಕಾರಣ' ಎನ್ನುವಿಯಾ? ಹಾಗಾದರೂ ನಿನ್ನ ಸೃಷ್ಟಿಕ್ರಮವು ಅಭಿವೃದ್ಧವಾಗಲೆಂದು ನೀನು ಕಟ್ಟಿದ ಅಭಿಮಾನ ಪಾಶವನ್ನಾದರೂ ಕಡಿಯದೇ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಹಿರಿಯರ ಕಣ್ಣೆದು ರಿಗೇ ಕೊಲ್ಲುವ ನೀನು ಜಡಮತಿಯೇ ಸರಿ! ಇರಲಿ ಹತವಿಧಿಯೇ! ನಿನ್ನನ್ನು ಬೈದು ಪ್ರಯೋಜನವೇನು? ನನ್ನ ಮಗನೇ ನನ್ನ ಕೈಬಿಟ್ಟು ಪೋದನು.

ವತ್ಸಾ! ಅನಾಥಳು ಕೃಪಣಳು ಆದ ನನ್ನ ಕಡೆ ನೋಡು! ಅಳುತ್ತಾ ನಿಂತಿರುವ ನಿನ್ನ ತಂದೆಯನ್ನು ನೋಡು! ಕಣ್ತೆರೆ! ನನ್ನನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಹೋಗಬೇಡ. ನೀನೇ ಗತಿ ಎಂದು ನಂಬಿರುವ ನಮ್ಮನ್ನು ಕೈಬಿಟ್ಟು ಪಾಪಿ ಯಮನ ಹಿಂದೆ ಏಕೆ ಓಡುವೆ? ಬಾ! ಏಳು! ಈ ನಿನ್ನ ಸಂಗಡಿಗರು ಬಂದಿರುವರು. ಆಡು ಅವರ ಜೊತೆಯಲ್ಲಿ. ಏಕೆ ಮಲಗಿರುವೆ? ಎಷ್ಟು ಹೊತ್ತಾಯಿತೋ ಕಂದಾ! ಹಸಿವೆಯಾಗುವುದಿಲ್ಲವೇ? ಹಾಲು ಹರಿದು ಹೋಗುತ್ತಿದೆ. ಏಳು! ಕುಡಿ! ಮಗನೇ! ನಮ್ಮ ಕಣ್ಣೀರನ್ನೊರಸು. ನಗುನುಗುತ್ತ ಚಂದ್ರನಂತೆ ಬರುವ ನಿನ್ನ ಮುಖವಿನ್ನೆಂತು ಕಾಣುವೆನು? ನಿನ್ನ ಮಧುರ ಕಲ ಭಾಷಣಗಳಿನ್ನೆಂತು ಕೇಳುವೆನು? ತಿರುಗಿ ನೋಡಲೂ ಬಾರದೇ? ಎಲ್ಲಿಗೆ ಹೋದೆ? ನನ್ನನ್ನೂ ನಿನ್ನ ಹಿಂದೆ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗು.

—ಎಂದು ಚಿತ್ರವಾಗಿ ವಿಲಪಿಸುವ ಸತಿಯ ದುಃಖವನ್ನು ನೋಡಿ ತಡೆಯಲಾಗದೆ ರಾಜನು ಗೋಳಿಟ್ಟು ರೋದಿಸಿದನು. ಅಂತಃಪುರದ ಜನರೆಲ್ಲರೂ ರೋದಿಸತೊಡಗಿದರು. ಯಾರಿಗೂ ಏನು ತೋಚದಂತಾಗಲು ದುಃಖಸಾಗರವು ಉಕ್ಕೇರಿ ಬಂದಂತೆ ಎಲ್ಲರೂ ಶೋಕರಸಮಗ್ನರಾಗಿ ನಿಶ್ಚೇಷ್ಟರಾಗಿದ್ದರು. ಆಗ ಆಂಗಿರಸ ನಾರದರು ರಾಜನಿಗೆ ತಿಳಿಯ ಹೇಳಲು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದರು.

೧೫. ಚಿತ್ರಕೇತು ಚರಿತೆ—ಆಂಗಿರಸನ ನುಡಿ

ಆ ಋಷಿವರರು ಮೃತಬಾಲಕನ ಹತ್ತಿರ ಮೃತನಂತೆ ಬಿದ್ದಿರುವ ರಾಜನನ್ನು ಯುಕ್ತಿಗಳಿಂದ ಬೋಧಿಸಬೇಕೆಂದು ಇಂತೆಂದರು—

ರಾಜೇಂದ್ರ! ಯಾರು ಈ ಬಾಲನು? ನಿನಗೇನಾಗಬೇಕು? ಅವನನ್ನು ನೋಡಿ ನೀನೇಕೆ ಅಳುವೆ? ಹಿಂದೆ ಮುಂದೆ ಈಗ ಅವನಿಗೆ ನೀನಾರು? ಪ್ರವಾಹವು ಬಂದಾಗ ಮರಳಿನ ದಿಬ್ಬೆಗಳು ಚಲಿಸಿ ಮರಳು ದೂರ ದೂರವಾಗಿ ಸರಿಯುವುದು. ಅದರಂತೆ ಜೀವರು ಶ್ರೀಹರಿಪ್ರೇರಿತವಾದ ಕಾಲಪ್ರವಾಹದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಸಲ ಕಲೆಯುವರು. ಮತ್ತೊಂದು ಸಲ ಅಗಲುವರು. ಇದಕ್ಕೇಕೆ ಚಿಂತೆ? ಬೀಜವನ್ನು ನಟ್ಟಲು ಬೀಜಾಂತರಗಳಾಗುವುವು. ಅಂತೆಯೇ ಶರೀರಗಳು ಅನ್ಯ ಮಾತಾಪಿತೃ ಶರೀರಗಳಿಂದ ಪುಟ್ಟುವುವು. ನಾವು, ನೀನು, ಇವರೆಲ್ಲರೂ ಈಗಿರುವೆವು. ಹಿಂದೆ ಇದ್ದೆವು. ಮುಂದೂ ಇರುತ್ತೇನೆ. ಜೀವರೆಲ್ಲರೂ ನಿತ್ಯರು. ಜೀವೇಶನು ಭೂತನಿರ್ಮಿತ ದೇಹಗಳನ್ನು ಜೀವರಿಗೆ ಕೊಟ್ಟು, ಸೃಜಿಸಿ, ಪಾಲಿಸಿ ಸಂಹರಿಸುವನು. ಅವನಿಗೆ ಜನ್ಮ ಮರಣಗಳಿಲ್ಲ. ಅಸ್ವತಂತ್ರರಾದ ಜೀವರಿಗೆ ಭೌತಿಕ ದೇಹಗಳು ಅನ್ಯ ದೇಹಗಳಿಂದ ಬಂದವುಗಳು. ಸ್ವಾಭಾವಿಕವಲ್ಲ. ದೇಹವು ಅನಿತ್ಯವೇ ಸರಿ. ಶ್ರೀಹರಿಯು ಮತ್ಸ್ಯನಾದನು, ಗೋವಳನಾದನು, ಸಿಂಹನಾದನು ನಿಜ; ಆದರೂ ಶ್ರೀಹರಿಯಲ್ಲಿ ಸ್ವಗತಭೇದವಿಲ್ಲ. ಅಂತೆಯೇ ಜೀವನು ಯಾವ ದೇಹದಲ್ಲಿ ಪುಟ್ಟಿದರೂ ಅವನಿಗೆ ದೇಹಕೃತವಾದ ವಿಭಿನ್ನತೆಯೂ ಇಲ್ಲ. ದೇಹನೇ ಜೀವನೆಂಬುವವರು ಅವಿವೇಕಿಗಳೇ ಸರಿ! ಅಗ್ನಿಯು ಅನೇಕ ಕಾಷ್ಟಗಳಲ್ಲಿದ್ದರೂ ಅದರ ವಕ್ರತಾದಿ ಗುಣಗಳು ಲೇಪವಿಲ್ಲದೆ, ತಾನೇ ತಾನಾಗಿರುವಂತೆ, ಜೀವನು ಶರೀರಗತ ಜನ್ಮ ಮರಣ ವೃದ್ಧಿ ಹ್ರಾಸ ಜಾತಿ ಕ್ರಿಯಾ ಫಲಗಳಿಂದ ಲಿಪ್ತನಾಗದೆ ಶರೀರಭಿನ್ನನಾಗಿರುವನೆಂದು ಜ್ಞಾನಿಗಳು ತಿಳಿಯುವರು. ಆದರೆ ಅಜ್ಞಾನಿಗಳು 'ದೇಹವೇ ನಾನು' ಎಂದು ದುರಭಿಮಾನದಿಂದ ಜನನ ಮರಣಾದಿಗಳನ್ನು ಪೊಂದುತ್ತಿರುವರು. 'ಸ್ವಪ್ನದಲ್ಲಿ ಬರುವ ಶರೀರಗಳು ತಾನಲ್ಲ'ವೆಂದು ಎಚ್ಚರಿಕೆಯಾಗಲು ತಿಳಿಯುವಂತೆ ಜ್ಞಾನಿಯು ದೇಹಭಿನ್ನನೇ ಜೀವನೆಂದು ತಿಳಿದು, ದೇಹಾದಿಗಳಿಗಾಗುವ ದುಃಖದಿಂದ ಮುಕ್ತನಾಗಿರುವನು. ಗಾಢನಿದ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಮಲಗಿರುವಾಗ ದೇಹಾಭಿಮಾನವಿಲ್ಲ; ಆಗ ಸಂಸಾರಗತ ಅನರ್ಥ ಪರಂಪರೆಯ ಅನುಭವವೂ ಇಲ್ಲ ಹಾಗೆಯೇ ನಿರಹಂಕಾರ ಜೀವನಿಗೆ ಸದಾ ದುಃಖವಿಲ್ಲ. ಪುತ್ರ ಕಳತ್ರ ಮಿತ್ರಾದಿಗಳು ನಾವು ಮನಸ್ಸಿನ ಅಭಿಮಾನದಿಂದ ಕಲ್ಪಿಸಿಕೊಂಡವರು. ಆದ್ದರಿಂದ ಜ್ಞಾನಿಯಾಗು. ಮಮತೆ

ಯನ್ನು ದೂರವಾಗಿ ದೂಡು. ವಾಸುದೇವನ ಧ್ಯಾನವನ್ನು ಮಾಡು.

ಎಂದು ಮುನಿಗಳು ನುಡಿದ ವಚನವನ್ನು ಕೇಳಿ ರಾಜನು ಕಣ್ಣೀರನ್ನೊರಸಿಕೊಂಡು, ವಿನಯದಿಂದ ಇಂತೆಂದನು–

ಬಹು ದೊಡ್ಡವರಂತೆ ಕಾಣುವ ತಾವು ಯಾರು? ಅವಧೂತರಂತೆ ಧೂಲಿಧೂಸರ ಗಾತ್ರರಾದ ನಿಮ್ಮ ಪವಿತ್ರನಾಮಧೇಯವೇನು? ಭಗವದ್ಭಕ್ತರು ಹರೀಚ್ಛೆಯಿಂದ ಅವನನ್ನು ಮರೆತ ನನ್ನಂತಹ ಮೂಢರನ್ನುದ್ಧರಿಸಲು ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಸಂಚರಿಸುತ್ತಿರುವರು. ಕುಮಾರ ದೇವಲರೋ? ನಾರದಾಂಗಿರಸರೋ? ಮಾರ್ಕಂಡೇಯ ಗೌತಮರೋ? ವಸಿಷ್ಠ ಕಪಿಲರೋ? ವ್ಯಾಸ ಶುಕರೋ? ದೂರ್ವಾಸ, ಯಾಜ್ಞವಲ್ಕ್ಯ, ಜಾತುಕರ್ಣಿ, ಋಭು, ಅಸಿತ, ಅಪಾಂತರತಮ, ಪರಶುರಾಮ, ರೋಮಶ, ಚ್ಯವನ, ದತ್ತ, ಪತಂಜಲಿ, ಅಸುರಿ, ಪರಾಶರ, ಮೈತ್ರೇಯ, ಭಾರದ್ವಾಜ, ಅರುಣ, ವೇದಶಿರ ಬೋಧ್ಯ, ಪಂಚಶಿಖ, ಹಿರಣ್ಯನಾಭ, ಕೌಶಲ್ಯ, ಶ್ರುತದೇವ, ಕ್ರತುಧ್ವಜರಲ್ಲಿ ತಾವಾರು? ಗ್ರಾಮ್ಯಪಶುವಿನಂತಿರುವ ನಾನು ಅಜ್ಞಾನಾಂಧಕಾರ ಪತಿತನಾಗದಂತೆ ಉದ್ಧರಿಸಿ, ಜ್ಞಾನದೀಪವನ್ನು ಪಿಡಿದು ತೋರಿಸಿ ಕಾಪಾಡಿರೆಂದು ಬೇಡುವೆನು.

ಆಗ ಆಂಗಿರಸನು ನುಡಿದನು–

ರಾಜನ್! ನೀನು ಪುತ್ರಕಾಮನಾಗಿದ್ದಾಗ ಒಮ್ಮೆ ಬಂದು ನಿನಗೆ ಪುತ್ರನನ್ನು ಕೊಟ್ಟು 'ಅವನು ಸುಖದುಃಖಕಾರಣನಾಗುವನು' ಎಂದೆ, ಆಯಿತು! ಕಂಡು ಬೆಂಡಾಗಿರುವೆ ಪುತ್ರ ಜನನ–ಮರಣಗಳನ್ನು! ಇವನು ಬ್ರಹ್ಮಪುತ್ರನಾದ ನಾರದನು. ನಾವೀರ್ವರು ಸುತಶೋಕ ಸಾಗರದಲ್ಲಿ ಮುಳುಗುತ್ತಿರುವ ನಿನ್ನನ್ನು ಮೇಲಕ್ಕೆತ್ತಿ ಸಲಹಲು ಬಂದಿರುವೆವು. ಬ್ರಹ್ಮಣ್ಯನು, ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಭಕ್ತನು ಆದ ನೀನು ಶೋಕದಿಂದ ಮತಿಗೆಡುವುದು ಯೋಗ್ಯ ವಲ್ಲ. ಬ್ರಹ್ಮಜ್ಞಾನವನ್ನು ನಿನಗೆ ಕೊಟ್ಟು ಅನುಗ್ರಹಿಸಲು ಬಂದ ನಮ್ಮ ವಚನವನ್ನಾಲಿಸು. ಆಗಲೇ ಜ್ಞಾನೋಪದೇಶವನ್ನು ಮಾಡಲು ಬಂದಿದ್ದ ನಾನು ನಿನ್ನ ಪುತ್ರವ್ಯಾಮೋಹವನ್ನು ಕಂಡು ಪುತ್ರನನ್ನೇ ಕೊಟ್ಟೆ. ಈಗ ಪುತ್ರವಂತರ ಪಾಡನ್ನು ಸ್ವಲ್ಪ ತಿಳಿದಿರುವೆ. ಪುತ್ರನಂತೆಯೇ ಪತ್ನಿಯರು, ಮನೆ, ವನ, ಸಿರಿ-ಸಂಪತ್ತು ಮೊದಲಾದ ಎಲ್ಲ ವಿಷಯಗಳೂ ಚಂಚಲವು. ಈ ರಾಜ್ಯ ಕೋಶಾಮಾತ್ಯ ಮಿತ್ರಾದಿಗಳು ಶೋಕ ಮೋಹ ಭಯಪ್ರದರು; ಗಂಧರ್ವ ನಗರದಂತೆ, ಸ್ವಪ್ನದಂತೆ, ಮನೋರಥಗಳಂತೆ ಅಸ್ಥಿರರು, ನಶ್ವರರು ಮತ್ತು ದುರ್ಲಭರು. ಕರ್ಮಗಳನ್ನು, ಫಲಗಳನ್ನು ಚಿಂತಿಸುವ ಮನವು ಕರ್ಮ ಫಲಾಸಕ್ತವಾಗುವುದು. ಅದರಿಂದ ನರಕಯೋಗ್ಯ ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ ತತ್ಫಲರೂಪವಾಗಿ ನರಕಾದಿಗಳನ್ನುಂಡು, ಇಲ್ಲಿ ಪುಟ್ಟಿ ಕರ್ಮಫಲಾನುರೂಪ ದಾರಾದಿ ಸಂಪತ್ತನ್ನು ಹೊಂದುವ ಮನುಜನ ದೇಹದಿಂದ ಸದಾ ಪ್ರಯೋಜನವು ಆಗುವುದೆಂಬ ನಿಯಮವಿಲ್ಲ. ಈ ದೇಹವು ಪಂಚಭೂತಗಳು, ಮನಸ್ಸು, ಹತ್ತು ಇಂದ್ರಿಯಗಳು ಕೂಡಿ ಜೀವನಿಗೆ ಸಂಸಾರ ತಾಪವನ್ನು ಕೊಡುತ್ತಿರುವುದು. ಆದ್ದರಿಂದ ಮನಸ್ಸಮಾಧಾನವನ್ನು ಪೊಂದಿ ಜೀವ-ಪರಮಾತ್ಮವಿಷಯಕ ವಿಚಾರವನ್ನು ಮಾಡು. ದೇಹವು ಧ್ರುವವೆಂಬ ಭ್ರಮೆಯನ್ನು ಬಿಡು. ಹರಿಭಜನೆಯನ್ನು ಮಾಡು.

ಭೋಜನೆಂಬ ರಾಜನಿಗೊಂದು ರಾತ್ರಿ ಕನಸಿನಲ್ಲಿ ಮಹಾದುಃಖ ಬಂದಂತೆ ಆಯಿತು. 'ಶತ್ರುಗಳು ಮುತ್ತಿ ಭೋಗಭಾಗ್ಯಗಳನ್ನು ಸೂರೆಗೊಂಡರು. ಪೂರ್ವವೈರವನ್ನು ನೆನೆದು, ಕೆಲವರು ಪತ್ನಿಯರು ಅವನ ತಲೆಯನ್ನು ಕತ್ತರಿಸಲು ಬಂದರು. ಶತ್ರುಗಳು ಬಿಟ್ಟುಹೋದ ಎಂಜಲೇ ಅವನಿಗಾಹಾರವಾಯಿತು.' ಇಂತಹ ಸ್ವಪ್ನದಿಂದೆಚ್ಚೆತ್ತು ಅದನ್ನು, ನೆನೆದು, ಅದರಂತೆ ಯಾತಕ್ಕೆ ಆಗಬಾರದೆಂದು ಭಯದಿಂದ ವಿರಕ್ತನಾದನು. ದುಷ್ಟಸಂಗದೂರನಾಗಿ ಪೂರ್ಣಗುಣನಾದ ಹರಿಯ ಧ್ಯಾನದಿಂದ ಮುಕ್ತನಾದನು. ಪುನರ್ದೇಹಯೋಗವು ಅವನಿಗೆ ಇಲ್ಲದೆ ಸುಖಿಸಿದವನು—ಎನ್ನಲು ನಾರದನು ಕೂಡ ರಾಜನಲ್ಲಿ ಕನಿಕರಿಸಿ ಇಂತೆಂದನು—

ರಾಜನ್! ಈ ಸಂಕರ್ಷಣ ಮಂತ್ರವನ್ನು ನನ್ನಿಂದ ಸ್ವೀಕರಿಸು. ಏಳು ದಿನ ಜಪಿಸುವುದರಿಂದ ನಿನಗೆ ಶ್ರೀಶೇಷಾಂತರ್ಯಾಮಿಯು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷನಾಗುವನು.

ಆ ಶ್ರೀಸಂಕರ್ಷಣನ ಚರಣಸೇವೆಯಿಂದ ರುದ್ರಾದಿಗಳು ಅಜ್ಞಾನಾನ್ಯಥಾಜ್ಞಾನಗಳನ್ನು ಎರಡನ್ನೂ ಕಳೆದುಕೊಂಡು, ಶ್ರೀಹರಿಯ ಪ್ರಸಾದಭಾಜನರೆನಿಸಿ, ರುದ್ರಾದಿ ಪದವಿಯನ್ನೈದಿ ಹೆಚ್ಚಾದ ಪ್ರಭಾವದಿಂದ ಶೋಭಿಸುತ್ತಿರುವರು. ನೀನಾದರೂ ನಿನ್ನ ಚರಮ ಶರೀರಪಾತಾನಂತರವೇ ಅವನ ದಯೆಯಿಂದ ಮುಕ್ತನಾಗುವೆ.

೧೬. ಚಿತ್ರಕೇತು ಚರಿತೆ—ಸಂಕರ್ಷಮೋಪದೇಶ

ಶ್ರೀಶುಕನು ಹೇಳಿದನು—

ಅನಂತರದಲ್ಲಿ ನಾರದನು ಮೃತಬಾಲಕನನ್ನು ನೋಡಿ, ಶೋಕಾರ್ತಬಂಧುಗಳು ಕೇಳುವಂತೆ ಇಂತೆಂದನು—

ಜೀವಾತ್ಮನೇ ! ಏಳು. ನಿಮ್ಮ ತಾಯಿ ತಂದೆಯರು ಅಳುತ್ತಿರುವರು ನೋಡು. ನಿನಗಾಗಿ ದುಃಖಿಸುವ ಬಂಧುಜನರನ್ನು ಸಂತೈಸು. ನಿನ್ನದಾದ ದೇಹವಿದು. ಇಲ್ಲಿ ರಾಜಕುಮಾರನಾಗಿದ್ದು ತಂದೆಯು ಕೊಡುವ ಸುಖಮಯ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದ ದೊರೆಯಾಗು—ಎನ್ನಲು ಜೀವನೆದ್ದು ಕೂತು ನಾರದರನ್ನು ನೋಡಿ ಮಾತಾಡಿದನು—

ಬ್ರಹ್ಮಜ್ಞಾನಿಗಳೇ! ನನಗೆ ಇವರು ತಾಯಿತಂದೆಯರೇ? ಯಾವ ಜನ್ಮದಲ್ಲಿ? ದೇವ ಪಶು ಮಾನವ ಯೋನಿಗಳಲ್ಲಿ ಕರ್ಮದಿಂದ ಸುತ್ತುತ್ತಾ ಹುಟ್ಟಿ ಸಾಯುತ್ತಿರುವ ನನಗೂ ಇವರಿಗೂ ಏನು ಸಂಬಂಧವು? ಬಂಧುಗಳು, ಮಿತ್ರರು, ದ್ವೇಷಿಗಳು, ಅನ್ಯರು ಎಂಬುವುದು ಜನ್ಮಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ವಿವಿಧವಾಗಿದೆ. ಮಾರುವ ಪದಾರ್ಥದ ಬೆಲೆಯನ್ನಾಗಿ ಬಂಗಾರವನ್ನು ಕೊಡುವೆವು. ಆ ದ್ರವ್ಯವು ಹಾಗೆಯೇ ಮನುಜರಿಂದ ಬೇರೆ ಮನುಜರ ಕೈಸೇರುತ್ತಿರುವುದು. ಹಾಗೆಯೇ ಜೀವನು ಅನೇಕ ಯೋನಿಗಳಿಂದ ರೇತಸ್ಸೇಚಕನ ಯೋಗನಿಮಿತ್ತವಾಗಿ ಪುಟ್ಟಿ ತಿರುಗುತ್ತಿರುವನು. ನಿತ್ಯನಾದ ಜೀವನಿಗೆ ಋಣಾನುಬಂಧದಿಂದ, ಮಕ್ಕಳು ಮನೆ ಮಡದಿ ಬರುವರು. ಅವರಲ್ಲಿ ನಾವು ಮಾಡುವ ಮಮತೆಯೇ ಅನಿತ್ಯವೆಂದಮೇಲೆ ದೇಹಗಳು ಅನಿತ್ಯವೆಂದು ಹೇಳಬೇಕೇ? ಹೀಗೆ ನಿತ್ಯನಾದ ಜೀವನು ನನ್ನದೆಂಬ ಭ್ರಮೆಯಿಂದ

ಸ್ವೀಕರಿಸುವ ದೇಹಾದಿಗಳೆಲ್ಲವೂ ಅವನವು ಅಲ್ಲ. ಆದರೆ ಶ್ರೀಹರಿಯು ಸ್ವತಂತ್ರನು, ಪರಮನಿತ್ಯನು, ಸರ್ವಾಶ್ರಯನು; ಅವನು ತನ್ನ ಅಧೀನದಲ್ಲಿರುವ ಪ್ರಕೃತಿಯಿಂದ ಜೀವ ದೇಹಗಳನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸುವನು. ತಾನೂ ಮತ್ಸ್ಯಾದ್ಯವತಾರರೂಪನಾಗಿ ಪ್ರಾದುರ್ಭೂತ ನಾಗುವನು. ಅವನಿಗೆ ಇವರು ನನ್ನವರು ಆದ್ದರಿಂದ ಪ್ರಿಯರು-ಇವರು ನನ್ನವರಲ್ಲ ಆದ್ದರಿಂದ ಅಪ್ರಿಯರು—ಎಂಬುವ ವೈಷಮ್ಯವಿಲ್ಲ. ಕರುಣಾಸಮುದ್ರನಾದ ಶ್ರೀಹರಿಯು ಕರ್ಮಾನುರೂಪಫಲದನು, ಸ್ವತಂತ್ರನು, ಕರ್ಮಪ್ರೇರಕನು ಆಗಿರುವನು. ಅವನಿಗೆ ಕರ್ಮ ಫಲದ ಲೇಪವಿಲ್ಲ; ಅಂತೆಯೇ ಗುಣದೋಷ ವಿಚಾರವು ಅವನ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಅನುಚಿತ ವೆನಿಸುವುದು. ಅಂತಃಬಹಿಃ ವ್ಯಾಪ್ತನಾದ ಆ ಸ್ವಾಮಿಯ ಮಹಿಮೆಯು ಅನಂತವಾಗಿದೆ— ಎಂದು ಹೇಳಿ ಜೀವನು ಹೊರಟುಹೋದನು. ಆಗ ಅಲ್ಲಿ ನೆರೆದ ಜನರು ಆಶ್ಚರ್ಯಚಕಿತ ರಾಗಿ ಅಜ್ಞಾನಮೂಲವಾದ ದುಃಖವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ನಾರದನಿಗೆ ವಂದಿಸಿದರು. ದುಸ್ತ್ಯಜವಾದ ಸ್ನೇಹಪಾಶವನ್ನು ಜ್ಞಾನಖಡ್ಗದಿಂದ ಕಡಿದು ರಾಜನು ಬಾಲನಿಗೆ ಕ್ರಿಯೆಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದನು.

ಬಾಲಹತ್ಯೆಯಿಂದ ಲಜ್ಜಿತರಾದ ನಾರಿಯರು ಪಶ್ಚಾತ್ತಾಪದಿಂದ ವಿಪ್ರೋಕ್ತ ಪ್ರಾಯ ಶ್ಚಿತ್ತಗಳನ್ನು ಆಚರಿಸಲು ಯಮುನಾತೀರವನ್ನು ಸೇರಿದರು.

ಚಿತ್ರಕೇತು ರಾಜನು ಸಂಸಾರಕೂಪದಿಂದೆದ್ದು ಪಂಕಗರ್ತದಲ್ಲಿಂದ ಹೊರಬಂದು ಯಮುನೆಯಲ್ಲಿ ಮಿಂದು ಶುದ್ಧವಾದ ಗಜರಾಜನಂತೆ ತಾನೂ ಯಮುನಾಸ್ನಾನದಿಂದ ಶುದ್ಧನಾದನು; ಬ್ರಹ್ಮಸುತರಿಬ್ಬರಿಗೂ ವಂದಿಸಿದನು; ಆಗ ಭಕ್ತನು, ದೀನನು, ಶರಣಾ ಗತನು ಆದ ಆ ರಾಜನಲ್ಲಿ ಪ್ರೀತನಾಗಿ ನಾರದನು ಸಂಕರ್ಷಣ ವಿದ್ಯೆಯನ್ನು ಉಪ ದೇಶಿಸಿದನು—

ವಾಸುದೇವ! ಭಗವನ್ ಸಂಕರ್ಷಣ! ಪ್ರದ್ಯುಮ್ನ! ಅನಿರುದ್ಧ! ಜ್ಞಾನಾನಂದ ರೂಪನೇ! ನಿನಗೆ ನಮಃ. ಸ್ವಮಹಿಮಾಮಹಿತನು, ಶಾಂತನು, ಸ್ವಗತಭೇದ ವಿವರ್ಜಿತನು, ಅನ್ಯಥಾಜ್ಞಾನ ನಿವರ್ತಕನು ಆದ ನಿನಗೆ ನಮಸ್ಕಾರವು! ಪಾಕೃತದೇಹರಹಿತನಾದುದರಿಂದ ಅಹಂಕಾರವಿಲ್ಲದ ಸ್ವರೂಪಾನಂದಮಯ ದೇಹನಾದ ಹೃಷೀಕೇಶನೇ! ಅನಂತಮೂರ್ತೆ! ನಿನಗೆ ನಮಸ್ಕಾರವು!

ಮನೋವಾಚಾಮಗೋಚರನು, ಪ್ರಾಕೃತನಾಮ ರೂಪರಹಿತನು, ಸ್ಥೂಲಸೂಕ್ಷ್ಮ ಪ್ರಪಂಚ ವಿಲಕ್ಷಣನು ಆದ ಶ್ರೀಶನು ನಮ್ಮನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಲಿ! ಅವನಿಂದ ಪುಟ್ಟಿ ಪಾಲಿತ ವಾಗಿರುವ ಈ ಜಗವು ಮಣ್ಣಿನಿಂದ ಬರುವ ವೃಕ್ಷಾದಿಗಳಂತೆ ಪ್ರಕೃತಿಯಿಂದ ನಿರ್ಮಿತವಾಗಿ ತದ್ಭಿನ್ನವಾಗಿದೆ. ಮನೋಬುದ್ಧೀಂದ್ರಿಯ ನಿಯಾಮಕರಾದ ದೇವತೆಗಳು ರುದ್ರ ಭಾರತೀ ಸುರೇಂದ್ರ ಚತುರ್ಮುಖಾದಿಗಳು. ಅವರೂ ಸರ್ವತ್ರ ಆಕಾಶದಂತೆ ವ್ಯಾಪ್ತವಾಗಿರುವ ಶ್ರೀಹರಿಯನ್ನು ಸಾಕಲ್ಯೇನ ತಿಳಿದಿಲ್ಲ. ಮತ್ತು ಅವನೇ ಅವರನ್ನು ತನ್ನ ವಶದಲ್ಲಿಟ್ಟು, ಅವನೇ ಪ್ರೇರಕನಾಗಿ ತತ್ತದ್ವ್ಯಾಪಾರವನ್ನು ಅವರಿಂದ ಮಾಡಿಸುತ್ತಿರುವನು. ಅವನಿಲ್ಲದಿರೆ ಅವರಿದ್ದೂ ಇಂದ್ರಿಯಾದಿ ವ್ಯಾಪಾರವು ನಡೆಯಲಾರದು. ಕಾಸಿದ ಕಬ್ಬಿಣದ ಗುಂಡಿನಲ್ಲಿ ಅಗ್ನಿತೇಜವಿರುವವರೆಗೂ ಸುಡುವುದು. ಅಗ್ನಿಯುಲ ಆರಿಹೋಗಲು ಸುಡಲಾರದು.

ಇಂತಹ ಸರ್ವಸ್ವಾಮಿಯನ್ನು ಶರಣೆಂದು ಬೇಡುತ್ತಿರುವೆನು. ಮಹಾಪುರುಷ! ಮಹಾನುಭಾವ! ಮಹದೈಶ್ವರ್ಯನಿಧೇ! ಸಕಲಸಜ್ಜನ ಕರತಾಮರಸಲಾಲಿತ ರಮಣೀಯ ಪಾದಾರವಿಂದ! ಇಂದಿರಾಧವ! ನಿನಗೆ ನಮಸ್ಕಾರವು!

ಚಿತ್ರಕೇತುವಿಗೆ ಈ ಸಂಕರ್ಷಣ ವಿದ್ಯೆಯನ್ನು ಪೇಳಿ, ಆಂಗಿರಸನು ಕೂಡಿಬರಲು ನಾರದನು ಅಲ್ಲಿಂದ ಹೊರಟುಹೋದನು. ಚಿತ್ರಕೇತುವು ನಾರದನು ಪೇಳಿದ ವಿದ್ಯೆಯನ್ನು ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದ ಅಬ್ಭಕ್ಷನಾಗಿ ಏಳು ದಿನ ಜಪಿಸಿದನು. ಅದರ ಪ್ರಭಾವದಿಂದ ವಿದ್ಯಾಧರ ಅಧಿಪತಿಯೂ ಆದನು.

ಕೆಲಕಾಲ ಕಳೆಯಿತು. ಒಂದು ಸಲ ವಿದ್ಯಾಧರಾಧಿಪತಿಯ ಸಂಕರ್ಷಣ ವಿದ್ಯಾ ವಿಶಾರದನು ಆದ ಚಿತ್ರಕೇತುವು ಪಾತಾಳದಲ್ಲಿ ಶೇಷನನ್ನು ನೋಡಿದನು.

ಧವಳಶರೀರನು, ನೀಲಾಂಬರನು, ಕಿರೀಟಕೇಯೂರ ಕಟಕಕುಂಡಲಾದ್ಯಲಂಕೃತನು, ಪ್ರಸನ್ನವದನನು, ಕರುಣಾರಸಪೂರ್ಣ ಕಮಲಾರುಣಲೋಚನನು, ಸಿದ್ಧೇಶ ಸೇವಿತನು ಆದ ಆ ಲೋಕನಾಥನನ್ನು ಕಂಡು ಚಿತ್ರಕೇತುವಿನ ಸಮಸ್ತ ಪಾಪಗಳು ಅಸ್ತಮಿಸಿದವು. ಮನವು ಪ್ರಶಸ್ತವಾಯಿತು. ಹೆಚ್ಚಾದ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ನಮಿಸಿ, ನಿಂತು ಕಣ್ಣುಗಳಿಂದಾನಂದ ಬಿಂದುಗಳು ಉದುರುತ್ತಿರಲು, ಮೈನವಿರೇಳಲು ಪೊಗಳುವ ಕಂಠ ಸೆರೆಬಿಗಿದು ಮಾತನಾಡಲು ಬರದೆ ತಳಮಳಿಸಿ, ತಾಳಿ, ಮೆಲ್ಲನೆ ನುತಿಸಲು ಪರಾಕ್ರಮಿಸಿದನು. ಪಂಚರಾತ್ರಾಗಮೋಕ್ತ ವಿಧಾನದಿಂದ ಪೂಜಿಪರ ಪ್ರಭುವಾದ ಶೇಷಹೃದಯವರ್ತಿಯಾದ ಶ್ರೀ ಸಂಕರ್ಷಣನನ್ನು ಮನಸಾ ಕಂಡು ಪೊಗಳಿದನು.

ಅಜಿತ! ಮನಸ್ಸನ್ನು ಗೆದ್ದವನಿಗೆ ನೀನು ವಶನಾಗಿರುವೆ. ಸಾಧುವಂದಿತ! ಅವರ ಮನಸ್ಸು ವಿಷಯದೂರವಾಗಿ ನಿನಗೇ ವಶವಾಗಿ ನಿನ್ನನ್ನೇ ಚಿಂತಿಸುತ್ತಾ ನಿಶ್ಚಲವಾಗಿ ನಿಂತಿದೆ. ಅವರೂ ನಿನ್ನ ವಶರಾಗಿಹರು! ಏನೂ ಬೇಡದ ಅವರಿಗೆ ನೀನು ನಿನ್ನನ್ನೇ ಕೊಡುವೆ. ನಿನ್ನ ಕರುಣೆಗೆಣೆ ಇಲ್ಲ. ಜಗತ್ತಿನ ಸೃಷ್ಟಿ ಸ್ಥಿತಿ ಸಂಹಾರಾದಿಗಳು ನಿನ್ನ ಸ್ವಭಾವ ಲೀಲೆ. ನಿನ್ನ ಆಟದ ಗೊಂಬೆಗಳಂತೆ ಈ ಜೀವರು 'ನಾನು ಸೃಜಿಸುವೆ, ನಾನು ಸಂಹರಿಸುವೆ' ನೆಂದು ಸುಳ್ಳೇ ಕಾದಾಡಿ, ಅಹಂಕಾರದಿಂದ ನಿನ್ನನ್ನು ಮರೆತು ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ನರುಳುವರು. ಕಾಲದಲ್ಲಿರುವ ಪರಮಾಣು ಪರಮ ಮಹತ್ತುಗಳಿಗೂ ನೀನು ಆದಿಯು ಅಂತ್ಯನು ಆಗಿ ಕಾಲ ಪ್ರಭಾವಕ್ಕೆ ಸಿಲುಕದಿರುವೆ. ಜೀವರು ಇಲ್ಲದಾಗೂ, ಇದ್ದಾಗೂ, ಇಲ್ಲದೆ ಹೋಗುವಾಗೂ ಕೂಡ, ನೀನು ಶಶ್ವದೇಕ ಪ್ರಕಾರನಾಗಿ ವಿರಾಜಿಸುವೆ. ಜೀವರು ಪ್ರಳಯದಲ್ಲಿ ನಿನ್ನಧೀನರು, ಕರ್ಮವ್ಯಾಪಾರ ರಹಿತನೂ ಆಗಿ ನಿನ್ನಲ್ಲಿರುವರು. ಈ ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡವು ಐವತ್ತು ಕೋಟಿ ಯೋಜನಾತ್ಮಕವು, ಅದರ ಸುತ್ತು ಒಂದರಕ್ಕಿಂತ ಹತ್ತು ಪಟ್ಟು ಹೆಚ್ಚಾಗುತ್ತಾ ಇರುವ ಪೃಥಿವೀ, ಜಲ, ತೇಜಸ್, ವಾಯು, ಗಗನ, ಅಹಂಕಾರ, ಮಹತ್ತುಗಳೆಂಬುವ ಏಳು ಆವರಣಗಳಿವೆ. ಇಂತಹ ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡವು ನಿನ್ನ ರೋಮಕೂಪದಲ್ಲಿ ಅಣುವಿಗೆ ಅಣುವಾಗಿ ನಿಂತಿದೆ. ಅಂತಹ ನಿನ್ನ ಅಪರಿಮೇಯ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ನೋಡಲು ಯಾರಿಗೂ ಶಕ್ಯವಿಲ್ಲ. ಅದು ಅನಂತವಾಗಿದೆ. ನಿನ್ನ ವಿವಿಧ ಶಕ್ತಿಧರರಾದ ಬ್ರಹ್ಮಾದಿಗಳನ್ನು

ಪೂಜಿಸಿ, ಅವರಿಂದ ವಿಷಯಫಲವನ್ನು ಬೇಡುವವರು ನರರಲ್ಲ. ಅವರು ಪಶುಸಮಾನರೇ ಸರಿ! ನಿನ್ನನ್ನವರು ಪೂಜಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಅವರು ಬೇಡುವ ವಿಷಯಗಳು ಕರ್ಮಾನುಸಾರವಾಗಿ ನಶಿಸಲು ಅವರಿಗೆ ಉಳಿಯುವುದು ಸಂಸಾರಕೂಪವೇ ಆಗಿದೆ. ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ಸಮರ್ಪಿತವಾದ ಕರ್ಮಗಳು ಭರ್ಜಿತ ಧಾನ್ಯಗಳಂತೆ ಮತ್ತೆ ಬೆಳೆಯಲಾರದೆ ನಶಿಸುವುವು. ನೀನು ಜ್ಞಾನ ಮಯನು, ಪ್ರಕೃತಿವಿಕಾರರಹಿತು. ಪ್ರಕೃತಿ ಗುಣದಿಂದಲೇ ಸುಖ ದುಃಖಾದಿ ದ್ವಂದ್ವಗಳು. ಅವು ನಿನಗಲ್ಲ. ನೀನು ಸಂಸಾರದಿಂದ ದೂರನಾಗಿ ಅದಕ್ಕೆ ಸ್ವಾಮಿ ಎನಿಸಿರುವೆ. ಭಾಗವತ ಧರ್ಮವನ್ನು ಭಕ್ತರಿಗೆ ಕರುಣೆಯಿಂದ ರಚಿಸಿ ತೋರಿಸಿದೆ. ಸಂಸಾರ ಜಯೋಪಾಯವನ್ನು ಸೂಚಿಸಿದೆ. ವ್ಯಾಸರೂಪದಿಂದ ನೀನು ಪೇಳಿದ ಭಾಗವತ ಧರ್ಮವನ್ನು ಆತ್ಮಾರಾಮರಾದ ಮುನಿಗಳು ಶ್ರೀಹರಿಪ್ರೀತಿಗಾಗಿಯೇ ಆಚರಿಸಿ ಮುಕ್ತರಾಗುವರು. 'ನಾನು ನನ್ನದು-ನೀನು ನಿನ್ನದು. ನನ್ನದೆಲ್ಲವೂ ಒಳ್ಳೆಯದು. ನಿನ್ನದೆಲ್ಲವು ಕೆಟ್ಟದ್ದು' ಎನ್ನುವ ಹೀನಬುದ್ಧಿಯು ಭಾಗವತಧರ್ಮರತರಿಗಿಲ್ಲ. ಆ ವಿಷಮ ಬುದ್ಧಿಯು ಭಾಗವತರಲ್ಲದವರಿಗೆ. ಎಂತಹ ಧರ್ಮವೂ ಹರಿಪ್ರೀತಿಕರವಲ್ಲದಿರೆ ಅದರಿಂದ ಶಾಸ್ವತ ಲೋಕವಿಲ್ಲ. ಪುಣ್ಯವಿಲ್ಲ. ಕೇವಲ ಪ್ರವೃತ್ತಿಕರ್ಮವೆನಿಸುವ ಪಶುಹಿಂಸಾಮಯ ಯಾಗಾದಿಗಳಿಂದ ಪ್ರಯೋಜನವೂ ಇಲ್ಲ. ಅದರಿಂದ ಕ್ಲೇಶವೇ ಹೆಚ್ಚು. 'ನಿವೃತ್ತಿ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ನಡೆ' ಎಂಬ ನಿನ್ನಾಜ್ಞೆಯನ್ನು ಮೀರಿ ನಡೆದುದರಿಂದ ಪಾಪವೂ, ನಿನಗೆ ಕೋಪವೂ ಬರುವುದು. ಆದ್ದರಿಂದ ಜ್ಞಾನಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಭಾಗವತ ಧರ್ಮವನ್ನು ನಡೆಸಿ ನಿನಗರ್ಪಿಸಲು ಮೋಕ್ಷಫಲವು ನಿಶ್ಚಯವಾಗಿ ಲಭಿಸುವುದು. ಇದನ್ನರಿತು ಜ್ಞಾನಿಗಳು ಚರಾಚರ ಜೀವರಲ್ಲಿ ಅಂತರ್ಯಾಮಿಯಾಗಿರುವ ನಿನ್ನನ್ನು ಅರಿತು ಅಧಿಷ್ಠಾನ ತಾರತಮ್ಯದಿಂದ ನಿನ್ನನ್ನು ಪೂಜಿಸಿ ಧನ್ಯರಾಗುವರು. ಪುಲ್ಕಸನಾದರೂ ನಿನ್ನ ನಾಮವನ್ನು ನುಡಿದ ಮಾತ್ರ ಸಂಸಾರಯುಕ್ತನಾಗುವನು. ಅಂದಮೇಲೆ ನಿನ್ನನ್ನು ಪ್ರಸನ್ನೀ ಕರಿಸಿಕೊಂಡು ನೋಡಿದವನಿಗೆ ಸರ್ವಪಾಪನಾಶವಾಗಿದೆ ಎಂದು ಹೇಳಬೇಕೆ? ಭಗವನ್! ನಿನ್ನ ನೋಡಿ ಧನ್ಯನಾದೆನ್ನೈ! ಎನ್ನ ಮನವು ಶುದ್ಧವಾಯಿತು! ನಾರದರು ನನಗೆ ತಿಳಿಸಿದ ನಿನ್ನ ಅಗಾಧ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ಕಂಡೆ. ಕೃತಾರ್ಥನಾದೆ. ಜನರ ಮನಸ್ಸಿನ ಒಡೆಯನಾದ ನಿನಗೆ ತಿಳಿಯದಿರುವುದೇನಿದೆ? ಪರಮ ಗುರೋ! ರವಿಗೆ ದೀಪವನ್ನಿಟ್ಟಂತೆ ನಾವು ನಮ್ಮ ಮನವನ್ನು ಬಿಚ್ಚಿ ವಿಜ್ಞಾಪಿಸುವೆವು.

ಸಕಲ ಜಗಜ್ಜನ್ಮ ಸ್ಥಿತಿ ಲಯ ಕಾರಣಾ! ನಾರಾಯಣಾ! ಕುಯೋಗಿ ಜನ ದೂರ! ಅನಂತ ಮಹಿಮ! ಪರಮಪೂತ! ಯೋಗಿಜನ ವಂದ್ಯ! ಗೋವಿಂದ! ನಿನಗೆ ನಮಃ! ನಿನ್ನ ಪ್ರೇರಣೆಯು ಇಲ್ಲದಿರೆ ಬ್ರಹ್ಮ ರುದ್ರಾದಿ ಸಮಸ್ತರೂ, ಉಸಿರು ಬಿಡಲು ಕೂಡ ಶಕ್ತರಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ನಿನ್ನಿಂದ ಸಕಲ ಪದಾರ್ಥಜ್ಞಾನವು ಅವರಿಗಾಗುವುದು.

ಇಂತಹ ಸಂಕರ್ಷಣನ ಸನ್ನಿಧಾನಪಾತ್ರನೆನಿಸಿದ ಶೇಷನೇ! ನಿನಗೂ ನಮಃ. ನಿನ್ನ ಒಂದು ಹೆಡೆಯ ಮೇಲೆ ಈ ಸಮಸ್ತ ಭೂಮಂಡಲವನ್ನು ಸಾಸುವೆಯನ್ನಷ್ಟು ಸುಲಭವಾಗಿ ಧರಿಸಿ ಮೆರೆಯುವ ಸಹಸ್ರಫಣನೇ! ನಿನಗೆ ನಮಃ!

ಆಗ ಶ್ರೀ ಸಂಕರ್ಷಣನು ಪ್ರೀತನಾಗಿ ಚಿತ್ರಕೇತುವಿನನ್ನು ನೋಡಿ ಇಂತು ನುಡಿದನು—

ಎಲೌ ವಿಧ್ಯಾಧರವಲ್ಲಭನೇ! ನಾರದಾಂಗಿರಸರಿಂದ ಕೇಳಿದ ನನ್ನ ಉಪಾಸನಾ ವಿದ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧನಾಗಿರುವೆ. ನನ್ನ ದರ್ಶನದಿಂದ ಧನ್ಯನಾದೆ. ನಾನೆಲ್ಲ ಭೂತಗಳಲ್ಲಿರುವೆನು. ಭೂತಗಳಿಗೆ ಆದಾನಾದಿ ಕರ್ತನಾಗಿ ಕೊಟ್ಟು ಕಸಿಯುವವನು ನಾನೇ! ನನ್ನಿಂದ ಅವರ ದೇಹೇಂದ್ರಿಯಾದಿ ವ್ಯಾಪಾರಗಳು ನಡೆಯುವುವು. ವೇದವು ಎನ್ನ ಪ್ರತಿಮೆ. ಸಚ್ಚಿದಾನಂದ ಮೂರ್ತಿಯಾದ ನನ್ನನ್ನು ವೇದದಿಂದ ತಿಳಿಯುವವರೇ ಧನ್ಯರು. ಅವರೇ ಜ್ಞಾನಿಗಳು. ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಜೀವರು ಅಣುರೂಪರಾಗಿರುವರು. ಅವರಿಂದ ಲೋಕವು ತುಂಬಿದೆ. ಲೋಕಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಜೀವರಲ್ಲಿಯೂ ತುಂಬಿ ನಾನಿರುವೆನು. ಸುಪ್ತನಾದವನು ಸ್ವಪ್ನಗಳಲ್ಲಿ ಮನೋವಾಸನಾನಿರ್ಮಿತ ವಸ್ತುಜಾತವನ್ನು ನೋಡುವನು. ಆಗ ತನ್ನನ್ನೂ ಒಂದು ಕಡೆ ಜಗದ್ಭಿನ್ನನಾಗಿಯೇ ನೋಡುವನು. ಅಂತೆಯೇ ಯಾವಾಗಲೂ ಜೀವನು ಜಗದ್ಭಿನ್ನನೂ ಅಹುದು. ಈ ಭಿನ್ನನೆಂಬುವುದರಲ್ಲಿ ಸಂಶಯವೇ ಇಲ್ಲ. ಸ್ವಪ್ನವು ಈಶ್ವರೇಚ್ಛಾನಿರ್ಮಿತವು. ಜೀವನು ಅಸ್ವತಂತ್ರ ಸ್ವಪ್ನದ್ರಷ್ಟನಾಗಿರುವನು. ಅಂತೆಯೇ ಜಾಗ್ರದವಸ್ಥೆಯು ಜೀವನು ಸುಖ ಭೋಗ ಸ್ಥಾನಗಳು ಪದಾರ್ಥಗಳು ಎಲ್ಲವೂ ಈಶ್ವರಾಧೀನವಾಗಿದೆ. ಪ್ರಕೃತಿ ಜೀವರೊಡೆಯನಾದ ಈಶ್ವರನು ಸ್ವತಂತ್ರನು. ನಿದ್ರೆ ಮಾಡುವ ಜೀವನಿಗೆ 'ಇಷ್ಟು ಕಾಲವು ನನಗೆ ಏನೂ ತಿಳಿಯದೇ ಇದ್ದೇ' ಎಂಬ ಜ್ಞಾನವು ಮತ್ತು ಎಚ್ಚತ್ತ ಮೇಲೆ 'ನಾನು ಸುಖವಾಗಿ ಮಲಗಿದ್ದೆ' ಎಂಬ ಅನುಭವವು ತೋರಿಬರುವುದು; ಇಂತಹ ಸುಪ್ತಿಯು ಶ್ರೀಹರೀಚ್ಛೆಗೆ ಅಧೀನವಾಗಿದೆ. ಸ್ವಪ್ನಜಾಗ್ರತ್ ಸುಷುಪ್ತಿಗಳಲ್ಲಿ ಜೀವನ ಜತೆಯಲ್ಲಿದ್ದರೂ ಸ್ವಪ್ನ ಜಾಗ್ರನ್ನಿದ್ರೆಗಳಿಲ್ಲದೆ ಇರುವ ನಾನು ಜೀವಭಿನ್ನನಲ್ಲವೇ? ಇದನ್ನು ಮರೆತು ನನ್ನನ್ನು ಜೀವನೆಂದು ತಿಳಿದ ಜೀವನು ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದು ಹುಟ್ಟು ಸಾವುಗಳನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತಲಿರುವನು.

ಜ್ಞಾನಿವಿಜ್ಞಾನಿಗಳಿಗೆ ಆಕರವಾದ ಮನುಜಶರೀರವು ಬಂದಾಗ ಜೀವನು ನನ್ನನ್ನು ತಿಳಿಯದಿದ್ದರೆ ಅಂತಹವನಿಗೆ ಇತರ ಯೋನಿಗಳಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿದಾಗ ಕ್ಷೇಮವಾಗುವುದೇ? ಯಜ್ಞಾದಿಗಳನ್ನು ಫಲಾಪೇಕ್ಷೆಯಿಂದ ಮಾಡುವವರಿಗಾದರೂ ಆ ಫಲವು ಸಿಗದು. ದುಃಖ ಪರಿಹಾರವೂ ಕೂಡ ಆಗದಿರುವುದು. ನಿವೃತ್ತಿಕರ್ಮವನ್ನು ಮಾಡಿದವನಿಗೆ ಫಲಾಶೆಯು ಇಲ್ಲದುದರಿಂದ ದುಃಖವಿಲ್ಲ. ಸುಖ ಲೋಕ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯು ನಿಶ್ಚಿತವು. ಇದನ್ನರಿತು ದುಷ್ಟ ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಸತ್ಕರ್ಮಫಲವನ್ನು ನನಗರ್ಪಿಸಿದವನು, ಜಾಗ್ರತಾದಿ ಅವಸ್ಥಾಶ್ರಯ ವಿಕಾರವಿಲ್ಲದಿರುವ ವೈಕುಂಠಾದಿ ಲೋಕಗಳನ್ನು ಪೊಂದುವನು. ಈ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ನೋಡಿರುವ ಹಾಗೂ ಸ್ವರ್ಗದಲ್ಲಿವೆ ಎಂದು ಕೇಳಿರುವ ವೈಷಯಿಕ ಸುಖದ ಸಂಗವನ್ನು ವಿಶದ ಬುದ್ಧಿಶಕ್ತಿಯಿಂದ ಜಯಿಸಿ ಪರಿತ್ಯಜಿಸಿ ಜ್ಞಾನ ವಿಜ್ಞಾನಗಳನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಿದ ನನ್ನ ಭಕ್ತನು ಮುಕ್ತನಾಗುವನು. 'ಶ್ರೀಹರಿಯು ಸಮಾಧಿಕರಹಿತನು, ಸರ್ವೋತ್ತಮನು' ಎಂಬ ಜ್ಞಾನವೇ ಮನುಜಜನ್ಮದ ಅತ್ಯಂತ ಲಾಭವೆನಿಸಿದೆ.

ರಾಜನ್! ಈ ನನ್ನ ಉಪದೇಶವನ್ನು ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದ ಅನುಷ್ಠಿಸು! ಶೀಘ್ರವಾಗಿಯೇ ಜ್ಞಾನ ವಿಜ್ಞಾನಪೂರ್ಣನಾಗಿ ಮೋಕ್ಷವನ್ನು ಪೊಂದುವೆ ಎಂದು ಹೇಳಿ ಜಗದ್ಗುರುವಾದ

ಶ್ರೀಹರಿಯು ಅಂತರ್ಹಿತನಾದನು.

೧೭. ಚಿತ್ರಕೇತು ಚರಿತೆ—ಪಾರ್ವತೀಶಾಪ

ಶ್ರೀಶುಕನು ಹೇಳಿದನು—

ಚಿತ್ರಕೇತುವು ಆಗ ಶ್ರೀಹರಿಯು ಪೋದ ದಿಕ್ಕಿಗೆ ನಮಸ್ಕರಿಸಿ ಗಗನಚಾರನಾಗಿ ವಿಷ್ಣುದತ್ತವಾದ ವಿಮಾನದಲ್ಲಿ ತಿರುಗುತ್ತಾ, ಬಹುಕಾಲ ಸುಖದಿಂದಿದ್ದನು. ಶ್ರೀಹರಿ ಗುಣಗಾನವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾ ಚಿತ್ರಕೇತುವು ವಿದ್ಯಾಧರ ವನಿತೆಯರಿಂದ ಕೂಡಿ ಕಾಮ ಸಂಕಲ್ಪಸಿದ್ಧಿಪ್ರದವಾದ ಕುಲಾಚಲಕಂದರಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಚರಿಸಿ ವಿಹರಿಸಿದನು.

ಒಂದು ಸಲ ಕೈಲಾಸದ ಮೇಲೆ ಹಾರುತ್ತಾ ಚಿತ್ರಕೇತುವು, ಸಿದ್ಧ ಚಾರಣ ಗಂಧರ್ವ ಸೇವಿತಚರಣನಾಗಿ, ಪಾರ್ವತೀದೇವಿಯನ್ನು ಕೈಯಿಂದಾಲಿಂಗಿಸಿ ತೊಡೆಯಮೇಲಿಟ್ಟು ಕುಳಿತ ಶಿವನನ್ನು ನೋಡಿದನು. ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ನಕ್ಕು ದೇವಿಯು ಕೇಳುವಂತೆ ಇಂತೆಂದನು—

'ಇವನು ಲೋಕಗುರುವಲ್ಲವೇ? ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಧರ್ಮವನ್ನುಪದೇಶಿಸುವ ವೇದ ಮುಖ್ಯನು ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಹೆಂಡತಿಯಿಂದ ಕೂಡಿ ಕುಳಿತಿರುವನು. ನೋಡಿದರೆ ತಲೆ ತುಂಬ ಜಟೆಗಳು. ಮಾಡಿರುವುದು ತೀವ್ರ ತಪವನ್ನು. ಓದಿರುವುದು ಸಾಂಗ ವೇದವನ್ನು. ಪ್ರಾಕೃತ ಮನುಜನಂತೆ ತೊಡೆಯ ಮೇಲೆ ಸತಿಯನ್ನು ಕೂಡಿಸಿಕೊಂಡಿರುವುದು ಸಜ್ಜನರೊಡೆಯ ನಾದ ಶಿವನಿಗೆ ಯೋಗ್ಯವೆನಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಪಾಮರರು ಕೂಡ ತಮ್ಮ ಪತ್ನಿಯರನ್ನು ಏಕಾಂತದಲ್ಲಿ ಕಲೆತು ಮಾತಾಡುವರು. ವ್ರತಧರನಾದ ಶಿವನು ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಹೀಗೆ ಇರು ವುದು ಸರಿಯಲ್ಲ' ಎಂದು ನಿಂದಿಸಿದ ವಿದ್ಯಾಧರನ ಬಿರುನುಡಿಯನ್ನು ಕೇಳಿ, ಕಿವಿಗೊಡದೆ ಮಹಾದೇವನು ನಸುನಕ್ಕು ಸುಮ್ಮನಿದ್ದನು. ಸಭಿಕರು ಕೂಡ ಸುಮ್ಮನಿದ್ದರು. ಇಂತು ಮಾನಾಪಮಾನಗಳನ್ನು ಲೆಕ್ಕಿಸದಿರುವರಲ್ಲವೇ ಮಹಾನುಭಾವರು?

ಆದರೂ ದೇವಿಯು, ಬಹು ಪ್ರಲಾಪಿಯಾದ ವಿದ್ಯಾಧರನನ್ನು ಕ್ಷಮಿಸದೆ ಸಿಟ್ಟಿನಿಂದ ಇಂತೆಂದಳು—

ಓಹೋ! ಈಗ ಲೋಕ ಪ್ರಭುವೂ ದಂಡಧರನೂ ಆಗಿರುವನು ಇವನಾ ಏನು? ನಮ್ಮಂತಹ ಲಜ್ಜಾರಹಿತರನ್ನು ಇವನಾ ಶಾಸಿಸುವವನು? ಓಹೋ! ಇವನಿಗೆಷ್ಟು ಸೊಕ್ಕು! ಬ್ರಹ್ಮನಿಗೆ ಧರ್ಮವು ಗೊತ್ತಿಲ್ಲ. ಭೃಗು ನಾರದಾದಿಗಳರಿಯರು. ಸನತ್‌ಕುಮಾರ ಮನು ಕಪಿಲಾದಿಗಳರಿಯದ ಧರ್ಮರಹಸ್ಯವನ್ನಿವನು ತಿಳಿದಂತೆ ಬೊಗಳುತ್ತಿರುವನು! ಅವರಾರೂ ನಮ್ಮ ವರ್ತನೆಯನ್ನು ಅಲ್ಲಗಳೆಯದಿರುವಾಗ, ಈ ನೀಚ ಕ್ಷತ್ರಿಯನು ಇಂದ್ರಾದಿವಂದ್ಯ ಚರಣಾರವಿಂದನು, ಜಗದ್ಗುರು, ಪರಮಮಂಗಲಕರನಾದ ಶಂಕರನಿಗೆ ಅವಮಾನವನ್ನೆಸಗು ತ್ತಿರುವನು! ಈ ದುಷ್ಟನು ದಂಡಾರ್ಹನೇ ಸರಿ! ವೈಕುಂಠಪಾದ ಸೇವಾಭಾಗ್ಯವಿವನಿಗೆ ಸಲ್ಲದು. ಸಾಧು ವಂದಿತವಾದ ಗೋವಿಂದನ ಚರಣವು ಈ ದುರಹಂಕಾರಿಗೆ ದೂರ ವಾಗಲಿ! ಇವನು ರಾಕ್ಷಸಯೋನಿಯಲ್ಲಿ ಪುಟ್ಟಲಿ! ಇನ್ನು ಮುಂದೆ ಗರ್ವದಿಂದ ದೊಡ್ಡವ

ರಿಗೆ ಅಪರಾಧವನ್ನು ಮಾಡದಿರಲಿ ಎಂದೇ ಈಗ ಇವನನ್ನು ದಂಡಿಸಿರುವೆನು.

ಆಗ ಚಿತ್ರಕೇತುವು ವಿಮಾನದಿಂದಿಳಿದು, ಶಿರಸಾ ನಮಸ್ಕರಿಸಿ, ನಿಂತು ಅನುಗ್ರಹ ವನ್ನು ಮಾಡೆಂದು ಬೇಡಿದನು–

ಅಂಬ! ನಿನ್ನ ಶಾಪವನ್ನು ಕೈಯೊಡ್ಡಿ ಸ್ವೀಕರಿಸುವೆನು. ದೇವತೆಗಳು ಮನುಜರಿಗೆ ಕೊಡುವ ಶಾಪಾದಿಗಳೆಲ್ಲವು ಮೊದಲು ಶ್ರೀಹರಿ ಸಂಕಲ್ಪಿತವಾಗಿಯೇ ಇರುವುವು. ಇದಕ್ಕೇಕೆ ಚಿಂತೆ! ಸಂಸಾರ ಚಕ್ರದಲ್ಲಿ ಸಿಲುಕಿದ ಜೀವನು ಅಜ್ಞಾನಮೋಹಿತನಾಗಿ ಎಲ್ಲಿಗೆ ಪೋದರೂ, ಯಾವಾಗಲೂ ಸುಖವನ್ನೋ ದುಃಖವನ್ನೋ ಪೊಂದುತ್ತಲೇ ಇರುವನು. ಸುಖ ದುಃಖಾದಿ ಗಳಿಗೆ ತಾನಾಗಲಿ ಪರರಾಗಲಿ ಕಾರಣರಲ್ಲ. ಶ್ರೀಹರಿಯೇ ಸುಖದುಃಖಪ್ರದನು ಎಂದು ಜ್ಞಾನಿಯು ತಿಳಿದಿರುವನು. ಸಂಸಾರಪ್ರವಾಹದಲ್ಲಿ ಕೊಚ್ಚಿಕೊಂಡು ಹೋಗುತ್ತಿರುವ ಜೀವನಿಗೆ ಸ್ವರ್ಗ ನರಕಗಳು, ಸುಖ ದುಃಖಗಳು ಮೊದಲಾದವು ಬರುವುವು, ಹೋಗುವುವು. ಅಂತಹ ಸುಖದುಃಖಾದಿ ಸೂಚಕಗಳಾದ ವರ-ಶಾಪಗಳೂ ಶಾಶ್ವತವಲ್ಲ. ಎಲ್ಲವೂ ಹರಿಯ ಅಧೀನವಾಗಿದೆ. ಅವನೇ ಸ್ವತಂತ್ರನು, ಜಗಜ್ಜನ್ಮಾದಿಕರ್ತನೂ, ಕರ್ಮಗಳು ಕರ್ಮಫಲ ಗಳು ಕೂಡ ಶ್ರೀಶಾಧೀನವಾಗಿದೆ. ಅವನು ಸ್ವಭಕ್ತರು ಮಾಡಿದ ಸೇವೆಗೆ ಹೇಗೋ, ಹಾಗೆಯೇ ಸ್ವಶತ್ರುಗಳು ಮಾಡಿದ ಅಪರಾಧಗಳಿಗೂ ಮೀರಿದ ಫಲ ದಂಡಗಳನ್ನು ಕೊಡುವು ದಿಲ್ಲ. ಅವನಿಗೆ ರಾಗ ರೋಷಾದಿಗಳಿಲ್ಲ. ಅಂತೆಯೇ ಅವನನ್ನು ಜ್ಞಾನಿಗಳು ಸಮನೆನ್ನು ವರು. ಹಾಗಿದ್ದರೂ ಶ್ರೀಹರಿಯು ಕರ್ಮಾನುರೂಪನಾದ ಸುಖದುಃಖಾದಿಗಳನ್ನೂ, ಬಂಧಮೋಕ್ಷಗಳನ್ನೂ, ಜನನ ಮರಣಗಳನ್ನೂ ಕೊಟ್ಟು, ಶರೀರಧಾರಿ ಜನರಿಂದ ತದ್ಯೋಗ್ಯ ಸಾಧನವನ್ನು ಮಾಡಿಸುತ್ತಿರುವನು. ಇರಲಿ. ನಾನು ನಿನ್ನನ್ನು ಶಾಪವಿಮುಕ್ತಿಯನ್ನು ದಯ ಮಾಡೆಂದು ಕೇಳಿಕೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲ. ಅದು ಹರೀಚ್ಛಾಪ್ರಾಪ್ತವಾಗಿದೆ. ನನ್ನ ಬಾಯಿಂದ ನುಡಿದ ಆ ಕೆಟ್ಟ ಮಾತನ್ನು ಕ್ಷಮಿಸು.

ಎಂದು ಬೇಡಿ ಶಿವರಿಗೆ ನಮಸ್ಕರಿಸಿ ಚಿತ್ರಕೇತುವು ವಿಮಾನದಲ್ಲಿ ಕೂತು ಹೊರಟು ಹೋದನು.

ಆಗ ಭಗವಾನ್ ರುದ್ರನು ರುದ್ರಾಣಿಯನ್ನೂ ನೋಡಿ ದೇವ ಋಷಿ ದೈತ್ಯ ಸಿದ್ಧರು ಕೇಳುತ್ತಿರಲು ಇಂತೆಂದನು–

ದೇವೀ! ಹರಿಯ ಅದ್ಭುತ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ಅವನ ನಿಸ್ಪೃಹರಾದ ಭಕ್ತರ ಮಹಿಮೆ ಯನ್ನು ನೋಡಿದೆಯಾ? ಅಭಯನಾದ ಶ್ರೀಶನ ಭಕ್ತರು ಯಾವುದಕ್ಕೂ ಹೆದರದೆ, ಬಂದ ಸುಖದುಃಖಪ್ರದವಾದ ಸ್ವರ್ಗನರಕಗಳನ್ನೂ ಸಮವಾಗಿ ಸ್ವೀಕರಿಸುವರು. ದೇಹವು ಬಂದೊಡನೆ ಅದನ್ನನುಸರಿಸಿ ದ್ವಂದ್ವಗಳೆನಿಸಿದ ಸುಖದುಃಖಾದಿಗಳೂ ಬಿಡದೆ ಬರುವುವು. ಸ್ವಭಾವದಿಂದ ಜನನಮರಣಾದಿಗಳಿಲ್ಲದಿರುವ ಜೀವನು ಸೃಗಾಲಮನುಜಾದಿ ದೇಹಗಳಲ್ಲಿ ಪುಟ್ಟಿ, ಅಲ್ಲಿ ಅಭಿಮಾನದಿಂದ ಆಸಕ್ತನಾಗಿ ದುಃಖ ಸುಖಗಳನ್ನು ಅನುಭವಿಸುವನು. ಸ್ವಪ್ನದಲ್ಲಿ ಸೃಗಾಲಾದಿಶರೀರವನ್ನು ಪೊಂದಿದ್ದವನಿಗೆ, ಆ ಶರೀರಗಳು ಅನಿತ್ಯವಲ್ಲವೇ? ಅಂತೆಯೇ ಎಲ್ಲ ದೇಹಗಳು ಅನಿತ್ಯವೇ ಸರಿ. ಶ್ರೀವಾಸುದೇವನ ಭಕ್ತರಿಗೆ ಈ ಜ್ಞಾನ

ವಿಜ್ಞಾನಬಲದಿಂದ ಭಯವಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಅವರು ಶ್ರೀಹರಿಯನ್ನೇ ಆಶ್ರಯಿಸಿ ಭಕ್ತಿಜ್ಞಾನ ಗಳಿಂದಲೇ ತೃಪ್ತರಾಗಿರುವರು. ನಾನು, ನಮ್ಮ ತಂದೆಯಾದ ಬ್ರಹ್ಮನು, ಸನತ್ಕುಮಾರ ನಾರದಾದಿ ಬ್ರಹ್ಮಪುತ್ರರು, ದೇವತೆಗಳು ಎಲ್ಲರೂ ಅವನ ಭಿನ್ನಾಂಶರಾಗಿ ಅವನಾಡಿಸಿದಂತೆ ಆಡುತ್ತಿರುವೆವು. ಅವನ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ತಿಳಿಯಲು ಯಾರಿಗೂ ಸಾಧ್ಯ ವಿಲ್ಲ. ಅವನಿಗೆ ಪಕ್ಷಪಾತವಿಲ್ಲ. ಸರ್ವಾಂತರ್ಯಾಮಿಯು ಸರ್ವಪ್ರಭುವಾದ ಶ್ರೀಹರಿಯು ಸರ್ವಭೂತಪ್ರಿಯನಾಗಿರುವನು. ಯೋಗ್ಯತೆಯನ್ನು ಮೀರಿದ ಶತ್ರುಗಳು ಅವನಿಗಿಲ್ಲ; ಮಿತ್ರರೂ ಇಲ್ಲ. ಈ ಚಿತ್ರಕೇತುವು ಶ್ರೀವಾಸುದೇವಭಕ್ತನು. ಶ್ರೀಹರಿಗೆ ಪ್ರೀತಿಪಾತ್ರನು, ಸರ್ವತ್ರ ನಿಷ್ಪಕ್ಷಪಾತಿಯು, ಹರಿಸರ್ವೋತ್ತಮತ್ವ ಜ್ಞಾನಿಯು ಆದ ನಾನೂ ಅಚ್ಯುತನ ಮೆಚ್ಚುಗೆಯನ್ನು ಗಳಿಸಿರುವೆನು. ಆದ್ದರಿಂದ ಶಾಂತರು, ನಿರ್ವಿಕಾರರು, ಶ್ರೀಹರಿಭಕ್ತರು ಆದ ಮಹಜ್ಜನರನ್ನು ನೋಡಿ ಆಶ್ಚರ್ಯಪಡಲು ಕಾರಣವಿಲ್ಲ.

ಆ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ ಉಮಾದೇವಿಯು ಚಿತ್ರಕೇತುವಿನ ನಿರ್ವಿಕಾರತೆಯನ್ನು ನೋಡಿ ಆಶ್ಚರ್ಯಪಡುವುದನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಶಾಂತಮನಸ್ಕಳಾದಳು. ಭಾಗವತನಾದ ವಿಧ್ಯಾಧರರಾಜನು ಪ್ರತಿಶಾಪವನ್ನು ಕೊಡದೆ, ಪಾರ್ವತೀಶಾಪವನ್ನು ಶಿರಸಾವಹಿಸಿ ನಡೆದನು.

ಸಾಧುಜನರು ಸುಖ ದುಃಖ ನಿರ್ವಿಕಾರರಲ್ಲವೇ?

ಆ ಚಿತ್ರಕೇತುವೇ ತ್ವಷ್ಟನ ದಕ್ಷಿಣಾಗ್ನಿ ಕುಂಡದಿಂದ ಜನಿಸಿ ವೃತ್ರನೆನಿಸಿದನು. ಅಂತೆಯೇ ವೃತ್ರನಿಗೆ ಜ್ಞಾನವಿಜ್ಞಾನಗಳಿದ್ದುವು. ಅಸುರ ಜಾತಿಯಲ್ಲಿ ಪುಟ್ಟಿದರೇನು, ಸ್ವಭಾವವು ಒಳ್ಳೆಯದಾದ್ದರಿಂದ ಶ್ರೀಹರಿಸ್ಮರಣೆಯು ಕೂಡ ಮರಣ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಒದಗಿತು. ಆ ಭಗವನ್ಮಹಿಮಾಪೂರ್ಣವಾದ ಚಿತ್ರಕೇತುಚರಿತೆಯನ್ನು ಕೇಳಿದವನು ಕರ್ಮಬಂಧದಿಂದ ಮುಕ್ತನಾಗುವನು. ಪ್ರಾತಃಕಾಲದಲ್ಲಿ ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದ ಪಠಿಸುವನಿಗೆ ಶ್ರೀಹರಿಯು ತನ್ನ ಉತ್ತಮಲೋಕವನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಕಾಪಾಡುವನು.

೧೮. ಮರುಜ್ಜನ್ಮವೃತ್ತಾಂತವು

ಸವಿತೃವಿನ ಪತ್ನಿಯಾದ ಪೃಶ್ನಿಯು ಸಾವಿತ್ರಿ, ವ್ಯಾಹೃತಿ, ತ್ರಯಿ ಎಂಬ ಕುವರಿಯ ರನ್ನು; ಅಗ್ನಿಹೋತ್ರ, ಪಶು ಸೋಮ ಚಾತುರ್ಮಾಸ್ಯ ಮಹಾಮುಖಗಳಿಗೆ ಅಭಿಮಾನಿ ಗಳಾದ ಕುಮಾರರನ್ನು ಪಡೆದಳು.

ಭಗನ ಹೆಂಡತಿಯು ಸಿದ್ಧಿಯು. ಅವಳು ಮಹಿಮಾನ, ವಿಭು, ಪ್ರಭು, ಆಶಿಷ, ಎಂಬ ಕುಮಾರರನ್ನೂ, ವರಾರೋಹಳೆಂಬ ಸುವ್ರತ ಕನ್ಯೆಯನ್ನು ಪಡೆದಳು. ಧಾತನಿಗೆ ಕುಹೂ, ಸಿನೀವಾಲೀ, ರಾಕಾ, ಅನುಮತಿ ಎಂಬ ಕನ್ಯೆಯರು ಹುಟ್ಟಿ ಅಮಾವಾಸ್ಯಾ, ಕೃಷ್ಣ ಚತುರ್ದಶಿ, ಪೂರ್ಣಿಮಾ, ಶುಕ್ಲ ಚತುರ್ದಶೀ ದೇವತೆಗಳಾದರು. ಮತ್ತು ಧಾತೃ ಪತ್ನಿಯಾದ ಕ್ರಿಯೆಯು ನಾಯಂ, ದರ್ಶ, ಪ್ರಾತಃ, ಪೂರ್ಣಮಾಸರೆಂಬ ಗಂಡುಮಕ್ಕಳನ್ನೂ ಪಡೆದಳು. ವಿಧಾತನು ಕ್ರಿಯೆಯಲ್ಲಿ ಪುರೀಷಾಗ್ನಿಗಳನ್ನು, ವರುಣನೆಂಬ ಸೂರ್ಯನು

ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮಸುತನಾದ ಭೃಗುವನ್ನು, ವಲ್ಮೀಕಜಾತನಾದ ವಾಲ್ಮೀಕಿಯನ್ನೂ, ಮಿತ್ರಾವರುಣರು ಊರ್ವಶಿಯಿಂದ ಅಗಸ್ತ್ಯ ವಸಿಷ್ಠರನ್ನೂ ಪಡೆದರು. ಅಗಸ್ತ್ಯ ವಸಿಷ್ಠರು ಕುಂಭದಿಂದ ಪುಟ್ಟಿ ಕುಂಭಸಂಭವರೆನಿಸಿದರು. ಇಂದ್ರನಿಗೆ ಶಚಿಯಲ್ಲಿ ಜಯಂತ, ಋಷಭ, ಮೀಢುಷನೆಂಬ ಮೂವರು ಪುತ್ರರು ಜನಿಸಿದರು. ಮಿತ್ರನು ರೇವತಿಯಲ್ಲಿ ಉತ್ಸರ್ಗ, ಅರಿಷ್ಟ, ಪಿಪ್ಪಲರನ್ನು ಪಡೆದನು. ವಾಮನರೂಪೀ ಶ್ರೀ ಉರುಕ್ರಮನಿಗೆ ಕೀರ್ತೀದೇವಿಯಲ್ಲಿ ಬೃಹತ್‌ಶ್ಲೋಕನು ಅವನಿಗೆ ಸೌಭಗಾದಿ ಸುತರಾದರು. ಆ ಅದಿತಿ ಕಶ್ಯಪರ ಮಗನಾದ ಶ್ರೀಹರಿಯ ಕಥೆಯನ್ನು ಅಷ್ಟಮಸ್ಕಂಧದಲ್ಲಿ ಹೇಳುವೆನು.

ಈಗ ದೈತ್ಯವಂಶವನ್ನು ಕೇಳು. ಶ್ರೀಮಂತರು ಭಗವದ್ಭಕ್ತರು ಆದ ಪ್ರಹ್ಲಾದ ಬಲಿರಾಜರು ದೈತ್ಯರಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿದರಲ್ಲವೇ?

ದಿತಿಯ ಮಕ್ಕಳು ಹಿರಣ್ಯಾಕ್ಷ ಹಿರಣ್ಯಕಶಿಪುಗಳು ದೈತ್ಯದಾನವವಂದಿತರಾಗಿ ಮೆರೆದರು. ಜಂಭನ ಮಗಳಾದ ಕಯಾಧುವು ಹಿರಣ್ಯಕಶಿಪುವಿನ ಪತ್ನಿಯು. ಪ್ರಹ್ಲಾದ, ಸಂಹ್ಲಾದ, ಹ್ಲಾದ, ಅನುಹ್ಲಾದರೆಂಬವರು ಅವಳ ಸುತರು. ಸಿಂಹಿಕೆ ಎಂಬ ಜಂಭನ ಮಗಳು ವಿಪ್ರಚಿತ್ತನ ಪತ್ನಿಯಾಗಿ ರಾಹುವನ್ನು ಪಡೆದಳು. ಅವನೇ ಅಮೃತಪಾನವನ್ನು ಮಾಡುವಾಗ ಶ್ರೀಹರಿಕೃತ್ತಶಿರಸ್ಕನಾಗಿ ಗ್ರಹಪದವಿಯನ್ನೈದಿದವನು. ಸಂಹ್ಲಾದನ ಪತ್ನಿ ಮತಿಯ ಪಂಚಜನನನ್ನು ಪಡೆದಳು. ಹ್ಲಾದನಿಗೆ ಧಮನಿಯಲ್ಲಿ ಇಲ್ವಲ ವಾತಾಪಿಗಳು ಜನಿಸಿದರು. ಇಲ್ವಲನು ವಾತಾಪಿಯನ್ನು ಮೇಕೆಯ ರೂಪದಿಂದಿರಲು ಸಂಹರಿಸಿ ಅತಿಥಿಗಳಿಗುಣಿಸಿ ಅವರನ್ನು ಸಂಹರಿಸುತ್ತಿರಲು ಅಗಸ್ತ್ಯನು 'ವಾತಾಪಿ! ಜೀರ್ಣೋಭವ' ಎಂದು ಅವನನ್ನು ಕೊಂದು, ಇಲ್ವಲನನ್ನು ಶಿಕ್ಷಿಸಿದನು. ಅನುಹ್ಲಾದನಿಗೆ ಸೂರ್ಮಿಯಲ್ಲಿ ಬಾಷ್ಕಲ ಮಹಿಷರು ಪುಟ್ಟಿದರು. ವಿರೋಚನನು ಪ್ರಹ್ಲಾದನಿಗೆ ಜನಿಸಿದನು. ವಿರೋಚನ ಪುತ್ರನಾದ ಬಲಿಯು ಬಾಣನೇ ಮೊದಲಾದ ನೂರು ಜನ ಸುತರನ್ನು ಪಡೆದನು. ಅಶನಾಸುತನಾದ ಬಾಣನು ಶಂಕರನನ್ನು ಮೆಚ್ಚಿಸಿ ಪ್ರಮಥಗಣಮುಖ್ಯನಾದನು. ಅವನ ಪುರಪಾಲಕನಾದ ಆ ದೇವನು ಈಗಲೂ ನೆಲಸಿರುವನು. ದಿತಿಗೆ ಪುಟ್ಟಿದ ನಲವತ್ತೊಂಭತ್ತು ಜನ ಸುತರು ಮರುತ್ತುಗಳೆನಿಸಿ ಇಂದ್ರನಿಂದ ಸೋದರರಂತೆ ಸ್ವೀಕರಿಸಲ್ಪಟ್ಟರು. ಅವರೆಲ್ಲರೂ ಮಕ್ಕಳಿಲ್ಲದವರು—ಎಂದು ಶುಕನು ಪೇಳಲು ರಾಜನು ಪ್ರಶ್ನಿಸಿದನು—

ದಿತಿಪುತ್ರರಿಗೆ ಅಸುರಭಾವವು ಪೋಗಿ ದೇವತೆಗಳಾಗಲು ಕಾರಣವೇನು? ಇಲ್ಲಿರುವ ಋಷಿಗಳು ಕೂಡ ಆ ಆಶ್ಚರ್ಯಕರ ವೃತ್ತಾಂತವನ್ನು ಕೇಳಬೇಕೆಂದಿರುವರು ದಯಮಾಡಿ ಹೇಳು! ಆಗ ಶ್ರೀಶುಕನು ಆದರದಿಂದ ಕೇಳಿದ ಅವರ ಮಾತನ್ನಾಲಿಸಿ ಅಭಿನಂದಿಸಿ ಇಂತೆಂದನು–

ಶ್ರೀಹರಿಯು ತನ್ನ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಸಂಹರಿಸಿ ಇಂದ್ರನಿಗೆ ಸಹಾಯ ಮಾಡುವುದನ್ನು ನೋಡಿ ದಿತಿಯು ಬಹು ಚಿಂತಾಕ್ರಾಂತಳಾದಳು.

'ಇಂದ್ರಿಯಾರಾಮನು, ಸುಖಮತ್ತಚಿತ್ತನು, ಸೋದರಜನ ವೈರಿಯು ಆದ ಇಂದ್ರನು ಸತ್ತದ್ದನ್ನು ನಾನು ಹೇಗೆ ನೋಡಲಿ? ಆ ಪಾಪಿಯು ನಿರ್ದಯನು ಆದ ಇಂದ್ರನು

ಮೃತನಾದರೇ ಅಲ್ಲವೇ ನನಗೆ ಕಣ್ಣು ತುಂಬ ನಿದ್ರೆ ಬರುವುದು? ಈ ದೇಹವೆಂದಾದರೊಂದು ದಿನ ಕೃಮಿಭಕ್ಷಿತವೋ, ಅಗ್ನಿದಗ್ಧಭಸ್ಮವೋ, ಮಣ್ಣೋ ಆಗಿ ಹೋಗುವುದು ನಿಜ. ಆದರೂ ಬಿಡದೆ ಇತರರಿಗೆ ದ್ರೋಹವನ್ನು ಮಾಡಿ ತಾನು ಮಾತ್ರ ಉಳಿಯಬೇಕೆಂದಿರುವ ನೀಚನಿಗೆ ನರಕವಿದೆ ಎಂದು ಜ್ಞಾಪಕವಿರಲಿಲ್ಲ! ನಾನು ಧ್ರುವನೆಂದು ಆಶೆಪಡುವ ದುರ್ಮದನು ಕೂಡ ಒಂದು ದಿನ ಸಾಯಲೇಬೇಕು! ಆ ಇಂದ್ರನ ಕೊಬ್ಬನ್ನಳಿಸುವ ಮಗನನ್ನು ನಾನು ಪಡೆಯಲೇಬೇಕು.'

ಇಂತು ಚಿಂತಿಸಿ, ಆಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಬಂದ ಕಾಂತನಿಗೆ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಉಪಚರಿಸಿ ಅವನ ಪ್ರೀತಿಯನ್ನು ಪಡೆದಳು. ಅವಳ ಭಕ್ತಿ ಶ್ರದ್ಧೆಗಳನ್ನೂ, ವಿನಯಾನುರಾಗಗಳನ್ನೂ, ಮಧುರಾಲಾಪಗಳನ್ನು ನೋಡಿ, ಕೇಳಿ, ಸಂತುಷ್ಟನಾದ ಕಶ್ಯಪನು ಅವಳ ಹಾವಭಾವ, ವೈದಗ್ಧ್ಯಗಳಿಗೆ ವಶನಾದನು. ಆದಿಯಲ್ಲಿ ಸ್ನೇಹವಿಲ್ಲದೆ ಕಾದು ಬಡಿದಾಡುವ ಜೀವರನ್ನು ನೋಡಿ ಬ್ರಹ್ಮನು ಸ್ನೇಹರಸದಿಂದ ಸ್ತ್ರೀ ಶರೀರವನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿ ಪುರುಷರ ಅರ್ಧಾಂಗಿಯನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿರುವನಲ್ಲವೇ!

ದಿತಿಯ ಸೇವೆಯಿಂದ ಕಡುಮೆಚ್ಚಿ, ಮೈಮರೆತು ಕಶ್ಯಪನು ನಗುತ್ತ ಇಂತೆಂದನು–

ಸುಂದರಿ! ಬೇಕಾದ ವರವನ್ನು ಬೇಡು! ನಿನ್ನ ನಿರ್ದೋಷ ಚರಿತೆಯನ್ನು ಕಂಡು ಸಂತಸವಾಗಿದೆ. ಭರ್ತೃ ಪ್ರೀತಿಪಾತ್ರಳಾದವಳಿಗೆ ಈ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ದುರ್ಲಭವೆಂಬುದೊಂದಿಲ್ಲ! ನಾರಿಯರಿಗೆ ಪತಿಯೇ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ದೇವತೆ. ಅವನಲ್ಲಿ ಸರ್ವಭೂತಪತಿಯಾದ ಶ್ರಿಯಃಪತಿಯು ಇರುವನೆಂದರಿತು ಸೇವಿಸುವ ತರುಣಿಯು ಪತಿವ್ರತೆ ಎನಿಸುವಳು. ಅವಳಿಗೆ ಬೇಕಾದ ಸರ್ವಶ್ರೇಯಸ್ಸಿದ್ಧಿಯು ತಪ್ಪದೇ ಆಗುವುದು. ನಿನ್ನ ಯಾವ ಕೋರಿಕೆಯನ್ನು ನಾನು ನೆರವೇರಿಸಬೇಕಾಗಿದೆ? ಹೇಳು. ಅಸತೀ ದುರ್ಲಭವಾದ ಪತಿಪ್ರೇಮನಿಧಿಗೆ ಪಾತ್ರಳಾಗಿರುವೆ–ಎನ್ನಲು ದಿತಿಯು ಹೀಗೆಂದಳು–

'ಬ್ರಹ್ಮನ್! ಹಾಗಾದರೆ ಇಂದ್ರನನ್ನು ಸಂಹರಿಸುವ ಮಗನನ್ನೆನಗೆ ದಯಪಾಲಿಸು. ಆ ನನ್ನ ಮಗನಿಗೆ ಮರಣವಾಗಬಾರದು. ಮೃತಪುತ್ರಳಾದ ನನ್ನ ಹೊಟ್ಟೆಯ ಕಿಚ್ಚು ಈಗಲಾದರೂ ಆರಲಿ!' ಎಂದಳು. ಆ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ ಕಶ್ಯಪನು ಬಹಳ ನೊಂದನು.

ಅಯ್ಯೋ! ಎಂತಹ ಪಾಪವೆನಗೆ ಘಟಿಸಿತು! ಇಂದ್ರಿಯಾರಾಮನಾದೆ. ತರುಣೀ ಮಾಯೆಗೆ ಸಿಲುಕಿದೆ. ನಿಜವಾಗಿ ನರಕದಲ್ಲಿ ಬೀಳುವೆನು. ಸ್ತ್ರೀಸಹಜಗುಣವಾದ ಸ್ವಾರ್ಥವನ್ನು ಬಿಡದೆ, ಬೇಡಿದ ದಿತಿಯ ತಪ್ಪಿಲ್ಲ. ನನ್ನದು ಅಪರಾಧವಾಯಿತು. ನನಗೆ ಧಿಕ್ಕಾರವಿರಲಿ! ವದನವೋ ರಾಕಾ ಪೂರ್ಣಚಂದ್ರ ಬಿಂಬವು! ವಚನವೋ ಶ್ರವಣಾಮೃತವು! ಆದರೆ ಹೃದಯವು ತೀಕ್ಷ್ಣಕ್ಷುರಧಾರಾಸದೃಶವು. ಈ ಸ್ತ್ರೀಯರ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಯಾರು ಕಂಡಿರುವರು! ಅವರಿಗೆ ಸ್ವಾರ್ಥವೇ ಮುಖ್ಯವು. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಬೇಕಾದರೆ ಪತಿಯನ್ನು, ಪುತ್ರರನ್ನು, ಸೋದರರರನ್ನು ಕೆಡಿಸಲು, ಕೊನೆಗೆ ಕೊಲ್ಲಲು ಕೂಡ ಅವರು ಹಿಂಜರಿಯುವುದಿಲ್ಲ. ವರವನ್ನು ಕೊಡುವೆನೆಂದ ಮಾತು ತೆಗೆಯಲಾರದು. ಇಂದ್ರನು ಸಾಯುವುದೂ ನ್ಯಾಯವಲ್ಲ. ಒಳ್ಳೆಯದು! ಇದೇ ಸರಿ! ಎಂದು ಚಿಂತಿಸಿ ಕಶ್ಯಪನು ಸ್ವಲ್ಪ ಸಿಟ್ಟಿನಿಂದ

ತನ್ನನ್ನೇ ಬೈದುಕೊಂಡು, ದಿತಿಯನ್ನು ನೋಡಿ ಇಂತು ನುಡಿದನು–

'ದಿತಿ! ಆಗಲಿ! ದೇವಬಾಂಧವನು, ಇಂದ್ರಹರನು ಆದ ಮಗನು ನಿನಗೆ ಜನಿಸು ವನು. ಮೊದಲು ನೀನು ಒಂದು ವರ್ಷದ ಪುಂಸವನ ವ್ರತವನ್ನು ಲೋಪವಿಲ್ಲದೆ ಆಚರಿಸು. ಲೋಪವಾದರೆ ನಿನ್ನ ಇಷ್ಟಸಿದ್ಧಿಯು ಆಗಲಾರದು.'

ಆ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ ದಿತಿಯು ಆ ವ್ರತದ ವಿವರಗಳನ್ನು ವಿಧಿಯನ್ನು ಕೇಳಲು ಕಶ್ಯಪನಿಂತೆಂದನು–

ಸರ್ವಭೂತಗಳಲ್ಲಿ ದಯೆತೋರಿ ಹಿಂಸೆಯನ್ನು ಮಾಡಲಾಗದು. ಆಣೆ ಇಡ ಬಾರದು. ಸುಳ್ಳನ್ನಾಡಬಾರದು. ನಖ ರೋಮಚ್ಛೇದನವನ್ನು ಮಾಡಬಾರದು. ಅಮಂಗಲ ವಾದ ಎಲುಬು ಮುಂತಾದವುಗಳನ್ನು ಮುಟ್ಟಬಾರದು. ನಗ್ನಳಾಗಿ ಜಲದಲ್ಲಿಳಿಯಬಾರದು. ಸಿಟ್ಟಾಗಬಾರದು. ದುರ್ಜನಸಂಭಾಷಣೆಯು ಕೂಡದು. ಕೊಳಕಾದ ಬಟ್ಟೆಯನ್ನುಟ್ಟಿರ ಬಾರದು. ಅನ್ಯರು ಧರಿಸಿದ ಹೂಮಾಲೆಯನ್ನು ಧರಿಸಲಾಗದು. ನಾಂದೀನಿವೇದಿತವನ್ನು, ಶೂದ್ರಾನ್ನವನ್ನು, ರಜಸ್ವಲಾದೃಷ್ಟಾನ್ನವನ್ನು ಉಣಬಾರದು. ಬೊಗಸೆಯಿಂದ ನೀರನ್ನು ಕುಡಿಯಬಾರದು. ಮಲಮೂತ್ರಗಳನ್ನು ವಿಸರ್ಜಿಸಿ ಕೈಕಾಲುಗಳನ್ನು ತೊಳೆಯದೆ, ತೊಳೆದು ಒರೆಸಿಕೊಳ್ಳದೆ ಇರಬಾರದು. ಉತ್ತರ ದಿಶೆಗೆ ತಲೆಯಿಟ್ಟು ಮಲಗಬಾರದು. ಮೇಲ್ಮುಸು ಗಿರಬೇಕು. ಅಲಂಕೃತಳಾಗಿರಬೇಕು. ಸಂಧ್ಯಾಕಾಲಗಳಲ್ಲಿ ಕೂದಲು ಬಿರಿಹಾಕಿಕೊಂಡಿರ ಬಾರದು. ನಗ್ನಳಾಗಬಾರದು.

ಶುಭ್ರವಸನವನ್ನುಟ್ಟು, ಶುಚಿಯಾಗಿ, ಪ್ರಾತಃಕಾಲ ಭೋಜನಕ್ಕೆ ಮೊದಲೆ ಹಸಿದಿದ್ದು, ಗೋ ವಿಪ್ರರನ್ನು ಶ್ರೀ ಗೋವಿಂದರನ್ನು ಪೂಜಿಸಬೇಕು. ಮುತ್ತೈದೆಯರಿಗೆ ಗಂಧಪುಷ್ಪ ವಾಯನಾದಿಗಳನ್ನು ಹರಿದ್ರಾಕುಂಕುಮಗಳನ್ನೂ ಕೊಟ್ಟು, ತನ್ನ ಗಂಡನ ಅಂತರ್ಯಾಮಿ ಎಂದು ಶ್ರೀಹರಿಯನ್ನು ಚಿಂತಿಸಿ ಪೂಜಿಸಬೇಕು. ಒಂದು ವರುಷದ ಕಾಲ ಯಾವ ಲೋಪವಿಲ್ಲದೆ ಈ ವ್ರತವನ್ನು ಮಾಡಲಾಗುವುದೇ? ಎಂದನು.

ಆಗ ದಿತಿಯು ಅಪ್ಪಣೆಯನ್ನು ಪಡೆದು ವ್ರತವನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದಳು. ದೈವಾನು ಗ್ರಹದಿಂದ ಗರ್ಭವನ್ನೂ ಧರಿಸಿದಳು. ಇಂತಿರಲು ಇಂದ್ರನು ಇದನ್ನರಿತು ದಿತಿಯ ಆಶ್ರಮ ವನ್ನು ಸೇರಿದನು. ಆಕೆಯ ಶುಶ್ರೂಷೆಯಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿನಿಂತನು. ನಿತ್ಯವು ವನದಿಂದ ಫಲಪುಷ್ಪ ಕಂದಮೂಲ ಸಮಿತ್ಕುಶಗಳನ್ನು ತಂದು ಒದಗಿಸಿದನು. ಪತ್ರಾಂಕುರಗಳನ್ನು, ಮೃತ್ತಿಕಾ ಜಲಗಳನ್ನು ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿದನು. 'ಈಕೆಯ ವ್ರತಚ್ಛಿದ್ರವನ್ನೆಂದು ಕಾಣುವೆ'ನೆಂಬ ಲವಲವಿಕೆ ಯಿಂದ ಇಂದ್ರನು ಚಿಂತಿಸುತ್ತಿರಲು, ಒಂದು ಸಂಧ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ದಿತಿಯು ವಿಧಿ ಮೋಹಿತಳಾಗಿ, ಕಾಲನ್ನು ತೊಳೆಯದೆ ಬಂದು ಮಲಗಿದಳು. ತತ್‌ಕ್ಷಣವೇ ಯೋಗಬಲದಿಂದ ಇಂದ್ರನು ಆಕೆಯ ಗರ್ಭವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿ ಪಿಂಡವನ್ನು ಏಳು ಭಾಗಗಳಾಗಿ ತುಂಡರಿಸಿದನು. ಸಾಯದೆ ಇರುವುದನ್ನು ನೋಡಿ ಇಂದ್ರನು ಅವನ್ನು ಮತ್ತೆ ಏಳೇಳು ಹೋಳನ್ನಾಗಿರಿಸಿದನು. ಆಗಲೂ ಸಾಯದೆ ಆ ಮಕ್ಕಳು ರೋದಿಸುತ್ತಿರಲು ಶಚೀಪತಿಯು ಅವರನ್ನು ನೋಡಿ 'ಅಳಬೇಡಿ! ಅಳಬೇಡಿ' ಎಂದು ಸಮಾಧಾನಪಡಿಸಿದನು. ಅವರು ಇಂದ್ರನನ್ನು ಕಂಡು 'ಅಣ್ಣಾ! ನಾವು

ನಿನ್ನ ಸೋದರರು. ನಮ್ಮನ್ನೇಕೆ ಕೊಲ್ಲುವೆ' ಎಂದರು. ಆಗ ಇಂದ್ರನು ಅವರು ತನ್ನ ಭಕ್ತರೆಂದರಿತು ಮರುತ್ತುಗಳೆಂದು ಅವರಿಗೆ ಹೆಸರಿಟ್ಟನು.

ರಾಜನ್! ಅಶ್ವತ್ಥಾಮಾಸ್ತ್ರದಿಂದ ಸುಡಲ್ಪಡದೆ ನೀನು ಉಳಿದಂತೆಯೇ ಆ ಮಕ್ಕಳು ವ್ರತಪ್ರೀತನಾದ ಶ್ರೀನಿವಾಸನ ದಯೆಯಿಂದ ಮೃತರಾಗದೆ ಇಂದ್ರಸೋದರರಾಗಿ ದೇವತೆಗಳೆನಿಸಿದರು. ಒಂದು ಸಲ ಪೂಜಿಸಲೂ ಒಲಿವ ಶ್ರೀಹರಿಯು ಒಂದು ವರ್ಷವೂ ಪೂಜಿಸಿದ ದಿತಿಯ ಒಲಿದು ಮಕ್ಕಳನ್ನುಳಿಸಿದನೆಂಬುದೇನು ಆಶ್ಚರ್ಯವು? ಶ್ರೀಹರಿಯು ಆ ಮರುತ್ತುಗಳನ್ನು ಇಂದ್ರನಿಂದ ಕಲೆಸಿ, ಪಂಚಾಶನ್ಮರುದ್ದೇವತೆಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದನು. ಅವರು ಸೋಮಪಾನಾರ್ಹರಾದರು.

ಆಗ ದಿತಿಯು ಎಚ್ಚತ್ತು ಇಂದ್ರನಿಂದ ಕೂಡಿ ನಿಂತ ತನ್ನ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಕಂಡು ಅವರು ಸಜೀವರಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಸಂತೋಷಿಸಿ ಇಂದ್ರನನ್ನು ನೋಡಿ ಹೀಗೆಂದಳು–

ಇಂದ್ರ! ಅದಿತಿಪುತ್ರರಿಗೆ ಭಯಂಕರನಾದ ಮಗನನ್ನು ಬೇಡಿ ಮಾಡಿದೆನು ಈ ವ್ರತವನ್ನು! ಆದರೆ ನಲವತ್ತೊಂಭತ್ತು ಸುತರೆಂತಾದರು? ನಿನಗೆ ತಿಳಿದಿದ್ದರೆ ನಿಜವನ್ನು ಹೇಳು.

ಆಗ ಇಂದ್ರನು ನುಡಿದನು–

ಅಂಬ! ನಿನ್ನ ಮನೋರಥವು ಎನಗೆ ಮಾರಕವೆಂದು ನಾನು ತಿಳಿದೆ. ವ್ರತವಿಘ್ನವನ್ನು ಕಂಡೆ. ಗರ್ಭಪಿಂಡವನ್ನೇಳಾಗಿ ಸೀಳಿದೆ. ಸಾಯದಿರಲು ಅವನ್ನು ಏಳೇಳಾಗಿ ಕಡಿದೆ. ನಿನ್ನ ವ್ರತಮಹಿಮೆಯನ್ನು ಏನೆಂದು ವರ್ಣಿಸಲಿ? ಅವರೂ ಸಾಯಲಿಲ್ಲ. ನನ್ನ ಸೋದರರಾಗಿ ನಿನ್ನಿಂದ ಪುಟ್ಟಿ ಹೊರಬಂದರು. ತಾಯೇ? ಏನನ್ನೂ ಬೇಡದ ಭಕ್ತರಿಗೆ ಶ್ರೀಹರಿಯು ತನ್ನನ್ನೇ ಕೊಟ್ಟುಕೊಳ್ಳುವನು. ಇಂತಹ ಲೋಕನಾಥನನ್ನು ಭಜಿಸಿ ಪಶ್ವಾದಿ ಸರ್ವಯೋನಿಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಸಿಗಬಹುದಾದ ವೈಷಯಿಕ ಸುಖವನ್ನು ಬೇಡುವವನು ರಸಿಕನೇ? ಒಳ್ಳೆಯದು. ನನ್ನ ತಪ್ಪನ್ನು ಕ್ಷಮಿಸು! ಅರ್ಥಬುದ್ಧಿಯಾದೆ, ಧರ್ಮಬುದ್ಧಿಯಾಗಲಿಲ್ಲ. ಆದರೂ ದೇವರ ದಯದಿಂದ ನಿನ್ನ ಮಕ್ಕಳು ಉಳಿದರು.

ದಿತಿಯು ಇಂದ್ರನ ಸಾತ್ವಿಕಭಾವವನ್ನು ಕಂಡು ಸಂತೋಷಿಸಿ ಅವನನ್ನು ಕ್ಷಮಿಸಿದಳು. ಆಗ ಇಂದ್ರನು ಮರುದ್ದೇವಗಣವನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂಡು ದಿತಿಗೆ ನಮಿಸಿ, ಸ್ವರ್ಗಲೋಕವನ್ನು ಸೇರ ಪೋದನು.

ಆ ಮಂಗಲಕರವಾದ ಮರುಜ್ಜನ್ಮವನ್ನು ನಿನ್ನ ಪ್ರಶ್ನಾನುಸಾರವಾಗಿ ಹೇಳಿರುವೆನು. ರಾಜನ್! ಇನ್ನೇನು ಕೇಳಲಿಚ್ಛಿಸುವೆ ಹೇಳು ಎಂದು ಶ್ರೀಶುಕನು ಪೇಳಿದನು.

೧೯. ಪುಂಸವನ ವ್ರತವಿಧಿಯು

ರಾಜನು ಕೇಳಿದನು–

ಬ್ರಹ್ಮಜ್ಞಾನಿಯೇ! ವಿಷ್ಣುಪ್ರೀತಿಕರವಾದ ಪುಂಸವನ ವ್ರತವಿಧಾನವನ್ನೆಮಗೆ ಪೇಳು.

ಶ್ರೀಶುಕನು ಹೇಳಿದನು–

ಮಾರ್ಗಶಿರ ಮಾಸದಲ್ಲಿ ಶುಕ್ಲಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಈ ವ್ರತವನ್ನಾರಂಭಿಸಬೇಕು. ಸ್ತ್ರೀಯು

ತನ್ನ ಪತಿಯ ಅನುಮತಿಯಿಂದ ಮೋಕ್ಷಾದಿ ಸರ್ವಕಾಮಿತಪ್ರದವಾದ ಈ ವ್ರತವನ್ನು ಮಾಡಬಹುದು. ಮರುಜ್ಜನ್ಮ ಕಥೆಯನ್ನು ಕೇಳಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರನ್ನು ಪೂಜಿಸಬೇಕು.

ಸ್ನಾತಾಲಂಕೃತಳಾಗಿ ಶುಭ್ರವಸನವನ್ನುಟ್ಟು ಹಸಿದು ಶ್ರೀದೇವಿಸಹಿತನಾದ ನಾರಾಯಣನನ್ನು ಪೂಜಿಸಬೇಕು. ನಿರಪೇಕ್ಷನೇ! ಪೂರ್ಣಕಾಮನೇ ! ಲಕ್ಷ್ಮೀನಾಥ! ನಿನಗೆ ನಮಃ! ತೇಜಸ್ಸು , ಕೃಪೆ, ಸಂಪತ್ತು, ಓಜಸ್ಸು, ತುಷ್ಟಿ, ಮಹತ್ವ, ಎಂಬುವ ಆರು ಗುಣ ಗಳಿಂದ ಶೋಭಿತನಾಗಿ ಭಗವಂತನೆನಿಸುವ ನಿನಗೆ ನಮಃ. ವಿಷ್ಣುಪತ್ನೀ ಸರ್ವಲಕ್ಷಣ ಲಕ್ಷಿತೆ! ತಾಯೆ! ನಮಃ. ನನ್ನಲ್ಲಿ ಪ್ರೀತಳಾಗು! 'ಓಂ ನಮೋ ಭಗವತೇ ಮಹಾಪುರುಷನಿಗೆ ನಮಃ, ಲಕ್ಷ್ಮೀಶನಿಗೆ ನಮಃ' ಎಂಬ ಮಂತ್ರದಿಂದ ಶ್ರೀಶನಿಗೆ ಆಸನ, ಅರ್ಘ್ಯ, ಪಾದ್ಯ, ಆಚಮನ, ಸ್ನಾನ, ವಸ್ತ್ರ, ಯಜ್ಞೋಪವೀತ, ಭೂಷಣ, ಗಂಧ, ಪುಷ್ಪ, ಧೂಪ, ದೀಪ, ನೈವೇದ್ಯ, ಮಂಗಳಾರತಿ, ಮಂತ್ರಪುಷ್ಪಗಳನ್ನರ್ಪಿಸಬೇಕು. ಅದೇ ಮಂತ್ರದಿಂದ ಹತ್ತಾದರೂ ಆಹುತಿಗಳನ್ನು ಹೋಮಿಸಿ ಲೋಕಜನನೀಜನಕರಿಗೆ ವಂದಿಸುವುದು. ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ವಿನಯದಿಂದ ಮನಃಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಆ ಮಂತ್ರವನ್ನು ದಶವಾರವಾದರೂ ಪಠಿಸಿ ನಿಂತು ನುತಿಸಲುಬೇಕು.

ರಮಾನಾರಾಯಣನೇ! ನೀವು ಜಗತ್ತಿಗೆ ಒಡೆಯರಾಗಿರುವಿರಿ. ನಿಮ್ಮಿಂದ ಇವೆಲ್ಲವೂ ಪುಟ್ಟುವುದು. ಅಮ್ಮಾ ರಮೇ! ನಿನ್ನ ಶಕ್ತಿಯು ಅಗಾಧವೂ ಅಲಂಘ್ಯವೂ ಆಗಿದೆ. ಅಂತಹ ನಿನಗೆ ಸ್ವಾಮಿಯಾದ ಶ್ರೀಹರಿಯು ಸರ್ವೋತ್ತಮನಾಗಿರುವನು. ಹರೇ! ಸರ್ವಾಂತರ್ಯಾಮಿಯು, ಯಜ್ಞಫಲದನು ನೀನಾಗಿರೆ ನಿನ್ನ ಸತಿಯು ಇಚ್ಛಾಕ್ರಿಯಾರೂಪಿ ಯಾಗಿ ನಡೆಸುತ್ತಿರುವಳು. ಪ್ರಕೃತಿಗುಣಗಳೇ ದೇವಿಯ ಅಧೀನವು. ಗುಣಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಫಲಿಸುವಂತೆ ಮಾಡುವವನು ನೀನು. ನೀನು ಜೀವರನ್ನೂ ನಿನ್ನ ರಮೆಯು ಶರೀ ರೇಂದ್ರಿಯಗಳನ್ನೂ ನಡೆಸುವಿರಿ. ನಾಮ ರೂಪಗಳನ್ನಾಕೆಯು ಕೊಟ್ಟಾಗ ಅವುಗಳ ನಿಶ್ಚಯ ಜ್ಞಾನವು ನಿನ್ನಿಂದಾಗುವುದು. ನೀವೀರ್ವರು ಸರ್ವಚರಾಚರ ಲೋಕಪ್ರಭುಗಳು—ಇದು ಸತ್ಯವು. ಈ ಸತ್ಯದಂತೆ ನಿನ್ನ ಅನುಗ್ರಹವು ಸತ್ಯವಾಗಿದೆ.

ಇಂತು ಶ್ರೀದೇವಿಯನ್ನು ಶ್ರೀನಿವಾಸನನ್ನು ನುತಿಸಿ, ನೈವೇದ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು ಅರ್ಪಿಸಿ, ಆಚಮನವನ್ನು ಸಮರ್ಪಿಸಿ, ಪುನಃ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ವಿಷ್ಣುಸಾನ್ನಿಧ್ಯಬುದ್ಧಿ ಯಿಂದ ಪೂಜಾಶೇಷದ್ರವ್ಯವನ್ನಾಘ್ರಾಣಿಸಿ ಅನಂತರದಲ್ಲಿ ಗಂಡನನ್ನೂ ಶ್ರೀಹರಿಸನ್ನಿಧಾನ ಪಾತ್ರನೆಂದೆಣಿಸಿ ಪೂಜಿಸಬೇಕು. ಪತಿಯು ಕೂಡ ತನ್ನ ಪತ್ನಿಯಲ್ಲಿ ಆದರದಿಂದ ಸರ್ವ ಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಒದಗಿಸಿಕೊಡಬೇಕು. ಪತಿಯು ಪೂಜಿಸಿದರೆ ಪತ್ನಿಗೆ ವ್ರತಫಲವು ತಪ್ಪದೇ ಸಿಗುವುದು. ರಜೋದರ್ಶನಾದಿ ಸಮಯಗಳಲ್ಲಿ ಪತಿಯೇ ಶ್ರದ್ಧಾಭಕ್ತಿಗಳಿಂದ ಈ ವ್ರತವನ್ನು ಮಾಡಬಹುದು.

ಈ ವ್ರತವು ಶ್ರೀಹರಿ ಪ್ರೀತಿಕರವಾಗಿದೆ. ಇದನ್ನು ಹಿಡಿದು ಮುಗಿಸದೆ ಬಿಡಬಾರದು. ನಿಯಮದಿಂದ ಶ್ರೀಹರಿಯನ್ನು ಪೂಜಿಸಿದ ನಂತರ ವಿಪ್ರದಂಪತಿಗಳಿಗೆ ವಸ್ತ್ರಾಲಂಕಾರ ಭೋಜನಾದಿಗಳನ್ನರ್ಪಿಸಿ ಸಂತೋಷಪಡಿಸಬೇಕು. ದೇವನನ್ನು ಭುಜಂಗಿಸಿ ನೈವೇದ್ಯ

ಶೇಷವನ್ನು ತಾನು, ತನ್ನ ಪತಿಯು ಸ್ವೀಕರಿಸಬೇಕು. ಇಂತು ಒಂದುವರ್ಷದ ಪುಂಸವನ ವ್ರತವನ್ನು ಮಾಡಿ ಕಾರ್ತಿಕಮಾಸದ ಕೊನೆಯ ದಿವಸದಲ್ಲಿ ಮುಗಿಸಬೇಕು. ಆ ದಿನ ಪ್ರಾತಃಕಾಲದಲ್ಲಿ ಹಾಲಿನಿಂದ ಅನ್ನವನ್ನು ಮಾಡಿ, ತುಪ್ಪವನ್ನೂ ಕಲಿಸಿ ಆ ಚರುವಿನಿಂದ ಹನ್ನೆರಡಾಹುತಿಗಳನ್ನರ್ಪಿಸಬೇಕು. ಕೇಶವಾದಿ ದ್ವಾದಶಮೂರ್ತಿಗಳನ್ನು ನೆನೆದು ಹನ್ನೆರಡು ಬ್ರಾಹ್ಮಣದಂಪತಿಗಳಿಗುಣಿಸಿ ತಿಲ ಗೋ ಭೂ ಹಿರಣ್ಯಾದಿ ದಾನಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಅವರ ಆಶೀರ್ವಾದವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಬೇಕು. ಅವರಿಗೆ ನಮಸ್ಕರಿಸಿ, ಅವರ ಅಪ್ಪಣೆಯನ್ನು ಪಡೆದು ತಾನು ಭುಂಜಿಸಬೇಕು. ಆಚಾರ್ಯನನ್ನು ಪೂಜಿಸಿ ಹುತಶೇಷ ಚರುವನ್ನು ಗಂಡನು ತನ್ನ ಸತಿಗೆ ಕೊಡಲು ಅವಳು ಸುಪ್ರಜಳು ಸೌಭಾಗ್ಯಳು ಆಗಿ ಸುಖಿಸುವಳು. ಈ ವ್ರತದಿಂದ ಸಿದ್ಧಿಸದ ಅಭೀಷ್ಟಗಳೇ ಇಲ್ಲ. ಇದನ್ನು ಮಾಡಿದ ತರುಣಿಯು ಚಿರಂಜೀವರಾದ ಪತಿ-ಪುತ್ರರನ್ನು ಪೊಂದುವಳು. ಸಂಪತ್ಸೌಭಾಗ್ಯಗಳನ್ನು ಕೀರ್ತಿಯನ್ನು ಪೊಂದಿ ಸುಖಿಸುವಳು. ಕನ್ಯೆಯು ಈ ವ್ರತವನ್ನು ಮಾಡಿದರೆ, ಸುಲಕ್ಷಣಪತಿಯನ್ನು ಪಡೆಯುವಳು. ಮೃತ ಪ್ರಜಳಾದ ವನಿತೆಯು ಮಾಡಲು ಜೀವತ್ಪ್ರಜಳಾಗುವಳು. ದರಿದ್ರಳು ಧನೇಶ್ವರಿಯಾಗು ವಳು. ಕುರೂಪಿಯು ಸುರೂಪಳೆನಿಸುವಳು. ರೋಗಾರ್ತರು ಆರೋಗ್ಯವನ್ನು ಪಡೆಯು ವರು. ಶಕ್ತಿಹೀನರು ಬಲವಂತರಾಗುವರು.

ಮಂಗಲಕಾರ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಈ ಮರುಜ್ಜನ್ಮಕಥೆಯನ್ನು ಪಠಿಸಿದರೆ, ಕಾರ್ಯಸಿದ್ಧಿಯು ಪಿತೃದೇವಋಷಿಪ್ರೀತಿಯೂ ಆಗುವುದು. ಶ್ರೀಹರಿಯು ಶ್ರೀದೇವಿಯು ಭಕ್ತನರ್ಪಿಸಿದ ಹೋಮದ್ರವ್ಯದಿಂದಲು ಅವನ ಭಕ್ತಿಯಿಂದಲು ಪ್ರೀತರಾಗಿ ಸಮಸ್ತಕಾಮಿತಾರ್ಥಗಳನ್ನಿತ್ತು ಸಲಹುವರು. ರಾಜನ್! ಈ ಪುಣ್ಯಕರವಾದ ಮರುಜ್ಜನ್ಮಕಥೆಯನ್ನು ನಿನಗೆ ನಾನು ನಿರೂಪಿಸಿದೆನು.

ಅನೇಕಜನ್ಮಾರ್ಜಿತಪುಣ್ಯಸಂಚಯಾತ್ ಮಹಜ್ಜನಾಂಘ್ರ್ಯಂಬುಜಗಂಧಸೇವನಾತ್।
ಷಷ್ಠಂ ವರಿಷ್ಠಂ ವಿಲಿಖನ್ ಕೃತಾರ್ಥೋಽಭವಂ ಗುರೋರದ್ಯ ಹರೇಃ ಕೃಪಾಬಲಾತ್॥

ಷಷ್ಠಸ್ಕಂಧವು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಯಿತು.

॥ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಾರ್ಪಣಮಸ್ತು ॥